

- 0201: Sestra Augustina Smičková. Habáň Metoděj Petr, 1935.
- 0202: Ondřej biskup pražský: osvobození českého kněžstva z laického jáma v XIII. Století. Sahula Jiří. 1935.
- 0203: Blahoslavený Tomáš More. Weirich Marko, 1935.
- 0204: Svatý Vojtěch. Birnbaumová Alžběta (někdy pseudonym sestra Kateřina), 1935.
- 0205: Dobroditelka lidstva Matka Marie Terezie Schererová: první generální představená milosrdných sester sv. Kříže, 1825 – 1888. Schererová Marie Terezie, Papica Josef, 1935.
- 0206: P. Odilo Pospíšil: kněžský obraz. Blaise Odilo František (pseudonym Blaise Angelik), 1935.
- 0207: Svatý Vincenc Ferrerský. Fiala František (někdy pseudonym Horák František Serafínský), 1935.
- 0208: Vico Necchi. Metyš Karel, 1935.
- 0209: Svatý Bernard z Clairvaux. Fuchs Alfréd, 1935.
- 0210: Světla Florencie. Andělský malíř Fra Giovanni Angelico z Fiesole. Fra Girolamo Savonarola. Svobodová Antonie Malvína (pseudonym někdy Svobodová Nina), Chiaroni Vincenzo, 1935.

Dr. Metoděj Habáň

**SESTRA AUGUSTINA
SMIČKOVÁ**

VÍTĚZOVĚ

měsíčník věnovaný haglografií a katolické biografií.

Séfredaktor: P. dr. Silvestr M. Bralio O. P.

Redaktor: Josef Papica.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace, Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně, na lepším papíře 40 Kč.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem

Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Na místo úvodu k 2. svazku letošního ročníku Vítězů. V životopisu Ondřeje biskupa pražského, jejž vypracoval P. Jiří Sahula, tak dobře známý svými historickými pracemi, je delší stať o názorech i řešení poměru Církve a státu ve středověku hlavně u nás. Tato část je nezbytně nutná, jelikož tvoří pozadí, v němž vyniká nejen osoba biskupa Ondřeje, nýbrž celé řady pražských biskupů a arcibiskupů, kteří v Čechách stáli v čele zápasu o svobodu Církve. Zároveň je touto částí vysvětlen světový zápas Církve o svá práva a kromě toho jasně vyniká usilovná snaha Církve o vnitřní obrodu, která nemohla být provedena bez vnějšího osvobození. P. Sahula pak pracuje na dalších životopisech, které budou v ideové souvislosti s životem biskupa Ondřeje.

Desky na Vítěze. Máme původní celoplátěné desky velmi vkusné na první ročník Vítězů. Stojí pouze 5 Kč. Jsou praktické. Na hřbetě je natištěno všech deset vítězů, jejichž životopisy vyšly v prvním ročníku. Objednejte co nejdříve.

Soukromý tisk. Každý, kdo nám pošle adresy těch, kdo by mohli odbírat některý z našich časopisů, dostane zdarma a vyplaceně koncem ledna náš soukromý tisk Savanarola: Čiňte pokání. Knížka bude krásně vypravena arch. Stormem.

Často slyšíme mezi mládeží volat: „Chceme vidět Ježíše Krista! A to takového, jaký byl, lidského i božského. Člověka i Boha. Snad nám dosud nikdo nepřiblížil Ježíše Krista člověka.“ Není tomu tak! František Michael William napsal jedinečnou knihu „Život Ježíše Krista“ (v kraji a lidu izraelském), ve které nám líčí kromě známých výjevů z Evangelia tolik nových věcí o životě Kristově a jeho době tak živě a pravdivě, že se nám při čtení zdá, jako bychom v oněch dobách žili. S takovou prostotou a s tak střídmou bohatostí nebyla dosud sestavena žádná kniha o Spasiteli. Nakladatelství „Vyšehrad“, Praha II., Václav-

SESTRA AUGUSTINA SMIČKOVÁ

DR. METODĚJ HABÁŇ

SESTRA

AUGUSTINA SMIČKOVÁ

1935

VÍTĚZOVÉ, OLOMOUČ

NIHIL OBSTAT

Olomucii, die 2. Januarii 1935

P. Dr. Silvester M. Braito O. P.

Censor ex officio.

IMPRIMATUR

Pragae, die 5. Januarii 1935.

Fr. Thomas Dittl,

Prior Provincialis.

Reg. fol. 214/II.

Nr. 367.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 7. Januarii 1935.

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius generalis,

Sestra Augustina Smičková z kongregace Milosrdných sester III. řádu sv. Františka ukázala světu svou sloužící lásku. Zářící její postava vynikla uprostřed bídy a slabosti lidského života, která je patrná zvláště v nemocnici. Tam je člověk bezmocný, tam prožívá vědomí ubohosti své existence. V nemocniční bídě sloužila s. Augustina řadu let trpícím a zoufalým. Svou péči věnovala nejen nemocnému tělu, nýbrž prohlédla až k nemocné duši, která v nepokoji ztrácí klid a odvahu. S. Augustina sloužila pro Kristovu lásku nejen nemocným, nýbrž po dlouhá leta i spolusestrám jako jejich představená.

Milosrdenství znamená spolutrpící a spolucítící srdce s ubohostí svého bratra. Člověk si přeje blaženosti a touží po ní. Pravým opakem blaženého stavu je trpět, čeho si nepřejeme. Přirozeně touží každý po zdraví, po pohybu a životu. Nemocní trpí tímto druhem ubohosti, že je zlomena jejich přirozená touha po zdraví. Ochromené zdraví působí těžce na duši. Duševní smutek ztěžuje stav, zvláště, je-li duše sama zatížena svými smutky z hříchů. Zamyslíme-li se nad stavem nemocného, oceníme lépe každou snahu, kdo pomáhá trpícím bratru. Sestra Augustina dovedla pomáhati zvláštním způsobem. V její péči bylo více tepla a milosrdné lásky k nemocným, než může dáti matka vlastnímu dítěti. V její duši bylo tajemství, z něhož zářila láska trpělivá, snášlivá, dobrotivá, milosrdná, která všechno

ochotně přijímala. Láska má všechny milé vlastnosti. Láska s. Augustiny byla pravou láskou Kristovou a tedy vlastnosti její lásky byly krásné a zářné jako odlesk lásky Boží.

Tyto vlastnosti sloužící lásky ji provázely celým životem. Je známé, že těžká služba noční u nemocných jí byla potěšením. Po své hlídce brala na sebe ochotně i druhé noci hlídku za jinou sestru, když tato potřebovala více odpočinku. V jediném úkonu kolik sloužící a jemné lásky k nemocným i k spolusestrám!

Sloužící láska uplatněna v životě chudé duchovní dcery sv. Františka z Assisi má působivou přitažlivost a vysokou hodnotu i pro naši dobu.

Život sestry Augustiny byl zařazen mezi Vítěze, neboť její zářný příklad může vítěziti i v duších jiných nejen řeholních, nýbrž i žijících ve světě, kde hřejivé a sloužící lásky je velmi málo. Její příklad má vítěziti nad hrubým životem egoismu a nenávisti, dvěma to opačnými vlastnostmi sloužící lásky.

Zároveň prohlašujeme, že se podrobujeme úplně dekretu Urbana VIII.; co se nazývá svatým a nadpřirozeným v životě sestry Augustiny, je podrobeno učitelskému úřadu sv. Církve, jejímuž rozhodnutí je vše přenecháno.

Bůh zařídil vše podle svého plánu. Ve věčné Moudrosti a prozřetelnosti jsou přesně vyznačeny všechny podrobnosti všeho nesmírného dění a všeho, co žije. Život lidských bytostí je tak upraven, aby mohly dospěti k svému cíli, aby splnily svůj životní úkol. Každý člověk s celým svým životním děním je velmi důležitý v plánu Boží Moudrosti. Nic není malého ani zbytečného, vše je velmi důležité, neboť to Bůh zařadil a zahrnul do svého plánu. Podle plánu Božího žijeme životem svobodných a rozumových tvorů, kteří jsou určeni pro Boha a k účasti na jeho věčném životě. První a

nejdůležitější prací pro rozumového tvora je poznati Boží plán, kterým rozvrhl Bůh postup našeho žití. Jdeme-li cestou podle poznání Božího plánu, dospíváme k podivuhodné dokonalosti, k vyrovnanosti a kráse života. Bůh totiž vyznačil všechny podrobnosti co nej-přesněji. Každé hnutí v lidské bytosti od přirozenosti může být posvěceno a směřováno k hlavnímu úkolu životnímu. V duši lidské je nesmírná pestrost a proměnlivost, člověk podléhá dojmům, citům a vášním. Mění se stále podle vnitřního dění. Vnitřní projevy jsou neuspořádané a nezřízené, protože vycházejí z porušené přirozenosti lidské. Proto druhým úkolem svobodného a rozumového tvora je najíti vnitřní světlo a usměrňovati své vnitřní dění, všechny jeho projevy tak, aby poslouchaly, aby podporovaly člověka, aby vytvořily v duši harmonii ušlechtilosti a upravily ji k větší lásce Boží. Láska je nejsilnějším tónem vnitřního dění, láska je pravou melodií, která přehlušuje vše ostatní. Šťastná je duše, která uvede všechny projevy svého vnitřního dění na jediný, téměř stále trvajících projev oddané lásky k Bohu.

Ta duše dospívá k vítězství nad sebou, nad světem, nad vším, protože chce jen to, co Bůh chce, a to vše se neomylně vyplní. Takovou duší, která poznala plán Boží Moudrosti a která uvedla všechno své vnitřní dění na lásku k Bohu, byla sestra Augustina. Proto její životopis bude obsahovati dva hlavní díly: I. O plánu Božím a jak jej vyplnila sestra Augustina. II. Jak uvedla celé své vnitřní dění na lásku k Bohu a bližnímu. Její příjmení lze označit jako „sloužící lásku“; to byla její pravá vlastnost.

PLÁN BOŽÍ A SESTRA AUGUSTINA

Vedení Boží prozřetelnosti je velmi patrné v životě s. Augustiny. Bůh spřádá životní okolnosti jako prozřetelný architekt, aby dospěla k povolání a k vyplnění životního poslání. Byla dcerou zámožného rolníka Jana Smičky a jeho manželky Kateřiny. Narodila se 5. ledna 1846 ve vesnici Lutíně na Hané. Byla druhou z dvanácti sourozenců. Její mládí je plné čistých radostí v prostotě venkovského života. Rodiče dbali o svůj statek nejen pro hmotné zaopatření svých dětí, nýbrž protkali svůj prostý život venkovský krásou hlubokého života křesťanského. Je podivuhodno, jak zvláště otec dovedl proměňovati všednost každodenní práce ve sváteční krásu a jas. Při svých pracích si prozpěvoval píseň o nejsv. Trojici. Prostota, tíha a všednost pracovních dní je na venkově přerušována starými zvyky. Smičkova rodina byla středem slavností a náboženských zvyků. Do duše malé Anny, to bylo křestní jméno druhorozené dcery, později sestry Augustiny, se vtiskla hluboko zbožnost rodičů. Její radosti splývaly s radostmi zbožných rodičů, sváteční okamžiky prožívala spolu se svými rodiči. Těšila se spolu s jinými dětmi na Velký pátek, kdy byl na jejich statku vystaven k líbání kříž a v průvodu byl nesen od nich do farního chrámu ve Slatinicích. Vnímavá a citlivá duše malé Anny byla utvářena radostí z kříže a z blízkosti Krista v jejich domě, z vědomí, že jejich dům zastupuje ve vesničce posvátné místo, z příkladu rodičů zbožných a štedrých, kteří odměňovali každé dítě, které přišlo políbit kříž. První dojmy radosti nebo bolesti v dětské duši mají mocný vliv na utváření duševního života. An-

na už jako dítě vnímala, že není větší radosti, není slavnostnějšího okamžiku, než v blízkosti u Krista; není většího bolu, než vědomí hříchu a urážky Boha trpícího.

Duše malé Anny byla bohatá na ušlechtilé city, její dušičkou proudil čerstvý vánek čisté radosti, její jednání bylo zdůvodňováno nejvyššími pohnutkami, líbit se Kristu, neurážet Krista, z vděčnosti líbat jeho sv. rány. Není myslitelné lepší prostředí, než tento prostý, domácí a zbožný život na venkovském statku, kde Anna přímo dýchala vzduch lásky k Bohu a budovala svůj poměr k Němu. Její život rozumný byl v okamžiku, kdy se probudil po prvé, obrácen pravým směrem, k Bohu, k cíli životní cesty, která začala. S ní ovšem začala i odpovědnost.

Z dětství Annina lze vyčísti první velký čin Boží Moudrosti, která měla svůj plán s její duší, posvětit ji, že první dílo, základní kámen duchovní budovy, byl dobře položen, život byl usměrněn.

Rolník Smička měl velkou zálibu v lovu. Tato okolnost, nepatrná v lidském životě, znamenala v plánu Božím mnoho. Smička se jednou těžce zranil na ruce a byl odvezen do nemocnice do Olomouce. Rána se hojila. Jednou přišla ho navštívit dospívající dcera Anna. Oplývala zdravou krásou a prostotou venkova. Návštěva u otce skončila, avšak v duši mladé dívky se vyjasnilo tajemství, které v sobě nosila a které střežila. Prožívala tajemství touhy po životě zasvěceném Bohu. Poznala v nemocnici Milosrdné sestry, sloužící nemocným.

Povolání bylo jasné, účel života zřetelný. Sloužiti jako Milosrdná sestra nemocným s láskou Kristovou. Její prostý, přesto však vnitřně bohatý život dívčího mládí, v očích světa tak bezvýznamný, v očích Božích dozrá-

vá k životu oběti a lásky. Opouští rodiče, matku a otce, opouští sourozence, slzy jí kanou, avšak duše se chvěje radostnou touhou po vyplnění nejtajemnějších přání. Vstoupila do kongregace Milosrdných sester 27. června 1867. Letní den, plný vůně bohaté úrody, znamenal pro ni novou úrodu v duchovním životě. Anna přichází prostá a čistá jako holubice, dobře připravena k uskutečnění nadpřirozené krásy v křesťanské dokonalosti. Přináší si s sebou vnímavou, citlivou a jemnou duši, plnou svatých dojmů a bohatou na obrazy z přírodních krás. Dech Boží ovanul pro ni nemocniční prostředí, že výměnu přírody a krásy za budovu bolesti a vzdechů, vůně luk a dozrávajících obilí za nesnesitelný pach nemocnice, a změnil je za prostředí tiché radosti ze sloužící lásky. Přece však jí zůstalo po celý život mnoho z těch polních květů a z krásy jar, která prožívala v přírodě. Později milovala přirovnání duchovních věcí s krásou květek a vůní zralých polí.

Osvědčila se v kandidatuře a byla oblečena do roucha Milosrdných sester v mateřském domě v Opavě. Při oblačce jí změnili jméno Anna na Augustinu. Její prostinkost a skromnost nedávala tehdy ještě tušiti, že se svou láskou účastní na velikosti církevního učitele sv. Augustina. Druhé období jejího mladého života bylo vystaveno na pevné skále, směr byl obrácen pevněji k Bohu.

Byla šťastna. Pro její duši nebylo větší slavnosti nad tajuplné nové zkušenosti v duchovním životě. Poznati sebe ve světle Božím! Vrcholný okamžik štěstí se přiblížil po tichém noviciátě, když 29. listopadu 1869 skládala první sv. sliby.

Zasvěcení bylo úplné, obět životní byla podána. Nadešla pravá chvíle, kdy prostá sestra Augustina měla znamenati nesmírně mnoho

pro duše trpící a nemocné. Prvním jejím působišťem Milosrdné sestry byla olomucká nemocnice.

•

Tuto prostou duši vedla Boží prozřetelnost vysokou cestou víry, naděje a lásky.

Nemocniční služba u nemocných má své velké nebezpečí. Pro mladou řeholnici je v ní nebezpečí přílišného rozptýlení, zpovrchnění v duchovním životě, je v ní nebezpečí blízkosti s křehkými nádobami lidských těl, přílišné únavy duševní i tělesné, takže se řeholní sestra velmi nesnadno udrží ve svatém spojení s Bohem, v posvátnému tichu vnitřním jako v noviciátě. V práci u nemocných, zvláště za nočního bdění, se snadno ztrácí poklad štěstí vnitřní usebranosti. Sestra Augustina nepřišla do rozporu s požadavky duchovního života. Její umění žítí jako řeholnice a ošetřovatelka vyvrcholilo ve zvláštní praktické moudrosti. Bůh vedoucí její duši k sobě dal jí velkou víru.

Prostá její duše stává se účastna věrou na světle Božím, v němž Bůh přebývá. Světlo víry jí dodávalo zvláštní pevnosti a přesvědčení. Její prostá duše nikdy se nebránila, nikdy nekladla překážky rozvoji víry, kterou jí Bůh vlil již na křtu sv. Světlo pronikající její duši bylo jasné a zář se stále zvětšovala, čím více sestra Augustina šla za jasným světlem. Soustředila se celá u svatostánku. Její víra v přítomného Krista nabyla takového přesvědčení, že ve volných chvílích nenalezala lepšího odpočinku, než dlení před Kristem svátostným. Mladá její duše se připodobňovala ovečce u Dobrého Pastýře, skláněla se k Božskému Spasiteli jako květinke vydechující vůni u jeho svatostánku. U Krista svátostného se uplatnila ta zbylá krása polního kvítí. Sestra Augustina přála si být květinou, nebo spíše pės-

tovat vůni ctností, sebezapírání a oběti jako prosté polní kvítko. Neznala přepychových rostlin ve sklenicích, měla ráda jen prosté polní květy, uprášené šedí a prachem denních povinností, avšak krásné a upřímné.

Ve své citlivé a jemné povaze narazila ostře na tvrdý nevděk lidí, jimž sloužila s největší láskou. Bylo to překvapení pro ni, když poznala, že lidé dovedou být tvrdí a bezcitní, že dovedou být nevděční. Sestra Augustina však měla v duši jiné světlo, jak se dívat na nevděk lidský. Víra vždy znovu posílena leskem Krista ze svatostánku, jí svítila; sestra pochopila velmi brzy, že je třeba svítit a ozařovat tím více nevděčné duše. Bylo o sestře Augustině známo, že si nikdy nenaříkala před lidmi; klečíc před svatostánkem skládala svůj zármutek k nohám Božského Spasitele.

K adoraci veliké svátosti Krista na oltáři jí nestačily denní chvilky. Zasněcovala i noční chvíle, pokud mohla, tichému klanění a té vroucí modlitbě, která nepotřebuje slov. Je to modlitba srdce, modlitba tichého rozjímání.

Životní cesta byla upevňována na započatém směru. Víra se upevňovala a šířila světlo v duši sestry Augustiny. Kněz-zpovědník její mluví o ní, že stav milosti byl na ní patrný. Víra tak pronikla její bytostí, že v jejím světle žila, mluvila, myslela i jednala. Víra je první ctností, jí poznáváme svůj cíl, věrou nazíráme na život a jeho smysl jinak než svět; sestře Augustině se stal poslední cíl životní — Bůh — prvním předmětem touhy a lásky. Je-li celý život obrácen směrem k Bohu, pak platí Bohu každé hnutí lidské duše, pak všechno v lidském jednání vyjadřuje radost z Boží přítomnosti a lásky. Usměv sestry Augustiny, který se neztrácel s jejích rtů, pohled, pokyn, vše bylo ozářeno leskem z víry. Víra byla jí pramenem života, v ní poznávala všechno jinak,

než jak to poznává náš ubohý rozum. Proto obstála ve všech bouřích, jímž byla vystavena svým povoláním.

Živá víra, oživená láskou, jí vnukla zamilovanou modlitbičku: „Božské Srdce Ježíše, dej, ať Tě následuji, kam chceš, i když bude cesta trnitá, obtížná a namáhavá. Jen zavolej a já půjdu za Tebou!“

Věrou povznáší se duše nad sebe, vzhůru, přistupuje k Bohu. Ubírá-li se tímto směrem, přichází k čistotě srdce. Lidské srdce, pokud člověk je rozumným tvorem, nemůže být posvěceno věcmi, které jsou nižší. Nemohou to být věci marné, pomíjející, není v nich nic, co by mohlo uklidnit duši plnou touhy po věčné radosti a věčném štěstí. Jenom Bůh svou velikostí dovede ji uspokojit, poněvadž byla stvořena pro něho. Víra obrací lidské srdce i mysl vzhůru a proto je zdrojem očištění; z ní proudí pramen světla.

Druhým kořenem, jímž sestra Augustina tkvěla ve věčnosti a jímž upevnila svůj život, byla její naděje, vypěstovaná ve vroucí důvěru v Pána Boha. Lze ji nazvat duší, v níž se dařilo božským ctnostem. Víra je pramenem světla, naděje zase pramenem síly, vytrvalosti, trpělivosti a všech jiných vlastností, k nimž je třeba síly. Sestra Augustina se nelišila od jiných ošetřujících sester, než právě silou naděje. Vůle její byla upevněna, neboť světlo víry jí svítilo na cestě k Bohu, naděje připoutala vůli k věčnému cíli. Upřela celý svůj vnitřní zrak i sílu k Bohu a pak vše ostatní je prostý důsledek pevnosti a jistoty, plynoucí z Boha. U sestry Augustiny nebylo nerozhodnosti, nebo trapných rozpaků, s nimiž se setkáváme v lidském životě v každém těžším postavení. U ní bylo vše jasné, co bylo dobré, co sloužilo ke cti Boží, lásce k bližnímu a rozkvětu kongregace. Ke všemu ostatnímu, co nebylo shod-

né s vůlí Boží, nebylo jiného stanoviska než pevné „ne“. Řeč vaše budiž ano, ano, ne, ne! Podle těchto slov věčného Slova sestra Augustina věrně jednala.

Z heroické důvěry v Boha, kterou na ní pozorovaly všechny spolusestry, plynula pevná a zdravá sebedůvěra. V její duši byl vždy pevný klid, ve všech okolnostech těžkého řádového povolání. Jak uvidíme dále, bylo jí třeba velmi hlubokého klidu v duši, aby vykonala dílo, k němuž ji prozřetelnost Boží vyvolila. Byla naplněna jistotou z pevné naděje na šťastnou věčnost. Její zpovědník oznamuje, že mu řekla jednou: „Bojím se, že má duše neobejme všechno, co Kristus pro mne po smrti chystá.“ Prostinká duše, která zakoušela již zde na zemi velikost věčného blaha a klidu! Jaký stupeň pevné důvěry byl vypěstován v jejím nitru, když požívala takové chvílky! Duše božských ctností! Boha hledala, Bůh byl její nadějí a Bůh se jí dal nalézt v její práci, v jejích starostech a hlavně v nemocných.

Samozřejmě, že duše tak veliké víry a důvěry, oplývala láskou, a to takovou, že celý její život se stal sloužící láskou. Zářila jako hvězda ve světě, plném tmy a sebelásky. (To bude předmětem pojednání v druhé části.) Rozumíme-li tomuto základu jejího života, porozumíme snadno všemu ostatnímu.

V životě sestry Augustiny v kongregaci bylo zaznamenáno mezi jiným, že milovala své povolání. Od prvního okamžiku, kdy uslyšela v duši tajemný hlas, volající ji k řeholnímu životu, její prostá duše byla pohotova poslechnouti a jíti za vůlí Boží. Bylo jí příliš jasné, že jen to je pro ni cesta životního štěstí a spásy. Tuto pohotovost vůči hlasu Boží vůle pěstovala jako zahradnice drahou květinu. Proto byla šťastna v den své obláčky a ještě šťastnější v den své sv. profese. Vůle byla

spoutána zlatými pouty tří slibů, chudoby, čistoty a poslušnosti. Cesta v povolání byla tím vyznačena. Jíti životní únavou, vzíti na se všechny starosti a bolesti, nevděk a vše ostatní, co může provázeti tento zvláštní způsob života. Ve vůli, toužící po Bohu, nebylo ani dost málo neochoty; její odhodlanost byla pevná. Cítila, že není pro ni větší ctižádosti, než jak by denně lépe plnila vůli Boží. Proto hned na prvním působišti v Olomouci v nemocnici stala se vzorem v zachovávaní řeholních předpisů. Mladá ještě, avšak vychována duchem sv. Františka, prostinkého a chudobymilovného, přinesla sestru Augustina do nemocnice velkou péči a starost o věci, o povinnosti, takže brzy na sebe upozornila okolí. Byly jí svěřovány povinnosti, které vyžadovaly více obětavosti a bystrého ducha. Milovala ve všem pořádek. Duše dokonale usměrněná k poslednímu cíli nemohla než milovati pořádek. Bůh je pramenem všeho, co je dobře zřízeno, co září souladem. On stvořil vše v souladu a podle zákonů, aby vše plnilo jeho vůli. I v duši sestry Augustiny Bůh svou moudrostí vytvořil dokonalý soulad. Proto milovala soulad a pořádek ve všem. Jejím heslem bylo: „Zachovávej pořádek a pořádek zachová tebe.“

Souladná duše, plná pokoje, dávala mladším spolusestrám dobré rady. Utíkávaly se k ní o pomoc a radu jako k matce a oslovovaly ji slovem „naše matka“.

Soulad a vyrovnanost sejevila i v jednání s jinými lidmi. Jak v Olomouci, tak později v Náchodě byla nucena jednati s osobami světskými; pro její jasné vzezření, pro vnitřní klid a soulad s ní lidé jednali s velkou úctou a vážností; správce nemocnice Albrecht Hejzlar ji nazýval rovněž jen „mátí“, ač sám byl hodně starší. Svou vlídností a dobrotivostí, která zářila na venek jako účinek vnitřního souladu,

vycházela vstříc každému, kdo od ní jakékoliv pomoci potřeboval.

Její snaze odpovídala skromnost, pokora, chudoba, poslušnost; jsou to na pohled prostinká kvítka polní, avšak vypěstuje-li je duše, činí ji nejvzácnější bytostí, milou Bohu i lidem. A v těchto ctnostech se stala mistrem. Přioděla se v řeholní družině dokonale pláštěm skromnosti, jako věrná dcera sv. Františka. Jak těžko vycházejí lidé navzájem pro neurované vlastnosti. Kolik padne denně slov netrpělivosti, hněvu, ba i hůře, nenávisti atd. A jako tyto vlastnosti činí život nesnesitelným, tak opačně působí klid, vlídnost, dobrotivost, laskavost. Tyto vlastnosti mají zázračnou přitažlivost pro člověka. Sestra Augustina, zářící krásou skromné chudobky, polního kvítka, měla proto nadpřirozený půvab, který ji činil velmi nápadnou a milou všem.

V r. 1895 se zřizovala nová nemocnice v Náchodě. Byly povolány Milosrdné sestry. Představená určila sestru Augustinu k založení nového domu. Nový dům má mít pevný základ v řeholním životě, aby dobrý duch získával požehnání nebes pro zdárnou práci na novém místě. Sestra Augustina se hodila k tomuto úkolu. Nemohla zklamat naději kongregace a též občanů náchodských, kteří zavolali Milosrdné sestry. Sestra Augustina šla ve jménu sv. poslušnosti. Řídila se zásadou, kterou tak často zdůrazňovala: „Pán Bůh miluje sebe-menší poslušnost a poddanost k představeným více, než největší služby, které se snažíme jemu prokázat, avšak z vlastní vůle a podle své hlavy. Vštěpme si tuto pravdu hluboko do srdce a v poslušnosti k Božskému Srdci Kristovu, učme se dokonale plniti vůli představených a vykonati ji mlčky, jdouce tam, kam nás posílá vůle Boží, třeba by to bylo i za oceán.“ Tato vůle poddaná v poslušnosti vůli předsta-

vených a v ní vůli Boží byla dílem dlouhé práce v duchovní sebevýchově. Není to dílo dané člověku hotové od přirozenosti. Milostí Boží posvěcená vůle musí stále se udržovati na započaté sebevýchově ustavičnou pozorností nad vnitřními projevy a hnutími. Jen tehdy, je-li vůle poddána Bohu, nabývá převahy nad citlivostí, nad obrazotvorností, nad pamětí a nad každým hnutím nitra a dovede zjednati pořádek a klid. Každá duševní schopnost potřebuje pozornosti, aby nastala dokonalá vnitřní harmonie a vyrovnanost. Jen tehdy dovede pak duše vyjít sama ze sebe, aby mohla hledati dokonale Boha a spojití se s Ním v lásce. Tuto nutnou podmínku hlubšího života vnitřního udává sv. Jan z Kříže. Sestra Augustina připravila duši k vzestupu k Bohu dokonalou poslušností vůli Boží, svým představeným a svatým pravidlům řehole. V nich jsou koleje, po nichž se jede bezpečně k Bohu; tok života je udržován v hrázích proti přívalu nezřízenosti, která přepadá člověka v nestřeženém okamžiku.

Ve svátek Srdce Páně přijela k nové družině Milosrdných sester do Náchoda. V novém domě byla dosazena sestra Augustina za představenou. Zastávala tento úřad po řadu let až do r. 1917. Stala se duší celého domu. Jako duše oživuje tělo a působí, že je v něm vnitřní život, plný tajemství a radosti, tak sestra Augustina působila, že náchodská nemocnice ožila vnitřním, domácím štěstím a radostí. Byla prostě matkou všech, sester i nemocných; ba i správce a ostatní světští lidé cítili něco z toho domácího krbu hřejivé lásky a upřímnosti. Hořela láskou k svému povolání. Stanovy řehole sv. Františka jí nebyly překážkou, nýbrž naopak, podle nich upravila celý způsob svého jednání.

Začátek náchodského domu byl velmi těž-

ký. Zařizování nemocnice vyžadovalo velkého nákladu a proto ani sestry nebyly ušetřeny obětí a nedostatku. V prvních chvílích byly tak chudičké, že byly rády, když jim paní domovnicková uvařila oběd a půjčila lžičky. Její důvěra v Boha tehdy zářila. Povzbuzovala sestry k trpělivosti. Pamatují se ještě na její slova: „Začátek je vždy a všude zlý; vše jen z lásky k Bohu!“ Statečná žena v důvěře v Boha! Myslela při svém nedostatku na chudé matky s mnoha dětmi, které mívají mnohem více starostí a vše nesou trpělivě; často je sestrám připomínala se slovy: „My bychom nechtěly snášení obtíže?“ Její řeholní chudoba nebyla jen ve slibech, nýbrž ve skutecích. A tento přechod ze slibů ke skutkům bývá velmi těžký, vyžaduje stálého sebezpřemáhání, neboť skryté náklonnosti a přilnutí častokráte k maličkostem vyvstávají a člověk se opírá o věci, nebo touží po nich, nebo nelibě nese nedostatek atd. Smysl pro skutečný denní život, smysl pro každý jednotlivý úkon, aby byl správný a milý Pánu Bohu, zaujal úplně sestru Augustinu. Její duchovní život byl tak skutečný, nerozplýval se jen v neurčitých projevech citových, nebo v zevnějších úkazech, které tak rušivě působí na okolí. Byla to skutečnost života a skutků, která odpovídala hlubokým úvahám a adoracím před svatostánkem. Prositi Krista o milost, o pomoc proti vlastním nedostatkům a chybám, modliti se za sestry chybné a nechápající dost hluboko smysl duchovního života a napomenutí, to vše považovala za svůj úkol.

Ve svém skutečném duchovním životě měla starost a péči i o ty nejmenší věci nemocniční, aby se nic zbytečně nezkazilo, aby nebyla udělána škoda na věcech svěřených její správě. Sestrám zdůrazňovala: „Se svým majetkem každý umí hospodařiti, avšak s cizím

ne, to je skutečné umění!“ Tomuto umění dobře rozuměla. Jednou vystoupila na půdu, kam sestry věšely prádlo. V rychlosti nebo z nepozornosti pověsily prádlo na železné zábradlí nově natřené. Sestra Augustina prádlo odstranila a při nejbližší příležitosti připomněla sestrám nerozumný skutek: „Doma jste to také tak dělaly?“

Toto moudré napomenutí připomnělo sestrám povinnost sv. chudoby, nakládati s věcmi svěřenými s toutéž svědomitostí, jako by musely samy kupovat a opravovat, co se poškodí. Její opatrnost šla až k nejmenším věcem; i kůrky chleba střežila, aby nebyly zmrhány nebo odhozeny.

Služebné v kuchyni pracující se jednou rozesmály. Sestra Augustina drhla popelem zazenalý dvouhalěr.

Tyto podrobnosti jen jasně poukazovaly na její opatrnost, na její skutečné provedení sv. chudoby až do nejmenších důsledků. Milovala závazky plynoucí ze sv. chudoby. I v tom byla věrnou dcerou sv. Františka. Až se mladé služebné dívky v kuchyni dost nasmály, pravila jim sestra Augustina: „I malé věci můžeme pro Krista učinit krásnými a velikými.“ Moudrost hodná její poctivé a prosté duše.

Se sestrami šila a spravovala ve volných chvílích prádlo a pobízela sestry k výzdobě drahého místa, klášterního domu a zvláště kaple.

Kaple s přítomným Kristem v tajemné svátosti byla středem její starosti. Byl to den slavnosti a radosti, když byla pro sestry při nemocnici zřízena domácí kaple. Sestra Augustina ji chtěla mít zasvěcenu Božskému Srdci Kristovu, jelikož na slavnost Srdce Páně přijely do Náchoda. Na úpravu příbytku pro svátostného Krista nešetřila nákladu, chtěla, aby kaplička byla krásným a útulným místech-

kem duchovního odpočinku a osvěžení pro unavené sestry. V ten den, kdy zářila kaplička přítomností Kristovou ve svatostánku, zářila i sestra Augustina pro tuto velkou milost a lásku Boží, že se u nich Bůh sám ubytoval. Duše sestry Augustiny potřebovala této hojivé blízkosti Kristovy, aby nemusela nésti sama tíhu starosti a bolesti; v Kristu ve svatostánku se sestrám náchodským otevřel živý pramen a místo skutečné slavnosti. Ta milá záměna místečka před svatostánkem s celodenním shonem a prací v ošetřování a místem stesku, nářku a bídy lidské byla potřebná pro všechny sestry. Jejich milosrdenství s bližním by se brzy vyčerpalo, kdyby nebylo stále posilováno nevysychajícím pramenem přítomnosti a lásky Kristovy. Sestra Augustina ve svém smyslu pro skutečnost věděla dobře o tomto pramenu a proto pečovala o to, aby kaple byla dobře zřízena.

V kapli se odehrával vždy nejposvátnější úkon a nejdůležitější pro celý den. Sestry se účastnily sv. oběti Kristovy. Sestra Augustina hrála na harmonium, vycvičila se již v Olomouci. Doprovázela posvátný zpěv sester při službách Božích. Jak odpovídal každý akord, který vyluzovala na nástroji, vnitřním akordům její duše, ponořené do Boha! Hrála písně své duše. Zpívala se sestrami s velkým nadšením a velkou slavností. V duši, v níž bylo tolik tajemství Ducha sv., v níž byly jen myšlenky na Boha přes celý dlouhý den, v níž byly vzbuzovány jen svaté úkony lásky, kolik že bylo v ní též vroucnosti a úcty při posvátných obřadech! Jak hluboký byl zpěv sestry Augustiny!

Ve svém zanícení pro řeholní život a v lásce k řeholi svatého Františka měla velký zájem o vzrůst a rozkvět kongregace Milosrdných sester. Podporovala svou radou a pomocí

mnoho dívek. Její šťastnou obětí se stala i vlastní sestra, která rovněž vstoupila za sestrou k Milosrdným sestrám jako sestra Cecilie a zemřela roku 1883 v Opavě jako milá ošetřovatelka nemocných.

Plán Boží prozřetelnosti se tak jasně rýsoval vyplněn v duši sestry Augustiny. Každý krok jejího života nabyl velké důležitosti, protože ji přibližoval k Věčnému Pramenu života a blaženosti, k poslednímu cíli. Rozumnost a svoboda, která se stává tak mnohým duším zdrojem chyb a nedokonalostí, hříchů a záhuby, stala se sestře Augustině pramenem dobrých skutků a přivedla ji k ctnostem. V ctnostech byla dovršena krása milosti posvěcující, vyzařující z duše sestry Augustiny. Její život byl dokonalým dílem Božího působení a milosti. Dokonalost byla zvláště v lásce, v důvěře a ve víře v Boha, tedy v božských ctnostech, v účasti na životě Božím v nás. Tomuto životu Božímu dávala sestra Augustina průchod celou svou vnitřní bytostí. Ani nejmenší čin nebyl neovlivněn krásou nadpřirozených a božských ctností. Víra svítila, naděje uvolňovala, láska zahřívala a podněcovala k hrdinným úkonům. Z víry, naděje a lásky vycházely i úkony jiných ctností; celý život byl upraven dokonale. Dokonalé úkony byly patrný i nemocným. Na příklad v době světové války, kdy se hlásil všude nedostatek, i v nemocnicích, bylo o náchodské nemocnici známo, že tam bylo vždy všeho dost pro nemocné vojáky. V roce 1917, kdy bída se stupňovala, tázal se jeden voják přímo sestry Augustiny, „odkud fasují do kuchyně, že nikdo nemá hladu?“ „Všechno, vojáčku, všechno bereme od Pána Boha, samy to jen šetrně spracujeme a máme radost, že přiznáváte, že nemáte nedostatku.“ Vědění, že vše je z ruky všemohoucího Boha, bez jehož požehnání ne-

může vydat země své plody, působilo, že sestra Augustina měla nevyčerpatelné zásoby. Vliv prvních dojmů z otcovských polí ozdobil ideje sestry Augustiny; tak ráda pozorovala dobrého Boha jako Hospodáře, který rozdává každému, čeho potřebuje.

Sestra Augustina chtěla být začkou chudého Krista, jenž se zrodil chud v chudičkém chlěvě, chudé vyhledával a jim pomáhal. Činil tak jen proto, aby nás učil, jak máme žít v časném životě, abychom si tak zasloužili bohatství jeho věčné slávy. To jsou pohnutky sestry Augustiny k chudému životu. Její šlechetné srdce dovedlo žít s Kristem v chudobě a skromnosti a při tom mělo všechny záhyby naplněné účinnou láskou k chudým; chudý našel u ní vždycky srdce otevřené a dlaň plnou. Bylať pravým dítkem Františkovým, které je podobno kvítku chudobce. Dává svůj léčivý květ každému a kvete, dokud není zasypáno sněhem. Taková stále pohotová chudobka byla sestra Augustina, která svou štedrostí a láskou léčila chudobu druhých.

JAK SESTRA AUGUSTINA UVEDLA CELÝ SVŮJ ŽIVOT NA LÁSKU K BOHU A K BLIŽNÍMU

Bůh dal duši lidské tři schopnosti; paměť, již se může zabývatí přítomností i minulostí, jako účast na své síle a moci; paměť se připodobňuje duše Bohu Otci. Dal jí rozum jako účast na své Věčné Moudrosti a Věčném Slově, dal jí též vůli, kterou může milovati, jako účast na Duchu sv. V člověku je tedy podobnost Boží, podobnost nejsv. Trojice. Bůh sdílí těmto lidským schopnostem účast na svém božském životě poznání a lásky. Dokonalejší

je v tomto pozemském životě láska, která miluje Boha, jako nejvyšší dobro, tak jak je sám v sobě. Síla lásky poutá duši k milovanému předmětu; v lásce Boží k Bohu samému. Poznání z víry je zde na zemi nedokonalé, proto až budeme patřiti na Boha tváří v tvář, zmizí nedokonalé poznání věrou, kdežto láska zůstává na věky. Láskou žijeme životem věčným již zde na zemi.

Tuto pravdu poznala a požívala sestra Augustina podobna svému otci sv. Františku. Její duše přeplněna láskou používala obrazů z přírody, aby naznačila sestrám, jak dokonalá je láska k Bohu a k bližnímu.

„Láska k Bohu bez lásky k bližnímu,“ zdůrazňovala, „to jsou jen samé plané květy; lásku k Bohu dokazujeme jen láskou k bližnímu; oplýváme dobrými dary jen tehdy, když prokazujeme lásku z čistého srdce Bohu a bližnímu.“

To je vlastní program života sestry Augustiny, podle něho pracovala a stavěla svůj duchovní život a podle něho upravovala i život svěřených spolusester. Ona dobře chápala, že i její klášterní dcery jsou lidmi, a že i v nich je křehká lidská přirozenost. Proto kdykoliv pozorovala, jak vlny přirozenosti nabývají převahy v některé duši, často s horkými slzami prosila svátostného Spasitele za utišení bouře a za lásku pro svěřené sestry.

Svou skutečnou lásku věnovala nejdříve svěřeným spolusestrám. Snažila se o to, aby sestry prospívaly ve ctnostech a byla jim radou i skutkem vedoucí matkou. Měla mezi dcerami svými sestru E., která velmi ráda urovnávala své věci, pečlivě se strojila a tím i pozdě přicházela ke společným modlitbám. Sestra Augustina jako laskavá matka nacházela jemné příležitosti, aby vzala možnost sestře E. zůstatí stále takovou. Zavedla na při-

klad, že sestry střídavě předřikávaly modlitby a tak i sestra E. byla nucena přijít v čas. Před exerciciemi zvláště upozorňovala sestry na různé chyby a nedostatky a povzbuzovala k důkladné obnově na duši. Takových vhodných okamžiků nalézala mnoho. Stalo-li se, že slyšela pronášeti jiné názory o přesnosti v řeholním životě, které se přičily svatým stanovám řádovým, nikdy neprojevila zlost nebo netrpělivost, avšak rozhodně pronášela: „Nezazlívám vám názory, avšak varuji vás, abyste se jimi řídila. My, jako klášterní děti, máme pěstovati zvláště tři květy: lásku, pokoru a zlatou svornost, která platí více než všechny démanty. Pokora je lodičkou do přístavu věčných radostí, láska tvoří všechno.“ Její duše hodnotila cenu každého dobrého skutku, věděla, že každému jsou připraveny milosti Duha sv. z bohatství Kristova. Proto říkala: „Jako nemají všechny mince stejné ceny, tak též nesmíme pohrdati u lidí menší hodnotou, jinak bychom zavinili porušení svornosti, která dodává tolik ceny lidské důstojnosti, která je podmínkou možnosti spolužití a spolupůsobení v časném životě.“

Spatříme-li u někoho vznětlivost povahy neb jiné přičící se počínání, nesmíme zvětšovati u sebe tyto vlastnosti, naopak, snášeti je trpělivě, neboť takto získáme u Pána Boha více než sebevětším skutkem. Jen láska srdce, chceme-li, dovede již zde na zemi tvořiti časný ráj. Láska miluje, je shovívavá, je trpělivá, je divotvorná. Dobrá vůle je největší umění ze všech umění.“

Hořkou nedůvěru, kterou pocífovala někdy od sester, měnila v úkrytu při svých modlitbách u svatostánku v oddanou lásku řeholní rodiny. Svou tajuplnou energii spojovala s láskou a tím udržovala dobrý stav své družiny. Nepochopení a jiné těžké věci, které jí byly

mnohdy odměnou, brala jako nejlepší důkazy lásky božského Mistra, k jehož cti a slávě chtěla žít i zemřít.

Vážnost života a každého kroku byla tak veliká, že se sice stále láskou usmívala, avšak zřídka se smála. Málo bylo sester, které pozorovaly tu ustavičnou starost o jejich duše i o potřeby tělesné, tyto těžkosti svěřovala vroucně jen božskému Mistru. Nevinnou radost sester nikdy nerušila, ba sama k ní přispěla a povzbuzovala.

Její láska byla hrdinně trpělivá. Byla vzorem trpělivosti a obětavosti, sloužila dnem i nocí sestrám a nemocným. Láska k sestrám byla dokonalá, ohleduplná, hlídala za ně v noci u nemocných, když sestra sebemeně potřebovala odpočinku.

Její pravá láska k sestrám nešetřila chyb. Pozorovala-li sklony k zbytečností, rozhorlila se svatým zanícením: „Co by tomu řekl náš zakladatel řádu, který tolik horlil o chudobu, a co by tomu řekl náš svatý otec František?“

Život sv. Františka měl být sestrám zrcadlem, v němž by shlížely své chyby a nedostatky, zvláště proti sv. chudobě. Každý rok se znovu předčítal život sv. Chudáčka z Assisi, aby každá sestra jej znala dokonale. Vyprávěla o začátcích řádu, o nedostatku a přece o svaté spokojenosti všech.

„Náš řád je řádem kajícím a proto nesmíme toužit po něčem, čím bychom se podobaly světským lidem.“ Prostota a chudoba měla být hlavní ozdobou sester sv. Františka. Ideál sv. Františka chápala sestra Augustina velmi dokonale.

Pro sestru Augustinu láska byla sluncem života, bez něhož každý strom byl neplodný. Láska byla potravou jejího šlechetného srdce, byla pro ni silou a odpočinkem. Láska ji pu-

dila a nedala oddechu v povinnostech. Lásku poznala až do nejhlubších základů, celý obsah slova láska byl jí známý, lásku používala za žezlo své moci, láskou krotila vše, co bylo třeba zkrotiti. Životní úkol byl slaviti triumf plesající lásky k božskému Spasiteli. Po celých padesát let ovládala mistrně nástroj lásky k božskému Spasiteli ve svatostánku. Pro sebe měla tuto lásku ke Kristu, proto se zříkala hrdinně všeho, co by ji mohlo zmenšiti nebo brániti projevům její ohnivě lásky. Její láska byla skutečná jako celý duchovní život a proto si žádala mnoho dobrých skutků a obětí.

Ač byla ze zámožné rodiny, pro sebe ponechávala jen věci odložené a prosté. Lepší prádlo a oděv dávala sestrám. Proto musela vyslechnouti mnoho poznámek o přehnanosti nebo lakomství. Ve své prostotě a snaze přiblížit se svou chudobou Kristu samému přišila na odložené prádlo latu na latu, nedbajíc, že oděv je pak těžký nebo nevzhledný. Usmívajícím se sestrám říkala: „To hřeje.“

Pro svou osobu nepoužívala nikdy ani v nemoci léků na zmírnění bolesti a na totéž upozorňovala sestry: „Ať rády trpí a obětují tuto bolest Kristu Pánu na oltáři.“ V její duši zářil oltář svatou přítomností božství a obětí Kristovou a ona se k němu stále obracela jako květinka ke slunci.

Za všechna leta jejího působení v nemocnici nikdo od ní neslyšel ani slova stesku nebo nářku. Byla to mysl veselá vždy pohotová k oběti, utrpení a práci až do zemdení. Život sestry Augustiny byl životem pokání a obětí lásky ke Kristu a k nesmrtelným duším. Řídila se zásadou, kterou často vyjadřovala, že ani hábit, ani bělost závoje nepřináší řádu prospěchu nebo nesmrtelným duším spásu; nebo kdyby člověk jednal podle své vůle, místo aby

učinil své srdce zrcadlem ctností, jež jsou ob-
saženy ve svatých řádových stanovách. Po-
slušnost považovala za světlo své duše, kte-
rým se celý svůj život řídila. Mysl sestry Au-
gustiny byla naplněna vzpomínkami na Kris-
ta poslušného až k smrti kříže, v úvahách se
nořila do poslušnosti Kristovy, aby sebe snad-
něji Kristu připodobnila. Proto její všechny
zásady, jimiž se řídila a k nimž vedla spolu-
sestry, vyrůstaly ze stromu sv. kříže, z posluš-
nosti Kristovy. I v poslušnosti jako v jiných
věcech byla sestra Augustina velmi skutečná.

EUCHARISTICKÝ ŽIVOT SESTRY AUGUSTINY

Poměr sestry Augustiny k nejsv. Svátosti dá
se vyjádřit tím, co si stále opakovala: Co by
mi prospělo, že jsem křesťankou a řeholnicí,
kdybych si nebyla vědoma, jak nesmírného
milosrdenství se mi dostává ve svatém přijí-
mání; v něm požívám Toho, jenž byl bez hří-
chu, a ke mně přichází ve svaté Hostii, abych,
majíc v sobě Boha, dovedla se hříchu varo-
vati. Toto vědomí stalo se úrodnou půdou
v duši sestry Augustiny, z níž vyrůstaly vše-
chny její dobré vlastnosti a heroické ctnosti.
Ze svatého přijímání čerpala sílu a moc
z Krista. Její duch byl pln bázně a úcty, vola-
la ke Kristu svátostnému: „Pane, jsem tvá slu-
žebnice a služebník je povinen činit vůli své-
ho Pána.“ Tedy hlavní přípravou na sv. při-
jímání byla pokora setníka z evangelia: Pane,
nejsem hoden... „Kdo nedovede překonati
svůj smysl a názor ctností sv. pokory, ten ne-
dovede nikdy využít účinků a moci svatého
přijímání.“ Pokorné srdce dovede odumřít
tělu a žije pro duši, která je nesmrtelná. Po-

korné srdce slouží každému a jakýmkoliv způsobem, nic mu není ponižujícího. To je vrchol, po němž poznáme, je-li člověk hoden svého povolání. Takovým pravdami připravena blížila se sestra Augustina k sv. přijímání.

V pokorné úpravě své duše zasloužila si sestra Augustina ten velký žár lásky ke svátostnému Spasiteli. Kolem svatostánku se odehrával celý její život. U Krista byl zdroj pravého života a síly. Láska k Eucharistii vzrůstala každým svatým přijímáním. Posilněna Eucharistií pracovala a trpěla, modlila se a plakala před Kristem za sestry a své bližní. Její duše se vžila přímo do úmyslů Srdce Kristova, v němž byl plán spasiti a vykoupiti lidstvo, posvětit nesmrtelné duše. Láskou pronikla sestra Augustina až těmito tajemstvími Srdce Božího a uskutečňovala svým životem to, co jí Pán přiřkl ve své prozřetelnosti. Jen tato láska a toto tajemné splynutí jejich úmyslů s úmyslem božského Spasitele dodává duši vše, sílu a moc, lásku k bližnímu a ke všemu, co nese na sobě stopy Boží.

Při každém svatém přijímání je třeba si připomínat vznešenou moc božské lásky, se kterou se dává duši Kristus za pokrm; je třeba v Eucharistii si osvojit pravou lásku k sobě samým, abychom dovedli své tělo uchrániti v čistotě a střídmosti, v sebeovládání a tichosti. Jen tak se duše připravuje na tajemství Eucharistie, aby v něm vyčetla pouhým pohledem, co je obsaženo v Evangeliiu. Díváme-li se při pozdvihování na bílou Eucharistii, mluví k nám všechna slova, která mluvil Kristus. Eucharistii může přijímat jen duše, která se řídí zákonem jeho lásky.

Bílá Eucharistie byla pramenem pro sestru Augustinu i pro její nadšení pro sv. chudobu. V Eucharistii se soustřeďoval celý život duchovní; byla schopna života, protože žila lás-

kou k Eucharistii a z Eucharistie. Nastřádala si v řádovém životě v blízkosti u Eucharistie plnost lásky, z níž žila neustále. Neměla jiné touhy než líbiti se Kristu a plniti vůli Otce nebeského. V její duši bylo spáleno vše pozemské a vše, co bylo zatíženo pomíjejností. Hořela láskou jako věčná lampa. V duši poznávala hluboká tajemství, v lásce k Srdci Páně je řešila. Tam se odhalila rouška tajemství její duše; její vnitřní život znamenal lásku k Bohu.

Přítomnost Boží v její duši jevila se i na zevnějšku. Osoba, která se s ní po prvé setkala, praví, že měla pocit, že má před sebou sestru neobyčejného ducha a tento dojem jí zůstal i nadále. Nezdálo se, že by vynikala něčím nad ostatní, a přece celá postava dýchala skromností, jednoduchostí, svatou radostí, usebraností a všemi vlastnostmi, o kterých jsme se zmínili. Hlavním rysem duše sestry Augustiny zůstala až do konce její skromnost, pokora, prostota a chudoba, v níž se připodobnila dokonale sv. Františku. Bylo to bohatství lásky Boží, které ji uvedlo jako sv. Františka na tyto cesty evangelické prostoty.

Mezi sestrami zavedla denní pobožnost k Srdci Páně. Její starost o duše přiváděla sestry ke Kristu svátostnému, z něhož ona žila tak intensivně. Modlitba společných hodinek byla pro ni liturgickou slavností, proto napomínala často sestry, aby dělaly přestávky a modlily se s citem. Když kdysi sestra kuchařka onemocněla a jiná sestra ji musela zastoupiti v kuchyni, sestra Augustina s velkou starostí se chodila k ní tázat, zda má modlitby vykonány a neměla-li je hotové, zastoupila ji sama v kuchyni, aby je sestra mohla vykonati, neboť večer by byla příliš unavená a nelze se dobře modlit.

Liturgický život a účastenství sestry Augus-

tiny na tajemstvích, která stavila sv. Církev, bylo slavnostní. Prožívala s Církví sv. posvátnou dobu, která se slavila. Nejmilejší dobou pro ni na cestě pozemského putování byla doba postní. To byla pro ni „doba žní“. Vidíme tu zase vhodné přirovnání.

Mysl sestry Augustiny žije z obrazů polní krásy a radosti rolníkovy v době, kdy sklízí zlaté klasy, plné obilí. Dobou žní pro duši sestry Augustiny byl Kristus ukřižovaný. Sklízela z ran Kristových věčnou jeho lásku, která se projevila tolika ranami a utrpením. Cesta kříže tolik odpovídala jejímu životu. Ona se nezastavila na své křížové cestě. I když klesala pod tíhou životního kříže, s Kristem povstávala znovu a šla vytrvale dál za Ním až na Kalvarii. Byla to velká láska a z ní plynoucí odvaha, která ji vedla až ke Kristu ukřižovanému. Kristus jí byl pohnutkou k vytrvalosti, k trpělivosti a k heroickému životu práce, námahy a starosti.

Byla patrná její vroucnost, s jakou se modlila před Kristem ukřižovaným. Duše, které žijí láskou ke Kristu, dovedou se tolik připoutati k zraněným nohám, k otevřenému srdci a ke všem krvácejícím ranám božského Trpitele, neboť je v těchto důkazech lásky tak jasně vepsáno: Láskou věčnou jsem tě miloval! U paty kříže tryskal sestře Augustině pramen živé vody, pramen ohnivě lásky. Život sestry Augustinky přecházel znenáhla celý v lásku Boží. Obnovila v sobě milostí a láskou Boží původní řád, mysl a vůle byla poddána v lásce Bohu, nižší část lidská byla poddána vůli posvěcené milostí a rozumu, osvícenému věrou a dary Ducha sv., a proto v okolí sestry Augustinky byl stálý klid, stálá vyrovnanost, spravedlnost, harmonie, vše bylo správné.

LÁSKA SESTRY AUGUSTINY K NEMOCNÝM

Řekli jsme již několikrát, jak duchovní život sestry Augustiny byl skutečný, zvláště její láska byla skutečná a proto si žádala skutků účinných, pomáhajících a ustavičného sebeobětování. „Láska k Bohu bez lásky k bližnímu, to jsou samé plané květy; lásku k Bohu prokazujeme láskou k bližnímu.“ První zapsatelka životopisu sestry Augustiny přivlastnila jí v lásce k bližnímu slova sv. Pavla (1. ke Kor. 3—7): Požehnán buď Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, otec milosrdenství a Bůh veškerého potěšení, který nás těší v každém našem soužení, abychom mohli i my těšit ty, kteří se nacházejí v mnohém soužení! Jí patřilo právem příjmení „Milosrdná sestra“, neboť jí byla skutkem. Kde bylo utrpení, tam se cítila na svém místě. Posvěcená láskou Kristovou věnovala bližním svůj čas, své srdce, své zdraví, celý svůj život. Příkaz lásky k bližnímu, podobný prvnímu příkazu lásky k Bohu, hleděla vyplnit dokonale. Milovala bližního víc než sebe a své věci. Láska Boží ji obdařila přívětivostí a milým půvabem, kterým si rázem získala srdce bližních. Její pohled byl něžný, milý a přívětivý. Byl výrazem její duše. Přívětivost se zvyšovala úsměvem, který nikdy nemizel s její tváře. Nikdy ani nejmenším způsobem nenaznačila bližnímu nevoli nebo netrpělivost, nebo únavu z práce a z posluhování. „Kdo patří mně,“ pravil božský Spasitel sv. Marii Alacoque, „musí mít velkou lásku k bližnímu, nadpřirozenou, prostou všeho pozemského.“ Sestra Augustina, vděčná žákyně Srdce Kristova, uskutečňovala po celý svůj život tento příkaz a podařilo se jí to. Její srdce široké láskou Boží, nehledalo nikdy

zvláštností, nehledělo na osobu. Milovala stejně všechny spolusestry i nemocné, kteří jí byli svěřeni, podle příkladu božského Spasitele. Proto oplývala dobrotivostí k nemocným nejen zevnějšími projevy, nýbrž hlavně něžným spolucítěním s jeho ranami a bolestmi. Trpělivost jí nikdy nedošla. Svou obětavostí zaháněla své podřízené sestry, neboť sloužila až do konce svého života i v pokročilém svém věku dnem i nocí nemocným. Její životopis od doby, kdy složila sv. sliby, nelze rozdělit na období, neboť celý její život až do konce byl sloužící láskou, mírnící bolestí, milující bližního z lásky k Bohu. Den jako den, měsíc jako měsíc, rok jak rok, vždy plno stejně sloužící a něžné lásky. Zdálo se, jako by ani neznala sebelásky nebo alespoň ohledu na sebe. Byl to však výsledek jejího dlouhého a stálého cvičení, její čisté a skutečné lásky k Bohu.

Nikdo neslyšel od sestry Augustiny jediného stesku na obtíže. To bylo jejím úkolem, překonávat obtíže a nikoliv malomyslněti nad nimi. Získávala si svým milým zjevem nejen nemocné, nýbrž i návštěvníky, vycházela všem co nejochotněji vstříc, bez nároků na uznání.

Kdo pozoroval její život mezi zdmi nemocnice a kláštera, mohl viděti, jak její duše šla cestou vítězné lásky, slavila vítězství nad sebou, nad světem, nad ďáblem; její nitro zvučelo jediným tónem, stříbrozvukým hlasem čisté lásky. Mistrně ovládala po padesát let harfu lásky Boží, svěženou jí Duchem sv.

SOUHRN ŽIVOTA V LÁSCE

Ovocem její lásky byla vskutku františkánská chudoba a prostota. Pro ni byl svatým zákonem stanov řádových, že řeholnice nesmí být nikdy náročná, musí být se vším spokojena,

mít úctu ke všemu, co od Boha dostáváme potřebného pro život časný. Nepohrdati chudými, naopak jim pomáhati. Časný život v chudobě je pro duši františkánskou ložiskem nejdražších drahokamů, které budou odhaleny ve věčném životě. Nebyla vždy chápána od spolusester ve své šetrnosti a opatrnosti, avšak posudky lidí ustupovaly před přísnou soudnou stolicí sv. chudoby františkánské. Snažila se stále naučit všechny své duchovní dcery moudrosti sv. chudoby podle příkladu svatého Františka a Krista chudého, nemajícího, kam by hlavu sklonil. Kárala-li sestry z chyb proti sv. chudobě, bylo to vždy z této františkánské úcty a lásky k chudobě, nikdy z lakoty nebo opatrníckosti. Bylo to vychovatelské umění jejího mateřského srdce. Vštěpovala všem do duše milé a prosté květy života františkánského.

Být vždy, se vším a všude spokojenou, to bylo pro ni samozřejmé. Dítě františkánské rodiny nemůže být jiné, než spokojeno a vděčno Pánu Bohu, nejvyššímu Hospodáři za vše, cokoliv pošle, čímkoliv podaruje. Ve svém úřadu představené mluvila jen ze zkušenosti, každé slovo dýchalo láskou k duším. Kdo nedovede být silným a šťastným v chudobě, podobá se raněné lani, která se snaží běžet, avšak brzy se vysílí a padne. Spokojenost a síla sídlí jen v srdci oddaném plnou důvěrou Bohu. V důvěře v Boha a v chudobě duše se odvrací od pomíjějících věcí, používá jich jako by nepoužívala. Chudoba plní duši blahým klidem a spokojeností. Je to opačná zásada než u lidí ve světě, avšak platí pro život, je skutečností. Cesta moudrosti Kristovy vedla chudobou ve společnosti chudých rybářů k získání celého světa. To je duch františkánské rodiny, který si osvojila sestra Augustina.

Láska oděla sestru Augustinu zvláštním les-

kem sv. čistoty. Bála se úzkostlivě každého stínu, který by mohl porušiti tuto ctnost. Panovala nad životem smyslů a vášní, upotřebila těchto vnitřních sil na lásku k Bohu a k bližnímu. Pro sebe si neponechala nic, než býti obětí pro Krista. Její duše si zjedнала hluboký, vnitřní klid a vyrovnanost. „Blažení pokojní;“ sestra Augustina učinila pokoj ve svém nitru, a snažila se urovnati vše nepokojné i v duších sester a bližních. Bála se jen urážky Boha, jinak ji nedovedlo nic znepokojiti. Její chování bylo vždy vážné a budilo úctu k její osobě. Byla velmi opatrnou i v řeči. Nikdy nepronesla ani slova, které by přímo nebo nepřímou bylo nárazkou na věci záhadné, ba ani slova vzdálená, jichž jinak lidé používají bez pozastavení. Nikdy ani v nemoci nedovolila, aby se jí sestry, které ji ošetřovaly, nějakým způsobem dotkly. S obdivem sestry pozorovaly, jak byla vynalézavá, aby od nich nepotřebovala žádné pomoci. Její duše dýchala čistotou, byl to spíše dech liliových květů. Čistota zářila z obličeje i v době, kdy čelo bylo zbrázděno vráskami starosti a únavy.

Láska ji učinila poslušnou. Vyhledávala z nadpřirozených důvodů všechny výhody ze sv. poslušnosti. Byla to zase pravá dcera sv. Františka, jenž pronesl: „Znám výhodu poslušnosti.“ Ani okamžik dlouhého života lidského není ztracen pod jhem sv. poslušnosti. V duchu poslušnosti byla představenou a zastávala tento úřad po celých 28 roků. Tak jako jí poslušná poddanost nedělala nikdy obtíží, tak i jí sestry byly poddány v duchu nadpřirozeném. Důstojnost a krása povahy sestry Augustiny usnadňovala poslušnost sester. I když později nebyla již představenou, přece žádná sestra ani nová představená si vlastně neuvědomily změny. Sestra Augustina plátila dál svou důstojností a byla dál svatým

příkladem a povzbuzením. I v choru a v kapli zůstalo jí vyhrazeno totéž místo před oltářem Srdce Páně. Tam zpívala sestra Augustina své chvály lásky až do posledního dechu svého života. Ona naučila sestry posvátným zpěvům, které se nesly všemi chodbami kláštera i nemocnice, a jimž nemocní naslouchali s posvátnou bází. Byla plna úcty k nařízením představených a snažila se je hned uvést ve skutek. Její duch poslušný, čistý a chudý lásky se udržuje stále v náchodské nemocnici.

Mohli bychom zmíniti se znovu o celém životě sestry Augustiny, o jejích ctnostech, o lásce k pokoře a skromnosti, vše plynulo ze svaté lásky k Bohu.

Ctnostnými úkony živila lásku a láska ji pobádala ke všemu dobrému. Pro její duchovní mysly zněla jen láska; ta zachycovala jasněji každý povzdech nemocného. Bolest a utrpení bližního se jí živě dotýkalo. Odpovídala vždy obětavou láskou. Byla nejšťastnější v těžkém ovzduší nemocničním, prosyceném bolestí.

Život její lásky byl prací a modlitbou. Její život lze charakterisovati velkodušností a povznesením nad malicherností. Dát se Bohu bez výhrady, svěřit se Boží dobrotě a lásce a odtud čerpat sílu k stále většímu vzletu. Zapomínat ustavičně na sebe, myslet na Boha, pokořit se před jeho velebností, avšak opřít se o jeho otcovské ramě. Být vedena otcovskou rukou Boží!

Nahlédneme-li trochu do tajemného vnitřního dění v duši sestry Augustiny, můžeme vidět její stálou modlitbu a spojení s Bohem. Byla vděčna Bohu za každou jeho milost, kterou zahrnoval nejen ji, nýbrž i duše jí svěřené. Vděčnost je známkou krásné duše. Duše sestry Augustiny soustředěna věrou, důvěrou a láskou v Bohu oplývala krásou vděčnosti a díků. Bůh se k ní skláněl a slyšel její modlitby.

Ráda se modlila hlasitě a společně. Byl to duch liturgický, v němž prožívala spojení s mystickým tělem Kristovým, svaté společenství a jednotu všech duší pozemských i svatých, ba i duší v očistci. Liturgický duch ji vedl k radostné společné modlitbě. K němu vedla stále i své sestry. Starala se o to, aby sestry měly dostatek času k modlitbám.

Její čistá duše se rozplamenila láskou k Matce Boží. Jí svěřovala tajemství své duše. Milovala zvláště Matku stojící pod křížem. V důvěře v Matku Boží nalézala dosti možnosti činit dobro a nikdy neumdlévala. Svatý růženec neodkládala od sebe ani v noci. Zavedla nejdříve v domácí kapli májovou pobožnost; jejím vlivem byla pak zavedena i ve farním chrámu náchodském. Růženec o bolestech Panny Marie vysílala denně za své svěřené sestry a za celou kongregaci. Lidé z města se obdivovali sestře Augustině, její svatost neunikla jejich zrakům, proto rádi dávali do kapele, čehokoliv sestra Augustina potřebovala. V duši sestry Augustiny byla svatyně přítomného Boha, takže každým dnem jí přibývalo na vznešenosti. Osvojovala si vznešenost tajemství Kristových, jeho vtělení a vykoupení, osvojovala si vznešenou trpělivost Matky Boží stojící pod křížem.

Byla odpoutána od světa a jeho radostí a záleželo jí už jen na tom, jak získati co nejvíce milosti a lásky ke Kristu. Cítila, že její život dospívá pomalu ke konci. Konec měl být vrcholem života oběti, kříže, umrtvení, mlčení, soustředěnosti; střežila své smysly, varovala se zbytečných rozmluv. Tyto zdánlivé maličkosti dovršovaly krásu jejích ctností, v nich se jevila věrnost a stálost sestry Augustiny. Šla rychle svou láskou, kterou zmnohonásobnila, vstříc věčnosti.

Dům náchodský byl naplněn jejím duchem,

její zářný příklad strhoval. Sestra Augustina dovršovala míru svého života, svých zásluh, svého utrpení a mrtvení, své sloužící lásky. Láska Boží, která pro ni byla vším, stále vzrůstala a plála plamenem stravujícím celou bytost. Nebyla vyňata ze zákona očišťujícího utrpení. Její život s ním splynul, že nebylo vlastně rozdílu mezi radostí a utrpením. Utrpení ustavičné, v němž trávila dny svých obětí, se proměnilo v jedinou, tichou a ustavičnou radost. Připodobnila se Kristu Ukřižovanému.

Leta pokročila, mysl se povznesla výše k Bohu, srdce se upevnilo utrpením v lásce Boží, sestra Augustina dozrávala pro věčnost. Jednoho dne jí řekla jedna spolusestra: „Mohla byste si již odpočinout a práci přenechat mladším.“ Sestra Augustina nato: „Až bude Kristus chtít, zbaví mne tělesné síly a možnosti práce.“

Stalo se tak brzy. 29. července, v pátek, připravila si ke mši sv. píseň k Božskému Srdci Páně, neboť stále doprovázela zpěv sester v kapli. Zpívala o Srdci Božím, o jeho lásce při sv. oběti, při níž ji Pán přibil na svůj kříž. Dostala slabší záchvat mrtvice. Ztratila vše, čeho používala ke cti Boží. Nemohla víc mluvit, nic psát, neztratila však své duševní síly; zůstala táž, trpělivá po celých osm měsíců. I toto poslední její utrpení zůstalo tajemstvím, jak tajemně je chovala po celý život. Sestra Augustina nemohla promluvit, aby vyjádřila, čeho si přeje. Prožívala celý smysl své modlitby, kterou si sama složila: Božské Srdce Ježíšovo, dej, ať tě následuji, kam chceš, i když bude cesta trnitá, obtížná a namáhavá. Jen zavolej a já půjdu za tebou!

Pokud mohla chodit, účastnila se společných modliteb a mše sv., většinu svého času prodlela před svatostánkem. Připravovala se

na věčné patření tváří v tvář božskému Spasiteli.

I poslední dny, kdy už nemohla chodit, vyžádal si od ní Pán dokonalé oběti. Sestry neměly zvláštního pokoje, kam by uložily nemocnou sestru Augustinu. Zůstala ve společné ložnici.

Jednou se jí tázala spolusestra: „Jak se vám daří?“ Ačkoliv již dlouho nemohla mluvit, splynulo jí ze rtů: „Deo gratias“; více nemohla.

V noci chovala se tak tichounce, aby unavené sestry nerušila ve spánku. Nemoc se horšila, tělo otékalo. Nemoc působila nesmírné obtíže při dýchání. Zůstala tichá jako beránek. Poslední dva dny byly pro ni zvláště těžké, poněvadž nemohla přijmouti Těla Páně. Utrpení tím bylo dovršeno, nikdo však nespasil mráčku nevole na jejím obličejí. Klid věčnosti již se usadil v duši, která svou láskou k Bohu žila již životem věčným. Láska zůstává na věky. Oči upírala stále na trpícího Spasitele a kříž s růžencem svírala v ruce až do posledního dechu. Trpěla za duše.

7. března 1928, když byla ukončena mše sv. v kapli, dokončila i sestra Augustina život sloužící lásky. Pohřeb chudé řeholnice byl velmi slavný. Vděčnost přivovala velké zástupy k účasti.

Žila a zemřela jak žijí a umírají svatí a světice. Tento dojem prožívalo a prožívá ještě dnes mnoho lidí a sester, kteří se stýkali se sestrou Augustinou; na důkaz její sloužící lásky i po její smrti přišlo mnoho dopisů, mluvících o její pomoci. Sestra Augustina září nad nesmírným mořem dnešní sebelásky jako hvězda čisté lásky k bližnímu v utrpení.

Z KYTICE DÍKŮ ZA VYSLYŠENÍ PROSEB

*Kongregaci Milosrdných sester III. řádu
sv. Františka v Opavě.*

V úctě podepsaná vzdává aspoň touto cestou milému Pánu Bohu a zvěčnělé ctih. sestřičce Augustince, bývalé představené sester III. řádu sv. Františka, své upřímné a vroucí díky a vřelé „Zaplať Pán Bůh“ za velkou nezaslouženou milost vyléčení a úplného uzdravení po těžkém automobilovém neštěstí, které mne potkalo u Opatovic dne 20. srpna 1932 při jízdě z pouti ze Sv. Hostýna.

Jakmile jsem si uvědomila mé smrtelné zranění, obrátila jsem se s plnou důvěrou k ctihodné zvěčnělé sestřičce Augustince o pomoc. Má důvěra nebyla zklamána — po celý čas mé nemoci, jež byla velmi těžká, jak dosvědčuje sám velevážený pan ředitel a primář zemské nemocnice v Opavě MUDr. Buriánek, cítila jsem její pomoc, sílu a konečně i překvapující vyléčení — úplné uzdravení, takže již dne 1. prosince 1932 jsem mohla nastoupiti do svého zaměstnání, jež mohu opětně jako dříve před úrazem zastávat.

Tyto nepatrné řádky a suchá slova mají sloužiti jako skrovný dík a býti vzpruhou pro ostatní, ale mým hlavním a největším přáním je, aby přispěly k oslavě zvěčnělé ctih. sestřičky představené Augustiny z Náchoda.

V Kristu oddaná

Růžena Kolovratová,
okresní sekretářka
Svazu Charity v Mor. Ostravě.

Podepsaný potvrzuje, že slečna Růžena Kolovratová utrpěla 20. srpna 1932 tento úraz: zlomenina páteře, těžké tržné rány na hlavě a levém bérce. V zemské nemocnici byla ošetřována pro uvedené úrazy do 16. října 1932 a z léčení propuštěna 14. listopadu 1932. Šlo o poranění velmi těžká, jež se zhojila bez následků.

V Opavě 19. června 1933.

Primář dr. Buriánek.

•

Uzdravení tříletého dítěte.

Matěj Okénka, rolnický syn z Hrubé Vrbky, onemocněl na zápal plic a pohrudnice, kterážto nemoc se vlekla po celé tři měsíce. Byl léčen lékařem, který byl daleko vzdálen a dojížděl často k nemocnému dítěti. To vyžadovalo od rodičů dítěte značných hmotných obětí, ale rádi je přinášeli. Stav dítěte se denně horšil a nebylo naděje na uzdravení. Matka však pojala myšlenku, aby hledali ještě pomoc v nemocnici, kdež je její vlastní sestra, s. V., ošetřovatelkou. Domácí nechtěli k tomu připustiti, obávajíce se, že dítě cestu nevydrží. Láska mateřská přemohla však tuto obavu a vydala se na cestu. Dítě bylo v nemocnici od 6. do 9. května 1933 důkladně prohlédnuto a stav jeho byl shledán za tak vážný, že nebylo naděje na uzdravení. Hnisavý zánět pohrudnice vyžadoval operativního zákroku, nač se však pro slabost dítěte nedalo mysliti. Dítě horečkovalo a nepřijímalo žádné potravy. Radili matce, aby si dítě vzala domů, že jest vše marné a že zemřít může doma; byla též upozorněna, že jí může dítě i cestou zemříti.

Zatím se sestra V. ještě s jinou sestrou modlily k Božskému Srdci Páně, aby na přímluvu

zvěčnělé sestry Augustiny bylo dítěti zdraví navraceno. Když přijela paní Okénková domů, bylo dítě čilé, chtělo jíst a potom se posadilo k oknu a čekalo, až přijdou ostatní s pole domů. Druhý den už si hrálo s dětmi na ulici. Podle výpovědi matky dítě po příchodu z nemocnice vůbec neleželo. Po týdnu na radu s. V. nechali chlapce od lékaře prohlédnout a ten jej uznal zdravým. Hned první týden přibralo dítě 3 kg na váze a potom ještě 3 a půl kg. Jest mu něco přes tři roky a váží 17 a půl kg.

Rodiče mají ze svého synáčka velkou radost a přičítají jeho podivuhodné uzdravení přímě zvěčnělé sestry Augustiny Smičkové.

*

Slečna P. N. byla stížena plicní tuberkulose. Čtrnáct měsíců byla upoutána na lůžko. Těžce nesla svoje utrpení. Ač byla katoličkou, přece Pána Boha mnoho neznala. Podařilo se mi nemocnou upozorniti na účinnou pomoc zvěčnělé sestry Augustiny, která za svého života pozemského byla Milosrdnou sestrou a proto dovedla nemocné těšiti a znala jejich potřeby. Pojala k ní vskutku dětinou důvěru a nevynechala po celou dlouhou nemoc ani jednoho dne, aby se nebyla odporoučela do její přímlyvy a obrázek zvěčnělé měla stále při sobě. A zvěčnělá sestra Augustina přispěla k pomoci. Vyprosila jí víru v Pána Boha a s odevzdaností do vůle Boží i duševní klid. Velkou útěchu nalézala ve sv. přijímání, které si několikráte za své nemoci dala přinést, ač její sestra byla proti jejímu jednání. Zaopatřena svátostmi, klidně zesnula, aby se odebrala k Božskému Srdci Páně, nebes Královně, neposkrvněné Panně Marii a k zvěčnělé sestře Augustině, kterou si v těžkém utrpení tak zamilovala.

*

V roce 1931 přibyla do našeho ústavu starší slečna, trpící vysýcháním míchy a vážně onemocněla. Působila nemalé starosti svému katolickému okolí, protože byla zarputilou čechoslovačkou. Bylo před prvním pátkem a prosily jsme tedy Božské Srdce Páně, aby se nemocná na přímluvu zvěčnělé setry Augustiny navrátila do Církve katolické a konaly jsme s našimi chovankami na ten úmysl novenu. Devátý den noveny prosila nemocná sama o katolického kněze, vrátila se do víry katolické a příští den na první pátek v prosinci s velkou vroucností přijala Tělo Páně. Po jejím duševním uzdravení se i tělesná nemoc zlepšila. Byla šťastná, že se jí dostávalo té velké milosti a mohla častěji přistupovat ke sv. přijímání.

•

Slečna Marie Ptáčková, tovární dělnice ve výslužbě v Č. u K., pracovala po 21 roků v tabákové továrně a pro silnou srdeční vadu byla dána do výslužby. Koncem roku 1930 onemocněla na oboustrannou tuberkulosu plic a počátkem února 1931 byla nucena ulehnout. Vysoké horečky provázely kašel a těžký dech. V květnu ji poslal lékař do nemocnice. Po návratu z nemocnice měla zase horečku, kašel a dech těžký k zadušení. Dr. B. řekl, že má rychlou tuberkulosu, že jest všechno marné a že jen několik dní může žít. Upozornil na největší opatrnost, aby se domácí uvarovali nákazy. Ke konci května 1932 dostoupila nemoc vrcholu. Ošetřující lékař nedával naděje na uzdravení a nemocná byla zaopatřena.

Ve své tísní obrátila se nemocná už dříve na sv. Terezičku Ježíškovu, konala k její cti tři noveny, taktéž k blah. Anežce České, než kýžená úleva se nedostavila. Tu jí bylo doporučeno, aby se obrátila na zemřelou milosrdnou sestru Augustinu Smičkovu. Učinila tak s dů-

věrou a pojednou horečka ustoupila, značně se jí ulevilo, za několik dní opustila postel. Přičítala své uzdravení jen přímlově sestry Augustiny.

V zimě roku 1933 ještě trochu churavěla a v červnu byla povzbuzena k nové důvěře v účinnou pomoc sestry Augustiny. Počala první novenu a ještě v tomtéž týdnu horečky ustoupily a cítila se úplně zdráva.

Dne 15. července 1933 byla na roentgenové prohlídce v Olomouci a bylo zjištěno, že srdce i plíce jsou úplně zdravé. Uzdravená vzdává dík zvěčnělé Augustince Smičkové, která jí u Pána Boha zdraví vyprosila.

Roku 1931 chovanka zdejšího ústavu pro slabomyslné M. N. utekla v rozrušení v sebevražedném úmyslu. Okamžitě jsme ji hledali a s námi i místní policie. Hledání naše bylo bez výsledku. V tísní obrátily jsme se prosbou o pomoc k zvěčnělé sestře Augustině. Pozdě na večer se děvče samo a zdrávo navrátilo a říkalo, že si nemůže vysvětlit svou záchranu, chtělo skočit do řeky, bylo však neviditelnou mocí drženo zpět.

Vzdáváme vroucí díky Pánu Bohu, že nám v tak těžké záležitosti poslal rychlou pomoc skrze sestru Augustinu.

Sestra Šebestiana, Olomouc-Nové Sady.

OBSAH

Úvodní kapitola	5
Plán Boží a sestra Augustina	8
Jak sestra Augustina uvedla celý svůj život na lásku k Bohu a k bližnímu	22
Eucharistický život sestry Augustiny	27
Láska sestry Augustiny k nemocným	31
Souhrn života v lásce	32
Z kytice díků za vyslyšení prosb	39

VÍTEZOVĚ

1. svazek II. ročníku.

Dr. M. Habáň

SESTRA AUGUSTINA SMIČKOVÁ

Vydáno

za redakce Josefa Papici

v lednu MCMXXXV.

**Tiskem Lidových závodů tiskářských a nakladatelských
v Olomouci.**

Na lepším knihovém papíře vydáno

jedno sto číslovaných výtisků,

z nichž prvních pět je neprodejných.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

V Í T Ě Z O V É

I. ROČNÍK

Blahoslavená Zdislava

Bratři Ratisbonnové

Blahoslavený Jan Sarkander

Matka Marie Kosatíkova

Sv. Karel Borromejský

Sestra Alžběta od Nejsvětější Trojice

Kontardo Ferrini

Svatý Dominik

Svatá Hildegarda z Bingen

Svatý Jeronym

OLOMOUČ 1934

ská 12, počne v polovině ledna tohoto roku vydávati český překlad tohoto díla světového úspěchu v sešitovém vydání, péčí P. Antonína Stříže. Dílo obsáhne asi 15 sešitů po 32 stranách a bude obsahovati 33 fotografických obrázků na 24 zvláštních křídových přílohách. Subskripční cena 1. sešitu Kč 1.—, dalších po Kč 2.50. Cena úplného díla po vydání Kč 50.—, vázaného Kč 65.—. Přihlášky již nyní přijímá každý knihkupec nebo výše uvedené nakladatelství.

LITERATURA

ALLEAUME CH. J.: L'Abbé Georges Frémont. (Bloud & Gay, Paris.) Str. 155, cena 12 frs. — Život Frémontův je v mnohém povzbudivý; cele byl věnován Církvi a vlasti, pro vítězství Božích pravd, a přece byl zdánlivě velice neúspěšný. Teprve jeho smrt, nové události, jím předvídané, a síla duší, které on vedl, ukázaly, že si zasloužil názvu vůdce generace, obránce, učitele duší. Kniha útěchy všem, kteří nevidí úspěchu svého upřímně míněného a poctivě konaného díla.

BALLARIO STEFANO: San Giuseppe Cottolengo. (Marietti, Torino.) Str. 303, cena 7.50 lir. — Bouřlivé doby první polovice 19. století prosvítily v hor. Itálii hrdinskou křesťanskou láskou světec Josef Benedikt Cottolengo, zakladatel ústavu milosrdenství, Domečku božské Prozřetelnosti v Turíně. Autor svěže vypráví jeho životopis, často nechává mluvit sámého světce nebo v nichž se zvláště jevila světcova duše. Velmi dobrý životopis.

BARDI GIUSEPPE: Un Giglio del Carmelo di Firenze. (R. Berruti, Torino.) Str. 200, cena 5 lir. — Bardi je mistrným životopiscem, jak jsme mohli již dříve prohlásiti, a nový životopis je znovu vybraným darem jak umění spisovatelského, tak umění proniknouti do hloubek života kajícínosti a lásky nové světice Karmelu sv. Terezie Markéty Redi, kanonisované 1934. K životopisu vlastnímu je připojen výbor básní a duchovních poznámek světice.

BARTŮNEK VÁCLAV: Náboženské dějiny Kladna. (Katolická akce, Kladno.) Str. 126. — Monografie farnosti vynášejí z archivů mnoho poutavých a cenných zpráv historických o náboženském a kulturním životě kladenské farnosti, o životě a činnosti jejích duchovních správců. Nemalou práci obětoval velmi svědomitý badatel na shledání všeho materiálu, jenž sahá po rok 1835. Jistě by čtenáři byli vděční, kdyby Dějiny šly aspoň po šedesátá leta, farní kronika jako celek je těžko přístupná. Ilustrováno. Příklad a vzor i povzbuzení pro jiné větší farnosti.

BELLOC HILAIRE: Jeanne d'Arc. (Firmin-Didot, Paris.) Str. 182. — Jeden Angličan, Shaw, skreslil vznešenou

jich velkou životní obět. Doporučujeme jak tuto, tak ostatní knížky zmíněné Grassetovy kolekce.

KLEINE LEBENSBLDER. Něco podobného jako naši Vítězové vychází v Kanisiuswerk, Freiburg, Schweiz. Každá knížečka malého formátu má 50 až 64 stran. Uvádíme z posledních: Dominik Savio, mladý salesiánský chovanec, Die hl. Hildegard, Joh. Natter, tyrolský farář, Anton Martinez, svaté dítě španělské, P. Rigler, velký pastýř duší, Regina Kellner und Anna Nassl, prosté, ale svaté duše, Bruder Mutian Maria, velký apoštol mariánský, karmelitka Teresia von Jesus, P. Bonaventura Frey, zakladatel kapucínů v severní Americe, Elisabeth de Gottrau und Maria Realini.

L. LOVAT: Eine eucharistische Opferseele. Leben der Klarissin Klara Vaughan. (Schöningh, Paderborn, 1934.) Str. 144, cena váz. 2.85 RM. — Krátký byl život sestry Kláry, ale protože byl vyplněn láskou, je jeho cena nesmírná. Je to krásný, čerstvý květ Karmelu. Žije zcela v tradicích svých velkých předchůdkyň, žije tak, jak jí tomu učí spisy její svaté matky Terezie. Žije jen s Bohem jako pravá karmelitka. Čtěte ten krásný, svěží životopis, aby se zapálila žhavěji vaše láska k Bohu.

MEINHOLD WILHELM: Maria Schweidler, die Bernsteinhexe. (Habel, Regensburg.) Str. 311, cena 2.40 Mk. — Téměř sto let starý román protestanského pastora (jeho syn se již stal katol. knězem) o nevinné oběti protičarodějnické zdivočelosti 16. století je dodnes oblíben, vznikl z dobré znalosti tohoto zjevu a je nejlepším plodem básnickovy tvorby, jenž stále nachází příležitost k zušlechťení nitra.

P. ROASENDA: Luigi Baccalaro. Cristiani laici moderni. (Soc. Ed. Intern. Torino, 1935.) Str. 102. — Druhý Pier Giorgio Frassati. Mladík, jakých je na pohled mnoho. Syn vesnický, mechanik, zdánlivě jako družl jemu podobní. Ale jeho duše je krásná, čistá. Jeho láska hoří pro Krista a pro nesmrtelné duše. Apoštol mezi mladými. Opravdový křesťan, Vítěz v pravém slova smyslu. Zemřel 1931 ve stáří 26 let. Nemohou na něj zapomenout, protože jeho láska k Bohu a duším stále k nim mluví, proto přišel jeho životopis, který jistě přinese mnoho požehnání mládeži.

ROSAT A.: Pour l'Action catholique. (Téqui, Paris.) Str. 210, cena 11 frs. — Příručka praktických pokynů pro obrozující činnost katolických pracovníků a spolků: jednak navrhuje řadu plánů pro akci (přednáškovou, studijní, publikační, divadelní atd.), jednak poskytuje hojně informací o literatuře, o pracovních prostředcích atd. Kniha cenných návštěv pro nadšené duše apoštolské.

SOREAU EDMOND: Pascal. (Malfère, Paris.) Str. 221, cena 15 frs. — Pascal bude vždy vábiti bystrou dravostí a hlubokou pronikavostí ducha a zároveň svým úsilím

postavu rytířské světice a osvoboditelky své vlasti; druhý Angličan, ještě větší duch, Belloc, bez polemického vzrůstu odciňuje tuto nespravedlnost svým mistrovským vyprávěním vítězného života světice, naslouchatelky Hlasů. Má mnoho ducha a barvy starých kronikářů, jejichž vady ho již postihnouti nemohly.

COLEMANS KLEINE BIOGRAFIEN. (Coleman, Lübeck.) Svazček po 60 pfen. — Vyjádřit světové dějiny životopisnými sešity je cílem této sbírky; co nám lze posouditi podle svazčků E. Zinner: Johannes Kepler a Hulda Eggart: Annette von Droste Hülshoff, dá se říci, že autoři se svědomitě přičiňují o ucelený a výrazný portret velikých osobností. Ovzduší sbírky cítit malou přízní zvláště ke katolictví, o to je patriotičtější.

DER SELIGE PETER Julian Eymard. Verlag des Emmanuel, Rottweil a. n. 1930, str. 316, cena 4.20 (4.80) RM. — Je to kniha, jakou mohl napsat jen syn o svém otci, jehož z celého srdce miluje. Nepodepsal se. Nezáleží mu na vlastní slávě, jen když jeho otec je oslavován. Kniha je vyzdobena krásnými ilustracemi a pracována na základě nejlepších dokumentů, takže ji můžeme směle řadit mezi nejlepší, jaké byly o bl. Eymardovi napsány.

GARRIGOU-LAGRANGE R. OP.: Le sens du mystère. (Desclée de Brouwer, Paris.) Str. 344, cena 20 frs. — Je na podiv, jak se v díle G. L. vzácně pojí vynikající učenost myslitele s hlubokým pochopením potřeb duše duchovně žijící. Ukazuje čtenáři, kterak sv. Tomáš viděl tajemství okamžiků dění, skutečností, tajemství přirozená i nadpřirozená a nevyčerpatelnost tajemství zas vracející lidskému duchu světlo dokonalejšího a dokonalejšího poznání. Na pouti mezi mrakem dvojího tajemství, přirozeného z hmoty a hříchu, a nadpřirozeného, nás provází přisvit věčných pravd. — Hluboká kniha, vyžaduje důkladnějšího vzdělání.

GOMBES: La Charité d'après s. Augustin. (Desclée de Brouwer, Paris, 1934.) Str. 321. — Ve sbírce Bibliothèque Augustinienne vychází tento druhý svazek, který studuje problém lásky u sv. Augustina. Knížka si všímá všech otázek lásky, jež jsou alespoň naznačeny u svatého učitele. Závěrečná studie se obírá vlivem augustinské myšlenky na teorii o přirozené lásce u Baia, na teorii tak zvané delectatio victrix u Jansena a teorii čisté lásky u kvietistů, kteří se všichni neprávem dovolávali svatého Otce.

JEANNE ANGELETET-HUSTACHÉ: Les soeurs des prisons. (Bern. Grasset, 1934.) Str. 314, cena 15 frs. — Již v šestém vydání vychází tato knížka v kolekci o řádech a církevních řeholních institucích. Sestry, které se věnují vězňům, které stráví celý svůj život pro tyto ubožáky, jsou jistě obětí křesťanské lásky. Nedivíme se proto, že autorka hoří láskou pro ně a dovede opravdu ocenit je-

o výstup k Bohu, v jehož náručí poměrně mlád umírá. Kdo nemá možnost poznati přímo důkladněji Pascalův život a dílo, najde v tomto spisu, psaném v upřímné oddanosti k Pascalovi a ke křesťanské duchovní myšlence, dostatečné poučení a zároveň povzbuzení.

TAILLEFER DOM C.: *Abrégé du Calendrier.* (Desclée Cie, Tournai.) Str. 44, cena 4 frs. — Zjišťování historických dat podle údajů lunárních, indikcí atp. nebo určování dnů v týdnu není vždy snadno. Učený a velmi praktický Dom T. vypracoval pomůcku kalendářní, která je obsažena na kartonku velikosti visitky, stručná brožurka uvádí dobře do systému pomůcky, kterou mnohý pracovník bude vždy vděčně oceňovati.

VIANCE GEORGES: *Préface a une réforme d'état.* (Desclée de Brouwer, Paris.) Str. 182, cena 10 frs. — Sociální a politický kvas, který stále hýbe Evropou, pobízí k vyjasnění názorů na principy i na fakta státních zřízení, a také k novému hledání cest nápravy státních zřízení. Spisek Vianceův zkoumáním práv lidské osobnosti, jejich potřeb a kritikou principů moderních států dochází k závěru, že pravá reforma musí směřovati k vládě pravdy a práva ctnosti, míti na zřeteli řád přirozený i nadpřirozený řád duchovní.

Dílo světového úspěchu

FRANZ MICHAEL WILLAM:

ŽIVOT JEŽÍŠE KRISTA v kraji a lidu izraelském.

Vychází současně německy, čínsky, anglicky, francouzsky, italsky, španělsky, holandsky, maďarsky. Český překlad vyjde péčí Antonína Stříže, spirituála arcib. semináře v Praze, s 33 fotografiemi na zvláštních přílohách a mapou Palestiny. 1. sešit vyjde již tento měsíc. Subskripční cena 1. čísla 1 Kč, další po 2.50 Kč. Celkem vyjde asi 15 sešitů po 32 stranách. Objednávku zašlete nakladatelství „Výšehrad“, Praha II., Václavská ulice 12.

Cena 3 Kč.

Městská Vězeňská. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redaktel odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tisknou Lidové závody tiskárské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.

Jiří Šahula

ONDŘEJ

BISKUP PRAŽSKÝ

VÍTĚZOVĚ

měsíčník věnovaný haglografii a katolické biografii.

Séfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: Josef Papica.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace, Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně, na lepším papíře 40 Kč.

**Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Edice Krystal-knihovna, Olomouc.**

Prosíme vás: pošlete nám opravdu předplatné. Vítězů jsme začali vydávat s důvěrou v Prozřetelnost a v pocho-
pení naší odběratelské obce. Doporučte Vítěze svým přátelům, známým, oni též získají četbou životopisů věrných služebníků a služebnic Božích. Upozorněte je, že lze s objednat i jednotlivé sešity Vítězů, když by snad nemohl předplatit celý ročník.

Děkujeme za několik návrhů; některé podle získaných informací (jako br. František) nelze uskutečnit z více důvodů; ostatní, pokud bude možno, uskutečníme. Vydání překladu je někdy velmi nesnadno, autorizační podmínky jsou nad naše možnosti.

Pier Giorgio Frassati

dosáhl velikého úspěchu též u českých čtenářů.

Překlad dra Jar. Kulače italského originálu od P. A. Cojazzi bude brzy rozebrán, proto neodkládejte a pošlete včas svou objednávku, za dva měsíce může přijít pozdě.

Silný svazek s přílohami na křídovém papíře stojí pouze Kč 16.—, studenti 15.—.

Zasílá:

Edice Krystal, Olomouc, Slovenská 14.

ONDŘEJ BISKUP PRAŽSKÝ

P. JIŘÍ SAHULA

ONDŘEJ

BISKUP PRAŽSKÝ

OSVOBOZENÍ ČESKÉHO KNĚŽSTVA

Z LAICKÉHO JARMA V XIII. STOLETÍ

1935

VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nr. 413.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 8. Januarii 1935.

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius generalis.

Abecední seznam zkratek.

- BDP = Borový Klement: Dějiny diecése pražské.
ČCH = Český časopis historický.
ČSB = Český slovník bohovědný.
FRB = Fontes rerum bohemicarum.
KPD = Kapras Jan: Právní dějiny koruny české.
MLK = Marx J.: Lehrbuch der Kirchengeschichte, IX. vyd.
NCD = Novotný Václav: České dějiny.
OSN = Ottův slovník naučný.
PDN = Palacký František: Dějiny národa českého. III. vyd.
RCD = Ráček Blažej: České dějiny. II. vyd.
SCD = Samsour Josef: Církevní dějiny obecné.
VSD = Vacek Fr.: Sociální dějiny doby starší.

Jiné spisy, jichž použito, uvádíme v příslušném díle plnými tituly.

POHANSKÉ STÍNY V NÁRODĚ POKŘTĚNÉM

V desátém století u nás pro šíření a utvrzení křesťanství vykonali obrovské dílo sv. Václav, sv. Ludmila, sv. Vojtěch i jiné ideální vlivné duše. Ale dovršení spasitelné převýchovy našeho národa ponecháno věkům následujícím. Pohanské představy a zlozvyky totiž měly život velice houževnatý i v době, kdy již celý národ se hlásil okázale k nauce katolické. Vnitřní přerod jak předáků, tak lidu obecného většinou byl zdoluhavý — zrovna jako mezi pokřtěnými kmeny germánskými a jinými ve středověku.

Čarodějové, kouzelníci, hadači a čarodějnice, jimž v době pohanské kejkle přinášely veliké bohatství, nechtěli se vzdáti svého výnosného řemesla ani v čase, kdy hlavní poznatky křesťanské pronikaly do nejširších vrstev. Kde jim znesnadněno zatemňovati lid veřejně, tam pracovali úsilně aspoň pokoutně.

Velmi četné duše v Čechách přijímaly v X. století víru křesťanskou tak, že ji naivně připojovaly k některým částem tradic pohanských. Vyšší třídy a lidé přebývající v blízkosti významných kostelů sice podrželi z pohanských představ pramálo. Zato lid opodál žijící modlil se sice ke Kristu, ale vedle toho vzýval hromovládce Peruna, přinášel oběti duším zemřelých předků a zaříkával duchy zlé. Proti takovému dvojvěrství musila katolická církev dlouho bojovati i v naší vlasti. (Niederle: Život starých Slovanů II-1, 274.)

Takové zmatení myslí nebylo ovšem v historii lidstva ničím novým. Vždyť samo Písmo sv. ukazuje, jak celé davy, hlásící se k Bohu pravému, holdovaly zároveň obětem a jiným zvykům pohanským.

Nedivme se tedy, že u nás ještě ke konci XI. století bujně kvetly zlozvyky a pověry pohan­ské. Zbožný kníže Břetislav II. uznal roku 1092 za potřebno vypověděti jim ostrý boj. Práví kronikář Kosmas, že panovník vyhnal všechny čaroděje, kouzelníky a hadače z oblasti svého vladařstva. „Rovněž i háje neb stromy, které na mnoha místech ctil sprostý lid, vymýtil a spálil ohněm. Rovněž také obyčeje pověrečné, které vesničané, posud polopohané, o letnicích v úterý nebo ve středu zachovávali, přinášejíce dárky k studánkám, oběti zabíjeli a zlým duchům obětovali, též pohřby, k nimž docházelo v hájích a v polích; a tryzny konali podle řádu pohanského na rozcestích jako by na odpočinutí duší, rovněž i hry bezbožné, které nad mrtvými svými, na prázdné stíny volajíce a škrabošky majíce na obličejích, rozpustile provozovali.“ (FRB II, 136—7.)

Ovšem ani velice rázné zakročení Břetislavovo nedovedlo učiniti přítrž tolika pohan­ským obyčejům. Pověry a zlozvyky pohanské se ploužily dále pokoutně.

Zíbrt upozorňuje: „Hlasatelům božského učení Kristova bylo zápasiti s krušnými překážkami, houževnatým odporem vyznavačů v mysli a srdci zakořeněného pohanství. Pus­tili se tu do boje soupeřové mocní. Křesťan­ství honosilo se nedostižnou ideálností svého vznešeného učení, které... vábilo k sobě sta a sta nových nadšených stoupenců.“ Ale i sou­peř dovedl mocně vábiti srdce: pohanství bylo silně zakořeněno, bylo náboženstvím prostonárodním. „Nerozlučně srostlo se živo­tem a bytem národním, přešlo do krve celého

národa. Boj soupeřů byl veden se vším napětím, krvavě a zdoluhavě.“ (Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prostonárodní, 1.)

Z toho možno si učiniti představu, jak pracný, přetěžný byl úkol katolických kněží, kteří s opravdovou horlivostí usilovali rozptýlit stíny tradic pohanských. Ještě sto let po smrti proslulého reformátora sv. Vojtěcha zástupci katolické Církve byli nuceni v naší vlasti zápasiti s nejtemnějšími bludy naivní pohanské fantasmie.

NESNÁZE PLYNOUCÍ Z NADPRÁVÍ LAIKŮ VE VĚCECH CÍRKEVNÍCH

Boj Církve s křiklavými zlořády byl zvláště krušný v těch údobích, kdy sami mocní laikové se spokojovali s pohodlnou polovičatostí a přezírali potřebu řádného vzdělání domácího duchovenstva. Nešlo jen o potlačení nejtrapnějších zjevů pohanských. Bylo nutno se starati také o to, aby se křesťanské zásady pevně vkořenily v životosprávu, aby naplnily všechny cévy života soukromého i veřejného.

Tomu však nechtěli rozuměti právě ti, kteří si u nás osobovali ve věcech církevních největší práva. Byli to světští velmoži, kteří se stávali hrdými poručíky duchovenstva. Veliká chyba vězela u nás již v samých právních názorech o poměru moci světské k duchovní, v názorech, proti nimž Církev bojovala houževnatě, ale dlouho marně. Nemělať dosti fyzických prostředků k zlomení nespravedlivého nadprávní.

Krofta poučuje stran počátků křesťanství v naší vlasti: „K zabezpečení své existence a svého vlivu potřebovala Církev majetku a důchodů, kterých jí musil poskytnouti kníže a

národ. Ani od tehdejších panovníků ani od národa polobarbarského, sotva víře Kristově získaného, nebylo lze očekávat, že by takové oběti přinášeli Církvi zcela nezištně, že by dovedli vzdáti se všeho užitku ze statků darovaných Církví, všeho vlivu na jejich správu a tím na správu Církve vůbec. Vliv živlu laického na správu Církve byl u nás podporován také tím, že země neměla dlouho vlastního biskupa a že tak základy první její církevní organizace položeny byly mocí světskou. Také po založení biskupství podržel kněz velmi mocný vliv na správu Církve.“ (ČCH X, 22—3.)

Fr. Hrubý vysvětluje názory kněze-kronikáře Kosmy (1045—1125) o církevních záležitostech: „Panovníku českému podle jeho mínění Bohem svěřena byla „cura animarum“ (péče o duše, správa duchovní) a jemu od Boha dána i moc vybírat duchovní pastýře pro příslušníky své říše. Péče pak o zachování náboženských řádů a čistoty víry byla přímo jeho povinností, jakožto knížete říše křesťanské.“

Hrubý poukazuje také na tehdejší právní postavení duchovenstva u nás: „Veškero duchovenstvo vyšší vůbec, zejména biskupové, byli jen státními úředníky, fungujícími ve státní správě toliko jako zřízenci pro věci náboženské... I čistě církevní funkce, jako bylo na př. svěcení kostelů, konali někdy na rozkaz knížecí. Jsou knížecími biskupy, jak je často označuje Kosmas, stejně jako i všichni proboštové kolegiálních kapitul a opatové knížecích klášterů. Ve svém postavení nelišili se mnoho od úředníků hradských; jako oni trpěli i biskupové nejednou od knížete za svá provinění nebo zakoušeli vrtkavosti jeho přízně... Zvláštní *církevní právo*, zvané později právem *kanonickým*, bylo u nás v oné době ještě úplně neznámo; nebylo ani církevního práva státního, jež by alespoň v mezích státu vyme-

zovalo poměr státu k Církvi, jakožto korporaci od státu rozdílné.“

Jaký význam v náboženských věcech měl velmi dlouho kníže, patrně na př. z prostomyslného výkladu Kosmova o volbě biskupa roku 1099. Prý „kníže Břetislav, má péči o duše a uvažuje o moci, která mu byla od Boha propůjčena k zvolení ženicha Církve, počal tiše zkoumati mravy svých kleriků, kterého z nich by měl povýšiti k nejvyššímu stupni kněžství“. (ČCH XXII, 40—1, 44, 416. FRB II, 141.) Kníže ovšem věděl, že sám světit na biskupa nemůže. Ale kteréhokoli vyvolil, toho poslal do Němec k vysvěcení; takový milec jistě se biskupem stal.

Již citované dva posudky vážných historiků svědčí o nesnesitelném ujařmení duchovenstva u nás.

Z řečeného patrně, jaké zvrácené názory v Čechách se vžily o právech a povinnostech samé hierarchie. Samé duchovenstvo domácí, postrádajíc příslušného rozhledu, se s takovým losem většinou smiřovalo. Vždyť bylo hmotně závislé na mocných laicích; mohlo plniti věrně své poslání jen potud, pokud jeho světské vrchnosti dovolovaly.

Přihlédněme pozorněji k okolnostem, jež takový stav vytvářely a podstatně zdržovaly opravdové křesťanské obrození.

Veřejnoprávní postavení Církve v zemích germánských a u nás v VIII. až XI. století bylo jiné než za doby mocného imperia římského a v nejranějším středověku. Pokud stát rozvoj Církve nepodporoval, potud Církev se spravovala blahodárně ke spáse duší samostatně. Morální moc hierarchie nedávala si vázati ruce tužbami a sklony mocných tohoto světa.

To bylo patrně na př. na církevně-právním postavení biskupů. Již mezi křesťany v I. sto-

letí po Kristu biskupové byli obecně považováni za nástupce sv. apoštolů. Jejich moc byla vyšší než moc obyčejných kněží. Byli v nutné, přímé podřízenosti k nejvyšší hlavě, k papeži. Všichni dohromady s papežem platili po stránce církevně-správní, svou hodností kněžskou a autoritou učitelskou jako sbor apoštolů se sv. Petrem v čele. (ČSB II, 260, 262.)

Biskup byl vlastním představeným určité obce věřících, středem její jednoty; bez něho se nesmělo v obci nic provádět. Byl vrchním duchovním správcem obce, jemu náleželo řízení církevní kázně. Zastupoval obec na venek; skrze něho udržovali věřící spojení s ostatními obcemi. Kněží tvořili radu biskupskou, byli jeho pomocníky a stávali se někdy jeho zástupci. Ale byli při tom vázáni na jeho plnou moc. Třetím stupněm v duchovenstvu byli jáhnové, kteří stáli stupněm i hodností za kněžími a stávali se jaksi výkonnými orgány biskupskými. (SCD, 86—7.)

Biskupa s počátku volili duchovenstvo, lid a okolní biskupové. Později obdržel metropolita právo, biskupa zvoleného potvrditi a posvětit. Ale brzy lid přestal se volby účastniti z dobrých příčin. Aspoň však vážení laikové dávali souhlas k volbě vykonané a od biskupů okolních uznané a potvrzené za správnou. (ČSB II, 263.)

Průběhem věků mocní laikové na západě se snažili stále úsilněji uplatniti důrazně svůj vliv při biskupských volbách. Dařilo se jim to tím rychleji, čím štedřeji množili nemovitý církevní majetek. Z germánských oblastí šířila se povážlivá přeměna práva církevního.

Biskup původně spravoval všecko jmění kostelní, stával se správcem i těch kostelů, které s šířením víry vznikly mimo jeho městské sídlo; ustanovoval k nim kněží a vyměřoval jim platy. Časem však poměry nutily roz-

dělovati veškeré jmění, náležející Církvi v obvodě vrchní správy biskupovy, na určité díly: jeden na udržování kostelů, druhý pro chudinu, třetí pro biskupa, který z tohoto dílu původně vydržoval duchovenstvo, a odtud se zrodil díl čtvrtý, určený na výživu kněží, o který se zmenšil původní díl biskupův. Pak docházelo ještě k zvýšení autonomie jednotlivých kostelů i po stránce finanční.

Ale takový přirozený vývoj nestačil primitivnímu nazírání polobarbarských národů, kteří vstupovali do Církve již proto, že v ní viděli pro sebe značné prospěchy netoliko po stránce kulturní, ale i hospodářské. Barbarský velmož se uvolil sloužiti pravému Bohu, ale ze statků darovaných Církvi chtěl také něco míti pro sebe. Praví Novotný: „Noví podmanitelé přinášeli si právní názory veskrze praktické a téměř materialistické, jež se ničím nelišily od nazírání na jiné instituce, rovněž veřejným potřebám sloužící, na př. mlýny, kovárny a p. Také mlýn nebo kovárna sloužily ovšem i potřebám majetnickovým, byly však určeny vedle toho také veřejnosti, ovšem tak, aby zisk odtud plynoucí připadal majetníku. Nejinak bylo při kostelích. Také ony byly určeny náboženským potřebám širší veřejnosti, a také z toho ten, na jehož půdě byly zbudovány, chtěl míti zisk. Tím se tedy od základů změnil dosavadní poměr mezi kostelem a jeho zakladatelem, a to se arci záhy projevilo i na venek.“ Nejprve kostely nově zbudované stávaly se svatyněmi, považovanými za soukromý majetek. Záhy však v germánských oblastech se rozšířil takový názor i na kostely dříve zbudované. V IX. a X. století takové laické právo utuženo. (NČD I-3, 335—8.)

Takto však se zvolna otvírala brána kvůli mocných laiků, tak se rodilo světské nadprávní nad duchovenstvem. Ze závislosti hmotné se

vyvíjela závislost mravní. Největší hmotný užitek kynul z kostelů jejich vlastníkům; kněží ponechávali majitelé z důchodů tolik, kolik sami chtěli.

Ke kostelu nesměl býti dosazen kněz vlastníkovi nemilý; ba pán kostela libovolně, často z osobního rozmaru kněze od kostela vypudil a jiného dosadil. Vlastník mohl kostel zastaviti, pronajmouti, prodati anebo docela zbořiti. Kostely se v rodech majitelů dědily jako předměty rodového zisku. Takové zvykové právo, odporující ostře duchu Církve, přirozeně těžce zasáhlo orgány církevní; zvláště pak stlačovalo biskupskou pravomoc na míru nejmenší. (NČD I-3, 341.)

V ČESKÉM STÁTĚ PŘEVZATY CÍRKEVNĚ-PRÁVNÍ NÁZORY ZE ZEMÍ GERMÁNSKÝCH

K úplnému objasnění uvádíme ještě dva výklady vážných historiků.

Jak se vyvinul v zemích germánských v pohnutém IX. století poměr majitelů kostelů k Církvi, výrazně a stručně shrnuje Cibulka: „Kdo vystavěl na své půdě kostel, nabytím též jeho vlastnictvím. Tento princip byl kodifikován pro franckou církev Karlem Velikým r. 794 a pro Itálii Eugenem II. r. 826 a potvrzen Lvem IV. r. 853. Důsledkem toho mohl pán (senior) kostel nejen prodati a odkázati, nýbrž do jisté míry jej také spravoval a řídil a získával ve vlastnictví, co bylo kostelu darováno . . . Kostel se svými příjmy a statky byl zvláštním druhem jmění v celkovém majetku pána, ať krále či šlechtice, biskupa či kláštera. Byl jeho soukromým, veřejně uznaným majetkem. V IX. století nabyly vlastnické kostely práva křtu, pohřbu a desátku. Duchovní správa byla do jisté míry soukromým podnikem pánovým,

který bral na příjmech podíl. Proto byly podle rozsahu panské půdy vymezeny okrsky jednotlivých kostelů, a poddaní zavázáni a podřízeni tomuto kostelu, takže jinde se jim nedostalo ani křtu, ani pohřbu. Stav tento byl potvrzen franckým zákonem v letech 810—13. Obyvatelé přesně vymezeného okrsku byli vázáni k jedinému vlastnickému kostelu svého pána, a naopak zase činnost jeho duchovního byla omezena na tento okrsek. Příjem duchovního byl vymezen podle pozemků a desátků a z toho, co vybývalo, byla vylučována jistá část pro udržování kostela a jiná, i značnější, k užívání pro pána. Není proto divu, že při kolonizaci vznikalo tolik kostelů. Byly pánům také zdrojem příjmu.“ (Václavova rotunda sv. Víta, 44—5.)

Ano — nároky na kostel silně působily i na povahu církevní správy. Vždyť právě chrám hrál v rozvoji křesťanství úlohu tolik důležitou! Pohanské kulty ve středověku se dály většinou ve volné přírodě — na vrcholu hor anebo v hájích. Ale kdekoli se ujalo sítě křesťanství, tam se vážala bohoslužba výhradně na kostely. Kdo byl tedy pánem kostela, ten se stával mocným činitelem v povaze a osudech církevního života.

Novotný doplňuje výklad Cibulkův: „Majetník mohl správu svého kostela na určité závazky propůjčiti komukoliv. Ale z toho neplynulo, že by ten, komu správu kostela poručil, musil býti knězem. Závazek, který správce kostela přejímal, nemusil záležeti v konání bohoslužeb . . . Byl-li za správce (ovšem hospodářského, pozn. pis.) dosazen nekněz, musil ovšem k vykonávání bohoslužeb za sebe ustanoviti kněze. Ale již tenkrát stávalo se často, že ani kněz, byl-li jmenován správcem kostela, zvláště farního, nevykonával úřadu sám, nýbrž spokojuje se jen braním požitků, pro

vlastní funkce duchovní ustanovil kněze jiného. To jsou t. zv. námezdníci (mercenarii).“

Správce laik od ustanoveného kněze vymáhal část výtčžku jako nájem pro sebe. Takový duchovní býval na tom nejhůře (NČD I-3, 341—3.)

Teprve takto neblaze proměněná církevní ústava pronikala ze západu do naší vlasti. Rozumí se, že u velkostatkářů (šlechty) těšila se veliké přízni.

Nelze tvrditi, že takový poměr mocných laiků k Církvi u nás překážel všude zdravému mravnímu obrodu a jarému rozmachu ideálních vznětů. Vždyť někteří majitelé kostelů zvláště při počátcích křesťanství u nás jevíli zbožnost a obětavost upřímnou, podporovali vydatně kněze v ideálních snahách. Ale převaha moci laické ve věcech kostelních vždy byla lákavým pokušením k sobeckému zneužívání, k omezování svobody duchovenstva, k podstatnému ztěžování rozběhů ušlechtilých duší k vyšším metám.

Do nedávna mnozí přísní kritikové prudce vytýkali samé Církvi, proč těm neb oněm zlořádům v IX. až XI. stol. neučinila rázným zakročením přítrž. Důkladný vědecký prozkum (v tomto století) však světle dokázal, že za ony choroby veřejného života byli odpovědní v přední řadě laičtí poručníci církevních ústavů, kteří kněžstvu vázali ruce a milovali osobní prospěch nad všelikou reformaci.

Houževnatý a velice svízelný boj hierarchie ve středověku za svobodu organizace církevní byl pokládán od liberálů v XIX. století za úsilí o triumf „klerikálního despotismu“. Nyní však i historikové zřejmě katolicismu odcizení přiznávají, že onen středověký zápas papežské stolice a biskupů se vyznačoval snahou o velenutnou svobodu a že odstraňoval překážky

ušlechtilého pokroku. Bylo to zápolení církevního idealismu s laickým materialismem. O tom lze se poučiti i z historie naší vlasti.

ZEMĚPANSKÉ VELKOFARNOSTI VZNIK A PRÁVA MENŠÍCH FARNOSTÍ POSTAVENÍ DUCHOVENSTVA

Za počátků křesťanství v Čechách budovány kaple a kostelíky na knížecích hradech a statcích. Tyto svatyně původně sloužily náboženským potřebám knížecí rodiny a jejího dvořanstva. Teprve časem, když se počet křesťanů množil, stávaly se veřejnými. Žádný biskup u nás neřídil tento vnější rozvoj života církevního. Dlouhý čas nebylo postaráno o řádnou církevní organizaci. Když se však počala vyvíjeti organizace *velkofarnostní*, měl kníže výhradní právo ke stavbě kostelů farních.

Panovníci z příčin státních budovali kostely s počátku výhradně na svých nejdůležitějších hradech. Již samo pojmenování „kostel“ (z latinského castellum) poukazuje na hrad. Šíření křesťanství u nás bylo řízeno shora — a tak užito k tomu nejpraktičtějšího způsobu, nejvhodnějšího zřízení, totiž *hradského*. Na hradech jako centrech politických, soudních, vojenských a fiskálních se měly soustřeďovati i bohoslužby. Tyto hradské kostely měly se stávati i mocnou politickou a fiskální oporou domácích knížat. Svatyně na hradech měly právo křtíti a pohřbívati. Věřící byli také povinni účastniti se v nich určitých povinností. To bylo důležité pro rozvoj organizace farnostní.

Když se začala na základě hradského zřízení velkofarnostní organizace roditi, měl výhradní právo ke stavbě farních kostelů kníže. Neto-

liko kaple, sloužící pobožnostem panovníka a jeho domu, nýbrž i kostely, otevřené lidu osedlému na okolních statcích knížecích, nazýval kněze svými kaplemi. (ČCH XXII, 51. VSD, 391. NCD I-3, 357.)

Tedy pro tu dobu možno zváti Církev u nás aspoň po stránce zevnější formy *zeměpanskou, státní*. Třebaže čeští křesťané uznávali svorně papeže za nejvyššího pastýře, kněze a učitele církevního, přece jen u nás zeměpán po vzoru germánských vládařů byl faktickým správcem církevní organisace — zprvu primitivní a později lépe vytvořené.

Ale přírůstkem obyvatelstva a rozvojem moci šlechtické začaly se protrhávatí zeměpanské velkofarnosti; budovaly se totiž kostely na statcích aristokratů domácích. Již za vzniku pražského biskupství se mluví o takových kostelích šlechtických. Práva takového nedobyli velmoži hladce, bez odporu knížat. Vždyť touha statkářů po vlastních kostelích znamenala zakládání *nových (menších) farností*, získání části hospodářských prospěchů knížecích pro nové vrchnosti a rozšíření šlechtické moci. Přes odpor Prahy proměna postupovala krok za krokem. Počátkem XII. století i na Moravě přestávala míti církevní organisace ráz výlučně zeměpanský. V druhé třetině toho století každý mohl stavěti na svém vlastním statku svobodně kostel.

Noví majitelé kostelů ovšem nesli na stavbu náklad a prospívali rozvoji církevního života. Ale zároveň otvírali zdroj nové hospodářské politiky, těžili z kostelů hmotně. Kostel náležel s celým příslušenstvím tomu, kdo jej vystavěl. (VSD, 391. FRB II, 94. ČCH XXII, 269.)

Šlechtický majitel kostela — jak již svrchu naznačeno — byl nucen opatřiti si kněze. Ale dosazoval ke svému kostelu duchovního podle

vlastní libosti; sesadil jej, kdykoli chtěl. Kostel mohl darovati, prodati nebo zastaviti i s jeho požitky — jako v zemích germánských. (Srv. KPD II-1, 86.)

Kníže nazýval duchovní osoby, zřízené při vlastních kostelích a kaplích, obyčejně „svými kaplany“. Kněží pobývající na knížecím dvoře zváni dohromady jednoduše „knížecí kaplí“. (VSD, 378.)

Jestliže knížecí dvůr si vybíral pro sebe obyčejně kněze vynikající ctnostmi i vzdělaností, jinde byla malá péče o výběr nejvhodnějších. Ještě ve XII. století kostely a církevní benefícia se obsazovaly bez ohledu na biskupa, takže na př. důležitých kapitulních hodností se dostávalo i laikům. Také u nás docházeli hodností klerikové, kteří přicházeli z ciziny bez propustných listů, bez nichž neměli býti přijímáni nikde. Docela proskakují zmínky, že někteří lidé kupovali kněžské úřady a důchody za peníze.

Vrchnosti vybírali si kandidáty kněžství ze svých poddaných, kteří se ovšem snadno spřátelili s poručnictvím laiků. Kněžstvo u nás tehdy se vesměs ženilo. Otec hleděl pojistiti své důchody potomstvu, takže se mohla udržovati benefícia v rodě i po několik generací. (Ovšem takový duchovní se poddával úslužně všelikým rozmarům svého světského pána, aby si jeho blahověli zachoval.)

Zajímavo, že kněz Zbyhněv založil nadání pro dva kanovníky a daroval jim je dědičně — tedy i pro potomstvo. (ČCH XXII, 284—5.)

Jak se dalo ustanovení kněze ke kostelu opatřenému stálým důchodem? Obyčejně světský pán smluvil se s kandidátem a představil jej některému biskupovi s žádostí, aby čekance vysvětil. Byl-li však již klerik vysvěcen, byla pro něho vyžádána kanonická insti-

tuce. Takto zřízený beneficiát měl pravidelně misi jen pro poddané své vrchnosti.

Stálý důchod plynul kněžím zřízeným z nadání pozemkového nebo statkového, z popluzí s otročí čeledí, ze vsí s poplatnými hospodáři, z vinic, rybníků a lesů. Tehdy to byl nejvhodnější způsob výživy kněžstva.

Jezto byly původně kostely obdarovány ke konání pobožností za spásu duší zakladatelů a jejich příbuzenstva, bylo nadání chrámové obyčejně zvané *záduším*; jinak jmenováno věnem, příslušenstvím, anebo majetkem kostela (případně kaple) anebo zemí toho světce, v jehož ochranu byl kostel poručen. Kdož příslušeli ke statku kostela, nazývání *dušníci* (kteréhokoli povolání).

Na zádušních pozemcích pracoval buď kněz se svou rodinou anebo nevolní lidé z řad dušníků. Zádušní jmění spravoval majitel kostela, jemuž také příslušela vrchnostenská práva nad dušníky.

Jelikož užitek z přidělených nemovitostí daleko nestačil na výživu kněží, udržování chrámů a osobním nárokům fundátora (zakladatele), doplňovaly se potřebné důchody jinak. Dospělí věřící byli povinni docházeti v neděli a ve svátek ke službám Božím a odváděti při té příležitosti své dárky, zvané *oblace*. (VSD 391—2. NČD I-3, 343—4.)

Za křest a pohřbení se platilo zvláště. Jiným zdrojem příjmů pro kostel, kněze a majitele byly *desátky*, které byly svstemisovány poněkud patrně teprve za počátků pražského biskupství. Forma a výše desátků se měnila. Napřed placeny v naturáliích, později penězi.

Z *biskupského desátku* dávána biskupu samému jen čtvrtina. „Ostatní čtvrtiny,“ vysvětluje Novotný, „zůstávajíce při jednotlivých kostelích, sdílely asi osud ostatního kostelního jmění. Z nich majetník, zmocniv se

všeho jmění, zabral čtvrtiny na stavbu a na chudé určené jaksi téměř právem. Zbývala čtvrtina poslední na udržování kněží. V nejlepším případě ponechal ji majetník svému knězi celou. Ale to se stávalo jistě jen zřídka. Zpravidla zabral s ostatními důchody také tuto částku a knězi vyplácel jenom smlouvenou mzdu.“ (NČD I-3, 345—6. VSD, 493.)

Když postupem času kněží přibývalo, nemohli hned všichni být ustanoveni v duchovní správě. Vznikali tedy zubožení kněží bez místa, potulní, těkaví. Takový nadbytek duchovenstva zvyšoval hmotné prospěchy majitelů chrámů. Potulní kněží snadno se dávali získati od vlastníků kostelů k službě za menší důchody. (NČD I-3, 346.) Takové trapné zjevy rozhodně neposilovaly autority duchovenstva, byly rušivým zlozvukem v říši ideálů a nemohly povznášeti mravní stav k vysoké úrovni.

PŘÁVNÍ POSTAVENÍ KAPITUL A KLÁŠTERŮ

Kde bylo u kostela hmotné nadání (záduší) pro několik kněží, tam vzniklo *kolegium*. Z členů jeho vznikly *kapituly kolegiální*, které měly žítí podle pravidel sestavených v VIII. století od Chrodeganga Metského na základě řehole sv. Benedikta. Proto také údové kapituly nazývány *kanovníky* (canonici, žijící podle určitého dobrého řádu). Nejdůležitější takové sbory ovšem se nacházely v městech biskupských.

Katedrální duchovenstvo pražské mělo společnou kongregaci kanovníků, přebývalo ve společném stavení, konalo kněžské hodinky ve sboru a mělo společný základ důchodů. Učení členové sboru měli konati duchovní čtení a tak povzbuzovati členy k theologic-

kým studiím. Kandidáti klerikátu přebývali v domě kanovníků, kdež se vzdělávali, docházejíce zároveň hmotného zaopatření. Podle stupně duševního prospěchu docházeli nižšího svěcení. (KPD II-1, 83. VSD, 407—8. NČD I-3, 372.)

Nejstarší kapituly byly ovšem zeměpanské a neměly původně vlastního pevného jmění. Byly jim poskytovány cestou soukromou některé důchody z jmění knížecího. Jejich představení (probošti) přijímali své povýšení z rukou knížecích. Všichni probošti v kolegiátních kapitulách zeměpanských byli vybíráni z družiny knížecí. Panovník vůbec se staral, aby měl v kněžstvu mohutnou politickou oporu proti nepřátelům vnějším a vnitřním. (ČCH XXII, 390—1.)

Členové kapitul měli býti mravní elitou v duchovenstvu. Jejich povinností bylo dávat dobrý příklad klerikům nižším. Ale při tehdejších nadpráví moci světské vinou samé vlády prozrazovali veliké mravní uvolnění. Při tehdejších protekčním systému vetřeli se do kapitul netoliko pouzí laikové, ale i ženatí kněží a mnichové. (VSD, 423.)

Kláštery měly u nás obrovský význam netoliko pro rozvoj církevní, ale i pro pokrok věd a umění a rozkvět racionelního hospodaření. (Srv. PDN I-2, 40—1.) Vzdělání řeholníci, více svobodní než kněží světští, působili též vydatně k šlechtění mravů, zjednávali si velikou zásluhu o mýcení pohanských zlovyků.

Z vůle předních zástupců našeho národa klášterům u nás otevřen široký obor působnosti.

Do nedávna u nás panovala domněnka, že žili v naší vlasti již v době knížecí z velikých statků ve zvláštním blahobytu. Ale důkladné studium poučuje jinak. Nejstarší zeměpanské kláštery v Čechách vůbec neměly původně

vlastního pevného jmění. Hmotné vydržování mnichů záviselo na dobré vůli jednotlivých jejich příznivců.

Teprve znenáhla klášterníci nabývali reálného jmění z darů poskytnutých od knížat a jiných věřících. Pak teprve mohly vzniknouti zabezpečené ústavy; ale ještě v době tohoto rozvoje byly pokládány za majetek státu, knížat, jakožto zakladatelů na státním majetku. Proto kníže, ocitl-li se v značných nesnázích hmotných, sahal na klášterní majetek. (ČCH XXII, 385—6.)

Jako kostel, tak i klášter dlouho pokládán za majetek zakladatele a jeho dědiců. (Srv. Krofta ve „Sborníku prací historických“, 181. 266.) Docela se u nás soudilo, že každý kostel a církevní ústav musí mítí světského pána. Světská vrchnost zastupovala takový ústav před veřejností. Podle německého a českého (neřímského) práva ani opat nemohl býti skutečným právním držitelem kláštera, leda že by býval takový ústav částí jeho dědictví a jmění soukromého. Klášter mohl býti od laického majitele darován i prodán. Právo světských vrchností šlo docela tak daleko, že vlastník mohl vyhnati netoliko dosazeného opata, nýbrž celý konvent. I do sázavského kláštera kníže dosazoval opaty. Volbu v konventu, pokud se vůbec dala, byla buď pouhou formalitou anebo dobrovolným ústupkem panovníkovým. Z kláštera toho průběhem asi 60 let vyhnali knížata třikrát všechny mnichy a usadili tam nové z klášterů jiných.

Všichni opati zeměpanských klášterů přijímali investituru (vedení ve svou hodnost) z rukou knížecích a pak teprve putovali pro vysvěcení do Němec. Zemský biskup byl nucen mlčky přihlížeti k zvykovému právu panovníků. (ČCH XXII, 389—391.)

Zvlášť důležité je přihlídnouti, jaké bylo u nás v X. až XII. století *právní postavení biskupovo*.

Již z příčin politických usiloval český kníže i německý dvůr o založení biskupství v Praze; toto vešlo v život buď roku 973 nebo nejpozději začátkem roku následujícího. Biskupství mělo utužiti pouta mezi Čechami a německým císařstvím. Boleslav II. pak založením hleděl povznést v zemi svou moc vlastní. Volba prvního biskupa *Dětmara* byla kompromisním aktem obou dvorů. (NČD I-1, 588. Krofta ve „Sborníku prací historických“, 180.)

Pražským založením přestala závislost Čech na biskupství řezenském; zato však stanovena podřízenost biskupa pražského arcibiskupství mohučskému.

Ta příslušnost Čech k řezenskému biskupství byla sice právním svazkem, ale v praxi měla význam velice nepatrný. Skutečné vlády řezenského biskupa nad naší vlastí nebylo, kníže rozhodoval podle vlastní vůle o církevní struktuře ve svém panství. Zrovna tak od roku 973 poměr Prahy k Mohuči znamenal v církevně-politické praxi pramálo. Ale právní páska tu přece byla.

Samé papežské stolici pak bylo radostí schválení žádosti císařovy a knížete. Doufala totiž, že český episkopát poněkud zvýší její autoritu na severu a že v utuženém svazku s biskupem českým docela nalezne posilu i proti biskupům německým, upoutaným tolik ke službě dvoru německého. Ovšem záleželo mnoho na bystrosti těch tří mocností, která nejvíc za nejvhodnějších příležitostí dovede z důležitého založení vytěžiti.

V neposlední příčině se jednalo o právo *investitury*, kterou nazýváno skutečné uvedení

v úřad biskupský nebo opatství odevzdáním znaků této hodnosti. Protože panovníci darovali biskupům a opatům pozemské statky (léna), znenáhla si osobili také obsazování stolic biskupských a opatských, porušující tak nezadájná práva římské kurie i jiných kompetentních zájemníků. (Zrovna tak, jako majitelé kostelů.) Buď přímo hodnostáře jmenovali anebo do volby zasahovali tak despoticky, že se stávala jen formalitou. Panovníci při investituře podávali svým zvolencům berlu a prsten. Počínali si tak, jako by samo svěcení bylo věcí vedlejší. Také za investituru požadovali jakýsi poplatek, taksu, z které se časem vyvinula svatokupecká tržba. Panovníci prodávali biskupství a opatství tomu, kdo nabízel taksu větší a pokládali investované církevní hodnostáře v přední řadě za své many.

Z toho ovšem vznikl dlouholetý tuhý spor mezi římskou stolicí a laickými vladaři. Papežská stolice zcela správně usilovala, aby zvláště biskupové byli voleni podle náležitého řádu a aby mohli vykonávat svůj vznešený úřad svobodně. Vladaři udělovali *temporalia* (statky hmotné) zároveň se *spiritualiemi* (statky duchovními, s pravomocí arcibiskupskou), činili *světské zboží právním podkladem pro práva církevní*.

V západoevropských oblastech platila v X. století zásada: Nikdo nemůže duchovním dáti biskupství, leč sám panovník. (Srv. Krásal-Ježek: Sv. Vojtěch, 111.)

Tudíž otázka investitury byla se stanoviska právního postavení závažnou i pro biskupa českého. A tu je pozoruhodná zvláštní okolnost. Náš biskup neobdržel od německého císaře žádných pozemků. Zato však český kníže uštědřil biskupovi slušné statky — z bystré prozíravosti, aby si již předem zajistil převládající vliv na tohoto arcipastýře. Hledal v bis-

kupovi oporu proti nepokojným velmožům. Přesto však právo investitury si vyhradil mladistvý německý císař. Na volbu prvních našich biskupů skutečně měl německý dvůr vliv velice značný. (ČCH XXII, 406.)

Ale s utěšeným rozvojem státní moci české stoupala také pravomoc knížat nad domácím biskupem. A tak počátkem XI. století podařilo se českým panovníkům zajistiti, aby se volili čeští biskupové výhradně doma. Knížata naši začali sami rozhodovati o kandidátech i době volby. A tak čeští kandidáti hned po domácí volbě již před obdržením císařské investitury byli považováni za biskupy; již před přijetím prstenu a berly užívali biskupských statků. (ČCH XXII, 412.)

Vzrůst knížecího vlivu na věci církevní jeví se za Vratislava II. založením biskupství olomuckého roku 1063. Ovšem šlo panovníku také o zlepšení církevní správy moravské země. Ale hlavním popudem k založení mu byly starosti politické. Vratislav se obával, aby nena- byl přílišné politické moci jeho bratr Jaromír, který byl kandidátem na biskupský stolec pražský. Sobecký Jaromír vynutil ve svém osobním zájmu roku 1086 i dočasné sloučení diecése olomucké s pražskou. Toho by byl nijak nedosáhl pravomocí duchovní; ale jako Přemyslovec opíral se o přízeň mocných velmožů. Odpíral docela Vratislavovi poslušnost, prohlašuje, že je povinen poslušností pouze císaři německému, od něhož přijal investituru. Vratislavovi však se podařilo roku 1088 obsaditi olomucké biskupství znovu. Vybral k té hodnosti svého dvorního kaplana Wezela. (NČD I-2, 289.)

Patrně již z řečeného, že českým panovníkům byl episkopát předně předmětem starosti politické. A pak — domácí arcipastýři měli zvyšovati lesk pražského stolce vladařského.

Biskupové byli u nás biskupy knížecími (resp. královskými), byli předními dvorními kaplany. Svými kaplany je nazýval sám kníže; tak byl skutečný poměr biskupů ke knížatům vyjádřen zcela správně. Hrubý praví, že vysoký klerus knížecí, přijímající důchody od knížete, „byl stále v knížecí kapli, provázel panovníka na národní shromáždění, válečné výpravy i pravidelné zábavy lovecké“. (ČCH XXIII, 42. NČD I-3, 349.)

Psalo se sice o volbě biskupů, ale volební akt byl obyčejně pouhou formalitou; sami čeští panovníci v době, kdy uvolnili svou závislost na císaři, dosazovali na biskupský stolec kandidáta podle vlastního dobrého zdání. Při tom dbali zaopatření těch členů vlastního rodu, na které se nedostalo ve státě podřízeného úřadu politického. V Kosmově kronice na př. se čte o zvolení pražského biskupa Kosmy a olomouckého biskupa Ondřeje „rege Wratislao disponente“ (z nařízení, rozhodnutí krále Vratislava). (FRB II, 131.) R. 1030 na stolec sv. Vojtěcha dosedl biskup Šebíř. Za jaké zásluhy? Všecky dvořany převyšoval svou úslužností, byl nerozlučným společníkem knížete při honbách a znamenitě mu kuchařil. Proto kníže Oldřich prý často říkal: „Ó Šebíři, pravím ti opravdu, za tak sladké jídélko jsi hoden biskupství.“ (FRB II, 64.)

„Volby“ biskupů olomouckých byly vlastně od počátku knížecím jmenováním. R. 1072 byl surově ztýrán stařícký olomoucký biskup Jan od družiny biskupa pražského Jaromíra, který byl velice rozmrzen nad ztrátou těch statků svého biskupství, které byly přiděleny stolci olomouckému. Jan ve své stížnosti, přednesené Vratislavu II., podle svědectví Kosmova pravil: „Ejhle já, ačkoli nehodný, přece tvou milostí biskupem jmenovaný...“ (FRB II, 103 až 104. PDN I-3, 327. NČD I-2, 147.)

Nepodivíme se, že český biskup v době knížecí neměl v evidenci počet domácích kněžstva a rozsah farností. Proti biskupově pravomoci se stavěli vlastníci chrámů a jejich majetku. Farnosti venkovských kostelů měnily svůj rozsah podle dohody podacích pánů s okolními majiteli drobnějších statků, kteří pro své poddané chrámů neměli. Příslušnost k utvrzenému již záduší se zjednala tím způsobem, že vrchnost se smluvila s podacím pánem o roční plat ke kostelu. Obyvatelstvo statku, pojatého do oblasti kostelní, účastnilo se práv i povinností řádných osadníků. Jakmile vrchnost přestala platiti desátky anebo se smluvila s jiným pánem kostela o farní příslušnost poddaných, změnily se hranice a objem farnosti. Nové kostely se stavěly bez svolení biskupova, takže farnosti vznikaly bez účasti arcipastýřovy. (VSD, 398—9. ČCH XXII, 387—8.)

Knížata pokládala biskupství za vlastní majetek; také veřejně dávali najevo, že biskupy považují jen za doživotní uživatele biskupského kostela a jeho statku. Po smrti biskupově měly býti podle církevního práva důchody biskupství opatrovány pro nástupce a kostel. Ale čeští panovníci leckdy dlouhý čas neobsazovali uprázdněných beneficí, aby plynuly zmíněné důchody do jejich vlastní pokladny.

Na př. král Vladislav II. po smrti biskupa Daniela (1167) i jindy dlouho neobsazoval biskupského stolce. Jeho neblahého příkladu následovali synové Bedřich a Vladislav. R. 1207 Přemysl I. potvrzuje a rozhojňuje výsady biskupství olomouckého, přímo přiznal, že se tu zakořenil zvyk všemu božskému právu protivný, že se po smrti biskupově zabíraly statky k užítku knížete. Přemysl sám slavnostně se zavazuje, že tento nepřípustný způsob odstraní. — Podle příkladu pražského dvora i soukromí vlastníci kostelů zdržovali dosazení

kněží ke chrámům, jen aby v době uprázdňení hojně pro sebe vytěžili. (NČD I-3, 411—3. VSD, 494.)

Proti převaze moci světské byl biskup téměř bezmocný. Praví Novotný: „Biskupové, zcela závislí na vůli knížecí, nemohli v tom směru rozvíjeti činnosti větší, a i když silnější individuality mezi nimi dovedly snad někdy své mínění přivést k platnosti, v celku nezbývalo jim, než plouti s proudem a těžiti aspoň z toho, čeho také jim poměry poskytovaly.“ (NČD I-3, 352.)

Jest ovšem pravdou, že biskup byl pokládán za předního velmože v zemi, za muže, jemuž se mají prokazovati po knížeti pocty největší. Ale tato vážnost u nás neplynula z úcty k pastýřskému úřadu. Byl biskup ctěn hlavně jako přední pobočník panovníkův, jemuž zeměpán svěřoval důležité úlohy.

Panovníci nerozpakovali se ani příkře biskupy trestati. Na př. zlopověstný Boleslav III. vyhnal biskupa Thiddaga několikrát ze země. Břetislav I. potrestal biskupa Šebíře vězením. Vratislav II. zastavil biskupu Jaromírovi důchody.

I biskupova žaloba na křiklavé bezprávi panovníkovo těžko dosáhla úspěchu. Roku 1187 na slavném sněmu řezenském žaloval biskup Jindřich Břetislav na knížete Bedřicha. Ale kníže dal skrze svého prokurátora odpověděti, že pražský biskup jest — jako býval odjakživa — panovníkovým kaplanem; nemá práva poháněti k soudu svého pána, kníže není povinen k jeho žalobám státi. (NČD I-2, 1092. I-3, 350. ČCH XXII, 395.)

Biskup měl podle římského práva povinnost *visitovati svou diecesi*. S tím souvisely *synodální soudy* čili *sendy*, jichž předmětem bývaly přestupky kněží i laiků (po stránce náboženské i státní). Ale visitace děly se pro od-

por laických vrchností zřídka. Rovněž tak synody diecéšní. Sendy se u nás nevyvinuly vůbec. (NCD I-3, 404. ČCH XXII, 284, 286.)

Soudní moc nad kleriky podle církevního práva příslušela biskupovi. Ale u nás právo zeměpanské podřizovalo stav duchovní týmž soudům, před které byli voláni laikové. Taková podřízenost kněžstva byla tím trapnější, že české soudnictví bylo primitivní a velice bezohledné; i člověk zcela nevinný byl lehce odsouzen, porušil-li bezděčně některou podružnou formalitu. Nesoudilo se podle psaného práva a užívalo se „důkazů“ pověrečných. Nespravedlivé zlozvyky soudní měly život tolik houževnatý, že ještě v polovici XIV. století Karel IV. byl nucen ze soudnictví vyhostiti veliké polopohanské nešvary. (Srv. Kalousek: Karel IV., Otec vlasti, 158—9.)

Pokud vynikající duchovní (zvláště arcikněží) měli právo souditi, činili tak jako funkcionáři státní, jako mužové vyvolení k tomu od moci světské. (Srv. VSD, 394—5.)

Patrně tedy, že převaha světské moci nad hierarchií byla velice tísnivá, nesnesitelná.

MRAVNÍ ÚROVEŇ NÁRODA VZDĚLÁNÍ DUCHOVENSTVA

Poručnictví laictva v Církvi samo naznačuje, že reforma polopohanských mravů u nás mohla postupovati velmi zvolna. Mělci lidé do dneška prohlašují, že nábožensko-mravní nedostatky a přechýlny v životě církevním nejlépe by odstranila tak zv. církev národní. Ale vždyť přece u nás v době knížecí opravdu byli v církevních věcech zástupci národa živlem vládnoucím. Styky s Římem byly velice řídké, jen příležitostné. Jak si počínali laičtí poruční-

ci duchovenstva, tak se také jevil v Čechách a na Moravě mravní stav.

Přímo úchvatný obrod v Církvi působila od století X. přísná řehole *mnichů kluniackých*. Arciopat podřízen přímo stoličce papežské. Přes dvě stě let byla ta řehole mocnou oporou papežů v bojích mravně-reformních. Jak mohutně reformní vlnění z *Klyni* (Clugny) se šířilo, patrně z toho, že kongregace ve XII. století měla v různých zemích na 2000 klášterů. Rozsáhlé akce této proslulé řehole byly dlouhou dobu velice důležitou složkou historie Evropy vůbec. (Srv. ČSB III, 94.)

Rozumí se, že osvěžující dech z francouzského arciklášteřa zavláhl i do Čech. Docházelo k třídění duchů, k boji reformace se zastaralými tradicemi aristokracie.

V době sv. Václava bylo kluniacké hnutí teprve v počátcích, nemohlo ještě mocně ohlásiti svou obrodnou sílu v Čechách. Zde docházelo ke zločinům podle zvyků staropohanských právě ze zloby proti těm, kteří usilovali energicky o nápravu křesťanskou. Zardoušena sv. *Lidmila*, zavražděn sv. *Václav*. Reformní živly ovšem byly nad tím krajně roztrpčeny. Staroslovanská legenda kárá „zloradné bojary, rozbujnělé muže české“ (Kalousek: Obrana knížete Václava svatého 13), kteří ovšem ze změny na knížecím stolci očekávali prospěchů hmotných. Ale i důvěrníci a rádcové svatého knížete byli jímáni a vražděni. Někteří prchli před zlobou zločinných vrahů do ciziny. (Tamže, 15.) I jiné zjevy nasvědčovaly, že strana nepřátelská nápravě má značnou fysickou převahu.

Za Boleslava II. se vědělo u nás o snaze očistné mnichů kluniackých mnohem více. Ale i pokračovatelé díla Václavova zakusili, jak jest obtížný zápas se zarputilými zlořády v naší vlasti. Na př. ušlechtilý biskup *Dětmar* (975 až 982) se na smrtelném loži chvěl o své spa-

sení při vzpomínkách na skrovný úspěch své horlivosti. Žalostil, že byl k zlořádům shovívavý a že se mu nepodařilo odvrátiti český národ od pohanských zvráceností. (NČD I-1, 601. BDP, 15.)

Jeho nástupce sv. *Vojtěch* (982—997) se strachoval, aby ve vlasti s lidmi oddanými nepravostem sám nebyl od Boha zatracen. Bědoval nad nesnesitelnou zpupností velmožů. Když byl po druhé vyštván do ciziny, povraždění jeho bratři. Pak chystal se světec do Čech z Hnězdna. Polský zbožný kníže *Boleslav Chrabrý* vypravil do Čech poselstvo s dotazem, žádají-li čeští šlechtici aspoň nyní *Vojtěcha* za biskupa. Odpověděli velmoži přímo *Vojtěchovi* s jedovatou jízlivostí: „Jsme hříšníci, lid nepravostný, národ tvrdošíjný; ty však jsi světec... Takovému a tak velikému muži nesluší ani přebývati ani obcovati s nešlechtnými.“ (FRB II, 42—3. Krásal-Ježek: Sv. *Vojtěch*, 165, 189. NČD I-1, 648—9.)

O surovosti doby svědčí skutky *Vršoviciu*. Na př. jejich náčelník *Kochan* dal r. 1003 podnět k barbarskému ztýrání knížete *Jaromíra*. Když vyjel kníže na lov k Velízu, několik opilých *Vršovců* *Jaromíra* obnažilo; násilníci položili jej na znak, přivázali ruce i nohy ke čtyřem kolům a křepčili kolem něho na koních, přeskakující obnažené tělo. Když se ujal *Boleslav III.* vlády znovu, musil slíbiti *Vršovcům* amnestii. Ale 9. února 1003 kníže při hostině o půlnoci se svými druhy povraždil řadu bezbranných *Vršovců*. (FRB II, 50—1. ČDN I-1, 677—8.)

Knížecí oslepený kmet *Jaromír* r. 1034 varoval synovce *Břetislava* před *Vršovci*. Ti skřípali zuby. Brzy nato zřízenec *Kochanův* *Jaromíra* ze zadu probodl (4. listopadu 1035). Nikde nečteme, jak byli pachatelé pro vraždu souzeni. Naopak za *Břetislava II.* (1092—1100)

Vršovici Mutina a Božej se domohli výnosných úradů. Konečně ten rod r. 1108 byl vyvražděn bez soudu — i s dětmi. (FRB II, 160—1. NČD I-2, 455—6.)

Dlouho tedy řádily bezuzdné sváry a *krevní msta* mezi nejvýznamnějšími rody českými, jež přece byly pokřtěny. Takové příklady vyšších rozhodně nemohly zvýšiti mravní úroveň a jemnocit prostého lidu.

Pohanská praxe v *uzavírání manželství* vlekla se velmi dlouho. Ženatý kníže *Oldřich* pojal za druhou ženu *Boženu*, provdanou již; její muž slul *Křesina*. Z ní r. 1005 se narodil *Oldřichovi Břetislav*. *Kosmas* k tomu připojuje vysvětlení: „Toho času, jak se komu líbilo, bylo volno míti dvě nebo tři manželky, aniž bylo muži bezprávné unésti manželku druhého nebo manželce zasnoubiti se s mužem jiné (ženy). A co se nyní přičítá stydlivosti, to bylo tehdy k veliké necti, aby živi byli spokojeně muž s jednou ženou anebo žena s jedním mužem.“ (FRB II, 53—4. NČD I-1, 702.) Měl tedy sv. *Vojtěch* vážnou příčinu naříkati „na sňatky hříšné a rozvody nestálého manželství“ (FRB II, 42.)

Jestliže panovaly u velmožů tak volné názory o manželství, není na podiv, že kněží splývající zcela s národem a majíce laické vrchnosti, osobovali si právo aspoň na jednoženství. Sami biskupové u nás bývali ženatí až do konce XI. století. Ještě v letech čtyřicátých XII. století sama pražská hierarchie žila z veliké části ve stavu manželském. (FRB II, 142, 179. ČČH XXIII, 43.)

Majitelé kostelů viděli *kněžské sňatky* rádi. Ženaté duchovenstvo nemohlo býti stavem existenčně nezávislým, fakticky vyvýšeným nad své stádce. Kněžská rodina pracovala na zádušním statku, takže zmenšovala své vrchnosti režijní výlohy. Otec vychovával syna

druhdy k stavu kněžskému sám. takže jej nemusil pán podporovati na učení jinde. Chtěl-li kněz vystoupiti proti z vůli pánově, ohled na rodinu mu ukládal rezervu. (VSD 396—7. ČČH X, 249.)

Otroctví a otrokářství bujelo v naší vlasti v době knížecí stále; zvláště statkáři měli z prací otročích a prodeje otroků za hranice značný zisk. Ještě na sklonku XII. století byl u nás udržován barbarský zvyk, přikazovati válečné zajatce za nevolné čeledíny a děvky. (VSD, 56, 57, 61, 64. NČD I-2, 342—4.) Kníže *Břetislav I.* proslul jako reformátor; ale jeho vojsko po vítězství nad Poláky r. 1039 zajatce poutalo a prodávalo do Uherska. Papežská stolice kárala proto Čechy, prohlašujíc za nejvyšš ohavné „prodávati zajaté jako němou tvář“. (FRB II, 79. VSD, 59—60.)

Veliké pověry různého druhu bujely u nás i po rázném zákazu Břetislava II. z r. 1092. S nimi souvisely pověstné „*Boží soudy*“ (*ordály, ořďalie*), jež byly původu pohanského. V IX. století učení theologové odsuzovali souboje a soudy ordální, jež byly vlastně pokoušením Boha. Pravdou však je, že jiní reprezentanti Církve proti Božím soudům nebrojili, nýbrž při nich asistovali. U nás arcikněží jako zástupci moci světské, třebaže byli povinni potlačovati pověry, sami řídili ordály. (ČČH XXII, 51. VSD 394—5, 401. Samsour v Hlídce XXVIII, 1, 3—4.)

Jestliže *velice nemírné hodokvasy* byly v oblibě ve vysokých kruzích, není na podiv, že divokou rozmařilostí byly zachváceny i vrstvy prosté. Proti krčmářům a pijanům ostře zakročil Břetislav I. (FRB II, 74), ale neví se, s jakým výsledkem. Velmoži hýřili dále.

Národ nebyl „holubičí“, nýbrž *velice bojovný*, jeho srdnatost naháněla sousedům hrůzu.

Také své statečnosti všude známé děkoval za uhájení svých práv.

Ale bezohlednost a násilnost vítězných českých vojsk stávala se pověstnou. Zvěrstva a loupeživost české armády na půdě cizí leckdy se vryly hluboce v paměť u přemožených. (Srv. NČD I-2, 184—5. RČD, 64.) Jest ovšem známo, že veliké surovosti páchala i vojska cizí. Ale řádění českých ozbrojenců bylo ve střední Evropě kritisováno nejostřeji.

Svatokupectví bylo přirozenou výslednicí laického režimu v Církvi. Kupovaly se kněžské hodnosti a úřady za peníze. Docela docházelo k pokusům domoci se stolce biskupského úplatkem. (ČČH X, 273. ČČH XXII, 284—5, 409.) Někteří zemané zadržovali desátky ze svévole anebo udávali menší výměru svého hospodářství, aby nepřibýlo platu. Jindy kostelní statky měnili nebo ztenčovali; jiní obračeli důchody k jiným účelům. (VSD, 501, 504.)

Vlastnické právo církevní bylo rušeno přecho často údělnými knížaty a správním úřednictvem. Lid, příslušný k statkům církevním, byl nucen nésti mnoho obtížných povinností zemských, které se vyžadovaly původně od svobodných držitelů půdy. (VSD, 508—9, 514—5. ČČH XXIII, 38—9.)

Kláštery a kapituly prosluly svým *pohostinstvím*, jehož užívali zvláště chudí cestující. Ale tohoto dobrodiní značně zneužívali bohatí šlechtici. Konali své sjezdy v prostorných místnostech klášterů a kanonií; chovali se tam leckdy tak nevázaně, že proti vůli hostitelů snědli a vypili všechny zásoby. Aristokraté také užívali klášterů a dvorů klášterních za své hospody, vyžadující v nich cestovní zaopatření pro sebe i své družiny. Docela pořádali v klášterních lesích hony a poroučeli duchovenským poddaným, aby jim krmili a ošetřovali dobytek. (VSD 511—2.) Kláštery a ka-

pituly ovšem bědovaly, že jsou vyssávány od panovníka, jeho úředníků i šlechty. (CČH XXIII, 38—9.)

Kněžstvo silně ujařmované, jsouc hmotně závislé na laicích, ovšem nemohlo kárati demoralisaci tak svobodně, jak toho vyžadovaly příkazy a příklady sv. apoštolů. Vždyť mohl býti kněz každou chvíli umlčen násilně! Panstvo spokojilo se kněžími všelijakými, jen když nemluvili příliš do svědomí.

Když nastoupil na stolec sv. Vojtěcha *Jaromír* (r. 1068), byly hrozně zbědované poměry v samé pražské kapitule. Kosmas píše o těch kanovnících: „Byli nezřízení (bez řádu) a jen podle jména kanovníci, nevzdělaní, neučení a ve světském oděvu, v kůru sloužící, jako bezhlaví a divocí centauři žijící.“ Jaromír se postaral o nápravu. (FRB II, 100—1. NČD I-2, 135—6.) Předchůdce Jaromírovův Šebř o zlořádech nevěděl?

Ale týž biskup Jaromír potřeboval se reformovati sám. Zvláště jeho sobecká zpupnost bila do očí. Ztýral z lakoty olomouckého biskupa *Jana*. Vypraveni tehdy k soudu nad provinilcem r. 1073 do Čech kardinálové-jáhni Bernard a Řehoř. Ale u nás již byla Církev tolik „znárodnělá“, že se duchovenstvo tomu zakročení divilo jako něčemu zcela zvláštnímu, nepatřičnému. Když vzdorného Jaromíra legáti zbavili úřadu, nižší kněžstvo prudce protestovalo. Mohučský metropolita ve svém vlastním zájmu se ujal Jaromíra; v listu k papežské Stolicy nazval české křesťanství „novým štípením posud nezakořeněným a nezpevněným“, jež by se prý mohlo zvrátiti snadno v pohanství. Po dlouhém jednání papežská Stolica přinucena k ústupu silným českým odporem, takže násilník Jaromír vyvázl skoro bez trestu. (NČD I-2, 152—64. FRB II, 106—7. CČH X, 34. Sborník prací hist., 181.)

Toť je křiklavý doklad, jak bylo možno doufat i v *reformaci domácí, bez užšího spojení s Římem*. Proti nespravedlivým utiskovatelům domácím nikdy nezabouřila v našem duchovenstvu tak živelná oposice jako proti apoštolským reformátorům. Kněžstvo zvyklo si již na porobu, jevilo bázeň před osvobozením a před zvýšením morální úrovně domácí náboženské společnosti. I když papežská stolice nabyla za Innocence II. (1130—1143) v jiných provinciích církevních moci mohutné, vzdoroval jí pražský biskup Menhart za příchruhy mohučského arcibiskupa. (ČČH X, 35. Srv. FRB II, 118.) Když r. 1197 papežský legát Petr z Kapury po příchodu do Čech nařídil, aby kandidáti stavu kněžského napřed složili slib čistoty, býval by málem od kněží zabit. (ČČH X, 249.)

Ovšem historie pramálo zaznamenává o duších skromných, velice ctnostných, které do veřejné arény nevstupovaly. Zato tím častěji se zmiňuje o skutečích osob veřejně působících, zvláště o notabilitách, které působily bouře a zmatky, zasahující do společenského vývoje rušivě. Smíme předpokládati, že tichých, skromných a věrných následovníků Kristových byl u nás v době knížecí počet značný. Ale zprávy o osobách vlivných i samém duchovenstvu tehdejší doby naprosto nejsou potěšující. Samo kněžstvo učilo se leckde od velmožů chytrému prospěchářství od případu k případu, takže mravní reformace neustále vázla.

•

Již ve Starém zákoně vyžadovalo se od kněze slušné vzdělání. Praví Bible: „Rty kněze mají dbáti vědy, a z úst jeho má býti hledána nauka; jeť on posel Hospodina zástupů.“ (Mal. 2, 7.)

Jestliže si u nás chtělo kněžstvo získati mezi

lidem negramotným příslušnou vážnost, mělo-li s velikým úspěchem potírat nauky a kejkle čarodějstva, bylo mu potřebí vynikati vzděláním. Ale v době knížecí bylo u nás málo kněží, kteří by byli budili svou osvěceností mezi prostým davem značný respekt. Domácích ohnisk kultury bylo tehdy u nás málo. Za života sv. Václava byl u nás čilejší ruch kulturní, než ve století XI. a XII. Po smrti svatého knížete stát a velmoži se o školství nestarali vůbec, vyššího vzdělání nepodporovali. Církev spoutaná pak po té stránce mohla vyvíjeti činnost jenom skrovnou; vždyť její ruce byly laictvem tolik poutány!

Biskup — reformátor moravský *Jindřich Zdík* (Zdík) (1126—1150) ve svých synodních promluvách duchovenstvu přikazoval, aby se naučilo aspoň bezvadně čísti různé obřady a podle možnosti se snažilo pochopiti římský zpěv, breviář a vypočítávání velikonoce. Také zapovídal kněžím choditi k oltáři s ostruhami a meči. Docela napomínal, aby duchovenstvo nezneužívalo svátostí k tajemným kouzlům lásky a čarování; praví se, že kněží docela litanie ke svatým proměňují v litanie k démonům a užívají Eucharistie k hnusnému kouzlu. (ČCH XXII, 286.) Kněžstvo tolik duševně zaostalé ovšem těžko mohlo mýtit pohanské pověry.

I k tomu tedy bylo potřebí osvobození duchovenstva z laického područí, aby Církev v naší vlasti mohla plně rozvinouti svou tvůrčí schopnost v říši osvěty.

ZÁPAS CÍRKVE O SVOBODU U NÁS I V CIZINĚ

Je pravdou, že proti zlořádům v životě církevním i občanském v X.—XII. století u nás

opravdově bojovali netoliko někteří osvícení a Bohem nadšení hierarchové, nýbrž i několik knížat a jiní mocní laikové. K částečné nápravě přispěli i někteří legáti papežští, pokud jim v Čechách síly stačily. Nutno přiznati, že i v údobích mravně úpadkových existovaly zde skupiny lidu zaníceně zbožného, mravů křišťálových. Rovněž i řada šlechtických rodin jevila upřímnou snahu o rozkvět křesťanských ctností. Ale bylo potřebí, aby nová, svěží krev pronikla všecy cévy národa. K tomu bylo nutno zreformovati pronikavě církevní režim, zavést řady prospěšné vznešenému poslání Církve katolické.

Ušlechtilí a prozíraví kněží usilovali aspoň částečně uvolniti pouta velice tísnivá. Nelze zde v omezeném rámci líčiti celý vývoj této sebeobrany; dotkneme se tedy stručně jenom některých zjevů.

U nás v XI. a XII. stol. si vymáhalo duchovenstvo aspoň některé drobtý svobody oklikou. Jelikož *arcikněží* (arcipastýři) byli výkonnými orgány světské vlády a záviseli úplně na moci laické, biskupové pro svou oporu chopili se svépomoci; hledali posilu v *arcijáhnech*. Ti se stávali církevními dozorcí ve větších obvodech. K vydržování toho úřadu užívali biskupové vlastních prostředků. Arcijáhen měl býti „okem biskupovým“. (NČD I-3, 399—403. Srv. VSD 402—4.) Ale taková opora byla slabá a zklamala ihned, jakmile v první čtvrti století XIII. došlo k otevřenému a tuhému zápasu českého episkopátu se zeměpánem.

Hledáno u nás uvolnění církevních orgánů v úsilí o *omilostnění* některých ústavů, o nabytí zvláštních výsad, jež by chránily proti přehmatům světské moci. A tak se stávaly posilou duchovenstva *ochrana* (protekce, tutela) *papežská a exempce*. Protekce nabývalo se tím způsobem, že některý církevní ústav se dával

do papežovy ochrany, stával se vlastnictvím kurie; za malý poplatek nabýval ochrany papežské. Tak se měla vymaniti část duchovního jmění z moci světské. (Ale to se dařilo jen částečně.) Exempce znamenala v podstatě vyňetí z trestní pravomoci biskupovy, a to tak, aby ústav byl v užším spojení s Římem. (NČD I-3, 416—423. ČSB III, 968. Srv. ČČH X, 128—9).

Více značily pro bezpečnost a pravomoc statků církevních *immunity* (emunity). Immunita značila osvobození určitých osob nebo statků od veřejných břemen a dávek. Charakter immunity se průběhem dlouhého času měnil. R. 1144 vymohl biskup olomoucký Jindřich Zdik znamenitou immunity; v listě příslušné se praví, že všichni lidé kostela olomouckého mají zůstati v moci panství, nařízení a pravomoci biskupa a jeho nástupců; nechť se neodvažuje žádný člověk násilím tyto lidi znepokojovati v jejich pokoji a nepodlehlosti. (NČD I-3, 438.) Jsou v naší vlasti známy immunity i jiného rázu; všechny se vyvíjely velmi zvolna.

Papežská stolice pracovala od XI. století houževnatě a velmi důmyslně k osvobození duchovenstva aspoň v širých oblastech západních. Krok za krokem dobývala kurie v boji se světskými velmoži podstatných úspěchů, až oslavila veliký triumf r. 1122 *Wormským konkordátem* a r. 1123 *I. Lateránským koncillem*.

Podle Wormského konkordátu povolil císař Jindřich V. ve vlastní říši svobodnou, kanonickou volbu biskupů; zřekl se pro sebe a své nástupce investitury prstenem a berlou. Naproti tomu přiznáno císaři právo, aby se konaly volby biskupů a opatů za přítomnosti jeho anebo jeho zástupců; při tom však nechť se vyloučí simonie a všecko násilí. Jestliže by došlo při volbě k rozporu, císař má právo podporovati volbu muže, který by měl lepší právo; ale je

při tom potřebí porady s biskupy provinciálními.

Na Lateránském koncilu Wormský konkordát byl potvrzen. Vydány některé zákony proti svatokupectví a proti zásahům laiků do církevních práv. Přísně zakázána kněžská manželství; prohlášeno, že sňatek muže, přijavšího již vyšší svěcení, je neplatný. Odepře se svěcení tomu, kdy by nebyl kanonicky zvolen. (SCD, 483—4. MLK, 361—2.)

Vykonány tedy akce dosahu velkolepého. Rychle pokračující náprava na západě nemohla zůstati dlouho bez účinku na poměry české. Ovšem u nás mocní laikové jenom neradi a zvolna slevovali ze svého nadpráví. Král Přemysl I. kolem roku 1207 propůjčil kapitule pražské právo voliti pražského biskupa. I kapitule olomoucké dovolil král (určitě r. 1207) svobodně voliti biskupy. (NČD I-3, 352. ČČH XXII, 419—20.) Zdálo by se tedy, že došlo k podstatné nápravě. Zatím však Přemyslovo dovolení bylo jen vnějším parádním gestem, jež nemohlo okouzlit znalce skutečných poměrů. V čase, kdy investitura biskupů u nás připadala formálně i právně panovníkům domácím a kdy kapituly byly silně závislé na králi, nebylo u pražské vlády obavy, že volby se budou konati beze zření k přání královu.

Pouhé líbivé formality, zdánlivé zjevy reformní bylo nutno vystřídati *opravdovou, velkorysou nápravou* podle vzoru západního. Aby konečně Církev v naší vlasti fakticky se-trásla ponižující jho, bylo potřebí operace smělé a bolestné, jež by v důsledcích znamenala trvalé ozdravění života církevního.

VELIKÉ ČINY INNOCENCE III. REFORMÁTOR ONDŘEJ

K akci úspěšně osvobozující se odhodlal s houževnatou energií *pražský biskup Ondřej* (1215—1224) v čase, kdy papežská moc tolik zmohutněla, že její spasitelné reformy slavily veliké triumfy ve státech nejmnocnějších a kulturně nejpokročilejších.

Ondřej byl v mladých letech dvorním kaplanem, proboštem boleslavským (r. 1201), mělnickým (1204) a konečně u sv. Víta v Praze (1207). Pro svou neobyčejnou osvícenost se stal r. 1211 královským kancléřem Přemysla I. Když pražský biskup Daniel II. 28. března 1214 zemřel, Ondřej zvolen za pastýře; okolnosti nasvědčují, že tak rozhodnuto s plným souhlasem královým. Kronikář líčí Ondřeje jako muže přísných mravů, horlivě činného a neoblomné povahy. (OSN XVIII, 769. BDP, 92. NČD I-3, 449.) Biskupského svěcení dosáhl Ondřej asi r. 1215 v samém Římě od papeže — s pominutím metropolity mohučského *Sigfrieda*. (NČD I-3, 449.)

Svěcení to dalo se za okolností velice významných, jež se vryly v paměť i srdce Ondřejovo velmi hluboko. Hierarcha náš na vlastní oči viděl velkolepé zmohutnění centrální moci Církve; s nadšením sledoval, jak papežská stolice ukládá světu katolickému s velikou energií příkazy reformní, které mířily ostře proti blaseovaným pohodlným tradicím velmožů českých. Konán totiž r. 1215 proslulý čtvrtý *Lateránský koncil*, který tolik upevnil církevní moc! Ondřej poznal světle, co všecko v Čechách zmeškáno.

Na koncil sešlo se 412 biskupů, 800 zástupců biskupů a kapitul, opatové, prevoři atd. Sněm zahájil sám papež *Innocenc III.* (1198 až 1216) dne 11. listopadu. Přijaty přísné dekrety

proti řádění kacířů, stanovena nová křížová výprava k osvobození Svaté země, přesněji vyjádřeny definice věroučné atd. Na Ondřeje nejsilněji působily dekrety o životě duchovenstva, obsazování duchovenských míst, o vědeckém vzdělání kleru a církevních povinnostech laiků. Schváleny předpisy o visitacích diecézí. Stanoveny přesněji překážky manželské. (MLK, 379—80. SCD, 501—2.) Sněm ten byl korunou velezáslužné činnosti proslulého papeže, který byl nazýván „učitelem světa a otcem národů“.

Utvrzeny, přesněji vyjádřeny a rozšířeny svobody duchovenstva. Ten papež, který dovedl zkrotit zpupnost hříšných vladařů, takže zanechávali pohoršlivého života, mohl nyní dokončiti velkolepé dílo. Jeho zakročením byl sesazen německý panovník Ota IV., jelikož se odvážil hrubě porušovati práva Církve. Rovněž přičiněním papežovým stal se nástupcem Otovým Fridrich II., který slavnostně slíbil, že bude církevních práv šetřiti. Tudíž Německo aspoň na ten čas nemohlo kurii dělati obtíží. Lásku a vděčnost naší země pojistil si Innocenc III. tím, že ji *povýšil na království*. Královskou korunu na hlavu Přemysla I. vložil nejprve r. 1198 král Švábský, později (r. 1203) sok Filipův Ota IV. Papež listem z 19. dubna r. 1204 uznal království české navždycky a potvrdil všecky výsady nového království v rozsahu, v jakém je schválil Ota IV. Na české prosby prohlásil papež 4. července 1204 proslulého *opata sázavského Prokopa za svatého*. (SCD, 449—501. RČD, 91.) Takové služby papežského stolce zavazovaly naši vlast ke zvláštní vděčnosti, jež se měla jeviti v politice církevní.

Kdož by se divil, že ideální duše Ondřejova vzhlížela k papeži a jeho reformním akcím se zanícením vysoce vystupňovaným! Je dosti

možno, že Ondřej přijal v Římě svěcení z rukou samého papeže. (BDP, 93. NČD I-3, 452.) Tím by se žár nadšení Ondřejova pro papežovy snahy ještě lépe vysvětlil.

S Ondřejem tehdy sdílel pobyt v Římě i *biskup olomoucký Robert*. Ale ten příliš zabředl do starých zemských tradic; více miloval život klidný, pohodlný, než jaré zápolení za vyšší mravní úroveň svěřeného stádece. Jeho se dotkly dekrety koncilu pramálo, jak patrně z dalšího jeho působení. A přece si měl živě připomínati právě na Lateránském sněmu záslužného horlení vlastního předchůdce Zdika.

Jestliže však Ondřej nenalezl podpory doma u těch, kteří měli s ním spojití síly v přední řadě, odhodlal se k heroickému zápasu sám. Chtěl s šíje kněžstva svrhnouti neblahé jho laictva. Již v Římě přemýšlel velmi čile, jakou nejúspěšnější cestu k žádoucímu cíli vyvoliti. Je skoro jisto, že v Římě usiloval, aby bylo pražské biskupství povýšeno na arcibiskupství. Hlavním účelem této snahy byla vydatná podpora reformace. Ondřej věděl, že jako arcibiskup nejjistěji dobude české církvi svobody. (NČD I-3, 452.) Ovšem tenkrát ještě znamenitá myšlenka neuzrála k uskutečnění. Šlo netoliko o vůli Ondřejovu a papežovu, ale také o zájmy státníků.

Ondřej vracel se do Čech s pevným úmyslem k energickému boji. Věděl předem, že vládnoucí kruhy postaví se příkře proti jeho požadavkům a že tedy zápas bude velice svízelný. Ale nelekal se.

Jeho náboženské cítění bylo vroucí. Dokažoval to hned po návratu spisováním nábožensko-praktických, reformních úvah. Ale ke slovům povzbudivým připojil také velkorysou činnost.

Obracel pilné zření k mravním i hmotným právům Církve v Čechách. Miloval vynikají-

ciho opata milevského *Jarlocha*. Jelikož však biskup Daniel II. prodal statek svého kostela Milevska velmi levně a bez souhlasu kapituly, přinutil Ondřej opata, aby doplatil 100 hřiven stříbra. Pak zahájil spor s tepelským klášte-rem o desátky; neví se, jak pře skončila. (NCD I-3, 453.) Za tehdejší svévole při užívání církevního jmění nebylo na podiv, že biskup usiloval o pořádek i po stránce finanční. Pro svůj osobní zisk se asketický biskup nesoudil. Poučuje nás Palacký o příčinách různých při Ondřejových: „Že toho nečinil ze sobectví, ani z osobních ohledův a záměrův, dokázal i tím, poněvadž i své vlastní zděděné statky daroval a připojil k biskupství, a později sám navrhoval se k rozdělení diecése pražské, aby tu arcibiskupství s několika biskupstvími založeno býti mohlo, jelikož uznával, že by to církvi české prospělo co do moci a vážnosti. Ale národ i král protivili se žádostem takovým netoliko slovy, nýbrž i skutkem. (PDN I-3, 128.)

O ušlechtilém, ideálním úsilí Ondřejově dí Tomek: „Nový biskup, s celou horlivostí oddaný povinností svého povolání, měl mnoho co napravovati, čeho předchůdce jeho obmeškal. Přísně hleděl na kázeň kněžstva a zachování řádů všechněch podle nejnovějších zákonů církevních.“ (TDP I, 145.)

Biskup usiloval, aby byla zvýšena kázeň duchovenstva a horlil neoblomně pro vítězství kněžského celibátu. Ale jestliže pocítovalo jeho energickou ruku duchovenstvo vlažné a chybné, záhy byla ostře zasazena reformátorem i byrokracie laická. Došlo k velikému zápolení s Přemyslem I. a šlechtou.

Spornými kusy byly zejména: placení desátku, vykonávání soudní a trestní moci nad kleriky, dosazování duchovních správců, jmenování a sesazování prelátů. Dále ukládání

nespravedlivých břemen řeholníkům a jiným duchovním osobám. (OSN XVIII, 769.)

Biskup se opíral o konkordát wormský a dekrety IV. Lateránského koncilu. Narazil na prudký odpor. Jeho soupeři byli netoliko nepoddajní, ale i bystří. Na příklad sám Přemysl I. byl panovníkem vynikajícího důmyslu. Místo širší charakteristiky uvádíme zde prostě slova Palackého: „Když král Přemysl Otakar I. roku 1197 dosedl byl po druhé na trůn vlasti své, našel Čechy svržené až na nejhlubší stupeň politické nemoci a nevážnosti, podrážvané od nepřátel domácích i zahraničních, trhané na různě falkciemi rozličnými... a kdy umřel, pozůstavil je synovi svému co mocnářství nikomu nepodlehlé, v sobě upokožené a svorné a požívající ve valné části Evropy netoliko vážnosti, ale i ostrachu.“ (PDN I-2, 141—2.) Bylo tedy velikou odvahou, s takovým protivníkem křžžiti zbraň, zvláště když po bok panovníkův se stavěla skoro všechna šlechta a většina duchovenstva.

TUHÝ ZÁPAS BISKUPA ONDŘEJE S KRÁLEM A ŠLECHTOU — INTERDIKT

Ondřej ovšem vyslovil požadavky, které znamenaly veliký převrat v dosavadní církevní politice české; usiloval o věci, které v naší vlasti byly považovány za něco zcela nezvyklého. Ale — byl v právu. Král a šlechta vzdorovali houževnatě.

Otázky, s nimiž se obrátil Ondřej (buď již v Římě anebo koncem roku 1215) na papežskou stolicí, ostře panstvo bodaly. Biskup se tázal, smí-li z vlastní moci žádati navrácení desátků z některých vesnic od jednotlivých klášterů, jimž je předchůdcové postoupili. Žádal poučení, mají-li kněží nelegitimního půvo-

du (v přední řadě asi z kněžských manželství pošlí), bez papežské dispense svěcení a dosazení k úřadům, býti donuceni, aby se vzdali obročí. Tázał se též, zdaž smějí věřící, kteří nejsou vázáni žádnými sliby nebo řeholí, jísti maso v pátek, připadne-li na ten den Boží hod vánoční. (NČD I-3, 454.)

Otázky byly velmi trefně voleny, třebaže třetí z nich se zdá někomu zcela podružnou. Ondřej netoliko usiloval zreformovati kněžstvo, ale — jak patrně — chtěl důrazně připomenouti církevní povinnosti též laikům.

V Římě s odpovědí odkládali — z obavy, aby snad přísné rozhodnutí nezpůsobilo v Čechách prudkou bouři. Innocenc III. zemřel již 16. července 1216, takže úkol odpovědi připadal nástupci *Honoriovi III.*, muži velice mírnému a všecko důkladně uvažujícímu. Kurie odpověděla 29. října 1216. Na otázku prvou a třetí přisvědčivě. Jelikož však asi kněží nelegitimního původu v předtuše zlého osudu prosili v Římě za milost, Honorius poznamenal, že je má biskup v úřadech ponechat, je-li jich příliš mnoho, takže by jejich odstranění způsobilo veliké vzrušení. (NČD I-3, 455.)

Houževnatý bojovník Ondřej ještě dříve, než došla odpověď na zmíněné otázky, ohlásil útok nejodvážnější. Žádal, aby mu byl v Čechách vyplácen desátek jednotně a v plné míře. Nechtěl se spokojiti pouhou čtvrtinou; věděl, že s ostatními třemi čtvrtinami se všelijak čachruje, že nebývají odváděny vlastnímu účelu. Ondřej tedy usiloval o veliký a náhlý obrat ve smyslu církevních dekretů; byl si jistě vědom, že po dobrém nezvítězí, že král se šlechtou se odhodlají k tvrdé defensivě.

Král žádosti biskupově odporoval a obrátil se na papeže. Ale sám Ondřej si stěžoval u kurie, že mu nejsou desátky řádně odváděny a že je to sám král, který tomu zabraňuje. V Ří-

mě vyhotovena odpověď již 15. října 1216 — tedy dříve, než na zmíněné předchozí otázky Ondřejovy. Honorius zmocnil biskupa, aby si vynutil řádné odvádění desátků i církevními tresty. (NČD I-3, 455—7.)

Zatím však vystoupili proti Ondřeji král a velmoži jako pevný svaz. Cítili silnou oporu i v duchovenstvu. Biskup seznal, že by v samých Čechách tuhou a velice mocnou opozici nezdolal. Věděl, že tu hrozí nebezpečí i jeho životu. Proto se rozhodl na čas prchnouti z Čech a bojovati dále za svůj cíl se vší energií za hranicemi. Pokud nevěděl, jaký bude míti jeho žaloba výsledek, připravoval se na pout k sv. Antonínu v St. Didier de la Mothe (v Dauphiné) a za tím účelem uložil duchovenstvu zvláštní daň.

Král netoliko jako panovník, nýbrž i jako uznaný zástupce šlechty v prudkém církevním sporu vyslal ke kurii svého důvěrníka, litoměřického probošta *Benedikta*. Tento plnomocník měl předložiti kromě vlastní žádosti královny i usnesení šlechty.

Ondřej sebral zmíněnou daň a přibrav i hotové peníze pražského kostela, odešel z Čech asi 26. října 1216, nedočkav se papežské listiny, která byla datována 15. října. Odešel ze země mnohem klidněji než jeho předchůdce sv. Vojtěch. Nezasvěceným se totiž zdálo, že se vzdaluje ve shodě s králem.

Když papežská stolice zvěděla o vůli králově a šlechty, uvědomila si, že po svém rozhodnutí ze dne 15. října stojí před novým úkolem velice obtížným; nevědělať do té chvíle, jak urputný boj vedou laikové proti Ondřejovu úsilí. Král Přemysl I. hledě k zmohutnění svého státu potřeboval nutně přízně kurie. Navzájem papež nechtěl si znepřáteliti panovníka tolik mocného.

Neví se bezpečně, jaký kompromis navrho-

vali král a šlechta; ti ovšem uctivě ujišťovali papežskou stolicí o své loyaltě, aby tím spíše Honoria pro svou věc získali. Papež v odpovědích králi i velmožům přijal osvědčení oddanosti k Církvi s velikým povděkem; všechna jeho slova byla vlídná. Ale přísný list, zasláný Ondřejovi, nebyl odvolán.

Biskup za hranicemi seznal obsah papežského svolení k církevním trestům. Přibyv do Říma 21. března 1217, vyhlásil listy přibitými dne 10. dubna na dveřích chrámových *interdikt nad svou diecési a klatbu na některé osoby*, zvláště úředníky zemské, kteří byli křivdami nejvíce vinni. Do Čech byly Ondřejovy listy dopraveny nenápadně, cestou tajnou, aby nebyly zadrženy nebo zničeny od mocných provinilců dříve, než by se o jejich obsahu dověděla většina zájemníků. (NČD I-3, 458—460. OSN XVIII, 769. TDP I, 146. BDP, 94.)

Netoliko v Čechách, nýbrž v celém našem státě zavířilo nad aktem u nás naprosto neočekávaným bouřlivé vzrušení. Vždyť vládní kruhy podle starých tradic očekávaly dlouhé a pracné vyjednávání. Nyní však blesk vpravdě ohromující. Vždyť interdikt znamenal zákaz veřejných bohoslužeb a veřejného přisluhování svátostmi. Interdikt zapovídal zvoniti; dovoloval někdy jen tichou mši sv. sloužiti při zavřených dveřích. Osobně a zvláště interdikovaný pozbýval volebního práva, práva podacího a nominačního. Totéž platilo o něm v příčině nabytí hodností, úradů a obročí. Pozbýval také nároku na církevní pohřeb. Ve prospěch zcela nevinných ovšem činěny v diecési interdiktem stížené výjimky. (ČSB V, 352 až 353.)

Třebaže byl takový trest velice citelný, mohly jej u nás vládnoucí kruhy předvídati. Vždyť byl nedávno předtím vyhlášen inter-

dikt nad Francií (r. 1200) a nad Anglií (r. 1209). Ostatně u nás postižena interdiktem r. 1142 diecése olomouckého biskupa-reformátora Jindřicha Zdika.

Král byl zasažen palčivě. V rozčilení svolal sněm a kněžstvo. Zařídil přísné vyšetřování, kdo listy do Čech přinesl. (Jako by bývalo zločinem pomoci k zveřejnění aktu práva církevního.) Nevypátráno nic. Sama pražská kapitula popřela, že by o tom co věděla; kanovníci docela ze strachu před panovníkovým hněvem zbaběle prohlásili, že bylo s králem jednáno mimo jejich vědomí ošemetně a příkře. (NČD I-3, 460.)

Cítě novou vydatnou podporu, Přemysl I. dopsal papeži sice uctivě, ale s nemalou dávkou sebevědomí. Prý býval poslušen přání papežových někdy i proti vůli svých šlechticů. Vyslovil podiv, jak se směl biskup odvážit rozšířiti svou pravomoc i na krále. Nevěří, že by kdo odpíral desátky. Ale kdyby někteří neplnili tu povinnost, jak smí biskup svalovati jejich vinu na krále a na království? Vyjádřil pochybnost, že by skutečně byl biskup interdikt vyhlásil. Přizná-li se Ondřej, nechť jsou jmenováni soudcové k vyšetření, bylo-li tím ublíženo odvolání královu; tak-li tomu, nechť to zruší a potrestají původce. Kdyby však biskup zapřel, nechť dá papež vyšetřiti, kdo ony listiny v Čechách rozšířil nebo v tom pomáhal; provinilec budiž potrestán. Jestliže se nelíbí papeži postup, jaký král (patrně prostřednictvím Benediktovým) navrhoval, nechť zplnomocní některé osoby, aby zbavily zemi za slušných podmínek interdiktu anebo aby interdikt vůbec prohlásily za neplatný. (NČD I-3, 460—1.)

Patrně, jak Přemysl tonul stále ve starých tradicích, jak si nedovedl uvědomiti, že smlouva wormska a Lateránský čtvrtý koncil

znamenaí velíký pŕelom, novou epochu. Velice ho pŕekvapilo, ŷe biskup, pokládaný do nedávna v Praze za panovníkova kaplana, osmělil se proti němu, samému králi, s tak velikou odvahou. Místo co by byl zpytoval, jak daleko jsou u nás vzdáleny zemské řády od kanonických pŕedpisů, pŕál si, aby Ondřej za užití svého práva byl potrestán. Co vyslovil král o placení desátků, bylo zastíráním a pouhou výmluvou. Vždyť sám nejlépe věděl o liknavosti světských vrchností a zlořádech úředníků. Nemohl pŕece náhle zapomenouti, jak často byla od spravedlivých žádána náprava. Právě proto se šlechta pŕimkla ke králi v jeho sporu tak pevně, ŷe mínila dále sobecky těžiti z důchodů církevních.

Králův list nemohl ani mírného papeŷe nakloniti požadavkům pražské vlády. Kdyby byla kurie biskupa pokárala, byla by potupila vlastní dekrety, své vlastní pracně získané vy-moženosti. Co pokládal za správné král, to papeŷ musil prohlásiti za nepřipustné.

Ondřej ani po pŕibití svých listů nelenil a pŕednášel nové žaloby na rušení kanonického práva. Jeho pobyt v blízkosti papeŷově znamenal ovšem pro jeho pŕi značnou výhodu. Žaloval, ŷe v Čechách jsou kněží poháněni pŕed světské soudy a jimi odsuzováni, ano i popravováni.

Bylo pravdou, ŷe podle starého zvyku zemského byli kněží u nás nuceni odpovídati se pŕed soudy světskými. Ale tvrzení o popravách kněží zdá se poněkud choulostivé. Bylo v Čechách chyceno několik lupičů, mezi nimi i muž, který dŕíve zastával kněžský úřad; tento zločinec pŕed pácháním lotrovství se úřadu pŕedem vzdal. Byl pŕed soudem usvědčen, ŷe vyloupil pět kostelů a padělal mince. Král ho poručil bez rozpaků oběsiti. Zločiny toho provinilce byly ovšem tím horší, ŷe jako člověk

posvěcený a do jisté míry vzdělaný měl mít citlivější svědomí než sprostí lotři. Rozhodně zasloužil šibenici. Ale rozsudek nad ním měla pronést vrchnost duchovní, protože po opuštění úřadu provinilec neztrácel nezrušitelného znamení svého posvěcení.

Vždyť ostatně mnohem později sami sektáři u nás byli velice citliví vůči přehmatům moci světské proti sektářským kněžím a členům university. Milcem krále Václava IV. byl *Zdeněk z Labouně*, o němž dí Flajšhans: „Nebyl muž mravů neúhonných; dovedl rozdávatí políčky na veřejné ulici a nebyl nijak netečný k ženám ani k jiným rozkošem životním.“ (Mistr Jan řečený Hus z Husince, 225—6.) Tento muž však přece byl viklefským rektorem university, děkanem u Všech svatých a sekretářem královským. Byl r. 1410 na obvinění pekaře Mikuláše Frankova zatčen na rozkaz konšlů staroměstských, uvězněn a pak na mukách vyslýchán. Tomek dí: „Zdeněk z Labouně, jak se zdá, byl světák, jak větší díl tehdejších duchovních, kteří sloužili při dvoře, a měl nejspíš všelijaké pletky a různice, ve kterých se nedála vždycky křivda jemu.“ Ale forma zatčení byla porušením stavovské výsady. Družina Husova ohnivě se Zdeňka zastala, takže musil býti propuštěn. Zdeněk pak podal žalobu na ty, kteří mu připravili hořké chvíle. (TDP III, 503.)

Ale ztrestání onoho lupiče byl by papež Přemyslovi snadno prominul. Jestliže však Ondřej mluvil obecně o souzení a popravách kněží od soudů světských, měl zajisté po ruce také svědectví jiná, mnohem křiklavější.

Ježto papež seznal, že se dějí rozhodně v naší vlasti útisky i kněžstvu nevinnému, nařídil 12. března 1217 Ondřejovi, *aby ty, kteří kněze utiskují, donutil k poslušnosti církevními tresty; nechť provede zachovávaní předpisů La-*

teránského koncilu. (NČD I-3, 463.) Ale biskup, znající dobře náladu královu a velmožů, ještě se do Čech vrátiti nechtěl.

NEBLAHÝ ZÁSAH MOHUČSKÉHO METROPOLITY
HRUBÁ NÁSILÍ MOCI SVĚTSKÉ
NEOHROŽENOST ONDŘEJOVA A PAPEŽOVA

Přemysl zatím čile se pídil po nové pomoci proti biskupovi, zvláště když dlouho nedostával odpovědi z Říma. Požádal mohučského metropolitu *Siegfrieda*, aby biskupův interdikt zrušil.

Siegfried byl poután k Přemyslovi svazkem velice přátelským; rozhodl se tedy králi pomoci, ale nechtěl jednati příliš ukvapeně. Po úradě se svou kapitulou a jinými oznámil Ondřejovi, že interdikt nebyl podle sdělení králova vyhlášen řádně; zplnomocnil strahovského opata a litoměřického arcijáhna, aby věc vyšetřili. Shledají-li, že se interdikt vyhlásil na základě papežského zmocnění, nechť jej utuží. Kdyby však se poznalo, že k tomu došlo pouze z vůle Ondřejovy nebo kohokoli jiného metropolitovi podřízeného, nechť jej zruší. (NČD I-3, 465.)

Ale i v té formě byl zásah metropolitův neomluvitelnou směrností. Siegfried snadno se mohl informovati, že Ondřej zplnomocnění papežské měl. Proč ukládal zkoumání podřízeným hodnostářům dříve, než bedlivě vyslechl biskupa? Byli snad arcijáhen a opat Ondřejovými dozorci a soudci? Metropolita jistě znal kanonické právo. Měl se tedy přesvědčiti, co předcházelo u nás vypuknutí velkého sporu. Lehce se mohl dopátrati, jak velké zlořády v Čechách bují. Měl tedy napomenouti samého Přemysla. Ale bázlivý metropolita vyslechl jen žalobce, nikoli obvině-

ného biskupa — a podle toho stranicky jednal.

Ondřeje se dotklo zvlášť bolestně, že mají při vyšetřování *zjevní stranici královi*. Utekl se k papeži, který interdikť schválil. „poněvadž král a velmoži čeští rušili svobodu Círke“

Dne 12. května 1216 nařídila kurie olomouckému biskupu *Robertovi*, aby se odebral do Čech a vymohl i tresty církevními zachování interdiktů. Ondřej věděl, že pohodlný, dosti rozmařilý a klid milující Robert bude vykonavatelem velice chabým, odhodlá-li se vůbec splniti příkaz kurie. Zdá se tedy, že z popudu samého Ondřeje týmž úkolem pověření i arcibiskup solnohradský Eberhard II., biskup pasovský Rudolf a biskup Rudiger z Chiemsee.

Zatím však Siegfried po delším uvážení — nevěda ani o novém zakročení papežské Stolicе — dne 29. května 1217 interdikť zrušil. (NČD I-3, 465—6. OSN XVIII, 769. PDN I-2, 129.)

Z toho nastal veliký zmatek. Ať byla papežova vůle jakákoli, je jisto, že účinek interdiktů byl zasáhnutím Siegfriedovým značně oslaben. Metropolita podlamoval akci netoliko biskupovu, nýbrž i papežovu. Honorius 20. července 1217 napsal Siegfriedovi dopis velice rozhořčený. Prikázal, aby metropolita do 20 dní po obdržení listu se postaral o nápravu. Zároveň pověřil převora ebrašského a heilbronského dohledem nad přesným provedením rozkazu. (NČD I-3, 466—7. TDP I, 147.)

Ve sporu tolik zásadním nyní papež ustoupiti ani nesměl, protože couvání bylo by vzkřísilo protiřímskou oposici i v těch státech, které již kanonické řády schválily — třebaže s mrzutou tváří. Stejně spor Přemyslův s Ondřejem budil veliký rozruch ve všech stá-

tech katolických. Český král nemohl doufati, že mu Řím ponechá ve věcech církevních mnohem větší výsady než katolickým panovníkům jiným. Kdyby byla kurie nehájila svého zásadního stanoviska se vši energií, byla by v Čechách stržila porážku velice potupnou, znamenající silný otřes kuriální autority.

Vždyť poučovaly také zjevy jiné, že Řím zápasí s velice houževnatými zlovyky laickými. Svědčí Tomek: „Král dal zabaviti všecko jmění biskupství pražského a spravovati je k své ruce, což dalo se s velkými výtržnostmi. I písemnosti biskupa a kostela pražského byly nejspíš rozebrány, při čemž mezi jiným přišlo na zmar privilegium udělené na immunity biskupa.“ (TDP I, 146.) Totéž potvrzuje Palacký šíře jinými slovy: „Král kázal osáhnouti všecky biskupské statky a panství v Čechách a vládnouti jimi prozatím k prospěchu královské komory. V rozbroji takovém pobrán jest od světských ouřadův také archiv biskupský, a mimo jiné zničen, snad zomysla, i zlatý majestát císaře Fridricha I. r. 1187 o nepodlehlosti biskupství Pražského.“ (PDN I-2, 129.) To byly přečiny neomluvitelné, prozrazující záměr, aby biskupova práva byla stlačena nyní ještě více než před odchodem Ondřejovým z Čech.

A což teprve nové, velice povážlivé uvolnění kázně českého duchovenstva! Většina kněžstva, uvyklá na staré jho, biskupa opustila. Někteří pražští kanovníci slavili bohoslužby jako dříve. Sám biskup olomoucký Robert, přibyv do Prahy, konal slavné služby Boží v chrámu sv. Víta, což vyvolalo u papežského dvora veliké rozčilení. Pochopitelně, že mnoho jiných kněží světských i řeholních následovalo toho příkladu. Nejtrapněji působilo, že se takto provinili také skoro všichni arcibiskupové.

jáhni, tedy hodnostáři, které si sám episkopát jmenoval k vlastní posile.

Král pronásledoval preláty věrné biskupovi; šlechta obrala duchovenstvo, které interdikt zachovávalo. (TDP I, 146. OSN XVIII, 769. BDP, 94. NČD I-3, 474—5.)

Kdož by se divil, že Honorius III. rázně se ujímal biskupa Ondřeje! Ještě před pokáráním metropolitu Siegfrieda zaslal (22. června 1217) Přemyslovi list, v němž jej otcovsky napomínal, aby zjednal nápravu podle práva kanonického. Král nato v srpnu nebo v září vypravil do Říma zvláštní poselství. Způsobem velice uctivým odmítal některé výtky; co nemohl nijak popříti, hleděl hladkou formou zastříti. Nezapomněl podle starého zeměpanského zvyku jmenovati Ondřeje „svým“ biskupem. Ve své odpovědi však celkem uznával stanovisko české, nikoli římské, k němuž jej chtěla apoštolská stolice přikloniti.

Papež rozhodně nechtěl sleviti se svého zásadního stanoviska, ale hleděl dosáhnouti cíle svého způsobem velmi mírným. Odepsal hodně pozdě, po delším uvažování (2. listopadu 1217) jako milující otec. Ale také poručil některým zahraničním prelátům, aby nenápadně pátrali, co se děje s církevním jménem v Čechách. Ondřej jistě v Římě upozornil papeže, že v Praze sám děkan *Arnold* a někteří kanovníci a preláti pražského kostela porušovali interdikt již před zakročením Mohuče a že ho nezachovávají ani nyní. Kurie tedy nařídila zahraničním prelátům 16. února 1218, aby se přesvědčili o skutečnosti; potvrdí-li se žaloby, ať jsou provinili preláti zbaveni beneficií a pohnáni k odpovědnosti do Říma.

Papež dále 27. března 1218 ukládal znovu biskupu Robertovi, aby se postaral o zachovávání interdiktu v kostelích řádů, jež byly v Čechách z moci diecéšní vyňaty. Ale sama

kurie mnoho důvěry v netečného biskupa neměla; vždyť vyzvala dva hodnostáře vratislavské, aby do 20 dní donutili Roberta k splnění toho příkazu. Ježto se papež dověděl, že Robert dokonce sloužil slavné bohoslužby u sv. Víta v Praze, dne 29. března 1218, učinil mu listem výtky velice ostré; suspendoval ho na tak dlouho, dokud by se nedostavil k odpovídání do Říma. Vždyť tu bylo nejpovážlivější porušení církevní kázně.

Po přísném zakročení kurie interdikt zachovávan s větší poslušností. Duchovenstvo vzdorné se zaleklo. Konfiskující světská moc se strachovala, aby zakročení Říma neznamenalo zabavení statků duchovenstva strany královské.

Král se odhodlal k částečnému ústupu v dubnu r. 1218 listem zaslaným papežské stolici; dal najevo ochotu smířiti se s Ondřejem a vyjíti mu poněkud vstříc stran desátků. Ale jádro sporu obcházel ve svém listě všelijak.

Bystrý papež však seznal hned, že ústupky královny by rozhodně podstatnou nápravu nepřivodily. Ve své odpovědi dne 15. května 1218 tlumočil požadavky Ondřejovy, rozepsal se o jádru sporu. Žádal, aby král biskupovi ponechal svobodu v dosazování a sesazování kleriků; též nechť je biskupovi popřána soudní moc nad duchovenstvem. Ještě jiné významné požadavky papež předložil. Posice Ondřejova u papežské stolice se ještě více posilovala.

Suspendovaní hodnostáři vzdorovali. Král nemínil se dáti na úplný ústup. Vzájemné žaloby soupeřů v Čechách stupňovaly u nás vzrušení. Papež však neustupoval. Konečně Přemysl donucen hledati dorozumění s papežskými plnomocníky. (NČD I-3, 475—487.)

KLADRUBSKÉ ÚMLUVY — KRUTÝ
DESPOTISMUS PANSTVA VÝSMĚCHEM DOHODÉ
— CÍRKEVNÍ PROTITLAK

Začátkem roku 1219 (asi v lednu) v *Kladru-
bech* u Stříbra došlo k slavné schůzi tří plno-
mocníků papežových (biskupa řezenského
Konráda, opata ebrašského Eberharda a opa-
ta waldsaského Heřmana) s králem Přemys-
lem a s českými hodnostáři duchovními i svět-
skými. Král vyjel vstříc plnomocníkům kurie
se skvělým průvodem.

V Kladru-bech došlo k úmluvám, které již
znamenaly podstatné osvobození duchoven-
stva z dosavadního jařma, třebaže se nesplni-
ly papežovy požadavky všechny. Přemysl slav-
ně slíbil propustiti a povoliti Ondřejovi i jeho
nástupcům dosazování a sesazování kněží —
ale s výhradou *patronátního práva*. (Na zápa-
dě již se měnilo soukromé laické majetnictví
kostelů v pouhé právo patronátní; bylo to
právo podací, presentační. Samovolné rozho-
dování laiků o kostelích a jejich obsazování
se měnilo v pouhou účast při něm. Církev
kladla důraz na to, že duchovní milosti nevy-
plývají z kostelního majetku. Ale král pod
právem patronátním myslel něco víc než pa-
pežská stolice.) Slíbil, že ponechá biskupovi
soudy nad duchovenstvem, ale jen ve věcech
duchovních; nechce na příště na ně vsahovati
násilně. Bude přát biskupovi všeho, co náleží
k biskupskému úřadu. Laskavě ho přijme při
návratu do pražské diecése. Do tří měsíců po
návratu nahradí Ondřejovi a jeho věrným
všechny škody a ztráty, které jim byl způso-
bil v době trvajících sporů. Přiměje ty, kdož
mimo vůli královu škodili duchovenstvu stra-
ny biskupovy, aby dali náhradu. Desátky bu-
dou placeny podle dosavadního zvyku; dopo-
může k nim i tam, kde by vážly. Král svolil,

aby Ondřej byl uveden skrze své prokurátory v pokojné držení biskupství i všech biskupských statků; zaručuje se mu bezpečnost osobní a povinná úcta, jíž se má dostati i jeho nástupcům, když složí přísahu věrnosti a poddanství.

Když kladrubské úmluvy byly utvrzeny královským reversem, plnomocníci apoštolské stolice osvobodili českou zemi od interdiktu. (OSN XVIII, 769. NČD I-3, 487—8.)

Obsah smlouvy zřejmě svědčí, že král ustupoval nerad, jen po citelném nátlaku. Výhrady Přemyslovy byly vymyšleny chytře. Na př. pod patronátem král myslil něco jiného, než co platilo v Itálii a Německu. Výhrada o souzení kněží poukazovala k tomu, že duchovenstvo dále bude poháněno k soudům světským. Ujednání o desátcích bylo slibem mlhavým, chabým. Jestliže se zde mluvilo o „dosavadním zvyku“, pak mohl král zachovati dále praksi nepříznivou biskupovi.

Brzy se ukázalo, jak Přemysl toužil, aby byly smluvené koncese zrušeny. Chtěl vyjednávat dále, ale takovou cestou, jež by mu pojistila výhody proti duchu kladrubské smlouvy. Usiloval, aby sporné body byly dořešeny v Čechách, nikoli přímo u apoštolské stolice. Pracoval u apoštolské stolice k tomu, aby se rázný Ondřej nevrátil domů sám, nýbrž s některým kardinálem, který by poprával sluchu tužbám laictva; doufal docela, že za přispění velmožů a kleru sobě oddaného vzbudí v papežském legátu mínění, jako by byl Ondřej ubližoval královskému stolci a nikoli naopak. Žádal také, aby papež biskupovi nařídil, aby navrátil obročí prelátům, kteří Ondřejovi vzdorovali na královský rozkaz.

Když se dověděl Přemysl v červnu, že se Ondřej chystá do Čech, silně se ulekl; vždyť biskup mohl snadno odkrýti dvojsmyslnou

panovníkovu hru. Proto rychle poslal k papežskému dvoru pražského děkana *Arnolda*, tedy muže, který mezi duchovenstvem byl téměř náčelníkem odboje proti biskupovi; tento děkan byl také stížen za svůj vzdor církevními tresty. Odvaha Přemyslova byla tedy veliká. Prostřednictvím *Arnoldovým* žádal král papeže, aby nic neustanovil na naléhání *Ondřejovo* ani proti panovníkovi, ani proti jeho příslušníkům, ani proti království, pokud neprijdou do Říma královští poslové. Přemysl sliboval zvláštní poselství výhradně k získání odkladu.

Aby diplomatická chytrost slavila úspěch, Přemysl utekl se k prostředku nehezkému. Právě teď, kdy rušné vlnobití hněvů mělo se ztišiti, tupil biskupa tak, jak se neodvážil dříve v žáru nejostřejšího zápolení. Mluvil nepoctivě o úskoku a lsti *Ondřejově*, která zabráňuje úmyslu královi vypraviti posly.

Zato však odbojného *Arnolda* i kancléře *Benedikta* omlouval, doporučuje je přízni papežské stolice.

Ale tentokráte chytrost králova byla předstižena pečlivou přípravou a bystrostí *Ondřejovou*. Biskup chystaje se do Čech, dal si předem u papežského dvora potvrditi důležitá práva arcipastýřská a ujistil se dobře ochranou papežovou i pro budoucí čas. Tato ochrana jevila se také v tom, že nejprísrnější tresty na provinilce vyhradil si *Honorius III.* sám, aby biskupovi usnadnil postavení v Čechách. Dne 11. června 1219 (asi již po odchodu *Ondřejově*) nařídil papež zvláštní listinou biskupovi a pražské kapitule, aby zakročili proti hlavním provinilcům. (V listině jich uvedeno více, než jmenováno dříve.) Ježto vinníci jsou zbaveni beneficií, nechť se na uprázdněná místa zvolí kanonickým způsobem osoby vhodné. (NČD I-3, 489—94.)

Ani není bezpečně zjištěno, zdaž překročil Ondřej tehdy české hranice. Jestliže však do vlasti přece přibyl, jistě brzy prchl, protože církevní situace se tam ještě zhoršila — přes všechny úlisné sliby královny. Biskup se informoval o všech význačných zjevech důkladně a před 2. srpnem podal papeži zprávy velice zarmucující.

Psal, že pronásledování Církve je mnohonásobné. Král a šlechtici k svým kostelům kněze libovolně dosazují i sesazují, či spíše vnučují a olupují kněze. Nedovolují, aby biskup a jeho úředníci nad nimi konali církevní soudy. Odpírají platiti desátky a vrátiti užitky z duchovních statků, o které biskupa neprávem oloupili; docela se zmocnili některých statků pražského kostela i jiných jeho kostelů, dokonce i jeho statků soukromých, kterých před odchodem dlouho užíval a jež pražskému kostelu zapsal v jakémisi dluhu.

Odvážlivci ruší i jiné církevní výsady. Vědomě se stýkají s lidmi z Církve vyobcovanými. Nedovolují, aby rozkolníci byli zaslouženě potrestáni; ani netrpí, aby byly odňaty důchody těm, kdož byli pro svá provinění zbaveni beneficií. Ba dokonce vyhánějí z království kleriky, kteří přinášejí rozkolníkům obsílky nebo listy o ztrátě beneficií. Zakazují vůbec komukoliv přijímati listy papežské nebo biskupovy, v nichž se děje zmínka o interdiktu nebo exkomunikaci (vyobcování). Nedovolují klerikům a poslům biskupovým svobodně přicházeti do království a odcházeti. Ano, vymáhají a vydírají v celnicích čili mýtech na klericích 30 denárů, zatím co laik — i Žid — neplatí více než denár. Také vymáhají na klášteřích při každé vojenské výpravě velmi často vozy s velikým nákladem. (NČD I-3, 495—6. BDP, 95.)

Takový stav byl přímo jízlivým výsměchem

sjednané smlouvě, papeži i biskupovi. Ostrými rysy tu dokumentováno, že proti ideální horlivosti a důsledné opravdovosti biskupově se stavěla přetvářka, lest a do očí bijící nespravedlivost. Proto také Ondřej vyhlásil nad svou diecí interdikť opěťně a žaloval papežské stolici.

Honorius III. zakročil sice se vši rázností, ale chytřl synové tohoto světa vzdorovali, protože byli aspoň na čas fysicky zabezpečeni. Proč se neujal tehdy opatrnický Siegfried práv biskupových?

KONEČNÁ DOHODA MEZI PAPEŽSKOU STOLICÍ A ČESKOU VLÁDOU

Za vzruchu tolik bouřlivého teprve asi roku 1220 navázáno smlouvání znovu. Přemysl obratnými kličkami dosáhl toho, že papež přejal místo úkolu přísného soudce úlohu prostředníka mezi spornými stranami.

Když se strany dohodly o větší počet kusů, nyní teprve vypravil Přemysl do Říma slavné poselství tolikrát slibované a zúmyslně odkládané. Šlo mu totiž znovu o to, aby pře byla vyřízena mimo papežskou stolici. Poslové žádali, aby byl biskup vypraven do Vídně ke schůzi s králem a velmoži, aby byl dojednáán smír. Papež tedy učinil přípravy, aby spor tolik unavující byl konečně vyřízen.

Biskup Ondřej vypravil se v létě do Rakous. Schůze konala se blíže hranic českých v *Sefeldě*, ale nedosaženo shody. Ondřej se vrátil ke kurii.

Přemysl i nyní různým způsobem se snažil svaliti vinu na Ondřeje. Ačkoli království bylo v interdiktu, okázale král ukazoval štědrost některým církevním ústavům netoliko proto, aby k sobě připoutal více domácí duchoven-

stvo, ale aby se také zastkvěl na účet Ondřejův před zrakem papežovým.

Honorius III. nyní i vlídným stanoviskem k Arnoldovi dával najevo, jak mu na tom záleží, aby těžké břímě sporu s beder setřásl. Čile konány přípravy k přátelskému porovnání.

Ke kurii vypravili král a šlechtici asi koncem roku 1220 jako svého plnomocníka vlašského právníka *M. Jana de Scacario*, který osvědčil znamenitou obratnost. Jednání mezi stranami v Římě bylo obtížné a trvalo dlouho. Konečně za prostřednictví papežova hlavní překážky smíru odstraněny. Dne 11. ledna 1221 podal Honorius do Čech zprávu o dohodě.

Ta dohoda byla Církvi příznivější než smlouva z roku 1219. M. Jan Scacario jako plnomocník Přemyslův a šlechty propustil biskupovi a jeho kostelu všecku svobodu a pravomoc, kterou získal kostel buď z práva nebo skrze výsady anebo chvalitebným zvykem. O právním postavení selského lidu příslušného ke kostelům stane se rozhodnutí později.

Biskupovi a Církvi v království se propouštějí podle dohody všechny věci duchovní, dosazování kleriků s výhradou patronátních práv pro patrony, jejich sesazování, napravování a soudy nad nimi a všechny jiné věci duchovní; důležitě, že tu výslovně vymíněno právo biskupovo k visitacím. Z dohody patrně, jak se král staral houževnatě o své milce; zatím totiž z biskupova práva byla vyňata proboštství boleslavské, mělnické a litoměřické; byliť tam probošti vzdorní Ondřejovi a věrní králi.

Jménem krále a velmožů slíbeno, že budou platiti desátky plně a cele biskupovi, kostelu jeho i jiným kostelům a duchovním osobám, jak jsou po právě povinni. O desátcích lidu poddaného se ještě rozhodne. Všecky privi-

leje českých kostelů, udělené od papežů, císařů, králů i knížat českých a všech jiných, budou, jsou-li ještě, navraceny těm, kterým náležely i s majetkem, který byl odňat kostelu pražskému a jiným kostelům a osobám duchovním.

Kdyby privileje panovníků již byly ztraceny, obnoví je král ještě před snětím klatby a interdiktu ve znění, které biskup odpřisáhne. Jsou-li pak zničeny výsady od jiných, podle možnosti se postará král o náhradu. (NCD I-3, 503—4. OŠN XVIII, 770.)

Dohoda měla býti doplněna před papežským legátem kardinálem *Řehořem de Crescentio*. Prozřetelný Ondřej dobře vypožoval, že i v novém ujednání jsou klíčky, jež se mohou státi svobodě duchovenstva nebezpečnými; smlouva ho tedy naprosto neuspokojila, prosil u kurie o novou podporu a s návratem do vlasti nespěchal.

Teprve 30. června r. 1221 dohoda doplněna. Konáno velice slavné shromáždění na moravské *Šacké hoře* blíže rakouských hranic. Dostavil se Přemysl se synem Václavem a skvělým průvodem. Přijeli i vynikající vladaři z jiných zemí. Pospíšili sem preláti domácí i zahraniční. Zvláštní pozornost věnována přítomnému papežskému legátu Řehořovi a biskupu pražskému.

Ondřej právem nemile nesl, že spor se nerozhoduje soudním výrokem, nýbrž obapolnou dohodou, jako by notorické násilnosti na Církvi byly věcmi podružnými. V průběhu pilného jednání pražský biskup několikrát se ujal slova na obranu práv přezíraných. Ale málo pořídil, jelikož legát Řehoř snažil se úsilně skoncovati spor co nejdříve, a to tak, aby král i šlechta projevíli uspokojení. A přece předchozí zločiny výmluvně dokazovaly, jak je potřebí kanonická práva všestranně zabez-

pečiti. Ondřej se poddal, ale s velikou trpkostí v srdci. Složil žádanou přísahu o privilejiích pražského kostela.

Král vydal příslušnou listinu 2. července roku 1221. Touto listinou Přemysl povoluje a dává biskupství a pražskému kostelu, lidem biskupovým i kostelním všechnu svobodu. Promíjí jim všecko vymáhání a znepokojování. Tedy je osvobozuje od zeměpanských platů, veřejných pokut, zemských robot i jiných břemen. Přiznal jak biskupům, tak kapitule u sv. Víta právo, aby se ujímali jmění těch svých poddaných, kteří pro zločiny své propadnou hrdlo rozsudkem soudu králova. Přemysl také vrátil biskupství zabraný hrad *Podivín*.

Legát Řehoř pak rozhřešil krále a šlechtu od klatby a zbavil diecési Ondřejova interdiktu. (NČD I-3, 509—12. OSN XVIII, 770. BDP, 96.)

Přemysl choval se po celou dobu jednání k legátovi velice úlisně a osvědčoval před ním zevně velikou lásku k Církvi, raduje se, že může osobním stykem s legátem dosáhnouti mnohem více, než před papežským soudem.

Další jednání o *immunitě klášterů a kolegiálních kapitul* šlo tedy hladce; ale ježto bylo značně složité, dokončeno teprve v březnu roku 1222. Královským listem zaručeny konventům duchovních osob i všem kostelům žádoucí výsady. Žádný z lidí kostelních nemá býti souzen od hradeckých úředníků, nýbrž jen od krále nebo nejvyššího sudího dvorského; anebo, nejde-li o při hrdelní, od kancléře; smějí dokazovati svou nevinu svědectvím sousedů. Všecky duchovní osoby mají svobodné užívání lesů k své potřebě. Šbělí poddaní kostelní nemají býti přijímáni od laiků. Kláštery a kostely nebudou na příště nuceny dodávati králi plné vozy spíše na výpravách válečných anebo cestou ke sněmu; ani šlechtici a jiní bojov-

níci nemají užívati klášterního pohostinství mimo vůli klášterů; na přestupky po té stránce stanoveny značné pokuty. Zapovídá se sedláky na trhu obtěžovati platy zvláštními mimo obvyklé poplatky. Poddaní duchovní nemají býti přidržováni k robotám zemským spolu s ostatními, zejména k přesece, stavbě hradů a dělání příkopů. Majetek, jež mohou prokázati výsadami králů a knížat českých, mají podržeti bez dalšího svědectví; ve svých přích smějí užívati svědků jakýchkoli. Žádný vladař, župan či úředník nemá jich obtěžovati bez vědomí krále, kancléře nebo nejvyššího soudce; jen výslovně obeslaný je povinen dostaviti se k soudu, při čemž se poplatky snižují.

Jelikož opatové a jiní preláti nemohou se ve svých přích utíkati k jinému, než ke králi, chce panovník při každém generálním kolektiu (sněmu) slyšeti v jeden den před nemnohými Čechy a svým kancléřem.

V listině odstraněno potupné vymáhání velikého mýtného na klericích. Zmírněna pravidla o společném ručení při krádeži nebo vraždě. Zakázáno šlechtě zneužívání dvorů klášterních k pastvě koní; na neposlušnost stanovena pokuta (NČD I-3, 514—16. OSN XVIII, 770. ČČH X, 263—4. Srv. KPD II-1, 88.)

Tak tedy zněl závěr vleklého, únavného sporu; i tato listina je výmluvným svědectvím, jaká příkoří do toho roku snášeli jak duchovní, tak jejich poddaní.

HODNOTA KONKORDÁTU – ONDŘEJOVA SMRT

Jak bylo na čase rázné vystoupení Ondřejovo, vysvětá z toho, že do té doby byly směle potlačovány i ty privileje duchovenské, které byly poskytnuty Církvi vládou dobrovolně.

Zdůrazňujeme, že při tuhém sporu nešlo tak o církevní statky a placení desátku, jako mnohem spíše o morální svobodu Církve. Osvobozením hospodářským měla býti poskytnuta klerikům volnost k velkorysým akcím přesně církevním a k plnění velikého poslání kulturního i sociálního.

Vlastní jádro sporu, jak svědčí celý dlouhý řetěz aktů, mělo zření výhradně k otázkám čistě církevním. O hmotných statcích a důchodech však bylo nutno mnoho mluviti potud, pokud tato temporalia znamenala silný vliv na závislost spiritualií na světských vrchnostech. Kdyby Ondřej býval shovívavý k nešvarům nejpovažlivějším jako lhotejný Robert, byl by v Praze žil osobně v plném dostatku a v přízni kruhů nejmnocnějších. Volil však v zájmu vznešených ideí, v zájmu zušlechtění národa raději trnitou cestu trýznivého zápolení.

Král měl býti pamětliv toho, že duchovenstvo uspokojené je nejlepší, najmocnější oporou autority moci vládní, že je mocnou posilou proti odstředivým rozmarům příliš sebevědomé šlechty. Proto měl činiti nápravu upřímně již od počátku žalob Ondřejových.

Bereme-li zření k textům konkordátních listin, vidíme, že zásadně zvítězila Církev; její požadavky podstatně mocí světskou schváleny. Ale sama úmluva na Šacké hoře neznámá vlastně nových, dotud u nás neznámých úspěchů Církve. V úmluvách se povoluje moci světské značná pravomoc ve věcech církevních i nad laiky příslušnými ke klášterům a kostelům. A při tom ti hodnostáři, kteří vzdorovali i papežskému interdiktu a klatbě, zůstali po skončení sporů protekcí světské moci ve svých úřadech a při svých beneficiích. (Srv. TDP I, 153.)

Novotný správně shrnuje: „Největší úspěch pro Církev tkvěl v tom, že byl nyní zjednán

pevný a mnohem všeobecnější základ; stav, do té doby jen výjimečnými opatřeními zjednávaný byl prohlášen za normální. Na tomto základě bylo možno postupovati dále až do úplného vymanění Církve z područí světského. Vynětím z pravomoci úředníků královských, třeba neznamenaló úplné nezávislosti a naprostého přiznání samostatné pravomoci, vzešla Církvi možnost zasazovati se zvolna o úplné dosažení jurisdikce nad vlastními poddanými, což se během doby skutečně stávalo.“ (NCD I-3, 517.)

Ano — do tvrdé, velice vzdorné hradby moci světské učiněn konečně citelný průlom. Trhliny další se ukáží teprve v budoucnosti, a to podle toho, jak budou bděti čeští biskupové a preláti nad velikým odkazem Ondřejevým, jakou energií vynutí další ústupky laictva.

Nikdo at se nedomnívá, že král a šlechta přes svou vlídnou tvářnost k legátovi schvalovali konkordát s upřímnou snahou o zabezpečení trvalého míru. Vždyť hrubé násilnosti po úmluvách kladrubských (r. 1219) charakterisovaly povahu a tužby laictva velmi křiklavě.

Ondřej věděl, že světské vrchnosti na poli církevním netoliko budou silně nadužívati moci, které jim konkordát popřává, ale že začnou i jasnou smlouvu porušovati, kde jim jen poněkud bude možno. Vždyť listinami z let 1219—1222 trpěly rody šlechtické značnou finanční újmu; přicházely o důchody, na které si zvykli již jejich pradědové. Také skutečně veliké spory propukaly znovu; ale cesta k plnému vítězství již byla schůdnější, než za biskupa Ondřeje. Důsledky konkordátu vyložíme šíře v práci jiné.

Biskup, který se stal velikým trpítelem za opravdovou reformaci svého národa, velmi

dobře věděl, že by mu návrat do Prahy přinesl nové bolestné ústrky. Vždyť i mezi českým duchovenstvem měl přátel málo. Proto ani po úmluvě na Šacké hoře se nevrátil do Čech. Poslal tam své zástupce. Ani domluvy papežské Stolicе ho nepohnuly k cestě do Prahy. Zemřel 30. července 1223 v cizině — v Casamare. Tam také byl pohřben. Reformní živly v Čechách i v následujícím století viděly v Ondřejovi světce. Kronikář Beneš z Weitmile ve XIV. století napsal: „Od mnoha mužů hodných a starodávných biskup Ondřej byl pokládán a nazýván svatým. A ti sami vypravují, že ho Bůh někdy zveleboval zázraky.“ Tělesné jeho ostatky byly přeneseny na Velehrad, kdež pochovány v kostele Panny Marie, jež zesnulý ozdobil a bohatě nadal. Pražský biskup Mikuláš (1241—1258), který měl záslužné akce biskupa-reformátora ještě v čerstvé paměti, dal jeho hlavu přenést do Prahy a uctivě ji pohřbíti ve zdi kaple svatováclavské nad oltářem sv. Kříže; také učinil nadání na mše sv. ve výroční den jeho smrti. (PDN I-2, 137. NČD I-3, 532—3. BDP, 97.)

Biskup Ondřej stal se velice významným spolutvůrcem českých dějin. Jeho obsáhlé, neumdlévající akce, prodírající se vpřed trnitou houštinou, znamenají veliký přelom ve vývoji naší historie. Arcipastýř svými energickými zásahy zachránil pro duše české mnoho pokladů a probudil k jarému životu květy dřímající, zasypané hloží. Teprve když zemřel, seznáváno všeobecně, jak veliká byla cena jeho těžkého zápolení. Ušlechtilí vlastenci se také jasně přesvědčili, jak proslulý pastýř dobře viděl do budoucnosti. Osvobozením kněžstva mnoho získal národ celý.

OBSAH:

Pohanské stíny v národě pokřtěném	5
Nesnáze plynoucí z nadpráví laiků ve věcech církevních	7
V českém státě převzaty církevně-právní názory ze zemí germánských	12
Zeměpanské velkofarnosti. Vznik a práva menších farností. Postavení duchovenstva	15
Právní postavení kapitul a klášterů	19
Převaha moci světské nad biskupem	22
Mravní úroveň národa. Vzdělání duchovenstva	28
Zápas Církve o svobodu u nás i v cizině	36
Veliké činy Innocence III. Reformátor Ondřej	40
Tuhý zápas biskupa Ondřeje s králem a šlechtou. Interdikt	44
Neblahý zásah mohučského metropolity. Hrubá násilí moci světské. Neohroženost Ondřejova a papežova	51
Kladrubské úmluvy. Krutý despotismus panstva výsměchem dohodě. Církevní protitlak	56
Konečná dohoda mezi papežskou stolicí a českou vládou	60
Hodnota konkordátu. Ondřejova smrt	64

V I T Ě Z O V Ě

2. svazek II. ročníku.

P. Jiří Sahula

ONDŘEJ BISKUP PRAŽSKÝ

Vydáno

za redakce Josefa Papici

v únoru MCMXXXV.

**Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských
v Olomouci.**

Na lepším knihovém papíře vydáno

padesát číslovaných výtisků,

z nichž prvních pět je neprodejných.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!

LITERATURA

BOHLER: Soeur Marie Ahnes. (Téqui, Paris 1935, cena 1 frs.) — Katolické učitelky mají tu nový krásný vzor. Byla z jejich řad a stala se františkánskou pomocnicí misionářek, jež mají za úkol hlavně svými oběťmi a modlitbami vyprošovati misionářům pomoci a duchovní síly. Obětovala svou drahou školu, milované děti a stala se řeholnicí, která neznala nic jiného než naprostou obět všeho, přede vším své vůle.

D'ESCALETTE JEAN: Un prêtre. (Castermann, Tournai.) — Vždycky toho lituji, že o našich kněžích se nic neví, že se jenom vystrkují skutečné anebo zveličené úřady kněžské, ale neví se o tolika vznešených krásných postavách kněžských. Francouzi i Belgičané si váží svých kněží a existuje již přebohatá velká literatura jak o kněžích, tak o sestrách řeholních. Zcela správně, protože svět o má být postaveno na svícen. R. Stienevard byl vzorným knězem, jehož celý život byl jedním během statečného zápasníka o to, aby se stal podobným svatému Veleknězi. Náš hrdina byl spirituálem semináře, kaplanem a farářem a konečně zakladatelem dobročinných ústavů a každá etapa tohoto bohatého života znamená velké dílo kněze, který zapomněl na sebe dokonale, který neznal jiné slasti, než šířiti lásku Kristovu, která v něm hořela.

D'ESCALETTE: Gavroche. (Duculot, Taminés, Belgie, 1934, str. 130.) — Autor je vychovatel a jako ovoce své vychovatelské činnosti podává tento svěží románk vychovatelský, který dává hluboko s autorem nahlédnutí do mladé duše, toužící po dobrodružství, jemuž lze i v duchovním ohledu krásně vyhověti.

D'ESCALETTE: La Reine servante. (Editions Rex, 1933, str. 100.) — Originelní promluvy mariánské, které budují pečlivě na Písmě svatém, jehož hluboké porozumění vrhá i jasné světlo a psychologické perspektivy na Matku Spasitelovu a těch, kteří měli býti spaseni.

DUVERNE RENÉ: Les saints Innocents. (Desclée de Brouwer, Paris, str. 125, cena 10 frs.) — Dětského srdce se jistě živě dotkne utrpení betlemských nevinátek a vždy se zapálí k nové obětavé lásce; autor umí najíti každému stupni dětství jeho tón, aby vyprávění o mládětkách opravdu pohnulo hlubinou duší. Vychází v Année en fetes, ilustr. Roger Grillon.

FREUNDE GOTTES. Caritasverlag für Vorarlberg, Feldkirch, vydává sbírku malých životopisů svatých, podobně podobnou našim Vítězům. Každý svazeček Freunde Gottes je o 40 str. v tužší obálce s pěkným barevným obálčkem, jsou po 50 gr. Vyšlo již: od A. Andergassena Hlg. Antonius von Padua; Maria, die Königin des Friedens; Hlg. Katharina von Siena; od P. W. Wase O. M. Cap.:

Hl. Joseph; Hl. Konrad; Hl. Mutter Anna; Hl. Isidor; od P. Optata O. M. Cap.: Hl. Judas Thaddäus; Hl. Hieronymus; od P. F. S. Leitnera: Hl. Franziskus Seraph.; od P. K. Hallera O. M. Cap.: Hl. Fidells von Sigmaringen; od P. C. Schweitzera O. M. Cap.: Hl. Elisabeth von Thüringen; od P. E. Werne O. M. Cap.: Hl. Notburg. K většině životopisů jsou připojeny i pobožnosti k účtům jednotlivých světců.

GEBSATTEL: Durch Maria zu Jesus. (Schöningh, Paderborn 1935, str. 86, cena 1.45 Mk.) — Drobná, ale hodnotná knížka učící pravé pobožnosti k Nejsvětější Panně. Probírá celý církevní rok se stálým zřetelem na součinnost Marie Panny v díle Vykoupení a proto na naši povinnost při církevním roce prohlubovati zároveň svoji úctu mariánskou.

HELBLING MEINRAD: Eine Himmelsblume. (Kanisiuswerk, Fribourg-Konstanz, str. 242.) — Životopis klarisky Marie Céliny od Obětování, znovu přesvědčuje, že bohatství života v křesťanské dokonalosti a v zápase o ni je nepřekonatelné; v každém životě vystupují nové rysy, které zapadnou do mnohých duší. S. M. Céлина nám bude tím bližší pro svou úctu k Pražskému Jezulátku.

HUBLET A. S. J.: Les deux amis. (Desclée de Brouwer, Paris, str. 250, cena 7 frs.) — Již jsme upozornili na jedno výborné dílo P. H. pro mládež; a tehdejší upřímné uznání náleží v nezmenšené míře i novému románu pro mládež, v němž se opět projevuje hluboké chápání chlapecké duše a mistrné vypravěčské umění v osudu dvou mladých přátel a jejich vůdce misionáře P. Destone. Román a zároveň působivá hodina výchovy a posily na cestě k výšinám.

KEMPENSKÝ TOMÁŠ: Čtvero knih o následování Krista. (Vyšehrad, Praha, str. 349, cena váz. 20 Kč.) — Vyšehrad se dobře uvádí tímto velmi pietním a praktickým vydáním Následování v novém překladu výtečného znalce češtiny Karla Vrátného a v úpravě Bř. Štorma. Tato jména se doporučují sama; a vydání vyšehradské Následování dojde hojného přijetí pro pevnou moderní vazbu a vhodný kapesní formát. Ze starých cihel konečně přichází opravdu k průvodci, kterého lze mít vždy v kapse nebo v tašce.

LANZONI: Vita di Mons. Paolo Taroni. (Seminario di Faenza.) — Již čtvrté vydání životopisu významného kněze a duchovního vůdce tolika kněžských generací diecése faenzské. Don Bosko znal tohoto kněze, jehož si nesmírně vážil. Kniha dává nám prozařovati duchovní výšky, k jakým vedl tento velký duchovní vůdce bohoslovců a kněží. Vychovával vlastně svou osobní svatostí, protože, jak kniha dosvědčuje, ani nemusil sám mnoho mluvit a napomínati. A znovu opakuji, drazí spolubratři, zachovejte pro budoucnost života našich svatých, dobrých českých kně-

ží, jež jste znali. Ať slouží za vzor budoucím pokolením, ať jsou obhájením pomlouvaného kněžského stavu u nás.

LAURENT DE LA RÉSURRECTION CD.: *La pratique de la présence de Dieu.* (Desclée de Brouwer, Paris, str. 227, cena 10 frs.) — Z nepřístupného království starých duchovních textů vystupuje mistrovská knížečka umění života v Bohu a s Bohem, ustavičně a do největší hloubky. Ze zkušenosti a z vlastního bohatství mluví dávno strouchnivělý autor stručnou, prostou a rovněž dnešku jasně srozumitelnou mluvou srdečnou výzvu k duchovnímu životu, v němž jistě vede.

LEDÓCHOWSKI HALKA ZIKMUND: *Kniha mé životní pouti.* (Vlastním nákladem, Praha, str. 384, cena 84 Kč.) — K předním dílům vzpomínkového písemnictví se rázem přičadila rozsáhlá kniha preláta Ledóchowského; ve vzpomínkách ožívá květ tohoto prastarého a opravdu šlechtického rodu, jenž dal Církvi světce a společnosti veliké vůdce; stačí vzpomenouti jména zakladatelky Družiny sv. Petra Klav., poznaňského kardinála Ledóchowského a pochopíme, jak rod Ledóchowských hluboce vnikl do svého hesla *Avorum respice mores*. V knize je uložen nepřeborný poklad křesťanské a vlastenecké lásky, velikého rozhledu celým světem a znalosti lidského srdce. Bohatě vyzdobeno ilustracemi, z nichž četné jsou barevné. Jsme rádi, že můžeme tak podrobně poznati rod Ledóchowských, vždyť jeho členové žijí mezi námi a jsou naši.

RYBÁK: *Jak žít!* (Franeč, Praha 1935, cena 6 Kč.) — Neúnavný, nestárnoucí jezuita P. Rybák zase obdařil duchovní literaturu novou pěknou knihou, která jest vypracována na základě života sv. Don Boska, a učí jíti v jeho šlépějích. Taková postava, jako Don Bosko, nikdy nemůže mít příliš mnoho literatury o sobě.

DE ROMANIS CAM. O. S. A.: *Gli Agostiniani.* (Alacer, Milano, str. 72, cena 2.50 lir.) — Stručný přehled dějin, činnosti a zásluh augustiniánů dobře vyhoví pro první informaci a často se sejde, nesnadno se najdou souhrnné zprávy o tomto řádu, který má veliký podíl na díle Církve.

SORM ANTONÍN: *Z českých pověstí o kříži.* (Vyšehrad, Praha, str. 48, cena 1.50 Kč.) Úcta sv. Viléma Akvitánského v naší vlasti (str. 8). Poutní alpské místo San Romedio a úcta sv. Romedia v naší vlasti (str. 8). Pilný sběratel dokumentů a projevů úcty k různým světcům v naší vlasti skládá nové tributy své lásce a zasluhuje za své drobné i větší práce nejlepššího ocenění.

STONNER ANTON: *Heilige der deutschen Frühzeit.* (Herder, Freiburg, str. XVI-272, cena 5.40 Mk.) — Stonnerovy životopisy svatých němec. raného věku, z doby karolínských a saských císařů, mají svou zvláštní chuť; pedagogický zřetel, dáti vzdělané mládeži životopis, protkaný starými hagiografickými texty, které vždy podržují kouzlo

původnosti a přesvědčivosti, byl autorovi prvním vůdcem; po jeho příkladu náš vychovatel může rovněž úspěšně vykládati. Text je doplněn ilustracemi a pramennými poznámkami. Velmi pěkné a dobré dílo, na jehož druhou část se již dnes těšíme.

SCHAUMBERGER THOM. CSsR.: P. Petrus Donders. (Huber A., München, str. 327.) Spádňý, při tom do hloubky vnitřního života i do významných detailů pronikající životopis P. P. D., redemptoristy misionáře na Surinamu a svatého soupeře P. Damiana, oběti apoštolátu u malomocných, strhne vřelostí a obětavostí velikého kněze a velikého člověka. Vznešená píseň křesťanské statečnosti.

TER HAAR P. FR., C. Ss. R.: Casus conscientiae de praecipuis huius aetatis peccandi occasionibus. (Marietti, Torino, str. VIII-178, cena 10 lir.) — Zpovědník, duchovní rádce atp. se setkává s novými mravními nebezpečími svěštěných duší v moderní době; proto vděčně přijmou toto dílko zkušeného moralisty, jež znovu připomíná zásady o přiležitosti ke hříchu a dává pokyny pro praktické řešení nových případů, jako na př. školní výchova, tance, kino, tisk atd.

VANTI MARIO: L'apostolato della Sofferenza. (Tipografica Veronese, Verona, str. 158.) — Jak vyčerpati převážný poklad utrpení učí tato knížka srdečných rozjímání o ceně utrpení, o umění trpěti; přátelské slovo milosrdné duše doplňuje příklad Božích hrdinů v utrpení životním i tělesném. Dá mnohou myšlenku neomocným i knězi pro návštěvy u nemocných.

Čtěte!

Odebírejte!

Katolické misie

První český misijní časopis vydávaný v krásné hlubotiskové úpravě. — Oficiální publikace čs. Dřla šíření vřy. — Ročně pouze Kč 10 —.

Administrace Katolických misií,
Praha I., Konviktská 12 n.

Cena 8 Kč.

Měsíčník Vězevė. Revue Na Hřiblas. Edice Krytal. Vydávaji profesři bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redaktel odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tiskem Lidové závody tiskovské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.

Dr. Marko Weirich

**BLAHOSLAVENÝ
TOMÁŠ MORE**

VÍTĚZOVÉ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: Josef Papica.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace, Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně, na lepším papíře 40 Kč.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem

Edice Krystal-knihovna, Olomouc,

Způsob vydávání Vítězů. V posledním čísle chybí začátek životopisu atd. Taková oznámení dostáváme denně. Mnozí čtenáři si neuvědomili dosud skutečnost, že Vítězové jsou časopisem, který nesmí být uzavřeným celkem. Proto přidáváme ke každému životopisu pravidelně pokračování nebo začátek z následujícího čísla. Prohlédněte si proto vždy dobře číslo dříve, než reklamujete nějakou chybějící stránku. Tedy: Začátek nebo konec hledejte buď v předcházejícím nebo v následujícím čísle.

V Československé akc. tiskárně vyjde právě svéživotopis nejsladšího z mystiků bl. Jindřicha Suso. Upozorňujeme již nyní na tuto knížku, kterou přeložil redaktor revue Na hlubinu ještě jako řádový bohoslovec.

LITERATURA

ALBERTI P.: Svatý Don Bosko (Salesiánský ústav Fryšták, str. 336, cena 16 Kč). Za nepochopitelně nízkou cenu podávajíc nám čeští salesiáni tento nesmírně zdařilý a krásný životopis Dona Boska. Jest to životopis, psaný podrobně a poutavě, že se čte jako nejzajímavější román. Postava světcova jest v knize vykreslena se všech stran tak přitažlivě, že mnohého nadchne pro účinnou pomoc této nesmírně záslužné kongregaci, již podporovati ze všech sil jest svatou povinností všech, kterým leží budoucnost národa i Církve na srdci, protože salesiáni se starají především o mládež, která jest naší nadějí.

BRAITO dr. S. M., O. P.: Kristus jest náš život (Lidová knihkupectví, Olomouc, str. 120). Šéfredaktor našich časopisů P. Braito vydává novou knihu svých promluv, v nichž znovu proniká nezadržitelné nadšení a žhoucí láska k Ježíši Kristu, světlu a cíli našeho nynějšího života. Promluvy zachycují období od Devětnáctí až po letnice a uplínají zrak posluchačstva na nejhlubší momenty posvátné doby. Duchovní najde v nové sbírce pokladnici nových myš

BLAHOSLAVENÝ TOMÁŠ MORE

DR. MARKO WEIRICH

BLAHOSLAVENÝ

TOMÁŠ MORE

—

1935

VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nr. 2034.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 5. Februarii 1935.

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius generalis.

POZADÍ UDÁLOSTÍ

Co je pravda? . . .

Co je svědomí? . . .

Úšklebek, doprovázející Pilátovu otázku, zdá se býti cynickým výsměchem, který ve všech obměnách, ale vždy stejným obsahem se rýsuje na tváři všech lidských pokolení až na naše dny.

Tomuto výsměchu, této tváři se dívati do očí, aniž by couval o krok i za cenu života, i proti všem, dovedl jeden z neslavnějších humanistů, lord-kancléř britské říše pod králem šesti žen, a otec rodiny, který žil prostým a lidským životem jako každý z nás a užil krásy a radosti božského stvoření jako člověk, jenž právě proto, že žil, že uměl žiti a poznal cenu života, uměl ho také obětovati: Thomas More.

Proto 6. července 1535 položil život za čistotu svého svědomí. Je tomu už 400 let. Přes tento veliký odstup můžeme si ho živě představit, jako by žil mezi námi. Zachovalo se nám tolik svědectví, která se dostala do světla nejprísnější historické i nekatolické kritiky. Zůstaly nám památky, kde More k nám mluví nejživěji, a to vlastní osobou: jeho literární práce a jeho nesčetné dopisy se současníky, nejcennější to pozůstalost, která se nám zachovala na 1500 kvartových stranách anglických děl a ještě jednou tolik latinských děl. Máme hluboké studie z povolaných per o sple-

tité a geniální osobnosti Morově i v moderní době, a to zvláště veliký životopis *Blessed Thomas More* od P. T. E. Bridgetta C. Ss. R., dále *Le Bienheureux Thomas More* od Henri Bremonda, člena Francouzské akademie, a ojedinělé studie anglického spisovatele Hilaira Belloca.

Není proto těžko, aby každý si mohl utvořit jasnou představu Tomáše Mora v mládí, na studiích, v rodině, jako advokáta, jako kancléře a konečně jako mučedníka. Doprovodíme Mora v jeho bohatém vnějším a vnitřním životě na základě původních dokladů bez falše, bez nadsázky, které vůbec není třeba, poněvadž tady skutečnost bude mluvit tak silně, že obstojí sama o sobě.

Z jeho děl a dopisů poznáme slova, která by měla být zapsána ve zlatě u všech křesťanů, zvláště laiků. Nazývali rodinný život Mora, autora státního románu *Utopia*, samotnou utopií, a je v tom kus pravdy: ale když se přiblížíme Morovi po stránce jeho náboženského a charakterního nitra, a necháme stranou všecko, co patřilo k jeho geniálnosti (bezpochyby život genia bude vždycky utopií), můžeme pak říci i my: „Očekávali jsme, že uvidíme světce, totiž jednu z těch mlhavých a pohádkových bytostí, jejichž každé slovo jest oraklem, každý čin zázrakem a našli jsme člověka!“

„

Život Tomáše Mora spadá do veliké doby, jaksí do rozhraní evropských dějin náboženských a kulturních. Byl jeden z prvních a předních humanistů. Humanismus byl v jádře na začátku zdravý, ovšem časem vykolejil ze správné cesty a působil nedozírné náboženské i kulturní škody. More patří k těm prvním průkopníkům humanismu, jeho mučednická smrt jest více než dostačujícím dokladem

o tom, že chápal humanismus správně a řekněme skutečně vědecky.

Tomáš More byl i současníkem Martina Luthera. Jak uvidíme, napsal ostré argumentace proti jeho spisům. Možno říci, že More má nemalou zásluhu o to, že zabránil zaplavení Anglie vlnou luterství. U Mora se nám vyjasňuje zvláště dvojsmyslnost slova *reformatione*.

Nemůžeme však pochopiti celý význam postavy Morovy a jeho života, aniž bychom se blíže neobeznámili s Jindřichem VIII. a jeho dobou.

*

Jindřich VIII. nastoupil 21. dubna 1509 po svém nepopulárním otci Jindřichu VII. jako druhý král z rodu Tudorského na anglický trůn. Celé století snad Anglie neviděla takový výbuch nadšení u lidu jako při nastoupení tohoto mladého, švižného krále, u něhož nevěděli, co více obdivovati, jeho vzdělanost, jeho odvahu anebo jeho otevřené a žoviální vystupování. Měl zvláštní půvab, kterému ani More neodolal, a nebylo snad krále, který měl odanější ministry než Jindřich VIII.

Krátce potom se Jindřich VIII. po dosažení dispense u sv. Stolicе oženil s vdovou po svém starším bratru, Kateřinou Katalonskou, dcerou Ferdinanda a Isabely španělské. Manželství bylo s počátku šťastné, ale skončilo po 19 letech rozvodem. Narodilo se pět dětí, z nichž zůstala na živu jen Marie, pozdější anglická královna zvaná Marie Katolická, poněvadž pod svou vládou 1553 až 1558 obnovila zase svobodu pro katolickou Církev po neblahém působení Jindřicha VIII. a Eduarda VI.

Jeho politická moc byla veliká. Zasáhl vítězně do boje, který vedla liga papeže Julia II. proti francouzskému králi Ludvíku XII. Všichni evropští králové, zvláště František I., král

francouzský, a císař Karel V. se ucházeli o jeho přízeň.

Jindřich VIII. měl se státí canterburským arcibiskupem, proto měl dokonalé bohoslovecké vzdělání. Jak řekl později mučedník biskup Jan Fisher z Rochester, bylo to právě jeho neštěstím. Smrtí bratrovou se dostal teprve na anglický trůn. Tak nepřekvapuje, že roku 1521 napsal proti Lutherovi svou *Obranu sedmi svátostí*. Nato papež mu udělil titul *obránce víry*, titul, který zůstal anglickým králům až dodnes.

Před Morem byli dva církevní hodnostáři kancléři Jindřicha VIII.: arcibiskup canterburský Warham, jaksi primas anglický, který roku 1515 ustoupil novému kancléři kardinálovi Wolseyovi, jenž měl největší důvěru královu. Ale i pro něho odbila osudná hodina. Zde stačí jen krátce naznačiti spád tohoto vývoje, který i pro Mora měl se státí osudným.

Královna Kateřina žila skoro 20 let s Jindřichem VIII., splnila svůj úkol plně a opravdu královsky. Lid ji měl velice rád. Bohužel ve slabém okamžiku Jindřich VIII. se dal omámiti kouzlem dvorní dámy Anny Boleynové, a to stačilo, aby král hledal záminku pro rozluku svého manželství v okolnosti, že papež mu udělil dispensi. Jindřich VIII. požádal roku 1528 papeže Klementa VII. o uznání neplatnosti prvního manželství. Svátá Stolica vyslala ihned svého delegáta kardinála Campeggia, aby prozkoumal na místě spolu s kardinálem Wolseyem tuto otázku. Po bedlivém prozkoumání kardinál Campeggio předložil výsledek papežovi a ten odmítl uznati toto manželství za neplatné. Důsledkem toho kardinál Wolsey musel podati demisi a byl vypuzen od dvora. Anna Boleynová později se mu vymstila: Wolsey byl obviněn z velezrady a jen těžká nemoc ho zachránila před popraviš-

těm. Roku 1530 zemřel velmi zbožně v opatství v Leicester.

Roku 1529 na podzim More byl králem jmenován Wolseyovým nástupcem. Úřad však dobrovolně opustil po dvou a půl letech, nemoha zůstat v tomto postavení ve shodě se svým svědomím. Jeho naděje, zabránit rychlému spádu Jindřicha a horšímu zlu, byly marné. Vzdal se veškeré politické činnosti.

Král však od začátku Morova úřadování nacházel se už v rukou nebezpečných rádců, zvláště tajného luterána Tomáše Cromwella (který se nesmí zaměňovati s pozdějším republikánským Cromwellem). Na varování papežovo král užuž chtěl ustoupiti od svých úmyslů. Ale na neštěstí zasáhla záhadná postava Cromwellova, který lichocením vsugeroval králi myšlenku osamostatnění od římské duchovní svrchovanosti. Napomáhal mu také velmi účinně Tomáš Cranmer, tak zvaný otec anglické reformace a přivrženec rodiny Boleynovy. I jako kněz byl tajně ženat a maskovaný luterán — král nesměl o tom všem věděti, jak uvidíme — a byl nápomocen při stycích Boleynových s králem. Po úmrtí arcibiskupa Warhama roku 1532 Cranmer byl vysvěcen na canterburského arcibiskupa.

Na jaře roku 1534 sv. Stolicе prohlásila manželství s Kateřinou za pravoplatné a nerozlučitelné a vyzvala krále, aby jí vrátil všechna práva. Bohužel vývoj událostí v Anglii šel už mnohem dále. Jindřich VIII. byl už tajně oddán s Annou Boleynovou a Anglie byla odloučena od Církve. Zvláštní zákon předal koruně celou jurisdikci v náboženských věcech. Král byl formálně prohlášen jedinou suverenní hlavou Církve v Anglii. Jeho poddaní byli vyzváni, aby uznali jeho suverenitu a zákonost jeho druhého manželství pod trestem velezrady. Jen jediný člen sněmovny lordů se

zdráhal složití novou přísahu, a to byl staříčkový 80letý biskup z Rochesteru Jan Fisher, který odvážně hájil královnu před všemi lordy. Také Tomáš More, na jehož přísaze královi velice záleželo, zvláště pro jeho zvučné evropské jméno vědce, zdráhal se složití novou přísahu, a tak oba dva na jaře roku 1534 byli sfati. Seznáme podrobně dramatický příběh toho počátku schismatu. Mohli bychom skončit tímto přehledem. Avšak i další vývoj v Anglii příliš souvisí s dobou života Morova a jeho současníky, než abychom ho mohli vynechat. Krátký přehled dalšího života Jindřicha a jeho zoufalého skonu osvětluje nám nejlépe význam Mora a jeho mučednictví.

Začala doba tyranské libovůle a také mučednická doba anglické „reformace“. Bohužel mezi všemi těmi, kdož obětovali život pro neuznání duchovní svrchovanosti královny, je pouze jeden biskup, Jan Fisher. Jak píše P. Bridgett C. Ss. R., celé století královských jmenování a milostí přispělo nemálo k tomu, že anglický episkopát ztratil smysl pro mučednickou smrt. Bohudíky řády nejlépe obstály, zvláště kartuziánský a františkánský, stejně i nižší a zvláště chudší duchovenstvo. Konec biskupa Fishera stačil, aby ostatní biskupové se podrobili úplně libovůli Jindřichově.

Rok po smrti Kateřiny, první manželky královny, biskup Cranmer, který uznal manželství s Boleynovou za pravoplatné, musel je zase prohlásit neplatným a 19. května 1538 byla Anna sfata pro obžalobu z nevěry, a její jediné dítě, pozdější pověstná Alžběta anglická, bylo prohlášeno za nelegitimní. Jindřich ovšem byl mezitím už delší dobu zamilován do Jany Seymourové a oženil se s ní v den popravy Boleynové.

V této době Cromwell byl jmenován generálním vikářem, aby pomohl královi k církev-

ním statkům. Zvláštní zákon mu dal plnou moc rozpustiti menší kláštery a zmocniti se dotyčných pozemků. K Jindřichově překvapení stavy, které byly lhostejny v otázce církevní suverenity, v tomto bodě povstaly. Stačila však výstraha králova, aby odhlasovaly zákon.

Luteráni a jiní heretikové však byli neméně pronásledováni. Jindřich sám vykonával své církevní funkce, zkoušel i luteránské učitele, i tyto odsoudil k smrti. Řekl při tom lordu Lambertovi: „Já nemohu býti patronem heretiků!“ A tak se stalo, že, zatím co katolíci byli věšeni a za živa čtvrceni, protestanti byli páleni pro heresi.

Roku 1536 vzrůst protestantismu znepokojil Jindřicha tou měrou, že vydal zvláštní statut, ve kterém katolická nauka o nejsvětější Svátosti, o sv. zpovědi a náboženských slibech byla znovu potvrzena pod trestem smrti. Samozřejmě tyto předpisy se nemohly líbiti Cranmerovi, který se dokonce opovážil vystupovati proti tomu v parlamentě. Ihned se tam objevil Jindřich osobně a arcibiskup prohlásil, že je vzděláním Jeho Milosti ohromen a úplně přesvědčen o správnosti jeho názorů. Nicméně se Cranmer cítil v nebezpečí a poslal ihned svou ženu do Německa.

Cromwell nyní byl jmenován Earl of Essex a dosáhl tím svého politického vrcholu. Roku 1539 zemřela královna Jana při porodu syna (pozdějšího nástupce Jindřichova, krále Eduarda VI.), a tak radili královi, aby se oženil s protestantskou princeznou Annou z Cleve z Německa. Holbein poslal její obraz královi, ale když Anna z Cleve přijela do Anglie, král viděl, že malíř ji zidealisoval; nebylo už pomoci, ačkoli král dělal vše možné, aby utekl svým závazkům. Zato to odpykal Cromwell: stejným zákonem, který zavedl, aby byla od-

souzena k smrti matka kardinála Pole, hraběnka ze Salisbury, byl odsouzen i on k smrti pro velezradu. V posledních okamžicích svého života litoval svých neblahých a zločinných činů a opustiv luteranismus, zemřel jako katolík.

Biskup Cranmer opět rozvázal manželství s královnou Annou a parlament odhlasoval zákon, kterým manželství bylo prohlášeno nezákonným. Anna se vrátila do Německa.

Netrvalo dlouho a král se oženil s neteří vévody norfolkského, Kateřinou Howardovou, kterou však rok později potkal osud Boleynové. Roku 1543 se konečně Jindřich oženil s poslední svou ženou Kateřinou Parrovou, která měla to veliké štěstí, že přežila svého královského manžela. Dávno před moderní dobou už Jindřich tímto dokázal, kam může zavést rozlučitelnost manželského svazku.

Král věnoval poslední svá leta vybudování nové církevní organizace v Anglii a není zbytečno opakovati, že výslovně chtěl, aby jeho poddaní zůstali, byť odloučení od sv. Stolicе, „katolíky“. Sám sepsal katechismus, kde se z katolického učení nic nemění, leda co se týká papeže, učení katolické, zvláště o skutečné přítomnosti v nejsvětější Svátosti, bylo úplně ponecháno.

Po dlouhém životě, plném neřesti a nemírnosti, Jindřichovo tělo úplně zchátralo, takže se mohl pohybovati z místa na místo jen zvláštním přístrojem. Konec byl nesmírně bolestný a zoufalý. Cranmer musel sloužiti v jeho pokoji denně mši svatou a podávati mu svaté přijímání. Ale ke konci se jeho zoufalost stále stupňovala, jako by viděl shromážděny kolem sebe všechny své oběti, neustále křičel: „Mniši, mniši!“ Upadl do šíleného deliria, a když nesmírnou žízň utrápen žádal sklenici vína, obrátil se najednou k jednomu z přítomných

a s nevýslovným zoufalstvím vykřikl poslední slova: „*All is lost!*“ — Všecko je ztraceno! a zemřel dne 29. ledna 1547 v 56. roce svého věku a ve 38. roku své vlády.

Vidíme, jací byli rádci Jindřicha VIII. a že vlastně boj Morův byl bojem nejen pro Církev, ale také pro mír ve vlasti. Po tomto přehledu pochopíme lépe i jeho postřehy, pochopíme jeho obavy, které se uskutečnily prorockou přesností, pochopíme i ostrí jeho slov, jak v ohledu heretiků, tak i katolíků samých, slova, která v jeho době měla úplné oprávnění.

Bohužel, ani veliká postava Morova, ani jeho mučednická smrt nestačily na to, aby vyrvaly Jindřicha a Anglii z rukou špatných rádců. Ale kdož ví, zda nebýt těch mučedníků, a také *tohoto* mučedníka, kdož ví, jestli Anglie by dnes mohla poukázati na kvetoucí život svých katolíků!

Byl to jen přechodný, časový neúspěch, ale právě v tom neúspěchu vystupuje celá tragika a celá sláva Morova na věky: zůstane vítězem svědomí nad zbabělostí tohoto světa a zářivým příkladem pro všechny, u nichž hlas svědomí se může vůbec ještě ozývati...

MLÁDÍ

Tomáš More se narodil v Londýně v největším vření tak zvané občanské války Růží dne 7. února 1478. Tak už jeho první dny života byly neméně krvavé než jeho poslední dny mučednictví.

Jeho otec, soudce Jan More, měl se svou první manželkou Anežkou tři syny a dcery. Tomáš byl druhý, a s ním z ostatních přežily jen Jana a Alžběta.

Mladý More se brzy naučil základům latiny ve škole u Sv. Antonína. Byla to svobodná škola, která patřila k nemocnici u Sv. Antonína v Threadneedle Street v Londýně, kde vyučoval známý učitel latiny Mikuláš Holt, autor latinské učebnice *Lac puerorum* (Mléko pro chlapce). Škola sama byla založena roku 1445 Jindřichem VI. a byla svěřena péči kardinála Mortona, canterburského arcibiskupa. Tehdy domy vysokých církevních hodnostářů byly jak školami učení, tak i dobrými výchovnými ústavami pro syny nižší a vyšší šlechty, kteří tam byli za pážata. Tam se dostal i More.

Bylo to jistě velikým štěstím pro Mora, jehož mysl byla tak mimořádně nakloněna k satirě, že první jeho dojmy v mládí o Církvi a církevních hodnostářích čerpal ve společnosti tak skvělého, učeného a zbožného kardinála Mortona, a ne v domě na př. kardinála Wolseye, budoucího lorda kancléře, jehož největší chybou byla záliba pro lesk a lichocení. Za jiných okolností More se mohl stát s těmi vložkami více než upřímně kárajícím reformátorem mezi katolíky. Jisto jest, že silná víra v katoličnost Církve u Mora byla nezvratitelně založena vlivem velkého příkladu a neobyčejného vzdělání kardinála Mortona. V Utopii More nám ho popisuje podrobně s velikou láskou.

U něho More odkoukal svou nadanou a živou zvědavostí i společenský a lidský život, s leskem a s vadami, učil se poznávat různé druhy lidí. Morův zeť Roper, ve svém životopise nám zachoval tento výrok Mortonův o Morovi: „Kdo bude ještě živ, uvidí, že ten kluk, který zde čeká u stolu, bude skvělým mužem.“ Tak se mu More zalíbil, že ho poslal potom do Oxfordu, známého universitního města světového jména.

Universitní studia nastoupil v Oxfordu pravděpodobně roku 1492, když mu bylo 14 let. Pro Mortona bylo lehké usadit tam své svěřence. Ovšem nevíme, jakou měrou přispíval finančně k vydržování Mora. Víme jen tolik, že tehdejší život universitního studenta byl velmi těžký. Mimo to jeho otec byl ještě mladým soudním zástupcem s početnou rodinou a musel těžce zápasit se životem.

Tehdy začalo se teprve rozšiřovati studium řečtiny. Mnich Sellyng z Canterbury otevřel školu řečtiny u opatství a jednou s sebou vzal nejlépe nadaného žáka Tomáše Lynacra do Bologny, kde ho svěřil učiteli řečtiny Politienovi. More se učil řečtině právě u toho Lynacra a u Grocyna, kteří oba dodali Oxfordu slávu svou řečtinou. Stapleton pokračuje, že „jeho otec, který chtěl dát svému synovi široce založenou výchovu, si přál, aby jeho syn se naučil od mládí skromnému a střídmemu životu a nemiloval nic jiného než svá studia. Proto mu poslal jen nejnútnejší peníze a nedovolil, aby je vydával za malicherné zábavy. Byl tak přísný, že mladý More musel žádati svého otce o peníze i na správu bot.“ More sám o tom často píše a chválí to: „Tak jsem neměl čas na všelijaké zábavy a nečesti, a nemařil jsem svůj čas v malicherných a škodlivých zábavách. Nevěděl jsem, co jest neskromnost, a nikdy jsem se nenaučil vydávati peníze špatně. Jedním slovem, miloval jsem a nemyslel jsem na nic jiného než na svoje studia.“

Mimo latinu a řečtinu se More naučil ve svém mládí i franštině, hudbě, aritmetice a geometrii a četl každou knihu, zvláště dějiny. Miloval hudbu a hrál sám na violu i flétnu.

Máme i různá svědectví o jeho neobyčejném nadání. Jestli More studoval řečtinu, aby si osvojil veliké poklady literární a filosofické, naučil se latině k vůli její praktičnosti. Latina

byla tehdy jaksi živým jazykem a byla prostředkem nezbytným pro styky nejenom v Církvi, ale také mezi státníky, vyslanci a vědci. Bylo naprosto nutno znáti psáti a mluvití plyně latinsky. Morův latinský sloh byl obdivován. Nejslavnější latinář tehdejší doby humanista Erasmus z Rotterdamu, Morův intimní přítel, píše, že More pracoval velmi dlouho, než se mu podařilo získati hbitost a ladnost v latině. Jeho latinský sloh byl dokonce nazýván erasmovským, přesto však je na první pohled znáti, jestli co napsal More anebo Erasmus.

Richard Pace, tajemník pro latinské dopisy u Jindřicha VIII., elegantní latinář a dobrý přítel Morův, uveřejnil roku 1517 krátké latinské pojednání *Výhody ze studia*. Píše: „Chci poznamenati, že nežil ještě nikdo, kdo by nezjistil nejprve překlad slova a potom odvodil smysl věty. Nikdo — s jedinou výjimkou, a to je náš Tomáš More. On jest zvyklý opačně odvoditi ihned smysl slova z věty, kde se nachází. To není proti mluvnicki, je nad mluvnicki, je instinktem genia. Jeho genius je více než lidský, a jeho vědomosti tak mimořádné, tak široké, že není, o čem by nevěděl. Jeho výřečnost nemá rovného, mluví se stejnou hbitostí latinsky jako svou mateřskou řečí. Jeho smysl pro vtip jest spojen s dokonalou vytříbeností... On byl otevřeně proti všem, kteří se vyjadřují o věcech, které nejsou ani pravdivé ani pravděpodobné, anebo jsou mimo schopnosti anebo vědomosti řečníka.“

Zvláštní zmínky zasluhují jeho první pokusy o anglické verše. Podle P. Bridgetta by jeho některé verše obstály proti Spencerovi anebo Grayovi, zvláště verše z jeho *Knihy štěstí*, a především jeho báseň složená při úmrtí královny Alžběty, ženy Jindřicha VII.

Zajímavo jest, že mnohem dříve než Shake-

speare napsal Sedm věků člověka; stejná myšlenka byla vypracována Morem ve verších a v komposici s těmito obdobími: dětství, mužství, láska, stáří, smrt, sláva, čas a věčnost. V posledním básník vyvozuje ze všech období morální ponaučení a končí dvěma latinskými verši, které byly skutečně vodítkem celého jeho života: „Qui dabit aeternam nobis pro munere vitam in permansuro ponite vota Deo.“ Bůh jenom jest věčným dobrem; nevěřme tomu, co je pomíjející, ale svěřme svá přání jen Bohu, tomu, který nám dá věčný život...

POVOLÁNÍ

Po dlouholetém studiu v Oxfordu prošel další dva roky právním učilištěm *New Inn* v Londýně (1496—1498) a ve věku 20 let, roku 1498 byl přijat jako člen *Lincoln's Inn*, jemuž podléhal *New Inn*; tam studoval práva, až byl jmenován *Utter Barrister*, t. j. advokátem, který obhazuje mimo šraňky, úřad, kterého se dosáhlo jen po dlouhých letech. Avšak neobyčejné nadání Morovo mu umožnilo dřívější ukončení studia. Nabyt při tom takové pověsti, že ředitelé *Lincoln's Inn* ho jmenovali readerem, totiž lektorem právních věd ve *Furnivall's Inn*, jiném právním učilišti, závislém na *Lincoln's Inn*. Jeho přednášky požívaly takového uznání, že toto jmenování bylo opakováno pro další tři leta.

Vedle toho měl jiné přednášky, které nebyly v souvislosti s jeho povoláním, a to přednášky o velkém díle sv. Augustina *Civitas Dei* v kostele sv. Vavřince v Londýně, kde ho poslouchali největší vědci, zvláště jeho starý učitel řečtiny Grocyn, který byl tehdy rektorem tohoto kostela. Tyto přednášky nebyly

kázání, ani lekce o bohosloví, ale jednaly o dějinách a o bohoslovecké filosofii dějin. Bohužel nám nezůstal ani úryvek z těchto přednášek, které podle současníků měly velkou pověst ve vědeckých kruzích.

V tom vidíme jeden zvyk Morův, který ho neopustil po celý život: právní studia, a později jeho povolání nebránilo mu, aby se věnoval svým literárním zálibám, a na druhé straně ani právo ani literatura neodvrátily jeho mysl od Nadpřirozena. Četl totiž s velkou péčí svatá Písma, svaté Otce a Učitele, kteří na něho působili takovým dojmem, že dlouho váhal, zdali by neměl opustiti právní kariéru a věnovati se kněžskému povolání.

Nekatoličtí spisovatelé v tom bodě nejhůře pochopili Mora, a to v jeho nazírání na kněžský stav. Stojí zato blíže osvětliti tuto stránku Morovu, jelikož nám ukazuje už jeho kritickou letoru a také vůbec jeho nazírání na tuto otázku.

Je to zvláště jedna věta Erasma z Rotterdamu, která byla moderními autory nesprávně vykládána bez ohledu na souvislost: „Mezitím (More) věnoval celou mysl konání zbožných úkonů, přemýšleje při tom o kněžství ve bdění, v postu, v modlitbách a podobných skutečích kajícínosti. V tom se ukázal mnohem moudřejším než většina kandidátů, kteří důvěřují přechodně tomu odvážnému povolání, bez přechodní zkoušky svých vlastních sil. Co mu bránilo věnovati se kněžství byla okolnost, že nemohl vyřaditi přání po manželském stavu. Proto dal přednost tomu, aby žil jako cudný manžel, než aby byl nečistým knězem.“

Zvláště poslední věta dala podnět protestantským autorům, aby vykládali o Morovi a jeho stanovisku ke kněžskému stavu v živých barvách. Tak píše Seebohm v komentáři poslední věty: „To ho odvrátilo s nechutí od ne-

čistoty klášterů k lepším vyhlídkám, které mu svět poskytl čistým a užitečným životem v manželství.“ Kdo klidně čte větu Erasmovu, nenajde tam ani slova o nečistotě klášterů, ani o tom, že tehdy manželství byla čistá. Erasmus zjevně mluví jen o Morovi a vztahuje to jen na jeho osobu. Nemluví ani o nechuti Morově ke kněžství, jen o jeho přání po manželském stavu.

Seebohm píše dále: „More se oženil... a pustil z hlavy navždy každou touhu po mnišském životu.“ V tom se zase rozchází výslovně s tím, co More sám napsal z vězení své dceři Meg, tedy na konci svého života: „Věřím, Meg, že mě dali sem v domněnce, aby mi způsobili velký zármutek, ale ujišťuji Tě při své víře, drahá dcero, nebýt ženy a dětí, byl bych se zavřel do zrovna tak úzkého pokoje a snad ještě do užšího. Věř mi, Bůh mě učinil svým miláčkem a položil mě na svůj klín a hraje si se mnou.“

Daly by se uvést další nesprávné výklady o předpokládaném odporu Morově k řádům a kněžství, zvláště výklady kancléře lorda Campbella a jiných. Stojí však za to uvést ještě další větu Seebohmovu o prvním díle Morově, totiž o životopise Picy z Mirandoly: „Činy Picovy v překladu Morově představují typ křesťanství tak opačný obřadovému a vnějšímu náboženství mnichů, že každý se lehce přestane diviti tomu, že More, jenž si osvojil duch Picova náboženství, nemohl se déle zabývatí myšlenkou, státi se kartuziánským mnichem.“ Stačil by výše uvedený úryvek z dopisu Morova, a daly by se uvést nespočetné jiné z děl Morových. Bylo však namítáno, že pozdější život a nazírání Morovo podleho dojmům o násilnostech luteránů a že proto se uchýlil zase ke katoličtějším názorům. Ke štěstí však může zde posloužiti právě ten

životopis Picy z Mirandoly, který byl napsán ihned po prvním manželství a kterého se dovolává Seebohm; tak píše More o lásce k Bohu u Picy: „Na vnější skutky nekladl zvláštní důraz. Nemíníme tím ony skutky, které předpisuje Církev, poněvadž v těchto byl přesný; mluvíme však o těch obřadech, které zavedl lid, dávaje stranou skutečnou službu Bohu, který (jak říká Kristus) má býti ctěn v duchu a v pravdě.“

Tyto mylné názory nám vyvrací jeho skutečný osobně přísný život sebezapření, které v manželství jen zmírnil větší kontrolou sebe samého, nemluvě o dílech, kde naopak celibát nadšeně hájil. Tak píše o něm jeho pravnucek Creasacre More: „Když mu bylo 18 let a shledal své tělo z důvodu toho věku velmi rebelantní, chtěl krotiti své nezřízené choutky sebezapřením. Nosíval tedy hrubou žinčnou košili přímo na těle, kterou nikdy ani jako lordkancléř, neodložil . . . Bdíval a postíval se také, ležel v noci jen na podlaze anebo na holé lavici, věnoval spánku jen 4 anebo 5 hodin . . . Čistota, zvláště v mládí, je zdlouhavé mučednictví, a to bylo pokládáno Morem za nejlepší prostředek, aby se zachránil před nebezpečím špatného života . . . Věděl, že jen „violenti rapiunt caelum“, jen ti, kteří jsou násilní vůči sobě samým, dobudou úsilím nebe. Z toho důvodu žil 4 roky mezi kartuziány, účastnil se denně jejich duchovních cvičení, aniž by však složil jakýkoli slib. Měl také vážný úmysl se státí františkánem, u nichž vstoupil do III. řádu. Měl i potom, spolu se svým druhem Lilly, úmysl státí se knězem, ale Bůh ho vyvolil pro jiný stav, aby totiž byl příkladem pro ženaté muže: jak mají vychovávatí své děti, jak mají milovatí celým srdcem ženu, jak mají včnovatí všechny síly pro dobro vlasti, a příkladně vykonávatí ctnosti náboženských lidí jako

zbožnost, pokoru, poslušnost a manželskou čistotu."

Velmi poučný, i pro naši dobu, je tento jeho výrok: „Když říkáte, že v nich (kněžích) najdete více špatného než v sobě samých, pravda jest, že všechno v nich je větší, poněvadž jsou víc zavázáni k tomu, aby byli lepšími . . . a protože se díváme více na jejich chyby než na své vlastní . . . Kéž bychom všichni byli toho názoru, že nikdo není tak špatný jako my sami, to by byla cesta, abychom opravili ostatní . . . a nás. Tak ale každý vytýká druhému, a při tom vytýkání nikdo nepomyslí na to, aby se polepšil sám. Jde to tak daleko, že ani zlo ani dobro u nich nezůstane bez výtky. Jsou-li kněží familiární, pak je nazýváme fantastickými; jsou-li vážní, nazýváme je pyšnými; jsou-li veselí, nazýváme je blázny; jsou-li svatí, nazýváme je pokrytci; mají-li málo sluhů, nazýváme je lakomci; mají-li jich mnoho, pak je nazýváme marnotratníky, a když špatný kněz dělá něco špatného, tak voláme: Vidíte, jaký špatný příklad nám dává duchovenstvo, jako by tento kněz byl celým duchovenstvem! Pak zapomínáme, co dobrého v těch kněžích je, jaké dobré rady nám dávají, a jaký dobrý příklad nám dávají.“ Jinde, kde poukazuje na to, že kněží je příliš mnoho, že tolik se nabízí k tomu stavu, aniž by byli k tomu schopni, končí: „Kdybych byl papežem, já bych nemohl dát lepší rady než jaké jsou už obsaženy v zákonech Církve; jen kdyby byly tak dobře dodrženy, jak jsou dobře dělány.“

*

Opustili jsme Mora jako lektora ve *Furnivall's Inn*. Z této doby máme málo zpráv. Víme jen, že otázka volby povolání byla Morem probírána několik let, až se konečně rozhodl pro manželský stav. Ztrávil tedy 4 roky u kar-

tuziánů, roku 1504 se stal členem parlamentu (bylo mu 26 let) a roku 1505 se oženil.

Do této doby spadají dvě přátelství, o kterých bylo tolik diskutováno. Je to známost, kterou More navázal, asi roku 1499, s Erasmem z Rotterdamu a se svým zpovědníkem Coletem.

Jak známo, spisy Erasmovey jsou na indexu. Proto Stapleton, nadšený katolický životopisec Morův, chtěl dokázat, že ke konci života Morovo přátelství s Erasmem ochablo. Skutečnost podle P. Bridgetta C. Ss. R., jak uvidíme později, je jiná: přátelství trvalo vřele a plně až do konce, a nebude ani nutno přátelství omlouvat. Jaké bylo první nadšení Erasmove pro Mora, které trvalo stále, vysvětluje z této věty jeho dopisu z roku 1498: „Mohla příroda kdy utvořit sladší a šťastnější letoru než byl More?“ Naopak můžeme říci, že Erasmus bude nám jeden z těch současníků, od kterých nám zůstalo nejvíce svědectví o Morovi, jehož vnitřní život znal dopodrobna.

Důležité jest i druhé přátelství, které More navázal se svým zpovědníkem Coletem. Byl to člověk velkého vzdělání, velké horlivosti, výborný kazatel a zvláště jako člověk schopný ovlivňovati jiné. Někdy ovšem se dal unést svým vzdorem, jak sám More o něm napsal... Poznali se v Oxfordu, kde Colet přednášel o svatých Písmech, a More byl o 10 let mladší. Pozdější jeho výrok, že More byl největším geniem, kterým se mohla tehdy chlubit Anglie, byl nám zachován Erasmem. Tento znal Coleta velmi dobře a píše o něm: „Měl největší úctu pro svatou zpověď a říkal, že ze žádného úkonu neměl takovou útěchu a duchovní užitek jako zní; stejně ovšem byl proti skrupulantskému zpovídání a proti opakování.“ Tento výrok je důležitý, poněvadž Coletovi připsali protestanti, že odradil

Mora od kněžství a o Morovi zase, že neměl valného mínění o svaté zpovědi, zvláštním vlivem Coleta. Jeden dopis Morův Coletovi z 21. září 1505 ukazuje ještě více neoprávněnost tohoto komentáře; tam More naopak v nepřítomnosti Coleta lituje, že nemá jeho kněžské podpory jako zpovědníka. Skutečně More až do konce svého života naopak velmi často chodíval k svaté zpovědi.

DOMÁCÍ ŽIVOT

Když se přiblížíme k Morovi v jeho vnitřním, náboženském, domácím i literárním životě, vždycky nám zaznívá zásadní motiv: věčnost a Bůh! More nikdy, ani v nejprofannějších chvílích svého života nepustil s očí konce a cíle každého lidského života i svého, přesto, že měl hojnou příležitost na to zapomenouti. Je to u něho vždy a všude přítomná myšlenka, kterou se dal vésti s věrou v Nadpřirozeno, která má své zdravé kořeny v pokorné zbožnosti a při tom v jeho geniálně vyvinutém a skutečně vědecky podepřeném nadání. Myšlenka smrti mu byla tak samozřejmá, a proto hlas svědomí měl u něho ve všem rozhodující slovo.

Viděli jsme, s jakou svědomitostí se rozhodl pro své povolání. Je zajímavé, jak poznal svou první ženu. Chodíval často do domu p. Colta v Essexu, který měl tři dcery a jejichž čestná rozmluva a bezvadná výchova velice ho vábily. Měl zvláštní zálibu pro druhou dceru, ale když uvažoval, že nejstarší Janě by to působilo zahanbení, kdyby viděla, že jest dána přednost její mladší sestře, pohnut svou citlivostí, sám přizpůsobil své sympatie k nejstarší, a brzy potom se oženil.

Erasmus ji takto popisuje: „Byla velmi mla-

dá, z dobré rodiny, málo vzdělaná, jelikož větší část mládí ztrávila na venkově s rodiči a se sestrami; ale mohla býti docela modelována podle jeho přání a zvyků. More se pečlivě staral o její vzdělání, zvláště v hudbě. Manželství bylo velmi šťastné, bohužel krátké.“ Jak ji měl rád, svědčí o tom, že ještě 20 let po její smrti ji nazval svou drahou malou ženuškou (*Uxorcula Mori*). More byl toho názoru, že záliba pro knihy a hudbu u ženy jsou dvě z nejhlavnějších základů pro štěstí v manželském životě, jak to napsal v jedné básni *Candidovi* s názvem: „Jakou ženu vyvoliti.“ Píše, že žena nesmí býti ani mnohomluvná, ani málomluvná, ale má zpívat i a čísti.

Z toho manželství, které bylo uzavřeno na jaře 1505, měl čtyři děti: *Marketu* (jeho drahá *Meg*), *Alžbětu*, *Cecilii* a *Jana*. Ale po 6 letech nejšťastnějšího manželství zemřela jeho žena pravděpodobně při pátém porodu. Několik měsíců později se oženil znovu, a to s vdovou *Alicí Middletonovou*, podle *Erasma* ani hezkou ani rozmilou, ale činnou a bdělou hospodyní, s kterou More žil a škádlil se tak sladce a radostně, jako kdyby měla nejkrásnější půvaby mládí. Nedala mu dítě, ale byla skvělou maminkou jeho čtyřem osiřelým dětem.

I zde *Erasmus* nám zachoval podrobnosti z *Morova* domácího života. *Ulrich van Hutten*, Němec, který byl nadšen pro díla *Morova*, zvláště pro jeho *Utopii* a *Epigramy*, obrátil se na *Erasma*, aby mu sdělil další podrobnosti o *Morovi*. Bylo to r. 1519, kdy *Erasmus* po šestiletém odloučení uviděl opět *Mora*, už po druhé ženatého. *Erasmus* měl tak příležitost své první poznatky opravit i prohloubit. Za svého pobytu v *Londýně* *Erasmus* obnovil přátelství s *Morem* a věnoval se spolu s ním studiu řečtiny. Jeho popis *Morovy* osoby je tím zajímavější, že nám líčí jeho osobnost

Thos. Moore Lrd Chancellor

před nastoupením nejvyššího státního úřadu:

„Není veliký, ani příliš malý. Má dokonalou symetrickou postavu, jeho pleť je bílá, obličej spíše růžový než bledý, ne však červený. Jeho vlasy jsou tmavohnědé. Oči šedomodré, s několika tečkami, což nasvědčuje obzvláštnímu nadání a zdá se Angličanům velmi půvabným, zatím co Němci dávají přednost černým očím. Říká se, že nikdo není tak prost neřestí.“

„Jeho chování odpovídá jeho letoře, je vždycky výrazné a laskavé veselosti, a abych řekl jasně, lépe mu sluší spokojenost než vážnost a důstojnost, a to bez nejmenšího bláznovství a šaškovství. Pravé rameno je o něco vyšší než levé, zvláště když jde. Není to vrozená vada, ale důsledkem zvyku. Ostatně jeho tělo nemá nic nepravdivého. Jeho ruce jsou nejméně propracovanou částí těla.“

„Od mládí se nestaral mnoho o své tělo. Jeho mladá krása může býti však uhodnuta i z jeho nynějšího zjevu, ačkoliv jsem ho znal ještě, když mu bylo 23 let. Má dobré zdraví, ač ne silné; jest schopen snášeti každou námahu, a podléhá zřídka kdy nevolnosti. Zdá se, že bude míti dlouhý život, jelikož jeho otec žije dosud v obdivuhodném zlatém stáří.“

„Neviděl jsem ještě nikoho, kdo by tak málo dbal o jídlo. Pil málo, nejraději vodu, a uměl před hosty zakrývati svou zdrženlivost, dává je jen rty na okraj sklenice. Ostatně nebyl proti tomu, aby si popřál toho, co dává tělu neškodnou radost. Dává přednost mléku a ovoci a rád jedl vejce.“

„... Jeho hlas není ani silný ani slabý, ale pronikavý, hlas řečníka. Ačkoli měl rád hudbu, neměl nadání hlasu. Mluví velmi jasně a s dokonalou výslovností, beze spěchu a váhání. Miluje prosté šaty, nepoužívá ani purpuru ani zlatého řetězu, leda že by toho vyžadoval obřad. Obdivuhodná je jeho nedbalost pro

každý ceremoniel, v čem právě tolik lidí jeho stavu si rádi libují. Nežádá ceremonie od jiných, ani se jich nedrží při banketech a hostinách, ačkoli je zná, když je jich třeba. Pokládá to za málo mužské zabývat se těmito malichernostmi. Nedávno ještě nebyl nakloněn návštěvě u dvora, poněvadž nenávidí omezování a miluje rovnost. Ne bez obtíží byl přiváben ke dvoru Jindřicha VIII., ačkoli nemůže býti šlechtnějšího a skromnějšího prince. Od přírody More miluje svobodu a volnost, ale přesto, že má rád rozumné pohodlí, není snad ochotnějšího a trpělivějšího člověka, když toho vyžaduje povinnost."

"Zdá se býti narozen pro přátelství a jest vytrvalým přítelem. Je přístupným všem; ale když se mu přihodí, že se zdomácní s někým, jehož nectnosti nemohou býti opraveny, dovede omeziti tuto intimitu spíše, místo aby ji přerušil najednou. Nemiluje hry, jimiž tolik lidí maří času. Sám nedbá svých zájmů, ale nikdo není čilejší v ochraně svých přátel. Jedním slovem, když chcete dokonalý vzor přítele, nemůžete najíti lepšího než Mora. Od mládí miloval radost, zdá se to býti částí jeho přirozenosti: nedá ale dojíti k šaškovinám. Jestli mu někdo neodůvodněně ubližuje, rád opětuje vtipnými odpověďmi. V mládí napsal komedie a sám složil epigramy a miluje nade vše Luciana. Byl to on, který mě přivedl k psaní *Encomium morae*."

"V lidských věcech není ničeho, v čem by nenašel zábavy, i ve vážných věcech. Když mluví s učenými a rozumnými lidmi, libuje si v jejich nadání; když mluví s hloupými a bláznivými, baví se z jejich hlouposti. Není uražen ani odbornými vtipkáři. Obdivuhodnou šikovností umí se přizpůsobiti každé okolnosti. Obyčejně, když mluví se ženami, i se svou ženou, je pln vtipů a dokonce škádlení."

„Zřídka kdo jako on se dá svěsti masou, ale nikdo také neztrácí zdravý rozum jako on. Velkou radost má z pozorování forem, zvyků a instinktů různých druhů zvířat. Není snad druhu ptáků, který by neměl on doma, a zvláště vzácná zvířata jako opice, lišky, lasičky atd. Najde-li něco exotického, ihned to koupí.“

Zajímavý je jeho denní pořádek, o kterém se rozepisuje v Utopii: „Jelikož jsem celý den zaneprázdněn soudními záležitostmi, někdy jako obhájce, někdy jako znalec, někdy jako soudce . . . , jelikož jednou cestou navštěvuji své přátele a druhou chodím za svými soukromými záležitostmi, takže skoro celý den jsem takto mimo dům mezi cizími a jen zbytek dne doma, nemám času pro sebe, totiž pro své knihy. Poněvadž když přijdu domů, musím se zabývati se svou ženou, rozmlouvati se svými dětmi a také se svými sluhy. To všechno pokládám za rovnocenné se svými úředními povinnostmi, které musejí býti nutně vykonány. Člověk to musí dělati, jinak bude cizincem ve svém vlastním domě. A každý moudrý muž musí přizpůsobiti sebe a tak se k tomu tvářiti, aby byl veselý, radostný a příjemný mezi těmi, kterým příroda tuto schopnost nedala, anebo kterým má býti druhem života . . . Kdy tedy píší? a dosud jsem ani nemluvil o spánku ani o jídle, což zabírá tolik času u mnohých, jako spánek — kde často polovina lidského života se ztráví. Proto mám k dispozici volného času jen potud, pokud to ukradnu spánku a jídlu.“

Z toho bychom soudili, že chodil pozdě spát. Ale podle očitých svědků byl moudřejší: měl zvyk věnovati spánku ne více než 4 hodiny, nanejvíce 5 hodin. Vstával totiž vždycky o druhé hodině ráno, a až do sedmé věnoval se plně studiu a modlitbě.

Každý den před prací — to znamená po ran-

ní práci — chodil na mši svatou. Denně říkal ráno a večer modlitby, připojoval k tomu sedm kajících žalmů a litanie. Měl soukromou sbírku modliteb latinských a anglických. Jako sv. Jeronym složil sbírku vybraných žalmů, kterých hojně užíval. Rád putoval na posvátná mariánská místa, často 7 mil vzdálených, a to pěšky, což i tehdy málo kdo dělal. Kdykoli nastoupil nový úřad anebo se ujal těžkých nových úkolů, chodil k sv. přijímání.

*

I další podrobnosti z jeho domácího života nám líčí Erasmus, a to Mora jako manžela: „Sotva kdy jste viděli manžela, který by svou autoritou anebo přísností získal tak pohotovou oddanost jako to More uměl svým hravým lichocením, Čeho by nedosáhl od ženy, která už začala stárnouti a úplně se věnovala potřebám domácnosti, když dokonce vyhověla jeho přání, aby se naučila ještě hudebním nástrojům, a to kytáře, loutně, monochordu a flétně a věnovala podle udání manželova těmto úkolům určitý čas denně? Stejným způsobem vedl on celý domácí život, kde nebylo hádek a nespokojů. A když to hrozilo, tak uměl obratem ruky dáti vše do pořádku. Zdá se býti v jeho domě něco jako osudové štěstí, takže nikdo jeho dům neopustil, aniž by nedosáhl většího štěstí. Zřídka kdy najdete muže, který žil v takové harmonii s maminkou, jako More žil se svou macechou; jeho otec totiž se oženil po třetí a syn s ní tak zacházel jako se svou vlastní maminkou. Vůči svým rodičům a dětem jeho láska nebyla nikdy vnucující ani přemrštěná, ale nezanedbal ničeho, co by nasvědčovalo o jeho příchyllosti k nim.“

Dva roky později, roku 1521, Erasmus píše Buděmu, vysoce vzdělanému francouzskému státníku: „Kdyby More měl prostředky, byl

by velkým mecenášem vědy. Pomáhal učeným lidem, když sám byl v dluzích. Nejen že ozdobuje vědu vlastním studiem a svou sympatií pro vzdělané lidi, ale zavede celou rodinu do odborných studií — nový příklad, který, jestli se nemýlím, bude napodobován jinými. Má tři dcery, z nichž nejstarší, Marketa (Meg) se vdala za mladého člověka, který je zámožný, výborného a skromného charakteru, a také obeznámen s literaturou. More se velice staral o to, aby všechny jeho děti od mládí byly vychovány především v cudné a svaté morálce, a pak v krásných vědách...

„V jeho domě nenajdete nikoho bez práce anebo s ženskými malichernostmi. Titus Livius je stále v jejich rukou. Dcery jsou tak pokročilé, že mohou čísti takové spisovatele a rozuměti jim bez překladu, leda že by se vyskytlo slovo, před kterým bych i já zůstal bezradným. Jeho žena, která vyniká zdravým rozumem a zkušenostmi spíše než vzděláním, umí však vládnouti touto malou společností s obdivuhodným taktem, přikazuje každému jeho práci a žádá její provedení, jelikož nedovoluje, aby někdo byl lenivý anebo se zabýval malichernostmi.“

„Dříve studium mělo špatný zvuk. U Mora není však dne, kde by nebral do rukou knihu, a přesto nenajdete člověka, který je tak družný v každé době a s každou třídou, tak ochoten prokazovati nějakou službu, tak živý v rozmluvě, a který umí spojovati dobře založenou moudrost s laskavostí způsobů.“

Z rodiny nejmilejší postava je nejstarší dcera Marketa, anebo Meg, jak ji nazýval. Bude me míti příležitost se s ní obeznámiti, zatím však nás poutá jiná postava, a je to její manžel William Roper. More měl větší dům se zahradou, kde měl právě i sbírku ptáků a zvířat. V domě bydlel jeho otec se svou třetí ženou,

jeho děti, a tak i Marketa se svým mužem.

Jednoho dne More se procházel v zahradě se svou dcerou a řekl jí: „Meg, dlouho jsem diskutoval s tvým manželem o různých hodech našeho náboženství a dal jsem mu své ubohé otcovské rady. Viděl jsem, že to všechno není nic platno. Proto, Meg, nebudu už s ním diskutovati, ale odevzdám ho čistě do rukou Božích a budu se za něho modlit.“ Zakrátko potom, jak Roper je sám přesvědčen, z velké milosti Boží na přímlovu Morovu poznal svou vlastní nevědomost, nedbalost, bláznovství (jak píše) a vrátil se od luteránství ke katolické víře, kterou už nikdy neopustil.

Obrazy a kresby jeho rodiny vytvořil slavný holandský malíř Holbein mladší, který po vypuknutí nepokojů obrazoborců se uchýlil do Anglie a našel v Morovi velkého příznivce a zastánce, který ho zavedl i k dvoru a opatřil mu práci. Když jsme četli popis Morův z pera Erasma, nemůžeme si ho lépe doplniti než jemně vycítěným poprsím z rukou Holbeinových, které se dodnes nachází ve Windsor Galery.

*

O výchově jeho dětí nám podává skvělou informaci jeho latinský dopis, adresovaný domácímu učiteli Vilému Gunnelovi, který zasluhuje, aby byl obšírně citován. Zvláště nás v něm překvapuje jeho takřka moderní názor o poměru ženy k studiu a vědě. Současně se dovolává při tom i svatých Otců, čímž celý rozbor se stane i aktuálním, vzhledem k dávnému názoru Církve na vědeckou výchovu žen.

„Z Vašeho dopisu seznávám Vaši oddanost mým dětem; jejich práce jsou mi důkazem jejich péle. Každý jejich dopis se mi velice líbil, zvláště pak okolnost, že Alžběta prokazuje jemnocit a sebeovládání v nepřítomnosti mat-

ky, jaké by nedokázaly děti v její přítomnosti. Naznačte jí, že takové chování se mi líbí mnohem více než všemožné dopisy. Ačkoliv dávám přednost vzdělání spojenému se ctností před všemi poklady královskými, přece sláva vzdělání, když není spojena s dobrým životem, není než lesklá a zjevná infamie; zvláště v případě ženy. Když žena k příkladné ctnosti přidružuje i sebe menší nadání v literatuře, myslím, že z toho bude míti na druhé straně více skutečného užitku než kdyby dostala bohatství Kroesovo a měla krásu Heleninu. Neříkám to k vůli slávě, kterou by tím získala (ačkoli sláva sleduje ctnost jako stín sleduje tělo), ale pro odměnu vědy, která jest příliš jistá a nemůže se ztratiti jako bohatství, anebo nemůže zvadnouti jako krása, pokud ovšem závisí na vnitřním vědomí o tom, co je správné, bez ohledu na úsudek lidí, který je nestálý a bláznivý.“

„... Jistě sluší mužovi, aby se vyhýbal špatné pověsti, avšak když se ukazuje jen k vůli slávě, pak je to nejenom pyšné, ale počínání toho muže také směšné a ničemné. Duše by byla bez klidu, jelikož by se pohybovala stále mezi nadšením a zklamáním z názorů lidí. Největší výhoda studia spočívá v tom, že studiem knih se naučíme ne hledati slávu, ale užitečnost. Tak učili nejvzdělanější lidé, zvláště filosofové, kteří byli vůdci lidstva, ačkoli někteří z nich zneužívali vědy jako mnoha jiných věcí, jen aby získali prázdnou slávu a popularitu u lidí.“

„Často jsem Vás, můj milý Gunnelli, prosil, i svou ženu, která mi tolikrát dokazovala svou mateřskou lásku k mým dětem, ale také všechny své přátele, aby varovali mé děti, aby se vyhýbaly propasti pýchy a povýšenosti a kráčely v příjemném stínu skromnosti; aby nebyly omámeny při pohledu na zlato; aby ne-

naříkaly, že nemají to, co mylně obdivují u jiných; aby z nedbalosti neznetvořovaly krásu, kterou jim dala příroda, ani aby ji nechtěly zvýšiti umělým způsobem; aby kladly ctnosti na první místo a vzdělání na druhé; aby ve studiích si vážily nejvíce toho, co naučí zbožnosti k Bohu, lásku ke všem a křesťanské skromnosti. Takovým způsobem dostanou od Boha odměnu nevinného života, a v tomto jistém očekávání se nebudou dívat na smrt se strachem, a majíce v sobě stálou radost, nedají se strhnouti prázdňým chvalořečením, ani se nezhroutí pod zlými jazyky. To pokládám za čistý plod studia. Ačkoliv uznávám, že tomu není u všech vzdělaných lidí, trvám na tom, že ti, kteří se věnují studiu s tímto čistým úmyslem, lehce toho dosahují.“

„Ani nemyslím, že sklizeň bude různá podle toho, jestli je to muž anebo žena, která sklízí. Oba mají stejnou lidskou přirozenost, v níž rozum je odlišuje od zvířat; oba proto jsou stejně schopni ke studiu, kde se zdokonaluje právě rozum . . . To byl názor starých a těch, kteří byli velmi vzdělaní, ale také svatí. Abych nemluvil o ostatních, sv. Jeronym a sv. Augustin nejenom vybízeli skvělé ženy a šlechtné panny, aby studovaly, ale pomáhali jim, vykládali jim nejtěžší části Písma sv., a napsali pro mladé dívky ještě dopisy, kde je tolik učenosti, že dnes staří lidé, kteří se nazývají profesory věd, ani by nedokázali je čísti přesně, a tím méně aby jim rozuměli. Prosím Vás, milý Gunnelli, abyste dal studovati mým dětem tato díla svatých mužů.“

„Slyším Vaše námitky, že tyto rady, ač pravdivé, jsou nad schopnosti mých mladých dětí, jelikož zřídka byste našel člověka, i starého a pokročilého, jehož mysl by byla tak silná, aby nebyla někdy dotčena touhou po slávě. Ale, milý Gunnelli, čím více vidím tyto obtíže,

aby se člověk zbavil malomocenství pýchy, tím více vidím nutnost, aby se s tím začalo už v mládí. Nevidím totiž jiného důvodu toho, že tato zla vzrůstají tak těsně s naším srdcem, než okolnost, že tato zla jsou dána dětem do kolébky už chůvami, pěstována učiteli a vyvíjejí se k plnému rozkvětu právě vinou rodičů, kteří často v nás vzbuzují smysl pro očekávání chvály jako odměnu naší ctnosti. Takto si navykáme tolik chvále, že konáme pak to, co se líbí většině lidí (která jest vždycky horší), zatím co se budeme stydět za to, že jsme dobří (s málo lidmi). Aby tato rána plané pýchy byla oddálena od mých dětí, přeji si, milý Gunnelli, a také prosím jejich matku a přátele, aby všichni jim zpívali tuto píseň a opakovali a tloukli jim do hlavy, že planá pýcha je věc hodná opovržení a že se na ni musí plivnouti, a že nic není vznešenějšího než skromnost, kterou tak často chválil Kristus.“

Kdybychom chtěli popsati Morovu šlechtnou, jemnou, ale rozumnou lásku k jeho dětem, vyplnili bychom celou knihu, mnoho krásných, skutku zlatých stran, zvláště z jeho dopisů, bylo by možno vybrati. Není divu, když sláva jeho vzdělaných dcer se stala tehdy skutečně evropskou chválou. Je vidět, že More si udělal malou Utopii ve své vlastní rodině, dělal pokusy, ale tím více se radoval ze svého úspěchu.

A v Anglii byla jejich sláva tak veliká, že, když už byly všechny provdány, král si je povolal k sobě, aby v jeho přítomnosti měly malou filosofickou rozmluvu.

Nejznámější dům Morův byl v Chelsea, malé vesnici u Londýna, kde roku 1523 koupil pozemek přímo na břehu Thamese, na kterém vystavěl větší zahradu a obytný dům, ke kte-

rému později, když s ním bydleli mimo dcer i jejich manželé jeho syn se ženou a 11 vnuků, dal vystavěti druhý dům, který nazýval New building. Tam byla kaplička, knihovna a pracovna.

Byl-li doma, konal se všemi členy rodiny večerní modlitby, i když byl kancléřem. Na Velký pátek svolal celou rodinu do svého nového domu a dal tajemníkovi Janu Parrisovi přečísti celé utrpení Páně. Někdy ho přerušil a přidal k tomu malou meditaci. U stolu jedna z dcer čítávala z Písma svatého a notom krátký komentář Mikuláše z Lyry anebo některého ze svatých Otců. Potom navázal diskusi o přečteném a bývala to i s hosty velmi přátelská debata, ovšem všechno latinsky. Po diskusi začal sám veselou zábavu, kde spolupůsobil i jeho milovaný a vážený šašek Henry Patenson, s kterým velmi vlídně zacházel.

Měl zvláštní kapli, byla to jeho nejzamílovanější místnost, kde zvláště v pátek, pokud byl doma, trávil většinu dne a meditoval o utrpení Páně, o námětu, který měl nejraději, a věnoval se modlitbě a kajícím skutkům. Přesto, že měl svou kapli, nezanedbal ani v nejmenším farní život, na který kladl velký důraz, zvláště v apologetických spisech proti protestantům. Dal naopak vystavět kostelíček ve farní osadě. Zpíval také v choru, a jednou ho překvapil vévoda z Norfolku, jak ministroval u oltáře, a to jako kancléř. Když šli spolu domů, vévoda mu to vytýkal, že tím vlastně zneužívá úřad královský, načež odpověděl More: „Nesmíte myslet, že král, váš a můj pán, by mohl býti uražen pro čest, kterou vzdávám Pánu Bohu!“ Nosíval dříve v průvodech i kříž před knězem. Jako kancléř už nemohl nosit kříže, chodil však v procesích pěšky. Bylo mu vytýkáno, že nejede koňmo ve své hodnosti, ale

odpověděl: „Můj Pán jde pěšky, já ho nechci sledovati na koni!“

Zvláště činná byla podpora chudých. Chodíval sám do potřebných rodin, informoval se o jejich stavu a podle případu zanechal ihned dva nebo tři zlatníky. Když úřad mu zabral všecken volný čas, posílal vždy někoho ze své rodiny, zvláště o svátcích. Pozval často také do svého bytu chudé a staré k obědu. Zřídka kdy pozval k sobě bohaté, a ještě méně šlechtu. V Chelsea najal i dům, kam se uchylovali chudí a staří. Všecko vydržoval na vlastní útraty. Jeho dcera Meg měla na starosti celé vedení, když More nebyl doma.

•

Podati všechno, co uměl More tak krásně napsati o největších křesťanských ctnostech, znamenalo by naplniti několik knih. K jeho nejvzácnější literární pozůstalosti patří věty o lásce k bližnímu, kde sám chtěl od sebe oddáliti sebemenší hnutí nenávisti proti svým nepřátelům. Jsou to slova, která, jak píše Henri Bremond, měla by býti vytesána ve zlatě a zachovávána v každém křesťanském domě.

„Nemějme nenávisti proti žádnému, ať je to kdokoli. Buď je dobrý anebo špatný. Jestli je dobrý, dopustili bychom se velké viny tím, že bychom nenáviděli člověka ctnostného a omilostněného Pánem Bohem. A jestli je špatný, chovali bychom se jako barbaři, poněvadž bychom pronásledovali svou nenávistí člověka, který bude za své špatnosti pykati na onom světě.“

„Kdyby pak někdo přišel říci nám, že bychom mohli bez pochybnosti svého svědomí přátí něco zlého špatnému člověku, a to už jen proto, aby nemohl ublížiti dobrým lidem, řekl bych mu, aby nezůstával v tak očividném omylu a aby božské spravedlnosti přenechal péči

o to, aby hájila nevinného proti nespravedlivému.“

„Pokud se nás ubohých hříšníků týče, prosme bez ustání za naše provinilé bratry, poněvadž naše svědomí nám stále připomíná, jak máme sami zapotřebí poshovění a prominutí.

POLITICKÁ KARIÉRA

To byl domácí život Morův, a zůstal takovým i po celou dobu jeho politické kariéry. Jestli je těžko zachovati si čistotu citovou a rozumovou v době bídy a obtíží, tím těžší je člověku nepropadnouti egoismu a samolichocením v době, kdy se mu vede dobře a kdy mu září sláva se všech stran. Morovi to nebylo za těžko: viděli jsme, jaký měl názor o této lidské stránce v dopise o výchově jeho dětí, řekli jsme už, že nikdy a nikde nezapomněl na pravý úkol lidského života a na jeho přirozený konec. Možná říci, že už zde na zemi žil s obdivuhodnou intenzitou v Nadpřirozenu, které mu bylo jediným hlediskem pro posuzování sebe samého a svých současníků, hledisko, které sice postavilo svědomí na první místo, které mu tehdy jasně připomínalo vážnost každého činu, ale které snad víc než komukoli jinému umožnilo mu žítí tento život celou přirozenou radostí, která naplňuje každého tvora na této zemi. Proto i ten jeho mistrný vtíp, všude a ve všem, i o lidských slabínách, hloupých a povýšených.

Z toho důvodu ho nemohlo vábiti to, co vábí obyčejně ctižádostivé lidi, a jestli přece nastoupil vyšší politickou kariéru, tak to bral z vážných důvodů, poněvadž mu svědomí prikazovalo zabrániti většímu zlu. Zatím co More, důvěrný přítel a obdivovatel králův, duševně se stále zdokonaloval, Jindřich VIII., tak

nadaný, šlechtitný vládce, který se mohl jinak státi jedním z největších králů anglických dějin vůbec, pod vlivem zvrácených žen, které hověly jeho vášni a jeho samolibosti, postupně klesal, až z něho zbylo jen zvíře.

Opustili jsme Mora, kdy byl jmenován advokátem mimo šraňky a lektorem ve *Furnivall's Inn*. Až po nastoupení Jindřicha VIII. na trůn 21. dubna 1509 — kdy tehdy měl už tři dcery — stal se soudcem. Po prvé vystoupil na podzim 1511. Jeho mimořádné schopnosti, které roznesly jeho jméno, a zvláště jeho hluboký smysl pro spravedlnost vedly ho k jmenování podšerifem pro Londýn 3. září 1510, byl jaksi právním zástupcem šerifovým a velký počet případů spadal do jeho jurisdikce, a jeho popularita stoupala mezi londýnskými občany, právě proto, že poradil svým stranám nejlevnější řešení, když nebylo možno spor vůbec mimosoudně vyrovnati.

Král měl rád kolem sebe nejvzdělanější a nejschopnější rádce, tak nebylo divu, že se pokusil dostati k sobě i toho nejpoblárnějšího soudce své doby. Nařídil kardinálovi Wolseyovi, aby Mora pozval k spolupráci, ale první pokusy úplně selhaly. More miloval svobodu nade vše, tím více, že nedbal světského lesku a slávy. Za čas však okolnosti byly silnější než jeho vůle.

Londýnští obchodníci měli spor s cizími kupci bydlícími v Londýně o výklad některých úmluv. Bylo třeba vyslati delegaci k arcivévodovi Karlovi (pozdějšímu císaři Karlovi), aby spor byl přátelsky urovnán. A tak prosili krále, aby jejich zájmy byly zastoupeny mladým Morem. Opustil tehdy More 12. května 1515 Anglii a zdržel se pro vyjednávání více než šest měsíců v Brugges, Bruselu a Antverpách. Tyto zájezdy jsou pro nás zajímavé pro přátelství, která tam navázal, a pro jeho dílo

Utopia, které bylo započato za jeho pobytu ve Flandrech. Krásné jsou jeho dopisy z té doby Erasmovi, kdy se mu tak stýskalo po domově a rodině. Po návratu roku 1516 celý rok zůstal doma a horlivě pracoval na své Utopii. Mezitím byl postupně víc a více poután k dvoru. V dopise Huttenovi Erasmus píše: „Kráľ ho opravdu vleče ke dvoru. Nikdo snad netoužil po dvorním životě tak silně, jak More nasadil všechny síly, aby se dvornímu životu vyhnul.“

Další okolnost ho definitivně uvázala ke dvoru. 1. května 1517 vypuklo povstání proti cizím obchodníkům a tak More byl jmenován členem tajné rady, aby tyto nepořádky uklidnil. Při tom zjevil ohromné řečnické nadání, kterým dovedl celý rozzuřený dav utišiti.

V tomto rozhodném okamžiku musíme krátce přihlédnouti k literárním pracím Tomášovým.

Jeho dílo jest velmi obsažné, i počtem stran (1500 anglických a 1500 latinských foliantových stran). Můžeme zde jen vyjmenovati jeho hlavní díla a všimnouti si jen těch částí, které mají význam zvláště pro jeho politickou kariéru.

Roku 1510 uveřejnil životopis už zmíněného Jana Picuse, italského hraběte z Mirandoly, skvělého člověka, sběhlého jak ve vědách, tak vynikajícího i ctnostným životem. Giovanni Pico della Mirandola, hrabě Concordia, zemřel roku 1494 u věku 32 let, zanechav slavnou památku na své velké nadání a vzdělání: na svou marnotratnost na začátku a pak obrácení k Bohu.

Roku 1513 vypracoval jako podšerif latinský i anglický životopis krále Richarda III. Je to vůbec první anglická dějepisná stať v lite-

raturě a jeho angličtina byla velmi příjemná, přesto, že neměl ještě předchozích vzorů. Proto More jest pokládán za jednoho z prvních anglických spisovatelů.

Za pobytu Erasma z Rotterdamu v Anglii u Mora oba přátelé rozdělili si mezi sebou překlady děl Luciánových z řečtiny do latiny. Bylo to ryze literární cvičení, kde More, jak sám píše, obdivuje zrnko pravdy a vtip v jeho Dialogích, které uměl vybrati cum granu salis, zvláště pokud se týče mravouky katolické Církve.

Důležité je v této spojitosti dílo Erasma z Rotterdamu *Encomium morae* (Chvála bláznovství), které vyšlo r. 1508 za pobytu u Mora a na jeho přímý popud. Celé přátelství Morovo s Erasmem, vliv na jeho práce, které jsou většinou na indexu, zavdalo podnět k zdlouhavým diskusím mezi odborníky, zvláště s ohledem na katolickou mravouku. Naznačili jsme už, že někteří katoličtí spisovatelé mysleli, že mohou zachrániti Mora jen tím způsobem, když předpokládali pozdější ochabnutí tohoto intimního přátelství, ale ve skutečnosti nemohli najíti pro to nejmenší opory. Toto choulostivé téma bylo vědecky rozřešeno teprve velkým, podrobným životopisem P. Bridgetta C. Ss. R., a to na základě svědectví Mora samého, v jeho dopisech a spisech, rozřešení, které jest nyní všeobecně uznáváno.

Jest nutno vyřešiti tyto zdánlivé protiklady; budeme se držeti při tom přesně výkladu P. Bridgetta, který jest velmi zajímavý.

V posuzování Morových spisů vůbec jest si třeba uvědomiti, co napsal More o svých vlastních i Erasmových spisech, že totiž v nich není škodlivého, ale že mohou býti udělány škodlivými. Bridgett pokračuje: „Přes nedávné zneužívání spisů Morových a jeho zpovědníka Coleta a Erasmových od Seeböhma, který

z nich odvozoval věci, o kterých More výslovně píše, že nemají býti dovozovány, myslím, že není nebezpečí, že by vtip, satira anebo vážné výčitky těchto spisovatelů mohly ublížit katolické nauce, praxi anebo citu. Mluvím s velkou rezervou o spisech Erasmových, které vyžadují velmi moudrého čtenáře, ale ve všech spisech Morových jsem nenašel ani jediné strany, kterou bych si přál mítí nenapsanou anebo spálenou z obavy před pohoršením pro slabé, obyčejné lidi. Ani se neobávám otisknouti zde anglicky věci, které on tehdy nikdy by nebyl anglicky napsal, ale jen latinsky, a jen mezi čtyřma očima v dopisech Erasmovi.“

Tak není třeba omlouvati ani přátelství Morovo s Erasmem a zvláště vztah ke knize Chvála bláznovství. Ve skutečnosti však, podle odborného studia Bridgettova nemůže se mu v tom nic vyčítati. Cituji ho doslova: „Tato kniha jest satiricky namířena proti všem třídám, od papežů, králů až k poutníkům a žebrákům, ale jeho satira jest ještě mírná ve srovnání s mnohými předchozími spisovateli, o jichž víře a věrnosti ke katolické Církvi není ani nejmenší pochybnosti. Satira na osoby kněžské — ať máme o tom jakýkoli názor — musí se rozlišovati od zesměšňování heretického (božských dogmat), institucí a praxí, uznaných katolickou Církví. Toto dílo Erasmovo je psáno latinsky, a určeno jen pro vzdělance, a mohlo se bez nejmenší výčitky zdáti Morovi neškodným. Jestliže kniha později byla Církví prohlášena za nebezpečnou, dokazuje to, co se z knihy stalo, a ne co znamenala od počátku. Okolnosti se změnily úplně a jsou to právě okolnosti, za kterých se kniha čte, co určuje její váhu. Byla doba, kdy bylo nebezpečno čísti pohanské spisovatele jak z morálního, tak i dogmatického hlediska atd. Jak kni-

ha časem může přestati býti nebezpečnou, tak se časem může státi nebezpečnou. Když Erasmus napsal Chválu bláznovství, celá Evropa byla katolická. Jméno Lutherovo nebylo ještě známo ani ve Wittenberku. Tam byl ctěn jako dobrý katolík. Nebylo ještě potuchy o heresi, nýbrž u všech lidí dobré vůle byla naděje na katolickou reformu. Může se pochybovati o tom, zdali satira Erasmove byla s to, ji uspíšiti, ale More myslel, že ano, a uvítal tuto knihu. Až za několik let později, ale mnohem dříve, než kniha byla oficielně odsouzena, More už litoval, že kniha vyšla, ale ne proto, že by byl snad změnil názor o knize, ale že se přesvědčil, že kniha nebyla už vhodná, a byla zneužívána heretiky. Slyšme jeho vlastní slova:

„Od té doby, co takový muž jako Tindale (překladatel protestantské bible do angličtiny) nakazil infekcí svých heresí zlomyslné a nápadité lidi . . . v těchto dnech, kdy lidé vlastní vinou znetvořují a pohoršují se ze samotného Písma sv., a kdyby někdo chtěl přeložiti Chválu do angličtiny, anebo jiná díla, i moje, ač v nich není nic škodlivého, já bych nejenom knihy mého nejmilovanějšího Erasma (Erasmaticon), ale také své vlastní pomohl raději spáliti, než aby lidé, ač vlastní vinou, si kazili duši, jak to vidím dnes.“

Musíme se také zmíniti o Utopii, nejznámějším díle Morově, které bylo také přeloženo do češtiny Foustkou. Je to první státní román, ve kterém vystupuje portugalský cestovatel Rafael Hythloday, druh Ameriga Vespucciho. Sejde se v Antverpách s Morem a Petrem Gilesem a vypravuje jim o institucích, které našel u jednoho divného národa na ostrově, nazvaném Utopia anebo Nusquama. Zavedlo by nás daleko, kdybychom chtěli naznačiti nesčetné sociální, filosofické a náboženské otázky, o kterých kniha pojednává. Jen bude nut-

no upozorniti na zvláštní ráz Morovy letory a na okolnosti, za kterých kniha vyšla, aby celý smysl byl dobře chápán. I v tom se přidržíme P. Bridgetta.

Jak Erasmus píše, bylo chování Morovo často záhadou a členové jeho vlastní rodiny nevěděli, jestli myslel něco žertem anebo vážně. More si dokonce liboval v mystifikaci čtenářů a posluchačů. Jestli More uplatnil právě tento sloh ve své Utopii, měl pro to politické důvody. Chtěl říci králi věci dosti drsné a diskutovati o velmi ožehavých otázkách. Tak píše, že v tom národě nebylo advokátů, poněvadž je pokládali za lidi, kteří zauzlovali věci atd. Kdo by věřil, že by to bylo osobním a vážným názorem advokáta Mora. Stejně platí o tom, co píše o penězích a soukromém vlastnictví. Právě v posledním bodě nenapadlo mu tímto vyvracet soukromé vlastnictví, chtěl čistě předpokladem, že v Utopii není soukromé vlastnictví, ukázat zlo, které pochází z lakomství. Tak by se mohly citovati další takové otázky o kněžstvu, rozvodu, náboženské snášcnlivosti atd. Lidé v tom neuměli rozlišovati to, co chtěl dokázat, od toho, co čistě vtipně vymyslel; pokládali Mora v prvních jeho letech dokonce za protestanta a dnes za komunistu. Proti tomu však mluví jeho dopisy z téže doby.

V Utopii vyslovil More jasně svůj názor o politice. Zajímavé je, že tuto satiru na tehdejší diplomacii napsal v době, kdy Macchiavelli v Italii z ní vytvořil dokonalý systém. Každý četl mezi řádky jeho obžalobu proti nenasytné politice francouzských králů Ludvíka XII. a Františka I., ale nikomu nemohlo ujít, že mířil i proti skoro bláznivé samolibosti anglického krále. Je jistě Jindřichovi VIII. ke cti, že po přečtení této knihy o šlechtetných a svobodných zásadách tím více se snažil zajis-

titi si Mora jako nového rádce. More sám prohlásil, že měl vždycky v paměti první rozmluvu, kterou měl s králem při vstupu do jeho služeb, kdy mu král dal nejkrásnější lekci, jakou může dáti vládce svému služebníku, že totiž mu dovoluje především upírat zrak k Bohu, a po Bohu k němu.

Úřad u dvora nastoupil na jaře r. 1518 a stal se členem tajné rady ještě v létě. V té době Jindřich VIII. byl snad nejideálnějším typem; tehdy jeho špatné stránky nebyly ještě tak vyvinuty.

Tato doba jeho činnosti od 1517 až do 1529, kdy byl jmenován lordem kancléřem, ztrávil More z lidského hlediska v plném rozkvětu. Král ho miloval, zvláště rozmluvu s ním, a často ho překvapil doma v Chelsea, aby s ním promluvil a objímaje ho rukou kolem krku, procházel se s ním po zahradě.

More byl vždycky volán k rozhodování nejchoulostivějších otázek, které uměl řešiti ke spokojenosti obou stran. Svého postavení pak užil plnou měrou pro své staré přátele, na které nezapomněl. Sám nežádal žádných poct ani peněz, ale kde mohl podporoval finančně i svou autoritou, bránil lidi, kteří toho potřebovali, jiným umožňoval svým doporučením další postup. Říkalo se tehdy, že byl jmenován veřejným strážcem všech, kteří byli v bídě.

Líčiti celou diplomatickou a státnickou činnost Morovu po boku Jindřicha VIII., nesčetné zájezdy do ciziny, setkání s cizími králi atd. by nás vedlo do spletitých podrobností tehdejší mezinárodní situace. Co nás více v této době u Mora zajímá, jest jeho vnitřní život před Bohem. Máme o tom svědectví Roperovo a Stapletonovo, ale nejlepší nám podává More sám, aniž by to snad tušil, v Dialogu útěchy proti strastem. Napsal jej ve vězení v Toweru, podává v něm metodu posvěcování v pří-

padě, kdy člověk se nachází ve slávě a v blahobytu, aby si zachoval svou pokoru a skromnost, a to prostředky, kterých podle svědectví sám užíval právě v době své politické kariéry: „Aby člověk, když se má dobře, mohl lépe myslet na takové věci (smrt a poslední soud), bude dobře, když se často vyzpovídá, aby otevřel své srdce, a ústy některého dobrého duchovního otce aby mu tyto věci byly opět připomínány; aby si našel tajné osamocené místo, pokud možno vzdálené od každého hluku a společnosti, kde by o samotě si představoval, jako by měl opustiti svět a přímo předstoupiti před Boha, aby mu skládal účty. Tam ať poklekne před oltářem anebo před obrazem hořkého utrpení Kristova, jako by byl u nohou Pána, který jest skutečně s ním přítomen. Tam ať otevře své srdce a vyzná své hříchy a prosí Boha o prominutí a vzpomíná tam také na všechna dobrodiní, která mu Pán Bůh poskytl, buď všeobecně mezi jinými lidmi anebo jemu samému. Má za ně děkovati upřímně a pokorně. Ať tam Pánu Bohu vyloží pokoušení ďábla, vnuknutí těla, příležitosti světa a jeho přátel často špatných. Ať tam vyznává svou slabost, nedbalost, Pán Bůh ho jistě slyší a vyslyší a poskytne mu svou pomoc.“

Do té doby spadá velmi zajímavá kapitola i všeobecných církevních dějin, vystoupení Lutherovo v Německu. Roku 1520 Luther uveřejnil spis O zajetí babylonském, kde otevřeně přerušil styk s katolickou Církví a papežem. Už r. 1521 Jindřich VIII. napsal proti této knize Obhajobu sedmi svátostí. Na to odpověděl Luther sprostým způsobem. Potom zasáhl sám More a pod anonymem William Ross ve formě dialogu a velmi ostrou zbraní sarkasmu a satiry — nesmí se zapomínati, s kým měl co dělati — vyvrací běžné omyly Lutherovy, které ovšem tehdy nebyly ještě systémem; zvláš-

tě hájí nutnost dobrých skutků (More právě jako stoupenec skutečné reformy Církve oplakával špatné činy křesťanů). Důležitá je kapitola o papežské supremacii, kterou z části překládáme:

„Pokud se týče římského papeže, biskup z Rochester (John Fisher, který také zasáhl do polemiky proti Lutherovi), tu věc tak objasnil na základě Písma svatého, Apoštolských skutků, ze Starého zákona a ze souhlasů svatých Otců, latinských i řeckých a z definice Všeobecného koncilu, kde Armenové a Řekové byli úplně přesvědčeni, jak tehdy přiznali, takže se mi zdá zbytečno o tom znovu psát.“

„Já jsem poddán svaté Stolicí nejen k vůli tomu, co napsali vzdělaní a svatí muži, ale čistě ze skutečnosti, že každý nepřítel křesťanské víry útočí na svatou Stolicí, a na druhé straně, nikdo se dosud neprohlásil nepřítelem papežovým, aniž by později se nestal nepřítelem křesťanské víry vůbec.“

KANCLÉŘ

Víme už, jak se stal More nástupcem kardiála Wolseya jako lord kancléř britské říše. Tušil již, oč jde: nade vším, jak napsal tři dny po demisi Wolseyově francouzský vyslanec, stála Mademoiselle Anne (Boleyn). Dne 25. října 1529 král odevzdal Morovi pečeť kancléřství.

V dopise z 5. března 1534, adresovaném Cromwellovi, More sám líčí vývoj své akce ohledně králova rozvodu. Už v červenci 1527 More se dověděl o obtížích, které měl král s církevní dispensí svého manželství. V září se mu král na procházce najednou světil, že se přesvědčil, že jeho manželství bylo tak proti božskému zákonu, že Církev mu nemohla na-

prosto uděliti tuto dispensi a žádal ho o jeho mínění. More mu vyložil svůj úsudek, který král ještě dobrotivě přijal. Král mu radil, aby se o tom sám poradil s dr. Foxem. Jelikož však záležitost byla pak projednávána církevními instancemi, zdržel se More dalšího vyjádření.

Když byl jmenován kancléřem, král mu záležitost znovu předložil k úvaze. Slíbil mu, že mohl by se účastniti jednání s ostatními rádci královými, kdyby mohl sdíleti královo stanovisko. Proto More celou věc znovu prostudoval, prodebatoval s jinými odborníky, ale jelikož nemohl podle svého svědomí přistoupiti k názoru královu „byl ponechán volný pro jiné státní záležitosti“ a zachována mu královská přízeň. Od té doby se znovu zdržel jakéhokoliv vyjádření.

Za doby kancléřství nezměnil More ani v nejmenším svůj dosavadní život. Vykonával povinnosti svého úřadu přesně i jako nejvyšší soudce, kterážto funkce byla s kancléřstvím spojena. Při tehdejší absolutistické povaze vlády nebyl ovšem ničím jiným, než tlumočnickem královým v parlamentě, tím spíše, že v ožehavé otázce chystaného králova rozvodu byl ponechán stranou, když král se přesvědčil, že podceňoval sílu charakteru a Morovo svědomí.

More se však také přesvědčil, že nemůže zůstati déle na svém místě, aniž by se dostal do nebezpečné situace v odporu k svému svědomí a ke králově přízni. „Králova přízeň skutečně silně ochabla, když se zdráhal účastniti se chystaných akcí proti duchovenstvu.“ Tak po dva a půl roku kancléřství, 16. května 1532 odevzdal králi pečeť.

Odstoupil se všech hodností a úřadů královských, a to mu působilo velkou finanční ztrátu. Postupně musel pak celou svou velkou domácnost zjednodušiti. Dostal se do tak svízelné

situace, že nižší duchovenstvo sbíralo peníze pro Mora v nadšení pro jeho mužné vystoupení. More však tyto peníze, které mu byly skutečně doručeny, vrátil s poznámkou, že to, co udělal pro Církev, udělal z povinnosti a podle svého nejlepšího svědomí.

Král sice nařídil vévodovi z Norfolku, aby při nástupu nového kancléře lorda Audleye chválil Morovu činnost, ale každý věděl, že král byl velice zklamán a nespokojen s Morovým stanoviskem, a že u dvora nejvíce proti němu pracovala sama Anna Boleynova.

Z této doby kancléřství pochází jeho bohatá literární činnost náboženská, zvláště v boji proti novým luteránským bludům, které v Anglii šířil Tindale. More vystoupil perem i činem proti tomuto hnutí, které posuzoval úplně správně jako nebezpečí nejen pro Církev, ale i stát. Mluvilo se o pronásledování bludařů od Mora. Byly v tom velké zlomyslné bajky, vymyšlené proti němu, i za dob jeho kancléřství, na které se on sám skvěle ozval. Ale co nás zde zajímá, jsou jeho odvážné postřehy o následcích náboženských a sociálních protestantského hnutí, jak dějiny samy plně potvrdily selským povstáním v Německu, skotským hnutím fanatickým, národním hnutím anglických puritánů, vášněmi a surovostmi francouzské revoluce a brutálním agnosticismem moderní laické výchovy. Dnešní stav evangelické církve v Německu je dalším příkladem. Jako kancléř napsal: „Byl jsem plně přesvědčen, že, když jednou lid zapadl do bludů šířených Tindalem, nebude dlouho trvat a upadne do dalších omylů, že náš Spasitel Kristus nebyl než pouhým člověkem a vůbec ne Bohem. Chraň Pán Bůh, obávám se, že potom už vůbec nebude věřiti v jsoucnost Boží! Bohužel tehdy More nenašel pochopení u svých současníků, kteří měli povinnost se nad tím za-

myslet a tak si naříká na všeobecnou apatii samých dobrých katolíků.

Veřejnosti věnoval zvláště svůj známý Dialog, kde vykládá tak jasně a silně luteránské námitky, že sami heretikové si nemohli přátí lepší výklad svých bludů, ke kterým ovšem More staví pádné odpovědi. Dále uveřejnil proti Fishově knize Žádost žebráků svou odpověď Žádosti duší. Fishova kniha byla tajně podporována králem, jelikož byla namířena proti duchovenstvu. Fish zemřel však několik let potom v katolické víře, obrátil se ze svých bludů jistě Morovou zásluhou. Dále napsal odpověď Tindalemu, Dopis proti Frithovi, zvláště o Eucharistii, Apologii, kterou napsal po odstoupení z kancléřství, atd. Nebylo snad námětů, kde by More uměl psát s větším citem než nejsvětější Svátost.

Je přímo nápadné, že ve všech těchto apologetických dílech, velmi obsažných, nedotýká se pro tehdejší dobu nejaktuálnější otázky papežské supremacie. Známe už jeho stanovisko z knihy proti Lutherovi z roku 1523. Jeho stanovisko se nezměnilo, ale měl dosti důvodů, aby se tomuto námětu schválně vyhnul. Jindřich totiž ukázal v boji proti luteránským bludům horlivost snad větší než sami biskupové. More měl proto více důvodů, aby zbytečně krále nedráždil. Ačkoliv král nebyl ještě ve formálním schismatu, přece otázka rozvodu ho časem musila přivést do konfliktu s papežem, jak More předvídal. Proto se veřejně nechtěl zabývat touto otázkou, dokud se vášně královy neuklidnily, aby znovu pak tuto otázku sám rozvířil jako první bojovník za papežovo prvenství v Evropě.

Dějiny ho však přesto udělaly mučedníkem právě pro papežskou supremacii.

Co je snad největší chválou všech těchto prací, je jeho hluboké studium Pisma svatého.

Zvláště v dopise Dorpiovi, napsaném několik let dříve, než Luther se chtěl ukázat jako reformátor, vyzdvihl More a prakticky svým dílem dokázal, jak studium Pisma svatého je nejužitečnějším zaměstnáním pro bohoslovce. Bylo to jeho oblíbené studium od mládí. Když mu bylo ve vězení odňato psací náčiní, zabýval se právě výkladem a komentářem bible. Co napsal o významu bible, nedokázal napsati ani Luther.

O vánocích 1533 skončila Morova obhajoba katolické víry. Od té doby musel se sám obhajovati proti Jindřichu VIII., Obránci víry. V celé své předchozí činnosti literární a politické nepřijal odměnu (z literární činnosti zvláště finančně nic nezískal), ale nemstil se na svých nepřátelích, kteří ho lhaním pomlouvali, i když měl veškerou moc je potrestati.

S těmito ctnostmi byl More schopen čeliti jako ozbrojený bojovník katolické víry i takovému tyranovi, jakým byl Jindřich VIII.

MUČEDNICTVÍ

Roku 1534 začínají první obtíže. Už dříve, než byl jmenován kancléřem, obával se ne o sebe, ale o Církev a Anglii. Tehdy na procházce se svým zetěm řekl: „Já bych si přál, aby Pán Bůh dopustil, abych byl hozen v pytli do Temže za třech podmínek: totiž kdyby všichni křesťanští králové byli ve všeobecném míru, dále kdyby ty nesčetné herese v katolické Církvi byly vyřešeny v duchu náboženství a konečně, kdyby věc králova manželství byla vyřízena ke chvále Boží a k spokojenosti všech stran.“

Tento rozhovor byl asi roku 1528. V prvních dvou bodech udělal More vše, co bylo v jeho silách, v posledním, jelikož viděl, že nemohl

udělati nic dobrého, raději se zdržel, ačkoliv právě jeho mlčení ho přivedlo k otevřenému rozhodnutí.

Když se vzdal kancléřství, napsal Cromwel-
lovi tuto radu: „Teď jste nastoupil službu
u jednoho z nejšlechtetnějších, nejmoudřejších
a liberálních králů. Jestli chcete uposlechnouti
mých rad, jednejte vždy tak, abyste mu radil,
co má dělati, a ne, co je s to dělati; poněvadž
když lev pozná svou sílu, nemůže ho už nikdo
zkrotiti.“ Cromwell neuposlechl a sám se stal
po čase obětí tohoto lva.

Roku 1532-33 More se vyhýbal královskému
dvoru, pokud bylo možno, a věnoval se jen
svým knihám a pracím, ale při tom jako bys-
trý pozorovatel předvídal nejhorší a připra-
voval se na nejhorší.

Jakmile byl rozvod Cranmerem potvrzen,
řekl More Roperovi: „Pán Bůh chraň, aby to
nebylo stvrzeno přísahou!“ Na svatodušní
svátky 1533 Anna Boleynová, předtím tajně
oddaná s králem, potom uznaná jako králov-
na, měla svůj triumfální vjezd do Londýna.
Tehdy biskup John Fisher byl ihned uvězněn,
jelikož se vědělo, že se tohoto slavnostního
aktu nesúčastní, ale o Morovi se předpokláda-
lo, že se jistě nebude vyhýbati. Přesto, že do-
stal zvláštní pozvání od biskupů z Durhamu,
z Bathu a z Winchesteru, aby seúčastnil jako
bývalý kancléř, nedostavil se. Odůvodňoval
to tím, že tito biskupové především byli v ne-
bezpečí, že ztratí svou čest, a potom byli stej-
ně zničeni. Kdežto on sám byl v nebezpečí,
ztratiti sice život, ale nechtěl ztratiti svou čest.

V rodině už začal mluvit o radostech ne-
beských a útrapách pekla, o mučednictví a jak
to musí býti krásné, ztratiti z lásky k Bohu
svobodu, statky i život. I když sám vnitřně na
mučednictví byl připraven a můžeme říci ra-
dostně připraven — nikdo na druhé straně

snad nemohl jednati s větší opatrností než More, aby nezavdal ani nejmenší příčiny, aby k mučednictví došlo. — Zdržoval se každé oposice, pokud ovšem to bylo v souhlase s jeho svědomím, pokládal však za nesvědomitě, hnáti se do věcí, kde bez Boží pomoci by sám neobstál. I zde v kritickém okamžiku na první místo postavil své svědomí. Tak píše svým přátelům: „Náš Pán radil svým učedníkům, aby, kdyby byli někde pronásledováni, zbytečně se sami nevystavovali nebezpečí, aby pro nesnesitelná muka snad nezapřeli Krista, ale aby utíkali do jiného města a tam mu sloužili v míru, pokud On sám nenechá vše dojíti tak, že by nemohli uniknouti než ztrátou života. Potom, že by jim pomáhal a dával sílu!“

O vánocích 1533 vyšla proklamace devíti článků královny Rady na odůvodnění jeho sňatku: posudek Cranmera ohledně neplatnosti prvního sňatku zakládal se na úsudku universit a celého anglického duchovenstva; Rada byla dále postavena nad všechny biskupy; parlament si nepřeje, aby království záviselo od římského biskupa; král se může odvolati od římského biskupa na Radu, a konečně, papež je vinen simonií a heresí, protože odmítl královo odvolání.

Vyšel ihned pamflet proti těmto článkům a byl za něj obviněn More; dokázal však, že věc ani nenapsal ani nepodnítl. Anna Boleynová však nepřestala a po vyvrácení této žaloby byl More obviněn ze styků s jeptiškou nazvanou Holy maid of Kent, která prorokovala a mezi jiným se také vyjádřila o králově manželství. More dokázal, že s ní mluvil jen jedenkrát, aby se přesvědčil o její skutečné svatosti, že však mluvil jen o meditaci, jak odolati ďáblu, ale že s ní nepromluvil ani slovo o věcech králových, a že v její zázračnou prorockou moc nevěřil. Naopak, radil jí ve zvláštním dopise.

aby se zdržela každé politiky. Skutečně jméno Morovo bylo pak vymazáno z obžalovacího dekretu. Alžběta Bartonová, to bylo jméno „prorokyně“, byla pak odsouzena k smrti pro velezradu. More nebyl pro ni zvláště nadšen, jak se vyjádřil svým přátelům, řekl, že moc mluví a že ty zázraky, které jí připisovali, nejsou pravděpodobné.

Nezůstalo však při tom. More byl předvolán před Radu, ve které zasedali Cranmer, arcibiskup canterburský, Audley, nový lord-kancleř, vévoda norfolkský a konečně pověstný Cromwell. Tito však neměli nařízeno, aby vyšetřili pravdu a vinu či nevinu Morovu, ale měli výslovný příkaz, aby ho hrozbami a sliby donutili k tomu, aby sdílel jejich názor ohledně manželství králova a papežské supremacie. Začali ho zdvořile přemlouvati, aby uznal, co uznali skoro všichni odborníci. Nato More odpověděl, že už jednou řekl své mínění králi, který mu na to řekl, že se už této otázky svědomí nebude dále dotýkati. Později začali hrozbami, ale marně, a schůze skončila velkým rozhořčením Rady. More klidně a spokojeně se vrátil domů do Chelsea.

Když Roper viděl, jak se vrací vesele, ptal se ho, zdali to dopadlo dobře; More odpověděl: „Skutečně, chvála Bohu!“ A když řekl, jak to skutečně skončilo, připojil, že je proto veselý, že nepodlehl ďáblovi, a před lordy, že zašel tak daleko, že nemůže už zpátky.

Král se mezitím nesmírně zlobil, že More, na kterém mu tolik záleželo, odvážil se mu vzdorovati. Rada ho na kolenou prosila, aby s Mora obžalobu sňal, že je úplně nevinný a že snad jinými prostředky mírnějšími podaří se jim Mora přemluvit. More se o tom druhý den dověděl a ihned dodal: „Quod differtur, non aufertur!“ A když mu norfolkský vévoda řekl, že „indignatio principis mors est!“ More

odpověděl: „To je všechno? Pak zemřu dnes a vy zítra!“

More nato napsal delší dopis, ve kterém pojednal znovu tři otázky: o jeptišce z Kentu, rozvodu a papežské supremacii. Je to skvělá obhajoba. Poukázal na to, že sám dříve nevěřil v primát papežův, ani tehdy, když Jindřich VIII. sám napsal svou slavnou knihu proti Lutherovi. Od té doby teprve začal se blíže zabývat touto otázkou a vždy se přesvědčil o správnosti králova názoru; počínaje svatým Ignácem, žákem Jana Evangelisty, až po svou dobu, jak u latinských, tak i řeckých bohoslovců, všude našel jednotný názor upevněný i všeobecnými koncily. Probral dále nutnost viditelné hlavy Církve proti heresím atd.

Nepodařilo se Mora přemluvit ani dokázati jeho vinu. Přišel však den, na který se už dlouho připravoval, kdy totiž králův rozvod s Kateřinou a jeho nový sňatek s Annou Boleynovou měl býti upevněn přísahou duchovenstva a šlechty. Kdo se zdráhal, byl vinen velezradou.

Dne 30. března 1534 vyšel očekávaný zákon. Jelikož 23. března téhož roku papež rozhodl o platnosti prvního manželství, každý, kdo přísahal pro krále, samo sebou odmítl autoritu papežovu. Nebyla předepsána zvláštní formule. Pro duchovenstvo byla tak vypracována, že výslovně byly odvolány všechny sliby a přísahy ve prospěch cizích panovníků, tedy i papežů, což bylo zřejmým odvoláním věrnosti papeži. Pro laiky zněla formule jinak a zdůrazňovala spíše nástupnické právo králových dětí z druhého manželství. Zajímavé je, že Morovi byla předložena formule první, přesto, že byl laikem.

V neděli 12. dubna byl More vyzván, aby se dostavil před královskou komisí a tam složil přísahu. V pondělí ráno šel na mši svatou a ke

svátostem, což dělal vždycky, když měl před sebou důležitý krok. Rodina ho doprovázela k člunu, tam je ještě všechny objal a pak se od nich odloučil. Nechtěl, aby ho doprovázeli za plot zahrady a zavřel sám dveře. A člun odplul od břehu . . . Roperovi pak řekl: „Chvála Bohu! Bitvu jsem vyhrál!“ Boj, kde se ozvaly silněji než kdy jindy všechny pokrevní city a svazky, byl vítězně skončen . . .

V Lambethu, kde zasedala královská komise, skládající se z Cranmera, Audleye a Cromwella, dal si ukázati zákon, na který měl přísahati, a znění přísahy. Nato prohlásil, že nevytýká nic ani zákonu ani tomu, kdo ho dělal, ani těm, kteří na něj přísahají, ale on že před svým svědomím přísahati nemůže. I když mu ukázali dlouhý seznam všech, kteří přísahali, lordové, biskupové, kněží, More neustoupil, ani nechtěl udati důvody svého odmítnutí a připojil, že, když nemůže udati důvody bez nebezpečí, nemůže mu za mlčení býti vytýkána svéhlavost. Nato namítali, že jistě si není jist, když jiným nezazlívá přísahu, a že v případě nejistoty jest vázán poslušností ke králi. Nato More, vida subtilní námitku arcibiskupovu, řekl jen tolik, že pro něho je to případ, kde není už vázán krále poslouchati; ostatní ať se vypořádají se svým svědomím a podle vzdělání jakkoli, není na něm, aby je posuzoval a odsuzoval. Ale před svým svědomím si musí říci, že pravda jest na druhé straně a že k ní dospěl po dlouhých studiích. Soudcové nato řekli, že má před sebou rozhodnutí velké Rady královské. More na to, že kdyby zůstal sám a měl proti sobě celý parlament, obával by se opírat jen o svůj rozum, ale na druhé straně „mám pro sebe větší Radu a nemohu změnití své svědomí pro názor Rady jednoho království proti všeobecnému koncilu celého křesťanství“. Ke konci prohlásil, že na zákon

nástupnický by rád přísahal, i když lituje příčiny, které vedly k této změně, kdyby znění bylo tak přizpůsobeno, aby odpovídalo jeho svědomí.

Tento příběh známe z dopisu, který psal z vězení své milované Meg. Stejného dne byl předveden do velké londýnské věznice Toweru biskup John Fisher. More byl ponechán čtyři dny ve vazbě ve westminsterském opatství. Mezitím se král radil se svými rádci o jeho budoucnosti a dne 17. dubna v pátek byl i on převezen do Toweru, odkud napsal zmíněný dopis své dceři. Cromwell intervencoval u krále, aby Morovi byla vypracována zvláštní formule přísahy. Na začátku chtěl král vyhověti (zvláště pokud se týče papežské supremacy), ale Anna Boleynová štvála krále tak dlouho proti Morovi, že trval potom na celém znění přísahy. Statky mu byly zabráný a rodina od té doby prodělávala tíživou situaci, i když paní Morové byly králem ponechány menší příjmy.

*

Výměna dopisů mezi Morem a jeho dcerou Meg představuje celé pojednání a zajímavou, dojemnou četbu. More vyvrací všechny pokusy své milé dcery, aby změnil názor, pokusy to, které vytryskly z čisté lásky dceřiny. More i tomu odolal. V těchto dopisech byly nám zachovány nejen dojemné rozhovory mezi odsouzeným už otcem a vášnivě milující dcerou, ale také podrobnosti všech výsledků a vyšetřování, a zvláště, na čem tady nejvíce záleží, dávají nám nahlédnouti do jeho jemného a při tom mužného svědomí.

„Nechme živé a vraťme se k mrtvým, které, jak doufám, Pán Bůh přijal do nebe. Jsem si jist, že skoro všichni, kdyby ještě dnes žili, posuzovali by tyto věci jako dnes já . . . a prosím Pána Boha, aby moje duše zůstala v je-

jich společnosti. Dále . . . nemohu říci všechno, co vím.“ Je to důležitá věta. More opětovně prohlásil, že nemohl udati všechny důvody bránící mu, aby složil přísahu. Jak vidno, věděl z důvěrných rozhovorů s králem mnohé důležité věci, o kterých mu svědomí přikázalo mlčeti, i když běželo o jeho život.

V Toweru začal More nový život. Není známo, ve které věži byl uvězněn, ale soudí se, že asi v severní Beauchampstoweru. Tam v meditaci o utrpení Kristově, jež bylo jeho nejzamilovanějším námětem, sledoval celý církevní rok, zvláště svátky, když později neměl mši svatou. Na svátek oblékl se do lepších šatů, pokud mu vystačily. Jeho fyzické nesnáze tam ještě více propukly, zostrily jeho nevolnost na prsou a velmi ho tížily ledviny. Nicméně zůstal i nadále spokojeným, dokonce ne bez veselosti.

Když jeho žena dostala povolení ho navštívit, vytýkala mu, že on, který byl pokládán za jednoho z nejmoudřejších mužů, dělá teď bláhové kousky a uzavírá se v tak vlhkém a špinavém vězení; kdyby udělal to, co všichni biskupové a nejvzdělanější lidé, mohl by se vrátiti na svobodu a opět žíti s rodinou ve svém pěkném, vzdušném domě v Chelsea, v knihovně, v zahradě i v galerii. More se na to jemně zeptal: „Není tento dům snad tak blízko nebi jako můj vlastní dům? Kdybych zemřel a byl sedm let pohřben a vrátil se pak do svého domu v Chelsea a tam bych našel nového majitele, který by mne vykázal z domu řka, že není můj, jaký bych měl důvod, abych takový dům miloval, dům, který tak brzo zapomněl na svého bývalého majitele?“ Paní Morová však udělala vše možné, aby mu ve vězení ulehčila. Jen myslela, že přílišné studium a přílišná nábožnost popletla hlavu sira Tomáše. Sama se zřekla věcí sobě nejdražších,

aby mohla zaplatiti lepší pensí pro uvězněného. More si toho velice vážil a miloval ji a ctil až do konce.

Jiné byly rozmluvy a dopisy s dcerou Meg. Ona také přísahala, ale kratší formulí o nástupnictví s doložkou „pokud se to shoduje se zákonem Božím“. Sama se však z přirozené lásky k otci přičinila, aby ho přiměla přizpůsobiti svědomí názorům ostatních biskupů a vzdělců. Výměna dopisů mezi otcem a dcerou patří k zlatým stránkám doby uvěznění Tomášova. Rozumí se, že vládní komisaři mysleli, že přemlouvání by se jim povedlo jejím prostřednictvím, ale ani prosba nejdražšího dítěte nepohnula Mora; neustoupil ani o krok od svého přesvědčení.

Prosebné žádosti paní Morové a dětí ke králi vícekrát opakované nenašly ani nejmenšího ohlasu v zatvrzelém srdci králově. Naopak na konec byly zkonfiskovány všechny pozemky, More úplně osamocen a přístup k němu zakázán.

I ve vězení More pracoval dále. Delší dobu, než mu vzali inkoust a papír, mohl volně používat knih, a tak napsal větší asketická pojednání, která by vyplnila hustě popsané dva osmerkové svazky, a to latinsky i anglicky. Byly to vesměs úvahy o tajemstvích víry a o křesťanských ctnostech. Podle P. Bridgetta jest Morovo postavení ojedinělé mezi asketickými spisovateli Církve. Co na jedné straně se vyrovná nejlepším církevním spisovatelům, pokud se znalosti Písma svatého týče, na druhé straně jeho znalosti lidského srdce mu jako laikovi dovolila užívatí živějšího slohu a námět objasniti i veselými příběhy.

Bylo by záslužné, zpřístupniti díla Morova; zvláště jeho úvahy o smrti dýší tak pravdivostí, že není člověka, který by mohl zůstatí zatvrzelým. Napsal dále pojednání o ničem-

nosti světského lesku, kde uplatňuje zvláště své osobní zážitky prožité u dvora a konečně krásné kázání uvězněnému. Neboť vězni jsme všichni na tomto světě. Pak vyšlo poslední dílo Morovo Dialog o útěse proti nesnázím. V tomto díle, podobně jako v Utopii, chtěl nepřímou v parabolě upozorniti na nebezpečí, které hrozí náboženství v budoucnosti.

Ve vězení byl podroben opětným výslechům a zkouškám. More však přes 15 měsíců vězení zůstal pevný a zachoval i nadále úplné mlčení, aby nevydráždil své pronásledovatele a vyčkával klidně úradky božské Prozřetelnosti. Ovšem toto mlčení bylo pro krále stejně příliš silným protestem a král byl netrpčliv, že ani rok vězení nezkrotil Mora. Proto byl znovu More s biskupem Fisherem podroben výslechu. Komise mu konečně položila písemně tři otázky: 1. jestli by uznal krále za nejvyšší hlavu (Církve) — připsal, že na to nemůže odpověděti, 2. zdali by uznal sňatek králův s Annou Boleynovou jako zákonný a onen s Kateřinou za neplatný — připsal, že nikdy proti tomu nemluvil a nemůže proto na to odpověděti, 3. jelikož mu bylo vyloženo, že na základě statutu jest vázán odpověděti na zmíněné otázky a uznati krále za nejvyšší hlavu, jako to uznali ostatní, protože je královým poddaným — připsal rovněž, že nemůže na to odpověděti.

Potom mu byly vzaty všechny knihy, inkoust i papír. Zavřel si proto okna, ne aby propadal zoufalství, ale aby mohl více soustřediti své myšlenky na utrpení Páně. Tak ho překvapil dozorčí důstojník, k jehož údivu More odpověděl, že „jelikož všechno zboží se ztratilo, není důvodu, aby okna obchodu zůstala otevřena“. Přece však občas vzal do ruky papír a uhlí, aby mohl napsati poslední své krásné dopisy rodině a přátelům.

Každým dnem se stupňoval spád dramatu, který sám protikatolický lord Campbell nazval justiční vraždou a nejčernějším zločinem, který byl kdy spáchán v Anglii pod formou zákona.

Dne 19. června 1535 zemřeli mučednickou smrtí pro stejnou věc kartuziáni, 22. června staříčský osmdesátiletý biskup Jan Fisher. Král doufal, že tyto exekuce by mohly působiti na Mora a proto byl ponechán až na konec. Byla vydána obžaloba a konečný výslech určen na 1. července. More klidně vystoupil před komisi, jíž předsedal lord-kancléř Audley a které se účastnili také otec a bratr Anny Boleynové a Tomáš Cromwell. Výslech se opakoval ve stejném znění jako předešle. Zvláště zajímavá je debata o jeho mlčení. Na obžalobu, že „zlomyslně“ (podle statutu) odepřel uznati krále za nejvyšší hlavu církve v Anglii, odpovídá: „V době svého vězení, kdy vyšel tento nový statut, jsem na podobné věci nemyslel. Rozjímal jsem stále jen utrpení Páně. Odpovídám, že váš statut mne nemůže odsouditi pro mlčení, jelikož jako tento statut, tak i kterýkoli zákon odsuzuje lidi jen pro slova a činy, nikdy však proto, že mlčí.“ Když ho upozornili na to, že byl vázán odpovídati kategoricky, že statut je dobrý, a že jeho mlčení je právě důkazem pro zlomyslnost, odpověděl: „Když je pravda, co říká všeobecný zákon, že ten, kdo mlčí, souhlasí, pak moje mlčení by mělo býti spíše vykládáno jako souhlas než jako odsouzení vašeho statutu. Říkáte, že všichni dobří poddaní mají odpovídati, já říkám, že věrný poddaný jest více vázán svému svědomí a své duši než čemukoli jinému na světě, ovšem pokud jeho svědomí — jako moje — nepohoršuje anebo nesvádí nikoho. Já vás naopak ubezpečuji, že jsem nenašel nic, co by nesouhlasilo s mým svědomím.“

Stejně neuznal ostatní body obžaloby, načež 12 členů komise po čtvrt hodinové tajné poradě rozhodlo o odsouzení k smrti. To bylo už u krále rozhodnuto v okamžiku smrti biskupa Fishera. Když byl výsledek oznámen Morovi, dospěl výslech k dramatickému konci, kdy jeden muž, háje své svědomí vyznává svou víru uprostřed chudáků, kteří ho milují a obdivují, kteří viděli, že má pravdu, ale kteří nemají síly ho následovati.

Nebylo tam už ani soudců ani svědků ani obžalovaného, byl jen člověk, který hájí pravdu a svědomí před zbabělci. Dosud mlčel ze skrupulí a proto, aby nepokoušel Pána Boha tím, že by se vzdal každé možnosti záchrany; teď už nepotřeboval mlčeti a mluvil:

„Teď, co jsem odsouzen a Bůh ví, jak odsouzen, chci otevřeně mluvit o statutu, abych dostal svého svědomí. Sedm let jsem studoval tuto otázku a nečetl jsem u žádného doktora bohosloví, že světský panovník by mohl anebo měl býti hlavou duchovní moci.“ Lord Audley mu řekl: „Tak se pokládáte za moudřejšího než biskupové a hodnostáři říše?“ More: „Proti jednomu z vašich biskupů mám sto svatých pro sebe, a proti jednomu vašemu parlamentu — a Bůh ví, jakému parlamentu — mám všechny všeobecné koncily za více než tisíc let, a proti vaší říši mám Francii a všechna křesťanská království. Tvrdím dále, že váš statut je dělán špatně, poněvadž jste přísahali, že nikdy nic nepodniknete proti Církvi, která jest jediná a nedělitelná a nemáte pravomoci, abyste bez všeobecného souhlasu všech křesťanů udělali zákon proti jednotě křesťanství. Víím, že důvod, proč jste mě odsoudili, byl, že jsem nikdy nechtěl souhlasiti s druhým sňatkem královým.“

Když byl tázán, co může uvést proti rozsudku, prohlásil nejen, že primát v Církvi ne-

může náležeti laikovi, ale že právně přísluší římské Stolicí, jak náš Pán výslovně a osobně potvrdil svatému Petru a jeho nástupcům, když byl ještě na světě. A jako město Londýn nemůže vydati zákon přičící se zákonům království, také Anglie nemůže naříditi zákonem něco, co jest proti všeobecnému zákonu katolické Církve Kristovy. Dále anglická Magna charta stanovila, že Církev v Anglii bude svobodná a používati všech práv, na což sám král přísahal při své korunovaci.

More teď povstal, už ne jako odsouzený, ale jako vítěz, kterému se soudci neodvážili pohleděti do očí, jako vítěz, který panuje celému shromáždění, ale ne bez obvyklého dobrotivého úsměvu: „Chci vám říci ještě jednu věc: chci vás jen upamatovati, jak svatý Pavel, původce a svědek mučednictví Štěpánova, žije s ním nyní v dobrém přátelství v nebi, kam ho dohonil. Tak doufám i pro sebe i pro vás. Je to moje modlitba, abyste vy, pánové, tak, jak jste přispěli k mému odsouzení na zemi, našli mne opět v nebi, kde se budeme těšiti na věky...“

Tímto zvoláním, tímto přáním skoro už mrtvého, které se uskutečnilo pro mnohé přítomné (lord Cromwell, jak víme, zemřel jako dobrý katolík), sezení bylo zakončeno...

Když More byl veden zpátky z Westminsteru do Toweru, dcera Meg prorazila kordon a bez ohledu na diváky běžela k otci, objímala ho a líbala, načež More jí dal otcovské pozhnání. Meg odešla, ale nespokojena s prvním projevem své lásky, vrátila se ještě jednou k otci a opět ho objímala, až byla nucena ho opustiti.

Byl odsouzen k strašlivé smrti: měl býti vláčen po městě, oběšen a rozčtvrcen. Tato smrt byla králem proměněna v trest stětí.

Dne 5. června napsal zuhelnatělým dřevem poslední dopis rodině a druhý svému italské-

mu příteli Antonio Bonvisimu, bohatému benátskému kupci v Londýně, velmi vzdělanému, který posílal různé věci biskupovi Fisherovi i Morovi do vězení.

Poslední a nejcennější jeho dopis před smrtí:

„Nechť Ti Bůh žehná, má drahá dcero, také Tvému drahému manželi a malému synkovi, všem mým dětem a všem našim přátelům. Připomeň zvláště, jakmile budeš moci, mé drahé dceři Cecilii, ať jí Pán Bůh pomůže; posílám jí jeden svůj kapesník. Ať Bůh potěší jejího manžela, mého syna. Má dobrá dcera Dauncy má pergamenový obraz, který jsi Ty mi dala od lady Conveyrsové. Její jméno je napsáno na rubu. Prosím, řekni jí, aby vrátila obraz této dámě jako vzpomínku na mne. Zvláště miluji Dorotu Colleyovou a doporučuji Ti ji, abys byla na ni zvláště hodná. Nevím, je-li to ona, o které jsi mi psávala. Jestli jsi mínila jinou, prosím Tě, buď i k ní hodná a utěšuj ji v jejích strastech, a buď hodná také k mé vnučce Janě Aleynové. Řekni jí, prosím Tě, nějaké dobré slovo, poněvadž ona prosila, abych Ti řekl, abys k ní byla hodná. Dávám Ti tolik k vyřizování, má drahá Markétko, ale doufám, že moje čekání nebude trvati déle než do zítřka. Je to svátek sv. Tomáše a oktáva sv. Petra. Den by byl dobře volen pro mne.“

A teď vzpomíná najednou setkání se svou drahou Meg a pokračuje: „Nikdy se mi tak nelíbilo Tvoje počínání vůči mně, jako když jsi mě přišla naposled obejmouti; mám radost z toho, že Tvoje láska dcery k otci a jemnocit Tvého srdce přemohly světské ohledy. S Bohem, mé drahé dítě, modli se za mě, já se pomodlím za Tebe a všechny Tvé přátele, abychom mohli jednou býti všichni šťastni spolu v nebi. Prosím Tě, abys mne připamatovala mému synovi Janu Morovi. I u něho se mi lí-

bila jeho přirozenost, jak se mnou posledně mluvil. Nechtě Pán Bůh žehná jemu a jeho ženě, ke které ho prosím, aby byl hodný, ona si toho zaslужuje. Jestli mu budou vráceny pozemky, ať dbá mé poslední vůle ohledně sestry Dauncy. A ať náš Pán požehná Tomáši, Augustinovi a všem dětem, které budete ještě mítí."

V den sv. Tomáše 6. července 1535 ráno před devátou hodinou opustil Tomáš More Tower, bledý a hubený, v chudém oděvu, s červeným křížem v rukou. Na cestě mu jedna paní nabízela víno, ale odmítl s poznámkou, že Kristus Pán ve svém utrpení také neměl vína.

Klidně vystoupil na popraviště, obrátil se k lidu a vyzval ho, aby se za něho pomodlili. Prohlásiv, že umírá ve víře pro katolickou Církev, žádal dále, aby se modlili za krále, by dostal dobré rádce a znovu prohlásil, že umírá jako věrný králův poddaný a více ještě jako věrný syn, sluha Boží.

To všechno bez pathosu, klidně a skromně, ale s určitým úsměvem klidného svědomí. Nechyběly mu ani vtipné poznámky k okolí. Tak popraviště nebylo dosti pevné a prosil proto důstojníka: „Pomozte mi nahoru, abych si neublížil, dolů se dostanu už sám!"

Po proslovu začal říkati oblíbený žalm Miserere, potom vstal znovu, a jelikož se k němu přiblížil kat a dojat se mu omlouval, More ho objal a řekl mu: „Prokážcš mi dnes největší úsluhu, kterou může člověk prokázati. Měj odvahu, můj krk je velmi krátký, nesekej vedle," a smál se. Oči si zavázal sám a když se položil na špalek řekl, aby kat ještě čekal, že si dá vousy stranou, jelikož vousy nespáchaly velezradu.

To všechno provázel obvyklým úsměvem; byl už tak spřátelen se smrtí, že se mu nejevila

v lidské hrůze, ale jako milá přítelkyně a tak přijal mučednický úder kata . . .

Přišel Pán . . . a tento příchod Kristův — *Ad-ventum Christi* — který Morovi byl krvavou skutečností, již prožíval každou hodinu svého života celou intenzitou genia a své svatosti, nebyl než splněním neustálé modlitby *Veni Domine*, modlitby, která postupem času se přeměňovala ve vroucí, radostné přání, ovládané jen zorným úhlem jeho svědomí, jehož příkazu uposlechl všude, ve všem a proti všem . . .

Zemřel jeden z největších ochránců *svatosti svědomí*, které kdy lidská pokolení viděla:
SIR THOMAS MORE . . .

OBSAH

Pozadí událostí	5
Mládí	13
Povolání	17
Domácí život	23
Politická kariéra	36
Kancléř	45
Mučednictví	49

V I T Ě Z O V Ě

3. svazek II. ročníku.

Dr. Marko Weirich

BLAHOSLAVENÝ TOMÁŠ MORE

Vydáno

za redakce Josefa Papici

v březnu MCMXXXV.

**Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských
v Olomouci.**

Na lepším knihovém papíře vydáno

padesát číslovaných výtisků,

z nichž prvních pět je neprodejných.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

lenek, věřícímu poskytne vzácnou původní duchovní četbu.

JOSEF BENEŠ: Děkanství chrám sv. Jakuba St. v Jičíně (vyd. Český ráj, Jičín, str. 20, ilustrováno). Velmi úhledně vypravená stručná monografie o jičínském chrámu sv. Jakuba st. je dobrým přírůstkem v řadě informačních spisů o vynikajících církevních památkách, jimiž Jičín, Valdštejnské sídlo, jak množstvím, tak uměleckou hodnotou je na předních místech.

BRETONNET P. M.: Le chanoine Mangou et la première communauté sacerdotale de Larchant (Bonne Presse, Paris, str. 224, cena 10 frs). Jen nepatrný úštěpek církevních dějin a zvláště snah duchovenstva o sesílení a prohloubení kněžského apoštolátu v duchovní práci je zachycen touto knihou o známé kněžské družině Larchantské; ale kolik pro kněze čestného a pro věřícího do duše povzbuzujícího vypráví život zakladatele družiny a její dějiny nekonečných obětí a zápasů. Magre Baudrillart užívá pro tyto hrdiny věrnosti Kristu názvu „králi obětí“. Skutečně vzácná kapitola zlaté knihy katolického duchovenstva.

ČAP ALOIS: Krásná paní massabielská (vl. nákl., Pěrov, str. 64, cena neudána). Nedávná kanonisace poselkyně Neposkvrněné probudila zase zvýšený zájem o Lurdy; Čapova hra, jejíž kostra buduje se na skutečných lurdských událostech, proto přijde tím více vhod režisérům katol. divadel, neboť má spád a zanechává světlou stopu v duši divákově. Čtyři jednání, přes 20 rolí.

GERSTER a ZEIL P. T. V., O. Cap.: De integritate confessionis (Marietti, Torino, str. 115, cena 5 lir). Drobná knížka o úplnosti sv. zpovědi prokáže mnohou cennou službu zpovědníkům jak poučením o principech, tak uvedením řady praktických rozřešených případů.

GERSTER a ZEIL P. T. V., O. Cap.: Iesus in ore prophetarum (Marietti, Torino, str. 230, cena 8 lir). Učený autor znovu shromažďuje, třídí a v duchu učení sv. Bonaventury vykládá starozákonní proroctví o Mesiáši a splnění jich v osobě, životě a díle Ježíše Krista. Jasný výklad a františkánský duch jsou velmi dobrými vlastnostmi tohoto speciálního dílka, které se samo doporučuje za zdroj k meditaci, ke kázání či přednášce.

GÖRLICH: Heinz (Johannesbund, Leutersdorf, Rhnld.). Rozkošný životopis mladého studenta, veselého hochy, který dovede tábořit, sbírá známky, pilně studuje, je rytířským ochráncem mladší sestřičky a při tom je upřímně zbožný, jehož neokázalá, ale skutečná zbožnost působí apoštolsky v celém jeho okolí. Hoch tak krásný na duchu i na těle, že ho snad ani nebyla země hodna dlouho msti. Tato knížka rozlétla se po německých zemích s nápadnou rychlostí. Neboť zde má mládež živý, bezprostřední svůj vzor. Doporučuji nesmírně vdp. katechetům a učite-

lům, aby si opatřili tuto knihu. Mládež bude poslouchati tento skutečný život se zatajeným dechem.

JACOBS: Eduard Poppe (Johannesbund, Leutersdorf, str. 222, cena 4 Mk). Obět lásky ke svatému kněžství. Těžce musí zápasiti o své kněžství. Voják belgické armády, zraněný, ztracený, v jakési flámské saře za války ukrývaný. Konečně se může vrátiti do semináře, jest vysvěcen a stává se městským kaplanem, při čemž se zvláště obětuje práci pro dělnickou mládež. Pak se stává spirituálem seminaristů, kteří v Belgii konají sice vojenskou službu, ale ve zvláštních útvarech pomocného zdravotnictví a při tom mohou vésti duchovní život a pokračovati částečně ve studiu. Obětuje se Bohu za svaté kněžství a umírá v mladém věku 33 let. Hrdinný vzor kněžské svatosti a povinnosti ke svatému kněžství Kristovu. Kniha povzbudí a zahřeje nejednoho mladého seminaristu a kněze.

JORET: Recueils (Paris, Desclée de Brouwer, 1935, str. 358, cena 15 frs). Do hluku dnešního světa a do horečné činnosti moderního člověka přichází tato kniha, volající po soustředěnosti, jako hlas z dalekého, neznámého světa. Je to kniha opravdu bohatá myšlenkami, hluboká svou theologickou náplní, takže znamená opravdu nesmírně mnoho pro duchovní žití posledních dob. Čtěte ji a rozjímejte ji, dá vám na okamžik zapomenout na bídu tohoto světa.

LENSE: Heilige schreiten durch die Zeit (Mathias Grünewald-Verlag). Upozorňuji na tuto cennou knihu, která si všlímá nejrozličnějších postav, především moderních všech povolání a tříd a charakterů duchovních, aby ukázala, že na každém místě možno Bohu sloužiti, připravovati jeho příchod do srdcí. Pestrá a krásná galerie velkých bojovníků Božích i tichých trpitelů a klanitelů věčné lásky. Nazval bych to čítankou katolického heroismu.

MATTILÖWENKREUZ EMMANUELA: Ursel, die Magd. (Styria, Graz, str. 171, cena 4.50 šil.). Mohutné zvelebení sloužící lásky nepatrné prosté dšvečky, která právě oddanou službou z lásky k Bohu si vydobývá svolení ke vstupu do kláštera, kamž nevkróčí, neboť v poslední službě blížeenské lásky umírá. Kniha útěchy malých, a také hlubokého osvícení velikých, aby cháпали velikost věrnosti nepatrných.

ONDRÁČEK VILÉM O. Praem.: Z domova a ciziny (Lidová akademie, Brno, str. 252). S mimořádným zájmem budete čísti tuto knížku našeho vzácného spolupracovníka, jenž jí sám dává podtitul Premonstrátské paměti. Nelze vypočítati, kolik významných drobností z celého Československa, hlavně Čech a Moravy, a z celé Evropy, pokud významno pro řád premonstrátů, je v kapitolách spisku. Celé věky přecházejí před zrakem čtenářovým, postavy řeholníků vynikajících ve veškerém zápolení řádu, Církve,

národů i lidstva; a při tom není v díle suché učenosti, proráží často i básnická nálada líčením událostí a míst dějinných. Připoutá každého čtenáře.

SARRI: Suor Maria Celeste (Casa Editrice Corticelli, Milano 1935, str. 168, cena 7 lir). Bohatý, poutavý život nemanželské dcery velkého učenice Galileo Galilei. Ze zachované jejich korespondence vidíme docela jiného a nám dosud neznámého Galileiho. Starostlivý, svědomitý, milující otec, plný hluboké víry, dopisuje si se svou dcerou, která se stala karmelitkou a stoupala rychle k vysoké svatosti a při tom stále a stále držela duchovně svou velkou láskou drahého, těžce zkoušeného otce. Kus krásné doby, historie šlechtného, upřímného duchovního zápasu stojí tu před očima.

SVOBODOVÁ NINA: Princezna (Vyšehrad, Praha, str. 44). Nadaná básnička přináší svůj podíl k účtě naší milé světice bl. Anežky České; vřelá slova svěžšího děje zpívají radostnou píseň vznešené lásky, krásy oběti. Při dobrém provedení zapadne do srdce. Jednání čtyři, osob 15—20.

THIEBES JOHANNES CSsR: Von unseren Lieben Frau (Kühlen, M. Gladbach, str. 63). Velmi sličně vypravená sbírka vybraných mariánských legend středověkých potěší každé zbožné a básnické srdce. V každé legendě je ukryto vzácné zrno duchovního či mravního poučení, které se krásou roucha legendy zachytí v každé duši a vzklíčí.

TRAITE DE L'ORAISON MENTALE par la Mère Marguerite d'Arbouze. Desclée de Brouwer & Cie, Paris 1934. Cena 6 frs, stran 70 a 23 str. předmluvy. Krásná a hluboká kniha o rozjímavé modlitbě, sepsaná sice již v 17. století, avšak nic neztrácející na své životnosti a hodnotě. Hlavní klad knihy je v tom, že je zde podávána teorie, již autorka sama prožila a vyzkoušela. Najdeme zde vysvětlení a objasnění povahu rozjímavé modlitby od jejího začátku až k jejímu rozvinutí. Krásné úvahy o modlitbě při mši svaté, o uctivosti při modlitbě atd., mohou nám říci velmi mnoho. Kniha je psána pro jednu řeholnici, najde v ní však poučení každý, kdo chce se dovědět o krásě rozjímavé modlitby. Skutečně cenný přínos do duch. literatury, proto knihu můžeme jen doporučiti. —jaz—

WILK dr. KARL: Führende Gestalten (Schöningh, Paderborn, str. 432, cena 5.80 Mk). Wilk již dříve prokázal schopnosti dobrého moderního hagiografa a znovu je potvrzuje toto dílo; vhodná myšlenka vystihnouti ráz období církevních dějin vynikajícími svěťci a světicemi, je v podstatě zdařile vystižena, každý životopis je mistrovským kouskem. Velmi potěší shledání s našimi svěťci jako bl. Jan Sark., bl. Bronislava, zato však se neobešlo na světcích mučedníky v misijních zemích. Führende Gestalten jsou na místě v knihovně každého katol. inteligenta.

ZAVORAL dr. METOD, OSN: Kristus a Církev (Franci,

Praha, str. 280, cena 19.50 Kč). Opat Zavoral má již své vynikající místo v dějinách českého kazatelství, náleží k tvůrcům kazatelské tradice české posledních dob. A všichni vděčně přijímáme nové vydání dokonalých kázání o Kristu a o Církvi, která ani za dvacetpět let ničeho neztratila ze své hloubky, síly a také časové přesvědčivosti i potřeby. Tak dokonalá a živá díla nestárnou s generací; v každých rukou vykonají veliký apoštolát.

NAŠE NOVINKY: SVATÝ TOMÁŠ PRO VŠECHNY

Nesmírný zájem o svatého Tomáše ukázal se velkým počtem odběratel českého překladu jeho Summy. Nemohou však všichni ani čísti ani odbírat toto dílo křesťanské myšlenky a proto vydáváme takové dílo svatého Tomáše, jaké se hodí pro všechny.

V záplavě duchovní literatury stkví se jako perla klasické dílo Andělského Učitele

● dokonalém duchovním životě

Objednejte si je co nejdříve, protože dílko vyjde ve velmi omezeném nákladu.

Cena 6.50 Kč.

Vydáváme znovu nejkrásnější knížku poslední doby o Eucharistii, která je překládána a vydávána ve velkých nákladech ve všech světových jazycích:

Bernadot:

Eucharistii k nejsvětější Trojici.

Čtení této knížky vám ukáže celou hloubku eucharistického tajemství a jeho vztah pro náš denní život.

Zvláště vy, kteří přistupujete často ke stolu Páně, čtěte tuto knížku, která vás naučí čerpat co nejvíce z nehlubšího pramene křesťanského života, Eucharistie.

Knížka stojí 5 Kč.

Cena 3 Kč.

S. Kateřina

SVATÝ VOJTĚCH

VÍTĚZOVĚ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii.

Séfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: Josef Papica.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace, Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně, na lepším papíře 40 Kč.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Odebíráte již český překlad Theologické Summy svatého Tomáše Akvinského? Přihlaste se co nejdříve v Edici Krystal, Olomouc. Roční předplatné pouze 35 Kč, studenti 20 Kč. Vše, co dosud vyšlo, můžete obdržeti i na splátky. — Až vyjde celé dílo, bude značně dražší. Zajistěte si je zavčas také z toho důvodu, že nebudeme mít mnoho kompletů.

Naše schůzka v Praze. Přátelé revue „Na hlubinu“ a „Vítězů“ sejdou se při katolickém sjezdu v Praze. Všechno je již vyjednáno a zařizováno. Schůzka bude v pátek 28. června odpoledne v sále benediktinského kláštera Na Slovanech. Hlaste se k nám všichni, ať je vidět, jak velkou a upřímnou rodinu tvoříme.

Co chystáme ve Vítězích: Fra Angelico, P. Odilo Pospíšil, Matka Maria Teresia Schererová, zakladatelka křížových sester, Vico Nechi, sv. František As., biskup Zdik a tak dále.

Naše exerciční kursy. Můžeme již definitivně oznámiti, že budeme o prázdninách pořádat tyto kursy: 1.—5. července v Praze v klášteře sester voršilek pro čtenářky revue „Na hlubinu“. 9.—14. července (čtyřdenní) v Olomouci-Řepčíně u sester dominikánek pro čtenářky; 22.—27. července (čtyřdenní) v Kardašově Řečici u lindř. Hradce u Školských sester pro čtenářky; 28.—31. července v Rajhradě u Brna pro čtenářky; 27.—31. srpna pro čtenáře současně ve St. Boleslavi a na Sv. Kopečku u Olomouce. Přihlašujte se zavčas na korespondenčním lístku (zvláštní lístky letos nevkládáme), abyste mohli dostat zprávu o přijetí. Přihlášky posílejte na adresu: Exerciční sekretariát revue „Na hlubinu“, Praha I., Husova tř. 8.

Z vydaných svazků duchovní četby EDICE KRYSTAL máme ještě pro vás na skladě:

Bernadot: Eucharistie k nejsv. Trojici, II. vyd. 5.— Kč
Newmann: Bůh a já, II. vyd. 10.— Kč

SV. VOJTĚCH

S. KATEŘINA

SV. VOJTĚCH

—

1935

VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

IMPRIMATUR

Olomucii, die 28. Februarii 1935.

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius generalis.

†

*Věnováno památce
prof. dr. Vojtěcha Birnbauma.*

Uplynulo *tisíc let* a svatý biskup Vojtěch zůstal nám postavou právě tak vzdálenou a nesrozumitelnou, jako byl svým vrstevníkům. Nad jeho hrobem nikdo se nemodlí — ba ani modliti nemůže, leč by uprostřed nové lodě svatovítské poklekl k němému kamenu, který nenese ani nejmenšího označení své důležitosti, takže velická většina národa ho vůbec nezná.¹ Ostatně případ sv. Vojtěcha není ojedinělý u českého světce. Není spojení mezi národem a těmi, kdož pro něj pracovali a krváceli. Budiž Bohu žalováno! A hlavně: *žaloby naše buďte již jednou pro milosrdenství Boží uslyšeny!!*

Avšak ani literárně nejsme na tom lépe. Co ví vlastně veřejnost na př. o sv. Prokopu více, než to, že „oral čertem“! Nikomu z historiků nepřipadla dosud dosti zajímavou hagiografie národních světců. Dosud nikdo si neuvědomil význam třeba jen jediného, tak všestranně důležitého faktu, jakým je založení kláštera v lesní pustině — kláštera, který z této pouště v krátké době vytvoří středisko kultury a osvěty. Význam existence a snah našich blahoslavenců Hroznaty, Vintře, Milady, Zdislavy, Anežky je v celé novodobé historiografii uměle zakrýván a zkreslován. Stává se tak nyní z té příčiny, že pojmem svatosti bylo pohrdnuto a že v bědném zvrácení pravého

¹ Barokní kaple nad tímto místem stojící byla r. 1880 stržena a nenalel se za celých padesát let nikdo, kdo by se o důstojné označení tohoto místa zasadil.

citu lásky — tedy i pravého vlastenectví — hledají se vzory právě tam, kde by spíše bylo třeba zakrývati defekty. Jaký div pak, že naše dějiny jsou nám neustále spíše zdrojem svárů a neklidu, než jednotícím poutem.

Toto pojednání může jen v docela malém úseku vyplniti zející mezeru. Pisateli jednalo se o to, aby poskytl několik nových pohledů na postavu svatého biskupa — a hlavně aby ji učinil srozumitelnou a živou. Pojednání není ani vyčerpávající, ani naprosto odborné. Ostatně kromě nesystematického, příležitostného a zastaralého spisu od Ježka a Krásla a německého, nepoměrně lepšího, nicméně již také přezrálého spisu Voigtova, nemáme o tomto nesporně *největším* (na rozdíl od sv. Václava, kterého označíme epithetem „*nejdůležitějším*“) světci téměř vůbec žádné literatury.

VÝZNAM SVĚTCŮV

Stěžovali jsme si, že úcta k sv. patronům je malá. Poměříme-li úctu svatovojtěšskou s jeho významem, musíme říci, že je vlastně ještě mnohem menší, než k jiným našim svět-cům, neboť zde jde o postavu tak mohutnou, že bez jakékoliv nadsázky a právem je mluvit o muži v plném smyslu slova všeevropském a všelidském. *Poutal k sobě pozornost celé kulturní Evropy mnohem více, než pozornost vlastního národa. A v tom je příčina jeho tragédie.*

Proč je sv. Vojtěch tak významným? Svatý Vojtěch je především prvomučedníkem v území nordickém; je jediným svatým biskupem pražským, je apoštolem a věrozvěstem mnoha národů, je zakladatelem biskupství a klášterů, je chloubou papežů, přítelem králů, učencem, spisovatelem a myslitelem, je kazatelem, cestovatelem i zbožným poutníkem, je pokorným mnichem a přísným pánem, prvním z oněch nemnoha synů českého národa, který přerostl rozměry své země, jsa nadán nejvyšší genialitou ducha, a jest proto i žertvou na obětním oltáři kulturního i duchovního vývoje — to jest spásy a bytí — českého národa.

Přemýšlíme-li o významu osobnosti Vojtěchovy jen se stanoviska historicko-politického, objeví se nám jako jeden z nejdůležitějších spolutvořitelů naší státní existence v prvních dobách jejího vývoje.

Přiznáváme, že pochopiti složitost případu sv. Vojtěcha jest těžké a že není možné bez pochopení složek duchovního života. Není tu přímočarosti Václavovy, není tu líbeznosti a jasu jinocha — sotva dospělého v muže a přímo vstupujícího v slávu světce. Naopak, se všech stran doléhají na nás tísnivé otázky, jakmile o sv. Vojtěchu začneme uvažovat. Proč Vojtěch tolikrát odchází z Čech? Proč ono podivné, neklidné bloudění po světě? — Proč ona záhadná smrt? Marno bylo by hledati na ně odpověď v dosavadní literatuře. A snad ani nebylo možno, aby nám byla bývala dána dříve, dokud jsme nebyli dosti připraveni, abychom chápali fakt *osobní oběti*, její příčiny a její mystický význam. *Život sv. Vojtěcha jest do posledního písmene předem uvědomělá, osobní oběť*. Není tu žádné pasivity, ani náhodnosti. — Taková oběť je také vždy činem převratným (i když je zdánlivě či poměrně malá), jehož důsledky mají trvalou platnost. Na časové a bolestné „proč“ jedincovo se odpovídá nadčasovým „proto“, které pozdějším bude zřejmo — ale obětovaného prozáří jen okamžitým vědomím bezpečnosti a síly.

Teprve dnešek, který nás vnucuje do podobných situací psychologických, činí nám srozumitelným mnohé momenty života sv. Vojtěcha — a jest tedy jednou z největších současných radostí, v pravém slova smyslu, „objevovati“ mohutnost této postavy, která přetrvala tisíciletí.

Dramatický spád života sv. Vojtěcha má svoje vnější politické a sociální příčiny. Oceňti je podle nových vědeckých hledisek bylo by vždy zajímavou úlohou historikovou. Toto pojednání nečiní však vědeckých nároků a řídí se v údajích stávajícími pracemi. Chce býti spíše výkladem, který by učinil srozumitelnou

tuto tragedii, jejíž obsah a správné pochopení stále uniká potomkům, takže tito jeví se jen o málo vděčnějšími svému svatému pastýři, než bylo jeho někdejší stádce, které ho hanebně vyhnalo z vlasti.

Svatý Vojtěch byl pravým prorokem; byl v cizině milován, ale v domovině nenáviděn. Po tolika zradách a bolestech jeho láska k rodnému sobě lidu přetavila se v nadlidský žár, který se vnějšně neprojevuje, takže se zdálo, že i on na Čechy zanevřel. To zní jako oboustranná obžaloba, ale ve skutečnosti je to oboustranná tragedie, která pro světce vyzněla v akord nebeské a věčné slávy — a národu přinesla možnost jeho mocné přímluvy. Tak se lidská bolest a utrpení pro Boží věc mění v nekonečné dobro!

„Oboustranná tragedie“, to je řečeno eufemisticky, protože vinu národa proti sv. Vojtěchu nelze omluvit — avšak užili jsme tohoto eufemismu schválně proto, abychom si uvědomili a připomněli, že nemáme právo vyvyšovati se nad své předky doby Vojtěchovy a vytýkati jim, že jednali zlotřile. Naopak, máme povinnost celou ujasnit si situaci a napravit, co se dá. Nepřísluší nám souditi — neboť nejsme lepší! Jednání předků bylo hanebné, ale ten, kdo by byl býval tehdy dával přednost důvodům mravním a kulturním před politickými a diplomatickými skutečnostmi soudobými, byl by býval — právě tak, jako dnes — člověk od celku odlišný, tedy podezřelý a — právě tak, jako dnes — vyloučený ze součinnosti ve veřejném životě. Svátý Šlavníkovec musil se jeviti svým vrstevníkům jako postava naprosto nepohodlná, dokonce politicky podezřelá. O tomto faktu budeme ještě mluvit. — Je ovšem také jisto, že vůči lstivým, úskočným a hrubým barbarům, ověšeným cetskami a páchnoucím přesyceností, jejichž zába-

vou byl boj a ukrutnosti, požitkem nezřízené hodování a chlípnost, — nemohl kněz v pravém slova smyslu, sv. Vojtěch, cítiti leč stěží přemáhaný odpor. Již sám pobyt v tomto prostředí byl pro něho obětí a mučednictvím. Marně se snaží přiblížit se jim, přesvědčiti je a dokázati dobrou vůli. Tito barbaři byli lidé dokonce velmi chytří a zdatní. Obsahem jejich životního názoru byla snaha o dosažení a zabezpečení co nejlepší vešdejší existence. Rvali se s přírodou, rvali se navzájem uvnitř kmene i s kmeny okolními. Neměli žádné potřeby abstraktna. Překvapovali Vojtěcha svou chytrostí, úskočností, nepoddajností. — To nebylo stádo, které chce jít za pastýřem, nýbrž smečka, která následuje vůdce při lupu jen proto bezpodmínečně, že by jinak zahynula. O vzájemném porozumění nebylo ani potuchy! Tady by byla bývala jediná cesta: přemoci, ovládnout, přinutit! Na boj měl biskup odpovídat zase bojem, na násilí násilím. To by jim bylo imponovalo, tomu by rozuměli! — Nesnižujeme svoje předky tímto konstatováním jejich smýšlení, neboť doufáme, že romantické heslo pokroku bylo již konečně vymýceno, hlavně pod nárazy soudobých analogických zjevů.

A právě tohoto boje, tohoto přizpůsobení se potřebám lidského houfu, byl Vojtěch neschopen. — Positivisticky orientovaný historiograf může mu to i vytknouti. Jest jisto, že v zájmu národního celku by bylo bývalo nutno jít na ně s hlediska méně vznešeného a více praktického. Vojtěch neměl odcházet, ale bojovat! Neměl právo být znechucen — a dáti to najevo. Metoda albertinská byla metodou „mírného a pokojného beránka“, po kterém lidstvo bude věčně toužiti, ale kterého zas a znovu umučí. Proto také platí zákon, že každé sebemenší uskutečnění duchovosti musí být

vykupováno obětí krve — *mučednictvím*. Vojtěchem pokračuje krvavý křest — (a není národa, u kterého by tomu tak nebylo, ale není také národa, u kterého by byl býval tak častý) — započatý sv. Václavem a sv. Ludmilou a jím Čechové vstupují do vyšší duchovní roviny, do křesťanství a do kulturního závodění národů a důsledkem toho pak je zdůraznění státní síly a zabezpečení národní existence.●

Ti, kteří jsou ubíjeni právě ve jménu zachování, zesílení a vybudování státu, ti, kteří se současníkům jeví jako překážky — Ludmila, Václav, Vojtěch — nakonec — jak neuvěřitelná a přece skutečná je síla mučednictví — stávají se jednotícími hvězdami a pallydiem národa, který je umučil.

Z této trojice oba Přemyslovci dojdou záhy po slavné své smrti pochopení, lásky a úcty kajících potomků. Ne tak Vojtěch, který je oba převyšuje významem. Probíráme-li jeho život, nenajdeme v něm okamžiku, který by jen tak snadno mohl vésti ke sblížení a smíření. „Biskup Vojtěch zanevřel na svoji diecési, zemřel neodpustiv.“ To jest skutečnost, která vrhá děsivý stín na stolec pražského biskupa. Smíření může nastati teprve tehdy, až složitost postavy světcovy, jeho velkorysost a nesmlouvavé spění za nejvyššími metami, budou národem pochopeny.

Jsou-li Ludmila a Václav světci naší minulosti, jest Vojtěch světce naší budoucnosti.

O PŮVODU A MLÁDÍ SV. VOJTĚCHA

Svatý Vojtěch narodil se na Libici, asi r. 956, nebo o málo později. Jeho otec Slavník byl po přeslici spřízněn s císařským rodem německým. Babička nebo prababička Vojtěchova byla princeznou a přišla k nám z prostředí

tehdy nejmocnějšího panovnického dvora evropského, na kterém vykvetla „ottonská renesance“ (Voigt: Röm. Vita, 56). Matka jeho Střezislava byla původu slovanského.

Panství Slavníkovců bylo veliké. Zaujímalu celou východní polovinu dnešních Čech a část Slezska. Otec Vojtěchův byl nejmocnějším soupeřem rodu Přemyslova v závodu o nadvládu v zemi a nad svým územím užíval suverenních práv. To mu zajišťoval nemalou měrou právě jeho příbuzenský vztah k císařskému rodu, ke kterému — jak víme — od doby sv. Václava byly Čechy ve vztahy vasalském. Panství Slavníkovu bylo největší překážkou centralisačního úsilí Přemyslovců, jejich snahy, vytvořiti silný stát, který by se mohl nejen vymknouti z tohoto vasalství, ale který by byl i zárukou trvalé národní existence Čech. V tomto jasném vidění nebezpečí se strany německé a v tomto programovém díle o národní svébytnost spočívá ona státnická převa-
ha, která dala Přemyslovcům sílu k boji vítěznému, byť i vedenému namnoze prostředky velmi drsnými.

Slavníkovu panství bylo největší překážkou tohoto území v 2. pol. X. stol. Proto spory mezi oběma rody byly nepřetržité. Po čas mládí Vojtěchova trvalo sice jakési příměří. Boleslav II. i Slavník byli mužové prozíraví a moudří. Zdá se, že jednou z podmínek tohoto míru byla úmluva, že druhé nejdůležitější místo v zemi — stolec biskupský — bude obsazován členem rodu Slavníkova. Nad veškeru pochybu je jisto, že volba Vojtěchova za biskupa byla diktována jen vnitřně politickými pohnutkami. Leč tyto úmluvy bylo možno držeti jen pokud žil Slavník, muž požívající autority a důvěry. Snad ještě krátký čas, po smrti, kdy žila jeho památka. Trvalý smír obou rodů možný nebyl.

Vzijme se do situace: středem moci Přemyslovců a sídlem je Praha. Západní hranice jejich státu jsou trvale ohroženy Říší. Zásobárna sil, nutných k hájení této hranice, je na východě, na Moravě, ve Slezsku a v Haliči (patří jim zde daleké kraje až za Krakovem). Avšak mezi Prahou a touto zásobárnou leží panství Slavníkovců, kteří mohou kdykoliv branné síly z výchovu zadržeti, a jsou ~~tak~~ mocní, že mohou kdykoli jim vpadnouti do zad. A k tomu ještě ona spřízněnost Slavníkovců s Ottony a jejich nezapíraná láska a obdiv k velmocným strýcům! Kdykoliv se mohou stát i veřejnými (že jsou jimi tajně, o tom nikdo nepochybuje) spojenci císaře proti Přemyslovcům. Tady se nejedná o hříčku, spor tento jistě není sporem nízce osobním. Přemyslovci vidí situaci jasně: *jde o všechno!* A proto veškeré úmluvy měly jen dočasnou platnost a Přemyslovci byli v neustálém střehu a očekávali vzpouru, Slavníkovci byli v neustálém vření a přecitlivělosti. Všechno je dráždilo k odporu, ve všem viděli útisk a pokořování — a tak oboustranné napětí se stupňuje, až vyvrcholí r. 996 v Libické katastrofě.

S hlediska pozitivně historického je jasno, že tato hrůzná událost (jako i pozdější vyvraždění Vršovců) byla nutná a státotvorná. Rok 996 je konečným datem upevnění naší národní existence a důkazem všestranné moci a ~~sil~~ Přemyslova rodu.

V takovém ovzduší se narodil, vyrůstal a ~~posléze~~ bezmezně trpěl jemný, ušlechtilý Vojtěch. — Nebyl prvorozcem. Měl šest bratrů, z nichž nejstarším byl Soběbor. Již v útlém dětství bylo zřejmo, že z Vojtěcha bojovník nebude. Římská legenda, zvaná Kanapariova, avšak napsaná snad samotným papežem Silvestrem II., praví o něm, že byl „speciosior cunctis pueris“, pěknější, než jeho

bratří, ale toto pochvalné konstatování nevylučuje fakt, že byl fysicky slabý, povahově mírný a že proti bujnosti ostatních bratrů projevují se u něho záliby a sklony hloubavé a duchovní. Tato okolnost vedla asi rodiče Vojtěchovy k tomu, aby ho určili ke stavu duchovnímu.

R. 972 jej posílají na vysokou latinskou školu do Magdeburku, k dávnému příteli Slavníkovu, biskupu Adalbertovi, od kterého přijal při biřmování jméno, pod kterým ho dodnes uctívá svět. Do Magdeburku odchází dobře připraven a vycvičen ve znalostech tehdy požadovaných; životopis uvádí jako důkaz jeho dobré přípravy, že uměl celý žaltář zpaměti.

Magdeburská škola byla výborná. Působil tam proslulý kněz Oktrik. Přece však nebyla daleko nejslavnější z tehdejších škol. Již tedy ve volbě místa studií Vojtěchových mohla být spatřována — a také jistě byla — snaha Slavníkovců, co možno nejvíce přiblížiti se k císařskému dvoru a nechati Vojtěcha napojiti se ideologií tohoto okolí, duchovně velmi vysokou, avšak ne zvláště příznivou přemyslovským snahám. Příbuzný císařův, sličný, patnáctiletý jinoch byl v Magdeburku přijat „cum magna caritate“, s nadšením a láskou.

Čteme-li v legendách líčení let, které ztrávil Vojtěch v Magdeburku, vidíme, že přes veškerý lesk, toto prostředí neuspokojovalo něžnou duši Vojtěchovu, silně slovansky citovou a vzrušenou.

Nebyl tu sám; Radla, jinoch jen o málo starší, pocházející z nevolnické rodiny Slavníkovců, byl mu přidělen jako pedagog, t. j. jako ochránce a pomocník ve škole i mimo ni. — Oba hochy zachvátí úporný zmatek a stesk po domově, takže z Magdeburku prchnou a jen násilím Vojtěcha přinutí k návratu a setrvání. Vrací se však plný nepokoje. Jak se má vy-

rovnati s tím pyšným, nádherným dvorským prostředím, požitkářským až k prostopášnosti, a pod vnější uhlazenou formou cynicky výsměšným a hrubým! Denně je vydán nástrahám tento synek prosté, tiché, líbezné Libice, který je povahou i výchovou uzpůsoben dívati se na všechny věci „smrtelně vážně“. Nakonec vše dobré v něm odumře a zlhostejní. Ani legendy nepopírají, že tato výchova neučinila z Vojtěcha nic víc, než vynikajícího, dobře připraveného krásného mladíka, který je si vědom své ceny a jako všichni ostatní kolem něho, nemá jiného cíle, než uspokojiti svou ctižádost a své choutky.

Římský životopis praví:

Kolik let studoval, není určitě známo, ale že světské učenosti a vědění byl pln, to víme všichni. Myslím, že Bůh dal mu proto poznati tolik světské učenosti, aby později mohl snadněji dostoupiti vrcholků božské moudrosti. Proto asi musil jako hoch kalich světské trpkosti vypít, aby později ve věku mužném tím horoucněji po sladkostech Božích zatoužil. — Po desíti letech studia vrací se Vojtěch domů v gloriole typického mladistvého snoba, kterého legenda Brunonova líčí takto: Vrátil se do vlasti s novým jménem Adalbert... a drahým rodičům způsobil velikou radost. Ale po celý ten čas byl velmi nevázaný a jako obyčejný člověk, oddával se pozemským rozkošem, hověl dětinským hříčkám. Vyhledáváje jen jídlo a pití, jako hovado tvář k zemi sklánějící, neuměl pohlížeti k nebesům. Rodiče jihnou pýchou, a syn podléhá a vyhovuje jejich mocenským touhám. Na Libici se dlouho nezdržuje a odchází do Prahy na dvůr knížecí a biskupský. Ostrými lokty domůže se v krátkosti vynikajícího postavení, stává se nejdůležitější, vynikající osobností, zářící duchem a energií a záhy nepostradatelnou. Bylo mu asi

25 let. Vše se mu daří. Ví dobře, že biskupský stolec ho minouti nemůže a chystá se k této hodnosti po vnější stránce velmi důkladně.

První pražský biskup, Sas Dětmar, byl v celku dobráček, ne zlý, ne dobrý. Nejnevhodnější osoba pro tak složitou úlohu, jaká jest býti prvním biskupem polobarbarského národa a v poměrech vnitřně i vnějšně politicky tak napjatých. Jeho diecése byla malá. Morava měla svou zvláštní správu. Vnějšně jednalo se tedy o to, aby se diecésní hranice zvětšily směrem východním, vnitřně pak bylo přivést alespoň všechnu šlechtu k pochopení hlavních křesťanských pravd. Ale Dětmar nesvedl nic. Devět let uběhlo rychleji, než bylo žádoucí — a křesťanství v Čechách nepokročilo. Čechové byli hrdi na to, že mají biskupa, platili mu řádně desátky — a žádali na něm *jen jedno: aby do ničeho nemluvil*, aby byl v ústraní, a nic na nich nepožadoval. Dětmar se spokojil se svou pasivní úlohou — a den ze dne odkládal provádění svých povinností. V nejnečekanější chvíli, předčasně, přichází smrtelná nemoc a biskup Dětmar umírá zdrcen hrůzou před odpovědným úkolem, který na sebe vzal, a kterému nedovedl dostáti. Lze si představití úzkostný nářek nebožákův před smrtí, jak ho obě legendy líčí — a kterému naslouchal mladý kandidát biskupství, a nejdůležitější osoba dvořanstva Dětmarova — lehkomyšlný Vojtěch.

Legendy svatovojtěšské, které jsou historicky zcela spolehlivé a psychologicky podivuhodně přesné — souhlasně praví, že v této chvíli prožil Vojtěch nejdůležitější okamžik svého života. Nářek Dětmarův zpřítomnil mu očividně skutečnost věčného Soudce, před nímž nic nezůstává nesúčtováno. Byla to kritická chvíle. Absolutno zabušilo po prvé bezprostředně na srdce mladého kněze a probu-

dilo v něm ony potlačené, dobré, základní tóny, kterými se vyznačoval v dětství. Pod tímto dojmem dozrává najednou v celistvého, silného člověka — a muže. Legendy vyprávějí o události velmi dramaticky a nepochybuje me, že takovou vskutku byla. Vojtěch odhazuje naráz přejemnělé způsoby líbivého kráse, který touží jen po moci a slávě, zvedá zrak k výši a upře ho na věčný Cíl tak pevně, že se ho již nikdy, nikdy nespustí.

NA BISKUPSKÉM STOLCI

Za šest neděl po smrti Dětmarově je Vojtěch formální volbou ustanoven pražským biskupem. Stalo se tak na Levém Hradci dne 19. února 982. Brzo po tom Vojtěch nastupuje svou první, radostnou cestu do Itálie, do Verony. Jde přijati investituru od císaře, svého strýce Otty II., a svěcení od arcibiskupa mohučského Wiligise. Tato cesta, podniknutá z jara a trvající déle než čtvrt roku, byla zároveň dobou vážné přípravy na velký úkol. Podivuhodným řízením se stalo, že mu přinesla nečekané, a důsledky svými velmi závažné zážitky. — Jest to především poznání samé Itálie. Sv. Bruno praví: „Auricomam Italiam vadit.“ Auricoma Italia — zapůsobí na mladého barbara čarovným dojmem. Rozdíl mezi Itálií, prosáklou již v té době kulturou a tisíciletým působením genia lidské práce — a mezi pustou stepí na středočeském Polabí v té době možno dobře přirovnati rozdíl, jaký dnes je třeba mezi okrajem Sibiře a současným Československem. Rolnictví, vinice, sady, kamenné hrady, sídla, města, způsoby lidí, jejich jednání, ústroj, libozvučná řeč, celá ta nenapodobitelná a žádným úsilím nedosažitelná, přirozená a organicky vyrostlá, atmosféra kul-

turního střediska — vrcholící v architekturách chrámů, klášterů a ve skvělém dvoře císaře Otty a císařovny Theofanů, kde je plno byzantského kouzla — styk a tolikeré setkání se s nejlepšími lidmi té doby (na př. s opatem Majolem z Clugny, s biskupem Gerhardem z Toulouse), jejich snaha po vzletu, po reformě duchovního života, vlastně s oněmi prvními duchovními náběhy, které se stanou živnou půdou mocné epochy gotické — to všechno musilo Vojtěcha právě v tomto duševním rozpoložení zaujmouti zúplna. Auricoma Italia ranila jeho srdce vznešenou, nezhojitelnou láskou pro celý život.

Přijav investituru i svěcení, vrací se mladý biskup za krásného, slunného podzimu do vlasti — změněn od základů. Čekají-li Čechové na hýřivý lesk slavného biskupského vjezdu, na kterou byli zvyklí a který by se líbil jejich barbarskému vkusu, jsou po prvé zklamáni. Přichází sice mladý hodnostář, avšak zahalený „pouze“ nedotknutelností svého vznešeného a svatého úřadu.

Sv. Bruno mluví o jeho změně takto:

Bylo viděti jiného člověka, ó jakého, ó jak odlišného od toho, který krátce před tím jako kůň pádil za časnými krásami či celou myslí tkvěl v pozemských činech, neboť se bez učitele naučil blouditi v tužbách. Vrátil se k sobě! Zas poznal, proč Bůh učinil člověka. Po Bohu toužil a jen po Církvi vzdychal . . . Před světem a jeho dvorstvem, za nímž klerik spěl celou myslí, biskup zase počal celou myslí prchati.

Když nám svatý spisovatel těmito slovy vypráví o změně ve smýšlení Vojtěchově — chápeme a rozumíme jí. Není ovšem jisto, že bychom ji sami dovedli uvidět a docenit, kdyby se odehrávala před našima očima! Jak měla býti pochopitelná tehdejším lidem citově ne-

vyspělým, pro které bratrovražda v knížecí rodině byla pouhou usmířitelnou epizodou? Biskup Vojtěch nebyl přijat s nadšením. Změna, která se s ním stala, zůstala soukmenovcům podezřelou a záhadnou. A když pak pevnou rukou a nesmlouvavě v prostředcích i cíli, ujímá se řízení své diecése, když přísnost, se kterou postupuje proti sobě samému, ukládá i jiným — jaký div, že tito polopohané, kterým přijetí křesťanství bylo záležitostí politickou, nikoliv vsutku vnitřní, náboženské, jsou nespokojeni a že reptají. Nevzdávají se svých pohanských zlovyků a vášní, svého způsobu života. „Amatores carnales rigidum vivere — odium habent,“ praví legenda; nenávidí to, co se na nich žádá.

Vraždili, smilnili, kupčili lstivě se vším, a hlavním zdrojem příjmů zůstává otrokářství; neděle nesvěť, o postech nebylo ani potuchy. Oddávají se divokým lovům a ještě divočejším hodokvasům — a žijí v mnohoženství. Kněží nebyli lepší. Čtème opět sv. Brunona:

Sami klerikové se veřejně žení a odporujícího biskupa nenávidí hanebnou záští a proti svému ochránci popuzovali zemské velmože.

Situace Vojtěchova byla hrozná. Nikdo nerozuměl jeho snahám — a rozuměti nemohl. Pojem „věčné spásy“ byl příliš mlhavý těmto hmotařským lidem. Snad měl Vojtěch býti trpělivější, postupovati pozvolněji a nežádati náhlou, nemožnou proměnu! Tato námitka je planá! Byl by býval musel žít 200 let, neboť vsutku teprve biskupu Zdíkovi podaří se uskutečniti kněžský celibát a vymýtiti poslední zbytky pohanství.

Horlivý biskup marně se namáhá. Krutou mukou je pro něho poznání, že není s to, aby dostal svému úkolu a vyplnil svá předsevzetí a plány. Poklesá na mysli, vůle ho opouští. Když malomyslnost hrozí podlomiti i jeho

vlastní duši, odhodlává se k tomu, po čem dávno touží: znovu uvidět Itálii, svou zaslíbenou zemi, skrýti se v ní a prožít tam svá léta v pokoji a míru. K rozhodnutí přispěla jistě i smrt matky Střezislavy, kterou legendy líčí jako paní moudrou a zbožnou, která asi byla jediným jeho poutem k rodné zemi. S bratry, kromě Radima, nespojovalo Vojtěcha žádné zvláštní přátelství, neboť viděl, že nebyli o nic lepšími křesťany, než ostatní velmožové. Otec Slavník byl dávno mrtev.

V ITALII

Za smutného podzimu r. 988 odchází Vojtěch roztrpčen a znechucen z vlasti s bratrem Radimem a knězem Vilikem. Papež Jan XV., k němuž se utekl, dobře postřehl duševní stav mladého biskupa a jeho vyčerpanost. Znal vnitropolitickou situaci v Čechách, znal podstatu sporů obou mocných rodů, a viděl také, že vášnivě nesmlouvavý, za nadzemskými cíli přímočaře kráčející biskup, by svými zásahy přiléval jen oleje do ohně svárů. Proto ujistiv se, že Čechy mají náhradu a zástupce v míšeňském biskupu Volkoldovi, radil mu zůstat v Itálii. Bylo mu líto Vojtěcha, v němž tušil velikého světce, a byl by si ho nejraději ponechal na svém dvoře a ve své blízkosti. Avšak Vojtěch touží jen po samotě a nejtěsnějším spojení s Kristem a hodlá se svými soudruhy přeplaviti se do Svaté země. Odmítá podporu na cestu, rozdává vnucené dary. Chce býti zapomenutým a nuzným poutníkem Božím.

Avšak člověk míní a Bůh řídí. Vojtěchovi byla souzena jiná pout, krásnější a slavnější! Proto se stalo, že cestou dospěl do kláštera na Monte Cassinu, kolébky mnišského života. Byl uchvácen a opojen vším, co tam spatřil.

Když mu opat neschvaluje jeho úmysl vykonati pout, rozhodne se zůstatí na tomto posvěceném místě. Leč rady opatovy nebyly zcela nezištné. Ohromný klášter byl by býval mnoho získal, kdyby byl měl svého biskupa, který by jim mohl vysvěcovati kostely a kněze. — Vojtěch však nehledá nic jiného, než jen poklidnou kontemplaci, touží po životě zcela skrytém, po úplném splnutí s Bohem, je naplněn ideály mnišskými a zamítá všechno, co ho od nich odvádí. Proto každá hodnost a osobní uplatňování se i přijímání jakýchkoliv poct je mu nesnesitelné. Tato duchovní radikálnost udivovala i montecassinské benediktiny, zdála se jim přemrštěnou. Došlo k vážné roztržce a Vojtěch znovu raněn a zklamán, s Monte Cassina odchází, ne aby pokračoval v odložené pouti, ale aby našel útulek mezi mnichy basiliány, kde žije proslulý poustevník Nilus. Avšak tito nechtějí ho mezi sebe přijmouti a radí mu, aby vstoupil do kláštera sv. Bonifacia a Alexia na Aventinu v Římě. Ve strohé kázni tohoto domu nalezne prý všechno, co hledá. Vojtěch uposlechne, zanechává snů a neklidného bloudění — stane se poslušným, podřízeným mnichem a prožívá v Římě čtyři nejklidnější, nejšťastnější roky svého života, vyplněné modlitbou, rozjímáním a studiem.

Snad již na Aventinu se Vojtěch zabýval spisováním. Dosud nikdo nepodnikl poměrně snadnou práci, aby nad vší pochybu dokázal, že dva dodnes zachované spisy, t. j. „Legenda o sv. Gorgoniovi“ a „Homilie o sv. Alexiovi“, Vojtěchovi připisované, skutečně pochází z jeho pera. Jest to prostě neuvěřitelné, že dodnes tyto dva národní poklady nebyly u nás ani otištěny a že prvně je vydal Němec Voigt. Foliant životopisu sv. Vojtěcha od Ježka a Krásla byl vyplněn podle našeho zlovyku

podkuřováním a vyjmenováním všech dočasných veličin, ale slova našeho prvního a jediného světce-spisovatele nebyla ani ve chvíli tak důležité národu zpřístupněna.

Voigt o autorství Vojtěchově nepochybuje a jeho názory sdílí i V. Novotný. Oba protestanté. K důkazu bylo by ovšem potřeba podrobného rozboru. Naše ospalost, která ostatně je živnou půdou naší podprůměrnosti, zanedbává trestuhodně věci základní. Voigt kladé vznik obou zachovaných spisů do let značně pozdějších, do roku 993 a 995, avšak naše domněnka, že Vojtěch spisoval již při svém prvním pobytu v Římě jest podporována textem legend, kde jest výslovně líčena jeho neobratnost při domácích pracích, které mu byly přikázány, jako cvičení se v pokoře. Naproti této manuální nešikovnosti chválí jeho bystrý a přesný úsudek při různých složitých poradách.

V klášterním životě prospívá biskup Vojtěch tak znamenitě, že brzo rozhlašuje se pověst o jeho ctnostech a schopnostech. Papež i císař poctívají pokorného mnicha stále větší přízní a zájmem. Oblíbenost jeho vzbuzuje až žárlivost a nepokoj. Vojtěch byl proniknut cluniackými reformními snahami a prakticky je prováděl. Jistě by bylo nebyvalo vítáno — reformní typ není zajisté pohodlný — kdyby zalíbení papežovo a císařovo došlo tak daleko, že by tento nesmlouvavý biskup-mnich byl pověřen nějakým rozhodujícím úřadem. Proto přišlo synodě vhod naléhání arcibiskupa moravského (spojence Přemyslovců) a poselství Boleslava II. (r. 992), aby se Vojtěch vrátil k správě své vlastní diecése. Proti přání papežovu je rozhodnuto, že se má vrátiti do vlasti, a Vojtěchovi nezbývá, leč se podrobiti. Spolu se svým někdejším spolužákem Radlou a knížecím synem Christianem, kteří pro něho

do Říma přišli, vrací se do vlasti po čtyřech letech.

To je dlouhá doba v životě jednotlivce, ale okamžik v životě národa. Jestliže se z Vojtěcha stal vzor duchovního člověka, křesťanství české nepokročilo ani o píd.

Již na cestě zjistí Vojtěch pro něho tak bolestný fakt, že ho nepovolávají zpět ze skutečné duchovní potřeby, z opravdové kajícínosti a touhy po lepším, ale zřejmě jen z vnějších důvodů. Přemyslovci se obávali jeho přílišného vlivu na papeže a císaře a jeho vlastní rod chce opět využítkovati jeho postavení k podpoření svých plánů. Ti opět se obávají, že se jim Vojtěch v Římě úplně odcizí. Tento bezohledný postup vůči němu s obou stran uvidíme ještě lépe při druhém návratu z Říma.

Když jedné neděle dospěl sv. Vojtěch se svými průvodci do Plzně (respektive dnešního Plzně), uviděl, že se bohoslužby nekonají a svátek nesvětí, ale že se místo toho koná hlučný trh. Ve vlasti uvítaly ho opět ony jemu tak odporné skupiny hlučících kupců a kvílících prodávaných — otroků. Jak mu asi bylo! Pražané vítají ho lépe a slibují poslušnost. Na krátko ovšem! Z předsevzetí a plánů podaří se mu uskutečnit jen jediné: založiti břevnovský klášter (14. ledna 993). Správně odhadl, že jen nezdolné práci klášterních družin může se zdařiti dílo pokřesťanění národa.

Avšak náboženská lhostejnost Čechů je do nebe volající a ke všemu spory mezi Libicí a Prahou planou čím dále, tím silněji. Slavníkovci paktují s císařem, jejich odboj je docela nezakrytý. Je jasno, že na svatých snahách Vojtěchových nikomu nezáleží.

Není tedy nic nesmyslnějšího, než obviňovati sv. Vojtěcha, že se svými bratry souhlasil nebo byl společen, jak se to opět nedávno stalo v „Čsl. vlastivědě“ (díl *Dějiny*, red. V. No-

votný; vydáno s podporou ministerstva školství a osvěty). Není zapotřebí ničeho, leč vážného úsudku a dobré vůle, aby se vidělo jasně, že, kdyby byl Vojtěch chtěl politisovati a prospěti svým bratrům, byl by to mohl iehko učiniti. Mohl odejiti přímo na císařský dvůr a ne se skrývati v klášteře! Mohl využítkovati svých přátelských styků s dvorem uherským a polským — mohl krátce svým nadprůměrným nadáním získati spojence svým bratrům na všech stranách. *Ale neučinil nic, zhola nic takového.* To je přece zcela jasné. Jest nejen kruté dodnes ho podezíráti z mocenských choutek a intrik, ale svědčí to hlavně o nízkém stavu kultury srdce lidí, kteří neodůvodněně obviňují. Není potřeba věřiti ve Vojtěchovu svatost — nejsme-li katolíky, ale je třeba, nechceme-li křiviti historickou pravdu, doceniti jeho ušlechtilost, jeho hrdinský zápas, který probojoval, když se úplně odpoutal od všech cílů a svazků časných a přirozených a upnul se jen k věci nadčasovému a nadpřirozenému.

Jest dostatečně známa příhoda s cizoložnou ženou a porušení práva asyly, které daly Vojtěchovi podnět k druhému opuštění diecése. V té chvíli mu bylo zřejmo, že rozvášněnost stran je tak mocná, že by se jednoho dne nelekla ani skutku nejsílenějšího, ani vraždy osoby posvěcené, biskupa. Nikoliv z bázně dokáže později, že byl pln hrdinnosti — ale proto, aby uchránil svoje soukmenovce tohoto nejhanebnějšího hříchu a věčného prokletí, odchází po druhé z vlasti. „Revisit dulcis Romae moenia“ (zima 994-5), v milovaném městě ukrývá se znovu do tichosti kláštera a bolest, kterou je naplněno jeho srdce, žaluje jen Bohu.

Nepolitikaří, ačkoliv by mohl, a až je snad k tomu i sourocenci naváděn. I když později nově zvolený císař římský Otto III. zve ho me-

zi své osobní dvořanstvo, poctívá ho největší láskou a rozmlouvá s ním po celé hodiny, sv. Vojtěch rozpráví s ním jen o věcech duchovních, nesetrvává v tomto hlučném, nádherném prostředí, ale rychle a toužebně vrací se k tíchým svým pracem do kláštera svatoalexiského.

CESTA MUČEDNICTVÍ

Doba byla plná událostí. Rok 994 zaznamenává nejen změnu na trůně císařském, nýbrž i na stolci Petrově. Nástupcem Jana XV., který sv. Vojtěcha velmi miloval, stal se Němec Bruno, Řehoř V. Legendy ho nelíčí příznivě. Byl prý příliš mladý a podléhal vlivům. Když arcibiskup mohuěský znovu roku 996 naléhá na návrat Vojtěchův do Čech a když znovu synoda se o témže usnáší, je nešťastnému biskupu prostě rozkázáno, aby se vrátil. Jak přijal světec tento rozkaz, o tom nechť mluví legenda sv. Brunona:

„Praví papeži: „Nepřítel, závidějící mému klidu, vás pobízí, abyste mne donutili vrátit se tam, kde nesklidím plodu duší, nýbrž vydám svou duši škodě. Zmírní mou pohromu, přilož lék mému nedostatku, mému žalostnému vředu dej aspoň jedno ulehčení. Uslyší-li mne mé ovce, živ budu a zemru s nimi. Ne-li, pak s tvým svolením odejdu kázati vzdáleným a nevzdělaným národům, které neznají jména Božího.“ Papež Řehoř přivolil k návrhu muže Božího...”

Sv. Vojtěch je si zcela dobře vědom, že jeho návrat do vlasti je marný. Poslušen poslušností kněžskou půjde, kam ho posílají, proti své vůli, proti svému přesvědčení. Jako vskutku pokorný a duchovně žijící člověk zná svou cenu, má vědomí hodnot, které milost Boží na něho složila, jako břímě mnohdy tak těžké —

vše se v něm brání, aby hřivna jemu svěřená byla zakopána. Hrozí a děsí se nezřízené vášnivosti, svých barbarských soukmenovců — nechce, aby rodná půda znovu byla potřísněna mučednickou krví. Má-li se tak stát, není-li mu dovoleno dožítí život až k smrti přirozené a vyplnití ho prací pro oslavu Boha — nechť tedy alespoň postoupí mučednictví mezi pohany, mezi těmi, „kteří nevědí, co činí“ a Božím trestem stížení být nemohou.

Tato touha po mučednické smrti, o které mluví legendy, je současnému, positivismem vychovanému člověku nedosti srozumitelná; zaměňuje se proto s pojmem „pohrdání životem a dobrovolné vyhledávání smrti“. Jak je to nesprávné!

Středověký člověk znal i bez psychologizování skutečnost tohoto života lépe než my a věděl, že proti zlu svět ničícímu nelze bojovati ve většině případů pouhou silou lidskou, že je tu třeba *nadsíly* (t. j. spojení sil lidských s nadpřirozenými), že proti zlu je *potřebí hrdinství a ctnosti*. Právě-li tedy legendy, že toužil po mučednické smrti, není třeba opakovati slova, která jsou jen formou myšlenky, po tisíci letech zestaralou; ale obsah tento lze vyjádřiti novou formou: Vojtěch toužil a planul po rozšíření království Kristova na zemi tak mocně, že toužil po mučednictví hrdinnosti a ctnosti. Nikoliv tedy pohrdání životem, nýbrž využitkování všech životních sil až do poslední kapky, to je heslo celého Vojtěchova života a snažení.

Proto také neuvidíme u něho žádnou exaltaci, žádnou touhu po tom, aby ctnost jeho byla viděna a vzbuzovala zájem. Proto zůstal vždy člověkem zjevně chybným a neučinil nic bezdůvodného. Proto se brání novému návratu do vlasti. Proto nezapírá, že je velmi sklíčen a zdrcen. Byl si dobře vědom svých sil,

nač stačí a nestačí. Viděl jasně celý „neúspěch“ svého života: chtěl být dobrým biskupem svému lidu, ale na konec nezmohl právě tak nic, jako Dětmar. Lidsky byl přemožen; vyčítal si jistě, že mnohé zavinil, mnohé nedokázal. Trpěl nad všechnu míru. Ale v této době je již Vojtěch světce, je hrdinou. Odchází z Říma s vědomím, že se se sladkým, drahým městem loučí navždy. Boj je vnitřně dobojován, ale přece život volá, život je tak sladký. Byla to smutná cesta. Snažme se pochopiti alespoň přibližně všechno, co se odehrávalo v jeho duši.

Zmínili jsme se o tom, že sv. Vojtěch je dodnes našimi „historiky“ obviňován, že souhlasil s mocenskými a politickými cíli svého rodu nebo že je dokonce podporoval. Nestačí jim nepopíratelný fakt, že kdyby tomu skutečně tak bylo, že byl by se sv. Vojtěch býval mohl právě při tomto návratu krutě pomstíti za události libické (28. září 996), že se mohl do své diecése vrátit pod ochranou mocných vojsk císařských, polských nebo uherských, že on sám jediný byl by býval mohl zničiti Přemyslovce, zničiti český stát a dosaditi na knížecí stolec bratra Soběbora, přeživšího katastrofu. I mimo vlast, a právě mimo vlast, byly mu otevřeny všechny cesty k závratné kariéře. S Boleslavem Chrabrým, který 6 let po jeho smrti dobyl Prahy, mohl se vrátiti (ne-li již dávno dříve) a podle lidských pojmů spravedlivě ztrestati své odbojné stádo. Proč to sv. Vojtěch neučinil? Na to naši historikové odpovídati neumějí, neboť nechápou dosud, že člověku duchovnímu a svatému z duše se oškliví všechno krvavé a štvavé namáhání se o pomíjející moc, lesk a slávu — i když je sebeoprávněnější, jak tomu vskutku v případě sv. Vojtěcha bylo. — Jestliže se historik profesor Goll zmohl na to, že zdůraznil („Čechy a Pru-

sy“ str. 1—2), že sv. Vojtěch je první Čech, který se plavil po moři a jestliže v tom vidí důkaz jeho kulturnosti — zdůrazníme my na-proti tomu, že sv. Vojtěch byl náš první vzdělanec, který se dovedl s plnou, na rozumu založenou a vybudovanou intenzitou přesvědčení odevzdati absolutní duchovosti, nejvyššímu Cíli a Pravdě: *Bohu*. Vše ostatní bylo mu lhostejné. Miloval Boha, miloval pro něho a v něm i svůj lid, a dokazuje to tím, že neváhal připodobnití sebe sama ke křesťanským římským mučedníkům, z jejichž obětí vyrostla veškerá evropská kultura. Protestant Gregorovius („Gesch. d. Stadt Rom“) praví o něm: „Adalbert sehnte sich, das Vorbild eines alten römischen Martyrers zu erreichen.“

Tyto duchovní výše nejsou však člověku jen dány, musí o ně zápasit sám se sebou. Z naznačeného je patrné, že pokušení, obklíčující sv. Vojtěcha, bylo mocné. Ale nejen to, svatý Vojtěch je člověk výsostně inteligentní, proto věděl dobře, že lze život lidský žítí plně a nikdy životem neopovrhoval, falešným asketou nebyl.

Jen volným tempem a velikou oklikou vrací se k bolestnému domovu. Navštíví všechna ona místa, v nichž úsilovně vzepjatá duchovost románské doby dospěla již oněch poloh, na kterých brzo počne vyrůstati gotická katedrála, nejpodivuhodnější, nejsložitější lidské dílo všech věků. Projíždí volně Francií, navštíví Tours, hrob sv. Martina, navštíví Paříž a opatství St. Denis, Fleury, Cluny, potom Porýní, Kolín a Mohuč. Rozmlouvá s lidmi, seznamuje se s novými myšlenkami, a čerpá novou a novou posilu svému přesvědčení.

Tři čtvrti roku trvá tato cesta a na ní se doví zvěst o hrůzném, zrádném vyvraždění svého rodu. Ach, to už sv. Vojtěcha ani nepřekvapí! Očekával to. Po tom ovšem nemůže

jíti do Prahy přímo. Proto odchází do Polska a odtud po úradě s Boleslavem Chrabrým posílá posly do Čech s otázkou předem marnou, chtějí-li, aby se navrátil. Čechové měli na vlídný vzkaz svého biskupa jen odpověď, překypující jízlivou hrubostí a záští.

Svatý Vojtěch neslyší urážek, kdyby je byl slyšel, kdyby v něm byl býval zůstal jen zbytek lidské slabosti, byl by býval setrval v Polsku, kde byl tolik ctěn a milován a kde poslušně vyplňují jeho rady a přání. Avšak jako již kdysi dávno odmítl býti biskupem na Monte Cassinu, tak činí i zde. Buď bude, podle papežova ustanovení a svých slibů, biskupem pražským — anebo neznámým, skrytým mnichem, poutníkem, hrdinným věrozvěstem. Jak si vysvětlí pozitivní historikové fakt, že svatý Vojtěch nezůstal v Polsku, ale že se přímo vrhl do nebezpečí apoštolské práce mezi divokými Prusy, nechtějí-li uznati, že pracoval a žil jen pro Boha, pro nejvyšší Dobro a Dokonalost?

Svatý Vojtěch jasně poznal, že nebylo-li lze jinak, musí své čisté úmysly a cíle soukmenovcům dokázati svou krví, důkazem, který bude jejich primitivnosti dosti názorným. Musí jim hmatatelně ukázati, že všemu, čemu učil, také vskutku do posledního písmene věřil, že věřil ve věčnou odplatu a věčnou spásu. Musí jim dokázati, že přestal být Slavníkovcem tehdy, když pochopil význam pastýřského úřadu, že nikdy svou důstojnost nepošpinil žádnými politickými činy a že k celému svému stádcí choval nestrannou a křesťanskou lásku. Když všichni očekávají, že zůstane v Polsku, a když myslí, že se bude mstít, právě tehdy v časném jaře r. 997 dává se odvézti ozbrojenou lodí po řece do Gdánska a po moři až na pobřeží pruské. Odtud pak již jen s několika průvodci ubírá se pomalu pěšky k Cholinu. Ví, že jde uprostřed smrti, je varován několikrát i sa-

motnými Prusy, kteří jsou dobře informováni, jak závažnou osobností je cizí apoštol. Proto také soustředí svůj smrtelný útok, podniknutý dne 23. dubna, jen na něho. Průvodci jsou zajati a za velké výkupné, spolu s tělem mučedníka vydáni Boleslavu Chrabrému.

Zpráva o hrdinském činu sv. Vojtěcha rozšířila se velmi rychle. Císař Otto III. ho želí, ale zároveň se raduje, neboť byl opět jednou, po staletích, podán důkaz naprosté víry a přesvědčení křesťanského. Proto hned usiluje o svatořečení, a staví v horách Sabinských kostel, zasvěcený svatému Vojtěchu. Boleslav Chrabrý ukládá mučednickovy ostatky do stříbra, zlata a drahokamů a brzo nad apoštolovým hrobem ve Hnězdně založeno je první slovanské arcibiskupství — a hodnost tuto bere na sebe Čech, bratr světcův, Gaudencius Radim.

A Čechové? Ano, pochopili konečně. Ale zase svým způsobem. Vidí, co ztratili — a závidí Polákům jejich prozíravost, závidí jim, že mají u sebe svaté Vojtěchovy ostatky. Nechvalujeme, byť ho i lidsky chápeme, Břetislavův čin z r. 1036 (převezení ostatků do Prahy), tak velebený v čítánkách; byla to přece nová násilnost — a dodnes se těmto vzácným relikviím nedostalo patřičné úcty.

A duchovní odkaz svatovojtěšský — jak ten byl pochopen? Ještě hůře. Nic se poměrně nezměnilo a stále odsuzujeme k mlčení své nejlepší lidi — a jen neradi a z přinucení postupujeme pomalými krůčky na cestě duchovního zdokonalení.

Když téměř před tisíci lety svatý Brunon dopisoval svatovojtěšskou legendu, končil ji modlitbou. Opakujeme ji, neboť neztratila nic na své formální dokonalosti a obsahové aktualnosti:

„Vzývá tě nyní zkroušené srdce, vzývá ne-

skonalá hříšnost našeho věku, volá k tobě, přeb-
lahý mučedníku, velká bída naše. Ty, jenž
před tváří Boží se raduješ, nezapomeň na nás,
skutečně zajatce, kteří si ani uvědomit nedo-
vedeme, v jak velké úzkosti se nacházíme.
Ty, který mnoho zmůžeš u Krále králů, učiň
nám ze zlé nenávisti našich nepřátel sprave-
dlnost a obnoviž zákon.

Což tu péčí lidských a kolik je v světě po-
šetilostí!

Ve velké bídě zapotřebí jest velké pomoci.
Pros za nás s tebou nejeden svatý za naší spá-
su, prosíš s tebou množství andělů! Ó Lásko,
která nyní s nebe nás spravuješ, pohlédni mi-
lostivě na bídný svět, jehož nepravost je ve
věku tomto tak převeliká! Učiň, co jsi učinil
na světě z poslušnosti, proliv krev svou z pří-
lišné lásky. Řekni ty přede všemi, řekni ty,
nový mučedníku, řekni, dobrý Vojtěše: „Bože
dobrý, smiluj se nad bídami tohoto věku!“
Vyhlad' nesmírně vzrostlé hříchy náruživé la-
koty; chtějíť lásku Boží za těchto dob zaměnit
za lásku světa, šálíce nás falešnou krásou ne-
věstky, *o dobru stále mluví — ale zlo nakonec
všichni činí! Slibují radosti, ale působí jen
strasti, slibují pomoc, ale přinášejí konečně
jen škodu!*

Ó slyšte konečně, jak ten, kdo je si bezpe-
čen sám sebou, trne nad nebezpečím naším,
kteří stojíce mezi tisíci meči ďábla povždy
bdělého, a vězíce od přírody v sterém nebez-
pečenství, ještě živíme v sobě ukrutný mor
lakoty a chtivosti všeho druhu, která hubí na-
še nitro. Vyhovévše žádostem, býváme ještě
hladovější a došedše cíle svých choutek, ni-
kdy nemáme dosti. To jest nás všech společné
zlo, to zvlášť bída moje a mně podobných,
kteří měli bychom pomýšleti na věci nebeské,
ale pomýšlíme jen na tělesné!

Zhoj rány naše, můžeš-li, svatý Vojtěše!“

LITERATURA:

- Fontes Rerum Bohemicarum**, I., pg. 231 a násl.
„Utrpení sv. Vojtěcha, mučedníka.“
Kanaparius: „Vita S. Adalberti.“
S. Bruno: „Passio S. Adalberti.“
„Verše o utrpení sv. Vojtěcha.“ (Quatuor immensi.)
H. G. Voigt: „Adalbert von Prag.“ Berlín 1898.
Krásel-Ježek: „Sv. Vojtěch, druhý biskup Pražský.“
Praha 1898.
V. Novotný: „České dějiny,“ I. 1. str. 601 a násl.
Čas. čes. histor., roč. IV. str. 165, V., str. 280 atd.
Podlaha-Sitber: „Album Svatovojtěšské.“ Praha.
„Československá vlastivěda.“ Díl: Dějiny
(V. Novotný).
H. G. Voigt: „Der Verfasser der röm. Vita des hl.
Adalberts.“
Naegle: „Die beiden ersten Prager Bischöfe.“ (Deut-
sche Arbeit IX., str. 651.)

OBSAH

Úvod	7
Význam světcův	9
O původu a mládí sv. Vojtěcha	13
Na biskupském stolci	19
V Itálii	22
Cesta mučednictví	27

Durych: Zdravas, Královno, jen váz., sníž. cena	15.— Kč
Manning: O Duchu svatém	12.— Kč
Durych: Utěšitel nejlepší . . .	7.— Kč
Newmann: O nejsvětější Trojici	3.— Kč
Hejčl: Týden Ducha svatého . . .	5.— Kč
Gillet: Výchova charakteru, III. vyd.	10.— Kč
	studenti 7.— Kč
Jurák: Rád bratří kazatelů	3.— Kč
Pecka: Skryté paprsky .	9.60 Kč
Habáň: Sexuální problém	7.— Kč
	studenti 5.— Kč
Hejčl: Chléb s nebe	9.— Kč
Kalista: Z legend českého baroka .	9.50 Kč
Krlín: Knihy pro katolíka	10.— Kč
Durych: Privilegium zpovědi (bibliofil.) . . .	15.— Kč
Svazky měs. Vítězové: Bl. Zdislava, Bratří Ratisbannonvé, bl. Jan Sarkander, M. Marie Kosatíková, sv. Karel Borrom., s. Alžběta od Nejsv. Trojice, ctib. Kontardo Ferrini, sv. Dominik, sv. Hildegarda, sv. Jeronym — po 3 Kč, na lepším papíře 4.50 Kč.	

Vyberte si z našich publikací přfihodnou knihu pro sebe nebo pro své přátele. Dobrá kniha vám bude nejlepším přfitelem, je nejvhodnějším dárkem.

LITERATURA

BECHER: Germanisches Heldentum und christlicher Geist. Herder, Freiburg i. B., str. 94, cena 1.80 (2.20) Mk. — Byl to výtečný nápad, zvláště dnes velmi užitečný, postaviti proti sobě pohanství a křesťanství, jak se jeví v rané literatuře německé. Z takového srovnání vynikne superiorita křesťanství v každém ohledu a dodá se křesťanskému smýšlení hluboký základ k uvědomění si pokladů, jaké máme. Na to se mnohdy zapomíná a proto je to třeba stále připomínat.

BULGARINI DOMENICO: La Madonna. Paravia, Torino, str. 271, cena 10.50 lir. — Zpracování života Panny Marie Bulgarinim se bude mnohým duším zamlouvatí básnickým vyprávěním i mistrným zarámováním života Bohorodičky a jejího Syna dějinami, souvislostí života celého národa izraelského a Přední Asie. Úprava pěkná, ač by jí ještě více prospělo několik dobrých ilustrací mariánských.

BUFFET: Saint Germain. Brožura o 30 stranách, líčící mistrně životopis svatého Germana, benediktinského opata v Talloires.

VON BRANDT EL. L.: Die letzte Aebtissin von Ribnitz. Franziskus-Druckerei, Werl, str. 78, cena 1.25 Mk. — Mater Voršila, poslední abatyše klarisek v Ribnitz, vystupuje v líčení obdivující spisovatelky jako důstojná dce-

ra vévodského otce i jako statečná matka a vůdkyně družiny zasvěcených panen v náporu protestantství, jehož světská moc při smrti Matky zvítězila. Skláníme se rovněž v tichém obdivu před velikostí panny zápasící s nepřitelem lidstva, zakukleným do všech podob.

CARBONE CESARE: *Obiectionum cumulata collectio.* — Logica. Marietti, Torino, str. VIII—532, cena 15 lir. — Bohoslovci, vysokoškoláci, kteří mají zájem o filosofické věci, a všichni, kteří se účastňují debat, najdou mnoho cenného poučení v této sbírce námitek důkladně rozebraných a vysvětlených podle školastické metody. Učí myslet, rozebírat útoky a kličky, učí jasně a bystře odpovídat. Cenou je spis každému studentu přístupný, latina není obtížná.

CARMINATI CESARE: *Bse Barthélemie Capitanio.* Bonne Presse, Paris, str. 168, cena 3 frs. — Francouzský překlad italského dílka zpřístupňuje více poznání života bl. Bartolomějky Capitanio, která v málu letech — zemřela 26letá — naplnila veliké dílo apoštolátu výchovy a milosrdenství z lásky k Bohu. Upřímná duše z prostého prostředí od mládí počala růsti v lásce Boží a věrností zvítězila; svěťice odešla, ale po ní zůstala kongregace sester Lásky. Zpracování Carminatiho se i v překladu pěkně čte.

H. JAEGEN: *Das mystische Gnadenloben. Erlebnisse u. Bekenntnisse eines heiligmässigen Bankdirektors.* Thier, Jaegen-Gesellschaft, 1935, str. 220. — Autor tohoto spisku zemřel jako světec r. 1919. Jeho myšlenky se však šíří dále, toto dílko vychází již ve třetím vydání nákladem společnosti, která se nazývá po něm. Je to ukázka, jak hluboko dovedl pochopit i theologické otázky laik, a zvláště jak je dovedl ve svém životě prožít. Kniha je zajímavá v mnohém ohledu, zvláště však je zajímavé proniknutí otázek čistě mystických.

LOVAT: *Eine Eucharistische Opferseele. Leben der Klarissin Klara Baughan.* Paderborn, Schöningh, 1934, str. 145, cena 2.25 (2.85) Mk. — Krásná duše Klary roste, šíří Eucharistií, která je jejím pokrmem. Eucharistie z ní činí klarisku, vede ji až k nejvyšším stupňům svatosti a pak Klara umírá. Umírá jako dítě, ale již zralá pro nebe. Opravdu krásná duše. Čtete tento životopis, povzbudí vás k lásce k Eucharistii.

D. E. MISSEREY: *Sous le signe de l'Hostie* (Paris, P. Lethielleux, rue Cassette 10, 1934, str. 227, cena 12 frs). Tato kniha přichází dnes opravdu v pravý čas, kdy katolická víra musí v duších oživnouti láskou k Ježíši v Eucharistii. Dílo zpřístupňuje nám jednu takovou duši a podává historii její zbožnosti k svátostnému Spasiteli. Marie Doena, dcera generála, později benediktinka, uměla čerpat z své lásky k Eucharistii velký užitek. Celý svůj život vyjádřila slovy: Ježíš v Eucharistii byl mým učitelem. Ti,

kteří ho následují a poslouchají, rychle spějí k dokonalosti. Kniha nám ukáže, jak čerpati sflu z Eucharistie pro všechny potřeby života. —slavský.

CH. MARCAULT: *Le Sacré-Coeur a parlé*, Desclée de Brouwer, Paris, str. 32, cena 1 frs. — Tato brožurka se obrací ke všem, kteří si přejí království Božského Srdce a spásu Francie.

PICHON: *La Légende dorée de s. Jean Bosco*. Paris-Lyon, Em. Vitte, 1935, str. 64, cena 3 frs. — Mezi životopisy sv. Dona Bosko si uchová své speciální místo tato knížečka, která nemnoha taby líčí překrásně postavu světce. Nemůže tu být mnoho podrobností, ale je tu zachycen jeho duch. A to je to nejdůležitější.

MARIA STICCO: *Lavallière*. Milano, Soc. Editr. „Vita e Pensiero“, 1934, str. 300, cena 7 lir. — Známa herečka a pak karmelitka Eva Lavallierová budí neustále pozornost. Třetí vydání tohoto životopisu v krátké době je toho znamením. Tak jako překvapil odchod z divadla této hvězdy, tak a ještě více překvapil její odchod na Karmel. Ale nás nyní nepřekvapuje, že v krátké době vykonala mnoho pro svou duši. Umírá šťastna jako karmelitka. Krásný život. Jeho četba nezůstane bez užitku. Milosrdenství Boží je tu velmi zřejmé.

SÉGUR: *Praktické poučení o sv. přijímání*; tentýž: *Praktické poučení o sv. zpovědi*, stran 50 a 60, cena 2 a 2.50 Kč. Vydaly Školské sestry, Praha, Vinohrady, Korenní 4. — Můžeme jen vřele doporučit tyto dvě knížečky, které jsou určeny mládeži. Obsahují vše, čeho je potřeba vědět, aby mládež si zvykla často přistupovat ke svatým svátostem, a to hodně. Nic sentimentálního není v těchto knížkách, jak to mnohdy bývá; dobrá, poctivá nauka, podaná způsobem, jaký odpovídá chápavosti i méně vzdělaných.

STRECKER: *Biskup Evžen z Mazenodů*, zakladatel oblátů Nep. Panny Marie. Nákl. Otců oblátů ve Staré Vodě. K dostání ve Valašské tiskárně, Val. Meziříčí, str. 270, váz. cena 25 Kč. — Je to první český životopis zakladatele kongregace oblátů, která u nás v poslední době velmi slibně zahájila svou činnost. Životopis líčí muže velkorysého, jenž pochopil novou dobu a snaží se jí přispěti v duchovním ohledu použitím všech metod, jakých je právě dnes potřeba. Kniha je psána mistrně. A právě tak je vypravěna. Připojeno více krásných ilustrací a kapitola o kongregaci oblátů u nás.

P. THONE: *Sur le Coeur de Notre Sauveur*, Desclée de Brouwer, Paris, str. 271, cena 10 fra. — Každé dílo má svůj osobitý ráz, převládá v něm nějaká myšlenka, a každý člověk má svůj vlastní charakter. Ten se pozná podle ducha, který ho oživuje. Pro náš duchovní život je nesmírně důležité poznání ducha Kristova a jeho evangelia. Autor tohoto díla nám podává s bohatostí myšlenek, praktických

aplikací a příkladu ducha Kristova: obětování a lásku. Ty jsou v něm zosobněny a nám představovány jako ideál, který máme dosáhnouti. Dílo samo uchvacuje a povzbuzuje.

Naše poslední novinka!

Právě jsme vydali druhé vydání již dávno rozebrané
velkolepé knížky

Bernadot:

Eucharistií k nejsvětější Trojici.

Čtete všichni toto vrcholné dílo, účel žítí z nejsvětější Svátosti. Uvede vás v taje eucharistické lásky Boží a přivede k prožití Boha, přebývajícího ve vás.

Objednejte, protože neposíláme na ukázkou!

Cena i s portem 5 Kč.

Nová knížka redaktora revue Na hlubinu:

KRISTUS JEST NÁŠ ŽIVOT

Doporučujeme znovu novou knížku P. dra Braitto, která vyšla v Lidovém knihkupectví v Olomouci a stojí 9 Kč. Jako všechny jeho knížky ukáže vám i tato, jaký vztah má Kristus k našemu životu a naučí vás čerpat stále více ze spojení s Kristem. Doporučujeme ji zvláště jako duchovní četbu pro dobu postní.

Cena 8 Kč.

Měsíčník Vězev. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Mazura v Olomouci. Tiskou Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.

MATKA

MARIE TEREZIE

SCHEREROVÁ

II.

VÍTĚZOVĚ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braitl O. P.

Redaktor: Josef Papica.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace, Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně, na lepším papíře 40 Kč.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Program letošních exercicií pro čtenáře revue Na hlubinu.

- 1.— 5. července v Praze u ct. ss. voršilek pro čtenářky 3denní, všechny poplatky celkem 65 Kč.
- 9.—14. července v Olomouci-Řepčíně v ústavě ct. ss. dominikánek pro čtenářky 4denní, poplatky celkem 85 Kč.
- 22.—27. července v Kardašově Řečici u Jindř. Hradce v ústavě ct. Školských sester pro čtenářky 4denní, poplatky celkem 85 Kč.
- 22.—26. července v Rajhradě u Brna u ss. Těšitelek, od 26. do 30. července pro čtenářky 3denní, poplatky celkem 65 Kč.
- 27.—31. srpna ve St. Boleslavi v klášteře vdp. redemptoristů pro čtenáře 3denní, poplatky celkem 65 Kč.
- 27.—31. srpna na Sv. Kopečku u Olomouce v klášteře ct. ss. premonstrátek pro čtenáře 3denní, poplatky celkem 65 Kč.

Přihlášky posílejte na korespondenčním lístku, protože letos nevkládáme přihlašovací lístky, na adresu:

Exerciční sekret. revue Na hlubinu Praha-I., Husova 8.

Hlaste se včas, abyste mohli dostat zprávu o přijetí.

Poznámka: Poplatek za exercicie je zvýšen o příplatek na cestovné pro exercitátora a režijní výlohy naše. Proto nyní odpadnou veškeré sbírky.

Kněžské exercicie v klášteře dominikánském v Olomouci
lává redaktor od 8. do 12. července a od 15. do 19. červen-

MATKA MARIE TEREZIE SCHEREROVÁ

DOBRODITELKA LIDSTVA

MATKA

MARIE TEREZIE

SCHEREROVÁ

PRVNÍ GENERÁLNÍ PŘEDSTAVENÁ

MILOSRDNÝCH SESTER SV KŘÍŽE

1825—1888

1935

VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nr. 5255.

I M P R I M A T U R

Olomucii, die 2. Aprilis 1935.

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius generalis.

Jméno Matky M. Terezie Schererové jest v nejužším vztahu ke kongregaci Milosrdných sester sv. Kříže, neboť Matka M. Terezie byla pevnou oporou zakladatele kongregace, P. Theodosia Florentini O. M. Cap. Plným právem může býti zvána spoluzakladatelkou kongregace.

Křížové sestry jsou u nás na mnoha místech velkými dobroditelkami lidských duší i těl. Proto rádi klademe zde čtenářům zdroj této obětavé lásky, jímž je každý zakladatel velkého trvalého díla.

Podkladem této práce byly vlastnoruční poznámky Matky generální představené; skýtají nám spolehlivý pramen o dětství a mládí, povolání a díle Matky M. Terezie.

V ČERVÁNCÍCH ŽIVOTA

Sestra M. Terezia pocházela z prosté venkovské rodiny z úrodné víscky Meggen, ležící asi hodinu od města Luzernu na břehu jezera Čtyřkantonského (Vierwaldstättského). Tam hospodařil Karel Scherer se svou chotí Annou Marií Sigrist z Horw. Nebylo zde bohatství, ale spokojenost a křesťanský duch províval vše. Při výchově svých šesti dětí kladli otec i matka hlavní důraz na bázeň Boží a smysl pro domácnost. Třetím z veselého stádečka byla Kateřina, čiperná dívka, která spatřila světlo světa 31. října 1825 a v den Všech svatých se stala křtem svatým dítkem Božím. A toto dítě bylo Bohem povoláno, aby jako katolická žena účinné lásky stalo se požehnáním tisícům.

Kateřina dosáhla sotva 6. roku, když smrt odňala rodině pečlivého a zdatného otce. Tím vznikla hluboká trhlina v celém, posud tak šťastném rodinném životě. Příbuzní, chtějící mladé matce ulehčiti, po vzájemné dohodě uznali za dobré postarati se o větší děti a ponechati matce jen ty menší. Tím se stalo, že malou Kateřinu vzali k sobě hned v den pohřbu dva příbuzní, což přítulné, citlivé dítě bolestně pociťovalo. Avšak dobrota Boží postarala se mu o dobré místočko. — Matka Terezie píše ve svých poznámkách o svých vychovatelích s vděčným uznáním. Nadaná dívenka byla pilně posílána do školy a do vy-

učování náboženství. Mezi vesměs dobrými služebníky byla v domě jedna velmi zdatná, ale též i přísná služka, jíž připadlo mateřské vychování Kateřiny. Zvláštní důraz kladla při svých vychovatelských zásadách na denní domácí pobožnosti a na ochotnou poslušnost. Při tom dbala, aby Kateřinu naváděla k vedení domácnosti a ke všem užitečným ručním pracím, pokud toho bylo možno požadovati v jejím věku. Klamali bychom se však, kdybychom se domnívali, že podle toho byla výchova Kateřiny velmi vážná a příliš přísná. Matka Terezie potvrzuje sama ve svých zápiscích, že byla neobyčejně živá a veselá a vždy pohotova ke všem možným dětským kouskům. Byla to povaha radostná, překypující žerty a nevinným škádlením. Přirozeně ukázala se takovou i ve školní světnici; učení jí nepůsobilo obtíží, dík jejím dobrým vloham. V celém dětství i mládí Kateřiny leželo kouzlo nevinných radostí, jimž skýtal vždy nový zdroj její smysl pro přírodu a její krásy. jakož i záliba v hudbě. Vše to nepřekáželo Kateřině v pěstění jadrné zbožnosti. „Na kázání a křesťanská cvičení, na služby Boží a ke svátostem chodila vždy ráda, kdykoliv měla příležitost, aneb ji poslala poslušnost.“ — Zde nalézala nejčistší prameny radosti a veselé mysli — jeť přece radost základním rysem celého katolického náboženství.

NA ROZCESTÍ

Kateřina vyrostla v pannu. Bylo jí 16 let a stále ještě dlela pod dozorem svého dobromyslného kmotra. Častěji přicházela na faru v Meggen, kde dlela její starší sestra, jejíž výchovu převzal místní pan farář. Pro Kateřininu živost uznal pan farář jakož i její matka

a starší sourozenci, že by pro ni bylo prospěšnějším, kdyby byla dána do jiného prostředí a postavení. Chtěli jí poskytnouti příležitosti, aby lépe uplatnila své vědomosti o vedení domácnosti, zdokonalila se ve vaření a současně naučila se poznávati život s jeho vážné stránky. Toho všeho bylo lze nalézt v nemocnici v Luzernu, kde již tehdy Milosrdné sestry z Besanconu konaly službu u nemocných a vedly domácnost. Živá a veselá Kateřina cítila silný odpor proti tomuto postavení, měla však příliš mnoho sebevlády a dětinné úcty k nařízením matčiným a duchovních představených, než aby svůj odpor ukázala na venek. Ovládnutí sebe a svých vnitřních citů bylo v povaze Kateřinině rysem, který u ní vynikal již od dětských let.

Mladá dívka pocítovala s počátku zrovna trapně docela změněné poměry. Ve svém domově mohla Kateřina zocelovati své zdraví a mladistvou sílu v čerstvé práci polní a domácí; všude byl život a radost. Zde v Luzernu tíživý městský vzduch, v domě samém vadnoucí lidské životy, bolest a stenání, nezvyklé služby. Jedním rázem se vše zcela změnilo, vše jakoby náhodou; v základě to však bylo vyšší řízení. Kateřina — jsouc Bohem povolána, aby kdysi řídila společnost, již ošetřování nemocných bude jedním z hlavních účelů — měla se již časně naučiti poznávati bídu a potřebu pomoci trpících, jakož i dobrodiní láskyplné a obětavé péče. Milost brzy u Kateřiny zvítězila. Po několika málo týdnech zalíbil se jí život v nemocnici. Od té chvíle rozmnožila i své duchovní cvičby. V 17 letech vstoupila do Družiny panen a III. řádu sv. Františka. Její živá, veselá povaha však při tom netrpěla.

V devatenácti letech nastala pro ni volba stavu. Pro klášter neměla náklonnosti, pro sňatek ještě méně; naproti tomu připadal jí

panenský stav ve světě tak krásný, tak vznesený, že by mu byla dala přednost. V červenci 1844 vykonala pout do Rigi-Klösterli a do Einsiedeln, kde se radila o volbě svého stavu s P. Vavřincem Hechtem. Poslušna rady vůdce, modlila se horlivě, aby jí Pán Bůh dal poznati její pravé povolání. P. Vavřinec psal též do Paříže, do arcibratrstva nejčistšího Srdce Panny Marie, prosil o modlitbu na týž úmysl. V krátkém čase se Kateřina rozhodla, že vstoupí do řádu, a to do řádu činného.

Poněvadž v té době působily v sirotčinci v Luzernu „Sestry Prozřetelnosti“ z Portieux ve Francii, obrátila svou pozornost k nim, a zrálo v ní rozhodnutí, že vstoupí do tohoto řádu. Povzbuzena jsouc svým duchovním vůdcem, prosila o přijetí, které jí bylo slíbeno. Krátce poté oznámil jí P. Eduard O. M. Cap., že jeho spolubratr P. Theodosius zabývá se myšlenkou zařídit ve Švýcařích podobnou kongregaci. K tomuto významnému sdělení připojil i radu, aby Kateřina zůstala ve vlasti a přistoupila k nové společnosti. Návrh ten se jí líbil a již v růžencovou neděli, 5. října 1844 odebrala se s doporučením P. Eduarda do Altdorfu k P. Theodosiovi. Rozmluva se zakladatelem Školských sester uspokojila Kateřinu. Po krátké zkoušce ze školních předmětů, které ji podrobil P. Theodosius, byla přijata. Kateřina Schererová čítá se k prvním pěti sestrám společnosti, čímž se stala základním pilířem celku. Vrátila se do Luzernu, plna radostného nadšení, zabývajíc se jen myšlenkou na své svaté povolání.

P. Theodosius ponechal mladé aspirantce na vůli, aby na jaře 1845 nastoupila buď hned v Menzingen, aby se tam vzdělala pro své povolání aneb aby v některém ústavě ve Francii nebo u voršilek ve Frýburku v Breisgau osvojila si nutné vědomosti, jichž bude jí třeba ja-

kožto učitelce. Kateřina, „jíž mnoho záleželo na tom, aby vedle vzdělání poznala a přijala též ducha, jenž měl proniknouti novou společností, a aby se též vžila do jejích předpisů, dala přednost Menzingen“ Její rozhodnutí však narazilo na odpor u matky, jakož i u p. faráře v Meggen a vůbec u všech, kdož se cítili oprávněnými rozhodovati o této věci. Proti vstupu do kláštera sice nebyli. Jen k této nové společnosti neměla se Kateřina přidružovati, neboť všichni chovali přesvědčení, že když se všude ve Švýcařích v té době kláštery rozpouštěly, není možno zříditi novou společnost. Dívce, posud nezletilé, bylo takto rozhodnutí stíženo. Leč odvaha a důvěra v Boha rostly u Kateřiny tou měrou, čím více se množily překážky. A pomoc Boží nechyběla. Proti všemu očekávání změnily směřodonné osoby své názory a povolily jí vstup do nové společnosti.

1. března 1845 povolal P. Theodosius Kateřinu Schererovou do Altdorfu. V malém bytě, jejíž obývala sestra Cornelia Maderová s kandidátkou Rosou Winnigerovou začala cvičby jako řeholní kandidátka a studium věd, potřebných učitelce. Matka M. Terezie vyjadřuje se ve svých pozdějších poznámkách uspokojivě o této době. Její velká touha po učení a vědomostech přála si pravidelného vyučování, leč nemoc učitelky zavinila časté přerušování — ač-li nepřišel P. Theodosius, který nezřídka svým vyučováním vyplnil tyto mezery. O své touze po ctnostech vyjadřuje se ve svých poznámkách právě tak prostě jako vznešeně: „Měla jsem tehdy od Boha milost, abych se s horlivostí zapracovávala do duchovního života, a P. Theodosius věnoval veškeru péči, aby u mne aspoň učinil začátek.“ Po obláčce 6. nebo 7. června 1845 v Altdorfu vykonala sestra M. Terezie svůj noviciát

v Menzingen a 27. října 1845 složila sv. sliby v klášteře ve Wurmsbachu.

STEZKOU KŘÍŽE

Jakožto sestra sv. Kříže měla zvéděti hned prvního dne po svém radostném obětování, že po cestě slíbené poslušnosti musí předcházeti s neodkladným odříkáním. Při své chuti a radosti z učení chovala skrytou naději, že se vrátí do Menzingen a bude jí dovoleno dokončiti tam svá studia. Mezitím zažádala osada Galgegen o sestry učitelky pro tamější školu. Bylo to první vnější působišťe sester sv. Kříže. Poslušnost tam ustanovila sestru M. Terezii současně se sestrou Felicianou Kramer. Obě začaly svou učitelskou činnost v Galgegen dne 2. listopadu 1845.

Pro ses. Terezii nadešla doba tvrdé zkoušky. — Bůh ji navštívil vnitřním utrpením a tělesnou churavostí. Její stav vyžadoval dočasného přerušení vyučování, aby posílilo její zdraví. Na podzim roku 1846 byla povolána do Menzingen, aby po prázdninách mohla před komisí v Zugu vykonati učitelskou zkoušku, ve které dobře obstála. Několik týdnů nato otevřela školu v Baar; v následujícím roce byla jí svěřena dívčí škola v Ober-Aegerei. A když P. Theodosius převzetím chudobince v Näfelsu zavedl kongregaci na pole péče o chudé, byla vyvolena sestra M. Terezie, aby se první z mladé řeholní společnosti věnovala této právě tak krásné, jako těžké činnosti. Řízení ústavu v Näfelsu kladlo v každém směru velké požadavky na „Matku chudých“, jak sestra M. Terezie, jakožto vedoucí ústavu, byla zvána. V domě bylo 50 příslušníků, o něž se měla starati. Nadto připadlo jí vyučování 60 dívek v průmyslové škole. Ještě

jednou popřáno jí radosti působiti ve škole, a to od podzimu 1851 do jara 1852. Závěrečným kamenem její učitelské činnosti byla dívčí škola v Menzingen. Pak následovalo její přeložení do Churu. Doznává: „Šla jsem s velkým odporem a nanejvýš nerada za představenou do Churu.“

Zřeknutí se učitelství bylo jí citelnou obětí. Při vší zálibě pro povolání učitelské znala i velkomyslné odříkání. Když byla již jednou na svém působišti, musela citu pro povinnost ustoupiti každá osobní náklonnost.

Převzetím úřadu představené u Milosrdných sester v Churu nastoupila sestra Terezie onu trnitou stezku, která jí byla určena Prozřetelností a již pevnou nohou kráčela po 36 let. Jakmile spočinulo vedení malé nemocnice v jejích rukou, byla sestra Terezie všeobecně — i v Menzingen — pokládána za představenou kongregace Milosrdných sester, která podle vůle zakladatelky měla tvořiti společný celek, avšak s vlastním noviciátem v Churu. S úřadem představené spojovala matka M. Terezie i úřad novicmistrové.

P. Theodosius navrhl svůj plán ke zřízení náboženské společnosti již v roce 1839. Podle jeho vlastních slov chtěl tuto kongregaci zaříditi tak, aby se všude hodila, všude mohla býti přijata a mohla vniknouti do všech poměrů. Pojaté rozhodnutí stále mu tanulo na mysli. Poněvadž však zamýšlené široké pole nemohl ovládnouti najednou, vyňal s počátku jednotlivou činnost — školu — a založil pro ni Školské sestry (1844). Když viděl, že se jeho první založení daří, vstoupil na druhé, širší pole: ošetřování nemocných a chudých. Zde chtěl účinně zasáhnouti svými Milosrdnými sestrami. Obě větve měly tvořiti jeden celek. V prvních letech, když byl přeložen jako farář do Churu (1845), zabýval se zejména zakládá-

ním nemocnice. K tomu účelu najal dosti velký, starožitný dům, zvaný „Planaterra“. S počátku se mu podnik ten nedařil (počítal s cizozemskými sestrami). Jeho pátravý pohled viděl v sestře Terezii vhodnou osobnost, která by dílo postavila na pevnou půdu. Bylo však těžko odňati ji školní službě; teprve po roce dala představená Školských sester své svolení. Víme již, že sestra Terezie vykonala již těžkou obětní cestu, když se ubírala do Churu. Ale jako sluneční paprsek probouzí z jara květy z tuhé země, tak rozkvetl život ve starém domě „Planaterra“ pod pečlivým a blahodárným vedením matky M. Terezie.

Mladá „velebná matka“ — P. Theodosius si totiž přál, aby již byla tak titulována — získala v nejkratší době lásku a důvěru poddaných, jakož i vděčnou vážnost a úctu svých pacientů. Přihlášky kandidátek ke vstupu do společnosti Milosrdných sester sv. Kříže množily se utěšenou měrou. P. Theodosius měl již dříve — při veškeré své chudobě — zříditi vhodnou novostavbu. Hned prvního dne po příchodu matky M. Terezie přikročil blíže k provedení svého plánu. Po roce bylo sestrám možno, aby se přestěhovaly do nového domu (23. dubna r. 1853). Bytí domu bylo proniknuto tak mnohým utrpením a těžkostmi, tolika útoky nepřátel a pokořováním, že mu zakladatel dal plným právem název „Kreuzspital“ — „Křížová nemocnice“. Velké břímě utrpení nesla představená, usilovně činná v týdnech a měsících, kdy P. Theodosius procestoval Itálii a jiné země, aby sebral peníze, potřebné na stavbu. Matka M. Terezie ukázala však také, že ie sestrou, jaké si zakladatel představoval, když pravil: „Potřebuji sester, které by rozuměly kříži, s nimi dosáhnu všeho.“ Křížová nemocnice v Churu byla současně semeništěm později tak rozsáhlé zahrady kongregace. Ne-

byla pouze ústavem pro nemocné, byl to i pos-
tulát a noviciát, měla v přilehlých zakoupe-
ných místnostech útulek pro sirotky a staré
lidi, později i malý dívčí pensionát, který byl
roku 1860 přeložen do Ingenbohlu. Tak byly
všechny činnosti povolání pohromadě, třebaš
jen v malém, pěstěny zakladatelem a jeho
spolupracovnicí matkou M. Terezií.

V roce 1855 mínil P. Theodosius, že nadešla
doba, aby obě svá založení upevnil pevným
spojením. Na podzim r. 1855 získal prostřed-
nictvím důvěrníků Niggův dvůr v překrásné
poloze na svahu pahorku nad městem Brunnen
a Vierwaldstäderským jezerem. Na tomto dílku
Boží země chtěl míti generální mateřský dům.
Proto sem pozval Školské sestry z Menzingen.
Ke své bolesti narazil tam však na odpor. Mla-
dá společnost nechtěla opustiti svého prvního
působistě, kde se ústav posud tak pěkně roz-
víjel. Chtěla se také zachovati pro činnost uči-
telskou bez přimíšení jiných odvětví činnosti.
P. Theodosius ocitl se před skutečností, které
zprvu nemohl ani uvěřiti. Okolnosti ty vyvo-
laly u sester učitelek rozhodující boj. Každá
jednotlivá měla se vysloviti, chce-li zůstat
v Menzingen, aneb chce-li následovati zakla-
datele do Ingenbohlu. Matka Terezie píše
o oné pohnuté době: „Rozdělení působilo nám
sestrám, zvláště však mně, mnoho smutku a
bojů. Na jedné straně byla velká láska a při-
chylnost k velebné Matce (v Menzingen) a uči-
telskému povolání — na druhé straně zakla-
datel a krásné výsledky a ovoce, jež může
přinést společnost Milosrdných sester.“ Dlou-
ho se nemohla rozhodnouti. Když však bisku-
pové z Basileje a Churu rozluštili spornou
otázku svým rozhodnutím, byla sestra Terezie
při malém hloučku sester učitelek, které se po-
stavily na stranu zakladatele a Milosrdných
sester. V roce 1857 byla M. Terezie zvolena

generální představenou Milosrdných sester v Ingenbohl.

POD TÍHOU BŘEMENE DNE I HORKA

Co P. Theodosius začal, dokončila Matka M. Terezie. Jí připadla obrovská tíha starostí, když došlo k tomu, aby ústav byl zachráněn ze stísněných poměrů. Jako sotva která jiná patřila na zahanbení kříže, avšak též i na jeho vítězství.

Snahy zakladatelovy — dobře činiti trpícímu lidstvu — byly také snahami jejími. Sama praví, že vždy a ve všem souhlasila se zakladatelem, jedině v jednom počínání ne, totiž ve vedení továren. Pro to se nemohla nadchnouti. Její pohled do budoucna jí neklamal. Tovární podniky přinesly P. Theodosiovi nevýslovné hoře. Bůh ho z něj vysvobodil smrtí. Zemřel ještě v síle mužného věku dne 15. února 1865. Mozková mrtvice vytrhla ho záhy z jeho čínorodého života, aniž mu bylo možno dostáti jeho rozsáhlým finančním závazkům.

Nyní jasně vynikla celá šlechetnost a statečnost Matky M. Terezie, generální představené. Z piety a úcty k zakladateli a z toho důvodu, aby jeho jméno a čest uchovala čistými budoucímu pokolení, převzala se sestrami tyto těžké závazky. Mnozí, jimž byl znám pravý stav věcí, se obávali, a to nikoliv bez důvodů, o zachování Theodosiových ústavů. Potřebovala tedy Matka M. Terezie více než obyčejnou míru odvahy a důvěry v Boha, aby na se vzala toto finanční břímě. Dobře smýšlející přátelé snažili se generální představenou od toho odvrátiti, pravíce, že není tím nikterak povinna. Ona se však sílila důvěrou, „že Boží Prozřetelnost ukáže vhodné prostředky a ces-

ty, aby se mohlo vše uspořádati a urovnati ve smyslu zvěčnělého zakladatele“. Žádala však též i sestry o přispění a nazývá to „povinností vůči zvěčnělému otci, o níž se mají všechny svědomitě rozdělití“. Když ve svých dopisech nabádala, aby se podporovaly vzájemnou modlitbou, přidává k tomu „a nezapomeňte při tom nikdy našeho dobrého, v Pánu zesnulého otce“. K obětem sílila sebe i sestry ujištěním: „Budeme-li svorně státi při sobě a opravdu míti na zřeteli čest Boží a blaho lidstva, dobrý Bůh nám pomůže.“ Matka M. Terezie našla ochotná srdce. Svorně závodily sestry, aby uvolnily pozůstalé závazky svého zakladatele a duchovního otce. Po čtyřech krušných letech, plných starostí, bylo aspoň poskytnuto ujištění, že theodosiánské ústavy budou uchráněny zániku. Pro generální představenou následovaly zase nové starosti: nesprávné požadavky, které vedly k dlouhému procesu, jenž konečně byl rozřešen ve prospěch ústavu.

Po těchto bouřích, které ohrožovaly společnost v jejích začátcích, musela Matka M. Terezie zakusiti také bolestí a hořkostí, jež často bývají údělem představených a mohou ohroziti svornost v řeholní rodině. Kolísání netrvalo však dlouho a zadostučiněním Matky M. Terezie bylo, že se dal svěsti jen malý počet sester, a to jen přechodně. Většina stála na její straně s neochvějnou pevností. Po době zkoušky zazářilo slunce pevného semknutí tím jasněji a tepleji. Z posledních zastavek její dlouhé křížové cesty a jistě i nejbolestnější bylo podezřívání a obvinění, jako by jí chybělo osobní věrnosti v jednotlivých závazcích. Muselo se jí to dotknouti tím bolestněji, když obvinění ta byla rozšířena do širokých kruhů, zvláště mezi duchovenstvo. Matka M. Terezie tím těžce trpěla. Bylo jí však útěchou,

když se jí zastali a ji obhájili její bezprostřední církevní představení, diecéšní biskup a kardinál protektor kongregace.

Jen spěšnými kroky proběhli jsme kalvarskou cestu, po níž Bůh vedl Matku M. Terezii. Avšak i ty nás přesvědčí o tom, že Matka M. Terezie byla ženou, zkoušenou utrpením, jíž bylo nésti mnohé a těžké břímě a že vše to snášela jako silná žena s pohledem na Toho, Jenž jí propůjčil šlechtický titul „od svatého kříže“.

Vlny zármutku a zkoušek, dorážející na Matku M. Terezii, neochromily nikterak její tvůrčí síly a ducha podnikavosti. Kdekoliv jen lidská bída k ní prosebně zvedala ruce, tam, pomáhajíc, podávala své vstříc, pokud jí to jen bylo možno. Dětem dala učitelky a vychovatelky, chudým a nemocným ošetřovatelky. K provinciím, které byly založeny ještě za života zakladatele P. Teodosia, totiž v Čechách (1860) a v Hor. Rakousích (1865), založila roku 1868 provincii ve Slavonii, 1870 ve Štýrsku, 1872 na Moravě a v Uhrách. V r. 1873 dala první sestry do Meranu, kde získala v brzku dům „Marienherberge“, jakožto první mimošvýcarský dům v majetku kongregace. R. 1877 poslala sestry do Říma. Její péče o německé poutníky zřídila tam za velkých obětí dům „Josefsherberge“, kde nalezlo domov i několik sirotek a kde byly vyučovány i některé děti dobrých rodin. Znělo to jako jásavé zvolání, yž Matka M. Terezie psala do Čech tamější p tavené: „Pomozte nám děkovati milému Pánu Bohu, že máme dům v Římě.“ (15. ledna r. 1883.)

V roce 1880 koupila zámek Uebersdorf, aby tam založila pensionát. Učebný plán měl především na zřeteli praktické vzdělání. Dnes bychom to nazvali hospodyňskou školou. Část domu zůstala též ponechána pro hluchoněmé

chovance; neboť hluchoněmí těšili se zvláštní péči a lásce Matky generální představené z Ingenbohlu. O tom svědčí ústav St. Eugenio v Locarnu, jenž byl založen v r. 1885 a podnes je dobročinným ústavem pro kanton tessinský. Bylo přáním a vůlí Matky M. Terezie zřídit i v kantonu frýburském francouzský ústav pro hluchoněmé. Smrt znemožnila její plán. Její nástupkyně v úřadě provedla jej právě jen proto, že to bylo plánem Matky M. Terezie. Ústav povstal v Gruyères, kdež byl veden z Ingenbohlu jakožto soukromý ústav až do r. 1921. V této době odstoupil jej mateřinec státu, který jej přeložil do Guinzet u Freiburgu.

V roce 1886, tedy 2 leta před její smrtí, popřáno ji radosti, zřídit v Curychu první katolickou nemocnici, která byla brzy rozšířena zakoupením hotelu Schwanen. Radost z ústavu v Curychu nebyla však pro Matku M. Terezii růží bez trní. Pročítáme-li dopisy s posledních let jejího života, můžeme se z těch řádků i mezi nimi dočísti o těžkých hodinách starostí. Avšak přesto vane z nich dech obětavé činnosti, snaha milovati Boha a Jemu sloužiti v trpícím lidstvu.

Při vši této široce rozvětvené činnosti nebyl ani mateřský dům zkrácen. V letech 1872 až 1880 byly podniknuty různé potřebné přístavby. Nejkrásnější památník postavila si Matka M. Terezie tím, že v letech 1878—1880 dala vystavěti ústavní kostel. Štěstí a spokojenost, že jí bylo dopřáno dáti ústavu tak krásnou svatyni, zářily z očí generální představené, když 25. listopadu 1880 bylo slaveno posvěcení chrámu. Matka M. Terezie měla v plánu podniknouti na jaře roku 1888 stavbu velkého domu v blízkosti mateřince. Tam měl býti umístěn pensionát, učitelský ústav, ústav

hluchoněmých a útulek (asyl) pro paní. Zakladatelka viděla však jen kopání a kladení základů. K její počtě nese dům název „Terezianum“ a jeho pověst, jakožto vychovávacího ústavu, nese se daleko za domácí nivy.

Dějiny kongregace sv. Kříže ukazují nám všude Matku M. Terezii v popředí; těchto několik listů může tak učiniti jen co nejkratčeji. Důkladnější osvětlení jejího života a charitativní činnosti první generální představené bude úkolem většího díla. V tom, co následuje, chceme podati jen několik pohledů do způsobu jejího vedení a rysů její povahy.

Divíme se odvážnému duchu podnikavosti Matky generální představené, s níž v krátkém čase 10—12 let sdružila okolo mateřského domu řadu filiálek a ústavů, nemluvě ani o zakládání provincií s jejich filiálkami a ústavy. Zdálo se, jako by její stárnoucí síla nebyla jí v tom nižádnou brzdou; pevnou rukou třímala korouhev zakladatelovu, pod níž vedla sestry všude na poli charitativní práce. Její odvaha a neohroženost při získávání domů byla tím podivuhodnější — neboť jí bylo pronikati mnohým odporem, předhůzkami a námitkami a úzkostlivým rozumováním. Pokud společnost nebyla státně uznána jako právní osoba, bylo nutno, aby se při smlouvách a úředním jednání, jako kupu, prodeji, nájmu dala zastupovati důvěrníky. Domy tyto byly také zaknihovány na jméno zástupců. Tento posud nehotový stav věcí skrýval pro generální představenou nesčíslně mnoho mrzutostí. Jak její dopisy dokazují, stále prosila a upomínala, neboť žádná překážka nemohla odvrátiti její mysli a jejího oka od jednou vytčeného cíle. Nad lidské rozumování byla jí čest Boží a blaho bližního. I když rychlým rozšířením kongregace tíha vedení a starostí rostla rok od ro-

ku, viditelné, ba citelné požehnání Boží, jež spočívalo na tom všem, bylo Matce M. Terezii vždy novou vzpruhou k další radostné práci v říši Boží.

Jistý učený protestantský právník, který ji poznal za dlouholetého obchodního styku, napsal o ní: „Matka M. Terezie Schererová byla největší měrou svou povahou rozenou vládkyní, jakou jsme kdy jen viděli mezi ženami, při tom však prosta všeho sobectví — tajemství to podivuhodné moci nad lidmi.“ (Advokát dr. Hilty, Chur, pozdější profesor na universitě v Bernu.)

Matka M. Terezie skutečně cele a úplně učinila zadost svému úřednímu titulu „generální představená“. Ve vedení a řízení rychle rostoucí kongregace obsáhla všechno vně i uvnitř. Čemu se sestry a přátelé ústavu všeobecně podívovali, byla obratnost Matky M. Terezie v řízení nejrozličnějších hromadných obchodů, její přesnost ve věcech peněžních, její praktický smysl ve všem. Po její smrti nevyskytlo se nijakých obchodních těžkostí; vedení knih bylo ve všem spořádáno. Rychlé a správné pochopení každého stavu věcí, rychlá a věrná paměť — to vše bylo dobrou pomocí jí, generální představené, tak všestranně zaměstnané. Zřídka jevila její paměť nějakou mezeru, ať již vzhledem na osoby, místa, nebo události. I v tomto ohledu, jako ve všem jiném, ovládala svou říši. Dobrota a vážnost byly ve všem jejím způsobu řízení, a právě tím dovedla tak správně vládnouti. Tak, jako uměla s pevnou myslí nésti břímě svého úřadu, tak dovedla i svou důstojnost zachovati — avšak právě tak dovedla i získávati srdce.

Hodnost matky byla Matce M. Terezii nad hodnost vládkyně. Z jejích dopisů mluví péče o všechny a o každou a tkví posud ve vděč-

ných srdcích oněch, kdo Matku M. Terezii znali. Sestry ji milovaly, byť i s malou dávkou bázně; byla všem dobře smýšlející matkou. Nejen každá sestra, nýbrž i ta nejmenší a nejprostší postulanka byla pojata v její srdce a v její péči. I k té nejostýchavější dovedla se skloniti a přitáhnouti ji k sobě několika slovy, v něž dovedla vložit mnoho lásky. Co nepověděla slova, zářilo z jejího pohledu. Oko Matky M. Terezie mělo pro sestry velký význam; bylo spoluvládcem a dosáhlo mnohého. Pronikavý pohled byl obávaným; povzbuzujícím byl, když zářil dobrotou, vzplnul v radosti a veselé mysli. Kdo jen jednou Matce M. Terezii pohlédl v oko, když na něm spočinulo s dobrotou a účastí, byl přesvědčen, že přísná představená je podřízená dobrotivé matce. Obyčejný výraz oka byla hluboká vážnost, vložena v ně vysokým pojetím zodpovědnosti jejího úřadu. Můžeme přezkoušeti její život od mladosti až do stáří: všude ukazuje cestu dobrotu, i když její důstojné chování a její pohled zdají se to zapíráti.

Oprávněně nosila kdys v Näfels krásný název „Matka chudých“, neboť její dobrota získala jí brzy důvěry svěřenců. Byla i v tom smyslu „představenou Milosrdných sester“, že všem zářila dobročinností. Aby zajistila chudým v malých obcích péči sester v chudobincích, rozhodným slovem postavila se proti vůli třetího představeného, který chtěl malé ústavy zrušiti. Nasycení hladovících dávala přednost před vlastním osvěžením pokrmem a nápojem. V dobách dlouhotrvajících staveb v Ingenbohl i dříve a později zakusili chudí dělníci vždy znovu dobročinnosti Matky generální představené. Často dala jim podati sílící nápoj nebo sytý zákusek, při čemž stála pod oknem a dívala se, jak lidem chutnalo a

jak byli všichni spokojeni. Ještě větší byla její radost, když mohla vlastní rukou podati chudým dělníkům teplý pokrm nebo nápoj. Soucit s bídou a nemocí bližního byl jí vždy znovu pobídkou k převzetí nových ústavů. Tím se stalo, že jí byly činěny i výtky, že přijímá příliš mnoho a olupuje takto mateřinec o nejlepší síly. I kdyby v tom byla pravda, úmysl, vykonati pokud možno nejvíce dobrého, zeslabil výtku.

Děti byly Matce M. Terezii vždy předmětem zvláštní lásky a péče, a toho si byly též sirotci ústavu „Paradies“ plně vědomi. Byl to pro ně vždy den radosti, když o slavnostech neb o jmeninách Matky generální představené směli přijíti do kláštera a přednésti svá blahopřání, anebo když Matka M. Terezie přišla na návštěvu do sirotčince. Dovedla se tak dětem přizpůsobiti, s nimi se pobaviti a nabádati je k dobrému.

Jako děti, tak našli i chudí v Matce M. Terezii dobroditelku v každé nouzi. Žádala též, aby dělníkům byla vždy vyplacena spravedlivá mzda. Přihodilo se jednou, že byla v Uebersdorfu, kde místní představená měla ovšem dostatek důvodů, aby šetřila. Proto když jednou jistý chudý dělník odváděl jí vyrobené hrábě, usmlouvala něco z jeho mzdy. Matka M. Terezie to vše vyslechla. Zatím co se představená vrátila do domu, poslala Matka M. Terezie jednu mladou sestru, aby tomu muži zanesla jeho peníze. K tomu, co dříve žádala, přidala ještě tolik zpropitného, kolik mu představená strhla.

Postavení generální představené vedlo Matku M. Terezii ve styk s nejvyššími církevními i světskými kruhy. Někdejší venkovská dívka z Meggen jevila v obcování s osobami vyšších a nejvyšších stavů vzácnou prostotu, zís-

kávající přirozenost, vzdálenou všeho strojeného. Jemnocit ženské duše byl jí vlastním a dovedl všude nalézt a uhodnouti pravý tón. Zakladatel P. Teodosius dal jí toto krásné vysvědčení. Když v roce 1846 byla povolána do školy v Baaru, kdež však nebyla sestra učitelka všestranně vítána, odpověděl P. Teodosius na úzkostlivé poznámky: „Nechejte jen sestru Schererovou klidně přijíti do Baaru, zalíbí se brzy i oněm, kteří se nyní z jejího příchodu málo těší. Naše dítě slunce z Meggen je radostná povaha, která se všude dovede přizpůsobiti a která je všem milá — vážím si ji velice pro její ctnosti.“

Matka Marie Terezie nevyhledávala styku s velkými tohoto světa. Avšak k vůli sestrám a kongregaci nevyhýbala se tomu, čeho žádala od ní vděčnost a úcta. Pruská královna Augusta, rovněž i její dcera Luisa, velkovévodkyně bádenská, obcovaly rády s představenou z Ingenbohl, zvaly ji k sobě k audienci, přišla-li Matka M. Terezie v blízkost jejich občasného pobytu, zvláště do Baden-Baden, Karlsruhe, Mainan a podarovaly ji památkami. Kněžna Kateřina z Hohenzollern-Sigmaringen truchlí po smrti Matky M. Terezie, „že v ní ztratila velmi věrnou a milou přítelkyni“ „Víte — tak píše — jak vysoce jsem si vážila ctností milované Velebné Matky.“ Kdykoliv povinnost zavolala Matku M. Terezii do Sigmaringen, nikdy nesměla opomenouti navštívit tuto šlechetnou zbožnou kněžnu Kateřinu, buď na místě samém nebo v Beuron, kde tato vznešená paní, zakladatelka Beuronu (benediktinském opatství) nezřídka trávil čas v klášterní samotě. Matka M. Terezie tuto kněžnu vysoce ctíla. Bylo zde i mnoho pohnutek vděčnosti; neboť kněžna prokázala sestrám v Meranu a Sigmaringen a všude, kde

jen mohla, mnoho dobrého. Kníže Karel Antonius ze Sigmaringen dal též sestrám vystavěti dům. Jakmile Matka M. Terezie i o tom zvěděla, odebrala se sama do Sigmaringen, aby knížeti vyslovila svůj dík a projevila svou radost.

K nejobtížnějším povinnostem generální představené tak široce rozvětvené kongregace náleží visitace. Svědomitě dostála Matka M. Terezie této často tísnivé povinnosti. Nepodceňovala pravidelné návštěvy ústavů ani osobní styk s jednotlivými sestrami ani v nejvzdálenějších provinciích. Účinky byly odměnou námahy: výsledkem byla pevná soudržnost všech provincií, jednota v řeholním duchu, cvičbách a zvycích. Přestupování stanov, nevážnost k stávajícím zvykům, nenechávala bez povšimnutí. Kde nepronikla důtka, použila trestu.

Při velké churavosti posledních let pocítovala obtíže cestování zvláště těžce. To prozrazují nám slova jejích dopisů její asistentce Pankracii: „Jak jest mi cestování obtížným a jak ráda bych byla doma!“ Jindy píše: „Dnes, když jsem se sbalila a byla připravena na cestu, uznala jsem za lepší, abych zde zůstala ještě den a noc; jsem totiž zcela ochraptělá, mám silný kašel a horečku. Cestování je obtížné.“ Obyčejně cestovala do vánoc nebo do Nového roku. Pak se vrátila domů, aby vyřídila mezi tím nahromaděnou práci a množství došlých novoročních dopisů. V březnu a dubnu věnovala čas sestrám, které přišly do mateřského domu na duchovní cvičení. Hned na to nastalo opět cestování do července nebo srpna. Podzim byl věnován 3—4 oddílům duchovních cvičení. Ač byly tyto doby plné práce, vítala Matka M. Terezie exercicie a visitace, jako nejvhodnější chvíle k tomu, aby ses-

try nabádala a nadchla k věrnému zachování stanov, k přesnému udržování denního pořádku a k horlivosti v duchovních cvičbách. Vytrvale se snažila v kongregaci zachovati a dále pěstiti toho ducha, jejž P. Teodosius do svého založení vložil: ducha chudoby, pokory a velkomyslné obětavosti. Přesnost, s níž naléhala na zachování sv. chudoby, vyznívá z jejích slov: „Musíme šetřiti na každém kousku niti, neboť bychom se snadno mohly provinit proti sv. chudobě.“

Každá sestra měla při exerciciích i při visitaci — jak tomu částečně až dodnes je — sama mluvit s generální představenou o svých radostech a žalech; každá našla účastiplnou matku, která znovu pozvedla snad pokleslou odvahu k radostnému pokračování v obětiplném povolání. Poněvadž modlitba jest nejjistější podporou pokroku ve ctnosti, četná zaměstnání mohou však býti nebezpečím pro vnitřní život, horlila Matka M. Terezie o to, aby láska k modlitbě a k pěstění vnitřního života vždy pevněji a hlouběji zakotvila v srdcích sester. Sama si v dopisech sestrám vyprošuje pomoci modlitby — aby vše konala ke cti Boží a blahu bližního a zachránila vlastní duši —. Než začala své roční exercicie v zimě 1883 — tenkrát v Jagdbergu — žádala svou asistentku, aby ji v té době nevyrušovala dopisy, neboť jsou to jediné dni v roce, kdy si může pomyslit: „Těchto smím použítí jedině pro sebe.“ Také praví: „Hodně se za mne modlete, abych mohla vykonati exercicie záslužně.“

Čím vznešeněji byly slaveny služby Boží, čím důstojněji byla konána společná modlitba, tím spokojenější byla Matka M. Terezie.

Velké misijní dílo konala Matka M. Terezie u psacího stolu. Letící rukou psala tisíce

dopisů. Co se praví o dopisech svaté Jany Chantal, můžeme případně obrátiti i na způsob psaní generální představené Matky M. Terezie. Její „dopisy jsou rychle psány — — poněvadž byly velmi krátké, vložila v ně jen to důležité a několik srdečných dobrotivých povzbuzujících slov na konec — —. Jest v nich vše tak jasné, tak rozhodné, místy tak živé a horlivé, v málo slovech tak mnoho myšlenek a při úplném zamítnutí formy taková snadnost vyjadřování bez všelikého vyhledávání slov.“ Dovedla se přizpůsobiti náladě každé sestry, jíž odpovídala. Zachovala i zde živý tón. Jisté sestře, jež chtěla poněkud prudce kupředu, píše: „Jako Řím nebyl vystavěn v jednom dni, tak ani Vy nepostavíte budovu svých ctností v jediném roce. Proto Vám milý Pán Bůh daroval opět nový rok, abyste mohla ve stavbě pokračovati. Při stavbě musíte však vždy býti dobré mysli, i když tu a tam některý kámen sletí přes lešení. Upadati v malomyslnost, když se dopustíme chyby, se naprosto nehodí, neboť pak to již nejde kupředu. Začínáme vždy s novou chutí, prosíme Pána Boha o pomoc a pak to jistě půjde.“

Jedna sestra podávala generální představené nadšenými slovy zprávu o rodinné slavnosti, které byla účastna. Odpověď velebné Matky napomínala pisatelku, aby si podržela nadšení pro úkol polepšení sebe a zvláště, aby si při tom umínila, že odloží svou prudkost a nebude nikdy již odmlouvati. Dále pokračuje: „To jsou Vaše hlavní chyby, k nimž by se mohla přidružití náladovost — —. Tedy nyní v mladých letech snažte se, abyste se hodně opanovala a umrtvovala, aby se z vás nestala kdysi podivínská stará sestra.“ V některém z pozdějších dopisů upomíná tutéž sestru: „Po-

kud se Vašeho duchovního života týká, bojujte, modlete se a ovládejte se.“

Matka M. Terezie jest neúnavnou v povzbuzování sester: „Jen neztrácejte odvahy.“ — Jedné píše: „Jen buďte trpělivá. I když se tu a tam soužíte — nechť Vás to neruší ve Vašem duchovním životě.“ Jinou povzbuzuje: „Každý začátek je těžký. Důvěřujte jen dobrému Pánu Bohu a vezměte všude s sebou sv. Josefa.“ Jisté stísněné sestře praví: „Pro své denní chyby nemusíte snad pozbývati odvahy; každého dne začínajte znovu a Pán Bůh požehná Vaší dobré vůli.“ „Mějte jen odvalu, milá sestro, a více důvěry v Boha, pak půjde vše lépe.“ — „Neopomíjejte také sv. poslušnost, neboť právě v ní leží veliký poklad zásluh, proto se pilně cvičte v této ctnosti. Myšlenka: sv. poslušností plním vůli Boží, ulehčuje vše.“ Nově zvolenou představenou napomíná: „Úkol Váš, jak již víte, bude těžký; proto však nepozbývejte mysli, nýbrž patřte na Toho, od něhož pochází všechna síla. Zvláště se pevně držte modlitby — — —. Vezměte tedy s novou odvahou kříž na svá ramena a kráčejte v ochotné poslušnosti za Spasitelem, nesoucím těžký kříž.“ Mladé učitelce zdůrazňuje: „Tažte se i v maličkostech, neboť to přináší mnoho zásluh.“ S jinou se raduje, „že měly tak krásné exercicie, aby se tak pozvolna očistily od chyb ze zvyku páchaných,“ — a napomíná při tom: „Musíte však také sama se sebou míti trpělivost jako jiní s vámi.“ — „Státi se najednou dokonalými, to přece nejde, milé dítě — musíme se tu cvičiti ve velké trpělivosti a těšiti se, i když jen pomalu pokračujeme. Život náš je dlouhý, dlouhý boj — ustavičné umírání. Neupouštějte nikdy od vážné, upřímné a velké horlivosti a Pán bude s Vámi.“ — Na nářky pro jistou

obět, kterou měly sestry přinést, odpovídá Matka M. Terezie: „Pán žádal této oběti od nás obou. Jeho svaté jméno budiž pochváleno. Víím, že musíte všechny toho roku mnoho trpět a že máte přísně, avšak pro Boha můžeme mnoho. Koho Bůh miluje, křížem ho navštěvuje. Nenaříkejte příliš; buďte veselé vespolek, což mnoho ulehčuje, musíme mít i odvahu a býti trochu silnými. Proč se nazýváme „Křížovými sestrami“? Uvažujte o tom často!“

Spokojme se tímto malým výběrem z bohatého a krásného materiálu. Povzbuzení k modlitbě ve všech těžkostech, k horlivé úctě nejvyššího srdce Ježíšova a milé Matky Boží plynou vždy znovu z řádků jejích dopisů. Matka M. Terezie připojila v dopisech sestrám ráda i vlídné slovo pro jejich domácí, cítíc s radostmi i bolestmi v rodině.

Chyby, které se snad přihodily sestrám při psaní dopisů, dovedla generální představená žertovně opravití beze slova výtky. Dvě sestry, které působily v nejlepší shodě na jistém ústavě měly generální představené psáti předepsanou výroční zprávu. Nevěděly toho mnoho, vše šlo dobře, tedy použily společně jednoho archu dopisního papíru. Představená napsala na první list, druhá sestra na druhý. Matka M. Terezie použila pro odpověď půl aršíku, napsala představené na první, podané sestře na druhou stranu.

Jako dobrá pastýřka užila plnosti lásky a mateřskosti právě u oněch, jimž připadalo povolání těžkým. Jistá sestra, která v mladých letech nebyla daleko neblahého kroku opustiti kongregaci, dosvědčila po čtyřiceti letech: „Nikdy nemohu býti Matce M. Terezii dosti vděčnou za její ohled a šetrnost, s níž mne opět uvedla do duševní rovnováhy, jak laska-

vě a mile mně odpověděla na můj první ne právě nejuctivěji psaný dopis, v němž jsem jí projevila své rozhodnutí.“ Bez tohoto laskavého a moudrého zacházení byla by se ona sestra podle jejich vlastních slov — stala nešťastnou — takto však byla pro všechna leta šťastnou a děkuje Bohu a Matce M. Terezii za zachování milosti povolání až k smrti.

Aby pro své písemné povinnosti získala více času, protáhla Matka M. Terezie své pracovní hodiny hluboko do noci. Tu nebyla vyrušována, čehož nebylo ve dne, kdy často i kratičký dopis musela několikrát přerušiti. I na visitačních cestách tomu tak bylo. Často jest v dopisech, které psala domů, poznámka o mnohých dopisech, které všude nalézá. — „Dostala jsem včera asi 20 dopisů a nemám času ku psaní.“ — Jinde opět: „Jedině v noci mohu psáti.“ — Z Meranu píše 8. prosince 1884: „Tolik dopisů, že jsem posud při tom nádherném počasí neměla chvilky, abych vyšla do zahrady nebo do skleníku —“ což u této velké milovnice přírody a květin bylo jistě velkou obětí.

Matka M. Terezie dětinně uctívala nejsvětější Pannu a Matku Boží. Všechny důležité otázky svého života svěřila Marii, vyprošovala si její rady a její pomoci. Vedla-li ji cesta povinnosti na milostná místa aneb v jejich nejbližší blízkost, tu nemeškala, aby zbožně nenavštívila její svatyně. Avšak v jejím životě nenalézáme větších poutí zvláště podniknutých. Víme, že v době volby svého povolání putovala z Lucernu k P. Marii Sněžné na Rigi-Klösterli a do Einsiedelnu. V roce 1885 vidíme generální představenou putovati z Říma do Pompeji a v roce 1886 připojila se k malé výpravě putující do Lurd.

Podle příkladu své patronky sv. Terezie

z Avily pěstila Matka M. Terezie znamenitou měrou i úctu k sv. Josefu. K němu se obracela s důvěrou, spojena jsouc s celou řeholní rodinou ve všech svých starostech a tíživém postavení. Sama cvičovala novicky žalmy k sv. Josefu, které se v takových případech modlivaly.

Za takového života, plného námah a práce, velkých činů a podniků, blížilo se stáří. V 55 letech dozrává Matka M. Terezie, že již velice cítí tíhu stáří, a že ani zdaleka nevydrží toho, co třeba jen před 10 lety. — Tím více se divíme jejím úmyslům a návrhům posledních jejích let. Její tvůrčí duch zůstal živý a ohnivý. Tělesná její síla byla však vyčerpána. Její imponující vnější živé vystupování nedalo nezasvěceným ničeho tušiti. Než těžké utrpení hlodalo dávno na zdraví Matky M. Terezie, která vlastně nikdy nebyla příliš silná. Ještě za života zakladatelova setkáváme se v jeho dopisech častěji s napomenutím k ní, aby se více šetřila a více dbala svého zdraví. „Šetři se a čiň tak z lásky k Bohu.“

PŘIPOZDÍVÁ SE

Rozhodnost Matky M. Terezie, její vysoké pojetí odpovědnosti jejího postavení, množství a velký rozsah úředních povinností — to vše působilo, že příkázané ohledy na svou vlastní osobu a na své zdraví uplatňovala jen v nejmenší míře. S přibývajícími lety žádala však přirozenost rozhodně svých práv. Z nařízení lékaře a donucena byvši nutností, prodělala generální představená několikrát léčbu v Karlových Varech. Také několikrát prodělala léčbu hladověním, aby zmírnila svůj neduh srdeční. Hlavní výsledek tohoto léčení jevil se nejvíce v zeslabení sil.

V zimě roku 1882 visitovala Matka M. Terezie ústavy v Badensku. Z Freiburgu píše (23. listopadu) své asistentce do mateřského domu: „Včera v poledne přepadla mne téměř náhle hrozná kolika s drážděním k dávení — a hroznými bolestmi. Byl zavolán lékař, který činil, co jen bylo možno, a nařídil prostředky, které mně prospěly. Dnes — dovolil mně vstáti —. Doufám pevně, že v úterý bude mi možno cestovati dále a v pátek večer budu v Basileji.“ — Skutečně. 2. prosince oznamuje z Basileje: „Konečně jsem sem dospěla. Daří se mi obstojně, měla jsem včera zase malý záchvat. Myslím, že když si zde trochu odpočinku, bude mi zase dobře. — Lékař ve Freiburgu tvrdí, že mám žlučové kaménky.“ — Přes všechna tato utrpení nepřerušila cestu.

Svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie ztrávila u sester v Solothurnu a 15. prosince oznamuje z Bozenu v jižních Tyrolích, jak tam minulého večera přijela téměř s nebezpečím života, poněvadž dráha nemohla ještě všude jeti, takže musely horami a propastmi povozem. — V Innsbrucku musela opět 2 dni zůstat v klidu v lůžku, avšak když v Bozenu zase po prvé s chutí povečeřela, doufala — že se vše zase zlepší. „Těžko se mi nyní cestovalo, záležitosti jsou zde velice těžké. Všude nemocní a kříž stíhá kříž.“ — Tak cestovala znavená představená v plném vědomí své povinnosti, zapomínajíc sebe — bez klidu, bez odpočinku. O vánocích chce býti v Innsbrucku, o Novém roce doma.

V době zimního cestování následujících let bylo Matce M. Terezii bojovati opět proti nejrůznějšímu utrpení. Nachlazením přivodila si silný kašel, který ji olupoval i o noční odpočinek. Po celou dobu od nastoupení své cesty „spala jen 2 noci v téže posteli“ — a připo-

juje: „Je k tomu třeba silné přirozenosti.“

Pod tíhou nejrůznějších obtíží prožila Matka M. Terezie posledních 6—7 let svého života. Její činná síla — jak vidíme — neutrpěla tím škody, leč myšlenka na smrt naplňovala ji víc a více a pronikala i jejími slovy. Také nechyběla občasná duševní stísněnost, jež byla ponejvíce následkem její zeslabené tělesné síly. Temné její starosti o budoucnost znovu vystoupily, když její věrná asistentka, sestra Pankracia počala churavěti. 24. října 1884 píše jí z Baden-Baden: „Mám velkou starost o Vás, poněvadž Vám není dobře. Často si myslím, jaká jen bude budoucnost —. Vy jste churava a já stará a brzy již k ničemu a kongregace stále roste.“ Tuto starost jí však rozluští důvěra: „Bůh se postará.“ — V obavách o stárnoucí a churavějící Matku často na ni doléhaly sestry, aby se více šetřila. Matka M. Terezie vlídně přijala tato dobře míněná napomenutí, avšak z toho šetření nebylo obyčejně mnoho. Chtěla „pracovati, pokud jest den“. — Jisté důvěrné známé sestře, která ji písemně prosila o více ohledů pro její zdraví, odpovídá: „Obdržela jsem Váš starostlivý dopis. I když máme celkem pravdu, nesmíte přece malomyslněti. Pán Bůh vždycky zase pomůže. Umírají císařové a králové, biskupové a řeholní představení — a vždy jsou opět jiní.“ K tíži tělesného utrpení přidružily se nepřijemnosti a časové otázky (všeho druhu) nejtěžšího druhu, které znepokojovaly společnost vně i uvnitř. O těchto událostech jsme se již dříve krátce zmínili.

Též provádění opravených stanov bylo pro generální představenou mnohým úlomkem z kříže. Kámenem úrazu byla občasná změna provinčních představených. Bylo do té doby zvykem voliti provinční vikářku vždy znovu.

Sestry se těžce smiřovaly s touto novotou. Matka M. Terezie však přece dbala předpisů, které dosáhly schválení sv. Stolice, i když tu a tam měla těžké postavení. To vyznívá též zřetelně z dopisu jisté sestře v hornorakouské provincii. Tam je psáno: „Jak ráda bych Vám radila k opětné volbě téže představené, poněvadž je to přáním téměř všech sester — avšak přehlížejíc všechny osobní náhledy a ohledy, musím vám raditi, abyste se řídily sv. řeholí. Neboť v tom tkví stálé požehnání Boží, ačkoliv naše slabé oko nechce toho často nahlédnouti. — Jest mou svatou povinností jako generální představené, abych sestry přesně přidržovala sv. řeholí. Mé osobní náhledy nepřicházejí zde nikterak v úvahu — a tak to musí činiti i sestry, neboť pozvolna by se uvolnila celá kongregace.“ Jistou odstupující představenou upokojuje a povzbuzuje takto: „Můj Bože! Pomalu se vše urovná. Byl to nyní sice pro kongregaci těžký boj, leč přesto je pro ni dobré, že se představené musí měniti — o tom se stále více přesvědčuji. Hleďte se nyní uklidniti a modlete se za zdar provincie.“ — Chtěli někdo přímo nebo nepřímou vnutiti kongregaci věci, které nebyly v souhlase se stanovami, aneb odporovaly předpisům a zvykům, které P. Teodosius pro kongregaci ustanovil, hájila se Matka M. Terezie proti tomu rozhodně. Jednání toho druhu se jí vždy bolestně dotklo. Tak jednou písemně podotýká sestře Fabiole v Římě: „Jak jsem ráda, že jsem již stará, neboť vše chce naší kongregací otřásati a na konec nám nezbuďe již ničeho z našeho zakladatele.“

Jako celá doba úřadu, tak i poslední vzestup generální představené sester sv. Kříže byl plný běd a bolestných zkoušek. Na Vše svaté roku 1887 dovršila 62. rok svého věku. Opět se musela v zimě podrobiti jistému druhu oněch léceb, od nichž se mnoho doufá, jimiž se však jen mála dosáhne. V létě dlela na léčení po několik týdnů v Tarasp, kde se jí dařilo dobře.

V lednu roku 1888 přišla Matka M. Terezie na visitaci do Říma, jsouc provázena sestrou M. Cesarií Körle, představenou Vincentina ve Freiburgu. Hlavní město křesťanstva zahajovalo právě oslavy zlatého kněžského jubilea papeže Lva XIII. Matka M. Terezie chtěla slavně panujícímu papeži osobně přednésti hold kongregace. Již při jejím příchodu do Říma bylo jí hodně nevolno — měla tam málo dobrých dnů. Avšak přes svoji churavost navštívila přece sedm hlavních chrámů. Třikráte měla příležitost naštíviti velkolepou vatikánskou výstavu jubilejních darů — jednou v průvodu německého komitétu, a to v hodinu, kdy sv. Otec zahajoval výstavu. Při audienci Švýcarů, rovněž i Němců byla jí prokázána čest, že byla představena sv. Otci a obdržela od něho apoštolské požehnání pro sebe a celou kongregaci. Nemohla býti přítomna všem, tak dlouho trvajícím slavnostem. 15. ledna byla však přece při svatořečení „sedmi ctihodných sluhů Marie“ — jakož i jesuitů Petra Klavera, Rodrigueza a Berchmanse. Vydržela při všech obřadech, trvajících od 9. hodin ráno do 3. hodin odpoledne. Následek byl — velká únava a úplné vyčerpání. Vrátivši se do ústavu sv. Josefa, musela ihned ulehnouti. Nutilo ji to k návratu domů. Koncem ledna mohla po-

mysleti na cestu. 2. února vrátila se z Říma. Sestra Fabiola byla plná starostí, neboť nedostala odpovědi na dva dopisy. Koncem února dostala od Matky M. Terezie vysvětlení, že k jejímu „žaludečnímu kataru“, jak zvala svou nemoc, přidružil se i silný katar plic a hlavy, takže při tom hrozném zimním čase mohl se z toho vyvinouti zápal plic. Teprve 24. února směla vstáti na několik hodin. — Litovala, že sestra Fabiola a ostatní v Římě měly z ní tak málo. — „Bylo mi tuze špatně, — doznává teprve nyní — vlastně jsem nikdy ani nikomu neřekla, jak velice mi bylo nevolno, abych vás nepolekala. Nyní je mi pozvolna trochu lépe.“ — Touží po mírnějším počasí, od něhož očekává uzdravení.

Domy v Curychu, Uebersdorfu a Locarnu stále ji ještě zaměstnávaly a působily mnoho starostí. 8. března 1888 odhodlala se ještě jednou — již naposled — do Curychu, aby tam byla přítomna prvnímu zasedání komitétu k vůli Theodosianu. Byl to pro Matku M. Terezii těžký den. Z Curychu cestovala do Churu, 18. března ještě jednou do Schwyzu. Od 22. března zůstala již upoutána na lůžko. Když 18. března psala dru Kaufmannovi ohledně Theodosiana, připojila několik slov o svém stavu: „Bolesti ve dne v noci, málo chuti k jídlu, skoro žádný spánek, což i na mysl neblaze působí.“ Myslela při tom ještě na jednu léčbu v Karlových Varech, míní však — „když mne nevytrhnou Karlovy Vary, mám za to, že již nebudu dlouho žítí“. Dr. Kaufmann lituje: „Jest přece jen hrozné, kolik starostí se vám letos nahromadilo a dobře chápu, že v dobách nejnamáhavější práce a ustavičných starostí cítíte více tíhu stáří a tělesného utrpení.“ — Kromě domácího lékaře dra Betscharta ze Schwyzu byli přivoláni dr. Pestalozzi a profe-

sor Wyss z Curychu. Ještě při první návštěvě prohlásil (3. dubna) prof. Wyss, že nemoc není životu nebezpečná. Čtrnáct dní poté zněl úsudek jeho jinak: nemocná může žít ještě i dva měsíce, smrt však může nastat i náhle.

Nemoc pokračovala a vystupňovala se bolestmi v mučivý stav. Koncem dubna byla všechna naděje vyloučena — přesto, že sestry vši silou útočily na nebe. Myšlenka na ztrátu vážené generální představené a spoluzakladatelky kongregace, byla všem nepochopitelnou. Nemocná sama se připravovala na odchod k domovině, odevzdána jsouc do svatých úradků Božích. 1. května přijala s vroucí zbožností svátosti umírajících. Téhož dne byla též obšťastněna požehnáním sv. Otce Lva XIII. Od nynějška byla příprava na smrt hlavní myšlenkou umírající. Spořádala ještě své dopisy, jež si dala přinést svou důvěrnou ošetřovatelkou, sestrou Cupertinou; mnoho zničila. Tiše a odevzdaně patřila vstříc svému vysvobození, o čemž svědčí její slova: „Pane, umírám ráda, jsem-li však tvému lidu — řádu — potřebnou, zachovej můj život!“ — Utrpení a modlitba vyplňovaly její hodiny. Byly-li sestry u společné modlitby, spojila se nemocná v duchu s nimi. Často opakovala svou oblíbenou modlitbu: Duše Kristova, posvěť mne! Bylo jí též milým, když její neter, sestra Adelheid, předčítala jí modlitby a úvahy z Effingerovy knihy „Hodina utrpení“. Když jednou se čtenářka nemohla ubrániti slzám, pravila k ní nemocná: „Budeš-li plakat, nesmíš již nikdy přijíti.“ Zbožný pohled Matky M. Terezie spočíval se zalibou na obraze bolestné Matky Boží, visící nad jejím ložem. Pod tímto mateřským okem Mariiným napsala tisíce dopisů, probojovala ve dne v noci mnohou starostiplnou hodinu. Přáním a napomenutím ne-

mocné v posledních dnech bylo, „aby pobožnost k řádovým patronům sv. Františkovi a sv. Alžbětě byla všemi údy společnosti pěstěna s velkou horlivostí a ve větší míře“. — Vřele doporučovala také denní návštěvu Nejsv. Svátosti; její ustanovení, jež o tom dříve učinila, byla jí v hodině smrti velkou útěchou. K obavám a dotazům, jež byly před ní vysloveny, vzhledem k nástupkyni v jejím úřadě, odpověděla: „Když zemru, bude svolána generální kapitula, při níž se vše zařídí.“ — Své asistentce Pankracii nařídila, když u ní 27. května dlela samotna, aby všem sestrám tlumočila: všechny srdečně zdraví, všechny prosí za odpuštění, kterým snad způsobila bolest, prosí, aby se všechny za ni modlily; všem slíbila však též svoji přímluvu, bude-li jí popřáno štěstí vejíti do nebe. Svou asistentku ještě zvláště upozornila: „Budete-li déle v úřadě, povolte, jen pokud možno, co nejméně výjimek a nedovolujte sestrám příliš mnoho cestovati, to není dobře.“

Poněvadž večer 2. června se stav nemocné tou měrou zhoršil, že sama myslela, že tato noc jí přinese vysvobození, dala zavolati svou asistentku a svou neteř, sestru Adelheid, rozloučila se s nimi a udělala jim křížek, jakožto mateřské požehnání. Své asistentce děkovala za vše, prosila ji za odpuštění a doporučila jí: „Starejte se dobře o kongregaci!“

Sestra Lidvina, seniorka v Mateřském domě, prokázala jí v nemoci mnohou službu. Na její slova účasti: „Kéž bych Vám, milá Matko, mohla odňati Vaše utrpení“ — odpověděla nemocná: „Každá si musí probojovati svůj boj — i na Vás to jednou přijde.“ — Matka M. Terezie snášela svá těžká utrpení s povzbuzující trpělivostí a odevzdaností do vůle Boží. Mnohé sestry by byly také tak rády u Boha

položily svůj život, aby vykoupily život drahé Matky.

Za dlouhých těchto týdnů neutrpěl vnější chod ústavu nijakého přerušení. Byly konány exercicie jak obyčejně. Exercitantkám bylo aspoň útěchou, že směly jednou spatřiti nemocnou velebnou Matku, aniž by ovšem směly svěřiti své záležitosti a obtíže jejímu věrnému mateřskému srdci. Byla to oboustranná oběť, zmírněna jen myšlenkou na vůli Boží.

Nemoc se vlekla až do polovice června. Posledních několik dnů trpěla nemocná hrozně. V noci ze 14. na 15. červen vystupňovaly se bolesti k nesnesení. Asistentka sestra Pankracie vzbudila proto sestry, aby se shromáždily v kostele a vyprošovaly pomoc nebes. Nemocné se poněkud ulevilo, avšak v pátek a v sobotu — úmrtní to den — dostavily se bolesti se zesílenou prudkostí. Vynutily ubohé trpící z úst prosbu: „Ó, pomozte mi přece!“ — Několik hodin před smrtí se trpící poněkud uklidnila — večer počala umírat. Domácí duchovní P. Leodegar Stirnemann z kláštera Einsiedeln a ingenbohlský farář Kengelbacher modlili se modlitby umírajících. Celá sesterská rodina — plačíc o modlíc se — shromáždila se v jejím pokoji. „Nebe, nebe“ — zašeptla ještě srozumitelně nemocná a po té, pod kněžovým znamením kříže odloučila se její duše tiše a pokojně od tělesné schránky. Bylo to 16. června 1888 večer o $\frac{3}{4}$ na 9. hod.

Mrtvola byla vystavena v kapli sv. Františka. Při pohledu na mír a pokoj, který vyzíral z jejích téměř usmívajících se tahů, nikdo by netušil hrozné utrpení, které jí bylo snášeti tak dlouho; byla „ctihodnou Matkou“ ještě ve smrti. Při své poslední návštěvě v Římě vyprosila si úmrtní křížek. Tento spolu s růžencem objímaly nyní její ztuhlé ruce.

Dnem i nocí byly konány u mrtvoly modlitby. Z blízkého i dalekého okolí přicházel sem lid, aby shlédl zesnulou. Bylo prolito mnoho slz, a to nejen sestrami, nýbrž i od mnohých, kteří v zemřelé ctili svou dobroditelku, kteří si jí vážili jako velké ctnostné ženy. U její rakve truchlilo 1596 sester. Byl to všeobecný, hluboce dojímající smutek; neboť všechny věděly, že ztratily dobrou matku a vážnou, moudrou vůdkyni. Ve smrti ji předešly 372 sestry.

Od nedělního rána až do úterka 19. června byla mrtvola vystavena v kapli; k výkropu, který vykonal domácí duchovní, byla rakev postavena v kostele pod kůrem. Pohřbena byla na sesterském hřbitově; ve skále, na níž je vystavěna hřbitovní kaple, byla vytesána hrobka, přilehlá k jižní stěně kaple. Sestry se shromáždily ve velkém počtu, aby mohly doprovodit Matku na poslední cestě. Když nosiči vynesli rakev z kostela, propukla zadržovaná bolest v pláči a vzlykání. Smuteční obřady odpovídaly vysoké hodnosti zesnulé. Pěvecký sbor kollegia „Mariahilf“ ve Schwyzu zpíval cestou na hřbitov žalm Miserere, u hrobu: Benediktus. Po návratu ze hřbitova do kostela měl biskupský komisař, děkan a farář Stecker z Arthu smuteční řeč na text: Dokonal jsem dílo, které jsi mi dal. Smuteční bohoslužby s asistencí vykonal biskupský vikář kancléř J. F. Battaglia, bývalý spirituál mateřského domu, asistovali domácí duchovní P. Leodegar O. S. B. a farář Kengelbacher. Od rána až do pohřbu a ještě i po něm byly na všech oltářích v kostele slouženy mše sv. za zesnulou.

Účast s těžce postiženou kongregací byla všeobecná. To dokazují projevy soustrasti z knížecích paláců i měšťanských domů, od zemských úřadů a členů všech stavů lidské

společnosti. Kdo zemřelou blíže znal, pochopil „dokonale hlubokou bolest a oprávněný smutek sester — o pečlivou, obětavou matku, která všechny sestry objímala toužou láskou a našla ještě při tom tolik času, aby založila nespočetnou řadu ústavů a všeobecně prospěšných podniků a vyhověla tak zcela neobyčejnou měrou požadavkům křesťanské charity.“ Noviny roznesly do celé země vzpomínky na „prostou řeholnici z Ingenbohlů“. — Chválily zesnulou, jakožto „královnu milosrdenství, jejíž říše hraničila teprve tam, kde umdlávala její síla aneb končila lidská bída a utrpení“. — Velebily ji jako „šlechetnou bytost ženskou, puzenou nejčistší láskou k Bohu a k bližnímu, jako ženu, která vykonala velké činy jako jen málo vynikajících mužů“. — Nazývají ji duší, daleko a hluboko patřící, duší velkolepé dobročinnosti, zakladatelkou kongregace a věrnou matkou sester. „V pravdě činy prosté venkovské dívky z Meggen, vydávají svědectví o základní síle lásky Boží a lásky k Bohu v duších oněch, jež jsou dobré vůle, o vítězí všemoci oné lásky k bližnímu, která má svůj podklad v učení Kristovu a Jeho sv. Církvi. Památka prosté velebné Matky z Ingenbohlů stojí zde jako památník křesťanské víry a síly křesťanských ideálů v době materialismu; neboť velké věci Bůh skrze ni učinil.

Uplynulo již více než 40 let od oné doby, kdy odešla Matka M. Terezie, kdy duchovní její dcery stály u její rakve a obklopovaly její hrob. Její hrob nikdy nezarostl, její památka žije v požehnání; neboť Matka M. Terezie dokazuje stále svým dětem, že jim v nebeských luzích zůstala stále milující a pečující Matkou. Nejen její duchovní dcery, nýbrž i mnozí, žijící mimo kongregaci doporučili Matce M. Terezii své strasti a starosti a zesnulá odpově-

děla na jejich důvěrné vzývání nezřídka zcela nápadně. Tak vzájemné vztahy žijí dále; Matka M. Terezie jest nám i všem vždy ještě stále matkou s velkým, milujícím srdcem.

Pro mnohá nápadná vyslyšení, která se udála na přímlovu Matky M. Terezie Schererové bylo po zralé úvaze biskupa churského ve Švýcařích dra Georgia Schmieda v. Grüneck započato začátkem roku 1930 s přípravnými pracemi o blahořečení.

Podle církevních předpisů ustanoveným postulátorem zvolen nejdůst. p. kanovník Lanfranchi z Churu. Během roku 1933 zahájen proces o spisech ctihodné zakladatelky. 10. března 1934 bylo již závěrečné sezení diecésního informačního procesu o pověsti svatosti služebnice Boží. Všechna akta 44 sezení informačního procesu, jakož i úplná sbírka dopisů služebnice Boží i všechny spisy k tomu se vztahující byly opatřeny biskupskými pečeti a 12. března 1934 Jeho Excelencí biskupem churským dr. Laurentiem Matthiasem zavedeny do Říma.

Tím končí první část církevního procesu. Doklady budou uschovány kongregací obřadů — než bude možno zahájit proces o zázracích — — —.

Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže je velmi rozšířena a známa v naší vlasti. Byla založena roku 1852 horlivým a podnikavým P. Theodosiem Florentinim z řádu kapucínské-
ho, jenž byl tehdy generálním vikářem diecése churské ve Švýcařích. Jako dobrý znalec neutěšených poměrů své doby toužil vybudovati kongregaci, jež by svým posláním vyplnila zející mezery tehdejších let na poli milosrdné účinné lásky. Byl přesvědčen, že „potřeba času jest vůlí Boží“. Řídě se touto zásadou, položil základ ke kongregaci, „jež by se všude hodila a všude mohla býti přijata“ — ke kongregaci sester sv. Kříže. Vytkl jí velké úkoly: vlastní posvěcení jednotlivých členů, jakož i práce o blaho lidstva. Pochopíme snadno, že k provedení svého, tak široce založeného plánu potřeboval sester, „které rozumějí kříži“ — jak často a rád říkával. A sestry, jež vedle Matky M. Terezie Schererové vyvolil Bůh za základní kameny jeho založení, byly opravdu takovými dušemi. Dílo P. Theodosiem podniknuté bylo skutečně vůlí Boží, o čemž svědčí velké a rychlé rozšíření kongregace i za hranice její původní vlasti. Malý hlouček prvních sester sv. Kříže vzrostl za uplynulých 80 let v úctyhodný počet 8934 sestry, působící ve 2002 oborech, sdružených v 1032 ústavech — a to jak v zemích evropských, tak i v misiích. Od počátku kongregace odešlo na věčnost již 4645 sester. (Číselné údaje podle stavu 31. XII. 1934.)

Nejstarší misíí jest *Východní Indie*. Před 40 lety (29. X. 1895) odjely první sestry misionářky do Bettiah — v zemi Nepal v blízkosti Himalaje, aby tam převzaly výchovnou činnost. Nadlidskými obětmi i vlastními životy zúrodnily svou práci, že jejich následovnice dospěly k utěšeným výsledkům. Vystavěly krásnou nemocnici, sirotčinec, útulky pro malomocné a školy pro děti. Domorodé dívky, hlásící se do řehole, sdružily podle přání církevní vrchnosti v domorodé řeholní společnosti nejsvět. Srdce Páně — Bahins of the Heart — a Sdružení sv. Kláry — Bahins of st. Clare, — jež mají svůj vlastní noviciát, vedený posud sestrami sv. Kříže. Domorodé tyto sestry převzaly již i vyučování a vedení několika tamějších ústavů. — Minulého roku dolehla těžce zkoušející ruka Boží na tuto misii. Hrozným zemětřesením, jež 15. ledna 1934 postihlo tyto kraje, zničena lopotná práce čtyřiceti těžkých let... Několik silných otřesů země proměnilo v ssutiny kvetoucí působiště... Pán Bůh žádal opět obětí — leč neopustil doufajících v Něho. Celé město lehlo v ssutiny, krásný farní chrám, mohutné budovy a ústavy — jedině kaple konventu sester sv. Kříže zůstala uchráněna! — Bůh neopustí svých věrných! — Skutečnost, výmluvnější než mnohá slova, přivedla množství pohanů ke sv. víře, což je největší útěchou sestrám, tolik zkoušeným! — Zatím bydlí sestry a jich svěřenci jen v nouzových slaměných stanech — zápasí s bídou — morem a smrtí — — —

V poslední době začíná tamějších 25 sester misionářek sv. Kříže znovu budovati dílo Boží —. Prostředků sice chybí, leč důvěra v Boha je nezvratná.

Začátkem března 1912 odjelo prvních 6 misionářek do *Ameriky*, aby převzaly ošetřování

v nemocnici sv. Josefa v Dickinsonu, Sev. Dakotta ve Spojených státech. Že i tam působí se zdarem, svědčí okolnost, že se počet sester v přítomné době zvětšil na 79 (z nich 6 z Moravy), působí v 6 ústavech a mají i svůj vlastní noviciát.

V srpnu 1927 otevřela se sestrám cesta do Číny. V Mandžusku ve 4 misijních stanicích působí 27 sester — z nich 7 z Československa. Kromě vyučování ve škole věnují se hlavně ošetřování nemocných. V nynější době řádění lupičů ošetřují i tyto ve vězeňských kobkách. V mnohých případech podařilo se jim i u mnohých těchto rozháraných duší zažehnouti světlo sv. víry. Takto jsou přechoť často nástroji Boží lásky a milosrdenství i tam, kde podle lidského rozumu jest všechna naděje marná...

Kongregace sester sv. Kříže, tkvící svými kořeny a hlavní svojí působností v zemích evropských, jest rozdělena na 12 provincií. Každá z nich by dovedla vyprávěti své zajímavé dějiny. Zde však se omezíme jen na stručný nárys činnosti sester sv. Kříže v naší vlasti.

Začátek *moravské provincie* byl velmi skromný. První 3 sestry usadily se roku 1872 na pozvání hraběnky Šternbergové v Malenovicích u Zlína. Malé toto seménko, přesazené do moravské půdy, zdomácnělo zde a vzrostlo v mohutný strom. Brzy byl domek v Malenovicích příliš malým pro rostoucí řeholní rodinu — byl vystřídán ústavem v Napajedlích, kamž zavítala osobně Matka M. Terezie Scherrová — leč po 10 letech nestačil ani tento. Středisko moravské provincie přesunuto do Choryně u Val. Meziříčí, kde byl získán tamější zámek. 50 let byl provinčním domem kongregace stále rostoucí — takže v posledních letech nemohl již vyhověti požadavkům doby ani ustanovením církevním. Proto od-

hodlala se kongregace k postavení nového účelně zařízeného provinčního domu v Kroměříži, kamž bylo přeneseno ústředí 14. září 1932. Zde pečuje provincie o vzdělání svého rádo-
vého dorostu, zde je i postulát a noviciát, mimo to nalézají zde odpočinku sestry zestárlé a práce neschopné. Tomuto ústředí jsou podřízeny ústavy (38), v nichž sestry působí. Jsou to domy dílem vlastní, dílem zařízení veřejná i soukromá.

A) Činnost výchovná a vzdělávací:

Napajedla: Ústav Ludmila: pensionát pro dívky, škola mateřská, obecná, měšťanská, jednorroční učebný běh; škola rodinná, ústav pro vzdělání pěstounek, soukromé vyučování řečem a hudbě.

Mor. Ostrava: Klášter Mariánský dům soustřeďuje od roku 1892 vedle vyučování hudbě, řečem, dámskému krejčovství a ruční práci i řadu sociálních úkolů: ošetřování nemocných v soukromých domácnostech, stravování chudých, polévkový ústav.

Holešov: Ústav Panny Marie Pomocnice má dvouletou rodinnou školu, živnostenskou pracovnu a kurs šití šatů a ručních prací, vyučování hudbě, řečem a mateřskou školu.

Vizovice: Sirotčinec, mateřská škola, vyučování hudbě a pracovna — mimo to vyučování ručním pracem ve veřejné škole.

Lukov u Holešova: Obecná škola, sirotčinec pro dívky.

Kojetín má 2 ústavy: Sirotčinec a Ústav sv. Rodiny, v němž je mateřská škola, kursy šití a vyučování hudbě.

Val. Meziříčí: Josefínium má tytéž obory mimo mateřskou školu.

Mateřské školy jsou dále v těchto místech:

Malenovice, Moštěnice, Jemnice, Dačice, Kvasice, Paskov; Háj ve Slezsku — kromě ní zde i sirotčinec, vyučování hudbě a šití.

Hudbě kromě uvedeného vyučuje se ještě v *Bystřici p. H., v Jemnici, v Turnově v Čechách*, který je též přivtělen k moravské provincii.

B) Jiná činnost charitativní:

Téměř ve všech posud jmenovaných ústavech věnují se sestry i ošetřování nemocných v soukromých domácnostech, kromě toho ještě ve *Štípě, ve Frenštátě a v Hulíně*.

Chudobince vedou sestry sv. Kříže v těchto místech: *Kroměříž, Bedřichův ústav, Holešov, 2 městské ústavy, Štípa, Val. Meziříčí*.

Chorobince: v *Lukově a v Novém Jičíně*.

Nemocnice: *Mor. Ostrava*, městská veřejná a sanatoř dra Kleina; *Kroměříž, Vsetín a Nový Jičín*, městské veřejné nemocnice; *Zábřeh n. Odrou*, státní; *Uh. Hradiště*, zemská; *Valtice*, nemocnice Mil. bratří — oddělení pro ženy.

V *Olomouci a Kroměříži* vedou sestry hospodářskou správu v arcib. seminářích — kněžském a chlapeckém.

V *Brně* zakoupen v poslední době menší dům k usnadnění studia sester a kandidátek, jež tam navštěvují střední a vysoké školy.

Ve všech těchto ústavech moravské provincie působí nyní 533 sester.

Původně náležely k moravské provincii též ústavy a domy v Uhrách a na Slovensku. V roce 1913 byla zřízena samostatná provincie uherská a v roce 1927 vznikla provincie slovenská. Tato má 29 ústavů v nichž působí 383 sestry téměř v obdobných činnostech jako na Moravě. Provinční dům je v Biskupicích u Bratislavy. Na státní klinice medicinské při Ko-

enského universitě v Bratislavě věnuje se ošetrovatelské službě 106 sester a 12 kandidátek. V Bratislavě mají též sestry ošetrovatelskou školu, na niž se vzdělávají též sestry a kandidátky z provincie moravské. V sociálním domě pro nezhojitelně nemocné v Košicích, v zemské nemocnici v Trnavě a v četných jiných stanicích pracují sestry na zmírnění lidské bídy.

Třetím střediskem kongregace sester sv. Kříže v republice čsl. je *Cheb*, jemuž jsou podřízeny většinou německé ústavy v průmyslových střediskách severozápadních Čech (*provincie česká*). V Chebu se kongregace uplatňuje hlavně na poli školském, sdružujíc ve svém ústavě všechny stupně — od školy mateřské až po učitelský ústav. Sestry ošetrovatelky pro četné nemocnice vzdělávají se v řádové ošetrovatelské škole a příslušných kursech v Chomutově. K této provincii patří 894 sestry, jež působí v 72 ústavech.

Celkový počet sester sv. Kříže v republice čsl. jest 1820 ve 129 ústavech.

Do kongregace přijímá provinciální představená v mateřském domě v Kroměříži.

O B S A H

Předmluva	5
V červáncích života	6
Na rozcestí	7
Stezkou kříže	11
Pod tíhou břemene dne i horka	15
Připozdívá se	30
Odchod k domovu	34
Dodatek	42

V Í T Ě Z O V Ě

5. svazek II. ročníku.

MATKA MARIE TEREZIE SCHEREROVÁ

Vydáno

za redakce Josefa Papici

v květnu MCMXXXV.

**Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských
v Olomouci.**

**Na lepším knihovém papíře vydáno
padesát číslovaných výtisků,
z nichž prvních pět je neprodejných.**

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!

Naše schůzka v Praze. Přátelé revue „Na hlubinu“ a „Vítězů“ sejdou se při katolickém sjezdu v Praze. Všechno je již vyjednáno a zařízeno. Schůzka bude v pátek 28. června odpoledne v sále benediktinského kláštera Na Slovanech. Hlaste se k nám všichni, ať je vidět, jak velkou a upřímnou rodinu tvoříme. Program schůzky: P. Silv. Braito: Naše dětství Boží; P. Em. Soukup: Liturgická modlitba; P. Reg. Dacík: Rozjímání a duch. čtení; Dr. Jar. Durych: Na čem si zakládáme; dr. Kosatík: Posvěcení povolání. Začátek ve 2 hod. odpoledne.

Bezdětným rodinám: V Praze se utvořila skupina bezdětných rodin, které chtějí vynahraditi starost, která jim byla odepřena tím, že jejich manželství nebylo požehnáno dětmi, starostí o kněžský dorost. Čilá tato skupinka již vydrží jednoho studenta, který by rád byl knězem. A touží vydržovati více takových nemajetných studentů. Kdesi podobně se starají služebné o dva studenty až do vysvěcení. Doporučujeme všem svým čtenářům, především ale svobodným a pak bezdětným manželům, aby si všimli této krásné akce. Redakce prozatím nesděljuje jména vedoucích tuto skupinu, je ale ochotna na požádání toto jméno jednotlivcům prozraditi.

LITERATURA

BRAUER: Adolf Kolping. Butzon, Bercker, Kevelaer, 1935, str. 270. — Kdo by neznal apoštola řemeslnické mládeže Kolpinga. Zde dobrý, úplný, látku vyčerpávající spis, jenž nám ukazuje, co všechno dovede překonati opravdová pro Boha a jeho službu zapálená duše kněžská. Kniha strhuje opravdu a zapaluje. Krok za krokem je kreslen život Kolpingův, jeho život a jeho dílo, jež tvoří u něho opravdu jedno. Vřele doporučuji těm, kteří se zajímali o pracující a dělnickou mládež.

BRETONNET: Le chanoine Mangou. 1935, Bonne Presse, Paris, str. 200, cena 10 frs. — Životopis zakladatele první kněžské společnosti v Larchantu. Jest to shromáždění kněží světských z farního duchovenstva, které se dobrovolně sdružuje, aby spojené uniklo strašnému nebezpečí osamělých kněží a aby mohli lépe sdružení vykonávati duchovní správu na větších úsecích. Dílo poučí dobře o této myšlence a proto ji vřele doporučuji mladým duchovním a bohoslovcům. Mohli by o velké postavě Mangouově a jeho díle napsati studii, která by mnohé potěšila. Kniha líčí všechny obtíže, s nimiž se dílo setkalo a velké ovoce, které již ale přináší.

DONDERS: Pater Lacordaire. Albertus Magnus. Verlag Vechta, 1935. — Velký obdivovatel dominikánského řádu, slavný kazatel Donders, zamiloval si zvláště kazatelské postavy dominikánského řádu. Jeho životopis Lacordaireův

jest tributem upřímného obdivu k této velké postavě dominikánské, již vlastně vděčí řád za své znovuzrození v minulém století. Kniha líčí velké zápasy Lacordaireovy o svobodu školy a tisku pro katolíky, jeho živou víru, která propukala ve vrcholně stavěných jeho konferencích, které se staly dnes již vžitou skutečností nejenom ve Francii, nýbrž i jinde. A všude zříme čistou hlubokou lásku Lacordaireovu k Církvi. Kniha povzbudí mnohou mladou kněžskou duši.

ESCHEVANNES: *Le Merveilleux Corps Humain*. Paris, Tequi, 1935, str. 220, 14 obrázkových příloh, cena 20 frs. — Jde o soustavnou anatomii a základní fyziologii lidského těla. Kniha je psána tak, že poslouží velmi dobře všem, kdo mají na starosti nemocné. Nepředpokládá předběžného odborného vzdělání, podává vše, čeho je potřeba vědět v různých okolnostech lidského zdraví. Připojeny jsou různé rady pro případy nutnosti.

GARNIER: *Notre-Dame de Mai*. Paris, Desclée de Brouwer, 1935, str. 320, cena 12 frs. — Knížka je dobrými májovými promluvami. Hodí se také velmi dobře jako májová četba. Ke každé promluvě je připojen zajímavý příklad. Promluvy jsou v mnohých bodech opravdu originelními, takže knížka není jen jakousi snůškou známého materiálu. Doporučujeme co nejvšeleji.

LACOSTE: P. Francois Picard. Paris, Maison de la Bonne Presse, 1935, str. 560, cena 15 frs. Opravdu s velkým potěšením přečteme tento životopis velkého kněze, řeholníka, augustiniána, člověka Božího, oddaného služebníka římského papeže, spoluzakladatele velkého deníku *La Croix* . . Byl mužem vědy a byl mužem činu, opravdový apoštol, jehož kázání vycházelo z plnosti srdce. Kniha je psána způsobem, který uchvátí svou prostotou, průzračností a láskou k osobě tohoto moderního světce.

LUCAS: Vincenz Pallotti. Pallottiner Verlag, Limburg-Lahn, 1935, str. 185. — Pallotti založil před lety dŕlo, které je značně podobné Katol. akci. Je to mohutné náboženské hnutí pomáhati vnějšími skutky milosrdenství bloudícím duším a takto je přivádět ke Kristu. Kniha životopisu tohoto horlivého kněze a apoštola velkoměsta přinese hojnost světla, zvláště kněžím, pracujícím uprostřed duchovní i hmotné bídy dnešní městské společnosti.

MALÁ DUŠE NA MALÉ CESTĚ. Praha-Vinohrady. Školské setry, 1935, str. 150, cena 10 Kč. Více pěkných ilustrací. — Přečtete si s potěšením tento životopis patnáctileté dívky Marie Filippetto, která se dovedla tak krásně usmívat i v největších utrpeních. A neměla jich málo. Umírá mladá, ale umírá s velkou láskou k Bohu. Jsme vděční za tak krásný vzor pro naši mládež. Kéž by se dostala tato knížka co nejvíce do rukou dívek. Přinese jistě mnoho užitku.

MINICHTHALER: *Heiligenlegenden*. Katechetisch aus-

gewert. München, Kösel u. Pustet, 1935, str. 147, cena Mk 2.80. — Katecheti sáhnou jistě rádi po této knížce, která je svrchovaně metodická. Naučí, jak možno použití životů svatých pro vyučování, které je zvláště dnes tak obtížné na mnohých školách, takže třeba se utéci mnohdy i k metodám odlišným od dosavadních. Životy svatých upoutají duši dítěte a ukáží jí mnohdy cestu k Bohu lépe než jakýkoliv jiný výklad.

RIEDEL: Der Gottesstreiter Michael Pro. Herder, Freiburg i. Br., 1935, str. 230, 9 ilustrací v textu, cena Mk 2.30 (3.20). — Horlivý kněz jesuita P. Pro žije stále. Jako byste jej slyšeli opět a opět volat Vivat Cristo Rey! Apoštol dnešní doby, který se obětoval za ubohé Mexiko, jistě se přimlouvá za tuto zkoušenou zemi. Kniha vlévá opravdu do srdce lásku k Bohu a Církvi.

SALVINI: Le preghiere di S. Giovanni Qualberto. Roma, Pia Società di s. Paolo, 1935, str. 200. — Autor vybral tyto modlitby a sestavil je podle potřeby křesťanů. Jsou to opravdu perly, jaké nalezneme pravidelně jen u světců. Snad během času přineseme v Hlubině ukázky. Doporučujeme.

SALVINI: San Alfonso de Liguori. Roma, 1935, Pia società San Paolo, str. 340. — Světec, učenec, apoštol, biskup jsou centrální hlediska, podle kterých jest psán tento život, plný nadšení, lásky a vděčnosti k tomuto velikému obnoviteli apoštolské myšlenky v poslední době. Kniha líčí zároveň velmi barvitě a věrně obtížné začátky kongregace redemptoristů. Velmi poslouží těm, kteří se zajímají o řád redemptoristický.

THERESIA LOENARTZ: Mutter Rita Scheuer. Verlag der Schulbrüder, Kirnach-Villingen, Baden, 1935, str. 360, cena Mk 3.70 (4.40). — Jak malá je tato žena před Bohem, jak dovede býti nepatrným jeho dítětem, právě tak je velkou. Její malost je její velikostí. Autor jde krok za krokem, sleduje každý čin této velké řeholnice a ukazuje, jak je každý krok opravdu veden milostí. Ač nezanedbává jejího vnějšího života, hledí si hlavně nitra, a proto je to kniha, která dovede nejen zaujmout, nýbrž nutí k následování.

VITA LITURGICA. Opera Regalità di G. Cristo. Milano, 1935, str. 288, cena L 4.—. — Je to liturgický kalendář, překlad německého díla P. P. Parsche. Po úvodním článku následuje kalendář s vysvětlivkami jak jednotlivých období církevního roku, tak každého dne. Dílko jistě velmi užitečné a prospěšné k pochopení krásy církevního roku. Jak nízká cena!

Už jste zaplatili předplatné?
Uvažte, že dlužníci zabíjejí
každý časopis!

Naše poslední novinka!

Právě jsme vydali druhé vydání již dávno rozebrané
velkolepé knížky

Bernadot:

Eucharistií k nejsvětější Trojici.

Čtete všichni toto vrcholné dílo, učící žít z nejsvětější
Svátosti. Uvede vás v taje eucharistické lásky Boží a při-
vede k prožití Boha, přebývajícího ve vás.

Objednejte, protože neposíláme na ukázkou!

Cena i s portem 5 Kč.

Právě vyšlo druhé vydání překrásného dílka
sv. Tomáše Akvinského

DOKONALÝ DUCHOVNÍ ŽIVOT

První vydání se rozešlo za měsíc. Proto si pospěšte, kdo
je dosud nemáte, dříve než bude opět rozebráno.

Cena i s portem 6.50 Kč.

Cena 3 Kč.

Měsíčník Vítězové. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori
bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci od-
povídá Fr. Macura v Olomouci. Tisknou Lidové závody tiskařské a nakla-

P. Angelik Blaise O. P.

P. ODILO POSPÍŠI

II.

VÍTĚZOVÉ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: Josef Papica.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace, Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně, na lepším papíře 40 Kč.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem

Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Exercicie revue Na hlubinu a Vítězů.

- 1.—5. července v Praze u ctih. ss. voršilek pro čtenářky 3denní, všechny poplatky celkem 85 Kč (65.—).
- 9.—14. července v Olomouci-Řepčíně v ústavě ctih. ss. dominikánek pro čtenářky 4denní, poplatky celkem 85 Kč.
- 22.—27. července v Kardašově Řečici u Jindřichova Hradce v ústavě ctih. Školských sester, pro čtenářky 4denní, poplatky celkem 85 Kč.
- 26.—30. července v Rajhradě u Brna u ss. Těšitelek, pro čtenářky 3denní, poplatky celkem 65 Kč.
- 27.—31. srpna ve St. Boleslavi v klášteře vdpp. redemptoristů pro čtenářky 3denní, poplatky celkem 65 Kč.
- 27.—31. srpna na Sv. Kopečku u Olomouce v klášteře ctih. ss. premonstrátek pro čtenářky 3denní, poplatky celkem 65 Kč.

Přihlášky poslejte na korespondenčním lístku, protože letos nevkládáme přihlašovací lístky, na adresu: „Exerciční sekret. revue Na hlubinu, Praha I, Husova 8. Hlaste se včas, abyste mohli dostati zprávu o přijetí!

Kněžské exercicie v klášteře dominikánském v Olomouci dává redaktor revue Na hlubinu od 8. do 12. července a od 15. do 19. července. — V dominikánském klášteře v Praze od 29. července do 2. srpna!

P. ODILO POSPÍŠIL

P ANGELIK BLAISE O. P.

P. ODILO POSPÍŠIL

KNĚŽSKÝ OBRAZ

1935

VÍTEZOVÉ. OLMOUC

NIHIL OBSTAT

**P. Silv. Braitl O. P.,
censor ordinis.**

IMPRIMATUR

**P. Thomas M. Dittl O. P.,
Provincialis.**

Pragae, die 28. IV. 1935.

Reg. Fol. 216/38.

Nr. 6869.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 29. IV. 1935

**Dr. Joannes Martinů,
Vicarius generalis.**

Svatý Antonín Paduánský přirovnává apoštolů ke zvonu: Jako kov je dobýván z hlubin země, taven v žáru a míchán stříbrem, aby po vlití do formy neustále hlásal slávu Boží, upozorňoval lid na Boha a přiváděl k němu, tak i apoštolové byli povoláni od svých pozemských prací, utváření v žáru lásky Boží, a když již přijali pravou podobu — stali se podobnými Kristu ukřižovanému — dostalo se jim také poslání: *Jděte a učte!* ... Tento rozkaz zaznívá již téměř dva tisíce let a sluhové Boží jdou poslušně, aby hlásali světu Ukřižovaného. Aby hlásali Krista slovy a skutky, dobrým příkladem, trpělivostí a tím, bez čeho žádný skutek nemá ceny: *božskou láskou!* Láskou mají bojovati proti duchu Temnot a přemáhati jeho zlobu, aby den ze dne se více šířilo království Kristovo na zemi, aby stále více vítězila pravda v duších.

P. Odilo Pospíšil byl takovým zvonem, jehož hlas zvěštoval Boží slávu, ježž bylo slyšeti široko daleko po celé naší vlasti. Byl z řad oněch bojovníků pro království Kristovo, kteří opravdu zasluhují svým hrdinným zápasem, aby byli nazýváni velikými *Vítězi*. A v tom se jeví právě velikost P. Odilona Pospíšila, českého kněze a misionáře, neboť, ačkoliv jeho život byl prostý a nenápadný, ačkoliv se zdál zcela obyčejný, přece do prostého zevnějšku bylo ukryto nadšení Božího horlitele, veliké a nikdy neustávající nadšení, které z něj učinilo apoštola, po jakých volá dnešní lidstvo. O těch

bylo napsáno: „... Jsme v době, která se tak odklání od svého Boha a která tak churaví, jest třeba milosrdných samaritánů, kteří jsou ochotni všechno zkusiti a všechno podniknouti, aby ubohý dnešní raněný člověk byl přiveden ke zdraví a vrácen životu...“ (Dr. Brait, Za příkladem svého Velekněze.)

Smysl života P. Odilona Pospíšila záležel právě v úkolu být milosrdným samaritánem, s láskou uzdravovat nemocné duše, mírnit jejich útrapy. O to usiloval, tomu věnoval celý svůj život. Ale nejen že sám chtěl být rybářem, lékařem a učitelem duší, nýbrž i jiné k tomu nabádal a dokonce v té době, kdy se o Katolické akci u nás ještě ani nemluvílo. Ale je to stará pravda, že duše vnořené do Boha, duše svaté, vždy předejdou svou dobu o několik desítek let.

Životopis ani zdaleka není úplný. Ačkoliv by se mohl postavit P. Odilo za vzor knězeřeholníka v každém oboru, přece jsme zde zachytili jen to, co bylo nejvýraznějším rysem P. Odilona Pospíšila — APOŠTOLA...

HLAS BOŽÍ

Pozorujeme-li rodný domek P. Odilona Pospíšila v Řepčíně u Olomouce, malou, útulnou chaloupku s ještě menší zahrádkou, vynoří se nám postava šlechtetného kněze, který se stal slavným a velikým mezi svým lidem, protože jeho životním posláním bylo: hlásat Boží milosrdenství, být rozdavačem Boží dobroty až do svého úplného vyčerpání. A přece jeho velikost má tolik podobného s půvabem prosté chaloupky, v níž vyrostl! Velikost, která se zahalila do pokory, velikost, která dovedla rozdávat s takovou nenápadností a samozřejmostí!

Říká se, že okolí dítěte určuje ráz jeho celého pozdějšího života. Duše dítěte, rozvíjejícího se k novému životu, dovede velmi bystře pozorovat své okolí, dovede s neobyčejnou dvčtivostí vnímat obrazy a dojmy, jimiž je obklopeno. Dovede si je vtisknout do duše v celé jejich opradovosti, hloubce a hluboko je ukládá, takže se stávají nezapomenutelnými...

A co jiného mohla dát tato chaloupka odkazem do života P. Odilonovi než skromnost, ušlechtilost, dobrotu. Ano, zdá se nám, jako by její milý výraz prozařoval svým odleskem celou tu dlouhou řadu velkolepých a přece tak dojmavě prostých obrazů z jeho života. Tato chaloupka se stala 1. července 1871 rodným místem Valentina, nového člena rodiny J. Pospíšila.

Boží prozřetelnost obklopila jeho kolébku upřímností, dobrotou, pracovitostí, příklady oddanosti a lásky k Církvi, aby již od nejútlejšího věku se jeho duše přeměňovala v duši apoštola. Obraz Valentinova dětství v tichých zdech rodného domku, provanutého zbožností rodičů, posvěceného jejich příkladnou starostlivostí o zabezpečení obzvláště duševního blaha dětí od Boha jim svěřených, nejeví na první pohled nic zvláštního. Ale pohlédneme-li s větší pozorností na těch několik vzpomínek z jeho dětství, nacházíme mezi nimi něco, co působí zcela zvláštním dojmem, něco tak odlišného od jiných vzpomínek dětských let.

P. Odilo často vzpomínal na svou matičku, jak s ní pracoval v malé zahrádce, jak celý den těšil se na večer, až ho maminka zavolá k práci, mluvil o strádání a bídě, kterou občas zakusil po smrti rodičů a najednou mezi vypravováním čteme větu, plnou nevysvětlitelné velikosti a hloubky: „Ano, od svého nejútlejšího mládí jsem toužil býti knězem!“

Tážeme se s údivem, co dovedlo působit na duši Valentinovu, že byla schopna zatoužit po něčem tak nekonečně velikém, kdo v něm dovedl probudit takovou touhu? P. Odilo dal sám odpověď: „Bylo pro mne vždy něčím tak samozřejmým státi se knězem, i když okolí bylo spíše proti“ — hle, dětství, v němž se nejevilo na prvý pohled nic zvláštního — a zatím uvnitř skrývalo tolik nečekané krásy! Je to zase jeden z nepochopitelných zjevů, které Bůh s obzvláštním zalíbením tak nápadně působí: duši obklopenou zcela obyčejným prostředím zahrne bohatým proudem milosti a svých pokladů k úžasu všech, kteří dovedou pochopit velikost nebeského daru.

Počáteční touha po něčem tak velikém, že to dosud nedovedly pojmenovat slabé rty dítěte, nabývala stále určitějších obrysů, větší

síly, až jednoho dne Valentin již nemůže utajiti své dlouho ukrývané rozhodnutí a odhaluje rodičům své nitro. Byly překážky, ale šťastně je překonal. Začal choditi na české gymnasium do Olomouce. Zde nabývala hlubšího výrazu ona tajemná touha po vznešeném cíli, zde pozoroval stále jasněji, že to, co ho obklopuje, nedovede jí utišit, naopak že stále více upozorňuje na vnitřní volání v duši. A proto ani nikdy nehledal ve svém okolí, čeho mu nemohlo dáti. Byl mezi spolužáky družný, veselý, ale občas se přece stalo, že nedovedl zatajit, čím se zaměstnávalo jeho nitro . . . Bystré oko spolužáků si někdy povšimlo nějaké tajemné melancholie, která mu vyzařovala z očí. Občas jej zastihli o samotě a měli dojem, jako by o něčem přemýšlel. Nikdo však nezvěděl, co provívalo duší Valentina, veliké tajemství rostlo s ním.

Boží Prozřetelnost koná vše za určitým úmyslem, nic není v jejích plánech tak bezcenné, aby nemělo vliv na utváření se duše člověka, nic není tak malé, aby se nedotýkalo svou ozvěnou věčnosti. Tak je třeba pohlížeti i na událost, která zasáhla do prvních let studia malého Valentina. — Byl v druhé třídě, když mu zemřela matka. Když po skončení pohřebních obřadů všichni se už rozešli, zůstal Valentin ještě u hrobu. Přichází kněz a praví naříkajícímu hochovi: „Neplač, drahý chlapče a pojď se mnou!“ Jde poslušně za knězem; ten jej vede do kostela. Zastavili se až u sochy Panny Marie, tam poklekli a kněz praví: „Milý hochu, Panna Maria chce být od nynějška tvojí matkou, ona ti nikdy neumře, nikdy tě neopustí, měj ji velice rád, poslouvej ji a čiň ji radost!“

Událost, prosycená bolestí a zármutkem, měla působit netušenou silou na celý život P. Odilona. Boží Prozřetelnost jí použila, aby

mu vryla do duše nezničitelné pouto lásky dítek Mariiných, aby mu dala hluboké pochoopení, čím je pro lidstvo její mateřská ochrana. Tím vložila i nový rys do jeho pozdější kněžské působnosti, který byl zdc tak svérázný a působivý.

Po této události mládí Valentinovo bere na sebe docela jinou tvářnost. Léta radosti, světla a tepla jsou vystřídána novým obdobím, které dovedlo tak dokonale přepracovat jasný obraz dětství a nanést tolik stínů do jeho štěstí. Ale přece obě období tvoří nerozlučný celek, protože jsou spjata toutéž vedoucí myšlenkou, kolem níž je soustředěno všechno snažení, každá touha jeho mladé duše. Tatáž myšlenka, tentýž cíl a přece v tak různých obrazech! Co viděl dříve v jasných barvách, co se zdálo být dosažitelné bez obtíží, to vidí nyní ještě ve větší kráse, více přitažlivé, ale poznává, že si musí svůj vytoužený cíl uchvacovat násilím a těžkým bojem.

Dal se s chutí do těžkého díla. Z jeho poznámek o té době můžeme si učinit představu, jak pracoval o uskutečnění ideálu kněžství. Když přišel z gymnasia, čekaly na něj doma těžké a namáhavé práce, často až do večera se namáhal ze všech sil, aby si aspoň nějak zasloužil milosti, že mu bylo dopřáno dále studovat. A často ještě při práci zaslechl povzbuzující slova: „Pracuj, však až budeš knězem, budeš jen lenořit!“ — Valentin jich však nemohl pochopit. Vždyť být knězem znamenalo pro něj totéž, jako pracovat bez oddechu, lopotit se až do vyčerpání poslední síly, a právě proto chtěl jím být, že v knězi viděl vzor pracovitosti, muže, který se stále namáhá pro druhé a při tom nemyslí na svůj zisk.

Když byly otřeseny naděje, že nebude možné dosáhnout, o co tolik usiloval, když bylo již rozhodnuto, že pro nedostatek hmotných

prostředků musí zanechat touhy po kněžství, ani tehdy neztrácel naděje. — Když Bůh vložil do duše touhu po něčem velikém, vždycky nalezne i cestičku, která ji dovede, kam Bůh chce. Štědrá ruka dobrodinců se rozevírá právě ve chvíli, když bylo nejhůře. Dávají i z toho, co by sami potřebovali pro sebe, ale snadno dovedou na sebe zapomenout, když vidí Valentinův těžký boj.

Když nadešla doba ukončení studií na gymnasiu a Valentin oznámil spolužákům, jakou si vyvolil životní dráhu, nepřekvapil je. Jeden ze studentů, který o tom píše, podává zároveň výstižný obraz Valentina studenta a tím dokresluje, co bylo řečeno o jeho mládí: „Byla to duše opravdová, křišťálová, svatá. Valentin podmaňoval si všecky mírností, trpělivostí, obětavostí a jeho budoucí misionářské povolání se už tehdy zvolna vyhraňovalo. Přidáme-li, že žil zcela zbožným životem, není divu, že nás nepřekvapil prohlásiv, že vstoupí do řádu svatého Dominika.“

Řád kazatelský měl pro Valentina zvláštní přitažlivost. Čím více poznával jeho ideály, krásu společného mnišského života, zvláštní svéráz dominikánského apoštolátu, jeho velikou lásku k nesmrtelným duším, tím více docházel k přesvědčení, že jedině zde může utišit volání své žíznivé duše, jedině zde může naplnit její touhu po tolika krásném, velikém! Byl svou povahou duše hluboká, rozjímavá, duše, které se daří v tichu a usebrání. Je známo z jeho studentských let, že mezi tím, co jeho spolužáci vyhledávali veselou společnost a zábavu, chodíval Valentin do blízkého kláštera sester dominikánek, vypůjčoval si knihy a tam studoval o kráse svého povolání. — Ale na druhé straně byla mu vrozena mocná touha rozlévat kolem sebe dobro, jež našel, rozdávat je štědře plnýma rukama, aby přibývalo

kolem něho štěstí a radosti. Valentin by nebyl nikdy šťasten, kdyby se oddal výhradně jen zdokonalování své duše, obohacování jen sebe milostí Kristovou; ani by nenalezl štěstí jen v pouhé vnější činnosti, kdyby při tom jeho duše neměla možnost znovu a znovu se usebírati, nořit se do Boha a čerpat sílu pro další práci. Tak si představoval svůj budoucí život. Má-li být šťasten, musí mu dát jeho budoucí povolání možnost rozvinout obojí schopnost jeho duše. Když však studoval ducha řádu sv. Dominika, viděl ke svému velikému úžasu, že právě tyto dva prvky jsou zde spjaty v harmonický celek, v nerozlučnou jednotu, v níž koluje vždy nový život, ale táž síla.

V této shodě jasně poznával, kde jej chce míti Boží Prozřetelnost, proto jde, aby uposlechl jejího volání . .

DRUHÝ DOMOV

Rok 1892 počítal vždy P. Odilo za nejpožehnanější období svého života. Co předcházelo až doposud, byla touha po velikém cíli, boj o uklidnění duše, která chtěla býti tam, kde jí Bůh určil místo, boj, který vyžadoval neumdlévající úsilí, tak často doprovázený úzkostí a obavami, zda skutečně bude dopřáno dobojovat, po čem tak toužil. Nadešla konečně doba uskutečňování, doba stavění základů nového života, který byl dosud jen v jeho představách.

Začátkem září přichází Valentin k bráně dominikánského kláštera v Olomouci. Přichází s radostnou tváří, jako kdyby našel otcovský domov, který dlouho hledal — a nyní konečně se octl na jeho prahu! Kdo zahlédl jeho radostný úsměv v den, kdy se zřekl všeho, co mu bylo ještě drahé, a při tom by viděl jeho

vnitřní radost, užasl by nad tímto úsměvem! Zářila mu tvář radostí proto, že sčítával se vším, co druzí právě vyhledávají, že odhodil i sebemenší přítěž, která by jej stahovala k zemi, že se vzdal všech nároků na pozemské štěstí, že se zřekl své vlastní vůle. To všechno ale činí jen proto, aby se mohl věnovat zcela a bez výhrady Božím záměrům. Je to úsměv, který není tak řídkým zjevem v naší době, ale svět jej nechápe, protože ho není hoden . . .

Tak pochopil Valentin svůj vstup do kláštera. Dokazují to jeho krásná slova, pronesená brzy po vstupu do řádu, když mu kdosi vytýkal, že se dal zavřít do takové samoty a všeho se zřekl. Odpověděl prostě: „Když mně Bůh dal to nejkrásnější povolání, je mou povinností vykonat všechno, co mohu. Žádná oběť není dost veliká za takovou milost.“

Dne 14. září byl přijímán do rodiny sv. Dominika řádovou obláčkou, při níž obdržel nové jméno bratr *Odilo*. Ale do čisté radosti přece byla přimísena kapka zármutku. Podle starého řádového zvyku noví členové dostávají ke svému jménu pravidelně ještě druhé: *Maria*, na znamení zvláštní vděčnosti k Bohorodičce, která vždy a všude chránila řád svou mateřskou láskou. A na ten okamžik se před obláčkou Valentin nejvíce těšil, že bude nosit jméno té, již byl zasvěcen v útlém mládí za tak podivuhodných okolností. Ale stalo se něco jiného. Všichni, kteří byli zároveň s ním přijímáni do řádu, dostali jméno *Maria* a jediný, kdo je neobdržel, byl bratr *Odilo*. Jak sám vypravoval, bylo mu to nesmírně líto, i slzy proléval, že není tak šťasten, jako jeho spolubratři. Při té příležitosti mu řekl novicmistr veliké slovo: „To není hlavní jméno *Maria* nosit, ale jméno *Maria* žít!“ — Slova novicmistra, pronesená na prahu řeholního života, hluboko zapadla do paměti mladého

dominikána, a zdá se, jako by právě ta okolnost jim dodávala jakéhosi prorockého rázu při pohledu na jeho další život. Táhne se jím ozvěna oné myšlenky, myšlenky pochopené a uskutečňované do podrobností.

Ještě něco dává tušit pohled na pozdější působnost P. Odilona: neúnavnou, hlubokou přípravu. — Napadají nám zde slova, kterými vyjádřil starý životopisec způsob přípravy sv. Dominika na apoštolování: „Oblékl řeholní šat vně, zatím co se uvnitř přetvářel v nového člověka z Boží milosti. Oddal se s bázní Boží studiu dokonalé svatosti, odhodlal se činiti sám, čemu měl vyučovati jiné.“ — Pod tímto zorným úhlem vše nabývalo zvláštní důležitosti a posvátnosti, ať to již bylo plnění předepsaného pořádku, styk se spolubratry, oddanost k představeným, nebo později doba studií. Zachovaly se nám poznámky z let, kdy byl ještě studentem filosofie. Odtud můžeme vyčíst nemalý důkaz jeho poctivosti a opravdovosti. Silný sešit velkého formátu o několika stech stranách, pečlivě psaný a obsahující ještě pečlivěji vypracovanou látku z hodiny na hodinu, a na každé stránce v rohu je vypsáno „Ave Maria!“ — Maličkost, ale jistě výmluvnější, než cokoliv jiného!

Odhodlal se činiti sám, čemu měl jiné vyučovati... K tomuto velikému příkladu svatého Zakladatele byl mladý řeholník denně uváděn svým novicmistrem, denně rozjímal a napodoboval obraz sv. Dominika ve své duši. A také denně jasněji poznával, že jedině tehdy je možné být apoštolem, až bude úplně přetvořen příkladem svého vzoru. Jak by se mohl starat o posvěcení druhých, kdyby on sám nebyl posvěcen, jak by mohl později mluvit o Bohu, kdyby sám byl tak chudý, že by neuměl mluvit s Bohem? Chtěl být apoštolem duší a proto již pro lásku k nim musí chtít stát

se svatým, to jest co nejdokonalejším nástrojem spásy v rukou Božích.

To vyjadřuje věta, kterou napsal řádový spolubratr, jenž s pozorností sledoval příkladný život P. Odilona a byl téměř od jeho vstupu do řádu svědkem jeho opravdovosti: „Poznal jsem blaženého P. Odilona již v noviciátě jako vzor zcela zbožného řeholníka.“

Jen z tak všestranné přípravy mohla vyrůst přitažlivá kněžská osobnost P. Odilona, bohatost a ryzost jeho řeholního ducha, kterou později obdivovali všichni řádoví spolubratři. Mnozí z nich, kteří jako studenti-juvenisté žili v jeho blízkosti, odnášeli si do řeholního života předsevzetí býti takovými kněžími a řeholníky, jako byl P. Odilo, a když sami později poznali, jaké podmínky klade řád svým členům, památka na „dobrého pana převora“ z let studentských se jim stala ještě světlejší. Tak píše jeden z nich: „Život P. Odilona se nedá vysvětlit bez zvláštního zásahu Božího, bez zvláštního jeho vyvolení se strany Boží a bez ustavičného snažení se o vyšší cíle se strany tohoto kněze! *Jeho život s celým jeho pachtěním jsem pochopil lépe až v řádě, až nám byla zjevena veliká povinnost řeholníků postupovat neustále v křesťanské dokonalosti. Na P. Odilonovi jsem viděl tuto povinnost v jejím uskutečňování.*“

Jen z takové přípravy mohl vyrůst v osobě P. Odilona trvalý příklad k následování, který vždy a v každé příležitosti, za všech okolností dovedl nadchnout a dodat síly ke konání dobra.

Po čtyřech letech studia ve Št. Hradci byl tamtéž vysvěcen na kněze 18. července 1897. — Brzy po dosažení milosti kněžství naskytla se mu první příležitost osvědčovat svou nezištnost a lásku k duším v úloze vůdce a představeného kleriků ve Št. Hradci. Byl jmeno-

ván sice jen zástupcem novicmistra, ale ve skutečnosti na něm spočívala všechna starost o novice a kleriky, protože tamější novicmistr byl brzy zvolen za převora. Jako vůdce mladých dovedl si brzy získat jejich srdce, dovedl porozumět i těm nejnepřístupnějším. Mezi svými novici měl zvláště jednoho, jenž později vděčně vzpomínal na prozíravé vedení P. Odilona. Pro svou prudkou povahu musil novic podstoupit mnoho bojů o své řeholní povolání. Zde právě ukázala ruka P. Odilona sílu vůdce. Novic jednou přišel a žádal o propuštění z noviciátu, že se mu nelíbí způsob života v klášteře. P. Odilonovi se sice podařilo jej uklidnit, ale ne na dlouho; brzy přišel zase a velmi rozhodně oznamoval, že vystupuje z kláštera. Zase jej těší, povzbuzuje a nakonec praví: „Ale, bratříčku, dobře si to rozmyslete! Počkejte aspoň ještě určitou dobu!“ Bratr slíbil, ale když uplynula, přišel úplně nezměněný ve svém rozhodnutí. P. Odilo učinil ještě poslední pokus. Chtěl jej za každou cenu zachránit, protože určitě poznal, že se nejedná o nic jiného, než o pokušení. Pln lásky vysvětluje, že jsou to nástrahy nepřítele, že Bůh na něj seslal tento boj, aby vyzkoušel, jakou má lásku k řádu, a pak dodává: „Počkejte ještě do zítřka, zítra se to rozhodne!“ — Když uplynul druhý den, který jistě celý zasvětil P. Odilo modlitbě za zkoušeného bratra, přichází novic celý změněný a pln radosti děkuje svému představenému, že mu dovedl poskytnout tolik světla a síly. Později, když se pak stal knězem, opět a opět děkoval P. Odilonovi, že mu prokázal tak veliká dobrodíní, že mu zachránil jeho řeholní povolání.

Svědomitost mladičkého kněze P. Odilona, neprojevovala se jenom v tomto úřadě; ačkoliv byl zaměstnán tak odpovědným úkolem, nebylo to nikterak na překážku, aby i ostatní

povinnosti neplnil s toutéž horlivostí, s toutéž pečlivostí. Jeden z jeho spolužáků ze Štyrského Hradce dává ještě jiné krásné svědectví: „P. Odilo se vždy poctivě a svědomitě připravoval na kázání, obzvláště když tehdy mladí kněží-studenti mívali po všech šest neděl, zasvěcených svatému Tomáši Akvinskému, vždy ráno kázání. P. Odilonovi šla němčina velmi těžko a příprava na kázání ho stála celé noci...“ Podobných příkladů bychom mohli uvést celou řadu.

Rok na to, 4. října 1899, čteme v noviciátní kronice Štyr. Hradce: „... Za radostmi jdou v patách bolesti. Včera přišel do společné místnosti náš Submagistr P. Odilo Pospíšil, který je námi milován dětinnou upřímností, aby se s námi rozloučil. Se slzami v očích a s těžkým srdcem se s námi loučil. Takových trpělivých a láskyplných duší jako je P. Odilo a jakým vždy k nám byl, je velmi po řádku. Pisatel těchto řádků volá svému milovanému představenému k odjezdu: Jest to vůle Boží, abychom se loučili s tím, co je nám nejmilejší...“

P. Odilo odjíždí ze Št. Hradce, aby začal svou kněžskou činnost v naší vlasti. Přichází mezi svůj lid, přichází jako apoštol, aby rozseval požehnání. — Jaký úděl jej zde čeká? Širé pole rodné vlasti potřebuje dělníky, kteří jsou schopni snášet mnoho těžké námahy. Mnohá kapka potu padne do jeho brázdy, pot a snad i nejedna krůpěj slzí se zastkví v rozorané půdě — ale to jej neodstrašuje. Vždyť Bůh bude s ním, tak, jak to slíbil apoštolům.

Snad budou mnozí kazit jeho dílo, budou zasypávat kamením pracně upravené pole, ale to nepřekáží, aby se dal s chutí do práce! Bůh bude s ním, bude jej chránit! Nároků na časné štěstí se již dávno zřekl z lásky k Bohu, ne-

smrtným duším, a nyní jim jde rozdávat, co mu ještě zbylo, nezištnou lásku a všechno své zdraví.

Vždyť k tomu je knězem, aby rozdal všechno, co má, i sebe, a tak aby se stal podobný Ukřižovanému . . . !

VE ŠLÉPĚJÍCH ZAKLADATELE

Když jsme mluvili o přípravě P. Odilona na jeho budoucí povolání, řekli jsme, že již tehdy se začaly projevat dary, které mu Bůh vložil do duše, které zřetelně naznačovaly, že jeho kněžský život bude vyplněn velikou horlivostí. Touha po získání lidstva Kristu, která byla zaseta jako malé seménko, stále více se rozrůstala, vzrůstala a čím blíže byl svému úkolu, tím bylo jeho nitro nedočkavější. Je v tom skryto kus tajemství pravého kněžského srdce. Když je pozorujeme, jeví se tak veliké a přece bezmocné. Poznává-li, že se v něm vzrůstá touha vlévat do duší Boží život a sdělovat s nimi krásu nadpřirozených hodnot, která mu byla poodhalena, nedovede prostě způsobit, aby plameny této touhy zůstaly skryté jen v jeho srdci, a není v jeho moci zabránit, aby nešlehaly navenek. Jenom jediné je zde možné: jít a rozsévat Boží život.

Říká se, že Bůh občas posílá duše, aby svým životem opět názorně ukázaly lidstvu některou z vlastností velikých světců minulých století. Vznešený příklad svatých nesmí upadnout v zapomenutí, stále musí mít tutéž strhující sílu, jako za jejich života a proto jsou někteří Bohem vyvoleni, aby jej svým životem stále živě připomínali. Rozhlížíme se po kněžské činnosti P. Odilona a máme pocit, že i zde se odráží rys veliké postavy z minulých století, která svou horlivostí, jež neměla příkladu,

všude kolem sebe rozněcovala lidská srdce pro Boha, že i zde nacházíme něco z nadšení velikého sv. Dominika. Životopisec o něm napsal:

„Láska Boží, která byla rozlita Duchem svatým v jeho srdci, toužila všechny pohrouziti do lásky a dobroty Ježíše. Tato čistá touha, která naplňovala jeho duši, dovedla jej uzpůsobit, aby krácel mezi trpící, je hledal a spojoval s Bohem. Toužil se vydati a zcela za ně ztráviti podle příkladu Spasitele.“ (Dětrich z Apoldy.)

P. Odilo, který již v noviciátě se snažil vrýt si do srdce co nejhluběji obraz svatého Dominika — Hlasatele milosti — jde do apoštolské práce v jeho šlépějích. A jako dílo Slova Božího u svatého Dominika bylo proniknuto dvojí myšlenkou: všem pomáhat a při tom zcela zapomínat na sebe, zcela se ztrávit v práci pro druhé, tak i námahy P. Odilona směřovaly k témuž cíli, aby i zde napodobil svého Otce.

Ve své horlivosti nikdy neznal meze pro své námahy, protože chtěl bez výjimky všem rozdávat posilu a život, protože dovedl všechny duše obejmout stejnou láskou. — Než, tážeme se, jak je to možné? — Vždyť čím více se lidské srdce rozšiřuje na různé předměty, tím méně obsahuje z oné lásky, která vyžaduje nezištnosti, opravdovosti! Ani u P. Odilona by to nebylo možné, kdyby jeho srdce nebylo naplněno docela jiným ohněm, jenž není z této země.

Šel-li někam kázat, nezáleželo mu, bude-li kázat tisícům anebo v poloprázdném kostelíku chudé neznámé osady. Hlavní u něho vždy bylo, že může jít k nesmrtelným duším s poselstvím evangelia. Nikdy by nedovedl říci, že nemá chuti tam a tam míti kázání, protože všechny duše mu byly stejně drahé. Nepochy-

bujeme, že byl schopen jíti co nejdále, trmáčet se po těch nejobtížnějších cestách, a to třeba pro jediného hříšníka, který vztahuje ruku po jeho pomoci...

Stalo se jednou na misiích, že se na úvodní kázání sešlo pár stařenek, takže prostranný kostel byl téměř prázdný. Jiný kazatel by prostě nekázal. Když místní kněz oznamoval P. Odilonovi, jak je ubohá návštěva, že to opravdu nestojí za to kázat, misionář se jen trochu pousmál, šel na kazatelnu a kázal prý tehdy s takovým nadšením, jako by byl kostel naplněný do posledního místa. Nekázal však tehdy nadarmo. Již druhého dne se ukázala síla Božího požehnání: návštěva byla zcela uspokojivá a při dalších kázáních byla již celá osada shromážděna kolem misionáře.

Je samozřejmé, že kněz, jehož srdce je naplněné touhou všem pomáhat, všechny bez rozdílu vésti k Boží dobrotě, že nemá chvilky, aby mohl myslet na svůj oddech, aby šetřil svými silami. Proto, když napsal životopisec o svatém Dominiku, že toužil celý svět přivést ke Kristu, plyne z toho zároveň i to druhé, že totiž *„toužil se vydati a zcela strávití za duše podle příkladu Spasitele“*. Dávný příklad svatého Zakladatele dovedl P. Odilo tak hluboce pochopit a s takovou láskou napodobit! Nepodobají se tomuto výroku slova o činnosti P. Odilona, která byla vyslovena jistě ne bez hlubokého pohnutí: „S jakou trpělivostí zapomínal na vlastní únavy, jen aby poskytl pomoci a útěchy nesmrtelným duším!“ Připojme ještě k této větě, co napsal jeden z jeho řádových spolubratří:

„Měl jsem jednou příležitost pomáhat P. Odilonovi při misiích. Když my mladší jsme už umdlávali a šli si odpočinout, P. Odilo vytrval ze zpovědnice na kazatelnu, s kazatelny do zpovědnice. Jako by jeho zdraví a únava

vůbec neexistovaly.“ Jak by mohly také existovat, když viděl kolem sebe tolik bídy, tolik nemocných duší! Viděl, že všem by mohl přispět nějak svou pomocí, že by mohl tolik srdcí znovu otevřít Bohu. — To mu stačilo, aby byl schopen dát stranou ohled na své zdraví, únavu a bolesti. Proto na příklad bylo pro něj tak samozřejmé na misiích zasednout večer po celodenním vysilujícím shonu s láskou do zpovědnice, zpovídat do jedenácti, do dvanácti a při tom zcela zapomenout nejen na svou únavu, ale i na bolesti své choroby, která zvláště ve zpovědnici mu působila pravá muka. A když konečně přišel ze zpovědnice zničený, vysílený, mysleli bychom, že aspoň nyní si popřeje odpočinku. Ale v tu dobu se obyčejně hlásila jeho obvyklá nemoc se svými bolestmi, takže se často stávalo, že celou noc probděl kleče na podlaze opíraje se o židli, anebo procházel se po pokoji, zatím co pomalým tempem ubíhaly hodiny bolesti. Žádný neví, kolikrát se asi opakovalo, čeho si jednou všimli na misiích a napsali mezi vzpomínky na P. Odilona: „Zpovíдалo se až do jedenácti hodin v noci... Avšak lůžko zůstalo netknuto. Jak a kde si odpočinul po tak vyčerpávající práci, nikdo neví.“ A přece na druhý den šel s takovou chutí do práce, že nikdo ani nezpozoroval bolestných rysů jeho tváře. Při tom ještě s velikou ochotou přibíral i za druhé misionáře jejich práci, často za ně vypomáhal ve zpovědnici, i na kazatelnu šel nejednou místo nich, aby si prý „mohli trochu odpočinout“, jak říkával s dobráckým úsměvem. — A zatím pod úsměvem se skrývalo nezřídka tolik netušeného utrpení a bolesti...

V jeho vlastních dopisech z misií nacházíme o tom někdy skrovné zmínky. P. Odilo je tam vložil jako mimochodem, jako něco nejméně důležitého ze všeho, co vlastně nestojí

ani za to, aby se o tom psalo. Na příklad píše: Těším se, že již polovice májových kázání je pryč, zmáhá mne to hodně — — — Návštěva veliká, ale zdraví valné není. Bolí mne v boku stále víc, zvláště při kázání — — —

V jedné poznámce nacházíme slova, která mohlo diktovat jen nezištné srdce velikého misionáře, jenž myslil pouze na Boha a jeho zájmy; tak hluboce se ponořil do díla spásy, že na sebe úplně zapomíná i tehdy, když se to zdá být nemožné: „Unaven jsem dost, *vlastně to ani moc necítím, nemám času na to myslet*; žiji ve starosti každý den větší, jak zas dnes to kázání udělám.“

Zde se zřetelně ukazuje, jak věrně kráčel P. Odilo ve slépečích toho, který toužil *vydati se a zcela ztrávití za duše podle příkladu Spasitele*. Nebo ještě jiná ukázka, čeho byla schopna jeho kněžská horlivost: Za deštivého počasí měl být pohřeb člena třetího řádu svatého Dominika. P. Odilo jakožto představený třetího řádu vždy považoval za svou povinnost každého člena bez výjimky doprovodit na jeho poslední cestě, ať bylo jakékoliv počasí, to nikdy nerozhodovalo. Když byl v Praze, po každé se účastnil. O jednom takovém pohřbu vypravuje svědek: „Při pohřbu pršelo, bylo plno bláta, byly jsme na pohřbu jen tři. Posílaly jsme P. Odilona domů, prosily jsme jej, ať aspoň jede elektrikou.“ — „Ale, co vás vede,“ pravil, šel s námi celou cestu a modlili jsme se společně růženec.“

Tážeme se, z čeho vycházel tento zvláštní ráz činnosti, odkud čerpal nevysvětlitelné nadšení a radost, s jakou se obětoval pro druhé? Chceme-li si dát správnou odpověď, chceme-li naléztí onen tajemný zdroj, který mu dodával takovou sílu, musíme jej hledat jen tam, kde jej hledal P. Odilo — — — v osobě zbičovaného, ukřižovaného, pohrdaného Kris-

ta, z jehož zmučeného těla a jizev mohlo natéci tolik nadšení a krásy do duše tohoto kněze!

Zde můžeme také zařadit, co P. Odilo říkával nastávajícím kněžím, když mluvil o jejich budoucím povolání: „Horlivost kněze musí nutně vycházet z pramene, jímž jest Kristus, má-li jeho práce být bohatým proudem požehnání pro nesmrtelné duše. Jsou-li zde jiné důvody, brzy se to pozná.“ Říkalo se o radách P. Odilona, že vždycky radil jenom to, co nejprve sám dobře promyslel a na sobě dobře vyzkoušel. Zde však to platí v největší míře. Z rozjímání a usebranosti čerpal sílu pro své poslání a odtud také proudilo požehnání na jeho práci.

Zde dovedl chápat cenu Kristovy Krve, zde mu bylo možno ocenit, jakou má hodnotu lidská duše. Proto uměl pro ně pracovat bez oddechu, proto byl schopen pro ně vše obětovat, aniž by si byl vědom, že dává něco velikého. Odtud vytryskl onen překrásný, vpravdě důstojný výrok P. Odilona: *„Raději bych dal na sobě dříví štípati, než bych se stal nevěrným sluhou Boha svého!“* Řekl to zcela prostinkými slovy, bez umělých obrátů a vznešených slov, ale zato plane zde oheň ze srdce apoštola, jemuž Bůh a nesmrtelné duše se staly jedinou záležitostí na této zemi.

BYL APOŠTOLEM

Příklad vpravdě veliký, který je určen, aby přitahoval a přetvořoval, má tu vlastnost, že, čím je déle pozorován, tím více září, ani čas ani cokoliv jiného nedovede zeslabit jeho síly, naopak zdá se, že, čím více přibývá časové vzdálenosti, tím větší je jeho zář. Když se rozhlédneme po životní činnosti P. Odilona a pozo-

rujeme její rozsah, všimneme-li si nezištné lásky, s níž se vrhal do práce, a velikého požehnání Božího, které po sobě zanechávala, zdá se nám, že, čím více se vzdalujeme od doby, kdy žil P. Odilo mezi námi, tím jasněji nám vyniká před zrakem jeho dílo a tím více udivuje.

A přece dokud byl zasypán prací a starostmi, dokud jezdil na misie do všech konců vlasti, dokud pořádal exercicie, tridua a kázával i několikráte denně nedbaje únavy, dokud konal přednášky bez počtu, to všechno se zdálo být něčím tak samozřejmým! Bylo všechno tak nerozlučně spojené se jménem P. Odilona, že každý to prostě očekával. Když byl doma v klášteře, všichni věděli, že dnes bude mít kázání P. Odilo, a nebyl-li doma, bylo zase jisté, že nejel nikam jinam než hlásat slovo Boží. Tak tomu bylo vždycky. Proto bylo výstižně napsáno: „To byl život P. Odilona: Vzít svůj misionářský kufřík a jet na misie.“ Jít rozsévat Kristovu lásku do širých končin naší vlasti, za každých okolností, i kdyby to mělo být vykoupeno poslední trochou sil. Vždycky byl připravený je rozsévat a po každé šel s radostnou tváří. Ani dešť a nepohoda, ani tuhá zima, ani letní žár nedovedl zastříť jeho radostného úsměvu. — Úsměv apoštola duší je tak tajemný a zvláštní... Často se zdá, jako by ani nepatřil do okolností, v jakých se objevil, jako by se nehodil do prostředí, v němž jej vidíme. Uprostřed všednosti a chladu jej zahlédneme nejčastěji. Ano, tak často nemá nic společného se svým okolím, protože zdroj radosti apoštola pramení jinde, má své kořeny hlouběji než aby byl závislý na měnlivých dojmech z okolí. Napadá nám zde jedna vzpomínka na takový úsměv P. Odilona:

Chystal se na misie v době dešťů a bláta. „Opět na misie, pane převore, a v takovém po-

časí?“ praví řádový bratr. „Ano, na misie,“ odpovídá P. Odilo, „tentokrát až někam do hor, nevím, jak se tam dostanu. Modlete se, bratře, aby nám to Pán Bůh požehnal, bude tam asi trochu těžká práce, protože je v osadě většina protestantů, ale Pán Bůh jistě pomůže.“ A při tom se objevil na jeho tváři onen zvláštní úsměv. Dalo se z něho tak mnoho vyčíst, co se odehrávalo v jeho nitru...

Velikost duše P. Odilona spočívala právě v úsměvu, s nímž se ubíral za svou prací.

Odtud máme zároveň odpověď, proč se P. Odilo zdál být nezničitelný a nevyčerpatelný, když mluvil o věčných pravdách, proč byl schopen obětovat tomuto dílu celé své zdraví a všechny síly. Dával je radostně Bohu na oltář a při tom bylo jeho největším štěstím, že mohl ze svého zdraví tak dlouho rozdávat.

Roku 1910 rozvinul ve velikých rozměrech své kazatelské dílo a od té doby až do posledního dechu bez přetržení snášel břímě svého poslání. Kdo by věřil, co byl schopen vykonat tento prostý misionář! Za těch dvacet let procestoval nejednou naši vlast se srdcem plným nadšení pro věc Boží. Přecházel jako živý plamen z místa na místo, aby zažehl po krajích lásku k Bohu v celé její kráse. Nepřeháníme, když řekneme, že není téměř ani místečka, kde by P. Odilo neměl misie anebo aspoň nekázal. Vždyť pouze misií měl na 206, nepočítaje v to nespočetnou řadu jiných kázání. Čas měl vždy tak přesně rozdělen, že málokdy mu zůstal nějaký den, o kterém by si mohl říci, že náleží jemu. Stačí přečíst si několik dopisů, které sám napsal z misií, abychom si učinili představu, jak mu byla vzácná každá chvíle: misie jsou střídány s exerciciemi pro kněze, pro sestry různých řádů s přednáškami a kázáními. Jeho dopisy jsou však dojemné ještě z jiného důvodu. Je v nich jasně vidět, jak žil pro svou

práci. V žádném z nich nechybí zmínka o misiích a tak často se zde opakuje: „Modlete se, neboť ani si nedovedeme představit, kolik duší může být spaseno pro modlitby a námahy, které z lásky k Bohu konáme.“

Láska k duším jej pobádala z místa na místo, nepoprávala mu oddechu a přece neumdlával, protože byla nezištná, nenáročná. Je to láska pravého apoštola duší, o které napsal sv. Pavel: „Bůh je svědek, že ani jsme nehledali lidské slávy, ani od vás, ani od jiných... nýbrž stali jsme se maličkými mezi vámi. Jako když matka chová své děti, tak toužíce po vás, byli jsme ochotni sdělit se s vámi nejen o Boží evangelium, nýbrž i o sebe samy, protože jste se nám stali milými.“ (1. Tes. 2, 6—8.)

Kněz, který je proniknut takovým ohněm, stává se všemocným na kazatelně, jeho slovo dovede každým otrást a přiblížit k Bohu, neboť vychází ze srdce, které je plné Boha. Kde to duše vycítí, hrnou se za svým pastýřem ze všech stran a s dychtivostí poslouchají jeho slova. Netouží po krásných slovech, neboť ta nedovedou naplnit jejich prázdnotu, nehledají velkolepých myšlenek, jež vytvořila moudrost stvořená, chtějí něco daleko více, chtějí světlo, aby z temnot našli cestu k Bohu, chtějí slyšet slova, kterými by se rozehřálo jejich nitro, chtějí zakusit něco z tepla Boží lásky. A to dovedl rozdávat P. Odilo ve svých kázáních...

Kdosi o něm napsal: „Když mluvil na kazatelně, z jeho slov šlehala Boží láska, již nosil v srdci. Proto jeho kázání byla tak teplá, tak mluvící k srdci, tak opravdová, neboť on nemluvil o věci cizí, ale o tom, co bylo milé jeho srdci.“

Z velikého množství vzpomínek na kázání P. Odilona můžeme nejlépe poznat, jakou zvláštní přitažlivostí působila na posluchače.

Tak na příklad: Nejvíce nás zaujala velebná slova P. Odilona na kazatelně; každým jeho slovem, které plynulo z jeho úst, stoupalo naše nadšení a láska k misionáři . . . Již při prvním kázání nadchl všechny věřící z celé osady, takže pak každý spěchal poslechnouti velebná a hluboká slova kazatelova, zpestřená nesčetnou řadou životních zkušeností a prodchnutá láskou k svátostnému Spasiteli . . . ač bylo krajně nepříznivé počasí, neboť byly stále sněhové vánice po celý týden misí. — — —

Již jeho oslovení „Drazí v Kristu shromáždění křesťané“ bylo prosyceno zvláštním působem. Jeho srdečný, milý tón se rozlévá v srdci jako balzám. První myšlenka byla: tak srdečného oslovení jsem ještě nikdy neslyšel. Po skončeném kázání jsem si umínil, že si nedám ujít ani jediného kázání takového misionáře. — — —

Jeho slova, jeho příklad sebeobětavosti, upoutaly tak, že bychom jej byli poslouchali bez únavy po celý den. Vanula z nich tak veliká láska k Bohu, k Matce Boží a k nesmrtelným duším, spolu zároveň touha, celou výheň lásky Boží vylíti do našich srdcí. — — —

A v ostatních vzpomínkách bez počtu se opakují slova: Neodolal jsem a šel jsem na jeho kázání . . .

A přece, čteme-li nyní kázání P. Odilona, zdají se být tak prostinká, často tak obyčejná, že marně hledáme pověstnou hloubku jeho kázání. Ano, zdají se být obyčejná, protože to, co P. Odilo psal, když se připravoval na kázání, byl pouze prostý povrch, obal, a ne jeho kázání. To pravé kázání bylo teprve tehdy, až začal na kazatelně rozdávat, co naplňovalo jeho srdce. Tehdy ale zněla jeho řeč jako nezdrtitelný příval, který nesnese odporu, zněla proniknuta nadzemskou silou, která dovedla i veliké hříšníky strhnout na kolena před Boží

velikostí. Jeden náš známý český theolog, který měl příležitost častěji z blízka pozorovat jeho požehnané dílo, prohlásil, že *působení P. Odilona na duše se nedá vysvětliti přirozeným způsobem.*

Stalo se několikrát, že nepřátelé Církve, když se dověděli, že přijel do kraje prostý, pokorný misionář, přišli i oni na jeho kázání, ovšem s docela jinými úmysly, než z touhy po slově Božím. Přišli s nenávistí v srdci, s úmyslem zesměšnit kazatele po okolí, překazit naděje na dobré výsledky jeho námah — a hle — odcházeli úplně proměnění zázračným proudem milosti. Chtěli podráždat dílo Božího požehnání — a zatím byli i oni vyvoleni, aby přispívali k jeho rozšíření veřejným vyznáním obdivu nad slovy neznámého skromného misionáře.

Dílo milosti, které započalo v duších svou činnost při kázání, bylo dokončováno u jeho zpovědnice. Tam často přiklekali lidé, které osada již po dlouhá desítilétí neviděla v kostele, tam s pláčem žalovali svou bídu a se srdcem prozářeným štěstím děkovali za netušené Boží dobrodiní...

Řekli jsme, že kázání P. Odilona svým obsahem byla velmi prostá a totéž se odráželo i ve způsobu přednesu: nehledaný, jednoduchý, upřímný, jako celé nitro P. Odilona. Nebyl nikdy řečníkem, neužíval vznešených řečí, neměl nějaká vybraná kazatelská gesta, ba neměl ani zvlášť silného hlasu — a přece všichni spěchali k jeho kazatelně! Hle, obraz prostého, skromného kazatele, jenž rozdává z nekonečného pokladu milostí Kristových! Z pokladu, který nepotřebuje ani řečníka výmluvných úst a velikých schopností, ani muže, jenž svou učeností ohromuje posluchače... Víra a láska nepotřebují genia, ta když promluví, celá země s úžasem poslouchá.

Právě proto přitahoval, že nebyl řečníkem, ale něčím o hodně více: kazatelem, hlasatelem nauky Krista. Nikdy nedovedl být umělým, to prostě neznal P. Odilo, protože byl proniknut vznešeností svého poslání, protože věděl, že svaté pravdy víry jsou příliš veliké, než aby snesly něco podobného. Věděl, že nauka Kristova je až příliš bolestně vybojována přesvatou krví, než aby mohla sloužit malicherným zájmům proslavení sebe sama. Hlásal Kristovu nauku nejen slovem, ale i celá jeho postava na kazatelně, každý jeho pohyb jako by stále živě připomínal slova apoštola národů: Nekážeme sebe samých, nýbrž Krista Ježíše, jakožto Pána, sebe však jako vaše služebníky skrze Ježíše (2. Kor. 4, 5).

Když věřící pozorovali, že před nimi stojí kazatel, jenž nemá jiného cíle než Boha a blaho duší, jenž nechává zaniknout své osobě, aby v tím větší síle zazářily věčné pravdy, tu nebylo možné zůstat netečným k jeho slovům. Zde se uplatňovalo, co napsal kardinál Manning o kazatelích: Srdečný a opravdový kazatel je věřícím nejmilejší a hned uznávají jeho moc i právo. — Čím méně vlastních slov a čím více slov Božích, tím jistěji si dobývá kazatel pozornosti a úcty věřících. Cítí zajisté, že jejich kazatel má právo mluvit a že mluví ve jménu Božského Mistra. Pozorují dobře, že kazatel na sebe zapomněl a že myslí jenom na poselství Boží a na duše, které vidí před sebou. Učí je tomu, čemu ho Bůh dříve naučil. Před tím se modlil a rozjímal pravdu, která pronikla jeho rozumem a svědomím až na dno srdce, a z plnosti její mluví nyní svému lidu. (Věčné kněžství.)

Takový byl P. Odilo na kazatelně. Proto všechny tak přitahovala jeho kázání, že byl celý proniknut láskou k Bohu, že nic mu nebylo tak cizí, jako myslet na sebe. Na kazatel-

ně byl pln ohně, přitažlivosti, síly. Ale docela jiný pohled by se nám naskytl, kdybychom jej viděli, když přicházel domů ze svých misio-nářských cest! Tentýž P. Odilo, který byl na kazatelně plný apoštolského zápalu, býval tehdy k nepoznání. Hluboké vrásky, bolestný výraz tváře mluvily o vyčerpaných silách a podlomeném zdraví. Mluvily více. O lásce k duším, která byla tak veliká, že pro ni tento misionář byl ochoten sdělit se s nimi nejen o Boží evangelium, nýbrž i o sebe sama. Ani tehdy si však nechtěl ještě odpočinout. Učinil tak až když jej k tomu donutili jeho spolu-bratři. Jednou přišel domů tak upracovaný, že mu lékař předepsal, aby jel do lázní. Když viděl, že je všechno odporování marné, s bo-lestí se podrobil, ale v srdci si neustále vyčítal, že je to všechno jenom ztráta času. Přemýšlel, jak by tu dobu mohl nějak užitečně ztrávit. Nepřemýšlel dlouho, brzy si našel práci. Pra-vil: „Co tam budu dělat? — Budu psát exer-cicie pro sestřičky!“

Byl-li zdrav, nebylo možno jej přimět, aby si odpočinul, a když mu přece někdy zůstal volný den, dovedl jej užít zase svým způso-bem. Při jedné takové příležitosti oznámil, že tentokrát jej bude trochu obětovati svému odpočinku. Ale jaký to byl odpočinek! Brzy se někteří dověděli, jak ztrávil P. Odilo tento „volný den“: Šel navštívit všechny nemocné členy třetího řádu v nemocnici Vincentina, u Alžbětinek, na Vyšehradě.

Než, nitro P. Odilona, proniknuté nadše-ním apoštolů, nedalo se ničím omezovat v díle spásy. To všechno, o čem jsme se dosud zmí-nili, zdálo se mu být ještě málo... Chtěl pro Boha a pro duše pracovat stále a na každém místě, protože i zde chtěl být věrným napodo-bitelem vzoru svého Otce, svatého Dominika, který myslel stále jen na Boha a všude o něm

mluvil. Za každých okolností si našel příležitost, aby mohl mluvit o Bohu a přivádět lidská srdce k chápání nestvořené Lásky.

Malou ukázkou toho podává tento obrázek: Jel jednou z misíí. Ve vlaku seděli dva mladíci a četli noviny. Po chvíli začal jeden rozhovor: „V té Církvi katolické je to přece jen nejlepší. Tam můžeš krást, jdeš pak ke zpovědi, pomodlíš se za trest tři Otčenáše a můžeš jít krást zase . . .“ Tak a podobně se bavili a vysmívali svaté zpovědi. Konečně se jich P. Odilo zeptal: „Vy nejste jistě v Církvi katolické?“ — „Ale jsme, ale už těm hloupostem nevěříme . . .“ P. Odilo je začal poučovat, jak je to se svatou zpovědí a s tím rozhrěšením. Vysvětloval s láskou a upřímností, mladíci začali uvažovat o jeho slovech, a když měl vystupovat z vlaku a bral si tašku, ochotně mu ji jeden podal. Když se s ním loučili, pravili: „Velebný pane, my vám děkujeme a poslechneme vaší rady, půjdeme ke svaté zpovědi, už jsme nebyli od školy.“ — Doprovodili ho k výstupu a ještě z vlaku mávali kapesníky za dobrým P. Odilonem, který ve chvílce si získal jejich srdce, a to jen proto, aby je mohl získat Bohu.

Kolik by se mohlo vypravovat takových příběhů z krajů, kudy procházel P. Odilo! On sám o tom velmi málo mluvil, protože jeho pokora mu v tom bránila, nanejvýš jen tehdy, když viděl, že vypravování přinese užitek, že nadchne druhé k lásce Boží a k obdivu jeho nesmírného milosrdenství. —

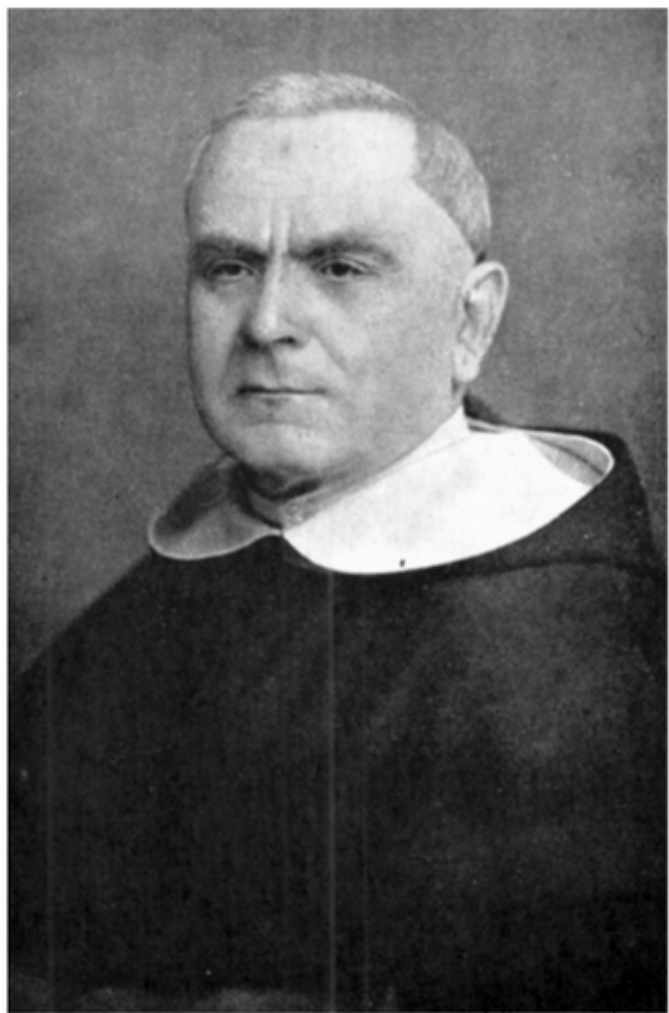
A když už dlouho pracoval na úmorném díle apoštolského poslání, když s bolestí viděl, jak mu vůčihledě ubývá zdraví, jak prchají i ty poslední síly, s úzkostí píše v jednom dopise: „Stárneme, prosím Vás, modlete se za nás, aby nám dal Pán Bůh zdraví, *bychom ještě dlouho mohli pracovat ke cti Boží a spáse du-*

ší!" Je tak bolestné pro apoštolskou duši, když vidí, že zemdlévá, že nemůže obsáhnout všechnu tu velikou práci, která se kupí na obzoru před jeho zrakem, vidí, že je jí tolik, tolika duším by chtěl ještě pomoci, ale už nemá síly, poněvadž je všechny rozplýtvá pro své bratry.

JAK SMÝŠLEL O SOBĚ

Doposud jsme mluvili o díle P. Odilona, jak se jevilo na venek, jakým dojmem působil na okolí. Ale pohlížíme-li na to vše zrakem P. Odilona, naskýtá se nám docela jiný obraz. Co tam se zdálo býti veliké, vidíme pod tímto pohledem nepatrné, malé, a co naplňovalo druhé obdivem, jeví se P. Odilonovi tak nedokonalé a slabé. Proto se často zdálo, jako by pohlížel na sebe a své námahy s pocitem jakéhosi smutku. Stále byl přesvědčen, že nepracuje pro blaho duší tak, jak by toho vyžadovaly.

V jedné z jeho promluv je napsáno: Bůh dal vzrůst semení, jež rozséváme a vyvodí plody, když ve všem hledáme čest jeho; a když jsme vykonali, co jsme mohli, upřímně řekneme: jsme neužiteční služebníci. — Zde dostáváme vysvětlení, proč P. Odilo bere své námahy docela v jiném měřítku, proč je tak odlišný jeho úsudek od toho, co nezřídka zaslechl ze svého okolí: Velebný Pane, pracujete mnoho, velmi mnoho, vaše námaha je příliš veliká, odpočíňte si přece trochu! — Pracuje do únavy, ale nepovažuje to za velikou práci, vždyť nečiní přece nic jiného, než že rozsévá Kristovo evangelium. Je pouze rozsevačem, o nic více. Proto jak by mohl sobě přivlastňovat úrodu, která se zvedá kolem něho, i když se zdá, že vypučela z jeho šlépějí? Vidí prostě kolem sebe Boží požehnání, nové důkazy jeho milosrdenství a

dobroty na nesmrtelných duších. Vidí činnost Boha, jenž rozdává, kdy chce a jak chce, aniž by při tom potřeboval slabé pomoci lidských rukou. Čím jsou zde jeho námahy, čím je on sám? Srdce apoštolovo zná zde pouze jedinou odpověď, tu, kterou dal svatý Pavel, když vydával svědectví o poslání apoštolů: „Není ničím ani ten, kdo sází, ani kdo zalévá, nýbrž Bůh, jenž dává vzrůst.“ (I. Kor. 3, 7.)

Bůh je všechno, jeho dílem je dobro, které vidí zářit na nesmrtelných duších, on však je pouze nástroj, který je ustanoven k rozdávání nebeských darů, nástroj slabý, nedokonalý. Když zkoumal svůj život, když přemýšlel, co vykonal pro Boha, pro duše, s jakou horlivostí je přiváděl ke spáse, a když to srovnával s tím, co by měl ještě vykonat, zdála se mu jeho práce jen maličkostí. Bylo to patrné v celém jeho životě, a zvláště v posledních chvílích, kdy měl celý svůj život jasně před očima. Tehdy bylo často slyšeti, jak si na sebe stěžoval, že nepracoval ještě více pro spásu duší a Boží lásku. U P. Odilona nebyla to jenom slova, kterými chtěl zahalit svůj bohatý a plodný kněžský život, když viděl, co všechno vykonal. U něho to bylo hluboké přesvědčení plné upřímnosti a opravdovosti. Odtud vyplynula skutečnost, že P. Odilo ve svém životě neznal odpočinku, nevěděl, co jsou prázdniny. Potřeboval by jich jistě ze všech nejvíce, a přece nikdy se ani slůvkem nezmnul, že by měl chuf po práci si odpočinout. Byl přesvědčen, že celoroční pachtění po misiích, exerciciích nebylo tak velikou námahou, že by zasluhovalo odpočinku. Tázali se ho jednou, když viděli, že je neúnavný v přijímání kázání a duchovních cvičení právě v době, kdy jiní odcházejí na prázdniny: „Kam pojedete na prázdniny?“ P. Odilo odpověděl s radostným výrazem ve tváři: „Vždyť už jsem byl!“ — A zatím, co nazý-

val „své prázdniny“, byly to exercicie a májová kázání v Brně.

Zde si můžeme všimnout jedné vlastnosti, která odhaluje ještě poněkud více krásu jeho apoštolské duše. Svě práce nepovažuje za nic, ale když mluví o druhých, je tomu docela jinak. Ukáže nám to malý příklad, v němž je zároveň obsaženo obojí. — P. Odilo litoval mladého misionáře, který se vrátil z říjnových kázání: „Ale, chudáku, to vás zapráhli moc brzy na takovou túru!“ Misionář dojat takovou pozorností odpovídá: „Vy však kázete říjnová sám rok co rok. Jiným byste všechnu tíži sňal, sebe však nešetřitel“ P. Odilo na to praví s úsměvem, jako by se jednalo o věc, která nestojí za řeč: „Však mně Pán Bůh dal k tomu zdraví! To nic není!“

Přesvědčení, že je pouze slabým nástrojem v rukou Boží prozřetelnosti, že jeho úsilí i to největší prostě nic není, nezůstalo ukryto jen v jeho srdci. Dalo svůj zřetelný otisk i do celé jeho vnější činnosti. Bylo to přesvědčení proniknuté světlem nadpřirozeného smýšlení, proto jej nečinilo bezradným, neubírálo mu chuti k práci. Naopak, vnukalo stále více potřebu zapomínat na sebe a na své požadavky. To mělo za následek, že vždy s větší chutí a s ohnivějším zápallem bral na sebe práci apoštola duší, že při nich stále myslel na Boží posilu, že stále o ni prosil. Z toho následovalo, že se dovedl tak hluboko sklánět k útrapám a steskům nesmrtelných duší. Skláněl se k nim s pokorou v srdci, aniž by se ponižoval. Nevídel v tom žádné ponižování, když jako převor nebo provinciál dával se na pražských ulicích do řeči s otrhanými, ušpiněnými dětmi, s takovými, kterým se lidé spíše vyhýbají. Nevšímal si, co snad si o něm budou myslet mimojdoucí, když jej budou vidět v živém rozhovoru s těmito pohrdanými bytostmi. Opuštěné

děti z ulice velkoměsta působily na něj neodolatelnou silou, vždyť pod jejich zanedbaným zevnějškem tužil ještě větší bídu a hlad duše. A to nemohlo snést jeho srdce! P. Odilo tak krásně to s nimi uměl... Začínal obyčejně rozhovor o věcech, které věděl, že je zajímaví, a když pozoroval, že upoutal jejich dětskou pozornost, přecházel poznenáhlu na jinou řeč. Začal mluvit o tom, co zase zajímalo jej. A jaké byly jeho rozmluvy? Zde je ukázka: P. Odilo se táže:

„Kolik je Pánů Bohů?“

„Tři!“

„Jak se jmenují?“

„Ježíšek.“

„Jak se ale jmenuje ten první Pán Bůh?“

„Ten — ten je v kostele v jesličkách!“

„A druhý?“

„Ten je zavřený v těch dvířkách na oltáři.“

„A ten třetí?“

„Toho zabili Židé!“

Takové a podobné odpovědi slýchal od opuštěných dětí z pražských ulic. Jejich duševní bída volala mnohem hlasitěji o slitování než ony ubohé cáry, které je nedostatečně sice zahalovaly, ale zato dostatečně naznačovaly ubohost jejich duší. P. Odilo pozoroval s bolestným srdcem, jak jsou ponechány jen samy sobě, nejvíce jej ale bolelo, když viděl, že není nikoho, kdo by se zajímal o jejich duši. Proto ve volných chvílích chodil po odlehlých ulicích velkoměsta, vyhledával tyto ubožáky, činil svými přáteli, rozechříval jejich srdce pro Boží pravdu, vysvětloval krásu katolického náboženství, krásu dětské duše, když se s láskou obrací ke svému Bohu, volal je do kostelů před Jeho svatostánek...

Ani v tom neviděl žádné ponižování, když vyhledával ty nejnižší vrstvy lidu, když se skláněl k těm nejubožejším, aby jim pověděl

něco o Pánu Bohu, a to jejich způsobem, řečí co nejpřístupnější jejich srdci a jejich chápání. — Byl to jeden z projevů pravé lásky apoštola duší, lásky, která nevyhledává ubohosti, aby ji ještě více odhalila, aby ji učinila tím nápadnější. Láska P. Odilona pomáhala, posilovala, pozvedala.

Z pozorování sebe sama otvíral se jeho zraku docela nový pohled na duše. Poznával na sobě a často vyznal, jak by byl nevýslovně slabý bez Božího přispění, bez neustálého vedení jeho otcovské ochrany, a proto přicházel k svěřenému lidu s dobrotou a milosrdenstvím. Hříšníci nebyli v jeho očích tvrdou skalou, do níž musí bušit bez soucitu, nebyli bytostmi, na jejichž hlavy je třeba svolávat Boží tresty! P. Odilo měl docela jiný způsob; sám často říkával, v čem záleží. Zde jeho slova: „Když někam přijdeme na misie, řekneme lidem důrazně, že jsme je nepřišli zatratit, nýbrž že přinášíme spásu... Chceme od vás vaše hříchy a my vám dáme milosrdenství Boží a klid duše!“ Často zaznívala ta slova z jeho kazatelny a tehdy se zdálo, jako by P. Odilo před sebou již neviděl jen zástupy lidu naslouchající jeho slovům. Měli jsme pocit, že vidí více, že jeho zrak proniká do nitra, až do duší, že tam vidí jejich nemoci, boje, utrpení. Proto z jeho tváře stále vyzařoval jakýsi zvláštní soucit a melancholie. Byl zde promísen smutek nad utrpením a bídou s radostnou nadějí v sílu Božího milosrdenství, které na ně neustále svolával.

To byl způsob P. Odilona. Byl neomylně působící, protože tryskal z hluboké pokory tohoto řeholníka, který i při svých největších pracích neustával vyznávat se vši upřímností svého srdce, jak je nedokonalým nástrojem pro záchranu duší, ale zato i při nejmenším výsledku, kterého se dopracoval, uznával Bo-

ha za jeho jediného původce. Nalézáme zde uskutečnění toho, co napsal svatý Řehoř o kazatelích:

„Kazatel plný pokory ve všem hledá ne svoji čest, nýbrž čest Tvůrce a připisuje celou milost moudrosti, kterou přijal, ne svým zásluhám, nýbrž jemu. I když se poníží, nezmenšuje se jeho velikost, ale naopak vždy zůstává na výši, stává se neustále větším.“

Proto také v jeho životě se uskutečňovalo i ono další, co z této ctnosti vyplývá jako samozřejmé a co P. Odilo napsal v jedné své promluvě:

Čím jsme pokornější, tím větší věci bude Bůh skrze nás působiti. Čím menší jsme v očích Božích, tím více milostí obdržíme, bychom mohli získati srdce věřících a je povzbuditi k životu vpravdě křesťanskému.

DOBŘÝ P. ODILO...

Je známé o P. Odilonovi, že celý svůj život se namáhal a lopotil. A když pozorujeme jeho neúnavný shon po práci, jeho námahy jednu za druhou, ať již v jakémkoliv oboru, nacházíme zde něco zvláštního. Celý dlouhý řetěz vyčerpávající práce je proniknut jedinou myšlenkou a zasvěcený jedinému cíli: *pracovat pro štěstí druhých, působit jim radost, pomáhat, těšit*. Působí opravdu zvláštním dojmem pozorovat práci, která úplně vyloučila osobu a požadavky toho, kdo ji koná, která zcela zapomněla na svůj oddech a má ná mysli jen zájmy druhých! Zdá se nám, jako by P. Odilo při svém každém kroku o ničem jiném nepřemýšlel, než jak pomoci druhým, jak je učinit šťastnými.

Jako apoštol duší a hlasatel evangelia rozdával žíznivým zdroj všeho štěstí a radosti,

když jim dával Boha, a jako dobrý otec přiváděl své okolí k témuž zdroji svou vrozenou dobrotou. Je pravda, byla vrozená, ale nadto ještě prozářená světlem milosti, zušlechtěná, očištěna od všeho lidského. Protože měla tyto vlastnosti, nepřitahovala tak k osobě, která byla rozdavatelem — neboť ta jako by zanižovala — ale zato obracela pozornost na jinou dobrotu, na pramen veškeré dobroty, k Boží Lásce.

O takových duších bylo napsáno: „Jsou lidé, jichž dobrota jest nám také důkazem jsoucnosti Boží, protože jejich dobrota ukazuje zřetelně na zdroj dobroty vyšší a krásnější. Jsou duše, které vás svou nežistností, obětavostí, krásou prostě strhují na kolena. To jsou duše, které nemusejí slova promluvit, které nemusejí nic uměti, jež ale dovedou umění nejvzácnější, totiž umění svatých a ty duše získávají Kristu!“ (Na hlubinu VI. roč.)

I v tom byla jeho dobrota napodobení vyšší a krásnější dobroty, že do svého okruhu zahrnovala prostě všechny, nikoho nedovedla vyloučit. Proto také by bylo nemožné podat ji zde vyčerpávajícím způsobem. Ale k pochopení dobroty P. Odilona není ani třeba znát její rozsah, neboť i když byla u něho veliká rozsahem, byla ještě větší hloubkou. Nehledejme u P. Odilona projevů jeho dobrého srdce v podobě nějakých velkolepých činů, které blýskají svým zevnějškem! Právě v těch bývá nejméně z toho, co se nazývá dobrota srdce, soucit s druhými, touha prospívat jen druhým. U dobroty P. Odilona je tomu naopak: prostý povrch, ale uvnitř celé srdce.

Tak musíme pohlížet na jeho dobrotu, chceme-li ji dobře chápat. Vyzařovala z jeho srdce v tak různých obrazech, protože každý měl k němu přístup, a přece všechny ty projevy se sbíhaly v jednom bodě. Rozdával ji sirot-

kům a zástupům opuštěných dětí, ty nejlépe by dovedly o tom vyprávět. Na příklad P. Odilo rád chodil do útulku sirotek v Krči u Prahy, šel, jak říkával, trochu se s nimi rozveselit. Ale ve skutečnosti měly návštěvy docela jiný účel. Sestra ošetřovatelka dětí podává ukázkou z jedné takové návštěvy:

„Jednou malý Pepíček něco vyvedl. A poněvadž již měl dost vroubků u sestry představené, měl býti nyní potrestán. Byl zavřen do „vězení“ v jednom pokoji a nesměl jít ven hrát si s dětmi, aby pocítil trochu ostrost trestu. Vtom přijde P. Odilo. Kapsy plné cukroví a všelijakých sladkostí pro děti. Počítá děti a najednou se zeptá: „A kde máte Pepíčka?“ — Ihned jsme vysvětlily, že dostal trest za darebáctví, které prováděl. — „Ale propusťte ho, ctihodná sestro, on již jistě bude hodný, já vám to slibuji za něho!“ — A prosil tak dlouho, až jsme musely dát Pepíčkovi milost. P. Odilo jej pohladil, dal mu cukroví a řekl: „Tak jsem teď za tebe slíbil, že budeš hodný, tak musíš být, jinak bych pak já dostal za tebe! A od té doby — končila sestra vypravování — byl hoch jakoby celý změněný.“

Tak si upravoval P. Odilo cestičku k srdcím malých svou dobrotou. To ale byl teprve začátek. Hlavní teprve přišlo, až začal mluvit k jejich duši. Kdo pozoroval jeho návštěvy u sirotek, brzy vycítil, jaký mají cíl, že P. Odilo nepřichází, aby se s nimi potěšil, nebo aby jim udělal radost svou štedrostí, ne, to by bylo pro něho málo! Přicházel s jiným úmyslem: pomocí své dobroty chtěl opuštěným sirotkům vložit do srdeček něco z tepla Boží dobroty, chtěl je upevnit v přesvědčení, že nejsou osamoceni, že Někdo stále na ně myslí.

Řekli jsme, že dobrota P. Odilony se prostě neuměla upoutat jen na určité osoby, nebo pouze na své okolí. Stopy téže dobroty, která

se projevovala u opuštěných sirotek, dobroty právě tak veliké jako nezištné, nacházíme roztroušeny na všech stranách — a přece všechny ty stopy jsou obráceny týmž směrem, všechny neustále připomínají zdroj Dobroty Vyšší a Krásnější... Stačí otevřít na příklad kroniku olomouckých dominikánských bohoslovců, abychom na jejích stránkách opět zahlédli nám již známé rysy. Tam se dočteme, proč jej nazývali s oblibou „tatičkem noviciátu“, proč k němu vzhlíželi s takovou úctou. Viděli v něm obraz dokonalého kněze řeholníka a již jeho čistá a nezištná dobrota jim ukazovala, jakým duchem je provanuto nitro P. Odilona.

Je o ní na příklad napsáno: Jeho dobrému oku nic neušlo, kde viděl nějaký nedostatek, tam přispěl svou pomocí, jak jen mohl. Viděl na příklad, že by potřebovali místo na prázdninový odpočinek. Pracoval tak dlouho, až se mu to podařilo. Abychom měli o prázdninách co nejvíce zotavení, šetřil, pracně skládal korunku ke korunce. Nemůžeme se ubránit slzám, když si připomeneme, jak šetřil sám na sobě. Míval v Praze mnoho zpovídání v různých čtvrtích města a většinou ty cesty konal pěšky. Když byl jednou otázan, proč nejezdí elektrikou, odpovídal dobrácky: „Ale to nevadí, schováme to pro kleriky, aby se měli lépe o prázdninách.“

Nebo jinde podobné svědectví: Láska P. Odilona na všechny velmi dobře působila, který, ač mu delší chůze škodí, přece by se vydal kamkoliv, jen aby jim učinil radost.

Ať se podíváme na kterékoliv místo v kronice, které je věnováno vzpomínce na P. Odilona, všude je vyjadřován obdiv nad velikostí téže dobroty, která je připravena rozdávat i to poslední...

Zcela zvláštní poslání měla jeho dobrota

v životě studentů juvenistů, budoucích kněží a řeholníků. Můžeme říci, že dominikánský juvenát měl svůj počátek v prozíravosti a lásce P. Odilona k řádu, k nesmrtelným duším. Pod jeho ochranou a vlivem se rozvíjel právě v těch nejtěžších dobách. Jistě nebylo bez zásahu Boží Prozíratelnosti, že do počátků tak velikého díla s tak dalekosáhlým významem postavila muže, jenž byl vzorem v každém ohledu, že dala v jeho osobě příklad všem mladým duším, aby tak již při prvním svém vstupu do ústraní kláštera měli před očima, co mají napodobovat, po čem toužit, o co mají jednou horlit, a co má ovládat jejich nitro. Dobrota jeho srdce nejen že činila studentům klášter koutkem čistého štěstí a druhým domovem, ale hlavním jejím dílem bylo, že *přibližovala mladým duším šlechetnou osobnost P. Odilona*, že jim otevírala poklady jeho kněžského srdce, aby zde četli, čerpali a jednou napodobovali . . .

K tomu směřovala dobrota P. Odilona, a jak se projevovala, o tom ať mluví sami juvenisté:

Matka přijela za svým synem juvenistou do Prahy. Poněvadž jí lidé vytýkali tvrdost srdce k dítěti, které prý dala zavřít do kláštera, odhodlala se k návštěvě, aby se přesvědčila o pravdivosti oněch výtek. Se synem nemusila mluvit skrze „klášterní mříže“, nýbrž byla jí dána úplná volnost k projevům matky k dítěti. — Počkejte, až přijde náš pan převor, to budete mít důkaz pro ony útlocitné lidi — praví za řeči hoch. Za chvíli se objevila mezi nimi usměvavá tvář P. Odilona. Jeho slova: „To je náš Pepíček, ten už patří nám,“ vynutila matce slzy radosti a díky za tak upřímnou lásku k jejímu dítěti.

Veliké prázdniny se chýlí ke konci. Rodiče připomínají synovi, aby z vděčnosti napsal aspoň lístek svým představeným; tehdy byl

P. Odilo nejvyšším představeným české provincie. Hoch několika slovy napsal pozdrav... Třetího dne došla odpověď. Pan provinciál děkuje za vzpomínku a zvláště se zajímá o rodiče, jimž posílá požehnání pro jejich klopotné práce v čase žní. Ona rychlost odpovědi a procítěná slova tak se dotkla srdce rodičů, že po dlouhý čas při práci nemluvili o jiném, než o „hodném panu provinciálovi“. Jejich obdiv byl ještě zvětšen, když juvenista téměř na každé prázdniny si přinesl domů buď nové šaty anebo něco jiného, dary to P. Odilona. Neslýchaná věc — něco darovati s takovou ochotou, poskytla takovému prostému vesnickému otci mnoho látky k rozjímání při pluhu a ostrou zbraň proti povídačkám o vydírání a nenasytnosti kněží.

Jiné svědectví. Tři chlapci přijeli do pražského konventu. Byli to nastávající juvenisté: Bylo pozdě večer, vše už spalo. Kráčeli jsme zvědavě po schodech kláštera, našeho budoucího domova. Vtom vyjde z cely bílý kněz. Vysoký, silné postavy, vlasy trochu už prošedivělé. Postavil se nám do cesty, radostně nás vítal. Každý byl přímo ohromen tímto přijetím... Nikdy nás neviděl a my jeho — a tolik lásky! Byl to převor P. Odilo, jenž schválně čekal na ty poslední juvenisty. Bylo vyhráno, pocítili jsme dech domova, proto zmizely všechny obavy.

Můžeme říci, že náleželo mezi zvláštní záliby P. Odilona, když mohl večer očekávat studenty, až přijedou z prázdnin. Nejednou to bývalo i pozdě do noci, ale na tom mu nezáleželo, těšilo ho, když si mohl upírat potřebného oddechu, aby jim způsobil radost.

Není možno čísti bez dojetí zvláště jeden příběh, týkající se právě této věci: Dva dominikáni cestou na studie do ciziny se stavili v Praze. Přijeli dosti pozdě, bylo již k půlnoci.

Ale P. Odilo tenkrát nepřišel naproti... A ráno první jeho slova byla omluva, že chtěl počkat, ale že zaspal. Poručil prý, aby ho vzbudili, ale nevykonali to, a nad tím se velice rmoutil.

Student vypravuje: Bylo to před vánocemi roku 1921. P. Odilo se vrátil z dlouhého pobytu na misiích. Mezi farnostmi bylo i mé rodné místo, jemuž se dostalo cti slyšet jeho apoštolská slova při misiích. Sotva přijel domů, dal si mne zavolat a přinášel mi pozdrav od maminky a sourozenců. Poznal též, jaké má matka obtíže, spojené s mými studii, proto jí vyšel vstříc, co mohl nejvíce. Mohu se přiznat, že tehdy jsem viděl takřka očividně bohatost jeho šlechetného srdce, srdce jaké se tak snadno nenajde, v němž se zrcadlila Boží láska. Již v té době jsem byl sirotkem po otci, ale tím dnem mně byl dán Prozřetelností druhý pozemský otec v osobě P. Odilona. Odešel jsem od něho s uvědoměním vyšší lásky, která nebyla z této země, protože byla tak nenáročná a duchovní...

Ještě jiné svědectví: Slýchal jsem o P. Odilonovi leckde zmínku, zvláště od Sester častěji jsem zaslechl, jak si vykládaly o jeho dobrotě a horlivosti. Až jednou jsem poznal P. Odilona osobně. Byl jsem v sekundě. Poněvadž jsem již tehdy toužil být dominikánem, chtěl jsem vstoupit do juvenátu. Přišel květen. Byla tehdy v Brně výstava, k níž jely Sestry, ale zároveň tam byl pověstný P. Odilo a s tím jsem si přál já mluvit. Sestry mne zavedly k minoritům. Nepamatuji se ani na ulice, ani na hovornu, kde jsem se s ním setkal, protože napřed jsem měl obavy, jak to se mnou dopadne, zda mne do juvenátu přijme, a když jsem obcházel, už jsem na nic nemyslel, než na něho. Můj strach jen vzrostl, když jsem spatřil velikou postavu bílého kněze, je-

muž jsem přednesl bázlívě svou prosbu. Ale jen jsem začal, už nastalo vyptávání na jméno, na rodiče, jak se mi daří — zrovna jako bych se byl vrátil odněkud z ciziny po dlouhé době domů k otci. Má záležitost dopadla velice příznivě. Svou dobrotivostí a laskavostí mne ale tak získal, že bych jel spokojeně kamkoliv, jen když tam bude P. Odilo... Každý, kdo měl štěstí s ním se setkati v životě, mohl poznati, že jeho dobrota *není jen povahově vrozená, nýbrž vyplývající z veliké jeho lásky k duším, v nichž miloval Boha a proto byl vždy nejen příjemným, ale povznášel výše.* — Děkuji Pánu Bohu, že mně dopřál takového prvního setkání, které mi umožnilo žítí později déle v blízkosti kněze — světce!

Jsou to obrazy, které jistě nepotřebují dalších slov, protože samy tak jak jsou, podávají nejvystižnější odpověď, jakého rázu byla dobrota P. Odilona a kde měla svůj kořen.

KDYŽ VYČERPAL SVÉ SÍLY

Poslední leta bylo stále patrnější, že ani síly P. Odilona nejsou nevyčerpatelné, jak se o nich vždy říkalo. Kdo jej tehdy pozorněji sledoval, byl občas překvapen něčím, co bychom u P. Odilona dříve marně hledali. Dříve jako by jej ani nenamáhala práce, kterou bral na sebe pro blaho duší, ba zdálo se, že při ní jeho síly vždy ještě více omládly. Tehdy ale bylo možno zahlédnout, jak jeho ruka při práci často slábla a klesala. Nejvíce to ale překvapovalo P. Odilona samého. Vždyť v jeho nitru hárala stejně veliká horlivost, stejně neodolatelné nadšení, jako dříve — a když chtěl v žáru tohoto ohně pracovat jako doposud, poznával čím dál více, že již dále nemůže, že jeho tělo už dává ty poslední síly. A co činil

P. Odilo? Dokud to šlo, nedbal slabosti, nedbal své ledvinové choroby, která se stávala každé chvíle bolestnější, bojoval dále o duše jako kdyby byl zdrav, bral svůj misionářský kufřík, jezdil na misie, kázal, dával exercicie.

Dokud v něm byl aspoň malý plamének života, nedovedl odřici žádné z nabízených kázání a když se jednalo o říjnová nebo májová, býval ještě bezmocnější. Jeho vroucí láska k Panně Marii, tak příznačná pro jeho život, která se tak jasně rýsovala v nezapomenutelných kázáních o Matce Boží, že mu vydobyla název „Mariánský kazatel“, ta prostě nedovoľovala, aby je odřekl a to ještě k vůli sobě, pro své zotavení. Zde se prostě nedovedl šetřit. Když jej prosili, po každé měl stejnou odpověď: „Ale ano, s velikou radostí“ — a šel. Mnozí se tehdy divili, zdálo se jim být nepochopitelné, jak může P. Odilo s takovou radostí jít na kazatelnu, když vidí, že je nemocen! Proč se aspoň nyní nešetří! Proč? Protože stále žil v živém přesvědčení, že je vůdcem a učitelem duší, že je knězem, jenž je postaven před tvář světa, aby byl obrazem života Kristova, aby byl jeho přesným otiskem, nejen tím, že káže jeho slova, že hlásá jeho učení, ale i toho Krista, který se dal za blaho duší přibít na kříž, který jako dobrý Pastýř dal život za své ovce... Zde byla ukryta pro něho celá tajemná krása kněžského apoštolátu. Kristus v kněžích znovu a stále prodlužuje své poslání dobrého Pastýře. V nich žije, jejich ústy promlouvá k duším, jejich rukama rozdává požehnání a věčnou spásu. A když úplně vysílený kněz padá uprostřed svých prací v zachraňování duší, opět se na něm opakuje příklad Kristův, obnovuje se v něm obraz Dobrého Pastýře, který dává život za své ovce.

Tak tomu bylo u P. Odilona při jeho po-

sledních májových kázáních v Brně 1932. Řádový spolubratr o nich píše: „Jeho nemoc, která se s ním snad vlekla od mládí, sklátila ho v Brně. Měl tam svá milá májová kázání. Uprostřed kázání ho přepadly bolesti. Vyvrcholily v poslední době. Minoritský P. provinciál zapřísahal nemocného, aby nekázal. Ale to by nebyl P. Odilo! Copak jemu záleželo na bolestech, i na takových, že se poslední den svíjel bolestmi na zemi! Doplazil se na kazatelnu. Nemohl to přenést přes srdce, aby zklamal své posluchače, kteří na poslední májovou přišli v takovém počtu, Loučil se bolestně, jako by tušil, že je to již naposledy. Dokázal a ulehl. Padl u nohou Madony, u nohou Královny kněží, Královny apoštolů. Nyní nastala pro něho dlouhá bolestná Kalvarie, dny bolesti, operací, očekávání, obav i nadějí.“

Tělo zmíralo bolestí, ale srdce apoštolovo zůstalo nezměněné. Ti, kteří jej navštěvovali, s dojetím pozorovali, že P. Odilo i při svých velikých bolestech myslel jen na druhé, mluvil o jejich útrapách a strastech, ano, chtěl jim ještě i nyní nějak pomáhat. Z každé věty bylo možno nějak vyčíst, že je to týž P. Odilo, který i nyní na sebe zapomínal, právě tak, jak to činil v celém svém životě. Totéž můžeme vyčíst i z dojmů, které si odnášel jeden ze studentů-juvenistů od jeho smrtelného lože:

„Byli jsme vždy zvyklí, že nás vítal s úsměvem takovým, ke kterému není třeba slov, ten odhaloval sám hladinu lásky, kterou nemohla zakrýt hmota těla, hladinu velebnou s příděchem svaté trpělivosti a bolesti, ale všude dýchala radost. Ten úsměv vždy čekal a vždycky šly vstříc oči, které beze slov řekly: Tatínek tě už dlouho čeká a těšil se na tebe! Ty oči měly paže, objaly dříve než tak mohl učinit sám a pak zkoumaly, čím by mohly učinit radost. A někdo by se divil proč? Proč má tak

rád člověka, po kterém mu vlastně nic nebylo, který si ho ničím nedovedl získat, nikdy mu neučinil radost a často starostil. Ale on neviděl chyb, on vyčítal láskou... Jakoby přímo o jeho duši napsal kdosi: Byla hladinou lásky, v níž zapadaly kameny denně se ulamující a drobné skály lidských slabostí a nedostatků. A byla tak hluboká, že nebylo slyšeti, kdy dopadly a zdali to zabolelo... Ba on se podíval vždy tak, jako by ho ještě bolelo to, že si tím druhý dělá takovou škodu. Nepochopil by to, kdo neví, že to Bůh sám do číše jeho bytosti přelil něco ze sebe, své lásky vykupitelské, která vidí přímo duši vždycky krásnou, protože je vykoupená Krví.

Ba i ty bílé dveře jeho pokoje se usmívaly, jen když byly zavřeny byly jaksi teskné... A teď ho skrývaly dveře také bílé, ale netečné a odmítavé, a za nimi byla místnost, v níž ležel nemocný. Pan převor se usmál. Byl to však úsměv dohasínající, tesklivý, zlomený... Ten příchod bolesti se rozmohl a opanoval celou tvář. Vryl všecky své rýhy hlouběji, nemilosrdně zvětšil vlny tváře a učinil je šedé a nehybné. Zdálo se, že je nutno ten úsměv hledati hlouběji, než ve tváři, ta byla jen mrtvou maskou a pod ní byla teprve pravá tvář duše s toutéž hladinou nezměnitelnou. O tom svědčily oči. Ty bolest opanovat nemohla, učinila je jen nehmotnější. Obracely se pomalu a namáhavě a jaksi překvapeně, všemu se divily, jako kdyby právě z daleka přišly. Když však on poznal, že je u něho někdo z těch, které miluje, jejich plamének poněkud oživil a říkal, že jejich podstata se nezměnila. P. Odilo se pokoušel vzpřímit, zvednout hlavu, a na vyhublém krku vyvstaly ostře žíly, napjaté a přímé. Hlava však klesla zpět a on oddychoval únavou. Pozvedl ruku, potichu a unaveně zavolal jménem a ruka klesla zpět.

Namáhal se mluvit. Dýchal krátce a když se mu podařilo několik slov, artikuloval velmi rychle, aby využil vzácného dechu. A to, na co se zmohl, bylo zase, co dělají jeho hoši! Jak dopadlo vysvědčení, a že včera u něho také jeden byl... Podivno, že se mohl ještě zabývat něčím jiným, než byla jeho bolest, která ho tak zřejmě zmučila a pomalu mu ubírala života. Zase obraz otce! Všechny chtěl mít naposledy u sebe, na každého se ptal zvlášť a vypočítával si v duchu „s tím už jsem se rozloučil, s tím a s tím — a ten tu ještě nebyl, a já bych měl všecky rád u sebe...“

Dával si své děti velmi nerad vzít, se vším na světě už byl vypořádán, všechno přijal tak samozřejmě, jako by to bylo ujednáno — a jen pro tyto rád by tu zůstal.“

Hle, obraz kněze, který napodobil Dobrého Pastýře, dávajícího život za své ovce! Obraz kněze, který umíral s radostí, neboť viděl, že už nemá z čeho by rozdával, čím by působil druhým radost. Všechno, co měl už rozdělil tím, kteří k němu přicházeli po několik desetiletí se svou bídou, nedostatky a odcházeli se štěstím a nebeským mírem v duši. Už nevěděl, co by zde měl ještě činit, a proto s radostí umíral. — Ale na druhé straně ještě tak rád by pracoval pro Krista, rád by rozmnožoval počet srdcí, ve kterých by bylo něco z Boží lásky a velikosti. Mnoho jich přivedl k Bohu za svého života, mnoho požehnání rozdaly jeho kněžské ruce — ale přece nyní, když měl to vše opustit, často litoval a dával sobě za vinu, že těch lidských srdcí jenom tolik získal! A když byl tak sklíčen bolestmi, že poznával, jak se neodvolatelně přibližují poslední chvíle, tehdy nejednou opakoval zlomeným hlasem: „Ach, kdybych mohl pro Pána Boha ještě pracovat, kdybych mohl o něm mluvit duším!“

Nesmrtelné duše, to byly jeho děti, které nikdy neustával milovat láskou apoštola, na ty myslel i při své smrti, ty si dával tak nerad vzít! Kdo znal srdce P. Odilona, nepochybuje, že jeho největší a nejbolestnější oběť z celého života byla vykonána ve chvíli, kdy podal Bohu na oltář i svou neuhasitelnou touhu vlévat radost a pokoj Kristův do lidských srdcí.

Zemřel v den Navštívení Panny Marie, dne 2. července 1932.

•

Brzy po pohřbu stál někdo u hrobu P. Odilona Pospíšila a modlil se růženec. Modlil se dlouho a se slzami v očích. Tázali se, zda také zná misionáře P. Odilona. Místo odpovědi vypravuje neznámá osoba, že z daleka přichází, aby mohla zde u hrobu poděkovat za veliké dobrodiní, neboť P. Odilo ani po smrti nepřestává působit dobro na zemi. Měla prý veliký spor u soudu a poněvadž bylo proti ní mnoho lživých svědků, zdálo se, ba už bylo jisté, že zvítězí nespravedlnost a jejich vychytralá zloba. Vzpomněla si na dobrého misionáře, který za svého života s takovou radostí všem pomáhal, od něhož nikdo neodcházel bez útěchy. Protože byla přesvědčena, že jeho schopnost druhým pomáhat se neumenšila ani po smrti, v důvěře se k němu obrátila se svým utrpením. A zanedlouho byla dokonale odměněna její veliká důvěra. Celá záležitost se začala objevovat docela v jiném světle než doposud, až nakonec byla zřejmě dokázána nepravdivost svědků a tím jasněji vyniklo, na čí straně byla pravda a spravedlnost.

Je to malá ukázka mnoha jiných a podobných případů, ke kterým doposud přibývají nové a nové. Všechny připomínají stále důrazněji poslední slova umírajícího: „*Modlete se za mne, já se budu modlit za vás!*“ Jak mnoho je v těch slovech obsaženo! Je v nich veli-

ké příslibení neúnavného „bílého misionáře“, který i po smrti chce dále pamatovat na svůj lid, uprostřed něhož žil, rozdával svůj život, uprostřed něhož také padl, když se úplně pro něj vyčerpal. Chce pomáhat, za něj se modlit . . . Snad si při tom vzpomínáme na podobné a snad větší příklady k následování, které vyšly z naší vlasti a z naší krve, na příklady hrdinnosti, krásy a nezištnosti, jež pramení výše než z tohoto světa, na duše, v jejichž životě se tak zřejmě ukazovalo, jak byla příjemná Bohu jejich obětí. Ale málokdo už o nich ví a zanedlouho se snad úplně zapomene na tyto rozdavače největších dobrodiní. — To bývá jejich odměnou . . .

Nestěžujme si, že máme před Božím trůnem málo přímluvců, kteří vyšli z našeho středu, kteří by orodovali za svůj lid — ale spíše modleme se o ně a modleme se k nim! To vystihl jeden staříčkový pan farář, který vzpomínaje na život P. Odilona Pospíšila, končil své vypravování slovy: „*A věříš, že já se denně k němu modlím, aby nám tam v nebi pomáhal?*“

OBSAH

Úvod	5
Hlas Boží	7
Druhý domov	12
Ve šlépějích zakladatele	18
Byl apoštolem	23
Jak smýšlel o sobě	32
Dobrý P. Odilo	37
Když vyčerpal své síly	44

VÍTĚZOVĚ

6. svazek II. ročníku.

P. Angelik Blaise O. P.

P. ODILO POSPÍŠIL

Vydáno

za redakce Josefa Papici

v červnu MCMXXXV.

**Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských
v Olomouci.**

Na lepším knihovém papíře vydáno

padesát číslovaných výtisků,

z nichž prvních pět je neprodejných.

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

Toto číslo obsahuje dokončení života P. Odilo Pospíšila. Začátek byl v minulém čísle

Exerciční příručka. Tyto dny vydali jsme exerciční příručku pro účastníky našich exercicií. Upozorňujeme, že liturgie v knize obsažená jest poněkud změněna, to jest, jest to liturgie dominikánská, která má některé odchylky. Účastníci našich exercicií ji obdrží při exerciciích. Ostatní si ji mohou objednat v naší administraci. Tato příručka obsahuje Mešní formulář úplný, liturgickou ranní a večerní modlitbu, křížovou cestu, stolní modlitby, církevní chvalozpěvy a hymny, modlitby ke sv. přijímání atd. Cena sličné knížky jenom 5 Kč.

III. akademická konference v Dalečíně koná se letos ve dvou oddílech. Oddíl červencový od 5. do 30. července, oddíl srpnový od 5. do 26. srpna. Přednáší řada vynikajících odborníků, historiků, literátů, umělců, theologů a náboženských pracovníků. Konference jsou určeny pro akademiky, absolventy a mladou katolickou inteligenci. Sídlem konferencí jsou krásné budovy, ležící v lesích Českomoravské vysočiny u Dalečína (želez. stanice Bystřice nad Pern.), 50proc. sleva na drahách. Každý účastník má vlastní pokojík. Poplatek za celé zaopatření denně: studenti 10.— Kč, nestudenti 12.— Kč. Nemajetným studentům sleva. Koupání, výlety, sporty. Přihlášky přijímá: Sekretariát akademických konferencí, Brno, Sušilova kolej.

LITERATURA

DONDERS: Paul Wilhelm von Keppler. Herder, Freiburg. 1935, str. 238, cena 5.50 Mk. — I v češtině známe dobře velkého biskupa Kepplera, hlavně z jeho spisů, z nichž některé, především „O radosti“, byly přeloženy do češtiny. Postava Kepplerova září do dnešní doby, právě do jejích svízělů, jako zářivá postava vůdce a pastýře, jenž měl jenom jednu lásku, totiž spásu svého stáde. Kniha chce zachrániti tuto postavu před zapomenutím. Naučí jistě vážiti si biskupského úřadu a v kněžských srdcích zažehne jiskru onoho nadšení Pavlova, které jej pudilo státi se všechno všem. Toto bylo také heslo Kepplerova života.

FERNESSOLE P.: Les Conférenciers de Notre-Dame. Editions Spes, Paris, 1935, cena 12 frs. — Fernessole, profesor na Institutu v Paříži, podává nám zde své přednášky, konané tamtéž. Skvěle líčí začátky a historické prostředí konferencí v Notre-Dame, jejich zakladatele, velkého La-

cordaira a jeho nástupce De Ravignana. Je velkou zásluhou profesora Fernessola, že nám tyto velikány zpřístupňuje, poněvadž i pro naši dobu tak krásně mluví o podstatných otázkách společenských: právu, spravedlnosti, vlastnictví etc. Lacordairovy konference jsou plny myšlenkami, které tvoří základ encyklik Lva XIII. a Pia XI. Kniha dovede nadchnout pro velké věci a je užitečná každému knězi.

KIRCH: Helden des Christentums. Bonifazius-Druckerei, Paderborn, 1935. Dílo III. svazek 3. a 4. Jeden svazek obsahuje miláčky lidu, druhý pak postavy vychovatelů křesťanských. Těmito svazky jest ukončeno velké dílo, které se učenému jesuitovi velmi podařilo. Začal své dílo před válkou a teprve nyní je dokonává. Zato ale jest to dílo velmi důkladné a mohlo zachytiti i poslední kanonizované svaté, takže svazek Miláček lidu jsou prostě na výši. Svazek vychovatelé obsahuje krásný životopis sv. Alfonsa, Zofie Baratové, sv. Jana de la Salle. Druhý pak svazek Faráře Arského, Dona Bosca, Terezií Ježíškovu a mučedníky z Ugandy. Všele doporučuji dílo, jehož se rozebralo dosud 160.000 exemplářů. Svazek stojí 2.40 Mk.

LAND: Hinter Gottes Schleiern. Benzinger, Einsiedeln, 1935, str. 272, cena 5.20 frs. — Vypravování života neznámé světice. Autorka jest naprosto neznámou učitelkou, která chce zůstat i v anonymitě a ve skrytosti. Vypráví příběh, který ovládl celým jejím životem, jehož byla svědkem jako mladá učitelka. Více než román. Pravdivý totiž spis. Kniha líčí život podivného děvčete, jež jí bylo svěřeno. Děvče bylo považováno poněkud za omezenou, protože žilo svým světem. Učitelka mohla nahlédnouti do hlubin této duše a pochopila, proč je to dítě tak zvláštní. Měla svůj svět, v němž žila důvěrně s Bohem, ale v důvěrnosti nesmírně plodné a krásné. Její okolí ji nechápe, jest odstrkována a trpí i umírá docela osamocena. Vytvrává ale věrně při svém vnitřním životě. Umírá jako oběť za bratry. Uchvatná, strhující kniha.

LÖHMANN: Der Ruhrkinderkaplan. Herder, Freiburg, 1935, str. 136, cena 2.70 Mk. — Prostý kaplan, který ukazuje nesmírně vážně a krásně cesty, jak prováděti sociální péči a lásku v jejím přirozeném středu, totiž v rodině. Jest až neuvěřitelné, co tento kněz vše dovedl pro ubohé děti průmyslových středisek vykonati. Tento kněz tisíce dětem z měst obstaral zdarma prázdninový pobyt na venkově, a ještě dále se o ně staral. To sám ale, bez velkého okruhu přátel a skoro bez peněz. Tato kniha musila býti napsána, aby památka velkého apoštola ve své prostotě a samozřejmosti jeho služby byla zachována. Hodilo by se dobře knihu zpracovati na krásnou studii pro naše časopisy a nezapomenouti na podobnou akci naší Charity.

LOVERA DICASTIGLIONE: Tommaso More. Roma,

A. V. E. 1935, str. 170, cena 5 lir. — Nevelký, ale vyčerpávající životopis velkého státníka a svěťce Tomáše Mora. Mezi životopisy, jichž vyšlo v poslední době spousta, si uchovává čestné místo snahou shrnouti vše jasné a při tom nic nevynechat, co je důležité k pochopení života tohoto hrdiny víry. Svou láčí si kniha otevře cestu k mnohé duši. A nezkłame.

MARIE SAINTE-CÉCILE DE ROM. Autobiographie et témoignages, dva svazky. Couvent de Jésus-Marie, Sillery, P. Q. Canada. Oba svazky 2 dol. Množství ilustrací. — Roku 1929 zemřela tato řeholnice sestra Marie a dosud neustala vysílat vůni svých ctností. Šťastný řeholní dům, který má podobné duše ve svém středu. Celý vnější život této řeholnice je tak jednoduchý, ale její duše žije v neustálém takřka spojení se svým Bohem. A tu je opravdu velkou, tu je hrdinkou. Kniha je především líčením nitra a proto je tak poutavou, tak nesmírně zajímavou. A je to sestra Marie sama ve většině případů, co nám dává nahlédnout do své krásné duše. Můžeme jen doporučit.

MEJECAZE: Ozanam. Grasset, Paris, 1935, str. 270. — Intimní, osobní, stavovský i charitativní život tohoto velkého apoštola křesťanské lásky. Celý život předstupuje tu před námi jako v kaleidoskopu. Pestrými, sytými, pravidelnými barvami jest kreslena tato velká křesťanská postava. Ozanam jest velkým zakladatelem konferencí sv. Vincence. Z knihy se dočteme, jak došlo k celému založení, jaké byly obtíže a jaký duch nese až dodnes, či měl by nésti toto velké a krásné dílo individuální pomoci bližním, především těm, kteří se stydí se svou chudobou jíti navenek. Kniha šťastně sebrala také jeho názory na lásku a almužnu, chudobu a bratrskou pomoc. To činí knihu ještě cennější, totiž skutečným pramenem pro studium postavy Ozanamovy.

MELCHIORI: Pio X. Casa Editrice Pro Famiglia, Milano, str. 105. — Je to padesátý svazek kolekce I nostri, která ukazuje Italům jejich velikány ducha. Život velkého papeže je podán stručně, lidově, ale s opravdovou láskou. Pro první informaci velmi dobré dílo, které můžeme doporučit. Podobné vydáme brzy ve Vítězích.

VIANCE: Annonciation. Desclée de Brouwer, Paris, 1935, str. 100. — V kolekci knížek pro mládež vychází tato obrázková, poučná kniha, kterou vezme do rukou mládež s radostí. Naučí se z ní chápat velikost svátku Zvěstování. A přečtou ji bez nudy, protože kniha je psána způsobem pěkného vypravování. Pro naše děti ovšem poněkud abstraktní podání.

„ŽIVOTEM“ vydal tyto novinky: Proč trpím. (Brožura právě včas o apoštolátu utrpení.) Obřady při svěcení. Čím se odvděčíme. Doporučujeme! Doporučujeme!

SLAVNOSTNÍ SCHŮZE PŘÁTEL REVUE NA HLUBINU

při celostátním sjezdu katolíků v Praze

koná se v pátek 28. června v sále
při klášt. emauzském Na Slovanech

PROGRAM

P. Em. Soukup: Liturgická modlitba.
P. dr. Silv. Braito: Naše dětství Boží.
P. dr. R. Dačík: Duchovní čtení a roz-
jímání.

Dr. Jar. Durych: Na čem si zakládáme.
Dr. Em. Zavadil: Posvěcení povolání.
J. Papica, gen. sekr. sjezdu: Apoštolát,
ovoce duchovního života.

Projevy a pozdravy.

Mezitím se zúčastníme slavnostních
nešpor ve chrámě emauzském.

Začátek o 2. hod. odpoledne

Výstavka české i zahraniční duchovní
literatury poslední doby. — Po vyčer-
pání programu vzájemné rozhovory

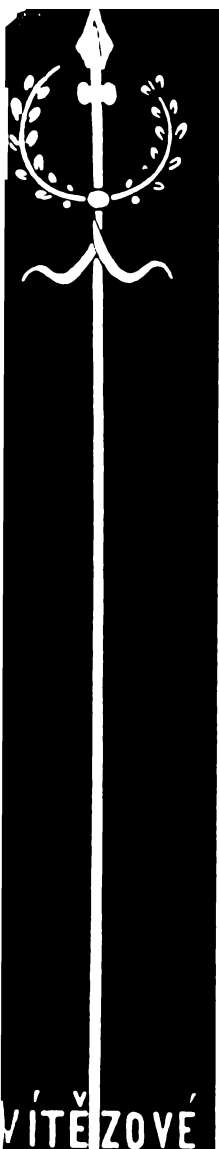
Všechny čtenáře a své přátele upřímně zvou redaktoři revue
Na hlubinu

P. SILV. M. BRAITO O. P.

P. REG. DACÍK O. P.

Cena 3 Kč.

Městoňák Vítězslav. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori
bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci od-
povídá Fr. Mešura v Olomouci. Tiskem Lidové závody tiskářské a nakla-
datelské, spol. s r. o. v Olomouci.

F. S. Horák

**SVATÝ VINCENC
FERRERSKÝ**

VÍTĚZOVÉ II.

VÍTĚZOVÉ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii.

Séfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braitl O. P.

Redaktor: Josef Papica.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace, Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně, na lepším papíře 40 Kč.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem

Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Novinové známky nám byly poštovním úřadem vzaty a tím se režije velmi zvýšila. Prosíme snažně odběratele, aby rychlým placením nám umožnili zdati tuto novou obtíž.

Naše novinky. V nejbližší době vyjde v novém vydání životopis Pier Giorgia Frassati, který byl i u nás přijat s takovým nadšením a brzy rozebrán. Dále vydáme co nejdříve Deník velké francouzské ženy Leseurové.

Pout do Říma o vánocích pravděpodobně uspořádáme. Brzy oznámíme bližší podrobnosti. S dotazy se obraťte na redakci revue „Na hlubinu“, Olomouc.

LITERATURA

BAYART P.: L'action catholique spécialisée. Desclée de Brouwer, Paris, str. 202, cena neudaná. Výborná pomůcka pro vůdce Katolické akce. Tam se dovíte, jak třeba uskutečňovat „království Boží“ na zemi a jak laici mají být spolupracovníky na tomto uskutečňování. První část přináší pokyny k výchově spolupracovníků pro Katolickou akci, aby byli dobrým nástrojem v boji proti laicismu, v druhé části pak probírá jednotlivě výroky sv. Otce o Katolické akci a zajímavým způsobem vysvětluje a rozvádí.

BELLIARD J.: Directoire pratique du chant liturgique. Desclée de Brouwer, Paris 1935, cena 3 frs. Obsahuje encykliku Pia XI. „Motu proprio“ a konstituci Pia XI. „Divini Cultus“, které výslovně jednají o liturgickém zpěvu a církevní hudbě. Každý ředitel kůru a každý varhaník by je měl nejen teoreticky znát, nýbrž i prakticky uskutečňovat. Zde právě se podává ukázka, jak je uskutečnit.

BRUNO SV., Z AUERFURTU: Život a utrpení svatého Vojtěcha. Přeložil Jan Vilíkovský (Benediktinské opatství v Břevnově). Stran 94. Česká hagiografická literatura je obohacena překladem životopisu sv. Vojtěcha,

SVATÝ VINCENC FERRERSKÝ

Tiepolo: Sv. Vincenc Ferrerský

F. S. HORÁK

SVATÝ VINCENC
FERRERSKÝ

1935

VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nr. 14.438.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 7. Septembris 1935.

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius generalis.

ÚVOD

Postava sv. Vincence Ferrerského je lidem naší doby takřka neznáma a přece je může zajímati s několika stránek. Neznáma je obrovská úloha, která mu byla Prozřetelností svěřena na rozhraní dvou věků. Jako kazatel, zaujatý myšlenkou ohrožené spásy, proputoval na počátku 15. století země křesťanského západu, aby zanícenými slovy zabraňoval všeobecnému úpadku víry a mravů. Měl rozhodující účast při skoncování papežského schismatu, byl činitelem ne bezvýznamným při sjednocování Španělska, byl i vynikajícím myslitelem, bojovníkem za upevnění křesťanského názoru světového proti skepsi a subjektivismu, ohlašujícím nový věk lidské pýchy a odklonu od Boha, proslul i jako mystik, vůdce života duchovního. Není divu, že jej Církev velmi záhy po jeho smrti prohlásila světcem nejen pro jeho zářivé ctnosti, ale i pro množství zázraků, které už za živa takřka rozséval na svých apoštolských cestách z vůle a pomoci Boží.

Nedivme se, že je zbožná obraznost ještě rozmnožila, takže se někdejším jeho hagiografům v záplavě věcí zázračných utápěla fakta historická. A přece jsou neméně zajímavá. Uvědomil si to P. Fages koncem minulého století a jal se je horlivě sbírat. Vzal poutnickou hůl a proputoval nespočetná města francouzská, španělská a italská, kde světec kázal, pátraje

v jejich archivech, kde by co bylo o tom zaznamenáno. Zaslavil tomuto úkolu svůj život, vydal životopis světcův (*Histoire de saint Vincent*), jeho díla ve dvou svazcích, dva svazky poznámek a dokumentů.

Ale dílo P. Fagesa, oživující památku světce, neproniklo ve Francii, ač životopis sv. Vincence je psán francouzsky. Než není to nic divného, když sami odborní badatelé, na př. o západoevropském rozkolu, Valois a Salembier, neberou v počet velkou úlohu světce při řešení této závažné skutečnosti. Proto se znovu ujal toho předmětu Francouz Matthien-Maxime Gorce, nyní profesor na katolickém institutu (t. j. universitě, titul, který si katolické vysoké školy nesmějí dávat) v Toulousu a vydal dvě díla „*Les Bases de l'étude historique de saint Vincent Ferrier*“ a „*Saint Vincent Ferrier*“ (Paříž 1924), aby „vrátil světci jeho pravou tvářnost, seznámil s ním poněkud ty, kdo jej neznají, a lépe o něm poučil ty, kdož ho znají špatně“. Pěkný životopis světcův (bez učeného aparátu) obsahuje kniha „*Grandes figures de précheurs*“, kterou vydal dominikán P. P. Rambaud (Paříž 1930). Jména Fages a Gorce jsou u nás téměř neznáma. Tím méně výsledky jejich usilovného badání a přemýšlení o době a velké postavě sv. Vincence Ferrerského. Zpřístupnění je našemu vnímavému čtenářstvu bude, doufám, k jeho duchovnímu prospěchu.

I. MLÁDÍ A STUDIE

Sv. Vincenc Ferrerský se narodil ve Valencii roku 1350. Valencie, nyní třetí město španělské, počtem obyvatelstva (přes 300.000) hned za Madridem a Barcelonou, honosí se tolika přednostmi, má lahodné podnebí, jsouc ovíváno mírnými vánky z nedalekého Středozemního moře, leží v zahradě Španělska, naplněné opojnou vůní oranžovníků, má dlouhou a slavnou minulost, byla založena už v 2. tisíciletí před Kr., byla svědkem bojů udatného Cida, sídlem učenosti a matkou světců.

Vincenc byl čtvrtým dítkem vážené rodiny notáře Viléma Ferrera. Zbožný otec dlel prý právě na modlitbách ve farním kostele sv. Štěpána, když mu byla přinesena radostná zpráva o šťastném zrození druhého syna. Byl pokřtěn snad ještě téhož dne; nesen do kostela ve vznešeném průvodu zástupců úřadů a předních rodin městských a dáno mu jméno domácího světce, mučedníka z dob římských, rodáka valencijského. S narozením světcovým jsou spojeny četné legendy, rodný dům jeho byl později proměněn v kapli, která doposud stojí.

Nedostatek svědectví nedovoluje nám vyhlásiti dětská leta příštího světce. Akta procesu kanonizačního jich neobsahují, poněvadž při něm nebyli slyšeni svědkové tohoto období jeho života. Tribunálové vyšetřující jeho život zasedali daleko od Valencie, v Toulousu,

Avignonu, Neapoli a bretoňském městě Vannes, místě úmrtí světce. A jiných písemných pamětí o dětství Vincencově není. Toliko kartuzián kláštera Porta Coeli zaznamenal: „Slyšel jsem vypravovati, že byl mistr Vincenc ve svém mládí povahy dobré, zbožné a nakloněné ke kajícínosti, takže téměř všichni žasli nad tím, jak počestně hovoří ve svém mladickém věku.“

Dítě bylo zbožně vychováváno se sourozenci — z nich vynikl bratr Bonifác, potomní generál řádu kartouzského — a vedeno k úctě ke kněžím, jimž líbalo ruku. Temperamentem byl Vincenc pravý Valencian, veselý a činný. Jeho víra byla rázu mužného a dobyvatelského, jak se rozumí u obyvatelů města, jež byli ve stálém sporu s Maury a Židy. Hochovi se jistě dostalo pečlivého vzdělání, zvláště v logice. Měl jediné přání: státi se knězem; v úmyslu tom ho podporoval moudrý otec, který mu záhy opatřil církevní beneficium, příjmy z kaple sv. Anny, třebas mu bylo teprve 11 let.

Vincenc, vzdav se po několika letech beneficia ve prospěch bratrův, rozhodl se se svolením rodičů vstoupiti do řádu dominikánského. Středověká Valencie oplývala kláštery. Byli tu benediktini, augustiniáni, karmelité; ale převahu měli františkáni a dominikáni. Řád sv. Dominika se těšil ve Španělsku velké oblibě — byl jeho zakladatel rodem Španěl z Calaruegy v Leonu — rozšířil se během 13. století po všech zemích západní, střední i jižní Evropy a nabyl velkého významu pro vzdělanost evropskou: dominikáni byli universitními profesory, kazateli, učenici, umělci, bojovníky Církve. Na svůj úkol kazatelský se musil dominikán připravit mnohaletým studiem a modlitbou v ústraní kláštera. V Katalonii, jejíž částí byla Valencie, rozvinul řád usilovnou činnost za vedení sv. Raimunda Pennafortského.

ho († 1275). Sv. Vincenc vynikal schopnostmi, které se v řádu kazatelském mohly velmi dobře rozvinouti. V sedmnácti letech oblekl tedy roucho sv. Dominika. Bylo to roku 1367, kdy řád měl dobu svého prvního rozkvětu za sebou. Mor, který zuřil v Evropě kolem polovice 14. století, vylidnil také kláštery. Prořídle řady mnichů byly nakvap vyplněny mnoha členy nehodnými, kterým se velmi zalíbilo dáti se živiti zbožnými věřícími. Majetek klášterů vzrůstal, rostla však i nechuť zachovávat přísná pravidla, příkaz mlčení, společného stolu, studia, modlitby a chudoby. Drsný ideál zakladatele řehole zapomenut. Ani dominikánský klášter valencijský se nevymkl všeobecnému úpadku. Ne však všichni jeho členové dali se jím strhnouti. Výchova sv. Vincence byla svěřena rukám přísného novicmistra, pod jehož vedením si zvykl novic drsnému životu kajícímu, takže později budil obdiv. Jeho stálost byla podle krásné legendy podrobena zkoušce velmi těžké. Přišla do kláštera jeho vlastní matka, které se zželelo syna „ztraceného“. Prosbami a slzami nutila syna, aby se vrátil domů, do života, kde jediné může nalézt štěstí. Syn zakolísal, ale brzy se vzpružil a podařilo se mu přesvědčiti matku, že opak jejích tužeb je pro něho spásou. Smutna se vrátila, ale po čase se smířila s novým způsobem života milovaného syna.

Sv. Vincenc se cítil velmi šťasten v řádu sv. Dominika, s nímž se profesí (r. 1368) navždy spoutal. S chutí se oddal nyní studiu, nezanedbávaje modlitby. Jeho klášter valencijský patřil k provincii aragonské. Každý nadaný její člen byl určen k patnáctiletému cyklu studijnímu. Rok se učil gramatice, čtyři leta logice, dvě leta fysice — pak byl po dvě leta profesorem logiky, následovala dvě leta studia sv. Písma — potom vyučoval zas po dvě leta fy-

sice a po nich se oddal na rok prohloubenému studiu theologie. Studium nebylo konáno v témž klášteře, neboť každý klášter provincie měl jinou odbornou kolej, na př. Gerona gramatickou, Lerida logickou, klášter ve Valencii podával vzdělání ve fysice. Ale středisko studia — studium generale — bylo v Barceloně (vedle logiky, fysiky a metafysiky bylo zde pěstováno studium Písma a jazyků orientálních). Cyklus studijní zakončován jednoročním pobytem na některé slavné universitě v Paříži, Bologni nebo Toulouse, kde mladí dominikáni, jsouce dobře připraveni, vynikali nad ostatní studenty.

Jak prošel náš světec tímto dlouholetým studiem? Pro něho bylo předběžné studium výjimečně zkráceno, poněvadž vstoupil do řádu jsa už poněkud vzdělán. Určena mu jen dvě leta logiky. Dominikáni se při vyučování přidržovali Aristotela, jehož nauku sv. Albert Veliký a sv. Tomáš Akv. ve století předešlém tak velkolepě objasnili. Bohužel, neměli nástupců sebe hodných. Nastává úpadek scholastiky: projevuje se nadměrným zneužíváním Aristotela, jehož logika nalézá takovou oblibu, že se její studium v sedmeru svobodných umění roztáhlo na úkor věd pozitivních (včnuje-li se těmto někde sotva rok studia, ona zaujímá jich až pět). Z nadměrného studia logiky zbyl našemu světci pro vždy sklon k podrobnému členění látky, k nesčetným divisím a subdivisím — postup, kterým dosahoval jeho duch řídké ohebnosti.

Je jisto, že si učitel teprve vyučováním osvojí dokonale látku svého předmětu a prohloubí jeho znalost. Tak se dělo i sv. Vincenci, když byl povolán do Leridy za profesora logiky. Chopil se svého úkolu opravdově, že přivábil svým osobitým výkladem suché látky množství i světského posluchačstva. Byl vzorem

profesora, který se nespokojuje s tím, čemu se kdysi naučil, ale hledí své vzdělání ze starých i nových zdrojů stále doplňovati, vlastním přemýšlením dokonale látku proniknouti, jak nám dokazují jeho pozdější pojednání z oboru logiky a filosofie.

Takto byl Vincenc nejlépe připraven na další studium posvátných věd: sv. Písma a theologie a skrze ně na svou budoucí činnost apoštolskou. Opustil tedy Leridu, vrátil se na čas do Valencie, kde se asi obíral fysikou, a pak byl poslán do Barcelony na studia biblická.

Dominikánské učiliště biblické v Barceloně mělo jako středisko studií orientálních málo soupeřů za tehdejší doby. Majíc vynikající učitele, mělo vzdělávat křesťany, aby byli schopni přesvědčiti Maury a Židy o pravdě křesťanské, pro úkol velmi nesnadný, uvědomíme-li si povahu obou jinověrců, velmi nepřístupnou autoritativnímu poučování. Křesťané, žijíce tu vedle Maurů a Židů a jsouce plni horlivosti náboženské, neradi se vzdávali naděje v rychlé obrácení jejich. Bylo však třeba, aby si při tom počínali velmi pozitivně, proto byli posluchači biblického učiliště už zasvěcováni, třebas ještě skrovnou měrou, do kritiky exegetické a historické. Sv. Vincenc mohl později velmi dobře zužitkovati vědomosti, jichž na tomto učilišti nabyt. Naučil se zde hebrejsky, aby se po letech mohl přiti s rabíny, dostalo se mu přesného poučení o mravech Židů za doby Kristovy, jak je patrné z pozdějších jeho kázání. Byl uveden do studia Písma, v němž třeba hledati základy dogmat a morálky, důkladně se obeznámil s mistrem božské vědy, sv. Tomášem Akvinským, a napájel z tohoto mocného zřídla svůj rozum, svou duši a své srdce. Maně se nám tu vtírá obraz: světec sedí ve své barcelonské cele,

skloněn jsa nad hebrejským textem nebo nad komentářem řádového bratra Tomáše Akvinského.

Po tomto studiu měl sv. Vincenc — podle stanoveného pořádku — učit dvě leta fysice. Bylo by zajímavě vypátrati, zdali si tu počínal stejně, jako když byl profesorem logiky, zda sledoval nové fysikální pokusy, konané v Anglii a Paříži (Buridanem a j.), či se spokojil tentokráte se starými názory Aristotelovými, tradovanými v prostředí dominikánském. Bohužel nejsme o tom nijak zpraveni, i musíme dáti přednost domněnce druhé. Ostatně bylo to jeho přechodné zaměstnání, jež už po roce opustil (kolem r. 1377), aby dokončil theologická studia na universitě v Toulouse.

Universita v Toulouse byla založena v době, kdy první druhové sv. Dominika vedli boj proti bludařům Albigenským, a měla býti tvrzí pravověrnosti proti nim. Byla také v úzkém spojení s řádem dominikánským a jejím úkolem bylo šířiti nauku sv. Tomáše, jehož tělo bylo uloženo v řádovém chrámu toulouském. A tak pokračoval sv. Vincenc ve svých studiích, maje stále na očích drahé pozůstatky svého velkého a milovaného učitele. Pobýtem v Toulouse se také jeho školní vzdělání končí.

II. VE VALENCII

Vzdělav dostatečně svého ducha a prohloubiv svou duši, přijal Vincenc kolem roku 1378 kněžské svěcení. Nyní byl dokonale připraven pro odpovědný úkol mnicha řádu kazatelského. Nastává pro něho období velmi horlivé činnosti. Dlouholeté studium a uzavřenost nezbavují ho smyslu po potřebě života. Stává se záhy mužem velmi činným, výmluvným kazatelem a vlivným politikem, smířícím soud-

cem, rádcem králů a zpovědníkem i ministrem královny Jolandy.

Jako člen dominikánského kláštera ve Valencii a lektor theologie je povolán, aby konal veřejný kurs bohovědný v tamní katedrále, určený především světskému kněžstvu, pro jehož výchovu tehdy ještě nebylo seminářů. Podle staré tradice vykládal po šest let epištoly sv. Pavla s takovým zdarem, že se mu koncem roku šestého dostalo titulu mistra theologie.

Vincenc se stal záhy osobou velmi váženou nejen v rodném městě, ale i v širém okolí jeho. Proto býval volán za rozhodčího ve sporech jednotlivců i celých společností. Příklad: Laikové se rádi dávali pohřbívat na hřbitovech klášterních. Z toho vznikl spor mezi řády žebravými a kněžstvem světským. Vincenc, jsa jedním ze soudců, oznámil veřejně rozsudek. Rozvíjel i činnost sociální. Opatřil na př. místa veřejným dívkám, které obrátil k počestnému životu.

Jeho vyhraněná osobnost vábila i odpuzovala. Měl také nepřátele ne bezvýznamné. Stíhal jej sám velký inkvizitor aragonský Mikuláš Eymeric, kde jen mohl. Ale uškoditi mu konečně nemohl, poněvadž Vincenc měl ještě mocnějšího ochránce — samého papeže avignonského Benedikta XIII., který jej r. 1395 povolal k svému dvoru. Po sedmnácti letech opouští tedy rodnou Valencii muž uzrálý zkušenostmi, jehož věhlas je znám po celé vlasti.

III. NA DVORE PAPEŽSKÉM V AVIGNONĚ

Následující čtyři leta prožije Vincenc v Avignoně u dvora papeže Benedikta XIII., někdejšího kardinála aragonského Petra z Luny, s kterým se již dříve poznal. Byl to ctižádostivý a svéhlavý, ale jinak mravně bezúhonný a

velmi obratný muž. Aby svému dvoru dal lesku a upevnil své kolísavé postavení, ohrožené politickými záměry krále francouzského, shromáždil ve svém skvělém paláci avignonském nejpřednější duchy své obediencie. Vincenc byl jedním z nich, také filosof a biskup Petr z Aliaka, známý nám z procesu Husova, Mikuláš z Clamenges, rektor pařížské university a. j. četné osobnosti, jež i napotom zasahují do života světoova.

Avignon byl tehdy velmi významným duševním střediskem, „křižovatkou myšlenek“, kde se stýkali vyslanci byzantští, usilující o náboženskou jednotu a vyděšení nebezpečím tureckým, s průkopníky humanismu, udržujícími tu ovzduší, vytvořené před lety pobytem Petrarkovým. Nechyběli mužové živého vědění, prostí předsudků, smělí novotáři. Co asi o nich soudil Vincenc, jenž nabyl vzdělání velmi uceleného, ale starými metodami? Co soudil o vznikajícím humanismu, co o návrzích církevních reforem, o nichž se tu potichu hovořilo? Na otázky ty odpovědět nemůžeme. Nesporné je zajisté, že se tu jeho duševní obzor velmi rozšířil. Jeho zvědavého ducha zajímala také velmi bohatá knihovna papežská.

Skvělou družinou papežskou Vincenc nikterak nebyl zastíněn, jak patrně z věrohodné tradice, že mu papež nabízel hodnost biskupskou, ba i sám klobouk kardinálský. Jisto je, že byl rádcem papežovým, jeho osobním kaplanem a zpovědníkem. V Avignoně se cítil Vincenc jako doma nejen proto, že jazyk provencalský byl blízký jeho nářečí valencijskému, ale i že tu měl řeholní bratry, obývající v klášteře, jehož budova i chrám vynikaly krásou, nádherou i rozsáhlostí. Sem se světec ubytoval, kdykoli kolem paláce papežského řinčely zbraně.

IV. MYSLITEL

Život, vyplněný činností neirozmanitější, nezakryl Vincenci hlubiny myšlenek. Pokusme se nyní, jsouce vedeni jeho spisy, proniknouti do duše světcovy a objeviti její poklady! Jeho zbožný, ale myslivý duch nespokojil se s přijatým dědictvím, nýbrž si je hleděl opravdu a cele osvojiti — pro sebe i pro jiné, aby mohl z pokladů svého ducha rozdávat. A také štědře je rozdával ve spisech filosofických, theologických i mystických, své srdce rozlil do nesčetných a nesčetných kázání, jež jsou nám zachována.

Nejprve si všimněme jeho *Pojednání o duchovním životě*, které věnoval především svým duchovním bratřím, aby je rozvážně vedl k dokonalosti! A bylo toho tehdy opravdu třeba. My ovšem ve spise hledáme jeho původce, který se tu bezděky podává jako vzor k následování.

Mluvě k řeholníkům, jimž život kající je příkazem, klade důraz na dobrovolnou chudobu a mlčení. Tak toho žádá řehole dominikánská, ale v činném životě, jaký světec vede, se snadno na oba příkazy zapomíná. Jak milovati chudobu, když člověk je slaven a zahrnován dary? Jak mlčeti, když jest třeba tolik rozmlouvati a tolik věcí vyřizovati? Ale světec je si vědom, že jeho hodnota mravní a jeho vliv se vykupují chudobou a že jeho myšlenka nabývá hloubky mlčením.

Účelem chudoby a mlčenlivosti jest očistiti duši a učiti odříkání. Světec proto napomíná, abychom si byli vždy vědomi vlastní nedokonalosti před Bohem, i když konáme dobro. Takto se pokořivše a očistivše jsme schopni rozjímati o Bohu. Kdo viděl Boha, je pak teprve s to konati dílo Boží na zemi.

Následují rady pro život. Světec mluví o ži-

votě řeholním, o jeho řízení, o zpovědi, poslušnosti k představeným; zdržuje se u jídla a pokazuje na závady dobrého bydla pro život mravní. Je třeba odolávat tomuto nízkému pokušení a žít více duchem. Na tomto místě nám spisovatel prozradil, jak si sám počínal při studiu. Zavrhuje noční práci. Myšlenky však, jež jsme večer vložili do svého ducha, uzrávají přes noc. Nechť jsou to především myšlenky o Bohu! Studium vůbec je třeba spojovati s modlitbou, ano přerušme práci ve vhodnou chvíli a oddejme se modlitbě, a jestliže je náš zápal pro Boha ještě mocnější, nemeškejme a pospěšme do chrámu, vrhněme se na kolena a vzývejme Boha! To je pravá plnost duševního života.

Světec však nezapomíná, že všechno to duševní bohatství, vnuknuté studiem i modlitbou, patří stejnou měrou ostatním lidem. I rozepisuje se se zápallem o kázání, v němž kněz podarovává svoje věřící poklady duchovního života — z lásky, z horoucí touhy zachrániti jejich duše a zabezpečiti jim nebeský ráj.

Takový je asi obsah světcova Pojednání o životě duchovním. Jakým duchem je dílo psáno? Je to duch mužný a silný, opak zženštilosti. Přísné rady dává, ne sladkou hudbu lásky. V tom je protivou svého současníka Gersona. Právě touto stránkou zbožnosti Vincencovy byli mnozí připoutáváni. Praví se tak na př. o sv. Ignáci z Loyoly. I dnes četní katolíci rádi berou do ruky malý traktát, napsaný před pěti staletími pro několik mnichů dobré vůle.

Zajímá především lidi rozumové, uče je spojovati v jediný ideál studium a život modlitby. Tento intelektualism sv. Vincence Ferrerského je velmi obezřetný, jasný, neztrácí se ani v preludech ani v smělych představách kvetoucí tehdy mystiky německé, pěstované členy téhož řádu kazatelského — mistry Eck-

hartem, Taulerem a Susonem. Svým stanoviskem k vědění lidskému se sv. Vincenc zcela liší od současného skladatele „Následování Krista“, který opovrhne pošetilou zvědavostí lidskou. Náš světec pokračuje ve velké, prosté a přímé tradici intelektualistní sv. Dominika a Tomáše Akvinského. Klade důraz na studium a kázání, vyjadřuje jen ideál, za nímž má tihnouti člen řádu sv. Dominika: osvojiti si pravdu, žítí pravdou, Bohem, nejen pro sebe, ale i pro jiné.

Rozum uvažuje, rozjímá, spojuje důvody v řetěz. Přidruží-li se k srdci, dovede přesvědčovat. Tak si počínal sv. Dominik, maje obránit křesťanství 13. století proti bludům Valdenských a Albigenských. Doba, v níž žil sv. Vincenc, se ještě více vzdalovala od pravdy. Proto náš světec hořel touhou ji zachrániti, jako apoštol moudře užívaje darů svého rozumu i srdce.

Filosofie nebyla pěstována v řádu dominikánském neodborně a pro pouhou potěchu ducha. Myslitelé řádoví, majíce za vůdce Aristotela a sv. Tomáše Akvinského, usilovali o poznání skutečnosti. Chtěli poznati pravdu vědecky, aby opřeli o bezpečné závěry zjevená dogmata víry křesťanské. A tu se vnucovala především otázka, jakou hodnotu má náš rozum, naše schopnost poznávací a usuzovací. Jak by bylo pošetilé, zasvětit život myšlenkové práci, kdyby naše myšlení nevedlo k ničemu! Kdyby snad bylo klamem, kdyby mělo jen subjektivní platnost, kdyby nedospělo k cíli, k poznání Boha!

Tak asi uvažoval sv. Vincenc. Kdyby člověk musel dojít k závěru, že nemůžeme poznati nic mimo svět smyslový, všechn ideál by byl pouhým preludem. Bylo nutno rozhodnouti tuto záhadu mysliteli té doby, kdy se ohlásil nový směr myšlenkový, nesoucí v sobě

prvky agnosticizmu a subjektivismu. Mistři slavné university pařížské valem opouštěli aristotelský realismus a přijímali názory Occamova nominalismu. Occam vycházel z dialektiky scholastické a proto bylo třeba s této strany jej potírat.

Sv. Vincenc tak učinil ve dvou pojednáních: *Pojednání o dialektických suposicích. Znamenitá otázka o jednotě všeobecného pojmu.* Co je suppositio a jak souvisí s problémem nahoře uvedeným?

Své myšlenky vyjadřujeme větami, jejichž nejjednodušší součástí je slovo. Při použití slova jde o to, jaký význam vůbec může mít a v jakém významu je ho užito ve zvláštním případě. Užití slova v nějakém smyslu — to je suposice. Řeknu-li: Člověk je živoucí tvor, nadaný myslí, užil jsem slova „člověk“ v určitém smyslu. Ale mohu též říci: Člověk je substantivum. Člověk je pojem druhový. Člověk je bytost smrtelná. Zabývá se suposicí, zkoumá náš myslitel jednak představu, její označení — slovo, jednak činnost ducha, která spojuje slovo s představou.

Suposicí se rozvíjí značná část naší duševní činnosti vzhledem ke skutečnosti, neboť v suposici se projevuje především, jak chápeme skutečnost, pak také obsahuje element logického soudu. A nyní je nám jasno, proč se Occam i sv. Vincenc, řešíce otázku filosofického realismu, zabývají suposicí. Occam vidí v suposici prvek převahou subjektivní a přisuzuje tuto vlastnost (subjektivnost) veškeré poznávací činnosti lidské. Sv. Vincenc se snaží ukázati to, čím se v suposici obráží vnější skutečnost. Dochází tedy k realismu — závěru zcela opačnému. Názor Occamův bývá označován jako nominalismus.

Středověcí myslitelé zastávali, pokud se týče povahy všeobecných pojmů, trojí názor:

nominalisté viděli ve všeobecných pojmech (universalia) pouhá slova (nomina), jimiž shrnujeme množství jednotlivých představ. Opak tvrdili realisté, přisuzující všeobecným pojmům samostatnou realitu mimo jednotlivé věci a před nimi existující. To je tak zv. extrémní realismus Platonův a jeho středověkých následovníků. Sv. Tomáš (s ním filosofie scholastická) se přidržoval umírněného realismu, tvrdě, že všeobecně má v jednotlivých předmětech svůj korelat,¹ avšak forma všeobecnosti pochází od poznávajícího subjektu. Sv. Vincenc přijímá názor sv. Tomáše a odmítá v řečeném pojednání Occamův pojem suposice a názory na něm založené. — Kdo by viděl v zápolení těchto směrů plané hádky, neuvědomuje si důsledky toho kterého názoru pro stanovení pojmu jsoucna, pro teorii poznání a pojmy mravní.

Těmito filosofickými pojednáními projevil sv. Vincenc sdostatek bystrost a hloubku svého myšlení. Vznik jejich spadá do doby jeho působení v Leridě. Představme si mladého profesora, jak prochází chodbami kláštera zahlubán v přemýšlení, aby rozřešil nesnadný problém! Jak byl asi šťasten, když zvítězil nad jeho nesnázemi a našel důvody, jimiž by potřel mlhavý agnosticismus Occamův a obhájil práva lidského rozumu! V pojednání samém marně hledáme místa, jimiž by pronikla na venek osoba autora. Je právě znakem objektivnosti myslitelů, jako byl sv. Tomáš nebo Vincenc, že jejich díla jsou tak neosobní. Nehledaliť slávy pro sebe, ale pravdu pro ostatní lidi. Ano, sv. Vincenc byl pronikavý myslitel. A mluvící po lidsku, skoro bychom litovali, že ho činný život odvedl od práce myslitelské, neboť doba jeho – rozhraní sto-

¹ Jímž jsou společné znaky všech stejných nebo podobných věcí.

letí čtrnáctého a patnáctého — neměla silných duchů, kteří by čelili vzmáhající se skepsi.

Tato skepse se neomezila na filosofii, přešla v obor theologický a ohrožovala dotud pevnou víru středověkého křesťanstva. Occam, který zasel skepsi na poli filosofickém, upírá lidskému rozumu schopnost vyššího poznání, odvážil se zmenšiti též práva božská a papežova. A proto se snažil sv. Vincenc potíratí jej i v oboru theologickém. S bolestí ovšem pozoroval kolem sebe, jak theologie pozbývá vůdčího postavení mezi vědami, jak se společnost vymaňuje z vlivů Církve, jak se umenšuje papežská moc. Vzmáhají se různé sekty, které těží ze vzrůstající nespokojenosti s kněžstvem a jeho pohoršlivým životem. Albigenští byli potlačeni, ale zůstali Valdenští a rozšířili se do Německa i do zemí slovanských. I v lůně Církve se tvoří skupiny myslitelů ne zcela pravověrných, jako byli fraticelové, beguini (beghardi), bratři svobodného ducha. V Anglii povstává Wiclef a jeho příkladem v Čechách Hus. Všude se zvrací dosavadní pevný řád. Tvoří se moderní národní státy, jež se stavějí k Církvi nepřátelsky. Věci časné se tolik rozmohly, aby škodily věcem duchovním.

A scholastika! Pošetilé a pedantické hádky jejších tehdejších vyznavačů znehodnotily ji duchům, kteří našli jiný zdroj myšlenek v oživujícím pohanském starověku, v humanismu. Humanisté nezřídka přijímají za svůj Occamův nominalismus, v bojích pak francouzských králů s Církví vyvíjí se politický směr, zvaný gallicanismem, který zejména na půdě francouzské upírá papeži svrchovaná práva. A tak ve třech oborech, theologickém, filosofickém i politickém, utvářejí se dva potírající se proudy, papežský a protipapežský. Západoevropský rozkol na trůně papežském dovršuje pak všeobecný zmatek.

Moc papežská má věrné zastánce zvláště v řádě dominikánském, který byl založen za největšího rozkvětu Církve, ve století třináctém, aby hájil její jednoty v učení proti bludařům. Sv. Tomáš, církevní učitel a ozdoba řádu, uvádí do svých spisů myšlenky o duchovní moci papežské, ale samostatného pojednání o Církvi nenapsal. Jeho doba ho neměla ještě zapotřebí. Úkol ten čekal na svatého Vincence Ferrerského.

Katolické prostředí, z něhož vyšel, ovzduší, nedotčené pohanským humanismem, v němž byl vychován, a posléze několikaletý pobyt na dvoře papeže avignonského, utvrdily světce v myšlence o dominujícím postavení Církve ve světě. Co však přijal dědictvím, to sám promyslel a předložil křesťanstvu své doby, které se jalo uvolňovati své pouto s papežstvím. Proto, jsa starostliv o jeho budoucnost, podal mu nauku o Církvi, shodnou s vůlí Boží a zájmy lidstva. Učinil tak v *Traktátu o schismatu*, jehož hlavní vývody došly po staletích potvrzení v konečném prohlášení neomylnosti papežské na sněmu vatikánském.

Sv. Vincenc se zabývá ve svém traktátu monarchickou povahou Církve. Tvrdí, že v jejím čele nemohou býti dva papežové. Jen jedna Církev byla ustanovena Kristem a její jednotu vyžaduje, aby měla jen jednoho správce. Jen tedy jeden z obou papežů může býti pravý. Je potřebí to vyšetřiti a pravému nástupci sv. Petra neodpíráti poslušnost. Už Aristoteles prohlašoval ve své Politice monarchický princip vládní za nejlepší. Papež je postaven nad koncily. Papežství má svůj základ v řádu absolutním, ale je založeno též na skutečnosti. Vévodí všemu řádu pozemskému. To je zásada středověkého křesťanstva, pojatá v celé své šíři.

Vincencova kniha je věnována jednomu

králi, ale obrací se na všechny křesťany. Není psána nepřístupným tónem traktátu dogmatického. Vrací se v ní opět a opět slova bible, aby bylo jedno stádo a jeden pastýř. Ozývají se v ní také všechny velké myšlenky církevních Otců a učitelů středověkých o uspořádání křesťanské jedynovlády. Jakoby v ní byl ztělesněn středověk, obracející se s výčitkou k době nové, že opustila společnost Kristovu.

Jak neutěšený obraz poskytovala doba! V Kastilii a Aragonii anarchie, ve Francii neustává stoletá válka s Angličany, zuří tu válka občanská, loupí stupkové, v Itálii boj Velfů s Gibeliny, v Německu svatá říše na vrcholu bled, v Anglii a Čechách bludařství. A toto křesťanstvo mezi sebou se svářící je nad to ohrožováno Turky, kteří již mocně dorážejí na Balkán. Přimysleme si k tomu ještě anarchii myšlenkovou a mravní rozklad tehdejšího lidstva — a obraz je v hlavních rysech načrtán.

Také společnost středověká je v přerodu. Rytířstvo ztrácí důvod své existence vynálezem střelné zbraně, i šlechta se zvolna vyřazuje, měšťanstvo se pídí jen za statky hmotnými, lid se hrne do měst, aby tu zahálel. Kněžstvo už není s to, aby zlo společenské napravovalo. Knížata duchovní jsou především knížaty a kněžstvo, jehož většina zřídka slouží mši, kleká na pouhé vykonavatele svateb a pohřbů. Pořádek sociální je ohrožován revolucí a komunismem. Všude nejistota, nedostatek osobní bezpečnosti. A schisma přidává k tomuto vření společenskému ještě kvašení náboženské. Je velkým pohoršením pro víru rozvrácené společnosti. Církev Boží není už takřka viditelná.

Takový rozvrat křesťanstva stále horší a horší má světec náš před očima. Není divu, že podléhá představě o konci světa, o blízkosti posledního soudu. A není jí soužen jen sám.

Přes to nemůžeme ho v této věci ztotožňovati s množstvím stejně přesvědčeným o blízkosti konce světa, které chce znáti nejnepravděpodobnější detaily jeho. Evangelium ho poučilo, že konec světa přikvačí znenadání, ale že jen Bůh zná den a hodinu jeho. Ve svých kázáních jen s touto výhradou o konci světa mluví. Také se neodvažuje slovem Ancikrista označovati určitou osobu: tureckého sultána nebo některého z pochybných papežů nebo konečně nějaký zjev, nebezpečný pro víru. Když je rozkol papežský skončován, když stoletá válka, vedená na půdě francouzské mezi Francouzi a Angličany, na čas ustoupí příměří, přestane světec vplétati do svých kázání konec světa. To je odkaz, že není ovládán fixní ideou, že se dovede kontrolovati. Přes to jej jeho chmurné myšlenky velmi trápí. Zvláště se obává, aby konec světa nepřekvapil lidstvo v tak hrozném rozkladu, kterému Církev, sama jsouc rozvrácená, nemůže zabrániti. Jak odvrátiti hněv Boží? Vincenc máje vynikající postavení v tehdejší společnosti jako zpovědník papežův, rádce králů a ne poslední člen řádu kazatelského cítí hroznou odpovědnost za zločiny lidí, jež by měl poučovat, povznášet. Nemůže sedět klidný v paláci papežském. Jeho zrak se jasní. Začíná prohlédat Benedikta XIII. Nelíbí se mu jeho sobectví. Dokonce nesnese pohledu na boj, který vedou vojáci papežští proti oblehatelům paláce avignonského. Neschvaluje branný odpor papežův. Krise jeho duše se vyvrcholuje. Onemocní. Leže na slamníku v dominikánském klášteře avignonském, má vidění. Zjeví se mu Kristus, provázen jsa sv. Dominikem a Františkem. Vyléčí ho a svěří mu důležité poslání: chodit světem a kázat pokání, „aby jím obracel a napravoval lidi před příchodem Ancikristovým.“ Tak se sám později o tomto poslání vyjádřil.

Krise mine. Světec je vyléčen. Pocítí opět sílu vůle a nic už ho nezdrží v Avignonu. Musí do světa kázat křesťanský ideál, jenž v lidstvu upadl v zapomenutí. Proto se řítí v zkázu. Třebas pocífuje k soukromé osobě papežově nechuf, ještě je přesvědčen o jeho pravosti. Žádá ho tedy o propuštění a o dovolení, aby směl všude kázat. Marně se snaží Benedikt XIII. zadržeti jej u sebe, připoutat snad i kloboukem kardinálským. Konečně světce propustí, ano dá jeho poslání úřední ráz, ustanoviv jej legátem a latere Christi.

22. listopadu r. 1399 vydal se tedy Vincenc na cestu. Kudykoli krácel, všude jej předcházela pověst divotvorného muže a věhlasného kazatele.

V. APOŠTOL ZÁPADOEVROPSKÉHO KŘESŤANSTVA

Přistupujeme k líčení nejdůležitější části života našeho světce, k posledním dvaceti letům, kdy rozvinul apoštolskou horlivost pro spásu mravně pokleslého křesťanstva západoevropského, kdy veden jsa duchem Božím vykonal dílo nadlidské, jímž se zapsal do dějin Církve jako osobnost odlišná v nesmírném zástupu světců a světic jejích.

Jde o dobu mezi 22. listopadem roku 1399 a 5. dubnem 1419, dnem úmrtí světce. Koncem listopadu 1399 opouští Vincenc v hodnosti papežského legáta Avignon, aby procházel městy a městečky španělskými, francouzskými i italskými a slovem i příkladem zachraňoval ohroženou spásu duší. Středověk se honosil mnoha vynikajícími kazateli — uveďme aspoň Bernardina Sienského pro Itálii a Bertholda Řezenského pro Německo — ale žádný z nich se nevyrovnal sv. Vincenci velikostí do-

saženého úspěchu, inteligencí a rozsahem území, v němž apoštoloval.

Určiti zcela bezpečně všechny kraje a země, kde světec náš kázal, je nemožno, ale přece se tak dá zhruba stanovit. Jeho poslání bylo vyhrazeno zemím křesťanským, které byly v době rozkolu papežského rozděleny na tři části. Svatý Vincenc se musel omeziti hlavně na země poslušenství avignonského papeže Benedikta III. Byly to země po obou stranách východních Pyrenejí, Kastilie, Katalonie, Languedoc (hl. m. Toulouse), francouzské Alpy a Piemont. V Itálii snad poněkud i přešel hranici poslušenství papeže avignonského, ve Francii také — zvláště po skončení schismatu — rozšířil ještě území svého působení.

Lidová zbožnost ovšem značně zvětšila okrsek jeho působnosti. Ještě mnohé kraje a mnozí národové² by se byli rádi pochlubili, že i k nim obracel svatý kazatel svá spasitelná slova. Ale tu už jsme ve světě legend, jež se nedají archiválními záznamy ověřiti. Prvním životopiscem světcovým byl málo kritický Ranzano, který psal 30 let po smrti Vincencově. Bolandisté nebyli ještě s to objasniti mnohé záhady života světcova. Také ne valencijský krajan jeho Teyxidori, žijící ve stol. 18. Teprve v 19. stol. P. Fages shromáždil všechny materiál k životopisu slavného kazatele, ale neuměl ho náležitě využiti. Konečně tak učinil Gorce v díle „Bases de l'étude historique de Saint Ferrier (1924).

Sledujme nyní zhruba apoštolské cesty Vincencovy! V letech 1400—1403 káže v městech provencalských, přejde v kraj Dauphiné, do Piemontu a Savojska, v údolích alpských se věnuje sektě Valdenských, v r. 1404 přijde ve Freiburgu švýcarském na hranice zemí obyvatelstva německého, na podzim t. r. ho zastihne-

² Anglie, Belgie, Gascogne, Navarra a j.

jeme v Lyoně, v l. 1405—8 v Janově, dojde bezpochyby až do Padovy a snad přes Bolognu až do Říma. Vrací se severní Lombardií do Francie, účastní se koncilu v Perpignanu (1408 1409), vstoupí na půdu španělskou, navštíví Barcelonu, rodnou Valencii, kde se omešká několik měsíců, a obrátí se pak na jih do Murcie, zajde snad i ke králi maurskému do Granady, pak zamíří opět na sever Starou Kastilií do Toleda (r. 1410), onemocní, stařec šedesátiletý, únavou nepřetržité cesty za parného léta, ztráví pak následující vánoce na dvoře krále kastilského v Aylonu, směřuje k Valladolidu, Leonu a snad i k sv. Jakubu do Kompostely, pak se obrátí k východu do Aragonie, kde v Caspé zasahuje i do volby vladaře aragonského, objeví se znova v rodné Valencii a dá se odtud přeplaviti na ostrov Mallorku. Když pak kázal nějakou dobu ještě v Aragonii a Katalonii, přejde zas do Francie, zmítané „stoleťou“ válkou mezi Francouzi a Angličany, má r. 1415 rozhodné slovo při skoncování papežského rozkołu, v roce následujícím ho vidíme v krajinách Languedoc, Rouergne, Auvergne, Bourbonnais, v Lyoně, v území vévody burgundského, ke pobývá déle r. 1417. Pak káže v povodí Loiry v městech Bourges, Tours, Angers, Nantes, mešká u vévody bretoňského ve Vannes, u krále anglického v Caen v Normandii a vrátí se umřít do bretoňského města Vannes. Stalo se tak 5. dubna 1419.

Jak je snadno vypočítati zhruba cesty světcovy, ale prožijevme je v duchu a představme si, že byly konány na pomalém oslu, který nesl světce jen několik hodin denně! Jen někdy bylo třeba zrychlití postup, byl-li Vincenc volán na určený den ke koncilu nebo k nějakému vladaři.

Světci také nešlo o to, aby prošel co nejvíce končin, ale byl-li už v nějaké krajině, chtěl tu

vykonati své apoštolské dílo s velkou pečlivostí. A vskutku, takřka všichni lidé toho neb onoho kraje, který měl to štěstí slyšeti zaníceného kazatele, mohli míti užitek z jeho slov. Vždyť na zprávu, že se světec s průvodem svým blíží, spěchali věřící se všech stran, aby přijali spasitelná napomenutí i potěšili se ve svých úzkostech. I obyvatelé samot, zanechavše doma někoho k obsluze hospodářství a dobytka, přišli a naplnili duši starostmi o svou spásu, úpěnlivými výzvami k svornosti a ctnosti — a rozdávali pak z duchovních pokladů i těm, kdo museli zůstat doma. A tak klidil světec všude úrodu mnohonásobnou. Kraje, kde kázal, rovnají se rozsahem dohromady asi území nynější Malé dohody i s Rakouskem a Maďarskem. V každém kraji, měříme-li jej velikostí nynějšího francouzského departementu o 100 až 200 tisících obyvatel, působil průměrně měsíc a měl tu nejméně třicet kázání. Kázal pravidelně dopoledne, někdy i odpoledne, třem až deseti tisícům posluchačů, ba někdy prý i počtu několika desetitisíců. Při tom se zajisté posluchači vystřídalí, i můžeme směle tvrdit, že všichni obyvatelé kraje vylechli horlivého kazatele.

V důležitých obdobích církevního roku — v adventě nebo postě — hleděl se dostat náš světec do významnějšího města a konal tu celou řadu kázání. Někde se omeškal déle, vyžadovala-li toho politická, mravní nebo náboženská situace kraje, často se vracel zejména do údolí alpských, kde se zahostilo bludařství Valdenských.

Pravidelně pobyl sv. Vincenc v jednom městečku den. Ráno tu kázal tři hodiny za sebou, odpoledne pak se vydal odtud na další cestu, aby byl v nejbližším městečku, dvě až čtyři míle vzdáleném, na noc. Abychom si dovedli učiniti opravdovou představu o způsobu živo-

ta světce na těchto apoštolských cestách, prožijme jeden den jemu na blízku v jeho družině!

Přenesme se v duchu do některého středověkého městečka křivolakých ulic, kde byl právě světec očekáván! Na jeho náměstí se právě zřizuje lešení pro oltář a kazatelnu. Do města se sjíždějí nebo scházejí se všech stran venkované s celými rodinami. U bran stojí ozbrojenci, aby zabránili lupičským rotám vniknouti do města. Jest třeba dbáti o bezpečnost měšťanů i nesčetných příchozích a postarati se o zásobování města potravinami. Branami vjíždějí s rachotem hojné povozy, naložené moukou, obilím i zeleninou. Měšťané upravují příbytky pro vznešenější hosty, lidu stačí pro nocleh sláma nastlaná v kůlnách a stodolách. Zvláště však městští konšelé se činí, aby důstojně pohostili vzácné návštěvníky: přijdou páni rychtáři, páni ze zámku, kvardián kapucínů s družinou mnichů, opat nedalekého kláštera benediktinského také s několika bratřími, aby poslechli kazatele aúčastnili se hostiny, na jeho počest vystrojené.

Je odpoledne. Poslové, vyslaní ráno světci vstříc, se vracejí s bezpečnou zprávou, že Vincenc se již vydal se svou četnou družinou na cestu z města, kde právě kázal. Celé městečko slaví svátek. Pekař už napekl, švec i soukeník nechali práce, každý občan se už někde postavil, aby uviděl světce a jeho divný průvod. V dáli se nad cestou zdvihá prach. To už se blíží zástup kajícníků, slyšet i úryvky zpěvu. Pánové města vyšli vstříc světci, který také svůj průvod uspořádal. Jaká to směs lidstva, mnichů, kleriků, úředníků, vojáků, kajícníků ze všech vrstev společenských, v té chvíli sjednocených jednou věrou, pějících jakoby z jedné plic a jedním srdcem zanícených. Jsouce vtěsnáni v dvojitou hradbu nesčetných divá-

ků, tlačí se do města. Mnozí z nich obnažují záda a v rozhorlení se bičují.

Ale všechna pozornost se soustřeďuje na osobu světcovu. Stařec vpadlých líc jede na oslu. Jeho roucho je hrubé, odřené, záplatované, jeho bílá barva už dávno zešpinavěla prachem cesty. Sedí v bídném sedle, nohy máje v dřevěných třmenech. Je těžko všem okolo stojícím si ho dobře prohlédnouti, ale každý vidí jeho napiaté ramě, nesoucí dlouhý kříž s neumělou podobou Spasitele, křiklavě nabarvenou. Světce obklopují statní chlapíci, aby jej chránili před rozvášněným množstvím lidu, který se nejednou vrhl na světce, aby urval kus roucha nebo trochu srsti oslovy — na památku. Sotva se Vincenc dostal do města, hledí uniknouti lidu, aby si odpočinul, pomodlil se a porozjímal. Kam se uchyluje? Je-li v místě dominikánský klášter, není na rozpacích. Kdyby i pravidla řádová tak nepředpisovala, světec by vyhledal sám řádové bratry, od nichž je ustavičnými cestami odlučován. Nemůže-li však k dominikánům, přijmou jej františkáni, a není-li klášter v místě, ubytuje se u některého vznešeného měšťana, který si osobu jeho vzal na starost. Stalo se v jednom zapadlém španělském městečku, že se světec objevil na ulici a byl by býval doslova umačkán a zadušen desetitisícovým zástupem lidí, z nichž každý mu chtěl políbiti ruku. A dělo se tak po kolik dní za červencového vedra. Mysleme si tedy, že se tentokráte podařilo světci šťastně uniknouti a skrýti se ve zdech kláštera! Ale mnichové jeho nejsou bez obavy, aby množství nevniklo dovnitř, třebaš přes vysoké zdi klášterní zahrady. Světnička, kde je kazatel ubytován, není proto daleko vchodu, fortuny. Dostanou-li se k němu nemocní a zaneřádí vnitřek chrchli a strupy, nebude nesnadno tuto část kláštera po nich vyčistiti.

Vstoupiv do kláštera, zamířil Vincenc nejprve do kostela, kde se vrhl na kolena a modlil se za sebe, za množství lidu, které ho bude poslouchati, a za mnichy, kteří ho do kostela následovali a byli svědky jeho vroucí modlitby. Jak světec ztrávil noc ve své klášterní cele, o tom jsme poučeni od očitých svědků, kteří ho pozorovali skulínou ve dveřích nebo ve stropě (na př. od mnicha kláštera v Castres, východně od Toulousu). Četl, rozjímal, uvažoval, činil si poznámky a jen nakrátko ulehl, třeba na zemi, ale připraveného lůžka nepoužil. Konal to, k čemu mu na cestách za dne nezbývalo času. Když klášterní zvon svolával mnichy k matutinu (ranním hodinkám), recitoval si potichu žalmy, dávaje se unášeti jejich vroucími tóny.

Snažme se vmysleti do duše světcovy, když se oddává v tiché cele rozjímání, zatím co vítr šelestí temnou nocí v korunách stromů a kolem domů dřímajících lidí! Rozjímá o svém životě, vzpomíná blažených let, ztrávených v klášteře při tichém studiu a na modlitbách. Z tohoto míru byl vytržen vůlí Boží, aby k stáru putoval křesťanskými zeměmi, kázal slovo Boží a napomínal k nápravě, bez oddechu, nemaje místa, kde by se zastavil a odpočinul. Těšil se myšlenkou, že se v tom podobá Spasiteli, pokud se jen smrtelný člověk Jemu může podobati. Těžký úkol mu byl svěřen a světec si je vědom své nicoty, své nedostatečnosti. Přesto mu všude vzdávají velikou úctu, ale Vincenc ví, že nepatří jemu, nýbrž Bohu, jehož pomocí koná divy. Spása lidu, který ho tak ochotně poslouchá, tuze mu leží na srdci. Rád by si všecko odříkal, aby si odříkáním zasloužil milost a byl nápomocen lidu v jeho duchovní bídě. Prosí Ducha svatého, aby jeho řečí působil na nespočetné posluchače, aby se obrátili k opravdovému životu křesťanskému.

Hlasy kohoutů se ozývají, končí se noc. Hluk probouzejícího lidu se množí. Náměstí se naplňuje, zvláště kolem estrády pokryté koberci je živo. Kněží z průvodu světcova udržují pořádek, muži a ženy mají státi odděleně. Pro vzácné osoby jsou vyhrazena místa. Jinak viděti lidi v oknech, na střechách i na stromech.

Slavná mše svatá se započíná, provázena jsouc zpěvem vybraných zpěváků. Usebranost a důstojné pohyby sloužícího působí hluboce na množství kolem stojícího lidu. Hlas starého kněze se nese ještě mocně nad obnaženými hlavami, ztichá ve chvíli Proměnění, notuje vroucně Pater noster a zaznívá otcovsky ve slovech „Pán s vámi“.

Slavné bohoslužby jsou u konce. Světec svléká nádherné mešní roucho, bere na sebe černý plášť, jehož široké záhyby vlajíce odpoutávají se od těla, když vystupuje namáhavě na vyvýšenou kazatelnu. Teď mu konečně všichni patří do bledé, usměvavé tváře. Po lidsku řečeno: není krásná, nos tuze dlouhý, lícní kosti vyčnělé, pleť ožehlá větrem a sluncem. Ale brzy se zkrásní, až oči zaplanou ohněm a tváře zápalem zčervenají. Celý zjev světcův omládne. Hlas jeho zní brzy měkce jako stříbro, brzy hrozně a mocně, jako když polnice houká, proráží vzduch, provázen jsa přesvědčivým, nutkavým posuňkem. Kdysi v Toulouse, když kázal na slova „Mrtví, povstaňte a jděte k soudu“, zaburácel hlas kazatelův tak děsně a jeho pěst se tak hrozně zvedala, že celé to desetitisícové posluchačstvo jako by bylo přítomno konci světa, slyšelo hlas anděla troubícího, vidělo z otevřených nebes přicházeti Krista v zástupu světců a světic i andělů, ba slyšelo křičet v sobě vlastní hříchy.

Denní kázání světcovo trvalo dvě až tři hodiny a dovedlo posluchače tak upoutati, že ne-

dbali času, opět a opět přicházeli, aby slyšeli jeho slova, kterými roztávala jejich zatvrzelá srdce a naplňovala se lítostí nad vlastními hříchy i utěšujícím vědomím rovnosti všech lidí, kteří se mají milovati. Světec dovedl brzy býti hrozný jakoby vykonavatel spravedlnosti, brzy zas mluvil jako přítel, oslovuje posluchače slovy „dobří lidé“, přítel, který přináší smír a odpuštění, ne zahanbení a zoufalost. Zapomínal, že je papežským legátem, že je doktorem theologie, snižoval se k prostým lidem ba vě je občas krátkou mravoučnou anekdotou a zas je povznášel k výšinám vznešených pravd, když je byl rozptýlil a dopřál jim oddechu. Počínání kazatelovo bylo tak lidské, jeho kázání se pohybovalo jako lidský život mezi dvěma krajnostmi, mezi radostí a smutkem. Každý posluchač se v něm poznával jako v zrcadle, každý cítil, že na něho míří slova světcova. Největší hříšníci těžce oddychovali, cítíce své pokoření, ale zároveň potěšení, hned se viděli odsouzeni k hrozným pekelným mukám, hned zas vábeni něžným náručím Kristovým a Jeho dobré Matky. Po kázání se pak ochotně zpovíдали přítomným kněžím, aby se smířili s Bohem a lidmi, svými nepřáteli.

Nastane chvíle odpočinku. Teď se nemůže světec vymknouti jako večer při svém příchodu. Musí přijmouti pohostinství města nebo kteréhosi velmože. Účastní se hostiny jimi pořádané. Jsou přinášeny misky s jídlem nejrůznějším. Nalijí i světci vína, z něhož usrkuje, dolévaje sklenku stále vodou. Pojí také něco z prvního, nebo z prvních dvou jídel, zachovává co největší střídmost. Je v tom odříkání, ale také nutnost: nemůžeť ukládati stařec šedesátiletý denně velké výkony svému žaludku. Hosté se baví, smějí i hovoří o vážných věcech náboženských, politických, o životě tehdejší společnosti. Při tom sv. Vincenc ne-

může mlčeti. Po obědě si také nemůže dopřát klidu a odpočinku. Pozval si na tu chvíli ty, kteří s ním chtějí probrati nějakou závažnou věc nebo tuze složitý stav vlastní duše, na nějž nestačí přítomní kněží.

Odpoledne pokročilo a je třeba pomýšleti na odchod. Světec se rozloučí se vši honorací i posluchači. Někteří z nich ho ještě doprovodí do nejbližšího města závidíce těm, kteří nemají žen a dětí nebo jiných hmotných starostí, mohou jej všude provázeti, míti prospěch z jeho blízkosti a snad i s ním přispívati k obnově pokleslého křesťanstva. Na křižovatce je krátká zastávka, zde opustí světec čestný průvod z města. Uzná-li světec za potřebné, přijme nabízené mu dary, aby jich použil na opatření četné družiny svých kajícníků. Za zbožného zpěvu se pak zástup jeho vzdaluje. Stane-li se, že se kazatel pozdrží v kraji, promluví místo odpolední cesty k mnichům nebo jeptiškám tamního kláštera.

K tomuto obvyklému obrázku denní činnosti sv. Vincence přimysleme si ještě různý rámeček krajinný, velebné pozadí hor či širou rovinu, kraje bretoňské, jihofrancouzské, seвероitalské nebo španělské.

Kamkoli náš kazatel přišel, všude zanechal trvalý dojem v srdci a paměti svých posluchačů. Na cestách, před domy, na náměstí lidé hovořili o divech světcem vykonaných, a byť i v tom místě právě jiného neučinil, než byl mravní obrat, jeho kázáním způsobený. A což teprve, přidružil-li se k besedujícím někdejší stálý druh Vincencových poutí světem! Vypravoval, jak světec v bretoňském městě Vannes uzdravil hochu opařeného vařícím louhem, jak viděl lidi, vyléčené z nejrozmanitějších nemocí: vředů, malomocenství, moru, šílenství, ochrnutí, jak Murcii, španělský kraj, zba-

vil kobylek a klikorohů. Jiný zas byl svědkem zázračného rozmnožení vína nebo nasycení ohromného množství lidí, provázejících světce a utrmáčených dlouhými cestami. Kázání sv. Vincence slyšeli lidé na místech velmi vzdálených od jeho pobytu. Tak mnich na ostrově Mallorce, nemoha světce provázeti do Toleda, vystoupil na věž kostelní a vyslechl dobře jeho kázání. Posluchač kázání měl často dojem, že se kazatel jen na něho obrací, že mu vidí dobře do svědomí nebo že uhádá otázky, dříve než byly vysloveny. Kdysi chtěl odstraniti ze svého průvodu zvrhlého mladíka. Světec věděl, že vydá o něm svědectví po jeho smrti, proto ho nevypudil, a kdvž mladík prosil, aby se sv. Vincenc za něho modlil, ujistil ho, že nebude zatracen a že se dožije šťastného stáří.

Sv. Vincenc byl nadán prorockým duchem. Tak se vypravuje, že potkal kdysi matku s dítětem, kterému prorokoval skvělou budoucnost, uložil matce, aby bděla nad výchovou svého dítěte, které někdy bude řídití Církev. Jinochu pak po jednom kázání předpověděl, že to bude on, který ho jako papež prohlásí za světce. Když později před volbou papežskou byl označován kardinál Bessarion za budoucího papeže, přihlásil se Alfons Borgia, že jemu je ta hodnost souzena. Ano, byl to papež Kalixt III., který uvedl našeho světce na oltáře.

Jak si počínal sv. Vincenc jako divotvorce? Podle svědectví samého krále aragonského Alfonse V. vkládal ruce na nemocné a říkal slova: „Nechť Ježíš, syn Marie, který tě přivedl k víře křesťanské, tebe v ní zachová a učiní tě šťastným a zbaví tě této nemoci!“ V Toulousu, mluvč s kazatelnou o trůnu Petrově, stvrzoval svá slova zázraky. Když poručil, aby přivedli němého nebo slepce nebo ochrnu-

lého, uzdravoval je slovy: „Má nauka je tak pravá, jakože tento nemocný je vyléčen.“

Soudili bychom, slyšíce tato vypravování dobrých lidí, že zajisté přehánějí nebo že vypravují věci vymyšlené. A přece při procesu kanonisačním, třicet let po smrti světcově, v městě Vannes, Neapoli, v Avignoně a Toulouse, kde sídly vyšetřující tribunály, dotvrzovalo pět až šest set osob na své svědomí a svou čest, že byli očitými svědky ohromného množství zázraků. A byli mezi nimi: jeden král, biskupové, mnoho prelátů, velmožové, právníci. Není možná, že by se všichni klamali, nemluvě ani o tom, že by snad vydávali křivá svědectví. Pochybovači se budou ohánět telepatii, hypnosou, sugescí, aby vysvětlil přirozeně fakta, ale na faktech nic nezmění.

Ještě na jeden neobyčejný dar světcův nesmíme zapomenouti — dar jazyků. Světec mluvil svým rodným nářečím valencijským — kromě něho uměl jen latinsky a hebrejsky — a přece mu rozuměli takřka doslova: Francouzi, Italové, Angličané, Němci, obyvatelé Kastilie, Baskové i Bretoňci, neznající jeho mluvy. Tak tvrdili nesčetní svědkové při procesu kanonisačním, to potvrdil sám rektor pařížské university Mikuláš de Clamenges už roku 1405 v dopise zaslaném do Janova. Nářečí valencijské je blízké katalonštině a náleží k románskému jazyku d'oc³ (langue d'oc), kterým se mluvilo — s malými rozdíly — na rozsáhlém území od Murcie, položené na jihovýchodním pobřeží Španělska, až na sever do Francie k řece Loire. Byť i slova různých nářečí těchto krajů byla rozdílná, pomáhaly tu posluchači poslušky řečnickovy, zvuk jeho hlasu, apoštolský zápal, myšlenkové spojení, změny výrazu obličeje, všechny ty druhy vyzařování osobnosti světcovy, aby s dostatek pochopil jeho slova.

³ „Oc“ znamená „ano“ a rovná se francouzskému „oui“.

Sv. Vincenc se nejvíce pohyboval na území, kde se mluvilo nářečím, příbuzným jeho rodné mluvě valencijské. Ale přece je někdy překročil, kázal v Itálii (v Lombardii, kde už se těžko mohl dorozumět, spíše ještě v Piemontě), v Savojsku, kde už přišel na dosah zemí německých, zvláště pak horlivě apoštoľoval v Bretagni. Bylo to v době, kdy Angličané byli pány velké části Francie, za dlouholetých válek francouzsko-anglických. A je jisto, že mu rozuměli nejen lidé mluvící jazykem d'oc, nýbrž i Němci, Angličané, Baskové a Bretoňci. Mistr Prigent, církevní advokát, znalec obojího práva, vydává o tom (mimo jiné důvěryhodné osobnosti) svědectví: V městě (bretoňském) Vannes veliké množství obyvatel městských i sousedních farností z okruhu dvou až tří mil se tísnilo zpravidla kolem jeho kazatelny, a třeba nebyli zvyklí nářečí katalonskému, jehož užíval mistr Vincenc, přece sladkost hovoru, posuňky kazatelovy a také prý božské vnuknutí způsobily, že všichni měli skutečný užitek z jeho svatých slov. Je pravda, že se tento div nedál třistapětašedesátkrát za rok, ale přesto se udál častěji v různém stupni a za rozličných okolností.

Byl-li takto zjištěn u našeho světce dar jazyků, dar prorocký a moc činiti divy, nevyplývá z toho, že by bylo nutno doslova věřit všem vypravěčům divů, kterých bylo ještě hojnost v stoletích následujících. Vytvořil se kolem osoby světcovy hotový folklor, i je třeba aspoň se zmíniti o té věci pro příklad, jak žila velká osobnost v myšlení a paměti lidu. Tak se vypravovala v rodné Valencii světcově tato anekdota: Sv. Vincenc, jda kdysi po ulici, slyšel prudkou hádku provázenou údery políčků. Zasáhl do sporu a tu si mu žena stěžovala, že bývá mužem bita, protože je ošklivá. „Nevadí,“ odpověděl prý Vincenc a poznamenav

ji křížem, proměnil ji v nejkrásnější ženu města.

Kdysi prý v Aragonii vyvstal na pusté cestě zázračný hostinec, kde se občerstvil velký zastup světcův. Kterýsi z průvodců jeho nechtěl věřit, že by byla Prozřetelnost Boží zasáhla zázrakem. Když opustil hostinec, upozornil světec muže, že si tam nechal čepici. Muž se vrátil na místo, kde hostinec stál, ale spatřil jen keř a na něm svou čepici. Tuto pokrývku hlavy prý dosud ukazují.

Malíři často zobrazili vzkříšení mrtvého v Salamance. Zde v klášteře inkvisice otme pod jedním obrazem slova: Sv. Vincenc Ferrerský káže u kláštera sv. Štěpána v Salamance, na místě zvaném Olivetská hora, tvrdil, že je andělem, kterého viděl sv. Jan v Apokalypse, jak letí po nebi a praví: Bojte se Boha a oslavujte Jej! A na důkaz vzkřísil mrtvého, kterého nesli do kostela sv. Pavla a který potvrdil, co pravil světec.

Mnoho takových pěkných anekdot se ještě vypravuje o sv. Vincenci — ale nelze v nich pokračovati, abychom neztratili s očí skutečnou, opravdu mocnou osobnost světcovu. Jeho apoštolské cesty po zemích křesťanských měly jiný účel než naplniti kroniky událostmi zázračnými. Jest třeba ještě ukázati, jakým duchem bylo naplněno toto poučování křesťanstva.

VI. SV. VINCENC JAKO KAZATEL

Sv. Vincenc poučoval a napravoval západoevropské křesťanstvo svým kázáním. Jaká byla jeho kázání, kterými dosahoval tolika úspěchů? Jistě nemají pravdu ti, kteří v nich vidí pouhé mamičské řeči (boniment), blíže pravdě jsou zajisté jiní, kteří je hodnotí jako nevše-

dní výkony; bylť světec mnohými současníky považován dokonce za anděla Apokalypsy, hlásajícího brzký konec zkaženému světu.

Jaký byl řečník sv. Vincenc, ptají se badatelé. A opravdu studium jeho kázání není bez zajímavosti. Především jest třeba rozhodnouti otázku, pokud jsou zachovaná kázání věrně zachycena. Světec nezanedbal vlastnoručních rukopisů jejich. Co z kázání těch máme, jsou buď souvislé nebo stručné záznamy jejich nebo komplikace cyklů shrnujících kázání na každý den v roce, jejichž mezery byly dodatečně vyplněny. Tato kázání zapsaná studenou makaronskou latinou daleko nevystihují vřelost a jadrnost kazatelovy rodné mluvy valencijské. Badatelům ještě zůstává pečlivým rozbořem rozhodnouti, jak se mají pozdější tisky k dřívějším rukopisným sborníkům. Nejblíže skutečným kázáním světcovým je asi čtyřdílný rukopisný sborník v nářečí valencijském, který obsahuje množství anekdot, vystihuje jadrnost mluvy kazatelovy a jeho dobrácký tón. Pochází asi od některého horlivého posluchače jeho. Jen se zdá, že přehánění komicou stránku vypravovaných anekdot a v tom že projevil své vlastní sklony. Ze všeho toho je tedy patrné, že je úkolem velmi nesnadným odloučiti původní myšlenky světcovy od podání zapisovatelů.

Jak kázal sv. Vincenc?

Vystoupiv na kazatelnu, postavenou na volném prostranství, učinil znamení kříže a proslovil zvučné, pádné heslo, vzaté z evangelia dne, které mělo býti zároveň svorníkem klenby celé jeho řeči. Oslovením „dobří lidé“ sblížil se se svými posluchači, pak vzýval P. Marii slovy Zdrávasu a jal se podrobně vypočítávat, snad na prstech, jednotlivé oddíly svého kázání. Toto podrobné „divisio“ nezapře bývalého profesora logiky, zamlouvá se přítom-

ným klerikům a uvádí v podivení prosté poslu-
chačstvo. Světec, maje mluvití dvě až tři ho-
diny, musel ovšem upoutat bohatsvím látky,
aby neunavoval jednotvárností.

Rekněme, že kázal na námět „Pane, zachraň
mne od záhuby!“ I rozlišoval u člověka pateru
možnou záhubu: záhuba ducha pýchou, záhu-
bu těla smilstvem, záhubu času nervositou,
zkázu statků hmotných lakomstvím, ztrátu
úspěchu nedostatkem vytrvalosti. A z toho
odvozuje ideál života: buď pokorný, čistý,
dobře žij, užívej s mírou statků tohoto světa,
měj pevnou vůli!

Někdy je rozvržení látky dosti podivné, na
př. u námětu: Co učiní duše, sklíčená hříchem,
když vyvázne ze svého smutného postavení.
Učiní jako člověk, když se ráno probudí: 1. o-
tevře oči, 2. usedne, 3. zpola se obleče, 4. po-
vstane, 5. vyplivne se, 6. obuje, 7. opásá, 8. u-
myje si ruce (na obličej zapomenuto), 9. tro-
chu pracuje a pak 10. se nají. Světec rád užívá
takových přirovnání z obyčejného života. Při-
pojme k této lidu přístupné řeči posuňky, ob-
razy, přízvuk, vtipy a neočekávané úvahy a
učiníme si jakousi představu o tomto lidovém
řečníku. Stalo-li se mu někdy, že se dal zápa-
lem unést k věcem vyšším, lidu nepochopitel-
ným a zpozoroval-li při tom ochabnutí jeho
pozornosti, měl ihned pohotově nějakou anek-
dotu, kterou rázem upoutal pozornost pros-
tých posluchačů. Vypůjčí si ji třeba ze známé
Legendy zlaté a připojí k ní náboženské po-
učení nebo mravní naučení. Kdysi mluvil o sv.
Martinu: Osmiletý Martin, hledaje prý právě
náboženství, nemohl se rozhodnouti pro jedno
ze tří hlavních: pohanské, židovské a křesťan-
ské. Se svým otcem pohanem rozmlouval o
modlách, hovořil s rabínem a vytýkal mu, že
nezná osud duše po smrti a že je příliš oddán
hmotě, pak předložil své nesnáze biskupovi.

(Takové asi měl světec sám nesnáze s nechápavými posluchači.) Šlo o důležité otázky dogmatické: tajemství sv. Trojice, nejsvětější Svátosti oltářní a o prvotný hřích. Tajemství nejsvětější Trojice objasní mu biskup několika slovy, obrazem: v jediném slunci je hmota, paprsky a teplo, tedy tři věci v jednom. Svatý Martin pak ochotně přijme katolickou víru, naučí se modlití Kredo a rád je odříkává. A kazatel náš dodává: Hanba těm, kteří neznají Kreda nebo se je nemodlí. Říkejte tedy zbožně každý den „Věřím v Boha!“

Často objasňuje kazatel lidu různé pravdy náboženské nebo mravní dialogickým vyprávěním, předváděje na př. hovor muže a ženy, která i v noci znepokojuje muže starostí o své nové šaty. Některá přirovnání kazatelova snad by urážela dnešního posluchače, na př.: Není-liž tělo lidské než pytel plný výkalů... Pokrytec má srdce nabubřelé jako břicho těhotné ženy.

Jak již bylo naznačeno, světec rád proplétal svá kázání veselými anekdotami, ale navazoval na ně vážná poučení. A jestliže se v jednom kázání mísí smích se slzami, jak se teprve liší tónem jednotlivá kázání mezi sebou! Jaká tu stupnice mezi nenuceností a tónem slavnostním! Všecko závisí na posluchačstvu a na předmětu kázání. Jaká jest dále rozmanitost v námětech kázání, některá kázání oslavují světce, jiná mají vztah k událostem církevního roku. Světce představuje kazatel jako mravní hrdiny posluchačům, nemajícím jejich mravní odvahy, a dovede těžiti z této protivy. Světci jsou solí země. Sůl očišťuje, co bylo zkaženo, a uchovává před zkažením, co bylo čisto, a je sama příjemná, chutná. Vincenc, budoucí světec, mluví o spolubratrech ve svatosti, projevuje jim svou lásku, chápe je, ať už jsou mu zcela blízcí, jako svatí jeho řádu, sv. Dominik

a sv. Tomáš Akv., nebo z řádu sv. Františka, sv. Bernard a sám sv. František z Assisi, nebo i časově vzdálení: sv. Augustin, Šebastián mučedník a panny jako Marta. — Počtem se asi vyrovnají tato kázání o světcích kázáním, která mají vztah k církevnímu roku. Ale tato jsou méně výrazná pro rozvláčné výklady theologické. Ale jsou i mezi nimi pozoruhodné řeči, na př. o sedmi hlavních hříších, o ctnosti a jejím správném postavení mezi dvěma sobě protivnými neřestmi, o sv. Duchu a Jeho Darech, o Eucharistii a jejích dobrodiních, o nepochopitelném, nikoli protismyslném tajemství sv. Trojice. Často se vrací kazatel ke Kristu a osvětluje s různých stránek Jeho osobnost. Tu má látku nevyčerpatelnou. Jak sladce dovede hovořit o Ježíškovi, jak hrozně o lidech, kteří jsou nevděční Kristu za nesčetné jeho zásluhy! Nemoha dávat lidem za příklad Krista Boha, tím spíše jim doporučuje následovati Krista Člověka. V tom se podobá svému současníkovi, skladateli podivuhodné Knihy o následování Krista. Proč máme následovati Krista? Abychom byli spaseni. Ano, k spáse lidstva mří vlastní všechna Vincencova kázání. Také vlastnosti Vykupitelovy objasňuje vzhledem k této věci. Ať mluví o kterékoli mravní ctnosti, vždy ukazuje na její význam v ekonomii spásy. A tak vidíme, jak jsme se vzdálili od anekdot. Také současníci Vincencovi neodnášeli si z jeho kázání do života veselé historky, jimiž vzpružoval jejich unavenou pozornost, nýbrž dobrá předsevzetí a hluboká náboženská poučení. Tak i vypovídali svědkové při procesu kanonisačním: biskupové, theologové, vojáci, právníci i prostí venkované. Mnozí se přiznali, že přišli poslechnout kazatele se špatným úmyslem pobaviti se jalovým hřmotem jeho slov nebo chytiti jej při nějakém bludu. Ale sotva chvíli poslouchali, přesvědčovali se

o pravém opaku. Shledali v kázáních právě učení Církve a přístupně podanou nauku sv. Tomáše.

Překvapující byla Vincencova znalost bible a spisů sv. Otců: sv. Bernarda, Bonaventury a zvláště sv. Řehoře Velikého. Projevoval ji tím, že uváděl jakoby letmo množství citátů neb přesných odkazů k nim. Velmi si oblíbil náš světec pověstnou středověkou sbírku legend, Zlatou legendu, užívaje jí takřka jako pramene historického, zvláště jí rád oslazoval hořké pilulky svých mravních předpisů a výtek.

Takové bylo tedy kázání svatého Vincence: bylo to vyučování křesťanské nauce, prodchnuté životem, naplněné vřelou láskou k těm, kdož tohoto poučení opravdu potřebovali. Sv. Vincenc se čestně řadí k největším kazatelům středověkým, k sv. Bernardu nebo Gersonovi. Vyrovná se jim bohatstvím myšlenek. Snad je někdy i žíravější, jindy zas žertovnější než oni, snad je lidštější. Jistě po té stránce vyniká nad Gersona, inteligencí zas předčí lidovějšího Bernardina Sienského. Souladné spojení lidskosti s rozumovostí by snad nejlépe charakterisovalo našeho kazatele. Je jen škoda, že se nemůžeme kochati jeho kázáními, věrně zachycenými.

Zbývá nám ještě se zabývatí otázkou, co je pravdy na tvrzení, opřené starou tradicí, že světec ve svých kázáních hlásal brzký konec světa a že ho právě tato víra přiměla k dlouholetým apoštolským cestám po zemích západoevropského křesťanstva.

Spása duší byla hlavním cílem jeho kázání. Není tedy divu, že často mluvil o posledních věcech člověka, o pekle, o soudu, který čeká každého jednotlivce po smrti, a konečně o Posledním soudu, určeném všemu lidstvu. Nezapomínejme tak, že jsme v době pověstných „tanců smrti“, které na nás hledí z nespočetných

obrazů, kostelních oken i skulptur, v době, kdy tajemství smrti tolik poutá zvědavost lidskou! Víra v hrozící konec světa se zakořenila zvláště hluboko do tehdejších myslí. Sv. Vincenc chce proto napravit lidstvo před příchodem Antikristovým a úspěch jeho kázání, hlavně mezi Židy, utvrzuje ho především v jeho víře v blízkost posledních časů. Bývá proto zván svými životopisci kazatelem eschatologickým. Vědomosti mnohých lidí o světcích byly shrnuty ve slova: *hlásal konec světa*. (Kdo by tu nevzpomněl jeho současníka, našeho Milče z Kroměříže, který prorokoval příchod Antikristův ještě před sv. Vincencem, dokonce pro leta 1367—1367! Sv. Vincenc začal svou pout světem až koncem roku 1399.)

Jak si vysvětlíme tento obraz o světcích v myslích tak mnohých lidí? Zachované sbírky jeho kázání, psané i tištěné, mají často uspořádání kalendářní, začínají se tedy kázáním na 1. neděli adventní, ježíš evangelium líčí poslední příchod Kristův na zemi. Ký div, že se tu světec o něm rozhovořil! Listujeme-li však ve sbírkách kázání dále, poznáme, že se podobná látka jen zřídka vrací. Než tu se vnucuje námitka: upravovatelé sbírek nechtěli stejné náměty tuze opakovati, proto omezili počet podobných kázání, ale světec, měně stále místo, mohl jich mnohem více proslaviti. I tuto námitku lze snadno vyvrátiti z každodenních zápisů o kázáních, které jsou datovány. Ani tam poměr kázání o tomto námětu k ostatním není jiný.

Ani z výpovědí svědků při procesu kanonizačním, třebas se výslovně o tom zmiňují, nevysvítá, že by na tento námět kázání světcových kladli větší důraz. Nejlepším poučením o této věci je nám pozorné pročtení zachovaného listu, který sv. Vincenc zaslal avignonskému papeži Benediktu XIII. a v němž udává

pohnutky své víry v brzký příchod Posledního soudu. Z mnohých vět dopisu vysvítá, že tu světec podléhá visi své doby, ale z jiných je zase patrné, že ho v té víře utvrzuje především hrozný mravní úpadek doby, nikoli tvrzení leda jakých proroků. Ale nade všechny subjektivní domněnky, své i cizí, postavil přesvědčení, že Bůh sám zná dobu konce světa. A končí příslibem, že je ochoten podrobiti se úsudku papežovu o svých kázáních o Posledním soudu. Nebylo mu zatěžko se podrobiti. Vždyť účelem jeho kazatelské činnosti nebylo hlásání konce světa, nýbrž obrácení myslí křesťanstva k Bohu, náprava jeho života, pokleslých mravů. Světec se jen obával, aby lidstvo nebvlo koncem časů překvapeno — a o to šlo hlavně. Mnohdy jen hrozil, aby tím snáze přivedl na pravou cestu. Kdysi na př. pobyl několik týdnů v Murcii. V prvním kázání varoval před hněvem Božím. Jeho slova: „Za 45 dní zhyneme všichni nebeským ohněm“ zněla jako pohružka; ale pomalu se kazatelovo rozhorlení umírňovalo, až vyznělo v klidnou výzvu: „Nyní se smířte s Bohem, smyjte své svědomí, abyste o svátcích velikonočních přijali (hodně) tělo Páně.“ Světec už zapomněl na vyhrůžky, klade jen věřícím na srdce, aby se milovali.

Pokusme se ještě vysvětliti, proč byl tedy sv. Vincenc zobrazován s křídly a s trubkou v ústech — jako anděl, o němž mluví Zjevení sv. Jana!

V jednom kázání — ovšem v záznamu upravovatele — mluví světec o andělu Soudu a budí zdání, jako by se k němu přirovnával. Slova ta třeba chápati symbolicky. Světec nemyslí zajistě, že by výslovně plnil úkol anděla hlásati konec světa, jak jej předpovídá Apokalypse. Řád sv. Dominika sám býval zván řádem andělským, sv. Tomáš Akv. andělem ško-

ly; i není divu, že se mohl nazývati sv. Vincenc andělem Soudu, o němž se častěji rozhovořil ve svých kázáních. V tom smyslu jest třeba také bráti slova církevní liturgie i buly kanonisační, jež praví: podoben jsa andělu letícímu středem nebes, kázal Vincenc Ferrerský evangelium.

VII. SOCIÁLNÍ VÝZNAM KAZATELSKÉ ČINNOSTI SV. VINCENCE FERRERSKÉHO

Sv. Vincenc měl svůj ideál, svou představu o dokonalé společnosti křesťanské. Vyšel-li kázat, činil tak, aby svůj ideál uskutečnil, aby přivedl západoevropské národy ke křesťanštějšímu řádu společenskému.

Kazatel brojil proti různým neřestem společnosti: proti nestřídmosti, již si lidé sami ukracují svého věku; proti výstřednímu kroji žen, peklem hrozí těm, jež zapomínají na povinnosti manželek a matek, ba učí vlastní dcery umění sváděti; chválí pak ty, jež nedbajíce posměchu světa, oddaně slouží Bohu a plní povinnosti k manželům a dětem svým. Kazatel dále kárá lidi, kteří neznají pravd náboženských, tropí si posměch ze svatých věcí i duchovních osob, nekonají svých povinností náboženských nebo je konají nedbale, jako na př. hospodáři, kteří si v neděli zajdou do krčmy a do kostela se přiženou až po pozdvihování. Jak mohou pak býti příkladem dětem a služebnictvu? Mnozí nedbají hlasu Církve, zlehčují církevní tresty (vyobcování). Jak mohou ti — táže se světec — kdož nedbají autority duchovní, ctíti autoritu světskou? Proto všude kolem nás, praví, bují anarchie, lupičství, vraždy, občanské války i boje s cizími zeměmi. Není lásky, není bratrství mezi lidmi, kteří se vzdálili od nauky Kristovy.

Sv. Vincenc pátrá po vinnících, hledá ty, kdo zavinili úpadek křesťanské společnosti. Světec nešetří svého vlastního stavu, dobře věda, že shora — od duchovních vůdců společnosti — vychází špatný příklad. Preláti i kněží konají nedbale své povinnosti, jsou lakotní, chtiví zisku a vedou život rozmařilý, mnozí hřeší chlápností a svatokupectvím. Kazatel vypravuje historku o poštilém knězi, který toužil po tom, státi se biskupem, aby mohl denně pojídat kuřata, a pranic nemyslí na velkou odpovědnost, kterou takový úřad ukládá. Kolik duší, které Kristus chtěl svou smrtí vykoupiti, hyne takto vinou nedbalých kněží! Světec vzpomíná na Valdenské, kterým nikdo po 30 let před jeho příchodem nekázal slovo Boží. Kde byli preláti a ostatní, jejichž povinností bylo je poučovati? Uchýlili se do měst, kde by se obklopili zábavami. Ano, žeň je hojná, ale dělníků je málo, povzdychne si sv. Vincenc.

Světská vrchnost není lepší: králové i šlechta zapomínají na spravedlnost, první ctnost společenskou. Vinni jsou i konšelé měst, proto by za ně měly býti voleny osoby nejvhodnější.

Když ukázal světec na společenské zlo a jeho vinníky, udává způsob, jak by se zlo napravilo. Jako nejlepší lék doporučí *spravedlnost a lásku*. Jak velkou odpovědnost mají soudcové! Nechť se modlí, aby dobře rozsoudili, nechť nedbají prospěchu vlastního nebo svých příbuzných, byť i šlo o právo jinověrce. Hlavně ať nezapomínají na milosrdenství! Spravedlnost není možná bez lásky a vzájemné pomoci. To nechť si pamatují zejména lidé mocní a bohatí.

Správcové měst musí dbáti o blaho obce, ne vlastního prospěchu. Štědrí býti mohou jen, dávají-li ze svého. S obecním majetkem musí nakládati šetrně. Obec je velká rodina. Jak jí

prospívají ti, kdož dávají dobrý příklad! Jak jí škodí mnozí na př. pýchou: kněz, právník, lékař, kteří se v pochybných případech neporadí, aby se nezdáli nevědomými! Světec má pro všechny dobrou radu: Pomáhejte si vzájemně!

Jiným lékem proti společenskému zlu je práce. Práce byla uložena člověku, aby si jí v potu tváře vydělával vezdejší chléb. Proto každý nechť pracuje, ať už rukama nebo hlavou! Napřed jest ovšem třeba konati práci náležavější. Nedobře na př. činí mnich, který se v době tak vážné obírá Vergiliem. Světec vidí také nerad pohodlný život vojáků v míru, protože je svádí ke špatným mravům. Káře velkoobchodníky, kteří draho prodávají zboží, poukazující na velké clo, ač je do země podloudně dopravili; dopouští se tedy trojí krádeže: vůči kupujícím, vůči vladaři a zvláště vůči Bohu, jemuž ukrádají vlastní duši. Nečteme-li u sv. Matouše: „Dávejte Bohu, co je Božího, a císaři, co je císařovo!“?

Žijte v míru, v pokoji! Volá světec dále a ukazuje na příklad mravenců, jichž se tolik srovná v jednom mraveništi; lidé však se nemohou snést ani v jednom domě, v osadě nebo městě, ani v celé zemi.

Všichni, kdož jsou vinni rozvratem křesťanské společnosti, nechť si živě představí obraz Posledního soudu. „Svažte plevel v otýpky a uvrzte je do ohně!“ řekne Bůh. Kdo jsou tyto otýpky? Kdo společně hřešili, společně budou spáleni, ať jsou to špatní preláti, arcibiskupové, rektoři, vikáři a podplatní církevní soudcové, mnichové, nedbající povinností řádových, nebo vladaři, nadutci, marnivé ženy, lidé prostopášní, hřešící jedním ze sedmi hlavních hříchů. Stejní hříšníci budou svázáni v jednu otýpku a společně vrženi do ohně.

„Ano, dobří lidé! Slyším, že reptáte, shledá-

váte, že mluvě o nesváru uvádím všechny chyby najednou, než nesvár je jako matka všech poklesků. Kéž byste to pochopili! Že konání spravedlnosti, láska k obecnému dobru vytvářejí mír ve vás, pokoj ve vašem nitru, pokoj s bližním, pokoj s Bohem. Nic lepšího nemohu přát křesťanské společnosti.“

Sv. Vincenc znal velmi dobře všechny vrstvy tehdejší společnosti, stýkal se s měšťany, rolníky, mnichy, kněžími, soudci, biskupy, ano i s papežem, jehož byl zpovědníkem; znal neřesti všech stavů a nezveličoval je tedy v chmurných obrazech svých kázání. Nejde mu ovšem o to, aby podal umělou formou svá bystrá pozorování. O nápravu pokleslých mravů mu běží. Při tom klade hlavní důraz na společenskou spravedlnost, která vede k obecnému dobru. Myšlenky jím hlásané byly majetkem myslitelů řádu dominikánského, zvláště sv. Tomáše. Je zásluhou sv. Vincence, že je podal prostou řečí, aby je v lidu co nejvíce rozšířil. Měl však také odvažu vysloviti myšlenky nové, tehdy neslýchané, když se na př. zastal opovrhovaných židů a španělských Maurů, ukazuje, že láskou svou objímá všechny lidi.

Jeho pobídku k práci si snadno vysvětlíme u příslušníků čilého kmene katalánského. Světec se nebál před samými členy magistrátu vytýkati nedbalosti ve veřejné správě. Humorem a veselostí dokazoval zázraky, na př. i u žen, „jimž srazil s hlavy hřeben marnivosti“. Ale velkou zásluhu si získal především, že vzbudil u posluchačů touhu po náboženském vzdělání. Mnozí z nich se teprve od něho nebo od kněží jej doprovázejících naučili modlit, poznali životní hodnotu formulí náboženských. Aby v lidu víru udržel, staral se o ohniska náboženského života, o povznesení upadajících klášterů. Kdekoli byla příležitost, měl pro mnichy

nebo jeptišky blízkého kláštera zvláštní promluvy.

Na chudé a trpící nikdy nezapomínal. V rodné Valencii zřídil sirotčinec, za nemocí epidemických pečoval o nemocné a utěšoval je. Zájmy chudého lidu stavěl nad prospěch bohatých obchodníků, jež přiměl k snížení cen. (Stalo se též v rodném městě.) — Celá města obracel k spořádanému životu a dbal, aby všude vládl sociální mír. Proto urovnával spory mezi stranami nebo jednotlivci.

Člověk opravdu žasne, sleduje-li podrobnosti světcova života, probírá-li se seznamem velkých i malých měst, vesnic, samot, kde svatý Vincenc očistil mravy, obnovil spořádanou správu, napravil padlé kněze i mnichy a především vrátil celým krajům mír — jak o tom svědčí zachované dokumenty, na př. list, líčící účinek vystoupení světcova v murcijském městečku Orihuele.

Dopis vyšel z kruhu městských úředníků, kteří děkují biskupu kartagenskému, že povolal do své diecése kazatele, jehož přítomnost způsobila městu nesmírné dobro. Veřejné hříchy a neřesti zmizely, nikdo nebere jméno Boží nadarmo. Dům rozkoše je zavřen. Nebezpečné hry přestaly, nikdo neusiluje o spiknutí, nikdo se neutíká o radu k hadačům a čarodějům; kněží vedou spořádaný život. Hřeší-li někdo, stačí mírné napomenutí. Kněží sotva stačí zpovídati a podávati Tělo Páně. V neděli a o svátcích jsou kostely plny zbožného lidu, jež nemohou ani pojmuti. Není svárů v městě, není pohrom. Všichni si vzájemně odpustili urážky. Je možno spočítat 123 usmíření: v 70 případech šlo o pomstu za vraždu, v ostatních za utěti rukou nebo jiných údů. Dopis imenuje jen dva zatvrzelce a končí znova slovy díky pastýři duchovnímu a přáním, aby byl světec dlouho zachován za dobrodiní, které působí.

Hle, dílo opravdového dobrodince tehdejší společnosti křesťanské!

VIII. PŮSOBENÍ SV. VINCENCE FERRERSKÉHO MEZI VALDENSKÝMI

Sv. Vincenc Ferrerský byl členem řádu dominikánského, který byl sv. Dominikem založen na potírání bludu Albingenských a Valdenských. Během jednoho století se podařilo řádu rozptýliti Katary nebo Albingenské, ale nedosáhl toho, aby zničil všechna hnízda Valdenských v údolích francouzských Alp.

Valdenští byli roztroušeni po různých zemích evropských, ale hlavní jejich tvrze byly v odlehlých údolích alpských. Tu se tedy objevil náš světec za milostivého léta 1400. Vedl ho sem zájem o tyto lidi, kteří vycházeli z podobných pohnutek jako on, ale došli důsledků různých. Nemohl srovnati ve svém svědomí, aby nechal bez povšimnutí tyto bludaře, jejichž sídla byla jen několik dní cesty vzdálena od Avignonu, střediska tehdejšího křesťanstva. Bylo třeba velké odvahy jíti bez zbraní a vojáků mezi Valdenské, kteří nenáviděli dominikány a nejednoho inkvizitora zavraždili. Ale kazatel náš nepřicházel jako vyšetřovatel s hrozbou v ústech. Proto Valdenští nepřekáželi jeho příchodu, vždyť jinak rádi poslouchali kázání i dopřáli tedy světcovi sluchu. Valdenští byli rozkřičeni jako lidé špatných nřavů. To byl omyl. Sv. Vincenc shledal jen, že je jim třeba poučení náboženského, neboť pobloudili v nauce náboženské. Evangelisace mezi nimi nebyla snadná. Byli sice uctiví, ale neapravitelně nedůvěřiví, světec se musel opět a opět k nim vracet, aby je přesvědčoval. Dosáhl sice u nich velmi četných konversí, ale sekta přes jeho horlivost se světa nezmizela.

IX. FLAGELANTI

Sv. Vincenc byl hlasatelem tradicionelní nauky církevní, jeho kázání měla účelem osvítiti bludaře nebo lidi nábožensky zanedbané. Při tom nezapomínal, že náboženství, jež hlásá, ukládá také oběti, že třeba pokáním vykupovati spásu vlastní i spásu bližních. Měl kolem sebe dost dobrých duší, které byly ochotny mu v tom spasném díle pomáhati. Pokání je sice věc individuelní, ale poněvadž zlo bylo veřejné, bylo třeba je napravovat pokáním kolektivním. A to bylo úkolem flagelantů.

Sv. Vincenc byl provázen na svých misijnářských cestách zástupem lidu velmi pestrého složení. Byli tu horlivci, kteří stále nebo aspoň na čas provázeli mistra, aby těžili z jeho spasitelných slov, byli však v zástupu i dobrodruhové, kteří chtěli bez práce jísti, doufajíce v pohoštění proto, že jsou z družiny světcovy. Takové lidi světec nerad trpěl ve své blízkosti. Světcův průvod tvořili lidé rozličných stavů, původem z končin velmi vzdálených, byli tu klerikové, laici, lidé urození, boháči i chudasi, všechny připoutala mistrova svatost a výbornost jeho kázání.

Jádro průvodu světcova však tvořilo sto až dvě stě lidí vážných, kteří i na cestách žili podle přísných pravidel světcem uložených. Oděv jejich se podobal řádovému rouchu dominikánskému, takže představovali jakoby putovní klášter. Muži byli od žen odděleni. Přijati byli jen ti, kteří byli bez dluhů a neměli starost o rodinu.

Tito asketové dávali světu příklad pokání. Jsou to pověstní flagelanti sv. Vincence Ferreského. Vcházejíce do některého města obnažovali svá záda a mrskali se uzlovatými provazy, ukazujíce tím měšťanům, že kázání světcova nejsou na ukojení pouhé zvědavosti, že

jsou hlásáním pravd ne vždy příjemných, jež však třeba přijímati tak ochotně, jako oni si ukládají krutá pokání. Při tom zpívali mužné písně, světcem složené, o umučení Páně.

Pohled na tyto přísné a vyhublé postavy, na krev prýstící z jejich ran, svist provazů a vážná píseň jejich působily mocným dojmem, který pak byl ještě zvyšován naléhavými slovy kazatelovými, jimiž hřímal proti neřestem. Ký div, že mnozí z posluchačů neodolali a následovali flagelantů!

Nás by snad tyto výjevy zarážely. Středověkému člověku nebyly tak proti mysli. Přesto je mnozí theologové středověcí neschvalovali. Mohlo se takové pokání hromadně prováděné snadno zvrhnouti v perversi. Proto slavný Gerson upozorňoval světce na toto nebezpečí, světec však ujišťoval, že jeho kajícíci zůstávají zcela podrobeni církevní autoritě.

Mnozí chtěli viděti v počínání flagelantů důkaz, že tito konvertité sv. Vincence neměli velké důvěry v prostředky spásy, duchovenstvem nabízené, v zpověď a odpustky, a proto hledali sami jistější způsob pokání. Než není nám známo, že by jimi následovníci sv. Vincence opovrhovali. Naopak počínání flagelantů bylo projevem upřímného pokání, jež je nutným předpokladem účinného přijetí svátostí.

Vedle těchto prostých flagelantů, kteří na sobě chtěli zakoušeti část nesmírného utrpení Kristova, byli v družině světcově osoby osvědčenější, schopné chápati pravé úmysly velkého mistra a následovati ho v apoštolském úkolu jeho. Některé jsou nám známy jménem, na př. blahoslavená Marketa Savojská, nebo blahoslavený Ondřej Abellon.

Také doprovázelo světce několik druhů řádových, kteří tvořili s ním jakoby putovní dům dominikánský. Jiní bratři z řádu kazatel-

ského neměli tohoto oficiálního poslání, prožili však s ním část cesty, aby jeho blahodárným vlivem zůstali povždy zasaženi. I členy jiných řádů bylo možno nalézt v družině kazatelově. Mnohých jsou nám známa též jména.

K nim pak přičtíme množství těch, kteří jsou nám neznámi, ale byli světcovi zavázáni za četné poklady svých duší. Bylať činnost apoštolského kazatele provázena všude duchovním úspěchem.

Nakonec jen nadhodím tu srovnání sv. Vincence Ferrerského s naším nešťastným Husem, jež se mi maně vnucuje. Hus byl vrstevníkem sv. Vincence Ferrerského a brojí tedy ve svých kázáních proti stejným nešvarům doby. I úmysly obou mužů byly podobné. Než přece je tu základní rozdíl. Španělského dominikána zdobí svatá pokora, Hus má vedle světých stránek světskou pýchu vlastního rozumu, pro niž je tolik svými ctiteli velehen. Ale srovnejme účinek kazatelské činnosti obou! Světec seje mír; kamkoli přijde, všude zanechává pokoj v duších, Hus klidí bouři nedozírného dosahu.⁴ Sv. Vincenc zvládl masy lidu (za poměrů stejně těžkých, ne-li těžších) a obrátil jeho snahy k míru, Husovi vlastní úspěch přerostl přes hlavu i dal se jím unášeti. Svatý Vincenc ukázal nejlépe, že možno provést nápravu uvnitř Církve. Považme při tom, že Cíkev tehdejší byla ve stavu velmi neutěšeném vlivem rozkolů na stolci papežském, jehož

⁴ Husité bořili kláštery, vraždili mnichy; sv. Vincenc napravoval pokleslou kázeň v klášterech nejen výmluvným slovem, nýbrž i tím, že zanechával v nich část své vzorně žijící družiny flagelantů, aby tvořila kvas obnovující jejich disciplínu. — Sv. Vincenc, kterému tolik starostí způsobil rozkol na trůně papežském, nebyl tak pošetilý, aby se dotýkal otázky pravosti papežské na lidových kázáních, kde nemohla býti rozhodnuta. Hus se svým odporem k papeži netajil před lidem.

účinkem byly nejvíc zasaženy země působení světcova! V další kapitole uslyšíme, že náš světec byl činitelem velmi vlivným při odklizení západoevropského schismatu. Na tento jeho význam se vůbec zapomíná.

X. SV. VINCENC DŮLEŽITÝM ČINITELEM PŘI SKONCOVÁNÍ ZÁPADOEVROPSKÉHO ROZKOLU

Omezený rozsah naší sbírky nutí nás, abychom se této významné činnosti světcovy dotkli jenom krátce.⁵ Sv. Vincenci bylo souzeno žítí ve velmi trudných dobách Církve. Tehdy se společnost křesťanská, dotud jednotná, roztrhla rozkolem na trůně papežském na dvě, ba tři části. Když se rozkol začal, byl náš světec mladým mnichem, když byl skončován, stál už jako stařec nad hrobem. Není všeobecně známo, jak významnou úlohu měl světec v této závažné události.

V roce 1378, po smrti avignonského papeže Řehoře XI., byli zvoleni papeži dva: Urban VI. v Římě a Klement VII. v Avignoně. Sv. Vincenc se přidá bez výhrady k papeži avignonskému, stržen příkladem avignonského kardiála Petra z Luny, který pak po smrti Klementa VII. zvolen papežem jako Benedikt XIII. Benedikt XIII., přítel Vincencův, byl člověk inteligentní, vzdělaný, dobrý správce, výborný diplomat, milovník nádhery a obřadů, člověk odvážný, mravně bezvadný, ale svéhlavý. Jinak se rád obklopoval vynikajícími muži, také sv. Vincence k sobě připoutal, učiniv jej svým rádcem a zpovědníkem. I nabyl světec takového postavení, že mohl později účinně zasáhnouti do událostí církevních, když šlo

⁵ Vývoj poměru světcova k avignonskému papeži Benediktu XIII. by si žádal obšírnějšího objasnění.

o to, učiniti jednou konec zhoubnému rozkolu. Sv. Vincenc snil vždy o přátelském urovnání rozkolu. Usiloval tedy o to, aby přiměl Benedikta XIII. k dobrovolnému odstoupení, když poznal, že toho jednota Církve vyžaduje. Ale tu narazil na rozhodný odpor umíněného Benedikta, jehož poslušenství se omezovalo hlavně na země španělské a z části francouzské. Když koncil v Pise zvolil nového papeže, rozvrat v Církvi se ještě zhoršil: byli nyní papeži tři. Na naléhání císaře Zikmunda sešel se roku 1414 sněm v Kostnici. Papež Benedikt XIII. odepřel se ho účastniti, zato druzí dva papežové s ním souhlasili. Řehoř XII. se vzdal své hodnosti, Jan XXIII. uprchl a byl sesazen. Nyní očekával Benedikt XIII., že bude uznán celou Církví. Než byli jeden papež, byly v Církvi, na sněmu, dvě strany, jedna pro Benedikta, druhá proti němu. Svatý Vincenc spolupracuje nyní s císařem Zikmundem, aby přiměl Benedikta XIII. k odstoupení. Mělo se tak státi v Perpignan, kde se shromáždili vladaři, vyslanci, vysocí hodnostáři duchovní a doktoři. Benedikt XIII., proti němuž stáli významní činitelé sněmu kostnického, byl vyzván, aby se vzdal. Neuposlechl, ale cítě nepevnou půdu pod nohama, uprchl na skalnatý ostrov Peniscola (ve Španělsku u Valencie). Tu na svátek sv. Tří králů roku 1416 vystoupil sv. Vincenc podle domluvy na kazatelnu a přečetl slavnostní rozhodnutí vládařů, dotud věrných Benediktu XIII., že se zřikají se svými zeměmi jeho poslušenství. Takový byl tedy konec západoevropského schismatu. Byl způsoben hlavně v Perpignan zásluhou sv. Vincence Ferrerského.

Nás ovšem zaráží, jak se mohl tak dlouho přidržovati nepravého papeže sv. Vincenc, muž tak prozíravý, nadaný duchem prorockým, rozsévající s Boží pomocí zázraky po

všech cestách svého dlouholetého putování. Ale je možno pro to naléztí vysvětlení:

Rozkol se týkal víc osob papežů než věřících, kteří nemohouce rozhodnouti otázku pravosti papeže přijímali stanovisko svých vládců. Prozřetelnost se sama starala o jednotu víry v této zmatené době, vždyť v poslušenství obou papežů byli světci, v poslušenství Říma na př. sv. Kateřina Sienská, sv. Kateřina Švédská, blahoslavený Petr z Aragonu, v avignonském sv. Koleta, blahoslavený Petr z Lucemburka a hlavně sv. Vincenc Ferrerský, který dlouho hájil avignonského papeže Benedikta XIII., dokud nepoznal, že se ze sobeckých důvodů tvrdošíjně brání pomáhat k odklizení rozkolu.

XI. ROZHODUJÍCÍ ÚČAST SV. VINCENCE V ŘEŠENÍ NÁBOŽENSKÝCH A POLITICKÝCH PROBLÉMŮ ŠPANĚLSKÝCH

Obraz mnohostranné činnosti světcovy je třeba ještě doplniti a ukázati zejména, jak zasáhl do politiky své užší vlasti španělské, připravuje budoucí její politickou jednotu, která se stala trvale skutkem později sňatkem Isabely Kastilské s Ferdinandem Aragonským. Světcova rodná Valencie byla částí říše aragonské, vedle níž byly tehdy na poloostrově Pyrenejském ještě čtyři státy: Granada s obyvatelstvem maurským, Navarra. Portugalsko a Kastilie. Obyvatelstvo těchto států přináleželo ke třem náboženstvím: křesťanskému, židovskému a mohamedánskému. Záští mezi příslušníky různých náboženství bylo nemalé. Sv. Vincenc zaujal především problém židovský. Židé byli sice rasou opovrhovanou, ale svou přičinlivostí a obratností nahromadili mnoho majetku, nabyli konečně i velkého vli-

vu, získávali stoupence mezi křesťany, z nichž mnozí přijímali jejich mravy. To znepokojovalo ostatní křesťany a také sv. Vincenc byl si dobře vědom nebezpečného vlivu židovského. Nemohl ovšem schvalovati násilí páchaná na Židech. Byl sice pro omezení jejich vlivu, aby se nemohli míchat do záležitostí křesťanů, nevykořisťovali je finančně, neporušovali jejich mravy, ale žádal, aby se proti nim bojovalo spíše slovem než násilím. Chtěl je poučováním získávat pro pravdu křesťanskou. Měl proto velkou radost, podařilo-li se mu některé Židy nebo Maury přivést k víře Kristově. Počet Židů sv. Vincencem obrácených přesahuje prý 25.000. K tomu třeba připočísti 8000 Maurů.

Pominulo-li zásluhou sv. Vincence nebezpečí maursko-židovské, potírali se zase křesťané poloostrova Pyrenejského mezi sebou. Svatý Vincenc usiloval o mír mezi nimi a sloučení jejich pod jedním žezlem. Jako jeden z voličů, vyslaný za rodnou Valencii, přičinil se r. 1412 v Caspe po smrti aragonského krále Martina o zvolení kastilského kandidáta Ferdinanda d'Antequera; tak byl po prvé přiveden na trůn aragonský princ kastilský a vytvořen základ pro politickou jednotu Španělska.

XII. PRÁCE PRO POKOJ ROZVRÁCENÉ FRANCIE

Dílo sv. Vincence je prací pro mír v křesťanstvu. Co všechno učinil světec pro pokoj zemí křesťanských! V Itálii prý smířil Velfy s Gibeliny, ve Španělsku položil základ k národné jednotě, pak se přičinil o odstranění rozkolu v Církvi, konečně v posledních letech života pracoval pro pokoj Francie, zpustošené

a rozvrácené dlouholetými válkami s Anglií i rozbroji občanskými.

Sv. Vincenc putoval francouzskými kraji, které nejvíc zakoušely válkou, všude napomínaje k životu pokojnému a pracovitému, a usiluje o obnovu křesťanského míru v zemi. Úsilí to mu bylo usnadněno vztahy k nejvlivnějším osobnostem tehdejší Francie, k burgundskému vévodovi Janu Bezbázně a vévodovi bretoňskému Janu Moudrému, ba navázal styky se samotným králem anglickým Jindřichem V., který meškal se svým dvorem v Normandii. Snažil se zprostředkovati mír. Jak dalece k němu přispěl, nedá se přesně stanovit. Není o tom dokumentů. Třebas tedy sv. Vincenc neměl v událostech francouzských tak rozhodnou úlohu jako ve věci schismatu a v politice španělské, přece aspoň připravoval mír, byť především blahodárným účinkem působivých kázání. Pacifikace Francie byla posledním dílem sv. Vincence Ferrerského. Smrt jej zastihla v pašijovém týdnu dne 5. dubna 1419 v městě Vannes v Bretagni.

XIII. PROHLÁŠENÍ ZA SVATÉHO A ÚCTA K SVĚTCI

Lesk ctností Vincencových a odraz jejich ve veřejném životě vnukly již jeho vrstevníkům přání, aby byl prohlášen za svatého. U hrobu světcova ve Vannes se děly četné zázraky, zvláště hojná vzkříšení z mrtvých. Snad je mnohé podání zveličeno, ale jisto je, že zázračné ovzduší obklopuje světce. Třebas nepatří k podstatě svatosti, přece je její vnější známkou, která pak vede k prohlášení svatosti.

Kdekdo o ni žádal: rád dominikánský, rodné město Valencie, dvůr aragonský, vévodové bretonští, bretoňský lid, Francouzi i Španělé.

ba sama Církev si jí přála, aby dokázala, že i doby velmi temné rodí zářící světce. Nebylo ovšem vhodno spěchat s prohlášením svatosti mistra Vincence, který byl mužem tuze činným, tuze sloučeným s životem ještě žijících lidí. Bylo třeba odstupu jedné, dvou generací. Papež Kalixt III. zahájil přípravy k svatořečení, prohlásil r. 1455 Vincence blahoslaveným. Připravená bula kanonisační však byla uveřejněna až nástupcem Kalixtovým Piem II. dne 12. října r. 1458 (necelých 40 let po smrti Vincencově).

Kult světcův se stal oficielním v městě Vannes, v jehož katedrále bylo jeho tělo pochováno. Nezůstalo tu však celé, části si vyžádaly různé vynikající osobnosti. Koncem stol. 16. si chtěli ostatky světcovy odnésti vojáci valencijské, ale zůstaly ve Vannes. Ani velká revoluce francouzská se neodvážila na ně sáhnouti. Jsou horlivě uctívány i dnes, jak ukázaly slavnosti pětistého výročí úmrtí světcova (roku 1919). Také rodné město Valencie si váží světce, honosí se jeho rodným domem, který byl proměněn v kapli, i klášterem dominikánským, v němž Vincenc dlouho pobýval. I v jiných zemích a městech je sv. Vincenc vřele uctíván. Zaslouží si věru této úcty za ohromná dobrodiní lidstvu prokázaná.

XIV. ZÁVĚR

Církev oslavuje ve svatém Vincenci světce, apoštola, divotvorce a dárce pokoje. Kanonisační bula i čtení liturgické nás poučují, na čem se zakládá úcta k světci. Ano, Vincenc Ferrerský je především světce. Jeho sva-

⁶ O jeho horlivosti apoštolské, o četných divech, které konal s Boží pomocí, a o světcově neúporné práci pro mír v křesťanstvu bylo na svém místě dost pověděno, proto

tost se projevuje záporně v tom, že vylučuje ze svého života vše, co by ho vzdalovalo od Boha, kladně pak v tom, že tíhne k Bohu všemi silami a záchvěvy svého srdce. Po obojí stránce cíle svého úsilí skvěle dosahuje.

Svatý Vincenc volil cestu odříkání, vzdávaje se bohatství, požitků a všech poct, aby dal přednost dobrovolné chudobě, úplné čistotě a bezvýhradné poslušnosti. Proto vstoupil do řádů sv. Dominika a zachovával jeho přísné předpisy. Vzdal se jmění, odíval se nuzně, nosil obnošené roucho, třebas mu bylo nabízeno lepší. Na svých cestách přenocoval nejraději v chudičké cele klášterní, musel-li bydleti v paláci, spokojil se obydlím služebníků. Spával na tvrdé zemi, zahalen jsa v pokrývku a za podušku maje bibli nebo kánon. Jedl skrovně, třebas byl zván k hostinám, miloval chudobu a rád snášel její bratry a sestry, hlad, žízeň, ponižování a ústrky. Zamiloval si na prostou čistotu, která bdí i nad skrytými myšlenkami a pohledy. Shoditi obraz Kristův do bláta, říkával, považoval by mnohý za skutek bezbožný, a přece lidé smyslní ještě hůře jednají, poskvřňující své duše, dokonalejší obrazy Boží, než jsou malby, znázorňující Spasitele. Přes namáhavé cesty zachovával půst, aby se umrtvoval. Proto zůstal pánem sama sebe a udržel si dětskou nevinnost. Ctností poslušnosti unikl nebezpečí pýchy a ctižádosti. Byl uctivě poslušen svých představených, generála svého řádu, svých provinciálů a převorů, papeže i Církve. Vzdal se cele své vůle, aby činil vůli Boží, projevenou skrze představené. Odmištal všechna vyznamenání, prose, aby byl ponechán na posledním místě. Jakv to zářivý

o těchto stránkách jeho blahodárné činnosti pomlčíme v tomto závěru, který je ohlasem myšlenek kázání slavného francouzského dominikána P. Janviera (proneseného ve Vannes 4. IX. 1930).

příklad pro naši dobu, dobu všeobecné revolty a bezmezní ctižádosti. Dnes všechno spěje za uvolněním, úplným osvobozením: žena chce býti rovna muži, dítě se vyhýbá autoritě rodičů, sluha pánově, voják autoritě důstojníkově. Křesťané sami se bouří veřejně i skrytě proti Církvi, papeži, proti Bohu. Ztrácíme víc a více smysl pro úctu, řád a poslušnost hodností. Odtud pramení krise, křeče, zmatky u jednotlivců i v celé společnosti. Každý odmítá poslušnost, chtěl by raději rozkazovat. Nabýti moci v osadě, v městě, v národě, ve světě — to je bláznovskou touhou všech ctižádostivců, kteří jsou tak bídní, že se sami nedovedou spravovati. A účinky této bezuzdné ctižádosti? Půtky mezi osobami, rodinami, třídami, stranami, rasami a národy a z nich plynoucí rozdráždění, proklínání, rány a vraždy. Hledá-li proto naše doba vzorů a příkladů, nechť si vybere ze světců, jakým byl sv. Vincenc, nechť se u něho učí tajemství poslušnosti, pokory a nezištnosti!

Jsa zcela odpoután od statků hmotných chudobou, od radostí smyslných čistotou, od vlastní vůle a od sebe sama poslušností a pokorou sv. Vincenc byl volný, svobodný. Jeho srdce bylo široce rozevřeno, jeho duše měla křídla a vznášela se ve sférách Božství. Byl-li zván „andělem soudu“, je možno také jej jmenovati andělem křesťanské lásky. Svátost v kladném smyslu je plnost lásky. Právě touto ctností jsa člověk opravdu s Bohem spojen, stává se světce. Sv. Vincenc miloval Boha celou svou duší. Neustále rozjímal o vznešených tajemstvích víry, o Božích vlastnostech, o nekonečné velikosti, moudrosti, spravedlnosti a dobrotě Boží. V duchu prožíval s Kristem všechny události Jeho pozemského života, uvažoval s myslí usebranou o každém Mistrově slově. Hledal jeho smysl, čerpal z ně-

ho světlo svého rozumu, svého chování, činil je svou modlitbou. Kristus mu proto nebyl vzdálen, jako nám. Pro sv. Vincence byl zářící skutečností života, před ním všechno ostatní mizí jako stín a lehké obláčky, rozptýlené větrem. Jsa pln lásky k Bohu, trávil světec volné hodiny denní i noční na modlitbách, denně sloužil slavně obět mše svaté, pak se hroužil v rozjímání, z něhož se nerad vytrhoval. Tak se jeho láska k Bohu měnila v ustavičné klání. Někdy vystoupila ze srdce na rty horoucí slova, a tu neustával volati: „Velebiti budu svého Boha v každém čase a jeho chvály budou vždy na mých rtech. Můj Bože, vzdal ode mne všechno, co mi brání jíti k Tobě...“ Tak byl unášen touhou patřiti na Boha tváří v tvář. Vnitřní oheň lásky zářil z jeho očí, proměňoval jeho tvář a celou osobu.

Láska mění v zlato všechny prvky našeho života a propůjčuje nejmenším ctnostem, nejnepatrnějším skutkům nadlidšskou hodnotu. Ohněm lásky se ožívují a obohacují ostatní ctnosti: víra, naděje, opatrnost, spravedlnost, síla, střídmost, takže jsou jen formy nevýslovné lásky, s Bohem nás spojující. Sv. Vincenc měl této lásky vrchovatou míru. Jevila se hned trpělivostí, s kterou snášel utrpení bez reptání, hned zase dobrotou, které se oddává hrozící se závisti, opatrností, vystříhající se všeho zla, pokorou, vítězí nad pýchou, čistotou, zapuzující všechnu nepříslušnost, nezištností, která nám vnuká konat dobro a zapomínati sebe, mírností, která krotí výbuchy hněvu, laskavostí, která nám zakazuje podezřívání, spravedlností, shovívavostí, věrou, nadějí a odevzdaností do vůle Boží. Tak vedla světec láska k dokonalosti. Za toto hrdinství lásky a všechny ostatní ctnosti, ji provázející, prohlásila Církev Vincence světce.

OBSAH

Úvod	5
I. Mládí a studie	7
II. Ve Valencii	12
III. Na dvoře papežském v Avignoně	13
IV. Myslitel	15
V. Apoštol západoevropského křesťanstva	24
VI. Sv. Vincenc jako kazatel	37
VII. Sociální význam kazatelské činnosti sv. Vincence Ferrerského	45
VIII. Působení sv. Vincence Ferrerského mezi Valdenskými	50
IX. Flagelanti	51
X. Sv. Vincenc důležitým činitelem při skoncování západoevropského rozkolu	54
XI. Rozhodující účast sv. Vincence v řešení náboženských a politických problémů španělských	56
XII. Práce pro pokoj rozvrácené Francie	57
XIII. Prohlášení za svatého a úcta k světci	58
XIV. Závěr	59

VÍTĚZOVĚ

7. svazek II. ročníku.

F. S. Horák

SVATÝ VINCENC FERRERSKÝ

Vydáno

za redakce Josefa Papici

v září MCMXXXV.

**Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských
v Olomouci.**

**Na lepším knihovém papíře vydáno
padesát číslovaných výtisků,
z nichž prvních pět je neprodejných.**

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

psaného sv. Brunonem s úctou a posvátností k tomuto velikému biskupu českému. Milá úprava dodává ještě větší ceny tomuto svazku. Doporučujeme.

R. P. CAYRÉ F.: *La méditation selon l'ésprit de saint Augustin.* Paris, Desclée de Brouwer, str. 94, cena 4 frs. Tento nový návod rozjímavé modlitby nechce objevit něco zcela nového, podává však zajímavý způsob, jak užitečně rozjímat v duchu sv. Augustina, velikého učitele církevního. Metoda zde uvedená může pomoci hlavně duchovním vůdcům v obtížném vedení duší. Na konci pak dílka jsou uvedené také jiné nejužívanější metody.

DESGRIPPES G.: *Études sur Pascal. De l'autonomie à la foi.* Pierre Téqui, Paris, str. 140, cena 14 frs. Nový způsob vylíčení zápasů a vítězství Pascalovy duše. Vědeckými prostředky jsou zaznamenány všechny důvody, které donutily Pascala z indiferentnosti vejít do života podrobenosti všeho. Zvláště pozoruhodné jsou myšlenky o postavení filosofických důkazů a pokory.

DUPLESSY EUG.: *Le pain des grands.* Pierre Téqui, I. Vérité a croire, str. 316. Katecheté najdou v tomto dílku dobrou pomůcku, jak upoutat pozornost žactva. Veliké pravdy křesťanské jsou zde osvětlovány výroky velkých spisovatelů, básníků, státníků, řečníků a sociologů francouzských.

CHRISTOPHE JACQUES, *Le chapeau de soleil* (Desclée de Brouwer, Paris). Str. 213, cena 8 frs. Román dívky, která toužila po aureole světců, ale pak se spokojuje s úspěchy, jichž dobývá ve světě. Když se provdala, poznala jednotvárnost života. Na konci svého života prosí Boha, aby její dítě se stalo světcem.

LARIGAUDIE DE GUY, *Vingt scouts autour du monde.* (Desclée de Brouwer, Paris.) Str. 232. Autor popisuje cestu dvaceti skautů kolem světa. Vypravování zpestřuje četnými snímky z cesty.

LA VIE CARMELITAINÉ. (Desclée de Brouwer, Paris.) Str. 209, cena: dva svazky 35 frs., jeden svazek 15 frs. Při příležitosti 300letého výročí pařížské provincie vydávají karmelitáni cenné studie o bohatém životě svého řádu. Vycházející svazky přinášejí nejen vzácnou duchovní četbu, nýbrž mají cenu i po stránce historické.

„PAMATNÍK NA PRVNÍ CELOSTATNÍ SJEZD KATOLÍKU CSR v PRAZE 1935“ vydaly Grafické závody Václava Lehma v Nachodě, str. 62, a krásná obrázková mosaika z pontifikální mše sv. na Strahově, cena 15 Kč. Obsahuje spoustu zajímavých a velmi živých obrázků nejen z katol. sjezdu v Praze, ale také z návštěvy vzácného hosta Moravy a Slovenska. Zdařilé obrázky jsou doprovázeny živým výkladem z cesty. Objednejte si co nejspíše tuto krásnou památku na zdařilý katolický sjezd.

PINEAU A.: *Marie Thérèse Noblet.* Edition Dilleu, Pa-

ria 1935, str. 449, cena 15 frs. Touto knihou se nám podává nový doklad hrdinné obětavosti misijných sester mezi Pa-puány. Matka Marie je světice, vtělená dobrota a prostota. Ze zdařilého jejího životopisu je patrné, že právě tyto vlastnosti, spojené s jinými, se u ní vystupňovaly až k heroismu. Její život budí obdiv. Spisovatel dokonale dosáhl cíle knihy: rozšířiti známost této skryté duše.

PRODEL H.: Les devoirs de vacances des parents. Des-clée de Brouwer, Paris 1935, str. 320, cena 12 frs. Všechny otázky, jaké se mohou vyskytnout při prožívání rodinných prázdnin, jsou zde podány a rozřešeny. Je zde obsaženo mnoho užitečných a vzácných poučení a rad pro rodiče. Kniha je sice věnována rodičům, avšak i vychovatelé najdou v ni vhodnou příručku, neboť je v ni shrnuto mnoho vychovatelské zkušenosti.

TARDIVEAU ROBERT, Le sacerdoce interieur. (Des-clée de Brouwer, Paris.) Str. 105, cena 5 frs. Autor ukazuje kněžským duším, v čem spočívá smysl této veliké svátosti. Nejen nezrušitelné znamení, nýbrž vniknutí do kněžského ducha Kristova činí kněze tím, čím má být: druhým Kristem. Dílko velmi vhodné k rozjímání pro kněze.

UNE JOURNEE CHEZ LES MOINES. NOUVELLE EDITION. (Desclée de Brouwer, Paris.) Str. 160, cena 8 frs. Autor, jenž se nepodepsal, vnikl do kouzla a ticha benediktinského kláštera; tak byl dojat krásou mnišského života, že své dojmy vypsál v milé knížce, obohacené fotografiemi.

Nový způsob vydávání Vítězů. Odnětí novinových známek pro Vítěze přinutilo nás vyhověti přání mnohých čtenářů. Doufáme, že tím se rozmnoží počet odběratel, zvláště když uváží náš bohatý program, z něhož udáváme: Vico Necchi — vzor katol. učence nové doby; Sv. František Ser.; Savonarola a Frà Angelico; Sv. Jan de la Salle; Sv. Bernard; Biskup Zdlík; Bl. Imelda; Eva Lavallièreová, život konvertitky-herečky; Sv. fortnýř: Bratr Konrád z Parzhamu; Sv. Jan z Boha; Sv. František Xaverský; Pius X.; Lacordaire; P. Paleček; Mme Svečinová.

Cena 3 Kč.

Městník Vítězův. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tisknou Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.

Karel Metyš

VICO NECCHI

VÍTĚZOVÉ II.

VÍTĚZOVÉ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Brailo O. P.

Redaktor: Josef Papica.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace, Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně, na lepším papíře 40 Kč.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem

Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

LITERATURA

DENISE.: La vraie histoire de Sainte Julienne de Liège. Casterman, Tournai, Belgique 1935, str. 204. — Úhledná tato kniha jedná o sv. Julianě, jež byla vlastně původkyní ustanovení svátku Božího těla. Autor kriticky ukazuje život této světky a hlavně její boje, práce a úsilí o zavedení slavnosti Božího těla. Tato práce potěší všechny, kdož chtějí poznat dějiny úcty k nejsv. Svátosti a zavedení dnes tak všeobecného svátku Božího těla. Kniha se velmi pěkně čte a zasluhuje rozšíření.

EHRHARD ALBERT: Die Kirche der Märtyrer. J. Kösel & Pustet, München 1932, str. 412, cena neudána. — Jsme vděční tomuto nakladatelství za tak hodnotnou věc, jako je tato kniha. Je to vlastně obsažné pojednání o dějinách prvotní Církve, o jejích bojích a zápasech za jednotu víry, za úplné zachování pokladu víry, jak ji Kristus hlásal. Hlavně pak si všímá mučedníků různých částí Církve, kteří prolévají krev za pravost víry. Dílo důkladné a reprezentativní, nutné pro klášterní knihovny a pro všechny, kdož chtějí poznat dějiny prvotní Církve. Všele doporučujeme.

GOODIER ALBAN S. J.: Jesus Christus als Mensch unter den Menschen. Tyrolia-Verlag, Innsbruck 1935, str. 445, cena neudána. — Jde o vzácné dílo. Je to vlastně životopis Ježíše Krista, psaný opravdu s velikou erudicí. Kniha velkého formátu si všímá hlavně pozemské pouti Kristovy a hledí zachytit na jeho postavě stránku spíše lidskou, jeho skutečné člověčenství a hlavně jeho obcování s lidmi a lásku k nim, jak už nadpis o tom svědčí. Kdo hledá cenné dílo o Kristu, a především kazatelé, najdou v tomto díle velmi dobrou věc.

GRUNINGER F.: Der Ehrfürchtige. Herder, Freiburg im Br. 1935, str. 162, cena 2.80 Mk. — Jméno velkého umělce hudebníka Antonína Brucknera je proslavené. Toto dílko jedná o jeho životě, o umění, slávě a hlubokém jeho náboženském cítění. Kniha je opatřena 8 vyobrazeními ze života umělce. Je psána s velkou pietou a je osvěžující četbou.

VICO NECCHI

19
NOVEMBRE
1878

11
GENNAIO
1930

NELLA GLORIA DEL PADRE
NOSTRO RISPLENDA L'ANIMA
ELETTA DEL DOTTOR COMM
LUDOVICO
NECCHI VILLA
TERZIARIO FRANCESCO
MEMBRO DEL COMITATO
FONDATORE E DELLA GIUNTA
DIRETTIVA DELLA UNIVERSITA'
CATTOLICA DEL SACRO CUORE
FEDELE A NOSTRO SIGNORE
GESU CRISTO DALL'AVVOR
AL TRAMONTO DELLA VITA
FORTE NELLA BONTA' DOLCE
NELLA FERMEZZA NOBILE
NEGLI AFFETTI NEGLI STUDI
NELLE OPERE

K A R E L M E T Y Š

VICO NECCHI

1935

VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nr. 15688.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 25. Septembris 1935.

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius generalis.

L I T E R A T U R A

Maria di Pietro: Il Cavaliere Della Croce. — Milano MCMXXXIV.

Francesco Olgiati: Un Maestro Di Fede E Di Vita. Vico Necchi — Milano 1931.

Pio Bondioli: Vico Necchi — Fedel servo di Dio.

Giorgio La Pira: L'anima di un apostolo.

Silvio Vismara O. S. B.: L'apostolato laico di Vico Necchi.

P. Burchard Schlotz O. M. Cap.: Ludwig Necchi — Kleine Lebensbilder Nr. 70, Kanisiuswerk, Päpstliche Druckerei, Freiburg (Schweitz), Konstanz, Mainz, München.

PŘEDMLUVA

V matrice farnosti sv. Ambrože čteme mimo jiné tento zápis: „Necchi Ludvík Herbert Julius, syn Aloise Necchiho a Cecilie Frisiani, bydlících na náměstí sv. Ambrože č. 49 a oddaných v basilice sv. Ambrože 23. října 1875, narodil se 19. listopadu 1876 o půl druhé po poledni a pokřtěn byl 27. listopadu mnou podepsaným Samuelem Alinim, kanovníkem.“

Tento suchý úřední záznam týká se osobnosti, která svým životem a působením náleží k nejvýznačnějším zjevům italského katolicismu předválečného i poválečného. Ludvík Necchi, lékař, učenec, laický apoštol, dobrodinec chudých, sociální pracovník, profesor, splnil novým a skvělým způsobem požadavek ryze křesťanského života ve světě.

MLÁDÍ

Otec mu záhy zemřel. Matka se vdala znova. Nevlastní otec byl malému Ludvíku velmi nakloněn. V náboženském ohledu však rodině nic nedával: nevěřil v Boha. Malý Ludvík Necchi, jemný a nábožensky citlivý, prožíval leč kterou trpkou chvíli, zvláště když viděl, jak matka vlivem nového manžela pozbývá víry a náboženského citění. Svým přátelům doznal Necchi po letech, že dětství bylo pro něho dobou stálého boje a zápolení s nenáboženským okolím, se zlým příkladem, s nímž se nepotkával pouze u rodičů, nýbrž i ve škole, která byla lhostejná nebo přímo nepřátelská náboženskému životu a kde dobré výuky náboženské bylo poskrovnu. Jeden z jeho učitelů, odpadlý řeholník, hněval se na Necchiho a snažil se ho zesměšnit. Nedokázal to však. Přezdíval mu modlilů a hlupáků. Necchi to snášel klidně a on to byl, kdo konec konců odcházel jako vítěz. Jeho klid a jemná pohotovost, které se lidem jevily jako přirozené dary, byly ve skutečnosti vybojovány již od dětství tuhou prací, která z Necchiho učinila rytíře Kristova.

Malý Ludvík měl v dětství mimo jiné výtečnou vychovatelku. Byla to jeho teta: Donna Paola Zuchetti, která spojovala v sobě mužnou ráznost s mateřskou jemností. Chovala malého Ludvíka, provázela ho na procházkách a vštěpovala do jeho duše první semínka zbožnosti. Její vážný, vřelý hlas se účinně vmlouval do chápavé mysli dětské. Jednou chtěl ma-

lý Ludvík od matky dar: kolo. Žádost nezvyklá u malého dítěte. Matka nesouhlasila a dala mu místo toho hodinky. Donna Paola mu pak řekla: „Máš být vděčný za dar, jaký má málo dětí v tvém věku, máš být také vděčný za to, že tvoji rodičové nesouhlasili s tvým prvním přáním, abys dostal kolo, a dát najevo, že tvá žádost byla nerozumná.“ Donna Paola byla jako anděl strážný malého Ludvíka. Provázela ho na venkov a z venkova do města.

Bohaté hřivny, které mu Bůh svěřil, nenechával Ludvík zakopány. Již od dětství konal pečlivě své povinnosti doma a ve škole, spolupůsobil s Boží milostí a připravoval si tak od časného mládí předpoklady pro bohaté a požehnané působení v různých oblastech práce. Nešlo to bez bojů a námah. Těžko často se musil Ludvík probojovávat liberální vlažností prostředí k živé křesťanské praxi. Jeho opravdová pokora způsobila, že výsledky dlouhé a těžké přípravy na život nám u Necchiho jsou samozřejmé a že málo víme o obtížích a krizích, které jim předcházely.

Necchi nebyl v tomto boji sám. Věděl, že Bůh chce, aby člověka vedl cestou spásy člověk. Hledal tedy pomocnou ruku, která by ho vedla dobrou a pevnou direktivou. Výtečného rádce našel v osobě jesuity P. Guida Mattiusiho. P. Gemelli vypráví o tomto řeholníkovi, jaký neobyčejný člověk to byl, člověk ducha bystrého, bojovného, ironického, snadno odhodlaného k útoku. Při tom byl prostý jako dítě. P. Gemelli pokračuje ve vzpomínkách na tohoto jesuitu a praví, že, kdo měl příležitost poznat ho intimně, byl svědkem jeho hluboké úcty k Panně Marii, jeho vášnivého zájmu pro duchové vědy, zvláště pro filosofii, pro thomismus. Dovedl se neohroženě bít za správnou myšlenku a dovedl se rozplývat v slzách, když se rozhovořil o Bohu nebo sva-

té Panně. Tento jesuita měl na Necchiho vliv mnohonásobný a blahodárný. Pod jeho vedením se mladý Necchi dále připravoval a cvičil pro životní boj. I živý zájem o problémy filosofické byl u Necchiho podporován osobností jeho rádce. Když se hovořilo, jak Necchi prospívá ve studiích, zvláště filosofických, zářily P. Mattiussimu oči. Úcta, s jakou se k Necchimu chovali jeho přátelé a známí, upevňovala ve zkušeném jesuitovi mínění o šlechetnosti Necchiho.

Když později Lev XIII. vyznamenal Necchiho křížem Pro Ecclesia et Pontifice, psal P. Mattiussi Necchimu: „Ozdobili tě, přemilý Ludvíku, a vyznamenali tě jako bojovníka pro Ecclesia et Pontifice, to jest jako rytíře Kristova. Uvěříš mi, že mám nesmírnou radost, předně, že sis to zasloužil a dále, že toto vyznamenání tě zavazuje před Církví a světem, abys byl vždycky věrný a silný. Přeji ti radost a vítězství. Kristus vítězí, kraluje a vládne. Božským způsobem však triumfoval na kříži. Modlitba, práce, obět! Tvůj Guido Mattiussi S. J.“ — Nebyl podobný povahově P. Mattiussi Ludvíku Necchimu. Lišili se značně. Prudký, bojovný jesuita od klidného, jemného mladíka. Heslo P. Mattiussiho bylo: fortiter, charakteristická vlastnost Necchiho: suaviter. Kdybychom chtěli obě povahy symbolicky znázorniti, praví životopisec L. Necchiho, přisoudili bychom P. Mattiussimu meč, Necchimu však ratolest olivovou.

NA STUDIÍCH

Po studiích gymnasijských stál Necchi na rozcestí. Nebyl rozhodnut, jakému povolání se má věnovat. Má býti knězem, profesorem? Theologie se bál. Nakonec se rozhodl pro lé-

kařství. Odešel do Pavie, kde lékařská fakulta byla věhlasná.

Měl černé vlasy a oči; jeho vzhled byl živý; byl otevřený a upřímný; skromně se šatil; byl snaživý, inteligentní; byl ochoten vždy pomoci a podporovati své kolegy; v jeho vystupování bylo něco, co přitahovalo; stálý dobrotivý úsměv ho provázel při práci; rychlost úsudku a rozhodování byla mu stejně vlastní jako duševní rovnováha. Tak líčí Necchiho-vysokoškolačka P. Gemelli, jeho tehdejší kolega na lékařské fakultě v Pavii.

Duchovní situace Italie v té době byla napjata mezi různými směry, které se navzájem potíraly. Na jedné straně liberalismus a socialismus, na druhé straně katolicismus a znovu oživená filosofie scholastická pod egidou sv. Tomáše Aquinského. Profesori na lyceích a universitách byli většinou stoupenci liberalismu (vzhledem k náboženství a Církvi) a pozitivismus (pokud šlo o směr filosofický). P. Gemelli se zmiňuje několikrát o neblahém vlivu profesorů na náboženský život soudobé generace. Ironický postoj k představitelům Církve, naprostá skepse k zjevenému náboženství působily na mládež tak, že pozvolna se odcizovala náboženství a Církvi. Můžeme si mysliti, praví P. Gemelli, jak tato atmosféra působila na duši tak založenou, jako byl Ludvík Necchi. Na lékařské fakultě v Pavii, kde studoval Necchi i Gemelli, byl vládnoucím směrem rovněž pozitivismus a profesori De Dominicis, Credaro, Golgi, Maggi, stoupenci evoluční teorie, zamítali jakékoli hodnoty náboženské. Přemnozí studenti byli stoupenci socialismu. Vůdcem jejich byl Gemelli, vynikající polemik, organisátor, vydavatel časopisu „Lid“. Protilehlé póly se často přitahují. Nejdůvěrnějším přítelem atheisty a socialisty Gemelliho byl katolík Necchi. Vysoká úroveň inteli-

gence a šlechtetnost povah spojovala tyto ideové odpůrce.

Co přivádělo studenty k socialismu?

P. Gemelli ve svých vzpomínkách o tom praví jasně: žízeň po idealitě, touha po lepším zítřku, pozorování společenských křivd. Touha po spravedlivém sociálním vyrovnání vedla tyto mladé lidi, nezkušené a nadšené, k akci a k boji. Socialismus jim byl výrazem pro nespokojenost se současným stavem věcí. Gemelli řídil práci a rozděloval ji druhům. Jeden agitoval mezi dělníky, jiný na venkově atd. Do tohoto ovzduší přišel Necchi a nezahálel. Vedle odborného studia lékařského všímal si živě sociálních poměrů. Kolem Necchiho se vytvořil kroužek pracovníků a studentů. Když biskup Riboldi dal svůj dům kroužku k dispozici, konaly se tam pravidelné schůze. O vysokou úroveň přednášek a debat se staral Necchi. Svým vzděláním a taktem dokázal, že schůzky jeho kroužku v biskupském paláci nebyly navštěvovány pouze lidmi stejného smýšlení, nýbrž i odpůrci, mezi nimiž nechyběl Gemelli.

Sociální práce Ludvíka Necchiho si vynutila respekt. Známost o ní se šířila i do jiných italských měst. Sociální encykliky Lva XIII., burcující křesťanské svědomí k promyšlené akci, našly v Necchim ideálního stoupence a spolehlivého pracovníka. Necchi poznal brzy, že na venkově je křesťanská tradice celkem živá. V městech však, zvláště na periferii mezi proletariátem, že skoro úplně vymizel křesťanský pocit životní. Tam nasadil Necchi své síly, tam bylo nebezpečí největší. Jeho podnikavosti se podařilo roku 1899 založiti v Miláně centrum křesťanské demokracie. Byly zakládány spolky, konány schůze, tištěny brožury a rozšiřovány mezi pracující lid. Kam neměl přístup kněz, šel laik. Obtíže byly veliké, ale

důvěra v dílo, jež měla vyšší posvěcení, sílila Necchiho, který šel mezi dělníky a neleká se ani schůzek pod širým nebem. Tam ukazoval, že křesťanství není opium pro lid, nýbrž probuzení k vyššímu a lepšímu životu, cesta k spravedlivému sociálnímu vyrovnání a k zdravým reformám. Stálou účastí ve všech oblastech sociální akce vyškolil se Necchi ve vynikajícího pracovníka, který se ujímal věcí obtížných a byl volán tam, kde situace byla zdánlivě zoufalá.

Staré přísloví praví: „Marcet sine adversario virtus...“ „Ctnost bez protivníka zakrní“ a etika nám říká, že hodnoty se rodí z konfliktu, boj a úsilí mravní je jejich zdrojem. Necchi poznal rovněž ze zkušenosti, že ctnost a charakternost vůbec není něco pasivního, zakřiknutého, izolovaného, nýbrž aktivní plnost, bojovná odhodlanost, obětovná vůle k vítězství.

Zmínili jsme se již o jeho práci sociální. Doplňme tuto kapitulu poznámkou, že v Miláně navštěvoval Necchi apologetické přednášky P. Mattiussiho. Dostalo se mu tam bohaté výzbroje myšlenkové, takže mohl v debatě oponovat rovnocennému odpůrci, Eduardu Gemellimu, když tento udělil „klerikálu Necchimu“ na pět minut volnost slova. Necchi byl hlavním a skutečným předsedou Demokratického svazu křesťanského v Miláně. On byl vlastním iniciátorem práce, i když jako hlavní funkcionáři pracovali Cavazzoni, Casazza, Banderali, Berra, Spartaco Bassi a jiní.

Tento aktivismus kulturní a sociální nebyl dílem nálad a rozmaru. Vzešel z poslušnosti k nejvyšší autoritě církevní, která ústy Lva XIII. burcovala katolíky k sociální práci promyšlenými direktivami encykliky *Rerum novarum* a která encyklikou *Aeterni patris* stanovila katolickému myšlení pevné směrnice a

návratem k scholastice potvrdila ideové východisko z moderního myšlenkového bezvládf.

VOJÁKEM

Po skončení lékařských studií, jimž se pilně v Pavii věnoval při veškeré práci sociální, stal se Ludvík Necchi vojákem. Přišel jako mladý lékař do vojenské nemocnice sv. Ambrože v Miláně. Jeho spolustudent, nyní již také lékař Gemelli, konal tam také vojenskou službu. Hned první večer se přihodila zajímavá událost. V nemocnici bylo několik františkánů a jiných kleriků, kteří byli určeni pro pomocnou službu. Spali v téže ložnici a lůžko Necchiho bylo vedle lůžka Gemelliho. První večer byl Gemelli svědkem toho, jak jeden z kleriků pokleká u postele k večerní modlitbě. Gemelli hleděl s údivem na toto počínání, obrátil se na lůžku a pravil k Necchimu, cože to ten kamarád dělá. Ještě nedopověděl a Necchi již vyskočil z lůžka a klekl si u něho také.

Přátelství Gemelliho a Necchiho časem rostlo. V debatách, jaké pěstovali na schůzkách v Pavii, pokračovali i v nemocnici. Poněvadž byli lékaři, byl jim dán v nemocnici k dispozici pokojík, kde se mohli ve volné chvíli nerušeně věnovat odbornému studiu nebo rozpravě o problémech náboženských, které Gemelliho velmi zajímaly, třebaže se k nim stavěl jinak než Necchi. Jednou řekl Necchi Gemellimu: Modli se k Bohu alespoň: „Ó Bože, existuješ-li, dej se mi poznat!“

Každého rána vstával Necchi časněji než Gemelli a spěchal do nemocniční kaple, kde byla sloužena mše sv. a kde se mohl klidně pomodlit. Tu se modlil za obrácení svého přítele...

V plnění svých vojenských povinností byl

Necchi až úzkostlivě přesný. Kdo ho pamatují, doznávají, že se musili podívat této přesnosti, která byla hodna světce.

Jednou večer pravil Gemelli Necchimu: „Poslyš, vzbud mne, až ráno budeš vstávat. Jsem zvědav a rád bych viděl, kam jdeš. Mohu jít s tebou?“ „Ovšemž!“ pravil Necchi s tichou radostí. — Druhého dne ráno šli do kaple. Gemelli zůstal stát u dveří a mlčky přihlížel mši sv. Jak asi v té chvíli se modlil Necchi za svého přítele! Navenek však zůstalo vše při starém. Gemelli opustil lhostejně kapli...

Přišel Velký pátek roku 1903... Gemelli přistoupil k Necchimu a řekl: „Ludvíku, zaveď mne do kostela!“ Vážný tón, s jakým bylo vysloveno toto přání, způsobil, že Necchi ihned vyhověl svému příteli. Šli do basiliky sv. Ambrože. Gemelli si klekl a zastřel rukama obličej. Když vstal, zašeptal k Necchimu: „Zaveď mne ke knězi!“ Necchi vyhověl a zavedl pak Gemelliho ještě k jednomu knězi, k P. Mattiussimu. Gemelli byl nepřítel polovičatosti. Rudého praporu, jehož stoupencem byl, se zřekl naprosto. A zřekl se i kariéry ve světě. Víc a více mu imponovala pokorná cesta chudých synů sv. Františka. Hovořil o tom s Necchim a rozhodnutí nebylo těžké. Poznal jasně, že to jest jeho cesta: se sv. Františkem pracovat k Boží cti a spáse duší. Když skončil vojenskou službu, odebral se do klášterní cely a uniformu zaměnil za hnědý hábit františkánský.

Vstup Gemelliho do kláštera rozbouřil hladinu veřejného mínění italského, neboť dr. Gemelli byl osobností velmi známou. Mnozí se stavěli s rozhořčením proti jeho rozhodnutí, zvláště jeho bývalí spolubojovníci pod rudým praporem socialistickým, kteří se nadáli od bystrého inteligentního lékaře velkých činů pro budoucnost marxismu v Itálii. Jejich hněv

se obrátil proti Necchimu, v jehož zbožnosti a katolicitě viděli kořen vstupu Gemelliho do kláštera. Gemelli nemlčel. I z kláštera odpovídal svým protivníkům a ujišťoval je slavnostně a důrazně, že jeho vstup do kláštera vyplynul z jeho osobního svobodného rozhodnutí bez podílu nebo viny Necchiho.

Necchi nenásledoval svého přítele Gemelliho do kláštera. Zůstal ve světě. Duch sv. Františka z Assisi však mu byl tak blízký a spřízněný, že vstoupil do třetího řádu. Svědomitě zachovával povinnosti s tím spojené. Celé jeho působení bylo prodchnuto láskou k bližnímu, duchem opravdové křesťanské charity. I národní tradici italské zůstal tím Necchi věren, vždyť mezi terciáře počítáme Giotta, Danta, Kolumba... Na svém hrobě si přál mítí Necchi nápis: „Dr. Vico Necchi, terciář sv. Františka.“

ROZHODNUTÍ

Po skončení vojenské služby stál Necchi před rozhodnou chvílí celého života. Jeho životní cesta nebyla dosud přesně určena. Viděl své působení lékařské, sociální, kulturní. Vzdálen jsa falešné pokory, dobře dovedl ocenit dary, které mu Bůh svěřil. Věděl, že je za ně odpovědný, že je nesmí nechat ležet ladem. Nejprve odešel do Berlína k novému odbornému studiu a k lékařské praxi. Byl asistentem v nemocnici sv. Hedviky v Berlíně.

Po návratu do Itálie však otázka povolání znovu naléhala a měla být zodpověděna definitivně. Necchi ji řešil v klidu. Odebral se na duchovní cvičení do jednoho exercičního domu jezuitského a tam měřil a soudil svůj život minulý a budoucí. Po jeho smrti nalezeny byly zápisky, které nám dávají nahlédnouti do

jeho duše. První den rozjímal o nepochopitelné dobrotě Boží, která mu dala pro život tolik darů . . . „Má vůle jest,“ píše, „užívatí jich pouze k větší cti Boží a k spáse mé nesmrtelné duše. Jsem rozhodnut činit velkomyslně tyto exercicie. Pryč s malomyslností, která mne někdy zdržovala! Pryč se strachem, který kladl meze mé odevzdanosti do Boží vůle. Ne, ten, jenž je počátkem a koncem všeho, nekonečný majestát a dobrota, nežádá ode mne nic nemožného. — —

Odevzdávám celou svou bytost jen Božím rukám a jsem připraven s pomocí Boží milosti ke všemu, co ode mne žádá.

Není mně ještě jasné, co Bůh ode mne chce, zvláště k jakému stavu mne volá. Ale jsem si právě tak jistý, že mne tak daleko vedl, aby mně dal jasno. Poznám-li však Boží vůli, pak ji s Boží milostí budu následovati bez ohledu na obtíže, těžkosti, oběti a námahy.“

To bylo východisko jeho úvah. O cíli svého života píše na jiném místě: „Vidím jasně, že musím změnit své chování. S důvěrou snášet nepříjemnosti pro jiné a starost o svou vlastní budoucnost. — Těžkosti, duchovní vyprahlost, bázeň chci přemoci . . .“

„Jak velké jest neštěstí hříchu!“ pokračuje. „A já se tolika hříchů dopustil. Bůh jest tak shovívavý ke mně . . .“

Ne, nechci znovu upadnouti do hříchu: hněv, nedostatek úcty k rodičům, závist, nebřízeň, žádnou starost a znepokojení k vůli pudounosti. Chci a musím to přemoci!

Peklo! Té hrozná pravda o pekle! Ó Bože, kdyby na okamžik jen moje láska k Tobě nebyla dosti silná, aby překonala moji zlobu, pak dej, ať mne chrání před peklem myšlenka na trest v pekle.“

V duchu této stupnice hodnot měřil a soudil mladý Necchi sebe a celý svět.

Závěr exercicií vyzněl v tato předsevzetí:

„1. Být svědomitější v náboženském životě, přemáhati lidské ohledy, závist, hněv a nedůvěru.

2. Doma se chci více ovládati, býti laskavější k chudým a nemocným.

3. Chci zachovávat více pořádku v denní práci, časně vstávat, ne v kteroukoliv chvíli, chci všechno činit v pravý čas, studium atd.

4. S dovolením svého duchovního vůdce chci se dobrovolně umrtvovati . . .“

Tato předsevzetí nejsou náhodná. Jsou výsledkem pronikavé introspekce a plodem trpělivého sebezpytování. Překážky, které Necchi vidí před sebou pro rozvoj svého duchovního života, nejsou hrubé, elementární obtíže světského člověka. Jsou to spíše jemné nitky, neviditelné předivo lidských a příliš lidských ohledů, náklonností, návyků, které ukolébají duši do jakési nečinnosti, nehybnosti a ochromují duchovní život častokrát účinněji a vytrvaleji, protože je nelze kolikrát ani pozorovat. Tomáš Kempenský, autor „Následování Krista“, oblíbený spisovatel Ludvíka Necchiho, přímo jasnovidně určuje diagnosu takového stavu duše, opředené jemnou sítí překážek, které pramení ze smyslné přirozenosti a ohrožují rozlet duše k Bohu. V šesté kapitole první knihy „Následování Krista“ čteme:

„Homo, qui necdum perfecte in se mortuus est, cito tentatur, et vincitur in parvis et vilibus rebus.

Infirmus in spiritu, et quodammodo adhuc carnalis, et ad sensibilia inclinatus, difficulter se potest a terrenis desideriis ex toto abstrahere.

Et ideo saepe habet tristitiam, cum se subtrahit: leviter etiam indignatur, si quis ei resistit.

2. Si autem persecutus fuerit, quod concupiscit; statim ex reatu conscientiae gravatur:

quia secutus est passionem suam, quae nihil
juvat ad pacem quam quaesivit."

(Člověk, který ještě úplně sobě neodumřel,
rychle je pokoušen a podléhá v malých a oby-
čejných věcech.

Duchovně slabý a ještě jaksi tělesný a smys-
lovým věcem oddaný, nesnadno se dovede ú-
plně odloučiti od pozemských náklonností.

A proto má často zármutek, když se jim
hledí vyhnouti: snadno se stává rozmrzelým,
odporuje-li mu kdo.

2. Následuje-li však svou žádostivost, hned
cítí výčitky svědomí: poněvadž šel za svou ná-
klonností, která mu nepřispívá k pokoji, ježž
hledal.)

Rozpor mezi člověkem vnějším a vnitřním,
smyslným (v nejširším slova smyslu) a du-
chovním, jak je narýsován v meditačních vě-
tách středověkého autora, vyzírá i ze čtyř bo-
dů předsevzetí, které si Necchi stanovil. Znal
lehkou dráždivost (bod 1. závist, hněv), ohled
na lidi (bod 1.) a jiné slabosti, kterým snadno
mohl podlehnout, a proto pochopíme rozhod-
nost, s jakou mní v budoucnu útočit na tyto
skryté i zjevné nepřátele svého duchovního
pokroku.

V tichu duchovních cvičení vzešlo Necchi-
mu jasno také v důležité otázce povolání. Roz-
hodl se, že nebude knězem. . . . „Bůh chce, a-
bych zůstal ve světě, pro stálé vzdělání a du-
ševní pokrok. Věřím, že na toto rozhodnutí
neměl vůbec vliv ohled na lidi nebo citový mo-
ment. Plnění povinností mého povolání nále-
ží pouze Boží cti, úspěch kladu úplně do Bo-
žích rukou."

Necchi měl známost s dívkou, jejíž jemnost
a duševní úroveň mu imponovala. Byli si blíz-
cí povahově i společensky. Spojovalo je pouto
hluboké lásky, které nepřerušeně trvalo až do
smrti. Jeho snoubenka, Vittoria della Silva,

neměla matku. V den zasnub na ni oba vzpomínali a dali ozdobit její náhrobní kámen slovy: „Máti, bdi nad námi!“

Jednou ho slečna Viktorie podrobila zajímavému výslechu. Dávala mu otázky stylisované středověkým způsobem. Necchi odpovídal. Odpovědi dávají hluboko nahlédnouti do jeho duše.

„Jakou ctnost staví nejvýše?“

„Tu, která nechce vědět sama o sobě.“

„Jaká chyba je nejvíce hodná opovržení?“

„Zbožnění vlastního já.“

„Jaké chyby odpustíte?“

„Ty, které pocházejí spíše z temperamentu než ze zlé vůle.“

„Jaká má býti dívka?“

„Má býti příjemná. To mně činí tak drahou dívku, kterou miluji.“ — Nelze býti dvornějším. —

„Co vám působí štěstí?“

„Činiti šťastnou dámu svého srdce.“

„Váš sen?“

„Klid v domácnosti.“

„Vaše oblíbené zaměstnání?“

„Přemýšlení.“

„Vaši oblíbení spisovatelé?“

„Tomáš Kempenský a autor Snoubenců.“

„Vaši básníci?“

„Dante a Manzoni.“

„Vaši hrdinové a hrdinky?“

„Křesťanští mučedníci, křesťanská matka.“

„Jaký typ v dějinách je nejvíce hoden opovržení?“

„Jidáš!“

„Jaké jméno má nejraději?“

„Viktorie!“

„Jeho vášeň?“

Necchi opravil: „Ideál?“ a odpověděl: „Ušlechtilá dívka které dám v brzku svaté jméno snoubenky.“

Jednou napsal Necchi Viktorii do knihy toto věnování:

„Vážené slečně Viktorii della Silva autor věnuje s úctou ne pro vnitřní cenu práce, nýbrž aby naznačil pevnou vůli odevzati se se všemi silami ducha a vůle, aby učinil šťastnou tu, která byla tak dobrá, že se s ním spojila pro život.“

„Vřelý dík Pánu za dobrodiní, že mi dal družku pro pozemskou pout, duši nevýslovně sladkou a dobrou.“

A dále ještě velebí „andělskou dívku, která vnesla mír do jeho chudého života a které bude věrný.“

Matce své snoubenky věnoval Necchi báseň, kterou zde podávám ve volném překladu:

Matička.

V údolí skrytý, v ticho pohřbený
hrob, kolem něhož obilí se vlní,
v pohnutí před ním poklekáme, na zem'
květiny kladem'.

V rukou svých držíš kříž a tiskneš k sobě,
uprostřed květů, v pamět naši září
vyrytá slova, plná něžné lásky:
Máti, buď s námi! —

Matinko, co já v duši svojí cítím
při tomto bolném vzlyku tvojih drahých,
já, který navždy připoutávám sebe
k drahé Tvé dceři.

Proč jsem Tě já již nezastihl v žití?
Srdce se chvěje sladkostí a něhou,
vedle mne dívka pláče, voláme Tě,
matinko drahá!

Vyvolený ten květ jsi vychovala.
jemnou tu dívku zachovala pro mne,

požehnej naší obapolné lásce
s nebeských výšin.

Vypros mi, bych byl drahé Viktorii
přítelem milým, oddaným a věrným,
abychom byli jako bytost jedna,
jediná duše.

Hrob, který Tebe kryje, drahá máti,
přivádí mysl k poslednímu místu,
kde leží kosti drahé mojí matky,
matičky mojí!

Pane, Ty vidíš pokornou mou prosbu;
je plná víry, důvěry a lásky,
neboť ví, že jsi nekonečná Láska,
nesmírná Láska.

Přiviň, ó Pane, do náruči všechny,
Tvůj sladký mír kéž spojuje zas lidi,
abychom zřeli v nebi Tvoji slávu,
hymny Ti pěli.

Těchto několik detailů z intimního života
Ludvíka Necchiho dokresluje nám jeho po-
stavu neobyčejně účinně, přibližuje ji lidsky
a názorně přesvědčuje o vzácnosti charakte-
ru a jemnosti jeho duše.

V dubnu roku 1905 bylo v kostele sv. Fidele
v Miláně požehnáno jejich sňatku. Toho dne
se Necchi dožil ještě jedné radosti. Nevlastní
otec Necchiho byl přítomen obřadu a zřetelně
přede všemi udělal kříž, po prvé ve svém živo-
tě, na znamení, že se zříká své nevěry.

Domácnost Ludvíka Necchiho byla zátiším,
které bylo posvěceno požehnáním a naplněno
láskou k ženě a dětem. Svou choť nazýval stá-
le „vzorem ženy a matky“. Pro děti by byl obě-
toval poslední. Jejich výchova byla v jeho
očích milým a velkým úkolem. Nic nepřehlédl,

nic mu nebylo bezvýznamným. Něžná oddanost Necchiho k ženě a dětem byla příslovečná. Jednou byl Necchi ve společnosti a náhle se zvedl řka, že půjde domů. Společnost se smála, že prý musí Necchi domů nakrmit děti. Necchi nereagoval. Žil pouze svým drahým.

Tichý život rodinný byl přerušen válkou. Necchi musel též opustit rodinu. „Ve válce musíme všichni konat svou povinnost,“ říkal, „a katolický voják jest první, který má povinnost dávat dobrý příklad.“ Ve vzpomínkách jeho kamarádů z války je obraz Necchiho stále týž. Všichni chtěli býti v jeho přítomnosti, neboť klid byl vždycky s ním a lehký úsměv mu pohrával na rtech, i když sám trpěl. Jeho přítomnost ulehčovala tvrdou povinnost vojenskou. Jeho klid se přenášel na jiné. S tím-těž klidem vykonával každý rozkaz. Necchi byl celým vojákem. Ve vojenské nemocnici, kam byl přeložen, když pro nemoc nemohl konati službu v poli, byl těшитelem a pomocníkem. Při hlášení a vyšetření v nemocnici se ho ptal lékař, proč se dříve nehlásil jako nemocný. Necchi neodpověděl. Když se ho ptali důvěrně, odvětil, že podle jeho mínění musí každý katolík jednati, jak jednal on, a přemáhati slabost...

Konečně musil vůbec opustit vojsko a vrátit se k rodině. Vracel se se zárodkem těžké choroby. Rodina neměla potuchy o velikosti nebezpečí a s radostí vítala otcův návrat. Necchi se nezmiňoval o nemoci, nechtěl rušit štěstí svých drahých. Pouze své lůžko dal přenést do pokojíku v mansardě, „aby mohl klidněji spát“. Tím bylo jeho utrpení před očima rodiny z velké části skryto. Zatím se věnoval svým povinnostem a pracoval, jako když byl zdrav.

PRÁCE

Necchi byl všestranný pracovník. Je málo lidí, kteří v těžkých podmínkách poválečné Evropy vykonali tolik, co on. Musíme se znovu podívat, že při práci navzájem tak odlehlé a různorodé, jako jest lékařská praxe a studium filosofických problémů, praktická účast v sociální politice a činnost spisovatelská, nestal se dr. Necchi diletantem, nýbrž v každém z těchto úseků opravdu něco trvalého udělal. Náš podiv jen vzroste, uvážíme-li, že při rozptylující extensivní činnosti spolkové neutrpla intenzita jeho studia a úroveň jeho práce vědecké. Pochopíme pak velikost muže, který tolik hodin denně trávil v lékařské ordinaci a při tom navštěvoval milánskou periferii na cestě za nemocnými, a zároveň plnil občanské povinnosti, uložené mu členstvím v městské radě; a častokrát řečnil na schůzích a shromážděních, aniž zanedbával úkol universitního profesora; při tom byl své rodině milujícím manželem a otcem a k tomu všemu našel dosti času k stálému studiu a literární práci, a při tom všem, last not least, nezanedbal nikdy modlitbu a své náboženské povinnosti. Oceníme tak harmonickou osobnost člověka, pevně opřeného o nadosobní hodnoty. Sloužil jim a tím posvěcoval svou práci, která byla požehnaná v každém směru. Staré heslo: Ich diene — Sloužím, bylo v životě Ludvíka Necchiho zkonkretisováno způsobem rozmanitým a přece vnitřně jednotným v Duchu a Pravdě. A v tomtéž Duchu spatřujeme tajemství jeho neobyčejné výkonnosti.

Pozorovat a studovat Ludvíka Necchiho v jeho povolání lékařském znamená pozorovat a studovat lidskou bídu a lidskou lásku. Lékař-

ské povolání bylo v očích Necchiho jedním z nejkrásnějších. Vvkonával v něm poslání od Boha mu uložené. Způsob jeho jednání byl takový, že pacienti naň nikdy nezapomněli. Necchi žil svým povoláním a prováděl je opravdu katolicky, universálně. Nejednou léčil tělo i duši zároveň. Porada u něho působila často více než kázání. Když k němu přišli mladí lidé, kteří si podkopali zdraví nezřízeným životem, stával se Necchi lékařem těla i duše. Jeho klid a zkušenost připravovaly v pacientovi důvěru, přátelský způsob jednání a upřímná účast získávaly mu srdce nemocných nadobro. Svými bohatými zkušenostmi, radou a pomocí podporoval nezištně katolické organisace. Zůstával v kontaktu s lidmi, které znal, a snažil se získati je do služeb katolické myšlenky. Tak na příklad žádal rodiče, aby své děti dávali k dispozici Katolické akci. A dařilo se mu to, neboť lidé měli k němu důvěru a samo vyslovení jeho jména stačilo kolikrát k provedení věci.

Jeho pomoc vyhledávali zdraví i nemocní, bohatí i chudí. A nejen nemocní hledali jeho, nýbrž i on sám hledal nemocné. Často navštěvoval milánskou periferii, chodil do dělnických rodin a pomáhal, pokud mohl. Od chudých nepřijímal honorář. Když byl volán k nemocnému, nikdy neodmítl, třebaš neordinoval na nemocenskou pokladnu. Když nemohl pomoci jinak, pomáhal alespoň úsměvem a přátelským slovem. Jednal s nemocnými jako s bratry a sestrami. Připomeneme si, že byl Necchi terciářem, členem Třetího řádu sv. Františka, a že jeho lékařská praxe byla praxí křesťanské lásky k bližnímu, proteplené ideálem františkánským. Katolická charita v Itálii právem ctí v něm jednoho z největších pracovníků.

Kněží k němu chodili rádi na poradu. Všichni se shodují ve chvále jeho jemného taktu a důkladné práce. Když některý kněz odchá-

zel, šeptal mu Necchi s úsměvem na rozloučnou: „Vzpomeňte si zítra při mši sv. na mne.“

*

Zvláštní kapitolu v lékařské praxi doktora Necchiho tvoří péče o úchylné a abnormální děti. Fr. Gemelli měl hlavní dozor nad ústavem v Koperníkově ulici v Miláně. Jemu pomáhali františkán Fr. Galli, lékařka Josefa Pastori a dr. Necchi. Jaká byla práce Necchiho? Mladá lékařka nám o tom vypráví: Po deset let každý čtvrtek seděla v čekárně řada úchylných, slabomyslných dětí s rodiči. A dr. Necchi měl rozhodnout, zda mají nebo nemají být přijaty do ústavu. Kolik zde bylo práce, otázek, zjišťování! Kolik bylo třeba trpělivosti a opatrnosti, mělo-li být ubožákům opravdu pomoheno! A pomoci se jim mělo. Necchi nepřehlédl sebemenší maličkost, aby diagnosa a chorobopis byly co nejsprávnější. A na jeho rozhodnutí záviselo, zda má být nemocný přijat nebo ne. I laik ocení heroismus oběti, kterou přinášel doktor Necchi těm nejopuštěnějším, když po celých deset let každý čtvrtek vyšetřoval s účastnou a trpělivou pozorností řady duševně chorých dětí. Smutná podívaná na zatížené děti, trpící za viny rodičů nebo předků, mohla jen utvrzovat v Necchim přesvědčení o správnosti křesťanské víry a morálky. Nedivíme se, že významný německý psychiatr, dr. Karel Schleich, zesnulý r. 1921, řekl: „Naše blázince a ústavy pro choromyslné by se o polovinu vyprázdnily, kdyby lidé chtěli žít podle křesťanských zásad!“

Kolikrát krvácelo jemné srdce vyšetřujícího lékaře, když pacient nemohl být přijat do ústavu nebo když nebylo pomoci a naděje na vyléčení. Ani tehdy však nepropouštěl Necchi nemocné bez účasti a praktických pokynů, týkajících se dalšího ošetřování. Viděl v kaž-

dém opuštěném a chorém dítěti obraz Božského dítěte z Betlema a v jeho jménu se snažil pomáhat. Za celých deset let, co chodil Necchi do ústavu, nepozorovali na něm nejmenší známku netrpělivosti, nechuti a rozmrzení. Hluboké prožití lásky k bližnímu je nám vysvětlením tohoto nenápadného, mlčelivého hrdinství.

Jednou ve válce u zákopů potkal Necchi vojenského kněze. „Jste sám?“ ptal se ho. „Nikoliv; provází mne totiž — — Spasitel v Eucharistii.“ Necchi porozumněl a již klečel na zemi, nedbaje bláta, aby se kořil svému Bohu.

Toto niterné a prožité křesťanství nám vysvětluje, kde máme hledat zdroj jeho lásky k bližnímu, jeho sebezapíravé trpělivosti.

Roku 1932 mluvil na kongresu katolických lékařů ve Florencii profesor Picchi z Florencie o apoštolátu katolického lékaře. Povolání lékaře je spřízněné s kněžstvím, pravil. Lékař má býti živě přesvědčen, že jeho funkce mají svatý charakter, jako funkce kněze, a že má býti apoštolem. Nemá oddělovati péči o tělo od péče o duši. Proto má míti na zřeteli i blaho duše, nejen přirozené, nýbrž i nadpřirozené, způsobené milostí, má připravovati půdu knězi, zvláště u umírajících. Má své pacienty uvádět do záhady utrpení, poukazovat jim na význam záslužného utrpení v Božím plánu spásy jako účast na mystickém Těle Kristově k vykoupení lidstva. Lékař má vésti nemocné k tomu, aby byli hotovi říci: „Staň se“ nebo „Bohu díky“ za seslanou bolest. Tento apoštolát však nemá kořen ve slovech a vědě, nýbrž v živém vlastním příkladu křesťanského života, který je ukázkou, jak snášeti bolest a mnohé obtíže těžkého povolání. K tomu musí stále čerpati sílu z Boha, z modlitby, z duchovní četby, z rozjímání a především ze sv. přijímání. Tím nejúčinněji může vykonávat apoštolát

svého povolání a dát své bohaté vědění a zkušenost do služeb apoštolského poslání u všech těch, které mu svěří Boží láska. Má doprovázet člověka na jeho životní cestě jako viditelný strážný anděl, při narození může sám v nutném případě udílet sv. křest, pomáhat rodičům při výchově dětí k zdraví nejen tělesnému, nýbrž i duchovnímu, zachovati mládež před mravním pokušením, snoubencům býti rádcem, umírajícím pomáhat na cestě do nebes...

V této charakteristice ideálního katolického lékaře je mimoděk skryt smysl a obsah stavovského působení milánského lékaře, doktora Ludvíka Necchiho.

Působení Necchiho se nevyčerpávalo pouze lékařskou praxí. V odborných kruzích je znám Necchi nejednou odbornou prací vědeckou. Při veškeré bohaté vnější činnosti dovedl si Necchi najít čas k studiu a literární práci. Mnoholeté ošetřování duševně chorých dětí dávalo Necchimu bohatý materiál a náměty k odbornému zpracování. Nebyla to však jen věda lékařská, které věnoval tiché chvíle studia. Byla to biologie, sociologie a vůbec filosofie.

Odborných vědomostí lékařských nabyl Necchi na universitě v Pavii. Tím se však nespokojoval. Pracoval v laboratořích a snažil se prohloubiti své vědění v jednotlivých úsecích lékařské vědy. Ve styku se socialisty a liberály v Miláně a v Pavii poznal dobře i apologetický význam vědy. To všechno ho vedlo k pokračování ve studiích. Po skončení vojenské služby ho vidíme v Německu, kam šel studovat novou patologii. Známý německý kněz a vychovatel dr. Praxmarer napsal 2. října 1932 k životopisné skizze v mohučském „Katholik“ poznámku o svém setkání s Necchim: když

jsem jel," píše dr. Praxmarer, „z přednášky v Dieburgu nočním vlakem do Friedbergu, byl v mém oddělení mladý Ital, s nímž jsem se brzy dostal do hovoru. Představil se jako dr. Necchi z Milána. Jel do Berlína, aby se dále vzdělával jako asistent v nemocnici sv. Hedviky. — Když jsem po letech mluvil s jedním Italem a ptal se ho na doktora Necchiho, odpověděl mi: Ah, ten vedl katolické hnutí v Miláně.“

Necchi navštěvoval berlínskou universitu dva semestry v r. 1903—1904 a pracoval u profesora Bendy, od něhož mnoho získal. Necchi se v Berlíně seznámil s mnohými představiteli katolického života a vypomáhal příležitostně v duchovní správě Italů.

V Německu se prohluboval zájem Necchiho o problémy příbuzných věd: psychologie atd. Vyrovnával se s psychoanalysou Freudovou a jinými směry. Rovněž spekulativní discipliny filosofické poutaly jeho zájem. Z Německa si přinášel Necchi chuť k vědecké práci a není divu, že byl nakloněn myšlence, přijmout profesuru na universitě ve Freiburgu, která mu byla několikrát nabízena. Než svazky, které ho poutaly k rodné zemi, byly silnější. Necchi se vrátil do Milána a věnoval se cele povolání lékařskému, nezanedbávaje při tom teoretické studium lékařství a disciplin filosofických. Výsledky hlubokého studia ukládal do knih a pojednání. Zvláště významné jsou odborné práce z doby před jeho smrtí. Byla to doba, kdy se věnoval ošetřování a studiu úchylných dětí. Tato desetiletá práce mu poskytla bohatý materiál, z něhož vytěžil systematicku anormálních duševních stavů u dětí (*Lo studio e la classificazione dei fanciulli anormali*, Milano 1929; *Ricerche medico-statistiche sui fanciulli anormali*, Milano 1928 nel volume: *Contributi del laboratorio di psicologia e biologia*, serie terza, I, Vita e pensiero).

Pojednání filosofická ukazují všestrannost autorových zájmů: Asociacionismus a psychologie (1910); Hranice objektivit vnějších smyslů (1914); Problém prostoru (1914); Subjekt a objekt v psychologické analýze (1915); Kvalita fyzického světa (1916); K dvoustému výročí Leibnizovy smrti (1917). Uloženy jsou vesměs v „Rivista di filosofia neoscolastica“.¹

Těmito pracemi se zařadil Ludvík Necchi mezi katolické myslitele italské, věrné principům scholastické filosofie, jak je doporučil zvláště velký papež Lev XIII. providenciální encyklikou „Aeterni patris“.

Neměli lehkou posici stoupenci „věčné filosofie“ (filosofia perennis) v Itálii. V 19. stol. mnozí myslitelé katoličtí v Itálii i v jiných zemích evropských snažili se překlenout nebo alespoň zmírnit příkrý rozpor mezi filosofií scholastickou a filosofií moderní. Pokusy tyto však končily vesměs nezdarem. Bolzano na př. bystře argumentoval proti subjektivismu Kantovu a pantheismu Heglovu, vnesl však do svých filosofických úvah řadu jiných nesprávností (názor o věčnosti světa, o spojení duše s tělem pouze skrze činnost duše atd.) Rovněž filosofové francouzští upadli do různých bludů: Bonald, La Mennais a j. přepjali tradicionalismus, ideje racionalistické a semiracionalistické hlásali Hermes, Baader, Günther a mnozí jiní. Na půdě italské vzešli stoupenci ontologismu Rosmini a Gioberti.

¹ Rivista di filosofia neoscolastica, anno 1910 n. 2; L. Necchi, Antecedenti necessari a proposito del problema criteriologico, pag. 176 e segg.; ib., n. 6: Asociacionismo e psicologia, pag. 665 e segg.; ib., 1913, n. 1: I limiti dell'oggettività dei sensi esterni, pag. 33 e segg.; ib., 1914, n. 1: Il problema dello spazio, pag. 1 e segg.; ib., 1915, n. 3: Soggetto ed oggetto nell'analisi psicologica, pag. 280 e segg.; ib., 1916, n. 6: Le qualità nel mondo fisico, pag. 603 e segg.; ib., 1917, n. 2: Nel secondo centenario della morte di Leibniz, pag. 168 e segg.

Proti těmto více méně nezdařeným pokusům o myšlenkové vyrovnání s moderními proudy nastává v polovině devatenáctého století velká změna. Filosofie scholastická, zvláště thomismus, se dostává ve čtyřicátých a padesátých letech minulého století do popředí zájmu a staví se nesmlouvavě proti omylům a nesprávným předpokladům filosofie moderní. Začátek tohoto novoscholastického nebo novothomistického hnutí jest právě v Itálii. Roku 1840 vydal Mat. Liberatore S. J. kurs scholastické filosofie s názvem „Institutiones logicae et metaphysicae“, jenž v pozdějších vydáních vyšel s nápisem „Institutiones philosophiae“. Cajetanus Sanseverino srovnával filosofii starou a novou. Al. Taparelli S. J. vypracoval filosofii mravnosti a práva, Salvator Tongiorgi S. J. studoval scholastickou teorii poznání. Jiný člen Tovaryšstva Ježíšova J. M. Cornoldi ukazoval možnost shody mezi filosofii scholastickou a moderní vědou. Podobně pracovali Secchi a Palmieri. Z dominikánů vynikli A. Lepidi a Tom. Zigliara. Obroda scholastické filosofie pokračovala i v jiných zemích evropských. Ve Španělsku pracoval Jakub Balmes, v Německu Kleutgen, Stöckl, Gutberlet a jiní. Pěstování scholastické a zvláště thomistické filosofie doporučovali papežové. Již Pius IX. se několikrát velmi příznivě vyslovil o filosofii sv. Tomáše Aquinského. Zvláště však jeho nástupce, Lev XIII., se zasloužil o její rozšíření. R. 1879 založil v Římě akademii sv. Tomáše Aquinského, v Lovani zřídil na universitě stolicí a pak institut thomistické filosofie. Téhož roku 4. srpna vydal památnou encykliku „Aeterni patris“, kde si přeje, aby katolická spekulace filosofická přijala sv. Tomáše za svůj základ, majíc při tom na zřeteli rozvoj soudobé vědy, zvláště věd přírodních. Za redakce kardinála Frühwirta a

Zigliary přikročeno též z rozkazu papežova k novému kritickému vydání děl sv. Tomáše.

Nebylo náhodné toto důrazné schválení scholastické filosofie. V kapitole o studiích Necchiho v Pavii jsme se zmínili o myšlenkových směrnících, které určovaly názorový rozhled a postoj universitní mládeže. Byl to materialismus a positivismus ve filosofické teorii, byl to marxismus a liberalismus v sociální praxi. Bylo potřebí tedy promyšlené a odhodlané akce, měla-li být mentalita mladé generace znovu získána principům objektivního myšlení katolického.

Než nesprávné předpoklady filosofické přijímaly stále novou a novou tvářnost, blud byl pružný, ohebný, proměnlivý k nepoznání a snažil se vniknout do samého organismu církevního. Již Lev XIII. musil odsoudit t. zv. amerikanismus, nesprávné zdemokratisování Církve, a t. zv. reformní katolicismus německý, jenž zaujal nepřátelské stanovisko vůči thomistické filosofii. Ještě nebezpečněji se utvářela situace za nástupce Lva XIII., Pia X., kdy řada nadaných filosofů a theologů hlásala myšlenky oponující nejen thomismu, nýbrž i katolické věrouce. Ve Francii Loisy, Laberthonière, v Anglii Tyrell, v Itálii Minocchi, Murri. Znamý romanopisec Antonio Fogazzaro přioděl některé reformní myšlenky beletristickou formou v románu „Světce“ (Il santo). Celá řada těchto nesprávných názorů, zvaná souhrnem modernismus, byla odsouzena papežem Piem X. v encyklice „Pascendi“. Situace byla i v Itálii velmi napjatá. Bylo nebezpečí, že modernistické bludy vniknou do kleru a i do širších vrstev lidových. Chápeme odtud rozhodnost a přísnost, s jakou byl modernismus odsouzen papežem tak osobně mírným jako byl Pius X. Myšlenkově nepředstavoval modernismus ucelenou jednotnou soustavu. Jeho

myšlenky se projevovaly různě u různých stoupenců a byly odrazem rozličných směrů a systémů. Přece však můžeme postihnouti hlavní nosné pilíře modernismu v agnosticizmu, immanentismu a v teorii vývojové. Jako Kant popírá modernismus možnost nadsmyslného poznání, poznání Boha a popírá tím vlastně základ náboženství. Uznáváje však sociální užitečnost a nutnost křesťanství, snaží se oddělit naprosto oblast vědy a víry, které jsou si navzájem nepřístupné. Modernismus ignoruje katolický názor o jednotě pravdy, která nemůže býti sporná sama v sobě. Snaží se víru zachránit tím, že ji naprosto izoluje od vědy, takže nelze mluvit podle něho ani o shodě ani o sporu obou. Pro vědu, která nemůže Boží existenci ani dokázat ani popřít, Bůh vlastně neexistuje. Teoretickým výkladem o neslučitelnosti vědy a víry je dána sociální praxe, která v duchu modernismu žádá rozluku Církve a státu. Ovšem jako víra se má podříditi vědeckému badání, tak i Církev se musí řídití vůlí a zákonodárstvím státním.

Modernismus popírá nadpřirozené zjevení Boží, jako každé transcendentální poznání pravdy. Jak tedy vysvětlit vůbec existenci náboženství, zvláště náboženství křesťanského, které jest významným činitelem historickým? Modernisté vykládali náboženství ze subjektivní, čistě niterné, immanentní představy, kterou ten který člověk bezprostředně prožívá. Člověk má vlastně Boha v sobě pod prahem vědomí v hlubinách citového života. Náboženský cit a prožitek je zcela libovolně ponechán jedinci, bez rozumové kontroly, subjektivní náladě a úrovni. Člověk se stává měřítkem náboženských hodnot. Není objektivní stupnice hodnot, neproměnných veličin myšlenkových a mravních. Vše se vyvíjí. Modernisté aplikují evolucionismus na pole náboženské. Nábožen-

ství se vyvíjí se stupněm osvěty. Ani dogma nepodržuje stálého nezměnitelného obsahu, je podrobena změně a vývoji. Rozdíl mezi křesťanstvím a modloslužbou pohanských národů jest podle modernistů pouze stupňový. Ani o křesťanství nelze tvrdit, že jest nejdokonalější formou náboženství. Novým podmínkám životním a osvětovým bude se musit křesťanství přizpůsobit i v budoucnosti a pozměňovat svůj obsah.

Máme-li bojovat proti nepříteli, musíme ho znát. Necchi se musil seznámit důkladně s nepřátelskými proudy ideovými, měl-li jim úspěšně čelit. Modernismus byl o to nebezpečnější, oč skrytěji a záludněji postupoval a podryval víru ve zjevení a absolutní výsostnost křesťanství. Proti němu i proti socialismu našel Necchi myšlenkovou oporu a výzbroj ve filosofii thomistické. V její hluboké spekulaci i v její nauce o společnosti, kterou úspěšně přenášel a uplatňoval v životě praktickém.

Celý život studoval filosofická díla různých směrů. Zaujal ho Aristoteles, podle slov Dantových „mistr těch, kteří vědí“, zaujal ho sv. Tomáš Aquinský, největší filosofický duch středověku. Jednotě myšlení a života, harmonii mezi rozumem a vůlí se u něho hluboce podíval, v mohutné myšlenkové synthese viděl slávu středověku. Imponovala mu stavba scholastické filosofie, v níž jsou studovány základní vztahy mezi vesmírem a člověkem, tělem a duchem, tvorem a Tvůrcem, kde se harmonicky spojuje svět přirozený a nadpřirozený, přirozenost a milost. Věk filosofie nové nazval dobou rozptylování a anarchie proti soustředěné jednotě starověkého a středověkého myšlení. Se scholastickou filosofií středověkou ho spojovalo ještě jedno pouto, které naplňuje pýchou každé italské srdce. Tím svazkem jest postava a dílo největšího italské-

ho básníka Danta Alighieriho, který podivuhodnou myšlenkovou soustavu středověkou vtesal mohutným slovem do tercín své velebásně.

Filosofická erudice Necchiho se uplatňovala v přednáškách, debatách a vědecké práci. Umožnila také jeho mnohonásobnou účast v jednom z největších podniků poválečného italského katolicismu: při zakládání a vedení katolické university v Miláně, která byla zasvěcena nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu.

Táž vojenská nemocnice, která byla svědkem konverse Gemelliho, byla vyhlédnuta jako místo nového katolického ústavu. Porady i modlitby Gemelliho i Necchiho věnovány byly tomuto dílu. Oba přátelé slíbili, že na náměstí sv. Ambrože dají postavit velkou sochu Srdce Ježíšova, jestliže se zdaří koupě budovy. Finanční úhrada působila velké obtíže. Necchi použil veškeré své energie, agitoval pro dobrou věc. Podnik se zdařil, našel nadšenou ozvěnu mezi katolickým obyvatelstvem a potřebná suma byla sehnána. Fasáda starého špitálu byla obnovena. Stojí na ní velká socha Krista-Krále v nadživotní velikosti. Kristus drží v rukou zeměkouli, položenou zcela blízko jeho vykupitelského Srdce, z něhož vycházejí paprsky a ozařují svět. — Když byla socha postavena na toto místo, stál Necchi na náměstí sv. Ambrože. Když byla slavnost skončena, rychle odcházel. Kam? „Na chvíli do kostela,“ zašeptal při odchodu, do kostela, kam ho vedla vděčnost za požehnání, jehož se dostalo sídlu vědy hned na začátku.

R. 1922 psal zakladatel university pojednání o svých spolupracovnících. Necchimu se tam dostává velké chvály: „Byl to naprosto čestný, trpělivý pomocník, jehož zralý úsudek a praktická rozvaha nám nikdy nechyběla. Když se Necchi za něco postavil, když projevil nějaký

názor, měl jsem vždy pocit jistoty, přesvědčení, že to tak je dobře. Nabyl jsem v takových případech jistoty, že Bůh svěřil tomuto člověku zvláštní dary a že ten tak k jeho cti mohl působit.“

Necchi byl Gemellimu pomocníkem vytrvalým a obětavým. Vyskytlo se mnoho otázek, jež vyžadovaly praktického řešení, postavily se v cestu obtíže, k jejichž zdolání Necchi nikdy nechyběl. Gemelli doznává, že „když si vyměnili názory a Necchi dal souhlas, zdálo se mu, že práce pokračuje dvakrát tak rychle a jistě.“ Necchi však nevyhledával slávu a úspěch, zůstával v pozadí a spokojoval se vědomím vykonané práce.

Když mu Gemelli nabídl profesuru biologie, rád ji přijal. Bohatá filosofická a lékařská průprava byly zárukou, že bude pravý muž na pravém místě. Posluchači jím byli nadšeni. Při jeho pohřbu pravil profesor Calderini: „Kdyby Milán nebyl měl Necchiho, nebylo by pravděpodobně dnes v Itálii katolické university.“

S přímou nebo nepřímou účastí sledoval podniky university, její publikace knižní i časopisecké (*Rivista di filosofia neoscolastica* — v. výše — *Rivista internazionale di Scienze sociali e discipline ausiliarie* — *Vita e pensiero* — *Rassegna italiana di coltura* — *Fiamma Viva* — *Rivista mensili della gioventù femminile*).

Filosofické principy, jak si je osvojil z thomismu, neoponechával si dr. Necchi pouze v soukromí své studovny. Šel s nimi na veřejnost, uplatňoval je v sociální práci. Dobrou charakteristiku Necchiho jako sociálního pracovníka podává mons. Giovanni Cazzani, profesor semináře v Pavii.

„Necchi se lišil od ostatních čistotou oděvu, vroucí zbožností a horlivým zájmem o sociální život a sociální propagandu katolickou. Byl

sympatický všem svým otevřeným, upřímným charakterem; svou katolickou víru vyznával prakticky při každé příležitosti bez váhání a kompromisů. Bylo třeba vychovávat další bojovníky, získávat mládež pro myšlenku křesťanského solidarismu. Necchi měl rád mládež kolem sebe. Účastnil se řečnických cvičení mládeže, dával pokyny k vystupování na přednáškách a schůzích, informoval mládež o současných problémech společenského života. Vychovával nastávající řečníky, dával jim rady, jak hovořit v různém prostředí, jak vyvracet námitky odpůrců.

Jeho světový rozhled a zkušenost v tomto úseku byly obecně známé. Nedivíme se tedy, že Necchi byl členem mnoha spolků a korporací a že důvěra spoluobčanů vůči Necchimu se projevila jasně i tím, že již před válkou byl zvolen do městské rady milánské, kde pevně a rozvážně hájil katolické zájmy. Imponoval i odpůrcům svou vysokou duševní úrovní, sebeovládáním a jemným taktem. R. 1910 vytkla jedna liberální organizace lékařská P. Gemellimu jeho stanovisko v přednášce o zázračném charakteru uzdravení v Lourdech a vyzvala ho, aby svou řeč přednesl před členy zmíněného spolku. Necchi doprovázel svého přítele na přednášku a účastnil se živě debaty, která se po přednášce rozvinula. Skončila vítězstvím Gemelliho a Necchiho. Když se ve čtyři hodiny ráno vraceli z debaty, vzrušení jsouce a unaveni několikahodinovou námahou, umiňovali si, že zaskočí ještě do kostela, poděkovat za úspěšný konec polemiky. P. Mattiussi, který je doprovázel, jim řekl: „Děti, nejdříve na lůžko, a to hned. Já již za vás poděkuji Matce Boží ve mši svaté, kterou budu právě sloužit!“

To bylo 10. ledna 1910. Právě za dvacet let poté opustil Necchi tuto zemi.

Doba sociální i hospodářské krise, kterou

prožíváme, nutí nás, abychom si všimli ještě podrobněji sociální teorie i praxe Necchiho.

Století XIX., století liberalismu, je i stoletím sociálním v plném slova smyslu, protože v něm se jasně ukázalo, že společenský organismus je chorý. Nechybělo lékařů ani léků. Bohužel, léky neúčinkovaly a sociální nemoci moderního lidstva se spíše zhoršují než zlepšují. Když r. 1891 promluvil hlas nejvyšší církevní autority sociální encyklikou papeže Lva XIII., poznali katolíci, že svou netečností v oblasti sociální mnoho zanedbali. Necchi jako A. Bessières ve své „Cosmopoli“ viděl velké a hrozné divadlo moderního sociálního boje a těžkých problémů, které se za ním tají. Jistě si často kladl otázku: „Kdo vyhraje? Kristus či mamon, encyklika Rerum novarum či evangelium Karla Marxe?“ A když nabyl vhledu do společenských poměrů, musil konstatovati jako A. Bessières v zmíněné již „L'Agonie de Cosmopolis“: „Už jste se opozdili (totiž vy, katolíci), a abyste mohli dojít včas, byli byste musili trojnásobně svůj krok zrychlit. Papež Lev XIII. dal signál k běhu v r. 1891 ... Několik hubených čt nasledovalo ... a ztratili jste boj, v němž běželo o získání nebo ztrátu davu dělnictva.“ Necchi viděl aktivitu liberálů a socialistů. Neváhal. Dal se do energické a promyšlené sociální práce spolu s jinými.

R. 1899 založen byl v Miláně „Svaz křesťanské demokracie“. Vznikl ze skromných počátků. V místnosti, kde se členové scházeli, byl jen jeden kus nábytku: stůl a židle. Časem Svaz rostl početně a konal schůze na Foro Bonaparte. Svaz zahájil čilou akci sociální: schůze, debaty, kursy atd.

V Monze organisoval profesor Giuseppe Nogara „Katolickou ligu práce“. Shromažďoval v ní dělníky, snažil se zlepšit jejich pracovní podmínky a odvrátit je od socialismu. Čle-

nové Svazu často navštěvovali dělníky v Monze, přednášeli jim a agitovali pro křesťanské hnutí.

R. 1907 vzniklo hnutí nazvané „Unione Popolare“ (G. Toniolo). Ve všech těchto hnutích byl Necchi různě činný. Účastnil se jako přednášející sociálních týdnů a často nejmenován inspiroval mnohé zdařilé podniky v duchu sociálních encyklik papeže Lva XIII. V sociálním hnutí italských katolíků byly dva proudy. Jeden měl na zřeteli spíše ideu, teorii, druhý se přimlouval za energickou akci. Prozíravý Necchi spojoval ve své osobnosti a práci oba směry v synthesesu: život a myšlenka — Vita e pensiero, devisu jediné plodnou a podnětnou. Proti liberalistickému názoru na školu stavěl Necchi koncepci křesťanskou a žádal výuku náboženskou.

Sociální týden v Benátkách r. 1912 byl věnován problému školskému. Témata jako „Základy výchovy; Svoboda vyučování; Obecná škola v Itálii; Střední školy v Itálii; Pomocné práce ve škole“ — ukazují, jak vážně pojímali italští katolíci tento problém.

Necchi viděl, že kořen sociální krise je mravní. Proto zdůrazňoval duchovní stránku problému a doporučoval řešení otázek v duchu křesťanské, zvláště františkánské charity. Mohl souhlasiti s Bergsonem, který při udělení Nobelovy ceny v Oslo řekl m. j.: „Zkušenost ukázala stále zřetelněji, že ze zdokonalování sociálního aparátu nemusí vzcházeti automaticky mravní zdokonalení lidí žijících ve společnosti a rovněž že vzrůst hmotných prostředků, jimiž lidstvo vládne, může býti příčinou nebezpečí, není-li doprovázen přiměřeným úsilím duchovním. — Stroje, jež jsme zhotovili, jsou umělými údý, jež se ochotně připojují k našim údům přirozeným, je prodlužují a tak zvětšují tělo lidstva. Aby mohla

nadále pronikati toto celé tělo a řídití také jeho pohyby, měla by se rozšířiti také duše; jinak rovnováha bude ohrožena a svět bude viděti, jak vznikají těžké nesnáze, problémy politické a sociální, které nebudou leda zevnějším výrazem mezi duší lidstva, která zůstala přibližně tak, jak byla, a tělem, jež enormně vzrostlo.

Zásady a myšlenky, které určovaly sociální teorii Ludvíka Necchiho a které propagoval v sociální praxi, byly dány scholastickou filosofií, hlavně filosofií sv. Tomáše Aquinského, a direktivami velkého sociálního papeže Lva XIII., jak je uložil ve svých encyklikách a ostatních projevech.

Necchi se snažil vzbudit hlavně ve vrstvách dělnických znovu křesťanský názor na práci. Práce jest mu důležitým činitelem hospodářským. Práce udržuje a množí statky hospodářské a duchovní. Práce jest také významná i v oblasti obecně lidské, neboť uvolňuje schopnosti, které člověk dostal od Boha. Síly člověku dané se stupňují cvikem, probouzí se další energie, práce vede tak člověka k hospodářské zdatnosti a mravní výši. Naopak zase člověk, který se vyhýbá práci, zakrní tělesně i duchovně, „zahálka jest matkou hříchů“. Bez práce nastává mnohonásobný úpadek jednotlivce i společnosti. Práce má býti člověku též zdrojem radosti. Potěšení z úspěchu, vykonané povinnosti budí chuť k další akci a stupňuje výkonnost. Člověk se stává prací pánem světa, podmaňuje si přírodní síly, stává se podobným Bohu, nejvyššímu Pánu světa, jenž jest věčná, nejintenzivnější činnost, ryzí kon: actus purus. Většina prací je spojena s námahou tělesnou nebo duševní. Biblická slova o práci „v potu tváře“ se krutě naplňují dějinami. Tím více je třeba člověku pracujícímu pravého křesťanského pohledu na práci,

který práci posvěcuje a činí ji požehnanou. Práce není sama sobě cílem, je prostředkem, aby člověk žil důstojným lidským životem a splnil poslání, uložené mu Bohem. Liberalismus znehodnocuje práci. Nezná lidí, zná jen výrobní prostředky, pracovní síly. Úkolem křesťanského pracovníka jest vzbudit znovu názor, že práce není jen kletbou a námahou, nýbrž i radostí a požehnáním.

Všechny zevnější statky jsou určeny k tomu, aby jich používal člověk (sv. Tomáš Aq.). Člověk je ze všeho tvorstva nejvyšší, je stvořen k podobnosti s Bohem, je povolán k životu věčnému. Člověk je stvořen jako vládce a pán viditelného světa: „Učiňme člověka k obrazu a podobě naší; ať panuje nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nad krotkými zvířaty, nad celou zemí.“ (I. Mojž. 1, 26.) „Posledním cílem všeho jest Bůh, kterého pouze bytost rozumem obdařená dovede dosíci v něm samém, jej totiž poznávajíc a milujíc. Tudíž jediné bytost rozumem obdařená má ve vesmíru cíl sama v sobě, vše ostatní má býti pro ni.“ (Sv. Tomáš Aq.) Všechno má podat člověku pomocnou ruku na cestě k cíli, všechno jest jeho, vše má spolupracovati k dobrému. „Je dovoleno přát si statků pozemských, ne sice na prvním místě, abychom v nich viděli poslední cíl, nýbrž jako jakýchsi pomůcek, jež nám napomáhají, abychom směřovali k blaženosti, to jest, pokud se jimi udržuje tělesný život, a pokud nám organicky napomáhají ke konání ctnosti.“ (Sv. Tomáš Aq.)

Křesťanství spojuje zásvětný cíl s energickou prací na obnově světa v duchu opravdového universalismu. Bojuje za hmotnou existenci člověka a důrazně klade požadavek, aby člověk neztrácel z dohledu pahrbky věčné. V „Otčenáši“ jsou obě myšlenky krásně vysloveny. Modlíme se „Chléb náš vezdejší dej

nám dnes“ a zároveň „Přijď království Tvé!“.

V otázce soukromého vlastnictví byl Nocchi věren zase směrnicím papeže Lva XIII., který praví o tom: „Že Bůh zemi předal veškerému pokolení lidskému k používání, to nemluví nikterak proti soukromému vlastnictví. Neboť o Bohu se praví, že odevzdal zemi lidskému pokolení jakožto celku, ne, že by si přál, aby všichni nerozdílně nad ní vládli, nýbrž že nepřikázal části, kterou by měl každý vlastnit, a přenechal vymezení soukromého majetku péli lidí a právním zařízením národů. Ostatně, ač rozdělena mezi jednotlivce, země nepřestává sloužiti obecnému užitku všech, poněvadž není člověka, který by se neživil tím, co skýtají pole. Kdo nemá majetku, nahrazuje práci; takže se právem smí říci, že zdrojem veškeré výživy a vyššího rozvoje života je práce, kterou kdo koná buď na svém pozemku, nebo v nějaké s námahou spojené živnosti, jejíž mzda konečně nebere se odjinud, než z mnohonásobných plodů půdy a za ně je směňována.“ (Rerum novarum.) Zvláště důrazně odůvodňuje Lev XIII. soukromé vlastnictví tím, že právo na ně jest právem přirozeným, že má svůj zdroj v přirozenosti samé. „Protože právo vlastniti soukromý majetek není dáno člověku zákonem lidským, nýbrž přírodou, stát nemůže je zrušiti, nýbrž pouze uspořádati jeho používání a uvésti je v soulad s obecným blahem.“ (Enc. Quod apostolici.) Ze soukromého majetku prýští ovšem i závazky a povinnosti. Když je o člověka v hmotném ohledu postaráno, jest jeho povinností přispívat chudým z toho, co mu zbývá. To jest povinnost křesťanské lásky, nikoli požadavek spravedlnosti, který by mohl býti vymáhán soudně. Toto přikázání lásky zavazuje velmi těžce. „To je vlastní křesťanské lásce, že se nestará každý jen o sebe jediného, nýbrž že mi-

mo to pečuje o bližního, a že při starosti své pamatuje také na užitek jiných. Nadto darů, kterých se někomu od Boha dostává, dostává se ne proto, aby je sám držel, nebo aby v nich marnotratně žil, nýbrž aby jiným rozdával, co po krytí potřeb zbylo.“ (Katechismus koncilu tridentského.)

Tak řeší křesťanství otázku sociální, problém moderního pauperismu, účinnou pomocí, která je motivována nábožensky. Cílem toho jest, co největší počet lidí uchránit před zproletarisováním, nebo je odproletarisovat v tom smyslu, že se jim umožní nabýti alespoň nějakého majetku, na př. pozemkového. Problémem agrárním se zabýval Necchi velmi často (on mluví o ruralismu). Principiálně se o tom vyslovil zase Lev XIII.: „Zákony mají, pokud možná, o to dbáti, aby co nejvíce příslušníků lidových vrstev mělo touhu míti majetek. Z toho vyplynou vzácné výhody; a především jistě slušnější rozdělení statků . . . Probudí-li se v lidu přičinlivost a naděje, že se domohou nějakého pozemkového majetku, ponenáhlu se (společenské) třídy sblíží, protože zmizí rozdíl mezi krajním bohatstvím a krajní chudobou. Mimo to možno počítati s větší hojností statků, jež rodí země. Neboť když lidé vědí, že pracují na svém, mají mnohem větší chuť do práce a více se přičinují -- ba dokonce zamilují si půdu, kterou ruka jejich obdělávala a od které očekávají ne pouze výživu, nýbrž i jistou zásobu pro sebe a pro svou rodinu. Každému se vnucuje poznání, jak velice tato chuť do práce přispívá k rozhojnění úrod a k rozmnožení národního jmění. — Vyplyvá z toho na třetím místě ta výhoda, že lidé snadno zůstanou v tom státě a v té obci, v níž se zrodili a vyrostli; neboť neměnili by lidé své vlasti za cizí zemi, kdyby jim vlast skýtala příležitost k snesitelnému životu.“ (Rerum novarum.) Je

to vlastně komplex problémů a námětů, který na těchto několika řádcích je vysloven a řešen providenciálním slovem nejvyšší církevní autority. Křesťanství ovšem nedoporučuje pouze soukromou akci jednotlivce na zmírnění hmotné a mravní bídy, práci od člověka k člověku, nýbrž přikazuje státu, korporacím živnostenským, spolkům a stranám spolupráci k nápravě. Církev sama pak velmi účinně se staví do boje za spravedlivé požadavky sociální politiky: za ochranu pracovní síly, za omezení výdělečné práce žen, mládeže dospívající a dětí; za ochranu života a zdraví dělnictva v dílnách; za zprostředkování práce; za zákonnou mzdu; za sociální pojištění; za ochranu osobnosti dělníkovy; za nedotknutelnost jeho statků mravních a náboženských; za spravedlivé rozdělení výnosu práce; za spravedlivou cenu; za spravedlivou výši a rozvržení daní; za etickou stránku bytové otázky; za právo na práci; za křesťanské zásady v životě hospodářském.

V duchu těchto požadavků a směrnic pracoval Ludvík Necchi celý život. Nebál se práce a námah. Dal skvělý příklad moderního sociálního pracovníka. Věděl, jak důležité místo zaujímá v křesťanském a vůbec společenském životě rodina, tato základní jednotka společenské stavby. Jeho rodina byla vzorná, vládl v ní duch křesťanské lásky, která vyzařovala do působnosti všech jejích členů. Myšlenka ryzí křesťanské charity a opravdového solidarismu, obětavé soudržnosti všech lidí po zákonu Kristově, to jest odkaz Ludvíka Necchiho v oblasti sociální jako jediná cesta k rozuzlení zamotaného klubka, jakým se stala duchovní a sociální situace poválečné Evropy.

•

Necchiho činnost sociální je novým dokladem jeho neobyčejné výkonnosti. Sledovali jsme kroky doktora Necchiho na milánskou periferii, do dělnických rodin, kam po leta chodil nezištně léčit a pomáhat v hmotném i duchovním ohledu.

A nedivíme se tomu, že při městských volbách dosáhl právě na milánských předměstích největšího počtu hlasů. Svě občanské povinnosti pojímal Necchi velmi vážně. Byl si vědom odpovědnosti, která naň byla vložena volbou. A práce byla namnoze těžká a nepříjemná, ale Necchiho sílilo a těšilo pomýšlení, že je člověkem, k němuž s důvěrou hledí spoluobčané, že bude spravedlivě hájit jejich zájmy. Za svůj úkol si Necchi vzal také hájit v městské radě katolické zájmy. Nebylo to vždycky lehké. Bylo nutné, mít na zřeteli spoustu okolností, důležitých pro katolickou věc. Bylo nutné znát lidi, poměry.

U spoluobčanů byl Necchi vesměs ve vážnosti. Nikoho, ani odpůrce, neurazil, choval se vždycky rozvážně a klidně. Jeho sebeovládání bylo příslovečné. S napětím kolikrát čekali na něho, když šlo o obhájení katolických požadavků proti útokům stran Církvi nepřátelských. Bylo požitkem slyšet Necchiho mluvit, a sami odpůrci, kteří znali jeho charakternost, nešetřili často pochvalou. Na tomto místě také bojoval Necchi za katolickou školu a za náboženskou výchovu dětí. Mluvil někdy za hlučného nesouhlasu členů jinak smýšlejících. Ale nezalekl se a důrazně žádal, aby se nezapomínalo na duši dítěte. Dobře rozlišoval mezi náboženskou výukou a výchovou. Znal nedostatečnost pouhé výuky a žádal, aby do školy zavítal duch katolický, který by pronikl a řídil veškeré vyučování a vedení mládeže.

Nemoc, jejíž zárodek si Necchi přinesl z války, rychle pokračovala. Ještě roku 1929 pobyl Necchi několik týdnů na prázdninách v Alpách v kruhu své milované rodiny. V říjnu netušil nikdo vážnost nebezpečí. Lékaři radili k operaci, ale ujišťovali, že bude pouze lehká a že není důvodu k obavám. V den operace mělo kolegium katolické university pravidelné shromáždění. Necchi byl přítomen a nebylo na něm pozorovati ani stín starosti. Jen Gemelli byl zpraven o skutečném zdravotním stavu Necchiho a obával se operace. „Nejednou se zdá, že to nic není,“ říkal, „a nakonec se objeví rakovina!“ Necchi věděl, že operace znamená rozhodnutí k životu nebo k smrti. Přál si být operován bez uspání a bylo mu vyhověno. Průběh operace ukazoval, že jeho stav je vážnější, než se mysliło. Ulekl se, ale přemáhal se a nedával to najevo. Přál si jen, aby jeho žena, která ve vedlejší místnosti čekala na výsledek operace, nebyla vpuštěna. Nikomu také neřekl o blížkém konci, pouze svému příteli. Jednou, když byli spolu sami, řekl nemocný Necchi: „Příteli drahý, žena a děti nemají potuchy... Strašně by je to vzrušilo... Jsem velmi nemocen... Je to pravděpodobně rakovina... Bůh mi již pomůže. Vždyť jsme katoličtí křesťané a můžeme smrti hleděti zmužile do očí.“

Před svou rodinou Necchi úzkostlivě tajil skutečný stav nemoci, snažil se je rozveselit, když ho navštívili. Myslił, že bude ještě dosti času připravit je na nejhorší. Do té chvíle je chtěl ušetřit starosti a zármutku.

Na smrt byl připraven. Když se mu při návštěvě přátelé zmínili o ženě a dětech, ukázalo se, kolik vnitřní pevnosti a klidu v něm jest. „Boží Prozřetelnost nad nimi bdí, Bůh mne

neopustí, nikdy to neučinil," říkával. Když mikroskopický rozbor definitivně ukázal, že Necchi by mohl být uzdraven jen zázrakem, deprimovalo to jeho přátele. Poslední týdny života trávil doma v mansardním pokojíku, kam již dříve dal přenést své lůžko, aby ušetřil rodinu pohledu na utrpení bezesných nocí.

Časem se mu ulevilo, že mohl vstáti a trochu pracovat. Začátkem roku 1930 bylo rozhodnuto. Necchi cítil blízký konec. Na Tři krále byl přítomen ještě obřadům, vyzpovídal se a byl u sv. přijímání. Druhého dne se sešel s Gemel-
lim a vzpomínali na chvíle mládí, kdy ve vojenské nemocnici prožívali krásné chvíle. Necchi uchopil ruku Gemelliho, potřásl jí a skrá-
pěl slzami. „Příteli," pravil, „tajíš mi pravdu z pouhé starosti o mne... Já však vím, spíše to jasně vidím... Brzy již u vás nebudu. Po-
děkuji Bohu za den, kdy mne povolá!" Hned se však omlouval: „Ach, příteli, po prvé jsem zhroucen. Slabá stránka mé přirozenosti se chtěla protivit Boží vůli. Ale nemá k tomu prá-
va." Přejel si rukou čelo, uchopil Gemelliho a vedl ho do kaple. Když z ní vyšli, nabyl zas Necchi klidu. „Odpusť mi," pravil ke Gemel-
limu, „že jsem ti tak bez důvodu způsobil bo-
lest. Uklidněme se. Bůh je s námi. Budeme po-
kračovat ve své práci, v šíření Kristovy říše na zemi."

To bylo v pondělí. V pátek téhož týdne byla zase schůze universitního kolegia. Necchi se jí účastnil a živě hovořil. K večernímu zasedání mu nedovolili přijít, poněvadž bylo vlhko a deštivo. Večer něco pojedl a byl, jako poslední dobou vždy, sám u stolu. Jeho žena vstoupila do jídelny. Když vešla, pravil Necchi klidně a zřetelně: „Viktorie, není mi dobře. Nechtěla bys zavolat kněze?"

„Zavolám lékaře!" odpověděla.

„Ne, ne, chci kněze!"

Zatím co jeho synové odběhli pro kněze a lékaře, požádal Necchi o kříž a modlil se hlasitě vzbuzení lítosti.

„Na shledanou, Viktorie . . . ,“ zašeptal a upadl v bezvědomí.

Kněz, který hned nato přišel, udělil mu poslední pomazání.

Lékař se dostavil též, nemohl však již nic dělat . . . Duše věrného služebníka stála před svým Pánem.

Bylo přáním Necchiho, aby, až umře, byla jeho mrtvola vystavena v universitě Srdce Ježíšova. Toto přání bylo splněno. Celé dva dny nebylo konce návštěvníkům, kteří se přišli rozloučit se zesnulým. Ráno 14. ledna sloužil rektor university v dómu sv. Ambrože zádušní mši sv. za zemřelého. Na všech účastnících bylo znát hluboké pohnutí. I knězi u oltáře selhával hlas, když prosil v oraci za zemřelého Ludvíka Necchiho, aby se služebníku Božímu Ludvíkovi, jehož duše opustila tento svět, dostalo účastenství se svatými na světle a pokoji nebes. Když bylo čteno evangelium o smrti a vzkříšení Lazarově, zachvěli se přítomní spolu s jáhnem, když tento četl radostná slova Kristova: *Resurget frater tuus . . . Vstane opět bratr tvůj*, která byla jedinou vhodnou odpovědí Spasitelovou na vyčítavou poznámku přepěčlivé Marty. „Vstane bratr tvůj“ silou Toho, jenž je vzkříšení a život, jenž zlomil osten a vítězství smrti. „Vstane bratr tvůj,“ znělo to prostorami basiliky jako radostný příslib shledání s bratrem. A bratrem byl Ludvík Necchi přemnohým nejbližším i nejvzdálenějším.

Velká aula university Nejsvětějšího Srdce Ježíšova v Miláně byla upravena jako kaple a profesor Aristide Calderari mluvil ve smutečném shromáždění o povaze zesnulého kolegy. Pravidl mimo jiné, že k němu vzhlíželi mnozí jako ke knězi. Jeho úsměv, mírnost, rozvaha

a při tom mnohonásobný aktivismus podmaňovaly mu žáky. Kolik lidí pocítilo jeho obratnost lékařskou, kolik lidí bylo při poradě u něho posíleno přátelským slovem, dobrou radou, rozumným pokynem. Byl lékařem laskavým, tichým, byl lékařem duše i těla.

Nad portálem dómu se třpytila na černé látce slova, která sestavil Gemelli:

Kéž krásná duše
profesora doktora Ludvíka Necchiho,
terciáře sv. Františka,
člena správního výboru katolické university,
zasvěcené přesvatému Srdci našeho Pána
Ježíše Krista —
od začátku svého života až do konce
silná v ctnosti, jemná v pevnosti,
vznešená v lásce, studiu a práci,
se stkví v slávě Boha
našeho Otce na věky.

V pohřebním průvodu byli profesori, studenti, lidé všech stavů a názorů. Všichni mohli říci, že provázejí na poslední cestě člověka, jemuž patřila jejich láska a obdiv.

•

V poslední vůli Ludvíka Necchiho čteme: „Umírám jako úd svaté, katolické, apoštolské a římské Církve, v úplné poslušnosti k papeži.

Prosím o odpuštění všechny, které jsem snad urazil, a odpouštím všem, kdož mně ublížili. Děkuji z celého srdce všem, kteří mně v životě nějak pomohli.

Toužím v opravdové lásce po shledání se svou milovanou Viktorií a právě tak se svými milými syny. Prosím je, aby zůstali vždycky dobrými lidmi, Boha se báli, aby byli upřímnými a věrnými katolíky, a doufám, že budou vždycky své matce pomocníky a ochránci.

Všem svým přátelům a známým a všem svým nemocným dávám s Bohem. Prosím všechny zbožné o modlitbu a poručím se s důvěrou nekonečné dobrotě Boží. Posledním svým vzdechem vzývám Nejsvětější Srdce Ježíšovo a přesladké Srdce Panny Marie, která je matkou Boží a naší, a právě tak prosím o přímluvu sv. Františka z Assisi, svého patrona sv. Ludvíka a všechny svaté. V Tebe jsem, Hospodine, doufal, nebudu zahanben na věky.

Milán, 16. října 1929.

Dr. Ludvík Necchi."

Dodatek k tomu napsal Necchi 21. listopadu 1929:

„Ve jménu Božím, Amen.

Dnes, 21. listopadu 1929, chci, na těle a duchu jsa úplně zdrav, sepsati poslední vůli." Následují různé věci, týkající se členů rodiny. Pak pokračuje:

„Přeji si býti po křesťansku pohřben, úplně jednoduše a v klidu. Nepřeji si květiny na svůj pohřeb. Jest mým vroucím přáním, aby má mrtvola, budou-li s tím souhlasit moji pozůstalí a moje přemilá žena, byla přenesena do katolické university Srdce Ježíšova. Tamodtud, z čestného místa Nejsvětějšího Srdce, které je drahé každému katolíkov, nechť vyjde pohřební průvod. Nechávám svým pozůstalým úplnou volnost ve výběru místa pro můj hrob. Přeji si, aby byl vztyčen kříž nad hrobem. Nápis na náhrobním kameni ať je tento: „Dr. Ludvík Necchi, narozen v Miláně, zemřel..., terciář sv. Františka, prosí o modlitbu za svou duši." Obětuji Bohu svůj život a přijímám od této chvíle z ruky Boží smrt se všemi okolnostmi, které ji třeba doprovodí.

Přeji si zemřít jako člen svaté, katolické, apoštolské a římské Církve a prosím Boha za odpuštění svých hříchů v okamžiku smrti. Pro-

sím o sílu, abych mohl vzbudit dokonalé odevzdání do přesvaté Boží vůle.

Prosím pokorně o prominutí všecky, kterým jsem ublížil nebo které jsem nějak urazil nebo zanedbal. Žij blaze, moje nejmilejší Viktorie, ty vzore ženy a matky! Žijte blaze, moje milované děti! Nezapomeňte, co jsem vám říkal, když jsem byl ještě živ; buďte vždy věrni Bohu! Myslete na to, že život náš Mu náleží, nyní i na věky. Naše rozloučení potrvá jen krátkou dobu. Shledáme se jednou zas — ach, jak sladké jest naplnění naší naděje u trůnu Božího.

Ježíši, Maria, Josefe,

vám věnuji srdce své i duši svou.

Ježíši, Maria, Josefe,

stůjte při mně v boji posledním!

Ježíši, Maria, Josefe,

nechť duše má v pokoji s vámi odejde.

Milán, 21. listopadu 1929.“

Následuje ještě výzva k ženě o sloužení zádušní mše sv.

„Žijte blaze, v nebi se uvidíme zas!

Váš věrný Ludvík.“

Dr. Gemelli pronesl při pohřbu zajímavé slovo: „My se k němu brzy vrátíme!“

Vrátíme pro živý příklad křesťanství za našich dní, pro vzor katolického aktivismu.

Přípravný komitét pro blahořečení Ludvíka Necchiho je v Miláně. Kardinál Schuster svolal podle kanonického práva výbor, který má provést první šetření o životě zesnulého. Po skončení přípravných prací budou akta zaslána do Říma.

Závěrem podávám výběr z myšlenek Ludvíka Necchiho. Jsou to úryvky z přednášek, článků, dopisů, příležitostných básní atd. Všechny vydávají svědectví o pevné duševní struktuře svého původce, o ucelenosti názorů.

Bůh jest láska.

Jestliže v kráse a vznešenosti slova má býti měřítkem velkost ideje představované, největším slovem jest jméno Boží, jemuž máme vzdávat úctu. Jiné slovo, samo velké jako jméno Boží, je nejsladší, jež lidský ret může říci: Charitas!

Poněvadž Charitas značí lásku a Bůh je láska, Deus Charitas est, je tudíž nekonečná, prvotní Láska.

Láska: slovo to splynulo se rtů božského Mistra a jeho ozvěna zní devatenáct století a na věky věků: ctnosti a hříchy, radosti a bolesti jsou staré jako člověk, Láska nikoliv; ta se narodila s Kristem, zrodila se v oné noci na Východě, zatím co chor nebeských hlasů prozpěvoval: Sláva Bohu na výsostech a na zemi pokoj lidem dobré vůle!

(1899.)

Pozdrav kříži.

Ó kříži, svaté znamení vykoupení, lásky a spravedlnosti a pravé svobody, my, vojíní křesťanské sociální myšlenky, Ti nabízíme své ruce. Ave Crux! Zdravíme Tě, ó kříži! Zdravíme Tě na vrcholu našich zvoníc, kde rozpínáš ve výši ruce k prosbě za upadající národ. Pozdravujeme Tě na stěnách našich domácností, které střežíš svou vlídnou moudrostí, jako záruka míru, čistoty a víry. Zdravíme Tě v obydlích bolesti, kde se trpí a umírá, poněvadž ty posvěcuješ bolest a činíš sladkou poslední ho-

dinu. Pozdravujeme Tvůj zářící obraz na našich praporech a vlajkách, které se vlní volně ve větru a hlásají lásku, lásku k Církvi, lásku k vlasti, lásku k vznešené věci spravedlnosti a společenského souladu. Kéž jsou Tebou, ó Kříži, požehnány osudy naší Vlasti, aby Itálie, která Tebou byla velká, znovu byla národům učitelkou pokroku, pravdy, spravedlnosti a svobody.

(1911.)

Povinnost.

Blažené svědomí, které naslouchá stále hlasu povinnosti. A byl to jistě spravedlivý člověk, kdo napsal v anonymním svazečku, který se mi dostal do rukou: „Celý svět nemá bohatství, které by stačilo na vyvážení jedné zanedbané povinnosti.“

... Všechny viny a převrácené vášně, spolu s lakomstvím a marnotratností, jsou odvarem egoismu. Egoismus vylučuje lásku i k sobě samému, shodnou s přikázáním Božím. Kdo miluje, zachovává všecken zákon a vše má; zlo zbavuje všeho.

V rukou Božích.

Úděl můj jest v moci Pána, k Němu se ubírám s důvěrou, se synovskou láskou. Tváří v tvář Jemu; nakládá se mnou podle své přesváté vůle! Učiň pouze, Bože můj, abych někdy nezesnul s vinou, učiň, ať mohu pracovati pro slávu Tvou a pro dobro svých bratří...

(1900.)

... Výzva a prosba papeže nepadne do prázdna. Pojď, poutníku, do dějin; uvidíš zápasy a vítězství Nevěsty Kristovy; ale jednoho šťastného a radostného dne uvidíš celé stádo věřících v Kristu sjednocené pod jeho Vikářem. Vždyť to chtěl Ježíš, když se modlil k Otci: „Neprosím pak toliko za ně (t. j. za

apoštoly), nýbrž i za ty, kteří skrze slovo jejich uvěří ve mne, aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v Tobě.“

Dojemná prosba! Opakujme z hloubi svého srdce: „Aby všichni jedno byli; ut unum sint!“ (1928.)

Dělníci! Viděli jste, že socialismus a liberalismus je destrukcí náboženství, rodiny, státu, veškerého pořádku společenského; budoucnost nemůže náležeti ani liberalismu ani socialismu, neboť Bůh bdí nad zdravím společnosti.

Budoucnost náleží nám katolíkům, kteří hájíme principy pravdy a spravedlnosti, principy věčné, jako jest věčný Bůh.

Dělníci! Pojdte rozmnožit naše řady, pojdte spolupracovat na sociální obnově; je to velký hlas katolické Církve, která vás volá a vyzývá: „Proletáři všech zemí, spojte se v Kristu!“ (1898.)

Buď člověkem: nech minulost, zanechej snů a přeludů fantasie a hled skutečnosti tváří v tvář; buď mladíkem, plným nadání a energie... Nehloubej v budoucnosti okem, které je zachmuřeno pesimismem...

14. března 1906. (Z dopisu.)

Vyzývání Nejsv. Srdce.

Modicae fidei quid petis? Nestačí ti Nejsvětější Srdce Ježíšovo? Není v Něm pramen veškeré sladkosti, veškeré posily? Co na tom záleží, že nenacházíš u lidí hluboký, opravdový cit, jaký hledáš? Co na tom záleží, že se ti zdá tvé nitro mnohdy tak prázdné? Nestačí Bůh k naplnění veškeré propasti? Ó ano, ano, Bože všemohoucí a dobrý, vracím se k Tobě! Kde najdu mír? Ty sám jsi nevyčerpatelný pramen milosrdenství a míru; přijď mi na pomoc!

(1900.)

Konverse.

Podívaná na konversi mne vždy dojala k slzám. Jestliže v nebi je větší radost nad jedním hříšníkem, který se znovu vrátí, než nad vstupem devadesáti devíti spravedlivých, musíme též připustiti, že ten jeden, plný vděčnosti k nekonečnému Milosrdenství, bude snad umět v krátkém čase vyrovnat v bilanci dobrých skutků takovou spoustu pokladů, nahromaděných oněmi devadesáti devíti za klidného a dlouhého života v domě Otcově.

(1897—98.)

Obcování svatých.

Směje se tomu pouze skeptik: jaká je krása naší víry, jaká velikost katolické Církve, vznešenost, kterou lze nejvýše vyjádřiti jediným obratem: Obcování svatých!

Obcování svatých: sladké pouto, které spojuje všechny duše věřících, pouto podivuhodné jako láska, silnější než smrt.

Hroby našich svatých jsou slavné, jako byl slavný hrob Toho, který vstal z mrtvých. Necítíte, jak u těchto hrobů váže přesladká naděje v nesmrtelnost, ona vznešená důvěra, proč i my můžeme volati se sv. Pavlem: „Kde jest, ó smrti, vítězství tvé; kde jest, ó smrti, osten tvůj?“

(1910.)

K první zpovědi dcerušky Kamilly.

21. června 1916.

Tatíček mnoho myslel na svou Kamilku v den a hodinu, kdy přijímala poklady Milosti a Milosrdenství Božího, posílá jí velmi vřelý pozdrav, svolává na ni všechno nebeské požehnání a svěruje ji pod ochranu sv. Ludvíka, aby v ní byla vždy záře ctnosti a moudrosti křesťanské...

S Bohem, Kamilko, buď stále moudrá, dej pusinku mamince a bratříčkům a vzpomeň si na svého tatíčka.

K jejímu prvnímu sv. přijímání.

4. června 1918.

Předrahá Kamilko!

Zítra bude pro tebe den krásný a velký: nejkrásnější den tvého života: přijmeš Ježíše do srdce!

Vznešenost daru, který ti Bůh dá, je taková, že nejen ty, která jsi ještě tak malá, ale i nejucenější lidé ji nemohli plně pochopiti. Pomysli, Kamilko; Pán, který je tak velký a tak dobrý, přijde do tvého srdečka: Andělé zahalují tvář před Jeho pohledem a On navštíví takové dítě, jako jsi ty.

Zítra okusíš nevýslovnou sladkost; vzpomínka na ni ti bude o to dražší a vzácnější, oč více porosteš.

Ve sladkých chvílích, kdy Ježíš bude v duši tvé jako přítel, pros vroucně, abys vždy byla dobrá a zbožná, dbalá svých povinností, ochotná plnit vždy a ve všem Jeho svatou vůli.

Pros Pannu Marii, aby tě přijala pod svůj plášť a považovala tě za svou dcerušku. Pros za své bratry, aby Pán jim žehnal a opatroval po celý život.

Vzpomeň si na rodiče, od nichž jsi měla tolik důkazů lásky a nezapomeň na ty, kdož na zemi tě nejvíce milují

mamička a tatíček.

OBSAH

Literatura	4
Předmluva	5
Mládí	6
Na studiích	8
Vojákem	12
Rozhodnutí	14
Práce	22
Smrt	44
Myšlenky Ludvíka Necchiho	50

VÍTĚZOVĚ

8. svazek II. ročníku.

Karel Metyš

VICO NECCHI

Vydáno

za redakce Josefa Papici

v říjnu MCMXXXV.

**Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských
v Olomouci.**

**Na lepším knihovém papíře vydáno
padesát číslovaných výtisků,
z nichž prvních pět je neprodejných.**

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

HAMMER R.: Zwischen Gott und Welt. Kösel & Pustet, München 1935, str. 322, cena 3.20 Mk. — Je to vlastně román ze života sv. Františka z Assisi, v němž se setkáváme s modlitbami, hymny, samomluvami a kázáními tohoto světce, jakož i s okolím, jež ho obklopovalo. Kniha plná krásných postřehů, ladné formy, ukazující lidstvu vznešenost lásky Boží a krásu svaté chudoby, nabádající k hledání pravého štěstí.

HERWEGEN IL.: Saint Benoit. Desclée de Brouwer, Paris, str. 252, cena 12 frs. — Je to překlad německého díla téhož názvu. Herwegenův sv. Benedikt je velmi zdařilá práce. Po jeho četbě krásně vynikne velikánská postava otce západních mnichů, sv. Benedikta. Herwegen ukazuje světce jako poustevníka, učitele, opata, otce, zákonodárce, apoštola a světce. Životopis velké vnitřní ceny a zevně krásné úpravy. Čte se lehce a je pln zajímavostí.

JÖRGENSEN J.: Der heilige Franz von Assisi. Kösel & Pustet, München 1935, str. 460, cena 6.50 Mk. — Jörgensenův život sv. Františka je velmi důkladné dílo, psané na základě pramenů velmi kriticky a při tom svěže. Z tohoto díla se dá pochopit veliká postava serafinského světce sv. Františka. Podává nejen věrnou historii, nýbrž též zachycuje bohatě duši světce. Toto dílo jistě patří mezi nejlepší životopisy sv. Františka. Doporučení hodné.

MARC A. S. J.: Socur Marie-Thérèse. Beauchesne, Paris 1935, str. 96, cena 6 frs — Spisovatel z jezuitského řádu podává milý obraz mladé dominikánky z kongregace učiček sester. Dívka plná snění a plánů, nerada se podrobující kázni, při tom však inteligentní a čistá, najde konečně rozřešení smyslu života v zasvěcení službě Boží v klášteře a ve výchově mládeže na školách. Ve svém povolání dosáhla velikého stupně lásky k Bohu.

MARUCCHI O.: Pietro e Paolo a Roma. Marietti, Torino 1934, str. 206, cena 15 lir. — Dílo slavného badatele starokřesťanských památek římských Orazia Marucchi. Již toto jméno zaručuje velikou cenu knihy. Přísne vědecky dokazuje autor fakt, že sv. Petr a Pavel žili v Římě a jsou tam pochováni. Výzkumy jsou dokumentovány fotografiemi míst, o nichž se v knize jedná. Kniha nevyhnutelná pro všechny, kdož se zabývají dějinami Církve nebo papežství. Doporučuje se sama sebou.

PUNJET DE P.: Le Psautier liturgique. Desclée de Brouwer, Paris 1935, 2 díly, po 870 stranách, cena neudána. — Vemí obsáhlé a důkladné dílo, vykládající žalmy. Napsal je benediktinský mnich, což už samo zaručuje cenu tohoto výkladu žalmů. Není tu však tak přísně vědecký aparát, jako spíše zhodnocení žalmů po stránce liturgické. Žalmy patří k nejkrásnějším modlitbám; jsou-li ještě opatřeny dobrým výkladem, stanou se vznešenými náměty k rozjímání. Dílo Punietovo se k tomu dobře hodí a skvěle dosáhlo svého účelu.

SEPIETER G.: Saint J. M. B. Vianney. R. Pagés, Paris 1935, str. 64, cena 4 frs. — Život patrona všech du-

chovných správců. Autor probírá stručně, ale vzletně život tohoto horlitého slova Božího, ukazuje jeho velikost jako kněze a světce. Velmi četná vyobrazení zpestřují dílo. Velmi napomáhá k pochopení tajemství úspěchů tohoto prostého, ale velikého venkovského kněze.

SPECKNER K.: Die Wächter der Kirche. Kösel & Pustet, München 1934, 272 str., cena 6.80 Mk. — Tato kniha má za účel ukázat lidu velikost biskupského úřadu a nabádat jej k úctě a lásce ke svým pastýřům. Obsahuje 25 fotografií členů německého episkopátu. Toto dílo je psáno s velkou pietou a jistě splní svůj úkol: šfít mezi lidem úctu k duchovním pastýřům. Důležité pro zájemce současného stavu německé katolické Církve.

SUSO JINDŘICH bl.: Mystikovo srdce. „Vyšehrad“, Praha 1935, str. 158, cena 12 Kč. Ze staroněmčiny přeložil dr. S. Brait O. P. — Česká duchovní literatura je velice obohacena překladem něžného svěživotopisu slavného dominikánského německého mystika bl. Jindřicha Susona. Zdá se při četbě, jako by to byla rajska hudba. Svěživotopis Susonův je plný nebeského kouzla. Při tom však se stále jeví i tělesné srdce člověka, jenž po krutém úsilí, po dlouhých bojích dospěje k onomu klidnému spočinutí ve Věčné Moudrosti. Dru Braitovi patří velké díky a knize jest přáti co největšího rozšíření.

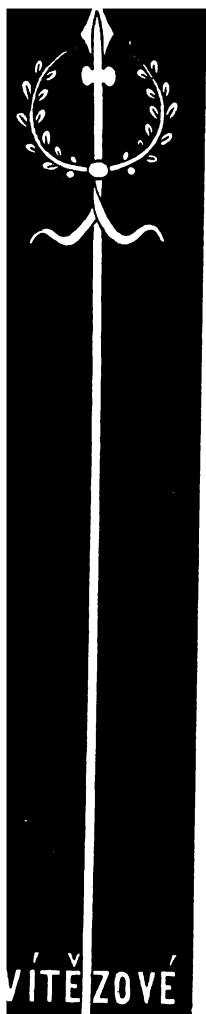
TRILOGIE: S. THERÈSE DE L'ENFANT-JESUS. Ch. Beyaert, Bruges, str. 270, cena 5 belgů. — Neznámý benediktin napsal vzácné dílo o sv. Terezii Ježíškově, jež jistě patří mezi nejkrásnější, která dosud vyšla. Jako theolog uvažuje velikou světici z Lisieux v její lásce k bibli, jako učitelku duchovního dětství a konečně jako serafina lásky. Není to snad nějaké sladké pojednání o sv. Terezii, nýbrž opravdu theologická studie života světice. Kniha velmi dobrá a potřebná.

WAITZ S.: Paulus in Stürmen und Verfolgungen. Tyrolia, Innsbruck, stran 387, cena neudána. — Toto dílo podává dokonalý obraz velikého apoštola, Učitele národů sv. Pavla. Autor si všímá pozorně rozsáhlé činnosti sv. Pavla a hlavně jeho bojů a pronásledování pro věc Boží. Dílo je věnováno všem pracovníkům v Katolické akci. Kniha úhledného zevnějšku je obohacena velmi výstižným portrétem sv. Pavla z Rafaelova obrazu v Bologni.

ZEMEK O.: Svatá chudoba. C. M. knih. G. Franc. Praha 1935, str. 80, cena 10 Kč. — Dílo pročitelné lidové poesie, opěvující hrdinné činy velkých světců. Hodí se jako osvěžující četba pro lid, do knihoven spolků a k veřejným recitacím při náboženských oslavách.

Cena 3 Kč.

Měsíčník Vězev. Revue Na Hlubin. Edice Krystal. Vydávají profesori teologického učení řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tiskem Lidové závody tiskobné a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.

Dr. Alfred Fuchs

SVATÝ BERNARD Z CLAIRVAUX

VÍTĚZOVÉ II.

Pia IX. a konečně ve třetí dikt XV.

SALLINGER F.: Mari 1935, str. 118, 2. vydání z venkova, která však hlídá v Bohu hledá všechno, tak postupně křesťanské dokona

SZOLDRSKI W.: Św. KLEMENT HOFBAUER. OO. Redemptorysti, Kraków 1927, str. 190. — Dílko o apoštolu Varšavy, sv. Klementu Hofbauerovi, rodáku od Znojma. Autor sleduje jeho život s pietou a podává pěkný obraz tohoto velkého bojovníka Božího.

SORM A.: Ucta sv. Floriána v našich zemích. Náklad. vlast. Praha XIX., Dejvice č. 751, 1935, str. 35. — Neúnavný sběratel hagiografických dokumentů a památek nám zde ukazuje, jaké účtě se těší u nás sv. Florián, ochránce proti ohni.

WIBMER—PEDIT F.: St. Nothburg. A. Pustet, Salzburg 1935, str. 215, cena 2.90 Mk. — Životopis populární svěťice tyrolské sv. Notburky, psaný jemným perem spisovatelky Wibmer-Pedit. U sv. Notburky vyniká zvlášť velká láska k chudým a nemocným. Kniha vkusně vyprávěná je velmi cenné dílo hagiografické.

WILMS H.: Der seligen Margareta Ebner Offenbarungen und Briefe. Albertus Magnus-Verlag, Vechta i. O. 1928, str. 288, cena 3.75 Mk. — Dominikánská edice ve Vechtě vydala mnoho krásných knih z duchovního života. Mezi nejlepší patří díla slavného mystického spisovatele P. Wilmsa, který prozkoumal hlavně duchovní život dominikánských řeholnic z nejstarších dob. V této knize se zabývá postavou bl. Markety a hlavně její naukou o duchovním životě.

TENTÝŽ AUTOR: Die Märtyrer von Frankenstein. 1934, str. 44. — P. Wilms popisuje mučednickou smrt dominikánů z Frankensteinu, kteří padli jako oběť husitského vpádu. V jedné kapitole též studuje Husa a jeho učení.

Nové vydání

PIER G. FRASSATI

již vyšlo v krásné úpravě!

Cena 16 Kč, studenti 15 Kč. Objednejte zavčas!

Edice Krystal, Olomouc, Slovenská 14.

Cena 3 Kč.

Měsíčník Vítězové. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tisknou Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.

VÍTĚZOVĚ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: Josef Papica.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace, Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně, na lepším papíře 40 Kč.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem

Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

LITERATURA

A. B.: Żywot św. Alfonsa M. Liguorego. OO. Redemptorysti, Kraków, 1929, str. 368. — Kdo chce poznat velkou postavu sv. Alfonsa z Liguori, církevního učitele, najde v tomto dílku mnoho dobře zpracovaných statí o tomto slavném biskupu. Život sv. Alfonsa je velmi poutavý a jeho apoštolský duch je obdivuhodný.

BENDISCIOLI M.: La vita interiore di Ignazio Seipel. Morcelliana, Brescia 1935, str. 253. — Politika rakouského kancléře Seipela měla veliký význam. Vycházela z neobyčejně silné osobnosti Seipelovy. Seipel neutonul ve vnější práci, nýbrž byl to předně křesťan a kněz, plnící svědomitě své povinnosti, bohatý duchovními poklady.

BONDIOLI P.: Pensieri religiosi di Vico Necchi. Società edit. Vita e Pensiero, Milano, 1935, str. 144, cena 3 liry. — Velmi půvabné vydání myšlenek slavného lékaře milánského dra Necchiho, jehož život byl minule vydán ve Vítězích.

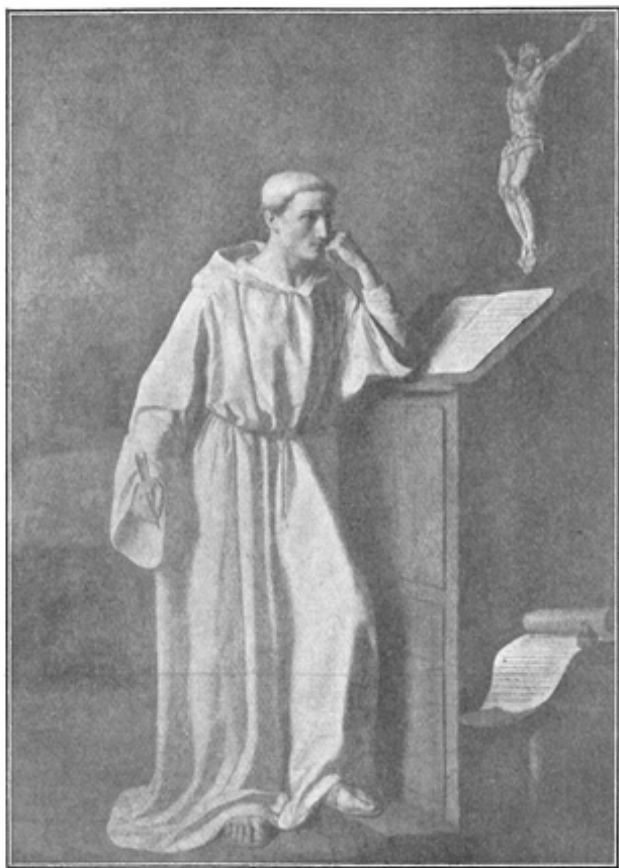
CASATI A.: Le T. R. P. Maurel, Société Petit Marseillais, Marseille 1935, str. 93. — Pěkně vypravený životopis slavného francouzského dominikána P. Maurela, jenž vynikl jako profesor a opravdový řeholník, který vychoval velkou řadu žáků.

COJAZZI A.: Pier Giorgio dopo dieci anni. Società edit. Internazionale, Torino 1935, str. 64, cena 1 lira. — Ucta k tomuto mladému bojovníku Božímu roste stále víc a více, jak to ukazuje tento spisek, v němž jsou přidány četné zajímavé fotografie ze života Frassatiho.

HILPISCH S.: Geistliche Vaterschaft, Ferdin. Schöningh, Paderborn 1935, str. 136, cena 1.80 Mk. — Je to pátý svazek kolekce „Heiliges Reich“, sbírky to životů německých svatých podle různých stavů. V tomto svazku je psáno o německých opatech. Svazek je zdařilé dílo benediktina z Maria Laach.

JARRETT B.: Life of St. Dominic. London, Burns Oates & Washbourne, 1934, str. 180, cena 3.6 liber. —

SVATÝ BERNARD Z CLAIRVAUX

Svatý Bernard z Clairvaux

DR. ALFRED FUCHS

SVATÝ BERNARD

Z CLAIRVAUX

1935

VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nr. 15689.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 25. Septembris 1935

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius generalis.

I. MEMORARE

„Vzpomeň, ó Královno milá, že nebylo slýcháno, že bys koho opustila, když k Tobě jest voláno!“ Kdykoli se klenbami našich chrámů rozezvučí mohutná, vroucí a sladká tato píseň, měli bychom si vzpomenouti také na světce, který složil modlitbu „Memorare“, nesčetněkrát opakovanou, parafrázovanou, šeptanou i zpívanou ve všech jazycích, jimiž mluví katolické křesťanstvo. Ani naše píseň „Vzpomeň, ó Královno milá“ není ničím jiným, než rozvedením Bernardovy modlitby „Vzpomeň, ó nejdobrotivější Panno Maria“, která již tolik zázraků ve světě způsobila a stále působí.

Svatý Bernard podivuhodně v sobě spojoval aktivitu a kontemplaci. Jest jeden z největších mistrů rozjímavé modlitby. Kdykoli byl nucen opustiti svou tichou klášterní samotu, činil tak jen z poslušnosti. A přece byl jeden z nejvlivnějších lidí nejenom své doby, ale přímo svého století. XII. století nese pečeť osobnosti Bernardovy. Má mnohé společné rysy se svatou Kateřinou Sienskou. Jako ona zasáhl i svatý Bernard v síle Boží několikrát do osudů Evropy, sám nechápaje, proč právě on byl zvolen za nástroj Boží. Doznává, že v době, kdy králové, knížata, papežové, celí národové mu jásali vstříc, že se mu zdálo, že sní a že místo něho vystupuje na jevišti světa nějaký jiný Bernard, kdežto pravý Bernard že dlí v klášterní samotě v Clairvaux.

Životopisci světců a vůbec životopisci duchovních lidí dosvědčují jednohlasně, že z lidí, žijících vnitřním životem, vychází zvláštní kouzlo. Čím pokorněji vystupují, tím jasnější jest lidem, kteří s nimi obcují, že nahromadili v sobě milosti a síly nadpřirozené. Zmohou vše v Tom, který je posiluje. A tak rozjímavý světec Bernard dovede uspořádati politické osudy své vlasti a celého křesťanstva, protože lidé cítí, že z klášterní samoty v Clairvaux vychází nová síla, jež jest s to, aby sjednotila lidstvo, tehdy tak žalostně roztržštěné. Jest to doba, kdy dochází zápas mezi mocí světskou a duchovní do prvních svých tragických peripetií. Jest to doba papežského schismatu, jest to doba nesčetných svárů mezi světskými panovníky, jak jsme toho právě byli svědky v Čechách, kde rodinné zápasy Přemyslovců otrásají bezohledně základy svatováclavského dědictví. A přece jest to doba veliká, protože přes všechny zápasy neztratilo lidstvo vědomí křesťanské jednoty, jež vyvrcholila v činy v křížových válkách. Svatý Bernard, hlasatel druhé a třetí křížové výpravy, jest především hlasatelem tohoto křesťanského sebevědomí, jež má spojit v aktivní jednotu všechny údy Církve. Ale velikost světců není v jejich úspěších vnějších! Svatý Bernard zakusil plnou měrou, jak hořce chutná porážka, když křížová výprava, kterou s takovým úspěchem hlásal, žalostně ztroskotala. Velikost křesťana se projevuje v neúspěchu. Po nezdaru křížové výpravy Bernard prohlašuje, že je mu daleko milejší, aby se lidé posmívali jemu, než aby se posmívali Bohu, a chce-li Bůh, aby byl Bernard jeho štítem, zachycujícím rány, pak že si to bude pokládat za štěstí.

Abychom modernímu člověku poněkud objasnili ducha křížových výprav, snad bychom ještě nejlépe učinili, kdybychom je přibližně

srovnali s dnešními výpravami polárními. Dnes lidé jménem vědy dovedou obětovati i život za nesčetných útrap, aby našli pomyslný bod. Daleko hlubší idealismus oživoval křesťany, když šli, nikoli za pomyslným bodem, nýbrž za skutečným Božím hrobem. Nesnesli myšlenku, že by v rukou nevěřících měla zůstat země, po které kráčel Spasitel. Mluvívá se o romantickém duchu evropské kultury. Je-li romantismem míněno idealistické dobyvatelství, touha po dálce, pak jest skutečně toto dobyvatelství charakteristické pro evropskou kulturu, zbudovanou na základě synthese anticko-křesťanské. Také Asie měla velké kultury, ale jejich znakem byla čínská zeď. Nechtěly se rozšiřovat, byly exklusivní, tajemné, esoterické. Křesťanství však nezná tajných věd, ani tajemství zasvěcenců. Chce jíti do celého světa. I novodobé dobyvatelství vědecké jest dítětem tohoto ducha.

Abychom učinili novodobému člověku pochopitelným cítění křesťana v době křížových výprav, mohli bychom snad užítí také srovnání s dnešním nacionalismem. Křesťanstvo tvořilo viditelnou, jednotnou, světovou říši, jejíž hranice končily tam, kde končilo křesťanství. Tato říše stála v boji proti nevěřícím, protože nevěřící byli cizím, nepřátelským národem. Ale již se jeví i příznaky sporu o vedení v této říši. Staletý boj o investituru charakterisuje tento proces. Dnes snad jest již jasno každému, že nešlo o boj panovačnosti kněžské s panovačností světských panovníků. Jistě, i tyto čistě lidské momenty měly svou úlohu, ale v podstatě šlo o nezávislost moci duchovní proti státu, čili, jak bychom řekli moderně, proti nárokům státní totality. Naší době diktatur zůstala smutná výhrada, že mohla ukázati názorně, kam to vede, když si stát osobuje právo nad vedením duší, když se dává Caesarovi,

co jest Božího. Ale nezápasilo jenom imperium světské s imperiem duchovním. Zkušenost naučila i Caesary, že obecné imperium bylo možno jen tak dlouho, pokud se opíralo o křesťanský universalismus. Jakmile však říše pozbyla tohoto duchovního smyslu, podlehl partikularismu pánů menších, šlechty a měst. Papežství v těchto politických bojích zorganizovalo ponenáhlu svou diplomacii, politiku a finance. Velký protihráč svatého Bernarda, Anaklet-Pier Leoni, byl muž, jenž Církvi prokázal nesporné služby. Jeho bankéřská rodina pomáhala již dvěma generacemi organisovati papežské finance a kardinál Pierleoni od Panny Marie Trastevské dovedl používati všech mocenských prostředků politiky. Ale velcí duchové, jako byl svatý Bernard, věděli dobře, že žádná moc na světě nemůže se držeti jenom pomocí finančníků a politiků. Církev má býti zajisté mocná, aby mohla hlásati Kristovo království veřejně a bez překážek, než bohatství, politika a moc mají své svody a snadno se stane kletbou to, co mělo býti požehnáním. Politická moc musí býti vyvážena vnitřní mocí duchovní. Počet politiků a diplomatů musí být vyvážen počtem světců. Vždy musí býti alespoň deset spravedlivých, pro které Hospodin odvrací zhoubu od zkaženého světa. Ani středověk neoplýval jen světci. I tehdy byli korupčníci, cynikové, skeptikové a také zoufalci, kteří chtěli lámati revolučně všechny společenské řády. Říkalo se jim kacíři. Svatý Bernard jest jeden z největších bojovníků s herezí katarů, po nichž kacířství dostalo své jméno.

Vždy, když se levá miska vah v ruce Archandělově chýlila povážlivě dolů, položili na druhou miskou vah světci svoje dílo! Vznikaly nové řehole, jež s obnovenou horlivostí pečo-

valy o duše, obnovovaly duchovní kázeň, kolonisovaly pusté krajiny, hlásaly Evangelium chudým, řešily sociální otázky své doby, pěstovaly vědy a umění a chránily křesťanský ideál i v politice. Ale především položili tito světci typu svatého Bernarda na misku vah svoje odříkání, svoje slzy, svoje modlitby, svou lásku k utrpení Páně a lásku k bližnímu.

Již jen historikové vědí o bojích Bernardových s Anakletem, s Abelardem, s Arnoldem Brescijským, ale celý svět volá ještě dnes s Bernardem „*Jesu. dulcis memoria*“ a „*Memorare*“.

II. RESPICE STELLAM

Svatý Bernard pocházel z rodu rytířského. Tato okolnost není lhostejná pro celé jeho pozdější působení. Z domova si odnáší ideál trojí služby: Středověký rytíř slouží Bohu, svému lennímu pánovi a dámě svého srdce. Tuto rytířskou věrnost ve službě, jež byla jediným pramenem cti a slávy, přenesl Bernard do Církve. Jeho lenním pánem byl Kristus, který mu udělil léno nejkrásnější, úděl kněžský. Své srdce obětoval Matce Boží, takže Dante v Božské Komedii končí tercínu, věnovanou sv. Bernardovi, apotheosou vždy věrného Bernarda Madoně.

Ve vévodství burgundském stával rodný hrad Bernardův Fontaines, na příkré skále, jehož zříceniny jsou zachovány ještě dnes. Jeho otec byl Tecelin Sorus z rytířského rodu Châtillonů. Jeho matka byla Alžběta, dcera Bernarda z Montbaru, jednoho z předních šlechtických rodů burgundských. Z tohoto manželství se do roku 1091 narodili dva synové. V roce 1091 přišel na svět syn třetí, jenž obdržel po dědovi jméno Bernard. Pak se ještě narodili tři chlapci a dcera. Povzbuzena snem, určila

matka Bernarda k duchovnímu stavu již v jeho dětství. Byl vychován ve škole kanovníků chatillonských. Povahu svého dětství si zachoval po celý život. Sám o sobě říká, že vždy kolísal mezi plachostí a horlivostí.

Když mu bylo 19 let, zemřela mu matka. Jeho bratři chtěli jeho zarmouceného ducha poněkud rozptýliti a skutečně se jim na čas podařilo obrátiti Bernardovu pozornost ke světské poesii. Ani toto období nebylo neplodné pro pozdější Bernardovo působení, protože nabyl právě v této době veliké slovesné kultury. Jeho spisy jsou po stránce literární skvělými ukázkami prózy, poesie i retoriky. Mladistvá záliba Bernardova ve světských hrách a ve světském básnictví však nezůstala utajena jeho pozdějším odpůrcům. Když Bernard později ve zralém věku vedl svůj slavný boj s Abelardem, vyčetli mu jeho odpůrci jeho někdejší světské záliby, jimiž se snažili vysvětlovati jeho výmluvnost, která je porazila.

Právě v této době však, kdy se Bernard zabýval světským básnictvím, vytanul mu před očima obraz jeho matky, o níž se mu zdálo, jako by mu říkala: „K tomu jsem tě nevychovala!“ Když mu bylo asi 21 let, prožil svůj Damašek. Byl prostý, bez velké vnější události. Udál se v Bernardově nitru. Ubíral se jednou z návštěvy u svých bratří, z jejich tábora v Gracey. Na této cestě vyvstal mu obraz matky před očima zvláště živě. Uchýlil se do kostela, jenž stál u cesty, a po dlouhé modlitbě se rozhodl, že se stane mnichem. K tomuto úmyslu přemluvil Bernard i tři ze svých bratří a několik svých příbuzných. Odebral se v čele tohoto hloučku do Chatillonu a všichni se tam oddali modlitbám.

Když Bernard sám v sobě probojoval tento úmysl, pocítil náhle naprostý chlad srdce. Zdálo se mu, že se rozhodl jenom rozumem a

studenou úvahou. Podobné zprávy nacházíme často v životopisech světců. Po veliké krizi a velkém přílivu vnitřní jistoty nastává odliv, pokušení, vnitřní nehybnost a pocit opuštěnosti. Ale právě světci nás učí, že nemáme na tyto nálady mnoho dáti. Také Bernard přemohl tuto acedii, a to hlavně tím, že si živě představil utrpení Páně. Tato láska k utrpení Páně jej pak již neopustila po celý život.

Po přemožení této vnitřní krise počal Bernard ihned shromažďovati bližní podobně smýšlející, až jich získal svou ohnivou výmluvností asi třicet. Roku 1113 se odhodlal, že vstoupí se všemi do benediktinské kongregace v Cisteaux (Cistercium). Kongregace cistercienská byla založena roku 1098 sv. Robertem, šlechtickým synem. Kongregace měla zachovávat řeholi svatého Benedikta v prvotní přísnosti. Aby se odlišili od benediktinů i od mnichů clunyacenských, přijali cisterciensští bílé řeholní rouchu s černým benediktinským škapulířem. Krátce před vstupem Bernarda a jeho družiny klášter epidemií téměř vymřel. Vstup Bernarda a jeho přátel pokládali mniši za vyslyšení svých modliteb o příchod nových bratří. Příkladu Bernardovy družiny následoval za čas i Bernardův otec a čtvrtý bratr Hugo. Tento bratr se zprvu zdráhal do kláštera vstoupiti, ale Bernard mu předpověděl, že vstoupí, až bude zkrúšen nemocí a životním zklamáním. Předpověděl mu, že bude zraněn na lovu, což se také skutečně stalo. I jeho sestra Humbelina, která vedla dříve život velmi světský, vstoupila později do kláštera a s ní i mnoho jiných paní z dřívější její společnosti.

Vstup do řehole byl Bernardovi skutečně oděním nového člověka. Vedle studia se zabýval také manuální prací. Pracoval na poli a v lese a prohlašoval později, že čemu se nenaučil v knihách, tomu že jej naučil les. Vskutku

také přináší mystika svatého Bernarda oživení proti suchoparu pouhých rozumových spekulací. Jest z těch, kteří učí jíti k Bohu po žebříku tvorstva a jeho krásy. Proto také jest svatý Bernard jeden z největších básníků Církve. Svému učiteli napsal: „Věř zkušenému! Více se naučíš v lesích, než v knihách. Dřevo a kámen tě naučí tomu, čeho neuslyšíš od mistrů.“

Stalo se oblíbenou moderní frází tvrditi, že středověký člověk nenáviděl přírodu. Stačí přečísti několik vět ze svatého Bernarda, abychom viděli, jak živý byl jeho vztah k ní. Čemu však nenaučili Bernarda ani mistři, ani příroda, tomu jej naučilo Písmo svaté. Sytá, obrazná mluva se u něho neustále střídá s jadrnými obraty biblickými. Při tom se ovšem stávalo, že Bernard někdy v nejkrásnější krajině ji vůbec nevnímal. Na břehu jezera Bodamského nevěděl vůbec o jezeře. To však bylo již v době, kdy jeho vnitřní svět byl tak bohatý, že nepotřeboval vnějších kulis. Zajímavý je také s tohoto hlediska poměr Bernardův k výtvarnému umění. Nezamítal umění pro kostely farní, protože umění mluví k lidu, ale chrámy své řehole chtěl míti prosté. Nepotřeboval výtvarného umění, protože jeho duše byla plná obrazů. Živý vztah k člověku plynul u svatého Bernarda z živého vztahu ke Kristovu člověčenství. Kdežto církev východní odala se spíše mystické kontemplaci a novoplatonské filosofii, upnuvši svou pozornost spíše ke Kristu, jakožto k věčnému Slovu, mnišství západní bylo aktivní: Chtělo sloužiti Bohu i bližnímu, jeho heslem bylo: „Ora et labora!“

Svatý Bernard jest z těch, kdož měli nejživější vztah ke Kristovu člověčenství, což se jeví zvláště v jeho hymnech, jako vůbec západní hymnika se právě tímto rysem liší od hymniky východní. Skládal mimo jiné báseň

k pěti ranám Krista Pána a stal se takto předchůdcem kultu Nejsvětějšího Srdce Páně. Vizme několik ukázek. (Český text uvádím v překladě vlastním.)

K nohám.
Purpur, který z ran Tvých
svítí,

hloubku jizev po přibití
vepiš v srdce mého blánu,
zkrušen ať jen Tvým se
stanu!

Jak umím jen, chci mít Tě
rád!

Ke kolenům.
Za lásku, jež nám se dává,
kdo tě vpravdě vyhledává,
by krev svou za krev vycedil? ...

K rukám.
Objímaje svaté ruce
spolucitím rány v muce!
Srdce mé se vděčně chvěje
pro hřeby i pro krůpěje
v náрку, v pláči, v líbání!
V krvi, která pro nás kane,
obmýt se ti dávám, Pane!
Ruce Tvoje svaté, čisté,

nechť mne, Pane Jezu Kriste,
v nebezpečí ochrání!

K boku.
O ráno sladká, vejít dej!
Otevř bránu rány rudé,
pak tě srdce vnímat bude,
duše má se v tebe stopí,
vejdu v bok, jež protklo
kopí,
hle, chudý tluče, nezhrdej!

K Srdci.
Rač se plně rozevřít
jako vonných růží kvítí,
se srdcem mým rač se spojit,
posvětit je, zkrušit, zhojit.
Jak trpí, kdo tě miluje!

K tváři.
Muky svoje požehnané
s radostí dej sdílet, Pane!
Na kříži dej mřít v díku.
Popřej kříže milovníku,
ať pod svým křížem umírá!

Příklad Bernardův a jeho druhů lákal mnohé, aby ho následovali. Klášter v Cisteaux brzo nestačil a opat Štěpán Harding počal zakládati kláštery nové. Ještě roku 1113 byl založen klášter La Ferté a pak klášter Pontigny v diecési Auxerre. Roku 1115 daroval hrabě Hugo z Troyes klášteru v diecési Langres na řece L'Aube neobdělané údolí, aby v něm byl založen nový řeholní dům. Do toho údolí, divokého a pustého, jemuž lid přezdíval „Údolí pelyňku“, byl poslán Bernard jako opat.

Novému sídlu dal jméno Clara vallis — Údolí jasné (Clairvaux). Všecky těžké překáž-

ky mniši přemohli a brzo prosluli svou zbožností a zachováváním klášterních řádů. Bylo to skutečně údolí jasu, jež šířilo světlo kolko-lem. Na opata vysvětil sv. Bernarda chalon-ský biskup, proslulý učenec Vilém ze Champeaux. Od té doby se stali nejlepšími přáteli.

Třebaže Bernard nebyl zakladatelem této řehole, byl největším jejím rozšiřovatelem a vtiskl jí svůj osobní ráz. Sám založil klášterů 72. Za jeho života jich bylo založeno 160 v celé Evropě.

Od roku 1122 cestoval Bernard po různých krajích Evropy a všude zakládal nové domy cistercienské. Již tehdy byl sloupem celého řádu a již tehdy stává se rádcem nesčetnému množství osob vynikajících i prostých, které se k němu utíkají ve všech svých těžkostech, ježto brzo nabyl i pověsti velikého divotvůrce a člověka moudrostí vynikajícího. Na Bernardovi se osvědčil výrok, že mnichovi se nemá zdáti žádná záležitost ani příliš vznešená, ani příliš nízká. Co jest velkého a co jest malého před Bohem?

Čím více prospíval řád Bernardův v dokonalosti a milosti před Bohem, tím větší úpadek mravů a duchovního života bylo lze pozorovati v mnohých řádech jiných v této době. A úpadek tento přecházel i do života duchovenstva světského i do řad lidu a jeho vůdců. Svatý Bernard, vida dobře rozkladné dílo věčného nepřítele Církve Kristovy, čím dál častěji pozvedal svého hlasu proti těmto zlým poměrům. Ale toto reformátorské vystupování zjednal Bernardovi ovšem mnoho nepřátelství v řadách těch, kteří svůj špatný život změnit nechtěli. Tak největšími jeho odpůrci a nepřáteli stali se mniši kláštera v Cluny.

Clunyacenští, kteří kdysi znamenali rovněž epochu v církevním životě, upustili již dávno

od původní strohé chudoby, ale vykonávali přesto pozoruhodné služby Církvi. Zajímavé je, že svatý Bernard, třebaže byl nucen se proti clunyacenským brániti, měl pochopení i pro jejich formu služby a nikterak netvrdil, že život cistercienských je jedinou normou řeholního života. Tuto mnohotvárnost řeholního života si zachovala Církev do dneška. Má řády rozjímavé, řády činné, řády asketické, řády charitativní, řády pěstující vědy a umění, řády učící, řehole, jež kladou důraz na rozličné ctnosti a formy zbožnosti, aniž tato různost ruší jednotu v Církvi a aniž je nebezpečí, že rozličné formy zbožnosti povedou k sektářství nebo k utvoření rozličných denominací, neboť všechna tato řeholní hnutí uznávala a uznávají vždy autoritu Církve. Pro tuto svobodu v řádu měl svatý Bernard i při svých polemikách s clunyacenskými vždy živé porozumění. Třebaže obě řehole často spolu bojovaly, opati obou klášterů, sv. Bernard a opat Petr Ctihodný z Cluny, který nesouhlasil se svými spolubratry, měli osobně nejlepší styky a navzájem si sebe velmi vážili.

Mezi prvními, kdož uslyšeli slova Bernardova, byl arcibiskup senský Jindřich. Odešel ode dvora, aby se podle napomínání Bernardova věnoval cele svým povinnostem pastýřským. Na výslovnou jeho prosbu o radu a pomoc v těchto úmyslech poslal mu Bernard dopis, jednající o povinnostech biskupů a mravech duchovenstva.

Arcibiskupa Jindřicha brzo následoval opat Suger a biskup Štěpán pařížský. Obrácení tato měla za následek takovou slávu pro Bernarda, že mu byly nabízeny se všech stran hodnosti a stolce biskupské. Ale Bernard odmítal. Jeho vliv a moc byla působena mocí duchovní, kterou si vydobyl svým svatým životem. Neprijal nikdy žádného z vysokých úřadů, jež

se mu často nabízely, nebyl tedy nikdy nikomu zavázán leč Bohu samému.

Odchod Jindřicha a Štěpána ode dvora pohněval krále Ludvíka a on začal dávat Církvi svou moc cítit tím, že zasahoval do práv biskupských. Zejména Štěpán pařížský pocíťoval těžce jeho hněv. Když mu byl uloupen jeho majetek a bezpráví králem mu činěná dosáhla vrcholu, dal krále do klatby. Pak spolu se svým arcibiskupem senským Jindřichem obrátili se o pomoc a radu k cistercienským, kdež se právě konala generální kapitula všech řádových opatů. Bylo usneseno, aby sv. Bernard napsal králi list jménem celého řádu a když se král nepodrobil, obrátil se listem na papeže, králi pak předpověděl pro jeho tvrdšíjnost brzkou smrt jeho syna. Když se toto proroctví vyplnilo, smířil se král se Štěpánem.

Počátkem roku 1128 byl svolán koncil francouzských biskupů do Troyes, aby se radil o tom, jak odstraniti zlořády doby. Předsedou byl kardinál legát Matyáš biskup Albánský, který vyzval i Bernarda k účasti. Třebaže se Bernard omlouval nedávnou nemocí, musil se na koncil dostaviti. Mimo jiné bylo mu svěřeno, aby vypracoval řeholní stanovy rytířského řádu templářů. Řád tento vznikl kolem roku 1118, kdy po prvé křížové výpravě spojilo se několik francouzských rytířů za tím účelem, aby vytvořili ve Svaté zemi ochrannou stráž křesťanským poutníkům, putujícím ze všech končin světa ke hrobu Kristovu. Měli dbáti o bezpečnost cest a silnic, na kterých nevěřící byli stálým nebezpečím pro křesťanské poutníky. Protože první tito rytíři bydleli na místě, kde stál starý chrám (templ) židovský, říkalo se jim rytíři templářští (militēs templi). V prvních desíti letech neměli tito rytíři žádných řeholních pravidel. Žili společně ve vojenské kázni pod vedením Hugona de

Paganis. Kolem roku 1128 žádali papeže o potvrzení svého řádu a o udělení řeholních pravidel. Papež tímto úkolem pověřil koncil troy-
ský a zde byl předán tento úkol do rukou Bernardových. Původní Bernardovy stanovy byly velmi přísné, proniknuty vojenskou kázní a klášterní horlivostí. Leč netrvalo dlouho a přísný řád templářů nakažen byl mravním morem, který byl příčinou jeho zkázy. Ve válkách nabyli velikého jmění a to korumpovalo jejich srdce. Přísné stanovy Bernardovy byly zcela zapomenuty a život templářských rytířů stal se pohoršením.

Také v jiných záležitostech, o kterých troy-
ský sněm rokoval, rozhodly návrhy Bernardovy. Rozepře byly urovnány a bylo vydáno několik kánonů, které měly napravit pokleslé mravy duchovenstva.

Po skončení sněmu vrátil se zase Bernard do Clairvaux, šťasten dobrými výsledky sněmu i tím, že zase se může v klidu klášterním věnovat cele službě Boží, jež zdála se mu vždy nejlepší a nejžádoucnější. Ale do těchto šťastných chvil brzy bylo světem přimíseno mnoho pelyňku. Mezi duchovními bylo mnoho těch, kteří na Bernarda pro jeho reformy zanevřeli. Ti dovedli tak pracovat proti němu, že konečně někteří biskupové obrátili se s vážnými stížnostmi proti Bernardovi k samotnému papeži. Jejich pomluvám bylo na tolik uvěřeno, že Bernard byl veřejně pokárán sborem kardinálů. Bylo mu vytýkáno, že se míchá do věcí, do kterých obyčejnému mnichovi nic není. V dopise, který z rozkazu papežova psal Bernardovi kardinál Haimeric, stálo mezi jiným: „V Církvi svaté je několik stavů, a jako všecko v míru a pokoji žije, když každý na svém místě a u svého úřadu zůstává, právě tak všechno ve zmatek přijde, když lidé hranice svého povolání překročují...“ Ke konci

pak dodává, že kvákající, obtížné žáby nemají se odvažovati vylézati z bahna a znepokojo-
vati svatou Stolicí a sbor kardinálů.

Tento list pobouřil svou nespravedlností svatého mnicha do té míry, že odpověděl od-
vážně dopisem, který vedle referátu o průbě-
hu a pracích sněmu troyského obsahuje tato
slova obrany: „Jednal-li jsem nesprávně, sta-
lo se to zajisté jen tím, že jsem byl přítomen
schůzím sněmovním, ačkoli jsem jako mnich
zůstatí měl v temnu klášterním. Připouštím,
že jsem obcoval těmto schůzím, avšak byl
jsem k nim povolán, ba přinucen k nim se
dostaviti. Vím, že tento můj krok u mnohých
nelibost vzbudil — než ani mně samému nebyl
vítán. Ostatně neznám nikoho, jenž by mě
podobných zaměstnání snadněji mohl zbaviti,
než Vás; Vy máte, jak jsem poznal, moc i vůli
k tomu. Nuže, prosím Vás snažně, jednejte
tak, aby nám oběma po vůli se stalo. Vám aby
se stalo po právu, mně pak aby bylo volno
pečovati o duši svou. Lибо-li Vám, zabraňte
křičícím a drzým žabám, aby nevylyzaly z děr
svých, nýbrž spokojeny byly svými bažinami.
Neposlouchejte jich ve shromážděních, ne-
pouštějte jich do svých paláců; nenuťte jich,
aby se mísily do Vašich záležitostí. Tak aspoň
snad ujdu výčitkám, že jsem pyšným a cti-
žádostivým. Dosáhnu-li toho mocnou Vaší
pomocí, abych mohl zůstatí ve svém klášteře,
budu sám míti pokoj a též jiným pokoj
dám...”

Jeho dopis kardinálovi změnil do té míry
veřejné mínění o něm, že pomluvy ustaly a
Bernardovi byly vzdávány chvály a pocty
všeho druhu. Leč Bernard o ně nestál, šťasten,
že může v samotě rozmlouvati se svým Bohem
a žiti v lásce a svornosti tiše a chudobně se
svými bratřími v klášteře. Štěstí této samoty
a klidné práce duchovní trvalo celou druhou

polovici r. 1128 a téměř celý rok následující.

Ale ani v této samotě nebylo mu dopřáno, aby k němu nedoléhalo nic z ruchu a života ostatního světa. Byl stále i zde zahrnován dotazy theologů, spisovatelů, učenců i lidí prostých. Všem musel udílet rady, všem musel pomáhat v jejich nesnázích a nejistotách. Nedá se vůbec spočítat, kolik duší Bernard k Bohu přivedl. Denně pak kázával a v těchto kázáních počal tehdy vysvětlovati Píseň písní. Jeho bratři tato kázání zaznamenávali a dodnes tyto výklady platí za hlavní jeho dílo. Vedle těchto výkladů Velepísně vyniká mezi všemi nesčetnými pracemi Bernardovými jeho spis o působení milosti a o svobodné vůli, který napsal Bernard ve své nemoci v době před sněmem troyským. Dílo toto tak důkladně a tak jasně vyčerpává všechny otázky tohoto předmětu se týkající, že je bollandisté nazývají zlatou knihou. Ale i všechny ostatní spisy Bernardovy svědčí o tom, že jeho účast na vnějších událostech nikdy nerušila Bernardova života vnitřního. Svědčí o tom všechna jeho pojednání, na př. o stupních pokory a pýchy, o lásce Boží, obhajoby vlastní řehole před útoky, zejména clunyacenských, a zvláště všechny jeho promluvy k bratřím. 86 těchto řečí pojednává o rozličných dobách církevního roku, 43 o světcích, 125 o rozličných tématech náboženských. Ke kněžím mluvil latinsky, k bratřím řečí lidu. Kázával také někdy mimo klášter. Sem náležejí především jeho slavné čtyři homilie o zvěstování Panny Marie. Některé části těchto homilií byly pojaty do breviáře. V nich a v jiných spisech, modlitbách a antifonách jeví se nám Bernard jako jeden z největších ctitelů mariánských. Poslyšme úryvek z jeho kázání o jméně Panny Marie a o dvanácti hvězdách, jež na znamení výsad

Nejsvětější Panny se vznášejí nad Její hlavou:

„A jméno Panny MARIA,“ praví evangelista Lukáš. Promluvme několik slov o tomto jméně. Značí tolik, jako hvězda mořská a velmi dobře se hodí panenské Matce Spasitelově. Velmi vhodně Panna Maria ke hvězdě mořské se přirovnává. Hvězda totiž paprsek vysílá a její krása trvá beze změny. Panna nejsvětější Syna zrodila a její panenství zůstalo bez poskvrny. Paprsek hvězdě jejího lesku neumenšil a Syn Boží Matku o její neporušenost nepřipravil. Maria jest ona překrásná hvězda, vyšlá z Jakuba, jejíž paprsek osvětluje celý svět, její záře skví se na nebesích, proniká do podsvětí a oslňuje veškerou zemi. Maria jest zářící hvězda vznášející se nad tímto rozlehlým mořem, zásluhami se skvějíc a příkladem nám svítíc. Kdo se potácíš ve vlnobití tohoto života, uprostřed větru a bouří, kdo necítíš, že bys krácel po pevné zemi, zraku s této hvězdy zářící nepouštěj, nechceš-li v bouřích utonout. Povstanou-li vichrové pokušeni, narazíš-li na skaliska bídy — na hvězdu pohlédni, Marii volej! Otrásá-li loďkou tvého života hněv, lakota nebo pokušení těla, k Marii zírej! Jsi-li zděšen ohavností hříchů svých, vyčítá-li ti svědomí, toneš-li v hrůze před soudem v hlubinách zármutku a v propasti zoufalství, pomysli na Marii. Marii v bídě, v zoufalství, Marii na mysli mívej, Marii vzývej, Marii na rtech měj, v srdci ji chovej!“

Ano — slavný jest výrok Bernardův: „*Respice stellam — voca Mariam!*“

III. PAX ECCLESIAE SANCTAE

Rokem 1130 stává se život Bernardův divadlem světa. Dne 13. února tohoto roku zemřel

papež Honorius II. Ihned zvolilo 16 kardinálů nového papeže, jímž se stal kardinál jáhen Papareschi, jenž přijal jméno Inocenc II. Ale vyvstal vzdoropapež Anaklet. Byl to Petrus Leonis, kardinál kněz u Panny Marie v Trastevere. Byl zvolen hlasy 20 kardinálů, tedy většinou Posvátného kolegia. Přesto však nebyl pravoplatným papežem, protože byl zvolen sice téhož dne jako Inocenc II., ale o několik hodin později, tedy ve chvíli, kdy Církve již papeže měla.

Kardinál Pier Leoni byl židovského původu. Jeho dědeček byl ještě žid a prokázal jako bankéř značné služby papeži Lvu IX. Papež Kalixt II. povýšil jeho vnuka Pier Leona na kardinála. Pier Leoni prokázal Církvi skutečně mnoho cenných služeb a žil s počátku i ctnostným životem. Byl i mužem značně učeným a nějaký čas žil v klášteře v Cluny. Přece však se stal neštěstím Církve.

Jeho rozeklanou osobnost vyličila mistrně Gertrud von le Fort ve svém románě „Papež z ghetta“ Pier Leoni nosil v sobě stále ještě kus ghetta. Byla v něm příliš živá vzpomínka na to, že jeho rod byl vyvržen z ostatní lidské společnosti, což v něm vzbudilo po čase dravou touhu ukázat, že dovede více, než ti, proti jejichž původu nebylo námitek. V křesťanstvu byla vždy starobylá tradice, že, až přijde papež židovského původu, tedy papež, pocházející z téhož národa, jako svatí apoštolové, bude to vyvrcholením křesťanského poslání. Tato tradice se opírala především o Písma sv., která hlásají, že židé vejdou do ovčince Kristova, až bude naplněno obrácení národů ostatních. Zmítán těmito nejasnými pseudomesiášskými touhami, jež se u židů v nejrůznějších formách vyskytují do dneška, ale především poháněn nezměrnou ctižádostí, počal Pier Leoni zcela cílevědomě usilovati o tiaru, a to pro-

středky velmi povážlivými. Bezměrnou ctižádostí a politickou bezohledností se vyznačoval Pier Leoni již jako papežský delegát ve Francii a v Anglii.

Inocenc, pravoplatně zvolený papež, byl mužem přísných mravů, jenž měl na mysli jenom blaho Církve. Na obranu vzdoropapeže Pier Leoni — Anakleta lze říci snad jenom tolik, že se mohl skutečně s *počátku* bona fide domnívati, že jest pravoplatně zvoleným papežem, kdyžť mezi volbou jeho a volbou jeho protivníka uplynulo jenom několik hodin a Anaklet skutečně měl většinu. Většina římského obyvatelstva a římská šlechta svedená štědrostí bohatého kardinála skutečně stála při Anakletovi. Anaklet se zmocnil svatopetrského chrámu, dal se tam posvětit a korunovat, kdežto papež Inocenc byl posvěcen téhož dne v Santa Maria Nuova. Inocenc musil ustoupiti převaze svého odpůrce a odebral se do Pisy a odtud chtěl odejíti do Francie.

Poslal své vyslance do Francie již z Říma. Král Ludvík VI. svolal biskupy, aby rozhodli spor. Synoda konala se v Etampes. Král i biskupové horlivě zvali Bernarda. Dostavil se s váháním. V Etampes ponechalo shromáždění rozhodnutí Bernardovi. Po postě a modlitbách se jal Bernard zkoumati zprávy a dokumenty, načež prohlásil za pravoplatného papeže Inocence II., ježž hájil horlivě a se skvělou výmluvností.

Po oznámení výsledku synody odebral se papež Inocenc do Francie, nejdříve do Clugny, kde pobyl 11 dní. Byl všude skvěle přijat. V lednu roku 1131 pozdravil jej král Ludvík sám ve Fleury na Loře.

Bernard se zatím odebral do Normandie k anglickému králi Jindřichovi, neboť někteří biskupové jeho země přišli s námitkami proti papeži Inocencovi. Král byl nerozhodný a z

této nerozhodnosti jej vtrhl Bernard. Promluvil k němu památná slova: „Čeho se bojíš? Bojíš se, že se dopustíš hříchu, když poslecheš Inocence? Hleď, abys před Bohem zodpověděl jiné svoje hříchy a ponech mně, abych tento hřích vzal na sebe!“

Jindřich se dal přesvědčiti a odebral se s Bernardem do Chartres, kde se setkal s Inocencem. Také Španělsko uznalo pravoplatného papeže. Též v Německu se rozhodl říšský sněm würzburgský pro Inocence II. Král Lothar projevil ochotu setkat se s papežem. Toto rozhodnutí bylo hlavně zásluhou jiného velkého světce, svatého Norberta, jenž tehdy byl arcibiskupem magdeburským. Historikové soudí, že Norbert, zakladatel řádu premonstrátů, se jistě poradil se svatým Bernardem.

Roku 1131 se odebral Lothar do Lutychu, kde se měl setkat s papežem. Dostavilo se tam množství biskupů a opatů.

Z Lutychu se vrátil papež Inocenc do Francie a jeho první návštěva platila klášteru Clairvaux. Jaký to byl protiklad ke Clugny! Opat Petr mu poslal 60 koní a služebnictvo, kdežto cistercienská mu vyšli naproti ve svých prostých řeholních rouších s dřevěným křížem! Chudoba cistercienských dojala celý průvod papežův. Oběd, jejž předložili papeži, byl rovněž velmi prostý. Podle vypravování kronikáře byly ryby takové, že byly spíše papeži předloženy na pohled, než na jídlo. Ale všichni cítili, že papež je přijímán v upřímné křesťanské lásce.

Počátkem roku 1132 opustil Inocenc Francii a vrátil se do Italie. Bernard musil doprovázeti papeže a podporovati jeho posici svou výmluvností. Před schismatem církevním nastalo totiž také schisma politické. Proti Lotharovi povstal vzdorokrál Konrád z rodu Staufů, který se dal korunovati na krále arcibiskupem

milánským. Bernard jezdil po Lombardsku a jeho ohnivé řeči způsobily, že mnohá nepřátelství přestala.

30. dubna vtáhl papež s králem slavně do Říma. Ještě krátce předtím žádal Bernard písemně anglického krále Jindřicha, aby podporoval věc papežovu a královu. Hlavní oporou vzdoropapežovou byl Roger Sicilský, kterému vzdoropapež udělil titul královský. Ačkoli papež vešel do Říma, držel vzdoropapež ještě řadu pevností, maje nadto město Lvovo, Andělský hrad a svatopetrský chrám s Vatikánem. Proto se musila císařská korunovace konati v Lateráně.

Po několika dnech se vracel Lothar do Německa. Obdržel sice císařskou korunu, přivedl papeže do Říma, ale nikoli tak, aby papež tam mohl trvale zůstat. Rozkol trval dále a Inocenc se musil odebrati do Pisy. Bernard se vrátil do Clairvaux.

V Clairvaux jej navštívil pařížský biskup Štěpán v nové smutné záležitosti. Proti svatoviktorskému převoru Tomášovi v Paříži vystoupil několikrát arcijáhen Theobald, žádaje po něm neprávem peníze. Doprovázeje biskupa byl převor přepaden příbuznými arcijáhnovými a zavražděn. Skonal v náručí svého biskupa. Štěpán, boje se o svůj vlastní život, odebral se do Clairvaux. Také papežský legát Bohumír chartreský se tam odebral. Bernard se účastnil generální kapituly cistercienského řádu. Brzo nato byl opět v Mohuči, aby zprostředkoval smír mezi Lotharem a synovci jeho předchůdce Jindřicha V., bratry Bedřichem a Konrádem, jenž vystoupil otevřeně jako vzdorokrál. Tentokrát se však Bernardovi jeho posláni nezdařilo.

Bernard se pak chtěl po druhé pokusiti, aby získal Viléma Akvitánského pro papeže Inocence. Trpce vyčetl vévodovi, že zrušil da-

né slovo. Bernardovi se předtím podařilo, že odloudil vzdoropapeži Anakletovi arcibiskupa Hildberta tourského a biskupy poitierského a limožského. Ale vévoda oba tyto biskupy vyhnal z jejich sídel. Marně cestoval Petr Ctihodný do Akvitánie, aby učinil konec zmatkům a obrátil vévodu. Nyní se o totéž chtěl pokusiti Bernard s bratrem Bohumírem. Na cestě se zastavili v Bretani, kde založili na prosbu vévodkyně Irmengardy klášter v Buzai.

Kníže Vilém přijal Bernarda a Bohumíra, k nimž se přidal i biskup Vilém z Poitiers na svém zámku v Partenay. Nedalo mnoho práce přiměti jej, aby uznal papeže Inocence. Odmítal však rozhodně smířiti se s biskupem poitierským, ač jednání trvalo několik dní.

Bernard pozval knížete, aby byl přítomen jeho mši svaté v blízkém klášteře cistercienském, kde Bernard nocoval. Vilém uposlechl. Před svatým přijímáním předstoupil před něho Bernard se svatou Hostií v ruce, a — jak praví kronika — „s ohnivým obličejem a planoucímá očima“, řka: „Prosili jsme tě, a ty jsi pohrdl námi. V dalším rozhovoru tě prosil sjednocený sbor služebníků Božích a ty jsi pohrdl jimi. Hle, nyní přichází k tobě Syn Panny, Hlava a Pán Církve, kterou pronásleduješ. Zde jest tvůj Soudce, do jehož rukou upadne jednou tvoje duše. Pohrdneš jím tak, jako jsi pohrdl jeho služebníky?“ Shromáždění plakalo a bylo plno napjatého očekávání. Vévoda padl na zem ve mdlobách. Dvořané jej pozvedli, ale on klesl opět, jako člověk mající padoucnici. Tu k němu přistoupil Bernard a kázal mu vstáti, aby vyslechl rozkazy Boží. „Jest tu přítomen biskup z Poitiers, jež jsi zapudil z jeho katedrály. Smiř se s ním, dej mu políbek míru a doved' jej zpět do jeho sídla. Dej zadostiučinění Bohu a přiveď v celé

své zemi k jednotě rozkolníky. Podrob se Inocencovi, jehož poslouchá celá Církev!“ Vilém neodpověděl, ale uposlechl Bernarda a biskupa opět dosadil. Rozešli se s Bernardem přátelsky. Jenom zlý rádce vévodův Gerhard angoulémský setrval v odporu a zemřel příštího roku náhlou smrtí.

Počátkem roku 1135 cestoval Bernard opět za Rýn. Císař Lothar porazil ve strašlivém boji na podzim minulého roku oba staufské bratry Bedřicha a Konráda. Bedřich se chtěl podrobiti císaři a dovolával se prostřednictví císařovny Richenzy. Na říšském sněmu bamberském z roku 1135 měl pak holdovati panovníkovi. Papeži velmi záleželo na tomto smíru, aby Lothar mohl opět táhnouti do Itálie proti Rogerovi sicilskému. Proto volal Bernarda do Německa. Tentokrát měl Bernard větší úspěch. Ke smíru skutečně došlo. Lothar poslal místo sebe do Itálie Engelberta, syna vévody korutanského, aby papeže chránil. Bernard napsal pochvalný dopis obyvatelstvu Pisy, jež se stala sídlem papežským, a vyzval je k další věrnosti. Toto psaní poslal Bernard proto, že Roger posílal také poselství do Pisy, aby získal její obyvatelstvo pro Anakleta.

Z Bambergu cestoval Bernard opět přes Alpy, aby na rozkaz papežův se účastnil koncilu pisanského. Císař mu svěřil úkol, aby smířil Milán s ním a s papežem. Po skončení koncilu se odebral Bernard na příkaz papežův s dvěma kardinály do Milána, aby skončil dílo míru. Veškeré obyvatelstvo mu vyšlo s jásotem vstříc. Obyvatelé chtěli udělat Bernarda arcibiskupem, on však odmítl.

Horlivé činnosti Bernardově se podařilo upevniti autoritu Inocence II. v horní Itálii a podepříti mír v Církvi. Odmítal však všechny hodnosti a pocty, jež se mu nabízely. Na jeho zpáteční cestě přes Alpy běželi za ním sedláci

a pastýři, aby jim požehnal. Besanconské obyvatelstvo jej doprovázelo až do Langres, kde jej se slzami v očích čekali mniši z Clairvaux, aby jej doprovodili do jeho klášterní samoty.

Nalezl tam svornost a lásku. Klášter řídil jeho příbuzný, převor Bohumír, jenž se vzdal opatské hodnosti ve Fontaney a vrátil se do Clairvaux. Počet mnichů tam tak vzrostl, že bylo nutno postavit klášter nový. V Clairvaux se odstěhoval Bernard do malé chyše upletené z hrachových úponek, aby se oddal rozjímání. Předmětem rozjímání byla tentokráte Velepíseň Šalomounova. Konal také o ní přednášky svým mnichům. Těchto 68 přednášek tvoří jeho nejslavnější kázání. Jsou to vzory rozjímavé modlitby. Některé z nich tvoří součást oficia na den Jména Ježíš.

Uprostřed rozjímání o Velepísni zastihl Bernarda papežův rozkaz, aby opět se odebral do Itálie. Bernard uposlechl. Doprovázeli jej bratr Gerhard. Již v lednu příštího roku dohonil družinu císařovu. Přidal se k vojenskému oddílu knížete Jindřicha bavorského. Súčastnil se jednání o smír s městem Luccou. U Grosseta se setkal papež s vévodou. Ve Viterbu, kde byla delší zastávka, onemocněl bratr Gerhard a uzdravil se na přímlovu Bernardovu. Také Bernard se však cítil nemocným a obával se, že zemře v cizí zemi, nikoli ve svém milovaném klášteře.

Vojsko se vyhnulo Římu, kde vládl Anaklet, a táhlo do jižní Itálie. Císař a papež se setkali před městem Bari, kde byla hlavní pevnost Rogerova. Opět však hrozil spor mezi oběma. Šlo tentokrát o Monte Cassino, kolébku řádu benediktinského, kde císař chránil Rainalda, opata nepravoplatně zvoleného, přívržence vzdoropapeže. Bernard a několik kardinálů vedli jednání jako zmocněnci papežovi. Po řeči Bernardově byl posléze opat sesa-

zen za přítomnosti císařovy. Na místo Rainaldovo nastoupil učený opat Wibald Stablo.

Druhá příčina sporu byla otázka, zda lenním pánem dolní Italie je císař nebo papež. Došlo k dohodě, že Rainulf, jmenovaný na místě Rogerově, obdržel léno současně od obou. I tu jistě zprostředkoval Bernard.

Císařské vojsko zvítězilo a Roger byl nucen uprchnouti na Sicilii. Císař a papež se vraceli zpět. Jejich cesty se rozdělily u Tivoli. Lothar zemřel v Tyrolích. Inocenc odešel do Říma, jenž byl z valné části v moci Anakletově. Ale kázání Bernardova mu získávala římské obyvatelstvo.

Jakmile Roger obdržel zprávu o návratu vojsk císařských, opět se odebral na pevninu. A rychle získal celou dolní Itálii. Papežova posice se stala obtížnou. Na jeho příkaz se odebral Bernard do Salerna k Rogerovi, aby sjednal mír a přiměl jej k uznání pravého papeže. Roger byl však hrdý na svoje úspěchy a odmítal všechny opatovy důvody. Bernard mu na to předpověděl, že bude v příští bitvě na hlavu poražen. Málo dní potom také byl skutečně přemožen u Ragnana Rainulfem. Nyní byl k jednání ochotnější a byl svolný přezkoumati volbu obou papežů. Mělo dojít v Salerně k veřejné disputaci, jíž se měli účastniti s každé strany tři kardinálové, kteří byli přítomni papežské volbě z roku 1130. Inocencovým kardinálům měl státi po boku Bernard. Mezi zmocněnci Anakletovými byl slavný církevní právník kardinál Petr z Pisy. Tři dny bylo v Salerně disputováno. Petr dokazoval ze všech možných ustanovení pravoplatnost volby Anakletovy. Bernard mu však odpovídal: „Jsem jenom nevzdělaný muž a ti, kteří jsou zde shromážděni, rovněž nejsou s to, aby sledovali jeho učený výklad. Hospodin dal však vystavěti Noemem toliko jednu archu,

aby zachránil lidstvo. Archa jest předobrazem Církve. A proto je jenom jedna Církev s jedinou viditelnou hlavou. Kdyby byl Anaklet pravoplatným papežem, musili by zahynouti všichni přívrženci Inocencovi, jichž jest daleko více.“ Pak připomněl prostředky, jimiž se Anaklet k úřadu dostal, dovozuje takto, že nemůže býti pravou hlavou Církve. Petr již neměl, co by odpověděl, a lid se prohlašoval pro Inocence. Bernard přistoupil k Petrovi, vzal jej za ruku a Petr se smířil s Inocencem. Bernard jej pak ujistil, že kardinálem zůstane. Roger však byl tvrdošíjný. Ale smír mezi Petrem pisanským, jedním z hlavních původců schismatu, a papežem byl již sám o sobě velikým úspěchem, neboť byl pro mnohé znamením, aby opustili vzdoropapeže.

Anaklet zemřel 25. ledna 1138. Jeho strana postavila sice nového vzdoropapeže, kardinála Řehoře Conti, jenž vystoupil jako papež Viktor IV. Ale Bernardovo působení mu odradilo stoupence, takže se dal posléze Bernardem přemluvit, že se s Inocencem smířil.

Tím bylo odstraněno schisma, dík neúnavné činnosti Bernardově. Byl nejslavnější osobností v Římě. Bernard se však netěšil z ničeho jiného, než z jednoty Kristovy v Církvi a toužil po návratu do milované klášterní samoty.

IV. ALMA MICAT JUSTO STELLA

Vrátiv se ke konci roku 1138 do Clairvaux, věnoval se plně záležitostem svého řádu, hlavně zakládání klášterů skoro ve všech evropských zemích. Cistercienská mnichy si vyprošovalo Německo, Švédsko, Anglie, Irsko, Španělsko, Portugalsko, Italie, Švýcarsko, Čechy, ba i Asie. Do Čech se dostali cisterciensští velmi záhy. Svědčí o značné kulturní vyspělosti čes-

kých zemí, že nové řehole u nás velmi brzo po svém založení zakotvily. Svědčí to o tom, že u nás byl velmi živý styk s náboženským a kulturním dědictvím Evropy. Český pán Miroslav vyžádal si několik mnichů z kláštera Waldsassen v Horní Falci a vystavěl jim roku 1143 klášter v Sedlci u Kutné Hory. Téhož roku byl založen druhý cistercienský klášter v Nepomuku a za dvě leta potom v Plasích. Časem byly zakládány kláštery další. Po celá staletí byli cisterciensští strážci Velehradu, kdež se usadili roku 1198. Na Moravě byl založen první klášter již dávno předtím ve Vizovicích, v Oslavanech a ve Žďáře. Ženský klášter cistercienský byl založen později na Starém Brně a jest do dneška v Předklášteří u Tišnova, Porta Coeli. Jest to jediný klášter v celé republice, který má skutečnou abatyši a nikoli pouze řeholní představenou.

Záležitosti církevní Bernard sledovati nepřestal. Neustále bránil Církev před zásahy moci světské. Případů, kdy Bernard účinně zasáhl do běhu veřejných událostí a sporů vynikajících osob, bylo množství nesčetné. Jeho vliv se uplatnil mimo jiné také při volbě biskupa vlastní diecése. Na nátlak vévody burgundského byl tam zvolen biskupem clunyacenský mnich nevalné pověsti. Ten stal se později arcibiskupem lyonským a obdržel od krále lenní statky.

Bernard byl sice nemocen, ale psal o této věci papeži několik dopisů a dosáhl, že volba byla prohlášena neplatnou. Při nové volbě byl zvolen Bernard sám, ale volbu odmítl. Místo něho byl zvolen na jeho doporučení převor Bohumír, jeho pravá ruka. Po přimluvách Bernardových Bohumír volbu přijal a Bernard svým dopisem pohnul krále, že netrval na svém milci a udělil lenní statky Bohumírovi.

Také volbu jiných biskupů sledoval a za

mnohé se přimlouval v Římě. Roku 1140 byl Bernard zvolen po čtvrté, a to arcibiskupem remešským. Ale i tuto hodnost odmítl.

Když Bernard skončil svůj boj se vzdoropapežem, citoval slova žalmu, narážaje na rodné jméno Anakletovo: „Pošlapeš lva i draka!“ Netušil však tehdy ještě, že po boji se lvem zápas s drakem teprve čeká. Pier Leoni zápasil zbraněmi politickými. Nyní však vystal odpůrce Bernardův, který zápasil daleko nebezpečnějšími zbraněmi ducha. Byl to kněz Petr Abelard, jedna z nejgeniálnějších a nejnebezpečnějších postav středověku. Nehledíme-li k darům jeho ducha, jimiž tak dlouho oslňoval svět, jest Abelard jeden z největších dobrodruhů všech věků. Románovým nimbem jej obklopila teprve novodobá romantika a osvícenství. Jako žák Roscelinův, a tedy nominalista, přišel Petr Abelard do Paříže, kde tehdy učil Vilém ze Champaux, zástupce realismu. Abelard hned při svém příchodu do Paříže oslnil mistry i studenty nejen skvělou výmluvností a hlubokou učeností, ale i krásou své podoby a postavy. Brzo se stal odpůrcem a soupeřem svého mistra a stal se sám učitelem.

Od roku 1112 učil v Melunu, v Corbeile a na vrchu sv. Genovefy v Paříži. Byl mistrem rozumové dialektiky, jež jej zavedla až ke skepsi. V tom byl pravým protikladem Bernardovým, jehož velikost zakládá skálopevná vnitřní jistota víry.

Ve skutečnosti a bez romantického nimbu vypadá historie Abelarda a Heloisy takto. Kanovník Fulbert povolal Abelarda za učitele své 17leté krásné a duchaplné neteře Heloisy. Oba se do sebe navzájem šíleně zamilovali. Když Fulbert chtěl milence od sebe odloučiti, unesl Abelard Heloisu do Bretaně, kde mu porodila syna. Uzavřel tam s ní tajný sňatek. Fulbert však rozhlásil Abelardův přestupek

proti církevní kázni a když se mu nepodařilo jej takto kompromitovati, způsobil mu potupné zranění. Abelard, zkušěn na čas, odebral se do kláštera St. Denis a Heloisa vstoupila do kláštera v Argenteuille. Než Abelard vystoupil po čase opět na veřejnost a se svolením řeholních představených počal opět přednáseti v Maisonville. Ale již první dílo Abelardovo odsoudil koncil soissanský roku 1121 pro zřejmé racionalistické bludy. Ale Abelard se nepodrobil na dlouho a odvolal se ke svaté Stolicí. Protože se jeho bludy zatím nebezpečně šířily, žáků i slávy mu denně přibývalo, napsal proti němu Bernardův přítel Vilém ze St. Thierry řadu traktátů a upozornil i Bernarda na nebezpečí plynoucí ze spisů a učení Abelardova. Bernard se nejdříve s Abelardem sešel a snažil se jej přemluvit po dobrém. Pak také promluvil k pařížským studentům. Po jeho řeči se stali ihned tři mladí lidé Bernardovými následovníky. Jeden z nich byl Gaufried z Auxenne, jenž se stal později jeho osobním tajemníkem.

Osobní domluvy Bernardovy minuly se účinkem. Abelard, oslněn svou vlastní slávou, šířící se rychle po celém světě, sám nyní vystoupil proti Bernardovi a obviňoval jej, že jej Bernard pronásleduje neprávem. Sám žádal senského arcibiskupa Jindřicha, aby se směl veřejně proti Bernardovi hájiti na církevní synodě. Arcibiskup mu vyhověl a svolal synodu do Sen v roce 1140 a vyzval Bernarda, aby se účastnil veřejné disputace s Abelardem. Bernard se s počátku zdráhal. Znal úžasnou výmluvnost a popularitu Abelardovu, věděl, že zbraně jeho ducha jsou nebezpečnější než nejostřejší meč. Sám své vlastní síly pokládal za příliš nedostatečné, aby odolávaly nepříteli tak mocnému. V dopise, který o tom psal papeži Inocencovi II., vykládá o tom-

to svém váhání a pak praví: „Konečně však jsem poslechl rady svých přátel, již vidouce, jak všichni na sněm jako na nějaké divadlo se strojí, obávali se, že, kdybych nepřišel, věc spravedlivá by škodu vzala, pýcha nepřátel tím více vzrostla, blud pak že by se tím více v základech utvrdil, protože by nebylo nikoho, kdo by jej vyvrátil. Odešel jsem tedy v určený čas na místo ustanovené, nepřipraven a neozbrojen, jedině na mysli maje slova: „Nepřemýšlejte, kterak neb co byste mluvili: dánoť bude vám v tu hodinu, co byste mluvili.“ A ona: „Hospodin jest mi spomocníkem, nebudu se báti, co by mi učinil člověk.“

Tak vyzbrojen naprostou důvěrou v Boha, který pomáhá těm, kdož jej milují, předstoupil před odpůrce, který všem zdál se býti nepoměrně silnějším. A k úžasu všech napjatých posluchačů v jeho přítomnosti opustila Abelarda veškerá slavená jeho výmluvnost a ačkoli se s takovým sebevědomím chystal, jak Bernarda veřejně zdrtí, nezmohl se vůbec ani na nejslabší obhajobu svého bludného učení. Bernard pak, plný soucitu nad slabostí odpůrce, jehož se zprvu tak obával, naznačil pouze ve své řeči hlavní jeho bludy a vyzval Abelarda, aby odvolal. Leč Abelard, jehož pýcha byla tak krutě pokořena, neodvolal svého učení, nýbrž odvolal se zase k papeži, což bylo proti zákonu, ježto Abelard sám si vyžádal synodu jako rozhodčí ve své při. Synoda ovšem odsoudila Abelardovy these a Bernard o tom referoval papeži. V dopise svém charakterisoval Abelarda mezi jiným takto: „Ve Francii jest muž, jenž ze starého mistra novým bohoslovcem se stal; cvičiv se od mladosti v umění dialektiky, začíná nyní pošetile Písmo svaté vysvětlovati. Články již dávno zavržené a odsouzené, jak cizí, tak své vlastní, znova rozšiřuje a nové k nim přidává. Domnívaje se

v nezkrocené pýše své, že není ničeho ni na zemi ni na nebi, o čem by nevěděl, až k nebi se pozdvihuje a zkoumá vznešenost Boží, a vraceje pak se k nám, mluví slova, jichž není dovoleno člověku mluvit. Hotov udati příčinu všeho, opovažuje se vysvětlovati i ty věci, jež rozum převyšují, a tak jedná jak proti rozumu, tak proti víře. Či přičí se něco více rozumu, než hledí-li někdo rozumem převýšiti rozum? Přičí se něco více víře, než nechce-li někdo věriti to, čeho rozumem vystihnouti nemůže?“

Po skončení synody senské povstala pak veřejná polemika mezi Abelardem a Bernardem a mezi jejich žáky. Samozřejmě, že v těchto polemikách byl Bernard napadán i osobně, a když již nevěděli nic horšího, vyčetli mu i to, že není divu, že má tak vybroušený sloh, když se cvičil v mládí na světské poesii a vytkli mu i to, že zneužil výkladu Velepísně k vyřizování svých soukromých záležitostí, ježto tam psal posmrtnou vzpomínku na svého bratra.

Abelard se vydal na cestu do Říma, aby se hájil. Na cestě se zastavil v Cluny. Opat Petr Ctihodný jej však přemluvil, aby se s Bernardem smířil. Abelard skutečně odcestoval do Clairvaux, kde ke smíru došlo. Petr Ctihodný pak vymohl na papeži svolení, aby Abelard směl zůstat již v Cluny. Brzo potom však Abelard ochuravěl a opat jej poslal do převorství St. Marcel u Chatillon. Tam Abelard prožil kajícně a smírně poslední dva roky svého pohnutého života a tiše zesnul v Pánu v dubnu r. 1142. Tak splnila se na něm posléze přece jenom slova krásného pohřebního hymnu, který sám napsal:

„In obscura tumbae cella
alma micat justo stella.“

Ačkoli Abelard zemřel jako kající a poslušný syn Církve svaté, jeho bludné dědictví neslo dále smutné následky. Následovníkem jeho stal se zejména Arnold Brescijský, jeden ze žáků Abelardových a pozdější představený augustiniánského kláštera ve svém rodišti. Chopil se myšlenek Abelardových a vystupoval jako reformátor Církve, žije sám krajně asketicky. Nejen že horlil proti panujícím neřestem, ale začal hlásati bludy, podřývající nejzákladnější učení církevní. Jeho učení bylo příčinou nesčetných bouří a nepořádků v Církvi i ve státě.

Nejdříve kázal Arnold v Brescii a tam svými řečmi vzbouřil lid proti duchovenstvu a biskupovi. Byl pak donucen z Brescie prchnouti a odešel do Říma. Ani tam nepřestal pobuřovat lid proti vrchnosti církevní i světské a byl proto z Říma papežem vypovězen. I z Francie, kam se utekl, vypověděl jej zanedlouho král Ludvík VII., protože Arnold neustával ve svých polemikách a pobuřování. Odešel odtud do Curychu, kdež se zdržoval delší dobu. Protože ani tam neustával štváti a hlásati bludy, napsal svatý Bernard biskupovi kostnickému dopis, ve kterém nejvýmluvnějším způsobem před Arnoldem varoval. Píše o něm mezi jiným: „Kéž nauka jeho tak jest správná, jako přísný jest život jeho! Muž tento nejí a nepije, lační však a žízní s ďáblem po krvi duší nesmrtelných. Jest jedním z oněch, o nichž apoštol praví, že „mají sice tvářnost pobožnosti, moc její však zapírají“. A Hospodin sám varuje nás před nimi řka, že „přicházejí k nám v rouše ovčím, uvnitř pak jsou vlci hltaví“ Člověk ten kamkoli až dosud vkročil, všude zanechal po sobě stopy tak hrozné a ohavné, že se neodváží přijíti tam po druhé.

Vlastní otčinu svou tak pobouřil, že obžalován byv u papeže, byl z ní vypuzen a přinucen přísahati, že se tam bez dovolení papežova nikdy nevrátí. Pro tutéž příčinu vypuzen rozkolník ten i z Francie. Přidržev se Abelarda, zuřivě hájí všech jeho bludů, Církví svatou zavržených. Nyní pak, jak jsem se dověděl, u vás páchá nepravosti své a hledí svěsti dobrý lid váš . . . Praví Písmo svaté, že lapati máme lišky maličké, škodící vinicím, mnohem více dbáti jest nám, abychom chytli a svázali vlka dravého, by nevníkl do ovčince Kristova a ovec jeho neroztrhal!“

Biskup kostnický uposlechl Bernardova varování a Arnolda také vypověděl. Ten našel však nového ochránce v kardinálu Guidonovi, papežském legátovi v Čechách a na Moravě. Jakmile se Bernard o tom dověděl, poslal i legátovi varovný dopis, ve kterém zdůrazňoval, že chrání-li Arnolda, protiví se papeži.

I kardinál uposlechl Bernarda a Arnolda vypověděl, takže tento, nemaje nikde ochrany, na nějaký čas ustal ve své podkopné činnosti. Nicméně jeho práce nesla již ovoce. V Římě vzbouřil se lid proti papeži, kterému byla vzata všechna světská moc, jíž ujal se jmenovaný senát. Při těchto bouřích byl zavražděn jeden kardinál a demolováno mnoho domů. Papež Inocenc, jsa sláb proti této bouři, z rozrušení zemřel. Bylo to v září r. 1143. Po jeho smrti se Arnold mohl vrátiti do Říma a ujal se velení povstalcům. Celé dva roky vedl boje s nástupci Inocencovými, až konečně v r. 1145 byl zase z Říma vyhnán. Ježto nepřestal ani nyní ve své podvratné činnosti, byl císařem Bedřichem Barbarossou zajat a v Římě nakonec jako kacíř a buřič veřejně upálen.

Zatím se dostala Francie do těžkých vnitřních sporů, jež zavinila prudkost mladého krále Ludvíka VII. Král počal zasahovati do

práv Církve, nešetře ani ustanovení práva Božího. Bourgeským arcibiskupem byl zvolen Petr de la Chatre, ježž král nechtěl uznati. Ale k arcibiskupovi se přidal mocný hrabě Theobald ze Champagne, z čehož povstal stranický boj, vedený na obou stranách velmi nevybíravě, takže způsobil veliká veřejná pohoršení. Mimo jiné si vzal tento spor za záminku hrabě Raoulf de Vermandais, aby zavrhl svou zákonnou manželku, neter Theobaldovu, chtěje si vzíti sestru královninu. Hrabě sám byl královým příbuzným. Bernard vyzval papeže, aby nestrpěl takového porušování Božího zákona. Papežský legát Ivo skutečně také hraběte exkomunikoval a nad jeho územím vyslovil interdikt.

Král Ludvík se však nevzdal svého odporu vůči arcibiskupovi bourgeskému. Proto byl vysloven interdikt nad celou Francií. Ani prosby Bernardovy tentokrát ničeho nezmohly, naopak, v Římě byli toho názoru, že Bernard jest vůči francouzskému králi příliš shovívavý. Jednání Bernardovo vůbec nevzbuzovalo vždy jen souhlas a libost u kurie. Byla mu na př. vyslovena nespokojenost pro jeho počínání při provádění závěti papežského legáta Ivo, ale Bernard se obhájil tím, že jednal podle poslední vůle zesnulého, nikoli podle vůle vlastní.

Byly i případy, že se Bernard skutečně mýlil a že neměl pravdu při svých zásazích do otázek církevní kázně. Důležité však jest, že *nechtěl* míti vždy pravdu, nýbrž že dovedl uznati i svůj omyl, kdežto jiní se tvrdošíjně stavěli za své osobní mínění. Tak na př. na synodě v Lugny rozhodl papežský legát Ivo spor mezi biskupem Arraským a mnichy marchianneskými o sporné volbě opata ve prospěch mnichů, kdežto Bernard se krátce před tím ještě velmi horlivě ujal biskupa, takže

dostal od legáta napomenutí, jež pokorně přijal. Přiznal, že byl uveden v omyl údaji biskupovými.

Než nakonec přece zásluhou Bernardovou byl uzavřen smír mezi papežem a králem a mezi Theobaldem a králem.

Na Bernarda však čekal úkol nový. Jižní Francie byla již po delší dobu semeništěm bludařského učení, jehož hlasatelé se nazývali „katharoi“, t. j. čistí. (Odtud slovo „kacíři“.) V Bulharsku se šířilo toto hnutí pode jménem „bogomilů“ a zasahovalo až do Italie, do Flander, do dolního Porýní a do jižní Francie. Jejich hlavou byl Petr Bruis. Za nebezpečného kacíře jej prohlašoval nejenom Petr Ctihodný, ale i sám Abelard, neboť jeho cílem bylo zrušiti vůbec církevní bohoslužbu. Roku 1119 jej odsoudil koncil Toulouský. Za pět let potom jej zabil lid. Pak se však postavil v čelo bludařů clunyacenský mnich jáhen Petr, exaltovaný asketa. Zavrhoval nejsvětější Svátost oltářní, křest dětí, kněžství i manželství. Již synoda pisanská odsoudila jeho učení a dala jej uvěznit. Přesto však jeho vliv byl veliký. Kostely pustly, protože se jim lidé počali vyhýbat.

Řekli jsme, že kacířství bylo výrazem sociálního zoufalství. Když lid viděl pohoršlivé příklady mocných tohoto světa, o jakých jsme právě četli, zachvátila jej vlna neuváženého reformátorství, jež bylo v podstatě anarchií. Lidé by byli nejraději zničili vše a vrátili se k životu úplně primitivnímu, takže pod vlnou zdánlivě očištnou by bylo zahynulo veškero dílo civilisace a kultury. Církev již několikrát v dějinách takto zachránila kulturu před záchvaty nihilismu a anarchie, často tím, že vlny náhlé kajícnosti uvedla do pevných koryt mnišského odříkání, dovolujíc při tom ostatním věřícím, aby dále pracovali na svém

díle. Také tentokrát šlo o záchranu kultury a civilisace křesťanské, jež nevědomost a zloba lidská ztotožňovala se hříchy mocných tohoto světa. Svatý Bernard si byl dobře vědom příčin, jež svedly lid a proto zavrhoval násilné prostředky, pokud jen bylo lze a snažil se na kacíře působiti přesvědčováním, když jej biskupové požádali o pomoc.

Na rozkaz papežského legáta, určeného pro heretické území, Albericha Ostijského, doprovázel jej Bernard kacířským krajem. Odebral se do Toulouse v průvodu chartreského biskupa Bohumíra. Oznámil hraběti Ildefonsovi Toulouskému svůj příchod a upozornil jej na nebezpečí, jež vyplývá z kacířského hnutí. Jeho asketický zjev i jeho kázání působilo a lid si Bernarda velmi brzo oblíbil. Jáhnen Jindřich ustoupil. Bernard, ač nemocen, šel za ním do jeho nových působišť. Kázání Bernardova způsobila brzy, že lid se všech stran se sbíhal, jen aby dostal od něho požehnaní.

Po svém návratu do kláštera napsal Bernard ještě Toulouským dopis, v němž je vyzval, aby vytrvali. Také na Rýně se vyskytly kacířské rejdy. Proti kacířům bylo postupováno ihned násilím, jehož Bernard neschvaloval.

Jak již řečeno, roku 1143 zemřel papež Inocenc II., za jehož života působilo v Římě učení Arnolda z Brescie, jehož bylo využíváno k buzení nespokojenosti politické. Pro malichernou příčinu vypověděli římsští občané papeži občanskou poslušnost a zvolili si na Kapitolu vlastní vrchnost, jež si dala jméno římského senátu. Po Inocencovi nastoupil opět papež Coelestin II., jenž vládl toliko 6 měsíců a za jehož krátkého pontifikátu byl poměrný klid. Ale za Lucia II. nastaly opět nepokoje. Zase byl dosazen senát s Jordánem Leonem v čele, bratrem někdejšího vzdoropapeže Anakleta.

Papež byl vyzýván, aby se vzdal světského panství a aby se spokojil s desátkou věřících. Lucius II. nevládl ani rok. Zemřel roku 1145. Někteří tvrdí, že žalem, jiní, že byl zraněn kamenem.

Ještě téhož dne zvolili kardinálové Bernarda Paganelliho, který nastoupil jako Eugen III. Papež pocházel z Pisy. Býval mnichem v Clairvaux a svatý Bernard jej potvrdil jako prvního opata nového římského opatství cistercienského u svatého Anastasia. Klášter byl založen na místě mučednické smrti Pavlovy a Inocenc II. odevzdal řádu toto místo jako znamení své zvláštní přízně.

Svět viděl ve zvolení samotářského, světu odumřelého mnicha papežem pokyn Boží prozřetelnosti a tak se také na věc díval Bernard, jak vidno z jeho dopisů kardinálům, papežskému kancléři Pullovi a posléze papeži, jenž byl jeho duchovním synem a stal se nyní jeho duchovním Otcem. Velmi potěšilo Bernarda, že ještě dříve, než odeslal papeži svůj dopis, obdržel dopis a požehnání nového papeže.

Papež Eugen nemohl rovněž pro stálé nepokoje sídliti v Římě. Od 15. dubna byl ve Viterbu. Bernard se obrátil káravým dopisem k Římanům a vyzýval také německého krále Konráda, aby pomohl papeži. Konrád III. však Bernarda neuposlechl. Přes to se však shodou okolností stalo, že Eugen krátce před vánocemi slavil vjezd do Říma a mohl tam oslaviti Narození Páně.

Při vši mnohonásobně rozvětvené vnější činnosti Bernardově musíme mít neustále na paměti, že Bernard se pokládal v tomto světě za vyhnance z ráje klášterní samoty. V nespočetných jeho dopisech vyjádřen jest upřímný stesk nad tímto vyhnanstvím, i když každou sebe těžší oběť přinášel Bohu rád. Tak čteme v jeho dopisech takovéto věty: „Jsem

dosud nucen zabývat se pracemi, které mě zbavují milé samoty a s cílem mým snad se nesrovnávají. Nehněvejte se tedy na mne, nýbrž spíše mne politujte, že tak dlouho musím býti vzdálen; neboť nepřítomnost má není z vůle mé, nýbrž ukládá mi ji neutěšený stav Církve svaté. Doufám však, že již nebude dlouho trvati.“ A jinde můžeme čísti: „Mějte útrpnost se mnou, mějte útrpnost se mnou vy, již máte veliké štěstí, že můžete Bohu svobodně a klidně sloužiti. Co se týče mne nešťastného, jenž jsem k ustavičným pracím odsouzen, jsem jako malý, neopeřený pták, jenž je skoro pořád mimo své hnízdo, vydán bouřím a všelikým nepohodám.“ „Velice mne trápí, že jsem od vás oddělen a nenajdu dříve útěchy, dokud nebudu mezi vámi.“ Této útěchy klidného rozjímání v klidu a tichu klášterním neokusil nikdy na dlouho. Vždy znovu a znovu byl volán, aby uklidňoval a zažehnával bouře, jež zmítaly tehdejším světem. A tento pokorný sluha Boží, jehož tělo bylo stále slábo a churavo, poslušně odchází z místa klidu a štěstí, aby vyplel bludy, jež ohrožovaly Církvi Kristovu, aby smířoval nesváry, aby pomáhal, kde pomoci bylo potřebí, aby léčil a uzdravoval nemoci duší i těl. Před těmito Bohem mu danými úkoly musely ustoupit touhy jeho vlastního srdce, byť se stokrát na něho nejlépe hodila slova svatého Brunona, která tvoří heslo řádu kartuziánů, jenž jest cistercienským tradicím velmi blízký. Slova tato znějí:

„O beata solitudo, o sola beatitudo!“

VI. O CLEMENS,
O PIA, O DULCIS VIRGO MARIA!

Z východu přišla smutná zpráva. V prosinci roku 1144 dobyli Turci Edessy. Křesťané na Východě se obávali dalších útoků a prosili o pomoc na Západě. Biskup Hugo Gabulský se odebral z příkazu antiošského knížete Raimunda do Evropy. V únoru roku 1145 byl u papeže Eugena ve Viterbu. Biskup Hugo chtěl cestovati také do Německa a do Francie, aby zavolal národy k pomoci Svaté zemi. Kdyby se výprava zdařila, znamenalo by to veliký duchovní zisk pro celou Církev, protože byla naděje na sjednocení s rozkolnými východními křesťany, zvláště s Armeny. Možná, že by vítězství vedlo vůbec ke spojení mezi Římem a Byzancí. Papež vyzval skutečně ke křížové výpravě jednak templářů, jednak krále Ludvíka a všechny věřící Francie. Výzva jest datována z Vetrally. Král Ludvík svolal shromáždění biskupů a šlechty do Borges, aby se tam dal korunovat. Při této příležitosti projevil úmysl osobně se postavit v čelo křížové výpravy. Po králi promluvil přítel Bernardův, biskup Bohumír z Longres, aby shromáždění následovali rytířského příkladu krále. Ale přesto nebylo ve shromáždění pravého nadšení, měli mnozí pochybnosti právě o vhodnosti osobní účasti královy. Tázali se o radu rádce Francie, svatého Bernarda. Za účelem dalších porad měli se pak sejíti ve Vezelay v klášteře benediktinů, v diecési autunské. Bernard odkázal tazatele ve věci tak dalekosáhlé na rozhodnutí papežovo. Papež vyslovil souhlas s úmyslem královým a vydal bulu k Francouzům a všemu křesťanskému světu. Jmenoval Bernarda svým zástupcem pro kázání křížové výpravy a vůbec pro její přípravu. Bernardovi nebyly poměry v Orientě ne-

známy. Byl v osobním styku s templáři i jerusalemskou královnou Melisendou, jakož i patriarchy jerusalemským a antiošským.

O velikonocích konalo se shromáždění ve Vezelay. Tisíce lidí se sešly, aby slyšely Bernarda, takže musil kázati pod širým nebem. Po jeho řeči všichni si žádali křížů. Opat Pontius Vezelayský dal na památku této události zbudovati kostel svatého kříže. Bernard cestoval pak od místa k místu, aby hlásal křížovou výpravu, nedbaje nemoci a slabosti tělesné. Všude byl přijat s nadšením. Kam nemohl dospěti živým slovem, tam posílal dopisy.

Ale posvátné nadšení se proměnilo u davu ve slepou nenávist jako za první křížové výpravy a vybil se v pronásledování židů. Bernard varoval křesťany před tímto počínáním. V jeho okružním dopise stojí: „Židé jsou takřka živým obrazem a znamením, připomínajícím nám utrpení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista. Jsou rozptýleni po všem světě a snášejí tvrdý osud, aby byli svědky našeho vykoupení . . . Ale jednou se obrátí a Boží pohled na nich spočine se zalíbením. Až plnost národu přijme svaté evangelium, bude Izrael zachráněn, praví apoštol . . . Kdyby byli vyhubeni, marná by byla naděje na jejich obrácení. I kdyby byli pohany, musili bychom je snášeti a nezabíjeti jich.“

Pronásledování židů začalo v Německu a přeskočilo i do Francie. Za tohoto vraždění židů obrátil se k Bernardovi opětně o pomoc arcibiskup mohučský Jindřich. Bernard se nejprve pokoušel zarazit tyto výstřelky písemně, ale marně. Protižidovské výtržnosti kázal zejména fanatický mnich Radulf, bývalý cisterciák, jenž si kazatelský úřad osobil sám. Bernard ve svém dopise zdůrazňuje své-mocnost jednání Radulfova a praví, že proná-

sledování židů odporuje jak Písmu svatému, tak i úmyslům Církve. Když dopisy nepomáhaly, odhodlal se Bernard cestovati do Německa osobně, aby učinil přítrž tomuto řádění. Koncem října vydal se na cestu a Bernardovi životopisci tvrdí, že tato cesta byla po stránce vnější vrcholným bodem jeho života. Jeho slovo působilo na lid přímo zázračně. Ale konal zázraky nejenom slovem. Uzdravoval nemocné, hluché, slepé a němé.

Počátkem února byl Bernard ve Wormsu. Po jeho kázání přijaly kříže nesčetné zástupy. Pak se odebral do Mohuče, kde se setkal se svým řádovým spolubratrem Radulfem a přiměl jej k tomu, že slíbil, že přestane kázat a vrátí se do svého kláštera. Pronásledovaní židé velebili Bernarda jako svého zachránce.

Koncem listopadu odebral se Bernard do Frankfurtu, kde byl shromážděn dvůr krále Konráda. Bernard jej soukromně vyzýval k účasti na křížové výpravě. Konrád však prohlásil přímo, že se jí účastniti nehodlá a Bernard se zatím vzdal dalšího naléhání.

Vykonal zatím kazatelskou cestu po evropských zemích, jež byla vpravdě triumfálním pochodem služebníka Slova. Nejprve se odebral na prosby biskupa Heřmana Kostnického do horního německého Porýní. Ve všech větších městech kázal tisícům, tak zvláště ve Freiburgu. Jeho kázání byla doprovázena zázraky. Tak na př. v Hirtesheimu uzdravil Bernard slepého chlapce a němou ženu tím, že se dotkl jejího jazyka. Obdobné zprávy očitých svědků máme i z jiných měst a míst, takže by výčet zázraků Bernardových vyplnil celou kapitolu. Z Kostnice cestoval do Winterthuru a do Curychu a pak opět zpět po Rýně káže a uzdravuje nemocné vzkládáním rukou jako svatí apoštolové. Na čtvrtou neděli adventní dorazil Bernard do Štrasburku. Odtamtud od-

plul lodí na říšský sněm do Špýru, kam král svolal říšský sněm.

Ve Špýru vyvrcholil triumf Bernardův. Byl přijat v tisícíhlavém slavnostním průvodu a v domě jej uvítali s nejvyššími poctami papežský legát i císař a všichni mocní tohoto světa. Z blízka i z dále přicházely tisíce lidí, aby uviděly světce, za nějž již tehdy Bernard byl obecně pokládán. Průvod vešel do chrámu za zpěvu antifony „Zdrávas Královno“ — „Salve Regina“. Zpěv dozněl právě, když průvod vešel do choru. Tu Bernard poklekl před oltářem a zvolal slova, jež se od té doby stala závěrem této modlitby: „Ó milostivá, ó přívětivá, ó přesladká Panno Maria!“ — „*O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria!*“

VII. DOCTOR MELLIFLUUS

Na říšském sněmu se podařilo Bernardovi smířiti trevírského biskupa Albera s hrabětem Jindřichem z Namuru, mezi nimiž bylo sedmileté nepřátelství. Delší řečí napomínal Bernard krále a knížata, aby odložili všecky sváry a přijali kříž. Čtvrtého dne domlouval králi soukromě, aby se účastnil křížové výpravy, ale král odpovídal vyhýbavě a odkázal Bernarda na příští den. Než Bernard nečekal. Král byl přítomen se svou družinou Bernardově mši svaté a tu se naň Bernard obrátil neočekávaně a s velikou odvahou v kázání, jež měl po mši svaté. Toto kázání pohnulo Konráda k slzám a ke slibu, že se křížové výpravy účastní. Rozhodnutí královo uvítal dav s jásotem. Za králem přijala kříž řada knížat. Druhého dne měl v přeplněném domě ještě jedno kázání ke křížákům a uzdravil ochrnuté dítě.

3. ledna 1147 se rozešel říšský sněm. Druhé-

ho dne opustil Bernard město, aby se odebral do Clairvaux. Svým nástupcem v kazatelství křížové výpravy ustanovil opata Adama z Ebrachu. Nejdříve se odebral do Wormsu. Ve všech městech, kudy prošel, kázal. Zvláště slavně jej přijal Kolín nad Rýnem. I tam uzdravoval nemocné. Podobně se dalo v Julichu a v Cáchách. Z Cách odejel do Maastrichtu a do Lutychu. V Chaloně se účastnil Bernard shromáždění, jež svolal král Ludvík za účelem příprav ke křížové výpravě. Dne 6. února dostal se konečně do Clairvaux. S ním přišlo 20 mužů, aby přijali hábit cistercienský; mezi nimi byli mnozí, kteří měli již ve světě vynikající postavení.

Bernard si však dlouho ve svém klášteře neodpočal. 16. února svolal král novou poradu křížáků v Etampes, jíž musil býti Bernard přítomen. Shromáždění se usneslo, že francouzské vojsko vyrazí o svatodušních svátcích. Na návrh Bernardův byli jmenováni po čas nepřítomnosti královny zemskými správci opat Suger od sv. Diviše a hrabě Vilém z Neversu. 13. února se konalo také německé shromáždění v Řezně, kde Aamdam z Ebrachu přečetl papežovu a Bernardovu výzvu ke křížákům. 19. března byl svolán velký říšský sněm do Frankfurtu, aby připravil tažení Němců. Ani tu nechyběl Bernard. Z Frankfurtu odebral se do Koblence, do Trevíru a do Toulusu. Všude činil divy, jež překvapovaly neméně jej, než lidi uzdravené. 1. dubna byl opět ve vlasti. Tím se skončila jeho práce pro křížovou výpravu. Výsledkem jejím bylo již nyní, že prastaré spory byly smířeny, že bylo obnoveno společné vědomí katolického křesťanstva a že celý Západ byl pln náboženského nadšení.

Téhož dne, kdy Bernard dospěl do Francie, přišel tam také papež Eugen III., jeho bývalý žák. Král Ludvík přijal papeže slavnostně a

doprovodil jej do St. Denis, kde s ním Bernard oslavil velikonoce.

Po svatodušních svátcích se odebral král Ludvík do St. Denis, aby se rozloučil před křížovou výpravou se zemským svatým patronem. Papež a svatý Bernard jej očekávali v kostele. Ještě jednou král políbil kříž a obdržel prapor a poutnické zavazadlo posvěcené papežem a Bernardem. Pak se odebral do Met k vojsku. Koncem roku vyrazilo z Řezna také vojsko německé.

Po odchodu křížáků se konečně Bernard vrátil do klášterní samoty. Léto a podzim ztrávil v klášteře a pracoval dále o svém výkladu Velepísň. Od 14. do 17. září konala se v Citaux řádová kapitula, jíž se účastnil jako prostý mnich i papež, který sídlil té doby v Auxerre. V únoru byl Bernard opět v Německu, provázeje papeže do Trevíru, kam jej pozval biskup Albero. Koncem roku se konal v Trevíru koncil za předsednictví papežova. Na koncil se dostavil arcibiskup mohučský Jindřich, aby podal zprávy o působení řeholnice Hildegardy, jež měla četná vidění o věcech Božích. Arcibiskup chtěl poznati mínění papežovo o těchto visích. Bernard si již rok předtím dopisoval s Hildegardou. Zda se kdy setkali osobně, jest pochybné. V zachovaných dopisech napomíná Bernard Hildegardu, aby zůstala pokorná, ale aby nepochybovala o svém poslání. Mezi oběma dušemi, Bernardem a Hildegardou, jest vůbec mnoho rysů příbuzných.

Nyní konečně měl Bernard klid v klášteře, takže mohl dokončiti svůj výklad Velepísň a napsati traktát o rozjímání, věnovaný papeži Eugenovi. Na podzim přijal po druhé návštěvu irského arcibiskupa Malachiáše, který cestoval k papeži. Ale v klášteře byl arcibiskup napaden prudkou horečkou a skonal v té

době a na tom místě, kdy a kde si byl přál. Svatý Bernard napsal jeho životopis.

Příští rok 1149 byl pro Bernarda rokem smutku. Křížová výprava se skončila nešťastně, katastrofou křížáckého vojska. Hlavní německý voj byl poražen Turky mezi Niceí a Ikoniem. Druhý německý voj byl úplně potřen u Laodiceje. Podobný osud potkal i vojsko francouzské o několik neděl později. Marne se pokoušeli oba králové Ludvík a Konrád dobýti Damašku. Neslavně se vraceli do Evropy. Všeho křesťanstva se zmocnila hluboká malomyslnost. Bernard, jenž cítil s Církví jako nikdo druhý, byl těžce zarmoucen. Veřejné mínění se obrátilo proti němu, jakožto hlasateli křížové výpravy, a proti papeži Eugenovi. Tvrdilo se o nich dokonce, že podnikli vše ve službách Antikristových.

Ježto zázraky Bernardovy byly nepopíratelné, hlásali jeho nepřatelé, že je vykonal pomocí temné moci. Vrací se tu typický osud Bernardův: Vždy po chvílích velkého triumfu nastává chvíle naprostého neúspěchu v očích tohoto světa. Ale právě v těchto neúspěších můžeme změřiti Bernardovu velikost. Bylo to největší utrpení světceva života. Ale odevzanost do vůle Boží jej ochránila před jakýmkoli pokušením. Vůbec se nehájil. Právě v té době uzdravil však slepého chlapce pro se Boha, aby mu takto dal znamení, zda hlásání křížové výpravy se dalo z vůle Boží. Byl jako mnozí jiní přesvědčen, že nezdar nastal pro hříchy účastníků, neboť ne všichni šli na výpravu s čistým úmyslem. Mnohé však obrátila válečná utrpení. Pokud šlo o Bernarda osobně, napsal papeži: „Úplně a dokonale osvobozující rozsudek může dáti člověku jenom jeho svědomí. Proto neznamená nic, když mne soudí ti, kdož nazývají dobré špatným a špatné dobrým, kteří zaměňují světlo za tmou

a tmu za světlo. Je-li třeba voliti mezi dvěma zly, ať se posmívají raději mně, než Bohu. Blaze mi, použije-li mne On jako svého štítu!“ Tato slova jsou obsažena v druhé knize jeho spisu „O rozjímání“ věnované papeži. Napsal je, až když bouře přešly.

Nezdar druhé křížové výpravy a potupy, jimiž za to byl Bernard zahrnut, nebyly v této době jedinou bolestí Bernardovou. Neméně zkrušovalo Bernarda odhalení, že jeho vlastní žák a tajemník, kterého vysoko cenil a kterému bezmezně důvěřoval, byl člověk podlý. Tento bratr, jménem Mikuláš, směl jednati jménem Bernardovým. Použil svého vlivu k tomu, že jménem Bernardovým falšovanými dopisy doporučil svaté Stolicí osoby nehodné, poškodil zájmy četných osob soukromých, biskupů i klášterů. Po odhalení těchto podvodů utekl tento mnich do Anglie, odkudž ještě všemožně poškozoval dobrou pověst Bernardovu. Následky všech jeho podvodů shrnuly se na hlavu Bernardovu, kterému bylo vytýkáno, že podporuje a vychovává lidi tak špatné. Z hněvu odvrátili se od Bernarda i lidé, kteří dříve mu vzdávali největší čest a úctu. Bernard snášel všechny tyto křivdy a potupy tak, jak jen světec je dovede snášet.

Bernardova důvěra v Boha byla tak veliká, že, když přišly z východu nové prosby o pomoc, chtěl ihned hlásati křížovou výpravu novou. Francouzský král by byl v ní spatřoval vítanou příležitost k rehabilitaci. Nadšeným stoupencem křížové výpravy byl i rádce králův, opat Suger.

Avšak nezdařilo se vzbuditi pro křížovou výpravu dosti nadšení. Král Konrád se připravoval na tažení do Itálie a nechtěl se nijak rozejíti s řeckým císařem. Křížová výprava se neuskutečnila a Bernard sám přerušil svá kázání, jsa zklamán nez darem, bera s sebou přes-

to do hrobu naději na vysvobození Svaté země.

Sklonek života Bernardova uplynul klidně v tichu kláštera Clairvaux. Ve veřejném životě se jeho jméno vyskytuje již jen zřídka. Roku 1151 byl zprostředkovatelem v rozepři mezi Bohumírem z Anjou a Gerardem z Montrenil, z níž hrozila válka, protože se do sporu vmísil král.

Od roku 1149 pracoval světec o svém posledním a nejdůležitějším díle o rozjímání, ve kterém otevřeně mluví o chybách tehdejších představitelů Církve i samotných papežů, chtěje takto ukázati papeži, svému bývalému žákovi, cestu k nejvyšší dokonalosti. Jest to jakási závěť Bernardova papeži a Církvi. Papež však zemřel brzo po Bernardovi dne 8. července 1153. Již jeho současníci ctili papeže Eugena za svatého a papež Pius IX. dovolil jeho kult dne 28. září 1872.

Tělo Bernardovo sláblo a jeho duše toužila po nebeském domově. Ač těžce nemocen, sloužil mši svatou do své poslední chvíle. Za této své nemoci napsal dopis svému strýci Ondřeji, templáři. Z této nemoci, zdánlivě smrtelné, se však světec ještě uzdravil po úspěšných modlitbách bratří, ale pak ochurával znovu, stále však bera živou účast na záležitostech Církve. Stále ještě byl ve styku s legátem a radil biskupům. Se svého lože povstal ještě jednou, aby vykonal obtížnou cestu pro mír mezi lidmi. Mezi občany Met a sousedním knížetem povstalo nepřátelství. Došlo k několika bitvám a zdálo se, že krveprolévání nebude míti konce. Arcibiskup trevírský Hillin poprosil světce o zprostředkování ve sporu. Ještě jednou přemohl silný duch Bernardův tělo a Bernard spěchal k Mosele. Jednání bylo velmi obtížné a zdálo se beznadějným, než Bernard měl vidění, že se věc

zdaří. Co nezmohla Bernadova slova, zmohl zázrak. Světec uzdravil ženu trpící třesením všech údů.

Tato mírová práce byla závěrečným akordem jeho životního díla. Předpověděl svou smrt a zemřel podle své předpovědi dne 20. srpna 1153. Zpráva o jeho smrti shromáždila nesčetné davy věřících všech stavů. U jeho těla a později u jeho hrobu se udála nesčetná zázračná uzdravení. Po 20 letech, 18. ledna 1174, jej kanonisoval papež Alexander III. Papež Pius VIII. jej povýšil na církevního učitele. Svatý Bernard, který jest ctěn jako poslední z církevních Otců, byl již za svého života nazýván tak, jak jej nazývá Církev do dneška: Učitel medem oplývající: *Doctor mellifluus*.

LITERATURA:

- Ellendorf: Der heilige Bernhard von Clairvaux und die Hierarchie seiner Zeit. 1837.
- Ratisbonne: Geschichte des heiligen Bernhard. Posl. něm. vyd. 1844.
- Neander: Der hl. Bernhard von Clairvaux und sein Zeitalter. 2. vyd. 1848.
- Capefigue: Saint Bernard. 1866.
- Hüffer: Vorstudien zu einer Darstellung d. Lebens und Wirkens d. hl. Bernhard de Clairvaux. 1886.
- Müller: Zisterzienser-Chronik 1890.
- Korec: Život svatého Bernarda. 1891.
- Wurm: Der heilige Bernhard, Abt und Kirchenlehrer. 1891.
- Vacandard: Vie de Saint Bernard, Abbé de Clairvaux. 1895.
- Bernhart: Vatikan als Thron der Welt. 1930.
- Hynek: Umučení Páně. 1935.
- Kubeš: Ve šlépějích Neposkvrněné. 1935.

*

Bernardi opera et vitae ed. Mab.

Migne: Sti Bernardi opera. Patrologiae cursus completus.

OBSAH

I. Vzpomeň, ó nejsvětější Panno	5
II. Na hvězdu pohlédni	9
III. Pokoj Církve svaté	20
IV. Spravedlivým hvězda svítí	29
V. Ó blažená samoto!	35
VI. Ó milostivá, i přívětivá, ó přesladká Panno Maria!	42
VII. Učitel medem oplývající	45
Překlad Bernardova Jubilu rytmičkého	13
Literatura	52

VÍTĚZOVÉ

9. svazek II. ročníku.

Dr. Alfred Fuchs

SVATÝ BERNARD Z CLAIRVAUX

Vydáno

za redakce Josefa Papici

v listopadu MCMXXXV.

**Tiskem Lidových závodů tiskařských a nakladatelských
v Olomouci.**

**Na lepším knihovém papíře vydáno
padesát číslovaných výtisků,
z nichž prvních pět je neprodejných.**

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUIS!

Velmi vzácný životopis sv. Dominika, který vyšel z pera schopného a nadšeného dominikána, apoštola Anglie, P. Bedy Jarretta, vloni zesnulého. Dílo Jarrettovo je psáno velmi objektivně na základě dokumentů, ale ne suše, nýbrž s velkým pochopením apoštolsky zanícené duše sv. Dominika.

LEOLERCQU J.: St. Katharina v. Siena. Albertus-Magnus-Verlag, Vechta i. O. 1929, str. 399. — Původní francouzské dílo přeložil P. A. Kaufmann O. P. Obsáhlá tato práce studuje velikou postavu sv. Kateřiny Sienské. Všimá si nejen skrytého jejího života domácího, nýbrž hlavně jejích velkých úkolů v Církvi, k nimž byla povolána Boží prozřetelností.

MARITAIN R.: Der Engel der Schule. A. Pustet, Salzburg 1935, str. 105, cena 2.90 Mk. — Choť slavného thomisty J. Maritaina vyniká stejnou láskou k sv. Tomáši Akvinskému jako její manžel. Proto napsala pro mládež milý a půvabný životopis Anděla školy, sv. Tomáše. Na každém řádku se zračí autorčina oddanost k Andělskému učiteli.

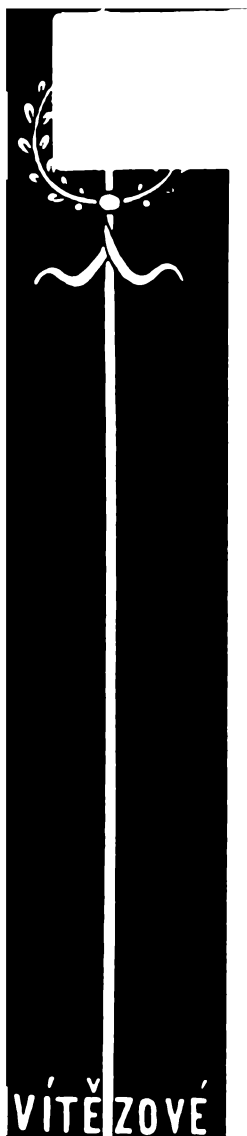
OLGIATI F.: Carlo Matthey. Editrice A. V. E. Roma, Largo Cavallotti 33, 1935, str. 189, cena 5 lir. — Letos v lednu umíral v Miláně mladý inženýr Carlo Matthey, dosáhnuv plnosti křesťan. dokonalosti. Carlo Matthey je velkým vzorem pracovníků Katolické akce. Pochopil ji, uskutečňoval dokonale a sám se při této práci posvětil způsobem úchvatným. Zakusil i dnešní všeobecné bída: nezaměstnanosti.

PABIS J.: Żywot św. Filipa Nerjusza. Nákl. XX. Filipinów, Tarnów 1931, str. 318. — Je to vlastně překlad z italštiny. Důkladně je probrán život tohoto velkého apoštola Říma, sv. Filipa z Neri, jenž patří k nejzajímavějším světcům. Autor si všímá i vztahů sv. Filipa k Polsku.

PAPINI G.: Grandezze di Carducci. Vallecchi edit. Firenze, 1935, str. 151, cena 6 lir. — Je to sbírka přednášek o italském básníku Carduccim, jež měl o něm Papini. Autor objevuje a vynáší na povrch vše, co je cenného u tohoto básníka a snaží se to pochopit v jeho umění.

ROBBERECHTS M.: Charles Bouchard. Editions Jocistes 79, Boulevard Poincaré, Bruxelles, 1935, str. 130, cena 6 frs. — Dojemný životopis mladíka, který zakusil údělu nejkrutějšího života, opuštěnosti, bída tělesné i náboženské zanedbanosti a nakonec umírá jako světec, naleznuv rodinný život v kruhu katolické belgické mládeže, nadšených Jocistů. Umírá mladý, jako apoštol utrpení.

ROCCA NASALLI G. CARD.: La Chiesa e la politica; Pio IX.; Benedetto XV., Libr. Bononia, Bologna 1934 a 1935, cena à 2 liry. — Jsou to tři separátně vydané přednášky arcibiskupa z Bologne. V první ukazuje roli Církve ve státě: působit, aby všude vládl Kristus jako nejvyšší autorita. Ve druhé staví před oči světlou postavu

SVĚTLA
FLORENCIE

VÍTĚZOVÉ II.

VÍTĚZOVÉ

měsíčník věnovaný hagiografii a katolické biografii.

Séfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: Josef Papica.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace, Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně, na lepším papíře 40 Kč.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem

Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Zaplatili jste už předplatné za Vítěze ?

Všem. Končíme druhý ročník Vítězů. Vydali jsme za dva roky 20 různých životů svatých. Stíádaly se krásné postavy moderních velkých duší s nedostižnými vzory minulosti. Světci nám ukazují sílu, životnost a závažnost oné výzvy evangelia: „Buďte dokonalí...“ Jistě jste našli mnoho krásného v této pestré směsi křesťanských hrdinů. Prosíme vás však o něco: **Zůstaňte věrni Vítězům a pomozte nám rozšířit je.** Doporučte je svým přátelům, upozorněte na ně různé knihovny a spolky, kde by je měli odbírat. Věnujte k jmeninám někomu známému svazek jeho patrona, byl-li už vydán. Jak krásně by se mohly chopit této myšlenky kláštery, fary, ústavy a katecheté. Doporučte aspoň jednotlivá čísla. Příští rok vám zase přinese nové a krásné svazky. Velikáni naší vlasti i jiných zemí se budou stíídat. Začneme velkou a aktuální postavou Pia X., na což už teď upozorňujeme. — Přejeme vám upřímně radostné vánoce a šťastný nový rok.

LITERATURA

ALBRECHT G.: „Ignis ardens“ Pio X., Torino, Marietti, 1935, str. 137, cena 5 lir. — Je to překlad z německého originálu. Postava Pia X. je nanejvýš zajímavá. Tento životopis je stručný, jasný a výstižný. Dobře podává postavu Pia X., o něhož je stále větší zájem a obdiv. Doporučujeme.

BELLOC H.: Oliver Cromwell, Einsiedeln (Schweiz), Verlag Benziger & Co., 1935, str. 344, cena 6.20 Mk. — Slavný tvůrce zdařilých historických obrazů Hilaire Belloc vykreslil v tomto díle postavu Cromwellovu na základě spolehlivých dokumentů. Vystupuje zde Cromwell jako rytíř, puritán, diktátor, ale též jako člověk své doby. Do němčiny přeložil B. Deermann.

BOSSLET O. P.: Pater Ludwig Paly. Vechta i. O., 1935, Albertus-Magnus-Verlag, str. 211. — Z tohoto cen-

FRA GIOVANNI ANGELICO Z FIESOLE

Carlo Dolce: Fra Angelico z Fiesole

N I N A S V O B O D O V Á

ANDĚLSKÝ MALÍŘ

FRA GIOVANNI ANGELICO

Z FIESOLE

1935

VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Nr. 15687.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 25. Septembris 1935

Dr. Joannes Martinů,

Vicarius generalis.

DÍTĚ Z HOR

Pod korunami temných cypřišů, ve stříbrném stínu tichých oliv, jak na vztažené dlani tvrdých Apenin odpočívá kraj mugelský. Ve stínu, vonícím dechem zahrad, sestupuje jih vlídně dolů, až tam, kde v zlaté mlze se rýsují obrysy města květů — Florencie. A na sever od starého mostu přes Sieve vypíná se jak země obrů horstvo s rozeklanými štíty, protkané propastnými údolími, kde zlato slunce splývá s černými stíny do nejpodivnější záře.

Sever a jih — dvojí krása života, protíná se u bran městečka Vicchia, které v roce 1324 zbudovala mocná Florencie na ochranu celému kraji. Proti nájezdům z lupičských hnízd sveřepých rodů, proti zvůli ghibelinských šlechticů, proti zhoubným výpravám cizích válečníků bylo zbudováno městečko tvrdých hradeb, Vicchio, položené do cesty nájezdníkům jak těžký balvan, a statečně se postavilo na odpor i drtivé síle drsných vojáků od Rýna a z durýnských lesů. Neubránilo se sice železné přesile, takže rok 1358 viděl Vicchio dobyté a vyloupené, ale již v roce 1361 vzdorovaly jeho nové hradby nepříteli. Rok na to vstoupil do jeho bran děsným krokem mor, poslední čtvrtina XIV. století však začala ukazovati na svých křídlech odlesk duhy lepších časů. Guidi, poslední z loupežných rodů, prodali svůj poslední hrad Florencii a město květů upevnilo své panství, značící pro celý kraj oddech.

A v tomto nadějném čase, v roce spásy 1387 narodil se v jednom z dvorců u bran Vicchia, v rodině občana Pietra syn Guido, duše vonící fialkami, natrhanými na prahu ráje.

Guido-Guidolino di Pietro z Vicchia, tak se nazývalo dítě, v jehož vážné tvářičce již tehdy pronikala jemná sladkost čistých snů. Podivuhodné oči mělo toto útlé dítě, oči jež byly široce otevřeny pro všechnu krásu života. Miloval vše čisté, sladké, něžné. Miloval vyprávění poutníků, kteří putovali do slavných poucních míst a procházejí svým rodným krajem, sníval o legendách, o rytířích, se srdcem naplněným svatým ohněm, jak vzácná lampa z rubínového skla, zavěšená před oltářem, o andělských křídlech, plujících tichou nocí. Ruku v ruce s bratrem Benedettem vcházel Guidolino do skromného Battissera ve Vicchii, spolu hovořili o legendách, květinách a andělech, aby pak Guidolino udivoval své okolí kresbami, načrtanými na kousku dřeva či cihly.

Byla to sladká věc, toto kreslení, kdy se dětská ruka snažila vyjádřit to, co viděly oči, co cítila duše. Rodiče přijali s uspokojením tuto zálibu. Byla právě podivuhodná doba, kdy na každé zdi vznikaly fresky — býti mistrem malířem, znamenalo býti na čestném místě mezi příslušníky cechů. A právě nedaleko od Vicchia, ve Vespignanu, narodil se léta Páně 1276 slavný Giotto, malíř knížat, velmožů, králů.

I Guidolino je naplněn týmž zápallem — i on se snad domůže čestného místa v tomto bohumilém umění — a snad i Benedetto se může stát dobrým mistrem.

A vyprovázen požehnáním svých nejbližších, opouštěl jednoho dne Guidolino své rodné Vicchio, aby se ve slavné Florencii začal učit malířství, umění, které přibližuje lidským očím prahy rájů. Byl sám, nebo jej provázela Benedetto, druhý květ sněžné bělosti z rodiny

otce Pietra? Nic bližšího není známo o Guidolinově pouti do Florencie.

Starým kamenným mostem přešel hoch řeku Sieve — mezník, za nímž ležely blažené sny rodného domu. Guidolinovy oči objaly měkce celý rodný kraj a obrátily se dojatě, ale pokojně k jihu, kde v růžové a zlaté mlze se rozkládala Florencie, město krásy, svěšené ochraň svatého Jana Křtitele. Bystrým krokem vyšel Guidolino di Pietro z rodného kraje a po kamenitých pahorcích sestupoval k městu, jež kvetlo na březích zeleného Arnu.

V MALÍŘSKÉ DÍLNĚ

Snivé dítě mugelského kraje, hoch ve věku dvanácti až patnácti let, začíná se učití vznešenému umění barev. Kdo byl jeho mistrem? Byl to ctihodný mnich Don Lorenzo z kláštera Santa Maria degli Angeli, nebo Gherardo Starnina? Učil se Guidolino dříve drobnomalbě, nebo malbě fresek? Na tyto otázky nemá historie odpovědi, předpokládá se však, že freska byla prvním z obou umění, kterým se Guidolino učil.

Malířská dílna, proslulá „bottega“ ze středověku patřila pod ochranu svatého Lukáše a středověcí mistři, kteří byli ve stálém styku s kláštery, zakládali si na tom, že jsou pomocníky velkých kazatelů a učených theologů. Jejich mravy bývaly čistší a jemnější než mravy ostatních tříd občanstva a jejich vřelá oddanost k církvi byla všeobecně známa. Středověký malíř byl učitelem — učil svými díly ty, kdo nedovedli čísti svatých písem.

Tento smysl malířství byl Guidolinovi drahý. Pracoval pilně v dílně a stěny chrámů a kaplí mluvily hymnicky k jeho duši. Byla to zvláště díla velikého Andrey Orcagni, jedno-

ho z největších umělců středověku, mistra, jehož hlavy vyvolených na fresce ráje v Santa Maria Novella byly osvětleny tajemnými vnitřními světly, slavnějšími než hvězdy.

A Santa Maria Novella se stala životním osudem Guidolinovým . . .

Smutná doba vládla tehdy křesťanskému světu. Církev Boží, svatý ovčinec duší, ztratila svou jednotu. Již dvacet let vládli dva papežové — římský a avignonský. Tento rozkol měl neblahý vliv na celý svět a skličoval všechna věřící srdce.

V bílém řádě dominikánském žily však horoucí duše, které ukazovaly ostatním cestu vzhůru, které pracovaly se svatým nadšením proti duchu marnivosti a uvolnění kázně, jež vnikl až za brány klášterů.

Byl to především otec Rajmund z Kapuy, zpovědník svaté Kateřiny Sienské, který devatenáct let pracoval na svaté práci řádové reformy a jemuž roku 1393 papež Benedikt IX. schvaluje dvěma bulami jeho dílo, reformované kláštery — na druhém místě je to Frà Giovannii Dominici, slavný kazatel ze Santa Maria Novella.

Přichází něžný čas vánočních svátků. V Santa Maria Novella káže Frà Giovanni Dominici slovy, na jichž dně plují sladké slzy.

„Svátek vánoc je pro ledové duše. Ježíš se narodil v chlévě, jako sestupuje milost do duše hříšníka — vše je studené, černé. Dítě se narodilo v mrazivém a černém srdci . . . Hledme, jak roste, dny jsou delší, země zkrásněla květy a raduje se z písní.“

Frà Dominici se zachvívá vlnou pohnutí, nekonečným mořem lásky.

„Ježíši lásko, Ježíši milovaný, Ježíši dítě, Ježíši, Ježíši . . .“

V řadě zbožných posluchačů je i mladý malíř Guidolino di Pietro z Vicchia. Obrací se ke

svému bratru, který stojí po jeho boku a čte v jeho zracích odlesk svého vlastního rozhodnutí tak čistý, jak obraz měsíce na tiché hladině spících vod.

A jednoho dne roku 1407, zanedlouho po tomto památném dni vycházejí oba mladí malíři z florentských bran, aby se dali cestou, která stoupá něžnými vlnami do stínů stříbrných cypřišů fiesolských, aby zaklepali na bránu reformovaného kláštera a požádali o přijetí do domu víry, modlitby a míru. Věže Santa Maria Novella, kde se jim zjevila strmá a čistá cesta odříkání, vlají za nimi z údolí na pozdrav jak slavná korouhev.

ZA PRAHEM KLÁŠTERA

Přijetí řeholního hábitu, dvou barev mystického sněhu a posvátných stínů, znamenalo pro oba bratry pouto domova noviců, horské Cortony, kde vedl mladé duše laskavý Frà Lorenzo Ripafratta.

Studium svatých věd, modlitba, rozjímání, ovládají život Guidolinův. Štětce a barvy dřímou v tichu dnů cortonských. Umění však neodešlo z duše bratra novice a leželo na jejím dně, podobné rajskému ptáku zlatých křídel.

Po roce noviciátu se přiblížil slavný den nového života, kdy před Božím oltářem, osvětleným vznešeným světlem voskovic, skládá novic svaté sliby. Guidolino di Pietro mizí, aby učinil místo Frà Giovannimu.

A Frà Giovanni, bratr bílého řádu, odchází z Cortony, z horského hnízda nad Trasimentským jezerem, aby se vrátil do Fiesole, snícího mezi olivami a cypřiši.

Sotva měsíc trvá však milý klid fiesolský. Florencie překypuje živelným pobouřením proti tomu, koho nedávno nazývala svým nej-

dražší kazatelem, proti Giovannimu Dominici. Ohnivý dominikán dal přednost věrnosti svému příteli papeži Řehoři XII. před rodným městem. Zůstával se starým veleknězem, kterého opouštěl celý svět, byl jeho nejvěrnějším kardinálem a putoval za papežovými zájmy do Uher a Polska.

Koncil, svolaný do Pisy, rozkolu neskončil — místo dvou papežů byli zvoleni Alexandr V. papežové tři, a dominikáni z Fiesole, kteří zachovali věrnost svému drahému reformátoru Frà Dominicimu a papeži Řehoři XII., prchají v červnové noci 1409 do Cortony. Horské město žilo však v ohni války, v obležení neapolským králem Ladislavem a unaveným mnichům nezbylo než hledati nové útočiště.

Nalezli je ve Folignu, kde vládl umění milovný Ugolino Trinci a byl biskupem ušlechtilý básník Frederico Frezzi, přívrženec Frà Dominiciho. Klášter folignských dominikánů přijal fiesolské vyhnance...

Pobyt ve Folignu byl pro Frà Giovanniho milou dobou studia, práce, poutí do blaženého Assisi, pobytem v umbrijském kraji, naplněném lahodou, světelnými vidinami, stříbrným zpěvem. Nedaleko na jich Foligna leží rodiště básníka Iacopona da Todi, jehož zpěvy o ráji zněly Frà Giovannimu v duši.

„Utvoří se kruh v nebi, utvoří se v zahradě
kruh svatých —
v tomto kruhu andělé a svatí jdou k ženichovi a tančí v lásce.“

Hluboce věřící, nadšená duše Frà Giovanniho vidí již tehdy velký kruh vyvolených, jejichž „girlandy jsou rozkvetlé a zářivější nad zlato“ a kde „všechny věci jsou naplněny láskou...“

Sladký folignský mír trval pět let. Roku 1414

— opět následkem moru — uvolnila se ve Folignu řeholní kázeň a Frà Giovanni se svými druhy opustili Foligno a vydali se do kláštera svého Dominika v Cortoně.

Po druhé vstupuje Frà Giovanni do horského města svaté Markety. Někdejší novic, žák Frà Ripafratty, je nyní na konci svých studií. Krátce před návratem do Cortony nebo ihned po něm (přesné datum není bohužel známo) přijímá Frà Giovanni drahou a vytouženou důstojnost — stává se knězem, posvěceným Kristovým rytířem, povoláním k tomu, aby učil nevědomé.

Frà Giovanni věděl v hloubi svého pokorného srdce, jak splní tento příkaz jeho knihou, otevřenou všem očím bude malba, jeho slovem barva. A po boku svého bratra Benedetta věnuje se opisování svatých knih, zdobí pergamenové listy zbožnými iniciálkami a půvabnými drobnomalbami.

Frà Giovanni žil v Cortoně a maloval v Cortoně. Nemáme bohužel jeho děl z té doby — snad jsou roztroušena po světě, snad byla zničena bouřemi dob, kdy se rozpadl v trosky cortonský klášter. Na starém portálu však vidíme dosud mlhavé obrysy fresek, jež snad tehdy tvořila ruka Frà Giovanniho.

Leta 1414 a 1415 přinášejí běh nových událostí. Na slavném sněmu kostnickém zříká se papež Řehoř XII. ústy svého legáta Dominiciho své hodnosti a jediným náměstkem Kristovým je zvolen Martin V. Rozkol je skončen a dominikáni radostně přemýšlejí o návratu do Fiesole. Je však třeba vyjednávat. Biskup fiesolský, který podle svého práva zbral zrušený klášter, je ochoten vrátiti mni-chům všechn jejich bývalý majetek za náhradu sta dukátů, za něž by pořídil pro katedrálu ve Fiesole stříbrný oltář. Frà Antonio — druh a přítel Frà Giovanniho, pozdější ar-

cibiskup-světec, věnuje část svého otcovského dědictví k tomu, aby mohl býti klášter zakoupen a bílí mniši roku 1418 radostně putují do Fiesole.

Mír ležel nad krajinou, když Frà Giovanni putoval podél jezera Trasimentského, známou cestou k Fiesole. A v sladkém snění jeho srdce se zachvívaly vidiny andělských křídel.

Život ve Fiesole přinesl událost, která způsobila, že jméno pokorného, neznámého mnicha náhle zazvonilo stříbrem do světa.

Převor kláštera, Frà Giovanni Masi, požádal Frà Giovanniho, aby se pokusil ozdobiti malbami relikviáře, v nichž by o velkých svátcích byly vystaveny ostatky svatých k zbožnému uctívání.

Frà Giovanni přijal poslušně tuto práci — a protože nebylo v jeho modlitbách nic něžnějšího a oddanějšího nad uctívání Matky Boží, zasvětil jí zcela svou práci.

První relikviář — rozdělený na dvě části, byl zasvěcen „Zvěstování“ a „Klanění králů“. V bohatém zlaceném gotickém rámu sklání se anděl s duhovými křídly před Pannou, která se zachvívá liliovým rozechvěním, klaní se moudří králové, sledováni bohatým průvodem, Dítěti — Bohu.

Malíř si není ještě zcela jist svým uměním, jeho ruka se často zachvívá hledáním výrazu, ale neobyčejně jasný a svatě klidný duch jej vede jako dobrý vůdce. Jaký nový výraz, svěží jako horský proud vyniká z jeho díla! Jaký objevitel nových cest, jaký genius je tento čistý řeholník, spojující modlitbu a umění v nejkrásnější celek, jaké půvabné odstíny barvy vynalezl. Jeho běloba je sněhově čistá, jeho blankyt, zeleň a červeň se podobá smaltu.

Druhý relikviář je zasvěcen hvězdné Madoně (Madonna della Stella) stojící v řasnatém plášti s Ježíškem na ruce v rámci z hvězd,

uctíváné šesti krásnými anděly a na třetím relikviáři maloval Frà Giovanni pouze horní část „Nanebevzetí“. S rajskou radostí maluje Frà Giovanni světelnou Madonu, jež vystupuje do slavného nebe, obklopena chórem andělů, z jejichž hudebních nástrojů se line jásavý chvalozpěv. Celé nebe hoří zlatými ohni, andělská křídla šumí a na rtech těch, kdo vidí malířovo dílo, tvoří se nové jméno, které se tiskne duhovou pečetí na listy dějin pravé krásy — Angelico — andělský...

Tak zní nové jméno mnicha malíře, který naplněn světem nejčistších vidin tvoří obrazy svaté krásy. (Spodní část relikviáře „Smrt Panny Marie“ a čtvrtý relikviář maloval již kterýsi z Angelicových žáků, protože mistr byl povolán k novým, velkým pracem.)

Relikviáře pocházejí z let 1425—1430. Pět let neproniknutelné historie leží mezi nimi... Frà Angelico je mistrem malířem, má své žáky, jak je dovoleno v umění milovném řádě dominikánském a pracuje pracuje...

Nová krásná díla, deskové obrazy na zlatém pozadí, vycházejí z ruky dominikánského mistra. Je to „Mariánská korunovace“ (nyní ve florentských Uffiziích) naplněná nejkrásnějšími a nejduchovnějšími světly, vyzařujícími z postavy Krista a Madony, je to Madona parmská, Madona cortonská, něžná Zvěstování, rozsetá po světových museích.

Živelné hnutí, zvané renesancí, jde Itálií, vznikají nové myšlenky, nové formy životní, nové umění. Frà Angelico dívá se tvář v tvář tomuto novému hnutí, pozoruje je svými laskavými očima a jeho krásná duše vybírá z nového hnutí jen jeho jas a krásu.

Z děl, která se rodila v tom jiskření času, je zvlášť zajímavý Poslední soud, onen milý obraz, kde andělský malíř vytvořil v rozkošné zahradě naplněné květy kruh blažených, kteří

ruku v ruce se blíží k nebeskému městu. Sladká vidina Iacopona da Todi nalezla nejsladšího vtělení v díle dominikánského mistra. (Peklo, na němž je znáti silný vliv fresek Orcagnových, pochází pravděpodobně z ruky některého žáka nebo pomocníka Angelicova.) Vzniká i druhá slavná korunovace mariánská (nyní v pařížském Louvru) naplněná úžasnou lahodou, kde Kristus, sedící na gotickém trůně, korunuje klečící Madonu uprostřed choru andělů, slavná korunovace, jež predella je zdobena dokonalými výjevy ze života svatého Dominika, obraz, před nímž lid klečival ve vroucí modlitbě a jež nadšeně miloval životopisec umělců, Vasari.

V červenci roku 1433 objednává lnářský cech od Frà Angelica tabernákl — a bílý mnich tvoří triptych, proslulou Madonu dei Linajuoli, obklopenou dvanácti anděly, uctívanou světcí Janem, Petrem a Markem, dílo, za něž obdržel devadesát zlatých florinů, tedy částku takové výše, jaká byla zřídka vyplacena malířskému mistru té doby. Proslulost Frà Angelica roste a roste. Rok po Madoně dei Linajuoli maluje na objednávku rodiny Medici pro Annu Elenu (Malatesta, chráněnkou Medicijských), rozkošnou Madonu d'Anna Lena.

V této době, kdy mnich něžného srdce a něžné ruky maluje své obrazy ve Fiesole, žije Florencie velkými událostmi.

Cosimo Medici, skvělý politik, chytrý boháč úžasně zjemnělého vkusu a nejštědrější přítel dominikánů, vrací se roku 1434 z vyhnanství do Florencie, aby se postavil v čelo městské vlády a papež Eugen IV., krásný velekněz bystrého ducha, opustil Řím po jedné z četných záchvatů vzbouření a revolučního vření, které povstávaly v Římě za všech dob, aby se usídlil ve věrné Florencii. Florencie z první poloviny XV. století byla nejrozkoš-

nějším městem na světě. Vše bylo naplněnou radostí ze života, vše si žádalo krásy a umění, bohatí měšťané se obklopují obrazy, sochami, řezbami, zlatnickými pracemi, všude vládne jas a vkus — a na bílé mnichy z Fiesole čeká opravdová radost.

Papež Eugen, který býval horlivým přívržencem reformy a Frà Dominiciho, osvědčil fiesolským bratřím svou přízeň krásným důkazem. Roku 1436 odňal Eugen IV. klášter San Marco sylvestriánským mnichům, kteří jednak pro malý počet, jednak pro slabou řeholní kázeň nemohli dobře vyhovovati požadavkům na ně kladeným, a daroval San Marco dominikánům.

V té době vyjednávání a příprav vrací se Frà Angelico k umění své mladosti — k freskám. Ve fiesolském klášteře San Domenico vznikají fresky — dvojí fresky Krista na kříži a Madona mezi svatým Dominikem a svatým Tomášem Akvinským. Těmito freskami, krásnými jako vše, co vycházelo z ruky Angelicovy, otvírá se v umění dominikánského mistra nové velké období — období slavných fresek. Frà Angelico, jemný, pokorný a chudý řeholník patří k nejslavnějším umělcům své doby, je obklopen žáky a napodobiteli a dostává se mu zakázek od nejbohatších a nejvznešenějších, je oblíbeným umělcem Cosima Medici.

Sláva je však pouhým prázdným zvukem pro tuto bílou duši. Frà Angelico zůstává týž, jaký byl před lety v tichu folignských a cortonských cel, jasný, čistý, pokorný mnich, který se čím dál tím hlouběji noří do hloubek svatých rozjímání, jemuž je svaté umění nejvroucnější modlitbou. Se slzami, jež tryskají z ořechově hnědých očí a splývají po řeholním rouchu jak horský proud, pracuje na fresce Snímání s kříže . . .

Ježíši lásko, Ježíši milovaný, Ježíši, Ježíši

Volání Frà Dominiciho, které si před lety podmanilo čistou duši mladého malíře z hor, proniká celou bytostí Angelicovou. A umělcova ruka maluje jemnými, ale určitými tahy hlubokou bolest Matky Boží a svatých žen, které klečí okolo kříže. V této bolesti není však zoufalství — v té úžasné bolesti je slunečně jasná víra v slavný den vítězství nad smrtí, v božskou hodinu zmrtvýchvstání...

SAN MARCO

Rok 1436 vidí první fiesolské dominikány v San Marco. Jejich definitivní příchod do tohoto kláštera byl velkou slavností. V průvodu biskupů, generálního vikáře a členů Signorie vešli dominikáni do nového domova. Frà Angelico a jeho bratr Benedetto nebyli však mezi prvními.

Andělský malíř dokončoval v Perugii něžný obraz Madony a teprve za několik měsíců vstoupil do kláštera San Marco — památného místa, kde měla nesmrtelně rozkvést jeho díla.

Starý klášter sylvestriánů byl téměř zříceninami, jeho zdi se rozpadávaly a dominikánům bylo bydlet v nouzových dřevěných baráčkách... Na přimluvu sv. Otce postaral se však Cosio Medici se svou knížecí štedrostí, aby jeho oblíbeným bratřím kazatelům byl postaven důstojný útulek. Pověřil svého nejlepšího stavitele Michelozza, aby opravil, rozšířil a přestavěl klášter San Marco.

Michelozzo... Nad hlavou tohoto geniálního stavitele důstojně září paprsky mužného, silného přátelství s Frà Angelicem, hlubokého přátelství dvou velkých umělců. Frà Angelico křtil Michelozzovy děti, Frà Angelico byl krok za krokem po boku Michelozzově při jeho

práci v San Marcu. V koridorech, v sálech, v celách, kaplích, všude pokojně vlál na lešeniích bílý šat malíře andělů.

Frà Giovanni maloval v San Marcu...

Dole za okny kláštera šumí pestrý život. nádherné průvody velmožů, knížat, církevních hodnostářů a hostů z Dálného východu, kteří oživují Florencii od roku 1439 (kdy ferrarský koncil, svolaný za účelem sjednocení církve východní a západní, byl přeložen do města svatého Jana), to vše naplňuje svou malebností florentské ulice.

Pestrá, barvitá krása se rozvíjí před malířovými očima a jeho ruce kouzlí s úžasnou rychlostí, přesností a nevysvětlitelnou jemností Madonu ze San Marca, obklopenou světců, rozkvétají nové a nové fresky, poklad San Marca.

Obklopen žáky, z nichž nejnadanější je Benozzo Gozzoli, pozdější mistr z pisánského Camposanta, pracuje Frà Angelico na freskách. Kapitulní sál, kaple, klášterní koridory, jednotlivé cely, vše se proměňuje v kvetoucí zahradu sv. umění. S úžasnou jistotou, s nevyčerpatelným zdrojem nebeské inspirace, tvoří blažený malíř svá díla. Neopravuje nikdy nic, vše jen rozkvétá pod jeho štětcem jako jarní krajina, kterou miluje a kterou přenáší do svých obrazů.

„Tomu, kdo je malířem, je především potřeba víc než ostatním lidem, aby žil v pokoji a bez jakékoli starosti. Právě bohatství je v tom, uměti se spokojiti s málem.“ říká svým žákům, když jeho bystré oči pozorují na jejich tvářích stíny. A maluje svým kouzelným štětcem nebesky světelnou tvář Madoninu, vzdušného anděla či světce, hrouže se do vroucí modlitby beze slov.

Úžasně jsou fresky ze San Marca! Jejich popis by vyplnil několik svazků obsáhlých knih — úžasný je Kristus na kříži, u jehož no-

hou klečí svatý Dominik, ruce ovinuty okolo dřeva kříže, spjat se svým Bohem láskou, je-
jíž plamen roztavuje celé světy, ztělesněním
svatého míru je „Kristus poutník“ jemuž po-
dávají ruce dva dominikáni, čistotou lilí a
vůněmi rájů dýchají obě Zvěstování, kde ze
sepjatých rukou andělů vyzařují paprsky
Ave, jimiž pozdravoval pokorný malíř Mado-
nu:

„Virginis intactae quum veneris ante figu-
ram Practerendo cave, ne silcatur Ave.“

A přišel slavný den, kdy sám svatý Otec
Eugen posvětil slavnostně San Marco.

Stalo se to v jasný den 6. ledna 1442 a svatý
Otec na důkaz své zvláštní přízně k řádu při-
slíbil již předem, že přenocuje v San Marcu
a Frà Angelico za tím účelem vyzdobil zvlášť-
ní prostornou celou freskou „Klanění králů“.
Cela, v níž ztrávil noc svatý papež Eugen,
stala se o něco později celou, do níž si při-
cházel odpočinout Cosimo Medici, politik-
estét, obchodník-umělec, aby vykoupal svou
duši v čistém prameni rozjímání a věřící krá-
sy. Díla Frà Angelica z Fiesole byla horským
křišťálem pro duši velikého Cosima.

VE VĚČNÉM MĚSTĚ

Za dvě leta po slavném dni posvěcení San
Marca vrátil se svatý Otec Eugen do Říma a
zavolal do středu věčného města, mezi uměl-
ce, jimiž se rád obklopoval, i Frà Angelica.

Pokorně a poslušně, jako činil vše v životě,
vydal se andělský mnich na cestu do hlavní-
ho města světa, k hrobům mučedníků, k roz-
padávajícím se mramorům sloupů a vítězných
oblouků Jeho věrný žák Benozzo Gozzoli

provázel jej na této pouti jako první pomocník.

Frà Agelico byl hostem kláštera Santa Maria Sopra Minerva, drahého místa působení svaté Kateřiny, a sám svatý Otec dovedl svého malíře do nové kaple Nejsvětější Svátosti, kde andělský malíř měl vytvořiti fresky ze života Kristova. Bohužel tato díla, naplněná krásnými visemi, byla o sto let později nenávratně zničena při stavbě nového schodiště.

Něžný malíř těšil se vřelým sympatiím svatého Otce. Eugen IV., krásný, hluboký stařec vstupoval často do kaple, kde tvořil Frà Agelico a hovořil s mistrem, jehož pokorná moudrost prozařovala každým slovem. I o jmenování svatého Antonína florentským arcibiskupem promluvil svatý Otec s Frà Angelicem.

Florence -- Drahý kraj toskánský žil v srdci Angelicově ve vzpomínkách, naplněných světly; v modlitbách a snění vracíval se Angelico do míru fiesolského a do San Marca, kde nyní jako převor působil jeho bratr Benedetto a odkud roku 1445 připutoval nově jmenovaný arcibiskup Antonín.

Radost ze shledání dvou přátel byla však zkalena ostnem bolesti. Svatý Otec Eugen zemřel roku 1447 v rukách Antonínových a modlitby Angelicovy provázely věrně poslední chvíle velekněze, který miloval pravou krásu života.

Nový papež Mikuláš V. ujal se vlády, nové stavby rostly ze země, nové umění bujně a prudce zaplavovalo svět. Frà Giovanni-Agelico pracuje pro papeže Mikuláše. Jeho roční plat 200 dukátů je nejvyšší plat, jaký papež Mikuláš kdy malířům platil — zvuk zlata však nikdy nepůsobil na srdce malíře andělů a pro slávu a hodnosti světa měl jenom mírný úsměv.

„Nechci než dosíci jednoho důstojenství a

to jest to, které záleží v útěku od pekla a v získání ráje," odpovídá lichotníkům a nespokojeným a ubírá se na čas do Orvieto, aby maloval v jeho gotickém dóme s týmž klidem a jasnem jak v Římě.

V roce 1447 pracuje Frà Giovanni na „Posledním soudu“ a na freskách v kapli San Brizio v Orvieto, maluje Krista-soudce posledního dne světa, obklopeného chorem andělů a proroků — ale již roku 1448 nalézáme Frà Angelica opět ve Florencii při práci relikviářů pro kapli Nunziata a pro San Bonaventura in Bosco v rodném Mugellu.

A rok 1448 zasahuje Frà Angelica těžkou ranou přímo do srdce. Jeho bratr Benedetto, nejdražší druh jeho života, umírá morem a cesta k Římu, kudy se bere Frà Angelico, sám otřeseného zdraví, je lemována smutkem . .

Vrací se však poslušně na zavolání svatého Otce, aby vyzdobil svými malbami jeho pracovnu.

POSLEDNÍ PÍSEŇ

Stárnoucí umělec cítí, že tentokrát, v tichu nové papežské studovny, vytvoří své poslední dílo, že dopěje poslední slohu v pokorném a slavném hymnu svého díla. Nikdy však nezají víc klidné moudrosti, víc prorocké životnosti a svaté vznešenosti, než z těchto fresek ze života svatého Štěpána a svatého Vavřince.

Frà Angelico miluje toto dílo — a přece poslušen svatého zákona své řehole odchází od svých milovaných fresek, aby se odebral do sladkého fiesolského kláštera ve stínu cypřišů, kde byl zvolen převorem.

Tři leta od roku 1451 do roku 1453 řídí Frà Angelico fiesolský klášter. V té době téměř ani nebere štětce do ruky, ale jakmile končí

jeho tříletí, vrací se malíř opět do Říma ke svému dílu. Vrací se ve smutném roce 1453, kdy Mohamed II. vítězně vjíždí do basiliky Hagia Sofia v dobytém Cařihradě.

Duše svatého mnicha je hluboce dotčena smutkem celého křesťanstva, v jeho freskách však čím dál tím jasněji prozařují světla věčnosti, k níž se pokorný malíř přibližuje každým krokem svého života, každým tahem svého štětce.

A osmnáctého března roku 1455 dosahuje Frà Angelico břehu, za němž září světla ráje a rozkvétají hvězdy pod Boží dlaní. Pokorná a slavná píseň života, zasvěceného bezvýhradně slávě Boží byla dopěna v tichu cely v Santa Maria sopra Minerva. Smrt, vážná služebnice věčného usouzení, odnesla duši andělského malíře do nekonečna Boží krásy, do světelných ohňů ráje . . .

Zemřel po krátkém nebo po dlouhém utrpení hlodavé nemoci? Na tuto otázku odpírá historie odpovědi. Víme jen, že dobrý boj života byl vítězně skončen v jarním dni, kdy římské pahorky voněly svěží zelení a hvězdy modrých nocí pluly průzračně na vlnách Tiberu. V Santa Maria sopra Minerva odpočívá tělesná schránka malíře, který žil a tvořil nebeskou krásu. Náhrobek, na němž je vytesán tvrdý obraz mnicha s hlavou kostlivce (andělský mnich-malíř je hoden krásnějšího památníku) nese nápis, v němž dýchají rajske květy.

„Hic Jacet Venerabilis Pictor Frater Johannes de Florentia Ordinis Praedicatorum.“

A pod nápisem zpívají latinské verše:

„Non mihi sit laudi quod eram velut alter

Apelles

Sed quod lucra tuis omnia, Christe, dabam;
Altera nam terris opera extant, altera caelo.
Urbs me Johannem flos tullit Etruriae.“

„Nechť nejsem chválen, že jsem byl druhým Apelem, však proto, že jsem, ó Kriste, dával tvým vše, co jsem vytěžil; neboť jsou díla, která žijí na zemi a jiná, která žijí v nebi. Jmenuji se Jan. Město, které mne zrodilo jest květ Etrurie.“

Slavnostně, jak chorál volají slova tohoto náhrobního nápisu, vysněná neznámým středověkým myslitelem—Básníkem. Byl to snad sám papež Martin V., který zemřel za několik dní po Angelicovi, či učený kard. Juan de Torquemada, nebo nějaký neznámý řeholník? Nevíme. Však mír, který prozaňuje duhovými světly svatých vidění, mír podobný mořím beze dna, vane z náhrobku Frà Angelica.

A díla, květy blahoslaveného života, díla, v nichž andělský malíř zachytil nejkřehčí sny krásy, planou na cestě století jak hvězdy, které požehnala Boží dlaň.

O B S A H

Dítě z hor	5
V malířské dílně	7
Za prahem kláštera	9
San Marco	16
Ve věčném městě	18
Poslední píseň	20

FRA GIROLAMO SAVONAROLA

Fra Bartolomeo: Fra Girolamo Savonarola

P. VINCENZO CHIARONI

FRA GIROLAMO

SAVONAROLA

PŘELOŽIL

P. PROKOP ŠVACH

1935

VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

NIHIL OBSTAT

P. Em. Soukup O. P.,
censor Ordinis.

IMPRIMI PERMITTITUR

Pragae, die 5. Septembris 1935.

Reg. Fol. 219/86.

Fr. Venceslaus Bubeník,
Vic. Prioris Provincialis.

Nr. 14439.

IMPRIMATUR

Olomucii, die 7. Septembris 1935.

Dr. Joannes Martinů,
Vicarius generalis.

PŘEDMLUVA

Michelangiolo Buonarroti pravíval, že socha je v mramoru, ale je třeba umět ji najít. I pravý Savonarola s čistou duší a svatými skutky tu je, ale je třeba umět ho najít, nikoliv ve fantasmii romanopisců, nýbrž v jeho kázáních a v pravých dokumentech jeho doby, zkoumaných bez předsudků a bez vášnivosti.

Tam jsem jej hledal a ho fotografoval, abych tak řekl, s onou září dobroty, s níž se setkáváme v jeho životě a v jeho dílech. A takto prostého stínů, jež na něho byly vrženy a učinily ho nepoznatelným, ho předkládám jeho obdivovatelům i neobdivovatelům, aby jedni zůstali pevní ve své víře a druzi se naučili ho znát a milovat.

Nebyl jsem k tomu pohnut úmyslem vyvolati polemiky a rozpoutati spory, nýbrž jediné touhou, postaviti do pravého světla velikého apoštola, jenž miloval jen Církev a vlast a vynaložil celý svůj život k upevnění království Kristova v duších.

Nechtěl jsem uváděti citace autorů a dokumentů, protože jsem to nepokládal za nutné v nepatrné propagační práci, jakou je tato, ale jsem ochoten učiniti to, kdykoliv by toho bylo potřeba.

U sv. Marka ve Florencii dne 10. dubna 1935.

AUTOR

Úcta lidu.

Dne 23. května 1498 mezi bouřlivým křikem zdivočelé chátrý byl upálen na náměstí Signorie (městské rady) ve Florencii Jeronym Savonarola, ale ráno potom za prvních záblesků jitřenky bylo vidět mnoho zbožných žen, jak pláčí a modlí se nad onou půdou, která se stala od té chvíle posvátnou.

Tak byl začat kult a úcta tohoto přísného mnicha od svatého Marka, jenž měl neposkvřené ruce a čisté srdce a jenž vydal celý svůj život posvěcování duší.

Málo záleží na tom, že zuřivci vhodili do Arna jeho popel; ve vodách řeky měl jisté útočiště, jakého by snad nebyl měl na zemi, která k němu byla příliš lakomá. Jeho památka tím však nezahynula, nýbrž rok od roku příští věky stále zdobívaly květinami ve výroční den jeho smrti místo, kde byl popraven.

I ti, kteří chtěli jeho pád, se bili v prsa, ospravedlňovali se z tak velikého zločinu, snažíce se svrhnouti vinu jedni na druhé. Počet zuřivců se stále menšil, zatím co rostl počet jeho ctitelů.

Úcta svatých.

Jakmile uviděla blah. Kolumba z Rieti jeho duši, zářící slávou, vystupovati k nebi z plamenů hranice, stala se jeho horlivou následovnicí. O jedno století později svatá Kateřina z Ricci, z konventu svatého Vincence in Prato, netajila svou oddanost k Mučedníku, který jí po dvakráte vrátil zdraví těla, a napsala svoji překrásnou chválu z vděčnosti za prvou a za druhou milost, dosaženou od Boha na přímmluvu nejudatnějších mučedníků, blaženého Jeronyma a blažených Dominika a Silvestra, jeho soudruhů. Chovala u sebe žárlivě jeho posvátné ostat-

ky, jeden jeho prst, jeho hůl na cesty a řetěz, jímž byl přivázán k šibenici. Sebrala mnohá jeho díla a rukopisná vypravování z jeho života, jež byla duchovní stravou její duše a spolusester. Nade vše jí byl drahý *Traktát o zjevení reformy Církve*, jež jí byl poslán sv. Filipem Neri, tím druhým horlivým Naříkačem, jež vychován ve Florencii dominikány u svatého Marka, odešel do Říma, nesa s sebou do Věčného Města lásku k Bratru dominikánu, jež uctíval jako udatného mučedníka náboženství a vlasti.

A podařilo se mu přelít tuto lásku a úctu do svých četných žáků.

Kdo by myslel, že úcta k Jeronymu Savonarolovi byla omezena na jednu epochu nebo ohraničena na obvod cely nějakého světce nebo kláštera sester, zašel by daleko od pravdy.

Neboť i dnes se mluví a píše o něm s obdivem v Itálii, v Evropě a mimo ni. Se všech stran světa přichází tolik a tolik duší dobrých a šlechetných na pout k cele jím obývané v konventě svatého Marka, aby se podívovaly jeho rukopisům, drsné látce jeho tuniky, tvrdému provazu, kterým mrskal své tělo, a rádi v něm uznávají apoštola víry, člověka přímého, který uměl nahraditi lásku k sobě láskou k bližnímu.

A byl opravdu takový správností svého života, ustavičným pokáním, jemuž podroboval své tělo, pravověrností svého učení a svých kázání, jimiž se snažil opět přivést lid florentský na cestu nápravy. Toto je pravda, jež nakonec po dlouhé práci pátrání, srovnávání a studií se vnutila a triumfovala nad nejhanebnějšími pomluvami. Od té doby obvinění uměle proti němu nahromaděné se rozplynulo jedno za druhým a místo něho přišlo všeobecné uznání dobrých jeho snah a činů.

K tomu silně přispěli Pasquale Villari, P. Marchese, prof. Cipolla, Gheraldi, Isidoro Del

Lungo, Schnitzer, Roberto Ridolfi, Mario Ferrara a především prof. Paolo Luotto; ten odpověděl Ludvíkovi Pastorovi, jenž ve svých dějinách papežů vytvořil apokryfního Savonarolu, svým důkladným dílem, jež ho stálo život a které nazval: *Pravý Savonarola a Savonarola Ludvíka Pastora*.

Toto jeho dílo, o němž se může říci, že jest úplné v každém ohledu, je nejkrásnějším pomníkem čtyřstého výročí od smrti mnicha, které se slavilo r. 1898; a zatím co na jedné straně umlčelo Pastora a jeho více nebo méně četné následovníky, opravilo s druhé strany nedostatky, které se vyskytují ve dvou svazcích Pasquala Villari. Tomu se sice podařilo postavit mnicha do lepšího světla tím, že jej ospravedlnil od zuřivých obvinění, než opojen racionalistickými idejemi, diví se, jako jedné z jeho ubohostí, že věřil ve vidění a Boží zjevení. Nezmenšuje postavu hrdiny, ale zkaluje obraz světce. A nevšimá si Villari, že bez toho by nebyl býval mohl učiniti to, co učinil. Opravdu, právě vidění a jeho božská zjevení ho hnala a nadchla pro apoštolát, takže se cítil puzen překonat každé nebezpečí, jen aby mohl učit lidi žít jako světci a umírat jako hrdinové.

Avšak dříve než učil druhé, chtěl sám žít jako spravedlivý. A vskutku byl spravedlivcem ve svém soukromém i veřejném životě, jež žil ve Ferrare, v Bologni a hlavně ve Florencii; ve Florencii, a to nejdříve u svatého Marka, kdež se zdá, že andělci blaženého Angelika se usmívají dosud při vzpomínce na něho, a lkavý zvon, nedávající se potěšit pro jeho tragickou smrt, opakuje svými smutnými údery elegii nářku a bolesti; a pak ulice města, na náměstí della Signoria, kdež v posledních okamžicích, které předcházely jeho smrt, takto vyznával svou víru: *Věřím ve svatou matku Církev katolickou*.

Ve svém soukromém životě rozjímá božské pravdy a ve svém veřejném životě je sděluje jiným podle pravidel svého řádu: *Contemplare et aliis contemplata tradere*. V prvním není drama, nýbrž předehra k dramatu, jež se má rozvinout v zápasech jeho apoštolátu a ukončiti jeho bolestnou smrtí. Avšak aby byl dobře posuzován ve svých činech soukromých i veřejných, musí se bráti ohled na století, v němž se narodil, žil a pracoval. Chtít jej soudit podle principů naší doby, by bylo velmi těžkým omylem. Pomocí těchto kritérií jej chceme nyní studovat v jeho soukromém životě.

II. JEHO SOUKROMÝ ŽIVOT

Nechuf ke světu.

Jeronym Savonarola se narodil ve Ferrare v druhé polovině patnáctého století; v témž století, ve kterém spatřil světlo světa Krištof Kolumbus. A zatím co tento objevoval nové cesty na moři, které jej měly dovést k objevení Ameriky, onen zase ukazoval cesty víry, které měly lid zpět přivést k Bohu. Avšak toto století, přes svoji zdánlivou zdárnost, bylo dosti zkažené. Je pravda, dalo světce Církvi, avšak na tyto by se mohlo použít verše latinského básníka: *Rari nantes in gurgite vasto*. Zkaženost pronikala nejen do domů lidu, nýbrž také na dvory knížat. Estennští z Ferrary nemuseli v ničem závidět jiným dvorům italským. Markýz Mikuláš III., Lionello, jeho syn, kníže Borso a Herkules I. mohli státi po boku Vavřince Medicejského. Sice podporovali umění a písemnictví, avšak pod touto protekcí skrývali vždy nějaký politický cíl, jako je zakoupení nejlepších duchů své doby, aby si upevnili trůn. Jejich palác se čtyřmi věžemi, se širokými příkopy, se zvedacími mosty neměl asi při-

liš přitažlivosti pro duše zbožné a šlechtetné, protože Savonarola tam vešel pouze jednou, vyšel tamodtud dosti znechucen a nevrátil se tam již nikdy. Před slavnostmi a tanci, které tolikrát dával kníže Borso, člověk nikterak úzkostlivý, dával přednost od nynějška ústraní, modlitbě a studiu bible. A tak uprostřed neřestí lidu a knížat prošel bez poskvrny.

Vstup do řádu dominikánského.

Avšak duše tak čistá nemohla dlouho žít uprostřed zkázy světa. A opravdu, po kázání jednoho augustiniánského mnicha, od něhož si odnesl silný dojem, se rozhodl ke klášternímu životu. Tento svůj úmysl však tajil, aby mu nikdo nemohl brániti v jeho provedení. Dne 23. dubna r. 1475, kdy dosáhl věku kolem 23 let, vzal do ruky loutnu a zahrál píseň tak smutnou, že matka se k němu obrátila a ptala se, zda to není znamení k odchodu. Neklamala se. Skutečně den nato mladý Ferrařan tloukl na bránu svatého Dominika v Bologni, žádaje řeholní hábit a aby ho bylo používáno k nejobyčejnějším pracím. Byl to Jeronym Savonarola, jenž opustil bez vědomí svých otcovský dům a uchýlil se sem, aby byl sluhou všech a ne učitelem, aby konal pokání za své hříchy a ne aby žil životem zahálky. Byl přijat a hned se připravil na noviciát. Když vstoupil do své cely, nemohl odolat na okamžik bolesti z odloučení od rodiny. A aby se neprohřešil proti synovským povinnostem, napsal otci velmi něžný dopis, v němž ho prosil, aby mu nebylo líto, že se uchýlil do kláštera, aby nemusel žít uprostřed světa, kde neřest je ctěna a ctnost utlačována. Nevyjevil mu toto rozhodnutí, protože snad by nebyl býval měl sdostatek síly uskutečniti je. A nakonec se obrátil na matku

s něžnou větou: Buďte statečný, potěšte matku a s ní zároveň mi dejte své požehnání.

Pokání a umrtvování.

V ustavičných svých rozjímáních pochopil, že, chce-li prospívat na cestě křesťanské dokonalosti, musí býti ve stálém styku s Bohem. Tohoto styku nechtěl nikdy ztratit, aby se nezřekl té svatosti, pro niž přišel do kláštera, avšak podařilo se mu jej zachovat, neboť jej živil modlitbou a pokáním. Opravdu, žár, jímž byl oživen ve svých modlitbách, vzbuzoval obdiv představených a spolubratří; hodiny, povolené řeholí na denní modlitbu, se mu zdály příliš krátké.

Takovým způsobem života žil nejen v noviciátě, nýbrž též po svém kněžském vysvěcení až do posledních chvil, které předcházely jeho smrt. Vskutku, pravidla, podle nichž řídil všechny své skutky a které napsal nejen pro druhé, ale především pro sebe, se mohou shrnouti takto dohromady: Odklon od tvorů a sjednocení s Bohem, pohrdnutí bohatstvím a zřeknutí se i dovolených radostí, úplné podrobení se nejen představeným, ale též rovným a nižším, ustavičný a stálý dohled nad svými činy a úplná zdrženlivost od neužitečných rozhovorů s lidmi. V těchto pravidlech ožívuje jeho duch, jenž se uměl vznášet k nejvyšším kontemplacím a vnukat mu ona kázání, která obyčejně psával u nohou Ukřižovaného. Přísný na sebe, ale ne tak vždy na jiné. Neboť se nemůže věřit, že žil ustavičně s tím opovržlivým záhybem na rtech, jak jej zobrazují malíři a sochaři. Stačí připomnět jeho lásku k dětem a oddanou korespondenci, již udržoval se svou matkou. A i když okolnosti ho nutily užívat přísnosti, činil to s nejšlechetnější láskou.

Žáci a papežové uznávají jeho svatost.

Věcmi světa se nezabýval, jenom tolik, kolik bylo nutné pro jeho činnost; pokud totiž musel vyčítat světu jeho viny a poblouznění, byv vychován ve škole úplné askese. Jeho askese nebyla přehnaná, nýbrž správná a v rovnováze, jako byl správný a urovnaný jeho život.

Tolik je pravda, že ani sami jeho nepřátelé se neodvážili napadnouti ho v jeho intimním životě. Jeho apologeté a současníci, jako Violi a Pico delle Mirandola, měli k němu co nejvyšší úctu. Blahoslavený Šebestian z Brescie *měl ve zvyku jeho život nekonečnými chválami vynášet*, píše Burlamacchi. Papežové Pavel III., Klement VIII. a Benedikt XIV. ho považovali za světce. Jan z Corniole ve století XV. vyryl do křemene, znázorňujícího Savonarolu, jež podivuhodně zpracoval, tento nápis: *Fra Jeronym, prorok, paník a učitel*. V následujícím století se veřejně prodávaly v Římě obrázky, na nichž byl tentýž nápis.

Byl tedy spravedlivec, vyvolený Prozřetelností k tomu, aby přivedl lid k Bohu svatostí života.

III. JEHO VEŘEJNÝ ŽIVOT

Začátek jeho apoštolátu u svatého Marka.

Přímost, která ovlivňuje všechny jeho činy soukromého života, se vyskytuje stejně v jeho veřejném životě, který se rozvíjí ve velkém apoštolátu, jež konal od roku 1482 do r. 1498 k duchovnímu dobru svatého Marka, florentského lidu a Církve.

Zdá se, že přišel do Florencie působením Medicejských, kteří se pak stali jeho nejhoršími nepřáteli. Ve skutečnosti však jej povolala božská prozřetelnost do města Dantova, zka-

ženého nepravostí, aby svou horlivostí, příkladným životem a mohutnou výmluvností vymrskal hřích a vyléčil duše.

Když roku 1481 vstoupil do svatého Marka, byla ještě živá památka na Antonína Pierozzi, který zemřel před 22 roky. Jeho hrob, chodby, které dal zhotoviti Michelozzem Michelozzim, mluvily ještě o něm. A zdálo se, že z cely do cely přecházel jeho duch, oživující a očišťující, a jeho slovo znělo v mystickém tichu jeho chrámu. Řeholníci, kteří s ním žili, jej ctili již jako svatého, neboť u něho se naučili dobře jednat a svatě žít. A se vzpomínkou na svatého arcibiskupa žila a pokračovala observance dominikánské řehole jím udržované a zavedené, avšak ne tak, jak by byl chtěl Savonarola. On toužil pobídnout své bratry k vyšší dokonalosti, jež by jim usnadnila odklon od pozemských statků a lásku k větší chudobě ducha. Podle pravdy řečeno, mezi řeholníky nevnikl neklidný duch oněch časů. Zkaženost a humanismus se zastavily před branami kláštera a nevstoupily do něho. Avšak donuceni byvše bezpochyby okolnostmi a ještě více tím, že viděli, jak se umenšují dary od lidí, rozhodli se k zakoupení nějakých pozemků v okolí města, a tak byli bezpeční, že tím lépe se postarají o své přítomné i budoucí potřeby.

Láska k chudobě.

Avšak takový nákup se neshodoval podle úsudku Savonaroly se slibem chudoby, který učinili při profesi.

Proto je přivedl zpět k původní kázni prvních dob řádu, nařídil jim, aby prodali všechno to, co získali. Řeholníci, říkával, mají býti chudi a chudobné jejich šaty, jakož i cely. A aby je lépe navykal na odklon od pozemských věcí, čas od času je nutil zaměnit celou

a šaty. V tom nepřipouštěl výjimek. Chudoba byla pro něho nejjistějším znamením povolání a bohatství překážkou k dokonalosti.

A přece přes přísnost a omezování, jemuž byli řeholníci podrobeni, nikdy nenaříkali; naopak se zdálo, že jednohlasně opakovali Dantovy verše:

Tak je mně milý tvůj rozkaz,
že poslechnout ho je pro mne již opožděním.

Právě v této době řeholní observance přicházeli k němu synové z lidu a z nejvznešenějších florentských rodin, jako Strozzi, Gondi, Salviati, Acciaiuoli a Pucci žádat o dominikánský hábit. Počet řeholníků tak vzrostl, že nebylo volných cel v konventě. Avšak početnost nebyla na škodu dokonalosti, protože vznikl mezi bratry zápas o dokonalost, horlivost a bratrskou lásku; takže opravdu fra Benedetto nebo Betuccio, žák Savonarolův, opěval ve své básni, zvané *Cedrus Libani*, konvent svatého Marka jako pozemský ráj:

Mnozí věrní služebníci milovaného Světce
prodlévali ve velké lásce,
v míru všichni a Ježíšem nadchnuti.
Na svědectví svého svědomí volám,
že, mohl-li jsem vidět ráj na zemi,
pak jsem jej viděl a po něm žízním a toužím.

Taková horlivost brzo se šířila do dominikánských konventů ve Fiesole, Prato, Pise a Sieně, rovněž tak do konventů jiných řádů, takže je pravda, že kamaldulští kláštera degli Angioli ve Florencii žádali na Savonarolovi dominikánský oděv pod jeho vedením.

Reforma mravů ve Florencii.

Návrat svatého Marka ke staré kázni byl východiskem k mravní nápravě florentského li-

du. Ve století patnáctém kvetlo ve Florencii lépe než kde jinde umění a písemnictví, avšak nikoli dobré mravy. A zkaženost nebyla toliko dole, nýbrž i nahoře. Sám Lorenzo il Magnifico svým nevázaným životem dával příklad ke zlu. Příliš snadno přecházel z platonské akademie k prostopášným hodům a ke zpěvu svých smyslných strof, jež by se dnes podle slov Villariho neodvážil nikdo veřejně opakovat. Nemůžeme však připisovat Medicejským veškeru tehdejší zkaženost, neboť částečně ji dlužno přičítat přesmutným časům tehdy vládnoucího humanismu. Byly to doopravdy smutné doby. Vskutku, jak zaznamenávají spisovatelé patnáctého století, Florencie se tenkrát stala bahništěm veškeré neřesti a více než kdy jindy se na ni hodil onen prudký výpad, jež na ni vrhl Dante Alighieri o sto let předtím. Bezbožnost a necudnost v řečech a v jednání, neslušnost ve vystupování a ve způsobu odívání, bezuzdná láska ke hře a ustavičná touha po radovánkách byly krvavé rány, jež se musely vyhojit. A Savonarola je chtěl sám vyhojit. Pociťoval, že ho Bůh povolal do Florencie, aby provedl tento veliký apoštolát, a nechtěl ho odmítnout. Poznal, že nejlepší prostředek, jak zahnat neřest a přivést duše na cestu ctnosti, je živé slovo, apoštolské kázání, a vystoupil na kazatelnu u S. Maria del Fiore. Lid přišel v počtu jako nikdy předtím, aby ho poslouchal; a stržen jeho výmluvností, rozechvěn jeho vyhrůžnými proroctvími, proniknut božskou milostí, stal se brzo hodně lepším.

Opravdu, na venkově jako v městě, píše Burchellacchi, se již nezpívaly milostné písně, kantony a marnosti, avšak duchovní chvály; tak se všude zanítil veliký oheň lásky k Bohu. Bylo viděti někdy na ulicích, jak matky recitují božské officium s vlastními dětmi podle obyčeje řeholníků. Při jídle po modlitbě se zachováva-

lo mlčení, četl se život svatých Otců a jiné zbožné knihy, a nejvíce kázání Savonaroly a jiná jeho díla. Ženy se odívaly s největší skromností a některé z nich chodily jako veřejné vyslankyně k Signorii, aby je podporovala v této jejich reformě.

Vychovatel dětí.

Jsa hlubokým znalcem lidí a lidské těkavosti, poznal, že nejúčinnějším prostředkem pro mravní obnovu, jím započatou, je zachraňovat a vychovávat děti a mládež. Proto rozšířil svůj apoštolát i na děti. Začal je tedy shromažďovat na chodby svého konventu, nejprve po stovkách, pak po tisících; vábil je a vychovával poučováním a zpěvy. Tak předešel těmito novými cestami svatého vychovatele XVI. století, zvláště sv. Filipa Neri, který se nadchl tradicemi a příklady svatého Marka, v jehož stínu kvetlo jeho mládí. Zároveň si přál mnich, aby dítky byly při jeho kázáních ve zvláštních tribunách, rozložených okolo zdí dómu, a k těmto svým pěti tisícům mladých posluchačů často obracel svou laskavou řeč. Chtěl je míti s sebou i při oněch velkolepých slavnostech a procesích, jež pořádal, které přitahovaly celou Florencii ke zbožnosti a k nadšenému provolávání Ježíše Krista jako Krále Florentinů. Důležitější však je, že z těchto svých četných chovanců učinil též apoštoly pro šíření lásky a křesťanské mravnosti, tak jako je pravda, že docházeli k správcům města, aby zákony zajistili dobré mravy.

Pálení marností.

V masopustě roku 1498 se odebral s četným zástupem svých dětí na náměstí della Signoria, kde dal do ohně obrazy a knihy, škodlivé spáse

duší, a všechny ty marnosti a chlipné věci, které jeho chovanci pod jeho vedením nasbírali dům od domu. A před tímto očistným ohněm lid jásal a zvony paláce Vecchio svátečně vyzváněly. Tímto způsobem se mu podařilo zlepšit florentský lid.

Láska k umění.

Než to vše nestačilo k nasycení šlechetné duše Jeronyma Savonaroly, neboť cítil potřebu rozšířit svůj apoštolát i na pole umění. Vysvětloval tedy umělcům pravý pojem krásna, jenž se nemůže různit od pravdy a počestnosti a naváděl je k tomu, aby se štítili neslušných nahotin a špinavých zobrazování a aby nebrali za model k postavám Panny Marie a světců osoby pochybných mravů, jak to činívali až do té doby. Tak se mu podařilo vytvořit okolo sebe skupinu umělců a spisovatelů, kteří k apoštolátu svého slova připojili apoštolát štětců a pera. Z nich dlužno se zmínit o Sandro Botticelli a Lorenzo di Credi, Pico della Mirandola a Poliziano. Proto proklínání těch, kteří naříkají nad domnělou jeho válkou proti umění, nemají důvodu svého trvání, když se pomyslí, že Botticelli po obrácení nemá menší cenu než Botticelli pohanský a že v náhradu za nějakou spálenou kopii Decameronu máme z jeho kázání inspiraci k freskám Sixtiny a k dílům fra Bartolomea della Porta.

Podporovatel demokratické vlády.

Savonarola však šel ještě dále. Jsa upřímným milovníkem florentské republiky, staral se o její rozvoj a prospěch, upevnil základy jejího politického života, chránil její svobodu proti převaze Karla VIII. a úkladům Medicejských, dal jí nové a lepší politická nařízení.

schopná zaručit práva lidu a správné vykonávání spravedlnosti. Fra Jeronym Savonarola, píše Bernard Segni, který pro naši vlast sledoval takové cíle, že v ní vybudoval s takovým důmyslem svobodnou vládu, musí být zařazen mezi dobré zákonodárce a musí být ctěn a milován za ten čin Florentany nejinak než Numa lidem římským, Likurg Lakedemoňany a Solon Atheňany.“

IV. CÍRKEVNÍ REFORMA

Mravní stav Církve.

Obnova mravů mezi florentským lidem byla jen druhou etapou jeho apoštolátu, jenž směřoval naposled k reformě církevní. Nevěřil však, že by stačila reforma povrchní k nápravě všeobecné zkázy; chtěl probudit víru v duších a omladit srdce lidské.

Při smrti Inocence VIII. Církev pro svůj mravní stav podávala smutný, zneklidňující obraz. Příčina toho se nemůže hledat ve špatné vládě papežů, nýbrž v avignonském vyhnanství a ve schismatu západu. Těmito dvěma událostmi byla Církev tak otřesena, že pokusy nápravy započaté různými papeži nebyly schopné vyléčit ji. I kdyby byl chtěl Alexander VI., nebyl by mohl dát příhodného léku. Oddán časným věcem více než věčným duchovním statkům, zaměstnán rodinnými starostmi a roztrpčen tragickou smrtí Duca di Candia, svého syna, nebyl mužem způsobilým podle potřeby. Je pravda, že se ukázal dosti ochotný, prozíravý a praktický ve spravování záležitostí dvoru, avšak tyto jeho vlohy byly příliš zatemněny černými stíny, jež se vznášely nad jeho životem. A pak byl obklopen tak velkým počtem dvořanů, jejichž zpronevěry vzbuzovaly takové nářky, že to působilo velmi

vážné nepořádky. K opoždění nutné reformy přispívalo velmi uvolnění jedné části duchovenstva. Zcela právem křičíval Savonarola s kazatelny: *Dříve kalichy byly ze dřeva a preláti ze zlata, dnes naopak kalichy jsou ze zlata a preláti ze dřeva.* Uvolnění proniklo i do některých konventů řeholnic, kdež čtení Decamerona bylo milovaným obveselením. Proti tomuto mravnímu nepořádku, který zatěžoval některé členy Církve a který byl přede hrou ještě horšího zla, Savonarola se cítil povinen povstat a promluvit. A mluvil s věrou a nadšením apoštola, který ví, že je poslán od Boha. Jeho slovo, řezající jako nůž chirurga, se ukázalo nutným, aby vyléčilo zlo, jež se zvrhlo v hnis.

Splněné předpovědi.

Aby více otřásl dušemi a dal větší síly svým výčitkám a napomínáním křičel s kazatelny u S. Maria del Fiore své proroctví takto: *Přijde den, a bude to brzo, a Církev bude bičována.* Na neštěstí nebylo mu uvěřeno. Snadno si však možno představit, s jakým duchem si Florenťané připomněli toto proroctví, když několik let nato po jeho umučení došly k nim zprávy o vzpouře Lutherově a ranách, které způsobila na živém těle Církve; a pak o pustošení Říma Lanzi, kteří tábořili v loggiích Rafaelových a krmili koně nad hrobem apoštola Petra.

Ano, kdyby byl býval slyšen, Lutherovi by se nebylo bývalo podařilo vyrvati Církvi celé Německo.

Pravost jeho učení.

V době, ve které byla zkažena mravnost a umenšena víra, je věru obdivuhodný pro bezpečnost a pravověrnost své nauky, jíž užil

k zahájení reformy, které na neštěstí nemohl dokončit.

Vskutku je známo, že celá jeho nauka, roztroušená v kázáních a v jeho dílech, byla úzkostlivě zkoumána r. 1558 římskou kongregací Indexu z nařízení Pavla IV., a touže Kongregací byla uznána prosta veškerého bludu.

Dříve než tento výnos byl uveřejněn, poznal jej sv. Filip Neri ze zjevení Božího, když se modlil v kostele u Minervy v Římě; jakoby bez sebe od radosti, začal křičet: vítězství, vítězství, vyhráli jsme, Pán vyslyšel naše prosby, neboť chtěl, aby byla uznána nevinnost mnicha.

V. HODINA UTRPENÍ

Pomluvy a vítězství.

Každá přímá duše musí mít nepřátele a každý apoštol svou Kalvarii. A Savonarola, duše upřímná až do úzkostlivosti a apoštol víry, měl svou Kalvarii a své nepřátele.

Ti se zapřísáhli zbavit se ho za každou cenu. Mnich, který jim ustavičně vytýkal jejich hříchy, byl tak velice nepohodlný, že to nemohli snést. Aby dosáhli svého cíle, měli za to, že každý prostředek je dovolený.

A tak se tedy utekli k vyhrožování, k úkladům všeho druhu, a intrikami a pomluvami a pomocí ochotných prelátů se jim podařilo znásilnit ruku papeže, aby jej exkomunikoval a učinil nenáviděným u lidu a nařídil mu odebrat se do Říma; a nakonec během cesty, aby jej suspendoval od kázání, aby neslyšel jeho výčitky; aby spojil konvent sv. Marka s lombardskou kongregací a s toskánsko-římskou, aby ho vzal z Florencie. Tak Alexander VI. podepsal proti veškeré své vůli 13. května 1497 breve; nyní však je příliš dobře známo, že bylo

mylně nazváno exkomunikačním brevem. Pravím *mylně*, protože příslušné breve, které nebylo posláno na něho, nýbrž různým řeholníkům ve Florencii, nebylo breve *trest uvalující*, nýbrž jen *ohlašující*, abych užil právních výrazů; pokud se totiž ohlašovalo, že Savonarola upadl do censury, *poněvadž šířil zhoubné nauky*. Protože však jeho učení, jak jsem už řekl, bylo uznáno za *prosté bludu*, je logický závěr, že breve pozbylo veškeré ceny na vnitřním i vnějším foru, neboť florentský lid až na několik bázlivců dobře věděl, že bylo vynuceno bezdůvodně.

A ostatně bylo příliš dobře známo jeho nepřátelům a Alexandrovi VI., že Savonarola nikdy neupadl do nějaké censury.

Poslušný až k smrti.

Savonarola měl vždy k římskému Veleknězi co největší obdiv a úctu, jak vysvítá z jeho dopisů.

A opravdu v červenci r. 1495 odpověděl papeži, který ho volal do Říma, dopisem velmi pokorným, ve kterém pravil, že pro tu chvíli se nemůže hnout z Florencie na radu lékařů pro těžkou nemoc, která ho trápí; jakmile se však pozdraví, že se odebere k nohám jeho Svatosti, ačkoliv má jistotu, že nepřátelé ho budou utlačovat cestou.

Když Alexander VI. nařídil postupně spojení sv. Marka s kongregací lombardskou a toskánsko-římskou, Savonarola nečinil opozice. Je pravda, že mu ta věc nešla na mysl, protože v tom spojení viděl zajití řeholní observance, pro niž tolik pracoval, avšak to ve skutečnosti neumenšuje jeho zásluhu.

Když byl později suspendován od kázání, uchýlil se do svého konventu a nevystoupil již na kazatelnu, dokud ho Signoria neujistila, že

obdržela z Říma povolení mlčky nebo výslovně udělené.

A jak by mohl býti neposlušný, on, jenž byl tak přímý a bezvadný ve svém soukromém životě?

Též v jednom dopise, adresovaném na papeže rok před svou smrtí, se takto vyjadřoval: *Až Vaše Svatost bude mít příležitost poznat mě, zpozoruje, že ve mně našla věrného služebníka, upřímného a v každém čase nejposlušnějšího.*

Kdyby tomu tak nebylo, Julius II., muž rozumu a rozvahy, by nebyl uložil Rafaelovi Sanzio namalovat ho ve Vatikáně při disputě o nejsv. Svátosti po boku sv. Tomáše Aquinského.

VI. MUČEDNICTVÍ

Lidská nevděčnost.

Jak smutný konec, zaviněný zlobou a nevděkem lidským, je vyhrazen prorokům!

Jerusaleme, Jerusaleme, jenž zabíjíš proroky! Je to božský náрек, božská výčitka, která by se mohla namířit na jiné národy jiných století, nám bližších.

Vždyť nevděčný osud sáhl též na Jeronyma Savonarolu, uznaného mnohými za proroka, Bohem poslaného. Ostatně on sám měl tušení svého tragického konce a proto se nestračoval; ba dokonce ono *cupio dissolvi* Pavla z Tarsu bylo jeho ustavičnou tužbou. To také řekl v jednom svém kázání tímto způsobem: *ó Pane, chci jen tvůj kříž: dej mě pronásledovati. Prosím tě o tuto milost: abys mě nenechal zemřít na lůžku, avšak abych ti dal svoji krev, jako ty jsi učinil pro mne.*

Pán Bůh ho chtěl uspokojit. A opravdu v květnu r. 1498 byl vzat z klidu svého konventu, doveden do Palazzo Vecchio a dán na mučení

pro obvinění, že kázal věci protivící se víře. Na základě tohoto falešného obvinění byl sestaven proces zrovna tak nesprávný, ve kterém se nestoudně prohlašovalo, že zapřel svou nauku, jen aby se mohl před lidem ospravedlnit rozsudek smrti, proti němu vynesený. On však neztratil klidu; vždyť je pravda, že ve vigilií svého utrpení napsal, máje vymknutou ruku, komentář k *Miserere* a k žalmu *In te Domine speravi*; a den nato šel k mučednictví s tou odvahou, s jakou obvykle k němu chodí křesťanští apoštolé.

Tak tedy, když mohl doufat již v užitek svých únav, dostalo se mu za odměnu smrti, připravované pro něho ne lidem, nýbrž luzou, v níž byli Arrabiati, Palleschi, literáti, svobodní umělci a všichni ti, kteří viděli v jeho svatém díle, jím konaném pro spásu duší, úpadek svých hanebných příjmů.

Takovým způsobem tehdejší Florencie odsoudila na smrt svého apoštola a věrného strážce své svobody.

Vděčnost dnešní Florencie.

Než dnešní Florencie je hodně jiná. Pěstuje pro něho lilie a růže ve svých zahradách, avšak nejkrásnější květy mu uchovává až pro onen den, kdy bude všemi uznán za křesťanského mučedníka.¹ V onom dni se krásněji zjeví sláva našeho sv. Marka; s výše své věže lkavý zvon vyše nový slavnostní zvuk a andělé blaženého Angelika budou zpívat v usebranosti svých malých cel: Pokoj tobě, Marku, evangelisto můj.

¹ Žádost o blahořečení Savonaroly je již podána ve zprávě generální postulate řádu dominikánského v Římě z letošního roku. Je tam vyslovena veliká naděje ve zdar této záležitosti a doufá se, že dojde k blahořečení nejen schválením úcty Savonarolovy, nýbrž k blahořečení slavnému. (Pozn. překl.)

OBSAH

Předmluva	5
I. Úcta k mnichu	6
II. Jeho soukromý život	9
III. Jeho veřejný život	12
IV. Církevní reforma	18
V. Hodina utrpení	20
VI. Mučednictví	22

VÍTĚZOVĚ

10. svazek II. ročníku

SVĚTLA FLORENCIE

Nina Svobodová

FRA GIOVANNI ANGELICO Z FIESOLE

P. Vincenzo Chiaroni

FRA GIROLAMO SAVONAROLA

Vydáno

za redakce Josefa Papici

v prosinci MCMXXXV.

**Tiskem Lidových závodů tiskářských a nakladatelských
v Olomouci.**

**Na lepším knihovém papíře vydáno
jedno sto číslovaných výtisků,
z nichž prvních pět je neprodejných.**

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

ného a povzbuzujícího životopisu vidíme, jak Církev sv. je stále svěží ve svých údech, jak neustále dává hrdiny za Pravdu. Zde se podává život a utrpení dominikána-apoštola, jenž minulého roku v boji za duše nejen proti pohanství, nýbrž hlavně proti bolševismu zemřel jako mučedník. Doporučujeme.

CAMOZZO U.: Il card. La Fontaine. Venezia, Libreria Emiliana ed., 1935, str. 124, cena 3 liry. — Letos zemřel veliký arcibiskup benátský, kardinál La Fontaine. Kněz Camozzo vydal jeho životopis, který ukazuje kardinála jako muže opravdu vzácného, velikého pracovníka v Církvi.

DUPLESSY: Le pain des grands. II. Paris, P. Téqui, 1935, str. 317, cena 12 frs. — Duplessy, jenž je mistrem ve vykládání katechismu, probírá v druhém díle povinnosti křesťanů (Devoirs à pratiquer). Nemůžeme, než doporučit našim katechetům a kazatelům tuto praktickou příručku. Najdou v ní mnoho zajímavých dokumentů a bohatství myšlenek.

GILLET H. M.: Saint Bede the Venerable. London, Burns Oates & Washbourne, 1935, str. 111; cena 2.6 liber. — Anglický spisovatel Gillet napsal k jubileu sv. Bedy tento jeho životopis. V sedmi kapitolách studuje život tohoto velikého anglického benediktina a učitele církevního, jenž je velmi zajímavý. Milovníkům anglické literatury se velmi hodí.

HUMMELER H.: Helden und Heiligen. Bonn a. R., Verlag der Buchgemeinde, 1935, str. 636, cena 9.80 Mk. — Toto dílo je chloubou německé hagiografické literatury. Objemná a krásně vypravená kniha podává život světců a velikých osobností na každý den v roce. Životy jsou stručně a jadrně psány, slohem vybraným a poutavým. Přináší i osobnosti méně známé, čímž nabývá toto dílo pestrosti. Zaslouhuje opravdu vřelého doporučení.

CHESTERTON: Der heilige Franciskus von Assisi. München, 1935, Kösel & Pustet. — Slavný anglický spisovatel Chesterton napsal obsažný a hluboký životopis sv. Františka. Zachycuje ducha tohoto velikého světce a snaží se pomocí něho rozřešit dnešní komplikované problémy.

KALENDÁŘ MATICE CYRILOMETODEJSKÉ pro r. 1936. Olomouc. Cena 10 Kč. — Je to opravdu velmi cenný útržkový kalendář, jež sestavil tajemník MC. Josef Papica. Již dřívější jeho kalendáře se osvědčily. Tento není v ničem pozadu, naopak je založen na originelní myšlence. Podává totiž všechna poutní místa naší vlasti, jejich fotografie a popis. Mimo to obsahuje vhodné myšlenky z Písma svatého a sv. Otců. Doporučujeme co nejvšeleji tento kalendář. Měl by být v každé katolické domácnosti. — p. 3. —

MARITAIN J.: La philosophie de la nature. Paris, 1935, P. Téqui, str. 148, cena 15 frs. — Maritain v této své

studii kriticky probírá všechny možné teorie o přirozenosti a poukazuje na jejich chybnou stránku. Postupuje od nejstarších filosofických systémů až k nejmodernějším. Celou druhou polovinu knihy věnuje studiu o přirozenosti podle principů sv. Tomáše.

MORE TH. S.: The four last things, London, Burns Oates & Washbourne, 1935, str. 84, cena 2.6 liber. — Velmi působné dílo sv. Tomáše Mora, jež napsal r. 1522 za svého uvěznění. Kniha jedná o čtyřech posledních věcech člověka. Je psána velmi krásně a ukazuje vnitřní smýšlení tohoto slavného kancléře. Doporučujeme.

PEILLAUBE E.: Caractère et personnalité. Paris 1935, P. Téqui, str. 224, cena 20 frs. — Velmi pečlivě vypracované, už téměř dokončené dílo, jehož vydání se autor nedožil. Podrobně pojednává o vlivu tělesné konstrukce na povahu, charakter a osobnost a ukazuje na směr, jímž se má výchova osobnosti ubírat. Rozebírá nejmodernější různé teorie o osobnosti a podává jejich kritiku. Můžeme být Eyseleovi vděční za vydání této cenné a užitečné práce.

PETITOT H.: Histoire exacte des apparitions de N. D. de Lourdes à Bernadette, Desclée de Brouwer, 1935, str. 289, cena 13 frs. — Známý francouzský spisovatel dominikán P. Petitot prostudoval důkladně život sv. Bernadetty a složil o ní dvě knihy. Toto dílo psal již za těžké nemoci. Vyniká poctivostí a hlubokým chápáním vnitřního života. Zrovna tak je vzácná jiná jeho práce: Histoire exacte de la vie intérieure et religieuse de Ste Bernadette, tamtéž vydané, str. 216, cena 12 frs. Obě tyto knihy přispějí mnoho k ocenění poslání a vnitřní velikosti sv. Bernadetty.

RAFFIN L.: Anne de Gonzague. Paris, Desclée de Brouwer, 1935, str. 380, cena 20 frs. — Ve sbírce Temps et visages právě vyšla velká studie slavné političky, princezny palatinské, Anny de Gonzague, největší to diplomatky ze školy Talleyranda. Její pestrý život, zachycený v této knize, se čte jako román. Vychována v klášteře, vrhá se do světa, ztrácí víru v nadpřirozeno, ale nakonec se z ní stává velká kajícnice a velkými činy napravuje svůj život. Kniha velmi zajímavá.

RINTELEN J.: Albert der Deutsche und wir. Felix Meiner Verlag, Leipzig 1935, str. 45, cena 1.50 Mk. — Veliký myslitel, sv. Albert Veliký, nachází stále většího ohodnocení v moderní době. Rintelen ukazuje tohoto velikána jako vědce a všímá si hlavně jeho zdravé a hluboké nauky.

Cena 3 Kč.

Městská Vláda. Revue Na Hlabin. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tiskem Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.